

M I R C E A
ELIADE

EUROPA

ASIA

AMERICA...

CORRESPONDENȚĂ

R-Z

EUROPA, ASIA, AMERICA...

MIRCEA ELIADE

EUROPA, ASIA, AMERICA...

Corespondență

Volumul al III-lea

R-Z

Îngrijirea ediției și indice de
MIRCEA HANDOCA

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Coperta

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ELIADE, MIRCEA

Europa, Asia, America...: corespondență / Mircea Eliade;
îngrijitor de ediție: Mircea Handoca. - București:
Humanitas, 1999-2004

3 vol.

ISBN 973-28-0171-9

Vol. 3: R-Z. - 2004. - ISBN 973-50-0254-X

INDEX.

I. Handoca, Mircea (pref.)

821.135.1-6

© SORIN ALEXANDRESCU și DAVID BRENT

© HUMANITAS, 2004

EDITURA HUMANITAS

Piața Presci Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/222 85 46, fax 021/224 36 32

www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/223 15 01,

fax 021/222 90 61, www.librariilehumanitas.ro

ISBN 973-28-0171-9

ISBN 973-50-0254-X

CĂTRE CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU

I

[1926]

Mult stimate Domnule Profesor,

Iertați îndrăzneala pe care mi-am luat-o scriindu-vă aceste rânduri. S-au ivit însă neînțelegeri și învinuiri pe care sînt dator să le înlătur grabnic, precis și definitiv.

E vorba de *Revista universitară* și articolul meu asupra *Sintezei istorice a Dlui Iorga*, apărut în nr. 3 al acestei publicații.¹

Trebuie să știți că:

1) Întreg comitetul de redacție s-a împotrivit publicării acestui articol, și îndeosebi colegul [Petru] Viforeanu.

2) Totuși, articolul a apărut datorită unei neînțelegeri al cărei unic făptuitor e subsemnatul.

3) Urmarea acestei încălcări a fost lovitura morală pe care a primit-o *Revista universitară* și dezaprobarea generală venită din partea Profesorilor noștri. Mai mult încă, apariția revistei este primejduită, deoarece Senatul Universitar — și pe bună dreptate — intenționează suprimarea ei.

4) Unic pricinuitor al tuturor acestor nefericiri, subsemnatul a fost silit să se retragă cu totul de la *Revista universitară*, rămî-nînd ca în numărul din luna aprilie să se încunoștințeze public această retragere.

Deoarece însă *Revista universitară* nr. 4 va apărea tocmai peste zece zile și în acest timp s-ar putea declara suprimarea ei, cel care

vă scrie aceste rînduri vă roagă din suflet să interveniți pentru a împiedica o asemenea lovitură dată unui grup de studenți pentru nimic vinovați de greșeală și însuflețiți de cele mai lăudabile năzuințe. *Revista universitară* e destul de prețuită pentru ca să dispară în urma unei greșeli făptuite de unul singur dintre colaboratorii săi.

În ceea ce privește partea personală a acestei chesti[un]i, îndrăznesc, prea stimate Domnule Profesor, să aduc cîteva lămuriri:

1) Acuzația care mi s-a adus precum că articolul nu e scris de mine e atît de jignitoare pentru un suflet cinstit, Domnule Profesor — încît nici n-am voit s-o iau în seamă. Faptul că sînt student la filozofie m-ar împiedica oare cu muncă intensă și metodică să mă desăvîrșesc și în alte domenii, să-mi însușesc, de pildă, istoria religiilor, istoria orientală, istoria științelor sau entomologia? Eu am altă credință. Totuși, dacă acuzația persistă, zdrobitor de jignitoare pentru un tînar care pentru munca lui neîntreruptă și fanatica lui dragoste de *adevăr* așteaptă altceva decît calomnii și insulte — sînt gata să apar la un examen scris și oral de istorie orientală. E vorba de o calomnie care mă pătează pentru totdeauna.

E vorba și de lecturile mele, a căror singură răsplată a fost pînă acum miopia forte de opt dioptrii și permanenta amenințare a desprinderii solzilor de pe retină...

Acuzația a fost pricinuită, poate, de faptul că public mult și multe, în reviste nu totdeauna excelente. De bună seamă că acei care au gîndit asemenea lucru nu aveau de unde să știe că eu sînt un băiat sărac și că eu iau bani pe articolele mele de popularizare, bani cu care să-mi pot cumpăra cărți.

2) Trebuie, de asemenea, să vă mărturisesc că sînt și voi rămîne totdeauna un admirator al lui Nicolae Iorga. Mă dor însă greșelile Sale și îmi păstrez totdeauna simțul proporțiilor și calmul judecăților. Dovada profundeii mele admirații va fi cartea *Cetind pe Iorga* la care lucrez și care va fi sfîrșită la iarnă. Articolul asupra sintezei l-am scris pentru că nu sînt un adept al medievalului *Magister dixit*² și gîndeam că el va da loc la discuții academice, științifice. Lucrurile s-au petrecut altfel. Pentru care vă cer încă o dată iertare.

Ciornă neterminată, aflată în arhiva Mircea Handoca, București

¹ În anii senectuții, Eliade își amintea despre acest articol care a jucat un rol hotărâtor în tinerețea sa:

„Critica volumului lui Iorga era exagerată și plină de teribilisme juvenile. În admirația mea fără margini față de genialul polihistor, fusesem profund dezamăgit de acest prim volum al Sintezei. E drept că Iorga nu era un specialist în istoria vechiului Orient, nici în Antichitatea greco-romană. Dar, pentru că *Essai de synthèse* trebuia să devină capodopera marelui nostru istoric, mă așteptam să fie pregătit și redactat cu mai multă grijă decât sutele de volume care îl precedaseră. Îmi închipuiam că N. Iorga se va sili să dea în aceste patru volume de sinteză esența gândirii lui istorice. Visasem ani de zile această carte; mi-o închipuisem limpede, concentrată, lapidară, adevărat monument care să înfrunte secolele. [...] Critica era cu atât mai cruntă cu cât eram de mulți ani un admirator frenetic al lui Iorga. Printre rînduri, se ghicea în articolul meu furia iconoclastă a celui care se trezește deodată înșelat, care descoperă că zeul adolescenței lui se face vinovat de lipsuri și slăbiciuni omenești. [...] Șase-șapte luni mai târziu, apare articolul lui V[asilie] Bogrea *Ce n-a citit N. Iorga și a citit d. Mircea Eliade, student în filozofie*. Era o lecție usturătoare, dată de un formidabil erudit unui tinerel înflăcărat. Paradoxal și tragic a fost faptul că, abia intrat în Universitate, criticasem violent și mă rupsesem definitiv de profesorul pe care îl admiram mai mult, de omul pe care îl alesesem de model și a cărui viață și operă jucaseră un rol aproape magic. Într-adevăr, de câte ori mă simțeam obosit sau deprimat, îmi era destul să privesc cele câteva zeci de volume de Iorga pe care le adunasem în rafturile bibliotecii mele ca să-mi regăsesc forțele intacte. Și tocmai pe acest uriaș, în umbra căruia jinduisem să cresc, îl jignisem adînc...” (Mircea Eliade, *Memorii*, 1907–1960, ediția a II-a, Editura Humanitas, 1997, pp. 118–120).

² Profesorul a spus (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

II

Calcutta, 82 Ripon Street

4 septembrie 1929

Mult stimat Domnule Profesor,

Vă trimit în acest plic petiția mea pentru prelungirea bursei și o scrisoare a prof[esorului Surendranath] Dasgupta. Vă rog foarte mult să scri[e]ți câteva rînduri care s-o susțină în fața biroului de

valută. De asemenea, vă rog să comunicați — fie direct, fie prin tatăl meu, care vă va vizita în acest scop — această petiție Dlui [Dimitrie] Gusti. Am scris Dlui Gusti și l-am rugat să adauge și D-sa o recomandatie. Am luat îndrăzneala de a vă face o nouă cerere numai pentru a nu risca să nu mi se prelungească valuta. D-voastră înțelegeți ce ar însemna să fiu lăsat fără ajutor din țară tocmai în mijlocul studiilor, aici, în Asia. Sper însă că cererea mea va fi realizată.

Munca mea continuă cu aceeași disciplină, luciditate și prudență. Vara, am făcut un efort enorm ca să verific, în sanscrită, cu profesorul alături, toate citatele *Introducerii* pe care în curînd o voi trimite în țară. La iarnă, voi sfîrși cel dintîi studiu pentru o revistă străină. Acum, traduc pe *Aniruddha* și Vijnana Bhikshu. Noul seminar budist al profesorului mi-e de mult folos, pentru că se traduce comentariul lui Chandrakirti asupra cauzalității.

Sînt sănătos și mă felicit că am trecut cu bine cel dintîi mousoon. Mulțumindu-vă sincer, al D-voastră supus,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Mircea Handoca, București

III

104, Bakulbagan Road
Bhowanipore, Calcutta

18 mai 1930

Mult stimat Dle Profesor,

Iertați-mă dacă vă obosesc atît de des cu nevoile mele. Aici se află certificatele și cererea mea de prelungire a valutei. Motivele sînt lesne de înțeles, le-am explicat cum m-am priceput mai bine în chiar aplicația alăturată, după cum le-au explicat și profesorii [Surendranath] Dasgupta și [Giuseppe] Tucci. În iulie, valuta expiră. Dacă ar trebui să aștept comisia de iarnă pentru prelungire, ar însemna că cel dintîi cec — în cazul cînd ea mi se aprobă — l-aș primi de Crăciun. Din iulie pînă-n decembrie, cum aș putea

trăi în India de acum, adică în plină criză politică? V-am scris că maharadjahul e mort, așadar tot ajutorul îl primesc din țară.

Nu bănuiesc ce motive ar fi să nu mi se aprobe prelungirea, în afară de acela al inutilității studiilor indianiste. Sau poate un roman pe care l-am publicat recent, pentru bani, dăunează onestității mele științifice?... Continuu munca cu aceeași îndârjire, după cum profesorul atestă entuziast. Am suferit chiar de ochi din această cauză. Studiul *Implicații psihanalitice în psihologia Yoga* e aproape sfârșit. Acum, e extrem de cald, și trebuie să mă refugiez la munte. De acolo voi trimite manuscrisul.

Vă rog din toată inima să susțineți, dacă o credeți cinstită și justificată, cererea mea.

Extremul privilegiu în care mă aflu de a locui cu familia profesorului — nu l-a avut nici un european pînă în prezent. Sistemul de educație sanscrită e cel tradițional, viu de milenii în India. În zori, pe terasă, pe un covor, așezați turcește „la picioarele lui Guru“, comentăm textele în sanscrită. Vorbesc binișor sanscrita și am făcut progrese serioase în bengali. La întoarcere, voi putea traduce sau conferenția asupra lui Tagore direct din originalul bengalez.

Profitînd de imensa bibliotecă și de prodigioasa cultură a profesorului, am studiat India în aspectele ei diverse și specifice. Astfel, am studiat medicina nervilor în Yoga și Tantra și am făcut observații foarte interesante asupra diviziunilor corpului în Tantra și în medicina modernă. Dar ceea ce îmi trebuie înainte de toate e o solidă, compactă și completă bază lingvistică și literară. De aceea studiez cu profesorul două ceasuri pe zi numai operele lui Kalidasa, vers cu vers. Acest geniu e încă necunoscut ca lumea în Europa, deși nu e întru nimic inferior unui Horațiu sau Shakespeare. Vreau să asimilez nu numai limba sanscrită, ci și unghiurile critice ale ochiului și urechii indiene, să învăț a aprecia și refuza ca un indian. Numai astfel voi putea ataca la maturitate metafizica indiană.

Sper, Dle Profesor, că încrederea pe care cu atîta bunăvoință mi-ați arătat-o pînă acum va convinge pe Onor Comisia de valută de prețuirea culturală a studiilor ce le împlinesc. Cu cele mai distinse salutări,

Al D-voastră,

Mircea Eliade

Vă rog mult să dați tatălui meu aplicația alăturată, cu recomandăția Dlui prof. [Dimitrie] Gusti, pentru a fi înaintată comisiei.

Originalul în arhiva Mircea Handoca, București

IV

Stimate domnule profesor,

Am sfârșit adunarea și traducerea textelor pentru un scurt studiu *Essai sur la théorie de la perception et l'induction dans la philosophie Samkhya*, pe care îl voi trimite în noiembrie lui Bréhier. Sper să fie publicat, la începutul anului viitor, în *Revue d'histoire de la philosophie*. Studiul reprezintă următoarea noutate: folosește *Yogavarittika* și *Vīnanamrtaḥ* ale lui Vijnana Bhikṣu, amîndouă opere dificile și subtile, *creații ale unei epoci de maximă maturitate filozofică*. În Europa nu există, pînă în prezent, referințe directe și complete asupra acestor tratate. Ele nu se pot citi și înțelege decît cu greu.

Profesorul meu dorește ca la viitorul congres orientalist să colaborez și eu la secția filozofică cu o schiță asupra *Școlilor Samkhya* sau *Dialecticii realității* în același curent filozofic. Aceste noi și dificile cercetări m-au împiedicat să vă trimit studiul făgăduit, precum și să scriu încă un articol în revistele românești. De altfel, gîndul meu e de a colabora numai la reviste străine, unde am fost chiar invitat să scriu.

V-aș ruga mult să-mi răspundeți la această întrebare urgentă: profesorul [Surendranath] Dasgupta pleacă la primăvară în Europa, ca să țină cîteva conferințe la Roma, Paris și Cambridge. El dorește să vină și în România, țară de care se interesează acum mult. Vrea să țină cîteva conferințe la Universitate sau Societatea Filozofică asupra problematicii filozofiei indiene. Conferințele sînt în englezește. Credeți că s-ar putea angaja să i se acopere drumul de la Veneția la București și înapoi la Paris și găzduirea? Dacă nu, vă rog să-mi scrieți, precizînd motivele pentru care o

asemenea invitație nu se poate realiza. Eu am făgăduit profesorului să mă interesez în țară și trebuie să-i expun piedicile, dacă sînt. Cred că punctul dificil e limba în care se vorbește. A fost pînă acum de trei ori în Europa, conferențind la Universitatea din Viena, Napoli, Paris, Londra și Cambridge. A fost profesor doi ani în Anglia. A fost chemat la universitățile din America. Acum, e invitat și de Europa, și de Japonia. Ar fi o mare cinste să fie chemat și de București. Cărțile lui sînt publicate la Cambridge University Press, Kegan Paul și America.

V-aș mulțumi foarte mult dacă s-ar aranja ceva. Veneția–București–Paris n-ar costa mai mult de 25 000 [de] lei. În București, găzduirea ar fi simplă.

În orice caz, vă rog foarte mult să-mi răspundeți la această chestiune sau să rugați pe cineva de la Universitate să-mi răspundă.

Sănătatea mea e excelentă, deși muncesc paisprezece-cincisprezece ore zilnic. Aș vrea să plec undeva, la munte și să vizitez cîțiva asceți. Maharadjahul de Ajmere m-a invitat să vin *să cercetez manuscrisele tantrice*, dar călătoria e lungă și costisitoare (Rajputana, India centrală, deșertul Jaipur) și n-am curajul să plec. Voi trimite o cerere modestă domnului Nae Ionescu pentru Ministerul de Instrucție; poate voi obține un ajutor de studii, vreo douăzeci-treizeci de mii de lei.

În așteptarea răspunsului domniei Voastre, vă mulțumesc anticipat și vă salut.

Al dumneavoastră elev,

Mircea Eliade

104, Bakulbagan Road
Bhowanipore, Calcutta

18 iunie 1930

Publicată în volumul C. Rădulescu-Motru, *Corespondență*, ediție alcătuită, îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Virgiliu Tătaru, editori Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți [1999], pp. 237–239

V

[iulie 1930]

Mult stimate domnule profesor,

Am primit cu multă bucurie extrasele din *R[evista] d[e] f[ilo-zofie]* nr. 2 și vă mulțumesc sincer pentru sacrificiile materiale pe care *Revista de filozofie* le-a făcut.

În mai, s-a tipărit studiul meu în *Ricerche religiose*.¹ Nu mai am încă extrase, dar un prieten din București vă va comunica unul. Cred că acesta va facilita cererea mea de prelungire a valutei. Sînt norocos că studiul, în curs de tipărire la Strasbourg, nu e încă publicat.

Programul meu de studii se continuă cu aceeași eficacitate, pe aceleași linii. O *Fiziologie a meditațiunii religioase indiene*, o monografie la care lucrez pentru *Revue d'histoire des religions*. Studiul făgăduit dumneavoastră asupra psihologiei Yoga îl veți primi curînd. Am fost invitat să scriu la *The Monist* (Chicago) și voi trimite chestiuni de psihologie și fiziologie Yoga. Aceste fenomene, sub triplul lor aspect — lingvistic, literar și filozofico-religios —, vor constitui cîmpul meu de studii, în care vă sînt adînc recunoscător că mă ajutați să lucrez.

Ați primit plicul cu cererea mea pentru prelungirea valutei? Credeți că schimbarea regală va dăuna facilităților de studiu?

Pe aici, pregătiri pentru mișcare serioasă la toamnă. Dar eu, locuind în casă indiană, în cel mai indian cartier al Calcuttei — nu sînt în primejdie. Existența mea e nu numai un privilegiu nestemat pentru cariera mea științifică, ci și o revelație umană directă și urgentă a unui spirit, a unei rase care rămîne pecetluită majorității orientaliștilor. Dacă voi fi în stare să fac ceva bun în viitor, datorez totul acestei situații excepționale în Bengal.

În nădejdea că toate vor fi spre bine, cu sincere salutări și respect, al dumneavoastră student,

Mircea Eliade

Publicată în volumul C. Rădulescu-Motru, *Corespondență*, ediție alcătuită, îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Virgiliu Tătaru, editori Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți [1999], pp. 239–240

¹ *Il male e la liberazione nella filosofia samkhya–yoga în Ricerce religiose*, VI, 1930, pp. 200–221. (M.H.)

VI

iulie [1938]

Mult stimate domnule decan,

Nu mă pot opri să vă adresez această scrisoare de mulțumire. Atît domnii profesori A[lexandru] Rosetti și N[icolae] I. Herescu, cît și soția mea mi-au transmis vestea că prin intervenția și bunăvoința Domniei voastre s-a cedat publicării revistei *Zalmoxis* suma de 20 000 de lei din fondul pentru publicații științifice al Facultății de Litere. Nu vă pot mulțumi numai în numele meu personal. Sînt dator să vă mulțumesc, încă o dată, în numele generației mele — pentru că rușinea de a înapoia șase studii primite din străinătate ar fi căzut asupra întregii generații tinere românești. Chiar zilele acestea, am mai primit un important articol de la prof. Carl Hentze, directorul revistei *Artibus Asiae* și al Muzeului de Etnografie Asiatică de la Bruxelles. Nădăjduiesc să pot trimite curînd extrasul studiului meu *Cosmical Homology and Yoga*, care a apărut acum două luni în *Festgabe A. Coomaraswamy*, și încă un articol de filozofie, *La concezione della libertà nel pensiero indiano*, care apare luna aceasta la Roma¹. În prezent, mă ocup de *Zalmoxis* și cu redactarea ultimei părți a cărții mele *La Mandragore. Essai sur les origines des légendes*.

Vă rog să credeți, mult stimate domnule decan, în sincera recunoștință și devotamentul nesfîrșit al lui

Mircea Eliade

Publicată în volumul C. Rădulescu-Motru, *Corespondență*, ediție alcătuită, îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Virgiliu Tătaru, editori Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți [1999], pp. 240–241

¹ Studiul lui Eliade va fi publicat în *Asiatica* IV, 1938, pp. 345–354.

VII

1 iulie¹ 1938

Mult stimate domnule profesor,

Vă rog să mă iertați că răspund așa de târziu la binevoitoarea dumneavoastră scrisoare, însă speram ca lucrurile să se îndrepte și să vă răspundă soțul meu. Chiar în ziua în care am primit scrisoarea dumneavoastră, a fost arestat Mircea. În urma asigurării date de generalul [Nicolae Matei] Condiescu, prin domnul profesor [Alexandru] Rosetti, că poate lucra liniștit acasă, s-a întors și a pus sub tipar, după cum știți, revista *Zalmoxis*. La o săptămână de la venirea lui, adică joi 14 iulie, ora 4 p.m., a fost arestat. De atunci, stă în regim celular, adică doarme pe jos, într-o odaie mică, fără aer, cu o singură masă și un scaun și o pătură pe care o întinde pe scânduri noaptea, ca să-și întindă oasele. Ca tovarăș are santinela care se schimbă din trei în trei ore. Deși i s-au luat două interogatorii în care a spus că nu a făcut politică și nici nu va face, pentru că nu-l interesează, crede *numai în mîntuirea neamului prin jertfă și credință*, devotîndu-se ca și pînă acum științei, totuși n-a fost eliberat și este probabil la Miercurea Ciucului. Am recurs la singurul om care ar putea să-i vină în ajutor, la generalul Condiescu, din a cărui vină a fost arestat. Căci putea prea bine Mircea să stea mai departe ascuns, să-și vază de lucru; greșeala lui a fost încrederea în cuvîntul generalului. Deși se zice că a intervenit și că s-ar fi promis, văd că zilele trec, căutînd să-l distrugă fizicește și moralicește. Regimul este barbar, mai rău decît pentru borfași. Este trist ca un element de valoare lui Mircea, care *face cinstea și mîndria acestei țări*, să fie zdrobit absolut fără nici o vină. Puțini sînt acei cărora le-a fost încredințată la 31 de ani colaborarea a cinci mari savanți pentru o revistă internațională, prima la noi în țară.

Vă scriu toate aceste rînduri, Domnule Decan, pentru că sînteți printre acei ce ați îndrumat pașii lui în carieră și vă puteți mîndri cu el. Nu voi uita niciodată bunăvoința și sprijinul dumneavoastră și vă asigur că nu veți regreta nimic din tot ce ați făcut pentru el și vă veți putea mîndri și în viitor cu fostul dumneavoastră student.

Primiți asigurarea deosebitei mele stime,

Nina Eliade

Publicată în *Cotidianul*, 26 iunie 1992 și, de asemenea, în volumul C. Rădulescu-Motru, *Correspondență*, ediție alcătuită, îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Virgiliu Tătaru, editori Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți [1999], pp. 242–243

¹ Datată greșit; în realitate, 1 august.

VIII

Sanatoriul Moroeni
10 noiembrie [1938]

Mult stimate domnule profesor,

Nădăjduiesc că nu vă va supăra prea mult această scrisoare a unui bolnav, trimisă din patul Sanatoriului Moroeni. În lagărul Ciuc, m-am îmbolnăvit de tuberculoză și am fost trimis aici, prin decizia Comisiei Medicale a Ministerului de Interne. De asemenea, am fost eliberat acum douăsprezece zile, semnând o hîrtie prin care mă angajasem să nu fac politică. (Straniu! Mă întreb cînd am făcut vreodată politică — și-mi amintesc că semnasem acum vreo șase luni o hîrtie asemănătoare. Cu toate acestea, am fost ținut șaisprezece zile la Prefectură și trei luni la Ciuc!)

Ce credeți, mult stimate domnule profesor, despre un tînăr care se vede, la 31 de ani, nu numai lipsit de dreptul de a-și cîștiga existența, în imposibilitatea de a munci — dar se vede bolnav de piept din cauza tratamentului și a subalimentației la care a fost supus într-o temniță, la care a fost osîndit fără nici o vină și fără nici o judecată?

Îmi amintesc scrisoarea pe care v-am trimis-o în luna iulie și-mi amintesc răspunsul dumneavoastră, pe care l-am citit în ziua în care am fost arestat. De abia acum îmi dau seama cît eram atunci de fericit: sărac, hărțuit de poliție, dar sănătos. Astăzi, mult stimate domnule profesor, sînt bolnav și de tuberculoză, și de nervi. Munca tinereții mele întregi a fost zădărnicită. Zadarnic am umblat în două continente, am citit biblioteci întregi și am scris șaisprezece volume. Toate darurile pe care mi le-a dat Dumnezeu și tot

ce-am adăugat eu, prin munca mea, vor fi îngropate în pământ. Mă întreb ce blestem apasă asupra generației mele, ca ratarea și moartea să ne secere atît de timpuriu și cu atîta cruzime?

Vă mulțumesc pentru nesfîrșita bunătate pe care mi-ați arătat-o încă din anii studenției mele și vă urez, stimate domnule profesor, tot norocul pe care destinul ni-l refuză nouă.

Al dumneavoastră devotat elev,

Mircea Eliade

Publicată în volumul C. Rădulescu-Motru, *Correspondență*, ediție alcătuită, îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Virgiliu Tătaru, editori Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți [1999], pp. 241–242

CĂTRE AURELIU RĂUȚĂ

I

16 ian[uarie] 1977

Dragă Aurel,

Ai aflat, cred, de la Leonid M[ămăligă] motivul p[entru] care mi-am tot amînat venirea la Chicago (boala cumnatei mele). Am sosit alaltăieri, și azi am încheiat corectura volumului¹. M-au impresionat numărul și gravitatea „erorilor de tipar“, în fond, cuvinte și chiar fraze întregi sărite. Le-am corectat pe toate. Sper să fie luate în seamă la a doua corectură (în pagină). Ce e important e ca: (1) rîndurile sărite să fie reintroduse în text — și (2) să se indice *spațiile albe* (două-trei rînduri albe) între diferitele episoade (altminteri, nu se mai înțelege nimic! Vezi, bunăoară, ultima bucată, *Incognito*).

Expediez vol[umul] astăzi, prin poștă aeriană.

Îți mulțumesc p[entru] toată oboseala și pentru „entuziasm“.

La mulți ani și An Nou fericit!

Te îmbrățișez cu toată prietenia,

Mircea Eliade

Comunicată de Nicolae Florescu

¹ Este vorba de volumul de nuvele fantastice *În curte la Dionis, Caietele inorogului*, 1977.

II

8 noiembrie 1977

Dragă Don Aurelio,

Mulțumiri p[entru] scrisori și p[entru] cele zece ex[emplare] *Amintiri*, pe care le aștept de la o zi la alta. Prin avion am expediat ieri paginile cu semnătura autorului, iar astăzi lista adreselor din USA, completată cu o pagină suplimentară.

Și acum, două întrebări:

1) Ce facem (ce se poate face, ce s-a făcut?) cu cei din țară?

2) Aici, la Chicago, eu nu mai am exemplare (le-am împărțit la Paris) și te-aș ruga să-mi trimiți cîteva (zece-douăsprezece-cincisprezece?); pentru persoane din Europa care *nu sînt* pe lista lui Leonid-Răuță (traducători ai mei din Suedia, Germania, Italia etc.): preferi să-ți comunic eu numele și adresele acestor persoane, și să le expediezi cărțile de la Madrid — sau îmi trimiți mie pachetul (ar fi vorba de aceleași zece-douăsprezece-cincisprezece exemplare) și mă ocup eu?

În altă ordine de idei: adresa mea personală este 5711 Wood (awn 12, Chicago, ill 60637) (unde, de altfel, mi-ai expediat plicurile deja primite).

Iar telefonul: Do 3-42-82.

Îți mulțumesc pentru tot!

Vă îmbrățișez pe amîndoi,

Mircea Eliade

Comunicată de Nicolae Florescu

CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI ȘTIINȚELOR POPULARE ȘI AL CĂLĂTORIILOR¹

I

[toamna 1923]

Către

Redacția Ziarului științelor populare

Urmînd unui îndemn sufletesc și încurajat în bună parte de prieteneasca primire pe care mi-ați înlesnit-o în coloanele „Călătorului“, continu[u] încă să scriu pentru revista aceasta de memoria căreia se v[or] lega întotdeauna primele mele începuturi „publicistice“. Fiind sigur că îmi cunoașteți gîndurile lipsite de orice dorință a „numelui“ tipărit în sumarul ziarului, m-am încumetat să depun în vara aceasta o prodigioasă activitate „culturală“, ale cărei roade vor continua să umple plicurile cu manuscrise, pînă tîrziu în iarnă; aducîndu-mi însă aminte că rolul meu la ziar e cu totul umil, rubrica entomologică nefiind prea căutată și materia „Carnetului“ epuizîndu-se, m-am temut de o logică și, cu toate acestea, dureroasă decimare a anemicii mele producții, săvîrșită cu sincera și încrezătoarea dorință de a instrui cele cîteva zeci de mii de cititori risipiți pînă și în văgăunile Bicazului...

Am întrebuințat mai multe pseudonime, voi mai întrebuința și altele de va fi nevoie și vă mai rog ca, de este [necesar] ori veți găsi de cuviință, să-mi înlocuiți numele cu oricare altul voiți. Căci dorința mea nu este decît [...] ². În cursul săptămîinii viitoare, veți mai primi manuscrise, care vor alcătui materie suficientă pînă în decembrie. De aici înainte, am de gînd să public o serie de *Convorbiri egiptologice*, în urma studiilor mele din vară, însoțite de numeroase planșe și cît mai atractive posibil. O continuare a convorbirilor entomologice prin articole asupra furnicilor, gîndacilor, albinelor și fluturilor și, pe lîngă pagini risipite asupra Renașterii și Evului Mediu, cunoștințe istoriografice și sisteme filozofice popularizate, asupra lui [Jean Henri] Fabre cu prilejul centenarului și operei sale, biografiile și referințele la Romain Rolland în zilele noastre și Th[omas] Carlyle acum o jumătate de veac. Întă-

resc cele spuse prin succesul [pe] care l-au obținut într-adevăr „viețile“ lui Beetho[v]en, Tolstoi și Michelangelo, ai celui dintîi și eroii celui de-al doilea sînt minunate cărți binefăcătoare la a căror citire eu îmi vedeam toți prietenii, rudele și cunoscuții. După filele lor am încercat eu acum cîteva biografii ale oamenilor mari a căror viață a fost un zbucium și n-au disperat (Dostoievski — epileptic) n-au cîrtit împotriva so[rții] (Beetho[v]en — surd), o neîntreruptă muncă aproape supraomenească (Balzac — comedie umană), o muncă pătimasă sfîrșită într-o aureolă de liniște și credință (Hasdeu), de muncă și geniu, amîndouă puse în slujba cultivării celor umili. În aceste biografii nu am căutat nici originalitatea, nici erudiția, nici analiza aprofundată a operelor, pe care însă nu le-am putut trece cu vederea, de cele mai multe ori explicînd însuși zbuciumul sufletesc al eroului. Am ales fraza lui Romain Rolland, largă, luminoasă, tulburătoare, ce te îndeamnă la muncă și de care generația noastră are cea mai mare nevoie, pe alocuri pamfletul lui Carlyle, în mic bineînțeles, pentru cei mai decăzuți.

Și acum vă întreb pe Dumneavoastră: s-ar putea publica pe lună patru articole de felul acestora, două semnate de mine, două de H[aig] Acterian, colaboratorul meu? Articolele acestea nu vor trece de o pagină de revistă și vor fi scrise cu cea mai mare îngrijire posibilă.

Primiți, domnule director, exprimarea sincerei mele admirări,

Mircea Eliade
Str[ada] Melodiei 1

¹ Eliade debutează la *Ziarul științelor populare și al călătoriilor* cu articolul *Dușmanul viermelui de mătase*, publicat în nr. 21 din 24 mai 1921. Nuvela *Cum am găsit piatra filozofală*, apărută în nr. 52 din 24 decembrie 1921, a fost premiată la concursul revistei.

În *Ziarul științelor populare*, îi apar peste patruzeci de articole literare și științifice. Dintre propunerile pe care le face în scrisoarea de față, revista a publicat un articol al lui Eliade consacrat centenarului lui J. H. Fabre. Despre celelalte personalități amintite, a scris la alte periodice.

² Cuvînt ilizibil.

II

[1924]

Stimate Domnule Director,

Cu prilejul statornicirii unui nou program al „Călătorului” — cu de-amănuntul științific —, mă simt dator să vă cer cîteva indicațiuni în privința colaborării subsemnatului în latura științelor naturale și egiptologiei. La aceasta m-a îndemnat publicarea, în ultimul număr, a unui articol care mă îndreptățește să cred că n-am fost cu totul îndepărtat din colaborare.

Nu știu dacă s-au mai păstrat paginile mele asupra *Șarpelui de mare*, *Centenarului lui Fabre*, *Tritonilor* și altele și dacă s-ar mai putea publica acestea. În orice caz, deoarece cu materialul pregătit după vechea orientare [?] s-a făcut *tabula ra[s]a*, mă îndatoriez să pregătesc, în cazul cînd coloanele mele n-ar stînji pe nici unul dintre ceilalți domni colaboratori, articole scurte (patru-cinci pagini de caiet) asupra furnicilor, albinelor, inteligenței și instinctului la insecte, ultimele descoperiri în științele naturale, precum și „aspecte din civilizația egipteană”.

Dacă doriți, vă pot trimite o listă, împreună cu rezumatele lor, ca să-mi notați pe cele care credeți că pot interesa marele public.

M-aș simți, de asemenea, îndatorat în cazul cînd mi-ați trimite observațiuni juste asupra felului meu de a concepe popularizarea științei, deoarece, student fiind, mai am nevoie încă de multe îndreptări.

V-aș putea trimite patru articole lunar iscălite sau sub pseudonimele mele (S. Nicoară și M. Gheorghe).

Subiectul lor îl puteți chiar fixa, cuprinzîndu-se în aceste două domenii științifice: naturale sau orientale.

Așteptînd cu nerăbdare răspunsul, primiți, Dle Director, expresiunile adîncii mele considerațiuni,

Mircea Eliade
Str[ada] Melodiei 1

[Notat cu creionul: „Trimis la *Călătorul*, pentru o nouă colaborare, II/1924”]

III

[1924]

Stimate Domnule Director,

După încuviințarea pe care ați tipărit-o în fruntea revistei acum vreo zece numere și în care se îngăduia oricărui cititor să facă observațiile sale asupra bunului mers al *Călătorului*, îndrăznesc să transcriu nemulțumirile mele și ale altor multor prieteni cu privire la tendința de supremație exclusivă pe care o ia mecanica în revista D-voastră.

Credeți-mă, domnule Director, că nu e numai o simplă părere personală aceasta; dintre cunoscuții mei — și eu sînt profesor și cunosc mulți tineri domnici de cultură serioasă —, aproape toți cei ce nu se prea dădeau în vînt după mecanică au încetat de a mai purta vreun interes *Călătorului*. Și nu cred să fie cazuri izolate acestea. Trebuie să admiteți că știința nu se rezumă numai în fizică și alte aplicațiuni tehnice care acopăr coloanele revistei D-voastră. Sînt numere în întregime dedicate mecanicii; rar se mai strecoară pe ici, pe colo cîte un articol de științe naturale, medicină, astronomie. De chimie, de filozofie științifică, de botanică propriu-zisă, de geologie, antropologie și descoperiri în domeniul acestor științe, de bacteriologie, de istorie, de religie, chiar și de teozofie, nici gînd măcar. Să mă credeți, domnul director, mie, colegilor și elevilor mei le plăceau multe dintre lucrările [pe] care nu știu de ce nu le mai văd prin revista D-voastră. De pildă, se aflau acele *Convorbiri entomologice* și amintiri *Din carnetul unui cercetaș* ale Dlui Eliade, care erau foarte instructive. D. T[iberiu] Constant publica iarăși o lucrare destul de interesantă și atrăgătoare asupra Chaldeenelor, Sphinx [Oscar Lemnaru] asupra teozofiei (aceasta interesa cel mai mult), apoi articolele liberale [?] de știință pură, mai mult niște *causerii*¹ istorico-moralo-științifice, iscălite de diverși autori și care iarăși au fost excluse cu desăvîrșire, apoi *Însemnările* lui S. Nicoară etc., etc. care toate contribuiau la răspîndirea *Călătorului* pînă în satele muntene de la granița Bucovinei, unde mi-a fost dat să-l văd.

Așa cum se prezintă acum *Călătorul*, e apoi [?] pedant, îi lipsește intimitatea de altădată, care îl făcea atît de iubit. Se publică articole prea științifice, prea lungi, prea speciale. Aduceți-vă aminte, domnule Director, de adjectivul „popular“ tipărit în fruntea revistei.

Nu pricep apoi, și îmi sînteți dator prietenește, ca pentru un bătrîn cetitor de ce „pagina automobilistului” și numai „pagina automobilistului”? E oare un mijloc de reclamă de răspîndire a revistei în păturile de jos? Nu cred că era nevoie de dînsa. Sau, dacă e numai o subîmpăr[țire] a materialului în rubrici, de ce nu mai întîi o rubrică botanică, una filozofică, una chimistă?...

Îmi face apoi impresia că ziarul prea face des uz de clișee și material străin. *La nature, Sciences et voyages, Kosmos*, chiar și *Sănătatea* și *Orizontul* sînt prea vădit consultate ca originalitatea să nu sufere.

Acestea toate fiind spuse, deși poate prea vehement, dar vă asigur foarte sincer și cu călduroasă dorință de a fi de folos.

Vă rog, Dle Director, de a ține seama cîtuși de puțin și de cele observate de cercul de cetitori din care fac parte la viitoarea alcătuire a numărului revistei.

Cu deosebit respect,

Un profesor de naturale
și fizică din Capitală, precum și numeroșii lui elevi

P.S. Nu spun că noua direcție a ziarului n-are și ea merite netăgăduite. S-a ajuns la o selecție a colaboratorilor, înlăturînd, după cîte îmi dau eu seama, începătorii și diletanții, s-au îmbunătățit condițiile materiale, s-au îmbunătățit clișeele, s-a mărit sumarul.

Notat cu creionul: „Trimisă la *Călătorul* [în] iarna lui 1924. Răspunsul stupid — peste cîteva numere“

Ciorna în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Conferințe fără pretenții (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

IV

Stimate Domnule Director,

Desigur că printr-o greșeală a culegătorului s-a strecurat în articolul meu *Viața și opera lui Denis Diderot* din n[umă]rul 10 o

compromițătoare greșeală: *anume, s-a pierdut o pagină întreagă din mijlocul articolului, începînd de la „a tradus așa cele trei volume din *L'Histoire de Grèce* de Temple Stanipan, *Dicționarul de medicină* al lui James în șase volume“*. Acum urmau alte date biologice¹ și istoricul *Enciclopediei* — care s-au pierdut însă, așa încît „în care anunță că fiecare volum va costa 20 de livre“... se referă la anunțul din volumele *Enciclopediei*, iar nu la *Dicționarul medical*. Dacă citiți cu luare-aminte întreg pasajul, vă dați seama de situația în care sînt expus față de lectorii culți ai *Călătorului*.

De aceea, vă rog din suflet, Domnule Director, anunțați la sfîrșitul numărului de marți următoarele rînduri (pe care vi le scriu separat): „În articolul Dlui Mircea Eliade din numărul trecut, s-a omis din greșeală o pagină manuscrisă începînd de la „al lui James în șase volume“, restul se cuvine de la „în care anunță“ să se considere ca referitor la *Enciclopedie*.

Cu vii mulțumiri,

Mircea Eliade,
student²

Notat separat: „Trimis la *Călătorul* II/1924“

Ciorna în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Corect: biografice.

² Mircea Eliade era elev în clasa a VII-a la Liceul „Spiru Haret“.

CĂTRE CORNEL REGMAN*

3 februarie 1971

Dragă Domnule Regman,

Tare aș vrea să citesc și eu *Cică niște cronicari*... Ți-aș rămîne recunoscător dacă mi-ai trimite un exemplar. Și spune-mi, te rog, ce cărți de-ale mele te-ar interesa. Ți le voi trimite cu cea mai sinceră bucurie.

Mulțumindu-ți anticipat, al D-tale îndepărtat, dar atent, cititor,

Mircea Eliade

* Cornel Regman (1919–1999), critic și istoric literar, autor al volume-
lor: *Confluente literare, Cărți, autori, tendințe, Cică niște cronicari, Selec-
ție din selecție, Agârbiceanu și demonii etc.*

CĂTRE EDGAR REICHMANN

19 sept[embrie] 1984

Dragă Edgar Reichmann,

Îți mulțumim din tot sufletul! Ai scris o carte extraordinară! (Vorbesc, deocamdată, numai în numele meu; Christinel o va începe zilele acestea). M-a cucerit de la primele capitole. Și nu numai pentru că am cunoscut Kronstadtul¹ și câțiva brașoveni (poeti, negustori, pierde-vară)... Ai reușit să evoci (cel puțin pentru mine) acea „atmosferă“ a unui trecut apropiat, în care coexistau omenia și (uneori) neomenia a cel puțin patru tradiții, tradiții milenare, revendicându-se tacit (și câteodată exploziv) din trei direcții cardinale (oh! de ce a patra — Occidentul — era atât de superficial reprezentată?), din trei direcții zic, și de la „Centru“ („oamenii locului“, cei din *Infelix Dacia*²...). Îmi amintesc de această „atmosferă“ din anii 1920–1935, care pregătea o cultură plurinațională. *Et in Arcadia ego!*³ Nu chiar în Arcadia — *i.e.* Kronstadt —, dar în câteva cartiere din București, la Sibiu, la Constanța, la Balcic...

Îți mulțumesc; mai precis, îți sînt recunoscător — că ai evocat acest fragment de istorie care, într-un alt mileniu, ar putea deveni exemplar. Deocamdată, știm că nu-l vom mai întâlni decît pe puntea vaporului atât de paradiziac luminat — care, din fericire, ne așteaptă pe fiecare dintre noi, la același țărm, ascuns de aceleași dune...

Te îmbrățișez cu prietenie și recunoștință, al D-tale,

Mircea Eliade

Apud *Jurnal II*, ediție îngrijită și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, 1993, pp. 471–472.

¹ Denumirea germană a Brașovului (*n. ed.*).

² Dacia neroditoare (*lb. lat.*); în context, autorul a avut în vedere mai degrabă traducerea „Dacia nefericită”; cf. *Dacia Felix* „Dacia prosperă, roditoare” (*n. ed.*).

³ Și eu am fost în Arcadia! (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

CĂTRE REVISTA RAMURI

Stimate Domnule Director,

Trimit un articolăș informator, care poate fi tipărit și ca o cronică. Mi s-a părut demn de a fi relevate traducerile clasice, răzleț fapt îmbucurător în noianul netrebniciilor de astăzi. Fondul avînd tendința de propagandă, de popularizare a acestor tălmăciri, articolul cuprinde o bibliografie amănunțită. De se va crede necesar, se pot suprima prețurile cărților și numărul paginilor.

Renunțînd de a vă mai pierde timpul, vă salut, Dle Director, cu deosebită stimă,

Mircea Eliade

Notat pe verso cu creionul: „Despre *Reînsuflețirea — trad[ucere] din clasici* 1924/I. Trimis la *Ramuri*, nepublicat“

Ciorna în arhiva Mircea Handoca, București

CĂTRE MAC LINSOTT RICKETTS*

I

Esleyan University
Middletown Connecticut
Center for Advanced Studies

April 14, 1966

Dear Ricketts,

Thank you very much for your letter of April 2, especially for your article¹. I enjoyed it immensely. I am grateful to your *mise*

*au point*²: indeed, I always felt that Thomas Altizer misunderstood some of my analysis (for instance, as you pointed out, the structure & fonction of *coincidentia oppositorum*). Nevertheless, I was glad that he wrote the book: finally, he „introduced“ me to the american theologians.

I hope that *Theology Today* will accept your article. If not, perhaps *J[ourna]l of Bible & Religion* or the *J[ourna]l of Religion* (though, this one being published by our Faculty, your essay risks to be taken as a „family defence“...)

We are here, at this Center, for two months, the first being June. I hope to finish a little book in *Sacred Space & Mythical Time* (my „Princeton Lectures“ 1965). A huge source-book for *H[istory of] R[eligion]* entitled *From Primitives to Zen* will be brought out by Harper in autumn. Chapters from my *Primitive Religions* will appear soon in the *Journal*. As for the *History of Religions*, the book is half written. *Deo concedente*³, I will finish in 1968!...

Thank you again — and good luck!

Cordially yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Mac Linscott Ricketts (n. 1930) este unul dintre primii exegeți ai operei lui Mircea Eliade.

Între 1960–1964, frecventează cursurile Universității din Chicago. După terminarea studiilor, obține titlul de doctor în filozofie sub îndrumarea lui Eliade. În iarna anului 1970, i s-a încredințat de către Universitatea din Duke conducerea unui seminar despre opera lui Mircea Eliade în engleză și franceză; imediat după aceea, a fost numit profesor de istorie a religiilor la Louisbourg College, în Carolina de Nord. Mac Ricketts a învățat limba română în mod special ca să poată citi în original lucrările de tinerețe ale lui Mircea Eliade. Ricketts este traducătorul în limba engleză a cărților: *Noaptea de Sânziene*, *Autobiografie (Memorii)*, *Jurnal*.

În primăvara lui 1981, a obținut pentru trei luni o bursă Fulbright în România. Profesorul Eliade mi l-a „dat în grijă“, rugându-mă să-l ajut în cercetările sale.

Om fermecător, de o rară perseverență și putere de muncă, studia și copia ore în șir în sala III a Bibliotecii Academiei Române.

Revenit în America, Mac Ricketts mi-a scris, punându-mi întrebări, rugându-mă să-i lămuresc anumite incertitudini. La rîndul meu, i-am solicitat

textele și xeroxul studiilor despre Eliade publicate dincolo de Ocean, precum și în Franța și Italia. Cele peste o sută de scrisori schimbate între noi sînt însoțite de fotocopii, tăieturi din ziare și reviste, fotografii. La fel de burdușite erau plicurile ce-l aveau expeditor, cît și destinatar. La sfîrșitul anului 1988, corespondentul meu a tipărit o monumentală monografie: *Mircea Eliade, rădăcinile românești, 1907–1945* (1 453 de pagini).

Pentru prima oară sînt expuse în mod sistematic, într-o lucrare de o incredibilă bogăție informațională, momentele esențiale ale vieții lui Mircea Eliade, îmbinate organic cu discutarea lucrărilor sale literare și științifice scrise în românește.

Corespondența dintre Eliade și Ricketts dezvăluie cîte ceva din biografia spirituală a savantului de origine română, geneza cîtorva capodopere și avaturile traducerii lor. De o indubitabilă valoare documentară, aceste texte trebuie completate și cu scrisorile lui Mac Ricketts adresate lui Mircea Eliade pe parcursul a trei decenii.

¹ Articolul lui Mac Linscott Ricketts *Mircea Eliade and the Death of God* va fi publicat în *Religion in Life*, 1966 Spring, pp. 40–52.

² Punere la punct (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

³ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

14 aprilie 1966

Dragă Ricketts,

Îți mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea ta din 2 aprilie, în mod special pentru articolul tău. M-am bucurat de el imens. Îți sînt recunoscător pentru a ta *mise au point*: într-adevăr, am simțit tot timpul că Thomas Altizer a înțeles greșit unele dintre analizele mele (de exemplu, cum ai arătat tu, structura și funcția *coincidentiei oppositorum*). Cu toate acestea, am fost bucuros că a scris cartea: în cele din urmă, m-a „prezentat” teologilor americani.

Sper că *Theology Today* va accepta articolul tău. Dacă nu, poate *J[ourna]l of Bible and Religion* sau *J[ourna]l of Religion* (cu toate că, o dată publicat prin Facultatea noastră, eseul tău riscă să fie luat drept o „pledoarie *pro domo*”).

Sîntem aici, la Centru, pentru două luni, prima fiind iunie. Sper să termin o cărticică despre *Sacred Space & Mythical Time* (ale mele „Princeton Lectures” 1965). O enormă carte documentară pentru *History of Religions*, intitulată *From Primitives to Zen*, va fi

scoasă de Harper în toamnă. Capitole din lucrarea mea *Primitive Religions* vor apărea curînd în *Journal*. Cît privește *History of Religions*, cartea este pe jumătate scrisă. *Deo concedente*¹, o voi termina în 1968!...

Îți mulțumesc din nou și succes!
Al tău cu cordialitate,

Mircea Eliade

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

II

[Antet tipărit]

April 18, 1967

Dear Ricketts,

Thank you for your letter of April 11 and for sending a reprint of your article. (May I have another three or four copies — for Swift Library and some specialized libraries in Europe? Thank you!)

From Primitives to Zen is already published in English. I hope to have it here in a few weeks.

By the way: did the *Journal of Bible and Religions* reject your article or you sent it directly to *Religion in Life*?

With thanks and all very good wishes, sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 269

[Traducere]

18 aprilie 1967

Dragă Ricketts,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea din 11 aprilie și pentru reproducerea articolului dumitale. (Poți să-mi trimiți alte trei sau pa-

tru copii pentru Biblioteca Swift și alte biblioteci specializate din Europa? Mulțumesc!)

From Primitives to Zen a fost deja publicat în engleză. Sper să-l primesc în câteva săptămîni.

À propos: *Journal of Bible and Religions* ți-a respins articolul, sau l-ai trimis direct la *Religion in Life*?

Cu mulțumiri și urări de bine, al dumatle sincer,

Mircea Eliade

III

[Antet tipărit]

26 iunie 1967

Dear Ricketts,

Thank you very much for your letter and for the article. I am indeed happy that you chose to discuss my relations to Jung. I know Jung at Ascona, in 1950, and I really admired him, as a *man* (the wise man from the East!) and as a *scholar* (his Greek and Latin were perfect, and he knew a lot about alchemy etc.). But as you point out, my conception of „archetypes“ has nothing to do with Jung's ideas. Furthermore although I am sure that depth psychology is important for [the] historian of religions, I do not think that we must know the psychologist's methods, approach and vocabulary.

In reading the conotatives from the English translations of my works, I noticed some incognitives and marked on the margin the French, original terms.

I am glad you like *From Primitives to Zen*. I lost five years in preparing and bringing out this unfortunate book.

Again thank you.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

P.S. Chuck¹ told me that you are a great philatelist! I gave up this hobby ten years ago... but I am... enthusiastic!

M. E.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Charles Long.

[Traducere]

[Antet tipărit]

26 iunie 1967

Dragă Ricketts,

Îți mulțumesc foarte mult pentru scrisoare și pentru articol. Sînt într-adevăr fericit că ai ales să discuți relațiile mele cu Jung. L-am cunoscut pe Jung la Ascona, în 1950, și l-am admirat cu adevărat ca *om* (omul înțelept din Est!) și ca *erudit* (greaca și latina sa erau perfecte și știa enorm despre alchimie etc.). Dar după cum afirmi și tu, concepția mea despre „arhetipuri“ nu are nimic de-a face cu ideile lui Jung.

În afară de aceasta, cu toate că sînt sigur că psihologia abisală este importantă pentru istoricul religiilor, nu cred că trebuie să cunoaștem metodele, abordarea și vocabularul psihologilor.

Citind termenii din traduceri în engleză ale lucrărilor mele, am observat cîteva neconcordanțe și am marcat pe margine termenii francezi originali.

Sînt bucuros că îți place *From Primitives to Zen*. Am pierdut cinci ani pentru a pregăti și scoate cartea aceasta nefericită.

Îți mulțumesc din nou.

Al tău sincer,

Mircea Eliade

P.S. Chuck mi-a spus că ești un mare filatelist. Am lăsat această pasiune cu un deceniu în urmă, dar sînt... entuziast.

IV

[Antet tipărit]
History of Religions

le 22 mai 1970

Cher Ricketts,

Je suis désolé! Je vous ai répondu le 18 avril — une longue lettre en français, en vous remerciant pour votre article¹ et pour les timbres. Est-ce possible que les lettres s'égarent aussi aux États-Unis? J'ai copié pourtant l'adresse indiquée: Duke U[niver]sity etc. Box 4735. Il m'est impossible de reprendre le contenu de la lettre! Je vous parlais également de Santa Barbara, où j'avais appris de la publication de votre thèse par les soins de Carlus Bolle. Je vous résumais mes projets immédiats, aussi bien „scientifiques“ que littéraires. J'ai envoyé votre article à un étudiant italien qui prépare une thèse sur moi et s'intéresse spécialement aux rapports avec Jung.

Espérons que la lettre du 18 avril sera retrouvée un jour — ou elle me reviendra!

Encore une fois, je suis désolé de cet accident stupide. Et je vous remercie pour tout.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 271–272

¹ Este vorba de amplul studiu al lui Mac Linscott Ricketts *The Nature — an Extent of Eliade's Jungianism*, publicat în *Union Seminary Quarterly Review*, an XXV, 1970, iarna, pp. 211–234.

[Traducere]

22 mai 1970

Dragă Ricketts,

Sînt mîhnit! Ți-am răspuns la 18 aprilie — o lungă scrisoare în franceză, mulțumindu-ți pentru articolul dumitale și pentru timbre. E oare posibil ca scrisorile să se rătăcească și în Statele Unite?

Am copiat totuși adresa indicată: Duke University etc. Box 4735. Mi-e imposibil să reiau conținutul scrisorii. Îți vorbeam, de asemenea, de Santa Barbara, unde am aflat despre publicarea tezei dumitale prin grija lui Carlus Bolle. Îți rezumam proiectele mele imediate, atât pe cele „științifice“, cât și pe cele literare. Am trimis articolul dumitale unui student italian care pregătește o teză asupra mea și se interesează în mod special de raporturile cu Jung.

Să sperăm că scrisoarea din 18 aprilie va fi regăsită cândva — sau mi se va înapoia.

Încă o dată, sînt mîhnit de acest stupid accident. Și îți mulțumesc pentru totul.

Sincer al dumitale,

Mircea Eliade

V

[antet tipărit]

History of Religions

June 12, 1970

Professor Mac Linscott Ricketts

Department of Religion

Box 4735

Duke University

Durham, N.C.

Dear Dr. Ricketts,

I certainly hope that this letter follows the letter of May to a safe delivery rather than its misplaced predecessor. Concerning your questions, (1) My book on primitive religions has not been scheduled for publication, and (2) My memoirs are being published only in Roumanian*. (3) The University of Chicago Library does not, I believe, have a complete collection of my works, but it does possess quite a number of my works in Roumanian.

As regards my health, I am indeed well. I will again be travelling in Europe this summer, but I do not anticipate that my work

will be totally interrupted during this time. Allow me to wish you a refreshing summer in return and success in the coming year.

Sincerely,

Mircea Eliade

* I will, some day, prepare a French traduction.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 271–272

[Traducere]

12 iunie 1970

Dragă Dr. Ricketts,

Sper ca această scrisoare, urmînd celei din mai, să ajungă, nu ca precedenta, rătăcită. În ceea ce privește întrebările: 1) cartea mea despre religiile primitive nu a fost programată pentru tipar, 2) memoriile sînt publicate doar în românește*. 3) Cred că Biblioteca Universității din Chicago nu are o colecție completă a lucrărilor mele, dar este în posesia unui număr semnificativ de cărți în limba română.

În ceea ce privește sănătatea, sînt într-adevăr bine. Voi călători din nou în Europa vara aceasta, dar nu anticipez că voi întrerupe complet munca în acest timp.

Dă-mi voie să-ți urez o vară care să te întremeze și succes în anul care începe.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

* Voi pregăti cîndva o ediție în franceză.

VI

[Antet tipărit]

1101 E Erie Street
Albion, Rich 49224

April 21, 1971

My dear Ricketts,

It is incredible that I answer only now your letter of February 28. But hear what happened: I came here in Albion, March 3, to be „in residence“ until the end of May, and with the hope that I will be able to work. (Chicago simply kills me.) On my birthday, March 9, I had a very serious attack of pericarditis (caused by a throat infection) and I was taken to the hospital where I stayed 25 days. Now I am convalescent at home. (I will still be „in residence“ another 6 weeks.)

I was disappointing that U[niversity] Cal[ifornia] Press rejected your work on *The Trickster*. I wrote today to one of the editors of Brill F. Th. Dijkema extolling you in such terms that he will certainly contact you. If Harper hesitates, you may as well publish your *Trickster* in Europe. Anyhow, I will promise you that I will not rest until this work will become a book.

I am happy and flattered that you think of writing an introduction to my thought. The articles already written are extremely lasting and they are appreciated in Europe. I keep sending them xerox copies. Several Ph.D. dissertations are now on their way in Italy [...] ¹ and history on M[ircea] E[liade] thought, but also on M[ircea] E[liade] and Jung. You are right: before meeting Jung at Ascona, in 1950, I knew only vaguely his psychology. I hope to send you, from Chicago, my [*From*] *Zalmoxis at Genghis Khan*.

Best regards.

Yours sincerely,

Mircea Eliade

P.S. Why are you losing your position at Duke? Can't I do anything from here? Recomandations?

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Text ilizibil.

[Traducere]

21 aprilie 1971

Dragul meu Ricketts,

Este de necrezut că răspund abia acum la scrisoarea ta din 26 februarie! Dar ascultă ce s-a întâmplat!

Am venit aici la Albion pe 3 martie, pentru a sta pînă la sfîrșitul lui mai și cu speranța de a putea să lucrez (Chicago pur și simplu mă omoară). Pe 9 martie, ziua mea de naștere, am avut un atac serios de pericardită (cauzat de o infecție faringiană) și am fost dus la spital, unde am stat douăzeci și cinci de zile. Acum, sînt în convalescență acasă. (Voi fi cu „statut de rezident“ încă șase săptămîni.)

Am fost dezamăgit că University California Press ți-a returnat lucrarea despre *Trickster*. Am scris azi unui editor din Brill, F. Th. Dijkema, lăudîndu-ți cartea în astfel de termeni, încît te vor contacta în mod sigur. Dacă Harper ezită, poți la fel de bine să-ți publici *Trickster* în Europa. Oricum, promit că nu voi avea liniște pînă ce această lucrare nu va deveni o carte.

Sînt bucuros și măgulit că te-ai gîndit să scrii o introducere la gîndirea mea. Articolele deja scrise sînt extrem de bune și sînt apreciate în Europa. Le tot trimit copii xerox. Mai multe expuneri Ph.D. sînt acum în drum spre Italia, [...] și istoria gîndirii lui M[ircea] E[liade], dar și asupra lui M[ircea] E[liade] și Jung. Ai dreptate: înainte de întîlnirea cu Jung la Ascona, în 1950, îi cunoșteam doar vag psihologia.

Sper să-ți trimit de la Chicago cartea mea *De la Zalmoxis la Genghis Khan*.

Cele mai bune salutări.

Al tău sincer,

Mircea Eliade

P.S. De ce ți-ai lăsat locul la Duke? Nu poți face nimic aici? Recomandări?

VII

le 30 juin 1971

Mon Cher Ricketts,

Pardonnez-moi pour mon long silence, mais je souffre d'une étrange „inhibition“ dès qu'il s'agit d'écrire une lettre ou un article (je peux encore écrire un *livre*...)

M. Gary Winter m'a téléphoné et il viendra me voir demain.

Je vous remercie pour l'article destiné à *Religion*. (Ward Goodenough m'avait demandé il y a déjà deux ans d'écrire un article pour H.A. Je l'avais promis, mais hélas! je ne l'ai pas encore commencé...)

Mes félicitations pour votre décision d'apprendre le roumain! La langue n'est pas difficile, [mais] il y a de grands poètes roumains intraductibles. Quant à ma production littéraire je peux vous envoyer les volumes suivants (en roumain): *Maitreyi* etc. [= *La nuit Bengali*], *Noaptea de Sînziene*, I [= *Forêt interdite*, I], *La țigănci și alte povestiri* (ce sont les romans et les récits „fantastiques“, entre autres *Honigberger* etc.). Je vais vous envoyer *De Zalmoxis*... et les articles autobiographiques. Connaissez-vous *Amintiri* I (Madrid)? C'est le premier tome de mon autobiographie (jusqu'à l'âge de 21 ans, avant le voyage aux Indes). Quelqu'un le traduit maintenant en anglais. Je peux vous envoyer les premiers chapitres (c'est une traduction littérale, faite par une roumaine-américaine. Herder and Herder voulait le publier, mais je doute si la traduction très exacte est aussi artistiquement réussie...)

Je ne possède pas *Logos* I¹. J'espère vous trouver d'autres textes, plus intéressants.

Mille mercis pour les timbres.

Très amicalement, votre

Mircea Eliade

P.S. Avez-vous un bon dictionnaire roumain-anglais ou roumain-français? Je peux écrire en Roumanie — et vous en procurer un.

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 272

¹ În revista *Logos*, au apărut două studii ale lui Mircea Eliade: *Les Religions des mystères dans les publications recentes*, în *Logos*, I, 1928, nr. 1, pp. 117–131; *La vision chrétienne d'Ernesto Buonaiuti à propos de ses derniers livres*, în *Logos* I 1928, nr. 2, pp. 283–292.

[Traducere]

30 iunie 1971

Dragul meu Ricketts,

Iartă-mă pentru lunga mea tăcere, dar sufăr de o stranie „inhibiție“ îndată ce este vorba să scriu o scrisoare sau un articol (pot încă să scriu *o carte...*).

D. Gary Winter mi-a telefonat și va veni să mă vadă mâine.

Îți mulțumesc pentru articolul destinat revistei *Religion* (Ward Goodenough mi-a cerut cu doi ani în urmă să scriu un articol pentru H.A. I l-am promis, dar vai, nici măcar nu l-am început...).

Felicitările mele pentru hotărârea de a învăța românește! Limba nu este dificilă, dar există mari poeți români intraductibili. În ceea ce privește producția mea literară, îți pot trimite următoarele volume (în românește): *Maitreyi* etc. (*La nuit Bengali*), *Noaptea de Sânziene* I (*Forêt interdite* I), *La țigănci și alte povestiri* (sînt romanele și povestirile „fantastice“, printre care *Honigberger* etc.). Îți voi trimite *De la Zalmoxis...* și articolele autobiografice. Cunoști *Amintiri* I (Madrid)? Este primul volum din autobiografia mea (pînă la vîrsta de 21 de ani, înainte de călătoria în India). Cineva îl traduce acum în engleză; pot să-ți trimit primele capitole (este o traducere literală, făcută de o româncă americană). Herder and Herder voia să o publice, dar mă îndoiesc că traducerea, foarte exactă, este și artistic reușită.

Nu am *Logos* I. Sper să-ți găsesc alte texte, mai interesante.

Mii de mulțumiri pentru timbre.

Cu prietenie, al dumitale,

Mircea Eliade

P.S. Ai un bun dicționar român–englez sau român–francez? Pot scrie în România să-ți procur unul.

VIII

[Antet tipărit]

History of Religions

le 20 juillet 1971

Cher Ami,

Je vous envoie aujourd'hui le texte dactylographié des premiers cinq chapitres de mon *Autobiographie* (= *Amintiri* I), traduits par une jeune roumaine américaine (Iuliana Geran) et corrigés (superficiel) par l'écrivain Richard Stern. Stern semble enthousiaste de cette autobiographie, mais il n'aime pas trop la traduction. Il croit qu'il faut la „travailler“ (corriger, *editing*¹ etc.). Je vous serais reconnaissant si vous acceptez cette responsabilité. Les derniers quatre chapitres sont prêts. Je les lis en ce moment — et je vais vous les expédier plus tard, ensemble avec l'original roumain (*Amin-tiri*, I). Herder and Herder attend la traduction en automne. Auriez-vous la bonté, après les corrections que vous allez faire, de donner le texte à une dactylographe compétente? (évidem[me]nt, je paye le coût de la dactylographie etc.). Je vous remercie d'avance.

Je vais vous envoyer *Maitreyi* etc. et *Forêt interdite*, avec la première partie en roumain (*Noaptea de Sânziene* I).

Très amicalement, votre

Mircea Eliade

P.S. Vous êtes le seul historien des religions en train de découvrir mon œuvre littéraire! Si, un jour, vous allez écrire un livre sur moi — il sera unique.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 275

¹ Pregătire pentru tipar (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

20 iulie 1971

Dragă prietene,

Îți trimit astăzi textul dactilografiat al primelor cinci capitole din *Autobiografia* mea (= *Amintiri I*), traduse de o tânără româncă americană (Iuliana Geran) și corectate (superficial) de scriitorul Richard Stern. Stern pare entuziasat de această autobiografie, dar nu îi place prea mult traducerea. Crede că trebuie „lucrată” (corectată, pregătită pentru tipar etc.). Îți voi fi recunoscător dacă vei accepta această responsabilitate. Ultimele patru capitole sînt gata. Le citesc în momentul acesta — și ți le voi expedia mai târziu, împreună cu originalul românesc (*Amintiri I*). Herder and Herder așteaptă traducerea la toamnă. Ai avea bunătatea, după corectura pe care o vei face, să dai textul unei dactilografe competente? (evident, plătesc costul dactilografierii etc.). Îți mulțumesc anticipat.

Îți voi trimite *Maitreyi* etc. și *Forêt interdite*, cu prima parte în românește (*Noaptea de Sânziene I*).

Cu multă prietenie, al d-tale,

Mircea Eliade

P.S. Ești singurul istoric al religiilor pe cale de a-mi descoperi opera literară! Dacă, într-o zi, vei scrie o carte despre mine, ea va fi unică.

IX

[Antet tipărit]

History of Religions

le 29 juillet 1971

Cher Ami,

En voici les derniers trois chapitres de mes *Souvenirs*. La traduction me semble inférieure aux autres chapitres. En tout cas,

j'ai peur qu'un certain nombre de détails (noms d'auteurs roumains, titres de revues, etc.) n'intéressent point les lecteurs non-roumains. Soyez sincère et éliminez tout ce qui vous semble ennuyeux ou insipide.

L'*editor in chief*¹ de Herder and Herder me téléphone deux fois par jour! Il attend le manuscrit fin septembre. Il me demande *un titre*. *Souvenirs from Rampart* — il le trouve trop littéraire et archaïque.

Je pense également aux titres pour chacun des huit chapitres. Votre travail sera indiqué; je crois qu'il faut présenter le livre comme cela: *Translated from the Romanian by Iuliana Geran with the collaboration of M. L. Ricketts*².

Croyez-vous qu'il faut préparer quelques *foot notes*³, à propos de certains auteurs roumains? (p[ar] ex[emple], „Camil Petrescu, 1890–1955, novelist, playwright etc.“). On trouve de telles indications dans la traduction des romans autobiographiques de [August] Strindberg.

En vous remerciant d'avance pour le travail, très amicalement, votre

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 273

¹ Editor-șef, redactor-șef (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Traducere din română de Iuliana Geran, cu colaborarea lui M. L. Ricketts (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Note de subsol (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

29 iulie 1971

Dragă prietene,

Iată ultimele trei capitole din *Amintirile* mele. Traducerea îmi pare inferioară celorlalte capitole. În orice caz, mi-e teamă că un număr de amănunte (nume de autori români, titluri de reviste etc.)

nu-i interesează deloc pe cititorii neromâni. Fiți sincer și eliminați tot ceea ce vi se pare plicticos sau insipid.

Editorul-șef de la Herder and Herder îmi telefonează de două ori pe zi! Așteaptă manuscrisul la sfârșitul lui septembrie. Îmi cere un titlu. *Souvenir from* (indescifrabil) — îl găsește prea literar și arhaic.

Mă gândesc, de asemenea, la titluri pentru fiecare dintre cele opt capitole. Contribuția dumitale va fi menționată; cred că lucrarea trebuie prezentată astfel: *Translated from the Romanian by Iuliana Geran with the collaboration of M. L. Ricketts*.

Crezi că ar trebui să pregătim câteva *foot notes* privitoare la anumiți autori români (de exemplu, „Camil Petrescu, 1890–1955, romancier, dramaturg etc.“). Astfel de indicații se găsesc în traducerea romanelor autobiografice ale lui August Strindberg.

Mulțumindu-ți de pe acum pentru osteneală, cu toată prietenia, al dumitale

Mircea Eliade

X

[Antet tipărit]

The University of Chicago
Committee on Social Thought
Chicago-Illinois 60637

le 31 août 1971

Cher Ami,

Quelle chance d'avoir reçu aujourd'hui votre lettre — car nous partons demain matin pour Paris! (Jusqu'au 8–10 oct[obre] l'adresse: 4, Place Charles Dullin, Paris 18e). Je vous remercie pour tout! Ci inclus, le cheque pour Miss Sherman.

Bill La Fleur va réexpédier le manuscrit à M[onsieur] J. G. Lawler, Vice President a[nd] Editor in Chief, Herder and Herder, 709, South Street, Geneva, tel. 60134. Nous allons discuter les détails après mon retour. (*Cuore* est un livre d'Edmondo de Amicis etc.). Je vous envoie *Fragment autobiografic* et encore un chapitre (l'article du *Cuvântul* 48–50 est un fragment de ce dernier).

J'espère trouver un titre et également des sous-titres pour les huit chapitres.

Toutes mes félicitations pour le progrès que vous faites dans la connaissance du roumain!

Encore une fois, merci! (Je m'e[x]cuse de vous écrire si mal — mais j'ai réussi à me faire enrhumer ... justement maintenant, à la veille de notre départ!).

Bien amicalement, votre

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 274

[Traducere]

31 august 1971

Dragă prietene,

Ce noroc de a fi primit astăzi scrisoarea dumitale — pentru că plecăm mâine dimineață spre Paris! (Până la 8–10 octombrie, adresa: 4, Place Charles Dullin, Paris 18^e). Îți mulțumesc pentru tot! Includ aici cecul pentru dna Sherman.

Bill La Fleur va reexpedia manuscrisul dlui J. G. Lawler, vice-președinte și editorul-șef de la Herder and Herder, 709 South Street, Geneva, telefon 60134. Vom discuta amănuntele după reîntoarcerea mea (*Cuore* este o carte a lui Edmondo de Amicis etc.). Îți trimit *Fragment autobiografic* și încă un capitol (articolul din *Cuvântul* 48–50 este un fragment din el).

Sper să găsesc un titlu și, de asemenea, subtitluri pentru cele opt capitole.

Felicitări pentru progresele pe care le faci în cunoașterea limbii române!

Încă o dată mulțumesc! (Te rog să mă ierți pentru grafie, dar am reușit să răcesc tocmai acum, în ajunul plecării noastre!)

Cu toată prietenia, al dumitale,

Mircea Eliade

XI

[Antet tipărit]
History of Religions

24 noiembrie 1971

Dragă prietene,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 1 no[iembrie] și scuze că răspund atât de târziu. Voiam să știu care este situația *Autobiografiei*, înainte de a răspunde. De curînd am aflat: editorul ([J. G.] Lawler) îmi scrie că i-a plăcut foarte mult traducerea (deși a făcut cîteva corectări în marginea manuscrisului), dar că i se pare textul doar un „prolog” la adevărata autobiografie și îmi propune să mai adaug cîteva capitole. I-am răspuns că sînt cu totul de acord: copilăria, adolescența și prima tinerețe a unui autor *nu* sînt prea interesante. După cum știi, eu am scris-o în românește: părțile [a] II[-a] (India: 1928–32) și [a] III[-a] (București: 1932–40), adică pînă la plecarea mea la Londra, în primăvara 1940, cînd abia împlinisem treizeci și trei de ani.

Problema e aceasta: nu pot publica *acum*, integral, părțile [a] II[-a] și [a] III[-a]; sînt multe episoade prea intime; sînt altele care nu interesează decît pe români. M-am hotărît să pregătesc, iarna aceasta, o selecție de aproximativ 150-160 [de] pagini dactilografiate. Dacă ești de acord, voi proceda ca și cu volumul I: Iuliana va face o primă traducere, iar D-ta, avînd și originalul românesc la dispoziție, vei corecta și „stiliza” versiunea engleză.

În privința traducerii franceze a *Jurnalului* (= Carnet de vară), ea este făcută de un bun prieten din Paris, Lucian Bădescu. „Variațiile” pe care le-ai remarcat se datoresc lui, care „adaptează” oarecum textul. L[ucian] B[ădescu] traduce acum o importantă selecție din *Jurnalul* meu (anii 1945–1965 — vreo 700 [de] pagini dactilografiate) pentru Gallimard. Dacă te interesează, îți trimit mai târziu textul românesc. Manuscrisul vol[umului] I este în proces de fotoduplicare (xerox). Îți voi trimite un exemplar și vei judeca dacă [J. G.] Lawler a ameliorat sau nu traducerea.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Spune-mi dacă înțelegi grafia și textul acestei scrisori. Dacă nu, voi continua să-ți scriu în franceză.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 276

XII

Chicago, 16 dec[embrie] 1971

Dragă prietene,

Am rugat-o pe soția mea să dactilografieze această scrisoare, ca s-o poți citi mai ușor. Îți voi trimite zilele acestea, în pachet recomandat, traducerea *Amintiri I*, cu adnotările editorului [J. G.] Lawler. De asemenea, în plic separat, prima porțiune din lungul capitol *India*, pentru a fi tradus direct de D-ta. Voi încerca, după Crăciun, să pun la punct (adică: să suprim anumite pasagii etc.) partea finală a capitolului *India*.

Rămîne de „lucrat“ partea [a] III[-a] (București, 1932–[19]40), care este scrisă, dar care trebuie mult abreviată pentru cititorii neromâni. Sper s-o fac în cursul iernii. [J. G.] Lawler m-a întrebat cam cîte pagini (dactilografiile) voi adăuga. I-am răspuns [că], probabil, 150-160. Aceste texte (1928–1940) vor fi traduse deci de D-ta. Cartea va fi semnată de Iuliana și D-ta.

Crăciun fericit și an nou norocos îți urează al dumitale,

Mircea Eliade

P.S. Ți-am vorbit vreodată de o doamnă [Mary] Stevenson, care a învățat românește pentru a putea citi cărțile mele? A și tradus, pentru simpla ei plăcere, cîteva nuvele fantastice.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 276–277

XIII

[Antet tipărit]
History of Religions

11 ian[uarie] 1972

Dragă prietene,

Răspund în mare grabă scrisorii din 7 ianuarie, ca să te liniștesc: nu am trimis *typescript*¹ [din] *Amintiri*, pentru că m-am întors de la New York destul de târziu; îl voi trimite săptămîna aceasta. Acum cîteva zile, am expediat *India la douăzeci de ani*. Urmează partea a II-a, încă nepublicată (lucrez acum pe dactiloscript).

Felicitări că ai tradus *Columna nesfîrșită*. Constantin Brîncuși este, poate, cel mai mare sculptor al sec[olului al] XX[-lea]; s-au scris multe cărți despre el, chiar de către critici americani. „Fata” înseamnă pur și simplu *girl, jeune fille*. În această piesă, am „încarnat” în Fata (= *young girl*) tot ce se înțelege prin „Muză”, „inpirație”, și chiar „destin”. *Coloana* a fost scrisă în iulie 1970. Luna trecută (decembrie 1971), am scris o lungă nuvelă (65 [de] pag[ini] dactilografiate), *Uniforme de general*, de care sînt foarte mulțumit; îți voi trimite o copie îndată ce soția mea va termina dactilografierea. Nuvela aceasta va apărea curînd într-o revistă (deocamdată, în pregătire, la Paris), *Ethos*.

Planuri: rămînem în Chicago (cu scurte vizite la Santa Barbara) pînă la vară. Sper să pot continua *opus magnum* — și termin selecția din *Jurnal*.

Felicitări pentru publicarea (iminentă?) a tezei. (Părerea mea este că, dacă *trebuie*, merită să te împrumuți și să contribui cu o sumă la publicare.)

Încă o dată, mulțumiri pentru tot — și An Nou fericit!

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 277

¹ Exemplar dactilografiat (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XIV

[Antet tipărit]

The University of Chicago
Committee on Social Thought
Chicago – Illinois 60637

28 februarie 1972

Dragă Ricketts,

Mulțumiri pentru scrisoare (și pentru „Harihara“ *stamp!*) — și scuze pentru lunga mea tăcere. Am fost tot timpul în Chicago — și, ca toată lumea, am avut și eu *flu* (gripă), care m-a ținut vreo zece zile în casă. Felicitări pentru traducere [textului] *India* I. Voi trimite curînd *India* II (și ultima). N-am avut timp să corectez dactiloscritul (mai precis, să elimin cîteva pagini), de aceea am în-tîrziat expedierea părții a II-a. Mîine, expediez textul *Amintiri*, cu mici însemnări pe margine, făcute de editor (Herder and Herder). Te rog să-mi înapoiezi acest exemplar după ce vei face (dacă e nevoie) corecturile. Numai *după* ce voi avea și cele două capitole *India* — editorul va da la tipar cartea. După cum ți-am scris, cred, [J. G.] Lawler (de la Herder and Herder) e de opinie că *numai* copilăria, adolescența și prima tinerețe nu constituie un material suficient de interesant pentru cititorul anglo-american — de aceea, mi-a cerut să adaug capitolele relativ[e] la India. Dacă textul va fi gata în cursul primăverii, cartea ar putea apărea în octombrie-decembrie.

Nu traduce *Domnișoara Christina*, pentru că chiar ieri am primit traducerea făcută de Dna [Mary] Stevenson (a făcut-o pentru propria ei plăcere, nu ca s-o publice). Tot Dna Stevenson a mai tradus cîteva nuvele. Iar [Eric] Tappe, de la Londra, mi-a trimis *Ivan* (după ce tradusese *Pe strada Mîntuleasa*). Dacă te interesează unele dintre aceste traduceri, ți le pot trimite, mai ales cele făcute de Tappe, care e profesor de limba română — Dna Stevenson a învățat românește singură, ca și D-ta, ca să poată citi cărțile mele netraduse.

Ți-am trimis astă-vară *Noaptea de Sînziene* [= *Forêt interdite*], vol[umul] I? Am primit chiar zilele acestea vol[umul al] II[-lea] și-l voi expedia.

Jacques Waardenburg mă anunță că a primit *The Sacred Tricksters* și îmi cere *a formal letter*¹, pe care i-o voi trimite curînd. Sper foarte mul. ca această lucrare să apară.

Îți urez să vinzi casa — și să ai tot norocul în problemele cu care te lupți!

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 277–278

¹ O scrisoare oficială (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XV

[Antet tipărit]

History of Religions

12 aprilie 1972

Dragă prietene,

Multe mulțumiri pentru traducerea capitolelor [al] IX[-lea]–[al] X[-lea] și pentru scrisorile din 9 martie și 6 aprilie — și iertare că răspund atît de tîrziu (și pe scurt)! Încă n-am avut timp să citesc traducerile; o voi face zilele acestea. Mulțumesc tînărului Scott pentru excelenta dactilografie!

Trimit deocamdată *Noaptea II, Pe strada Mîntuleasa...* și *În curte la Dionis* (un fel de „urmare“ la *Mîntuleasa*). Voi trimite mai tîrziu cărțile vechi pentru xerox și nuvela scrisă astă-iarnă (*Uniforme...*). Dat fiind că (editorul) [J. G.] Lawler a făcut foarte puține corecturi, îți voi trimite *numai* acele pagini. Îndată ce voi citi și verifica trad[ucerea] cap[itolelor al] IX[-lea]–[al] X[-lea], voi trimite întreg manuscrisul lui Lawler. (Dar cu ce titlu?) M[ircea] E[liade], ..., *translated from the Romanian by Iuliana Geran and M. L. Ricketts...*¹

[William Amos] Coates traduce acum *La țigănci* pentru *Denver Quarterly*. [Eric] Tappe a tradus *Ivan*. Cred că, din tot ce-am scris în ultimii ani, îți va plăcea mai mult *Uniforme de general*. (Un detaliu amuzant: azi, la Wednesday in Swift Common, am vorbit despre *My Fiction versus my Scholarly Works*. Erau vreo 150 de studenți — nu numai de la Divinity School — și profesori. Interesul pentru literatura mea începe să crească în USA...)

În *Coloana*, p. 28, col. I: *sobra* = sobră; french „sobre“ (*sobber, moderate* — *habillé avec une sobre élégance*²); p. 33, col. 1, „rig“ = „frig“; p. 4: *ce-am mai scump* expresie populară: *je jure* (*je vous dis*) *sur ce que j'ai de plus précieux (cher) dans ma vie*³ (*scump* = *cher, précieux, valable, important*).

Zemindar — titlul (bengalez) pentru „proprietar, moșier, arendaș, om bogat“. Trebuie lăsat în original. Mulțumiri pentru *Vagra* și pentru timbrele nepaleze!

Explicația lungilor mele tăceri: când *lucrez* (scriu?), nu pot răspunde decât la scrisori neimportante curente (pe care le dictez lui Bob Pelton). De obicei, lucrez la una dintre cărțile acestea: 1) *Opus magnum*; 2) selecții din *Jurnal*, în curs de traducere (franceză); L[ucian] Bădescu a tradus deja 450 de pagini dactilografiate, dar vor mai fi încă 300! 3) din când în când, o scriere literară. Azi, am întrerupt lucrul la *Opus magnum* și sînt gata să mă apuc de *Jurnal*. Dar am găsit acel ceas de liniște necesară pentru scrisoarea de față.

Îmi pare bine că ți-a plăcut *Domnișoara Christina* (însă n-am avut timp să verific traducerea Dnei Stevenson). Eu nu știu ce să cred despre această carte! Are, desigur, prea multe cruzimi erotice (Simina, o fetiță de 9–10 ani...). De aceea, probabil a interesat pe un scenarist român de filme. Am citit scenariul: este și mai „orgiastic“, plin de scene agresive și erotice (se pare că așa se face *astăzi* cinematograful!). Scenariul a fost acceptat de o firmă franceză, cu condiția ca filmul — cu actori francezi — să fie montat în România... Dar, nu știu exact pe ce motiv, Societatea română de filme n-a acceptat...

Ai dreptate cu privire la capitolul [al] X[-lea] din *Amintiri*: a trebuit să suprim cîteva pasagii prea autobiografice, și astfel textul e cam neclar. Dar nu există (deocamdată) altă alternativă, dat

fiind că o parte din familia Dasgupta este încă în viață. (În *Maitreyi*, aceste întâmplări au fost „literaturizate“...).

Mă bucur că ai cunoscut-o pe Dna [Mary] Stevenson. Este o femeie admirabilă, și devoția pe care o arată față de opera mea literară nu e întrecută decît de a D-tale! Amîndoi ați învățat românește ca să puteți citi cărțile mele de *fiction*⁴! Cum D-ta cunoști și înțelegi atît de bine și opera mea de istoric al religiilor, ești, la ora actuală, *singurul* eliadizant *din lume*! (Căci în România cărțile mele din 1940–[19]72 sînt aproape necunoscute.)

Cu sincere mulțumiri și cu prietenie și recunoștință, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 278–279

¹ Tradus din românește de Iuliana Geran și M. L. Ricketts (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Franțuzescul „sobre“ (sobru, cumpătat — îmbrăcat cu o sobră eleganță (*lb. engl. și fr.*) (*n. ed.*).

³ Jur (vă spun) pe ce am mai scump (prețios) în viață (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

⁴ Ficțiune (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XVI

[Antet tipărit]
History of Religions

20 iunie 1972

Dragă Ricketts,

Iartă-mă că răspund atît de tîrziu și în grabă! Mîine seară, trebuie să țin o conferință la Școala luterană din str[ada] 55 și încă n-am pregătit nimic. Iar miercuri, 22 iunie, zburăm la Paris. Numai pentru două săptămîni, ca să-mi întîlnesc un prieten¹ din România, pe care nu l-am văzut de treizeci și doi de ani!

La întoarcere, îți voi scrie mai pe larg, răspunzînd la întrebările pe care mi le-ai pus în ultimele două scrisori. Am citit traducerea celor două capitole din *Amintiri*; foarte puține „greșeli“, pe

care le-am corectat direct pe dactiloscrit (una dintre „greșeli“ este că înțelegi expresia „iar“ ca „dar“ și traduci *but*, e adevărat că uneori înseamnă *but*, dar de cele mai multe ori *while*, *and* [în acest sens, *and*, o utilizez adesea eu]).

La întoarcere, voi pune la punct dactiloscritul și-l voi trimite editorului (Herder and Herder). Titlul pe care-l sugerezi e admirabil — din nefericire, ultimul volum publicat în engleză se intitulează *The Quest*! Tot la întoarcere îți voi trimite cât voi putea mai mult din selecția din *Jurnal*, în sfârșit încheiată (vreo 600 de pagini).

Va trebui, probabil, să găsim subtitluri pentru fiecare dintre cele zece capitole — dar asta se va putea face în *galley proofs*².

Îți urez vacanțe bune D-tale și familiei și pe curînd.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 279

¹ Este vorba de Constantin Noica.

² Șpalturi de probă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XVII

[Antet tipărit]

History of Religions

9 decembrie 1972

Dragă prietene,

Sînt pur și simplu rușinat să răspund cu o *asemenea* întârziere scrisorii D-tale din 25 octombrie! Dar, cum îi scriam și lui Mary S[tevenson], cînd lucrez într-un „Univers de valori“ departe de literatură, încerc să nu mă „las prins“ de demonul creației literare — și acest demon mă tentează de cîte ori citesc sau discut ceva în legătură cu romanele sau nuvelele mele... *Adio!* i-a plăcut foarte mult lui Jonathan Smith. O voi da și altor cititori. Evident, ai toată libertatea s-o publici. Nu prea știu unde (nu cunosc revis-

tele literare — dar *La țigănci* va apărea, în trad[ucerea lui William Amos] Coates în *Denver Quarterly*).

Eu încă n-am trimis editurii Herder and Herder trad[ucerea] *Amintirilor*. Aștept să apară *Australian Religions* (Cornell University Press). Poate, în timpul vacanței de Crăciun, voi găsi și un titlu! Evident, toate drepturile de la *Amintiri* îți revin D-tale și Iuliane Geran. Același aranjament îl voi propune eventualului editor al traducerii *Noptii*: eu renunț la orice *royalties*¹ în favoarea traducătorilor (în fond, a D-tale). Îndată ce un editor se va interesa de *Noapte*, îi voi comunica „oficial” hotărîrea mea (dar mi-e teamă că-l va înfricoșa numărul paginilor. Poate ar trebui publicată în două volume...). Cum eu sînt *incapabil* să caut un editor (pîna acum, ei m-au căutat pe mine), te rog ocupă-te D-ta (direct sau printr-o agenție literară, sau scriind, bunăoară, lui Harper că traduci *Noaptea*...).

Eu pot, deocamdată, să-ți avansez o sumă, ca un „simbol” al drepturilor pe care le vei încasa în viitor...

D-tale și familiei vă urez Crăciun vesel și an nou fericit,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 280

¹ Drepturi de autor (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XVIII

Chicago, 24 mai 1973

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru timbre (atît de frumoase!... și nu le aveam!...). Ne-am bucurat mult, Christinel și cu mine, că ne-am putut revedea (după șapte ani!) și că am făcut cunoștința Dnei Ricketts.

Îți expediez zilele acestea:

Solilocvii și *Lumina ce se stinge* — mai mult pentru valoarea lor bibliografică (adevărat este că *Lumina* e ilizibilă, iar *Solilocvii* reprezintă doar câteva fragmente din caietele mele de student în India).

Îți expediez, de asemenea, ca s-o citești pe îndelete (eu n-am nevoie de manuscris, cel puțin câteva luni), teza lui Dennis Doeing (adresa lui este: 166 Claremont Ave[nue], Kenmare NY 14223). E foarte interesantă pentru citatele din articole publicate în anii 1922–1932.

Încolo, nimic nou. Lucrez la *Opus magnum* („cu furie!“), în speranța că voi termina vol[umul] I și mă voi putea reîntoarce la literatură.

Jerry Brauer mă sfătuiește să propun *Autobiografia* altor editori decât Herder and Herder. Dar trebuie întâi să revizuiesc și să elimin anumite pasagii, nu prea interesante pentru cititorii străini.

Omagii soției și multă prietenie Dumitale,

Mircea Eliade

P.S. Când voi avea timp să curăț biroul, voi căuta să-ți completez textul *Jurnalului*.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 280

XIX

[Antet tipărit]

Ocean View Hotel

136 Worth Avenue
Palm Beach, Florida 33480

30 decembrie 1973

Dragă Mac,

Întîi și-ntîi, îți urez D-tale și întregii familii un an nou fericit și „spornic“ (cuvînt arhaic, care-mi place mult!...). M-am bucurat că am avut prilejul să mai stăm de vorbă, în noiembrie.

După cum vezi, am ajuns și noi în Florida! (după șaisprezece ani de viață în USA). Nu-mi închipuiam că poate fi atât de cald (80°)¹ și de frumos: flori, fluturi, greieri, șopârle. Ca în miez de vară la Chicago... Din nefericire, în ziua de 3 ianuarie ne întoarcem la frig, zăpadă și... viață universitară.

Multe mulțumiri pentru cele două exemplare din articolul pe care mi l-ai închinat. Articolul este *excelent*² și sper să-l discutăm în luna mai, când vom coborî, *Deo concedente*³, în North Caroline, la Mary [Stevenson] (apoi la Kim).

Privitor la *Cuvântul* (1920–[19]30) și la alte reviste la care am colaborat în tinerețe, nu-ți pot răspunde, acum, nimic precis. Mi s-a spus că la Roma (dar nu știu la care bibliotecă) există colecția completă a *Cuvântul*-ui. Mă voi interesa la vară, în Europa. Dar îți sugerez să te adresezi, de pe acum, serviciului bibliografic al Library of Congress, întrebând unde se poate consulta *Cuvântul* în USA sau Europa occidentală.

Îndreptar și *Cuvântul în exil* nu mai apar. Cred că articolul *Scrișul și misiunea literaturii* a apărut în *Luceafărul* (II, Paris, 1949).

Am găsit prima parte din *Jurnal parizian* (= *Destin*) și-l voi reproduce îndată ce mă întorc la Chicago.

„Lucrez“ aici (atît cît pot!) la corectarea *Amintirilor*, pregătind un text pentru cititorul străin (în primul rînd, american). Sper să găsesc la Chicago exemplarele de autor din *Fragments d'un journal*, și-ți voi trimite unul.

Cu mulțumiri și urări de sănătate și noroc, îți strînge mîna cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 281–282

¹ Grade Fahrenheit (circa 27 de grade Celsius).

² Mac Linscott Ricketts, *In Defence of Eliade*, în *Journal of Religions*, 1973, primăvara III, pp. 13–34.

³ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

XX

[Antet tipărit]
History of Religions

2 aprilie 1974

Dragă Mac,

Iartă-mă că răspund (ca de obicei!) cu întârziere. Cum ți-am spus, sufăr de o fobie a corespondenței!...

Nu ți-am trimis textul corectat și modificat al *Autobiografiei*, pentru că am ajuns la concluzia că trebuie să pregătesc o versiune nouă, pentru cititorii streini. Ceea ce implică, pe de o parte, eliminarea — sau rezumarea — multor pagini, iar, pe de altă parte, adăugarea unor paragrafe noi, încă nescrise! Harper and Row vrea un text care să acopere cel puțin cincizeci de ani din viață (pînă la sosirea mea în USA). După cum știi, anii 1940–[19]60 nu i-am evocat în *Autobiografie*, pentru că aveam cu mine *Jurnalul*. Deci va trebui să „povestesc”, în stil autobiografic, ceea ce notam pe scurt și la întîmplare în jurnal (1940–[19]60). Sper să fac toate acestea la vară, în vacanța europeană.

Harper and Row par a fi interesați de traducerea volumului *Fragments d'un journal* (îl vei primi curînd, expediat de aici). Te voi ține la curent.

Între 14–16 noiembrie, va avea loc la Santa Barbara simpozionul despre M[ircea] E[liade]. Rezervă-ți aceste zile. Profesorul Walter Capps te va anunța la timp. Despre ce ai vrea să vorbești?

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 282

XXI

[Antet tipărit]

History of Religions

23 mai 1974

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisori și pentru timbre (nici nu mai îndrăznesc să-mi cer iertare că răspund cu întârziere!...) De-abia aseară am terminat conferința pe care o țin mâine la Philadelphia (*Freud Memorial Lecture*, despre *Occult explosion...*). Iar înainte de asta, în luna aprilie, am scris [pentru] John Nuveen Lecture (U[niversity] of Ch[icago]) *Professors and Witches*.

La reîntoarcere (marți-miercuri), voi căuta fragmentele din *Jurnal* care-ți lipsesc. Nu sînt sigur că le am aici; în orice caz, textul întreg e la Paris.

Datorită unei lungi crize gastro-intestinale, am lucrat cu mare greutate și sînt încă obosit. Așa că am renunțat la proiectata excursie în North Carolina. Voi telefona astă-seară lui Mary [Stevenson].

Privitor la *Amintiri*, nu voi suprima decît acele paragrafe care mi se par neinteresante pentru *neromâni*.

La întoarcere, voi scrie lui [Walter] Capps (Santa Barbara) să văd cum stau lucrurile cu „Colocviul M[ircea] E[liade]“.

John B. Shopp, Editor Religions Book, Dep[ar]t[ment] Harper and Row 10, Est 53 Street, New York NY 10022 (care se ocupă de *Fragments d'un journal*) a propus lui Gallimard să traducă numai partea a II-a, pp. 232 sq. A fost informat de mine, într-o scrisoare, că D-ta i-ai putea scrie relativ la „literatura“ mea etc.

Omagii soției și salutări amicale D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 284

XXII

[Antet tipărit]

History of Religions

20 iunie 1974

Dragă Mac,

Felicitări pentru „intuiția“ D-tale! *Așa este! The meaning of my literary production*¹ este indicat (cifrat!) în episodul din *Uniforme* pe care îl comentezi în scrisoarea din 27 mai.

Alătur câteva corectări la *Incognito*.

Voi scrie lui [Walter] Capps, cerându-i precizii despre *Colocviul M[ircea] E[liade]*“. Conferința de la Philadelphia a avut destul succes. Voi trimite textul înainte de plecare.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 284

¹ Semnificația producției mele literare (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXIII

[Antet tipărit]

History of Religions

27 decembrie 1974

Dragă Mac,

Multe mulțumiri pentru scrisoarea din 24 noiembrie și pentru articolul destinat volumului omagial francez. Noi plecăm spre Paris la 30 dec[embrie]; vom rămâne două-trei zile la New York, și la Paris între 3–16 ianuarie.

Cu privire la *Autobiografie*: îți voi trimite capitolele scrise pe care nu le ai, dar trebuie să le găsesc în haosul bibliotecii mele, și să le recitesc. O voi face în ianuarie. După cum știi, voiam să revizuiesc și să „editez“ (pentru cititorul anglo-american) tradu-

cerea primul volum. Dar n-am reușit. Mă gîndesc dacă n-ar fi mai bine să-i scrii lui [John B.] Shopp, propunîndu-i să-i trimiți versiunea vol[umului] I, să-și dea și el părerea în legătură cu suprimările pe care intenționez să le fac, adică sugestii despre ce fel de pasagii trebuiesc eliminate, unde trebuie „concentrat“ etc.

Am primit chiar acum o scrisoare de la Fortress Press; au auzit că a apărut *Autobiografia* în franceză și vor s-o publice. Evident, au confundat cu *Fragments d'un journal*. Dar e interesant că vor să traducă *Autobiografia*. (Îi poți spune asta lui [John B.] Shopp.)

D-tale și familiei întregi, vă urăm un an nou fericit și rodnic.
Cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 286

XXIV

Chicago

9 februarie 1975

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoare și *O fotografie...*

Mie nuvela mi se pare ratată — mai precis, sfîrșitul e ratat. Dar sînt curios să văd ce vor spune prietenii, după lectură.

Îmi închipui că ai întreg manuscrisul *India*. Am multiplicat la xerox primele trei capitole din partea [a] III-a (cap[itoul] 4 „București 1937“ îl ai) și îți trimit un exemplar. Te rog însă, *nu* traduce această parte pentru că (după cum ai să te convingi singur citind-o) sînt prea multe indiscreții, care nu pot fi încă publicate. Îți dăruiesc manuscriptul numai pentru informația D-tale. Dacă Harper se va decide într-o zi să publice *Autobiografia*, voi rescrie în întregime anii 1932–[19]40 pentru publicul american (și strein, în general).

Am primit teza lui [Dennis] Doeing. E foarte interesantă pentru „pre-istoria“ formațiunii mele intelectuale.

O profesoară americană mi-a trimis traducerea primelor trei capitole din *Maitreyi*, cerîndu-mi permisiunea de a traduce romanul. I-am răspuns că *Maitreyi* e deja tradus de D-ta și Mary [Stevenson]. I-am scris lui Mary că, dacă e curioasă, îi pot trimite cele trei capitole...

În orice caz, eu nu cred că *acest* fel de roman ar putea avea succes. Pe de altă parte, editorii — ca și cititorii! — sînt intimidați de proporțiile *Nopții de Sînziene*. Numai un *mare* succes cu o altă carte (să spunem, *Opus magnum*) ar putea convinge un editor să ia riscul *Nopții*...

Dar toate acestea aparțin viitorului îndepărtat. Deocamdată, am predat la Chicago Univ[ersity] Press un nou volum — *Occultism, Witchcraft and Cultural Vogues (Essays in Comparative Religions)*. Sper să termin anul acesta vol[umul] I (în două volume!) din *Histoire des idées religieuses*; mai precis, volumul e aproape gata, dar trebuie revizuit și completat.

Salutări familiei.

Cu vechea prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 286

XXV

[Antet tipărit]

History of Religions

25 martie 1975

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisorile din 17 februarie și 19 martie și scuze că răspund (ca totdeauna!) cu întârziere.

Mă așteptam ca Harper să respingă cele două romane. Încă n-a sosit „ceasul“ literaturii mele în USA. Cum i-am spus lui Mary S[te-

venson] la telefon, Bo[l]ingen nu mai există de vreo șapte-opt ani. Cărțile lor au fost încredințate, sub titlul „Bo[l]ingen Series“, editurii Yale University. (În nici un caz Bo[l]ingen nu publică romane!)

Îmi pare rău că ai muncit atîta ca să traduci cele trei capitole din *Autobiografie*; cum ți-am scris, nu pot încă fi publicate sub *această* formă, în nici o limbă.

Nu cred că *Lumina*... merită să fie tradusă. Este ilizibilă! Mai potrivit ar fi fost *Huliganii* — deși nu cred că ar interesa vreun editor (cel puțin, deocamdată). Privitor la *Maitreyi*: va apărea curînd o nouă traducere în Germania (prima nu era bună). Dacă va avea același succes ca și *Mîntuleasa Strasse*, poate va interesa și [pe] editorii anglo-americieni.

Îți amintești că mi-ai dat, la Santa Barbara, cele două articole (= comunicări), ca să fie traduse și publicate în limba franceză. Editorul parizian mă roagă să obțin de la toți *American contributors*¹ o scrisoare, adresată lui, prin care îi dai dreptul de a publica versiunea franceză. Scrie, te rog, în engleză, o scurtă scrisoare în acest sens, adresată: M. Constantin Tacou, Éditions L'Herne, 41, rue de Verneuil, 75007, Paris, și mi-o trimiți mie. Cînd voi aduna toate scrisorile de la *American contributors*, le voi expedia, [cu] poșta aeriană, recomandată, lui C[onstantin] Tacou.

Îți mulțumesc cu anticipație — și alte mulțumiri pentru timbrele nepaleze.

Omagii soției.

Al D-tale, cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 286–287

¹ Colaboratorii americani (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXVI

[Antet tipărit]

History of Religions

Paris

25 august 1975

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 11 august și pentru vestea bună: publicarea traducerilor din limba română. Evident, îți dau permisiunea de a traduce selecții din volumele mele de eseuri (dacă e nevoie de o *scrisoare oficială* în limba engleză, trimite-mi te rog textul — eu îl voi recopia și semna).

După o lună petrecută în Mallorca (Puerto de Andraitx) ne-am reîntors la Paris, unde mi-am întâlnit sora și pe nepotul meu, Sorin [Alexandrescu], prof[esor] de română la Amsterdam.

La Puerto, am scris o nuvelă — *Pelerina* — care, sînt sigur, te va interesa.

Christinel o va dactilografia în septembrie.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 287

XXVII

Paris

18 septembrie 1975

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoare.

Am încheiat *Histoire...* I, îmi mai rămîne de scris *Prefața*. Dar sănătatea surorii mele Corina ne pune pe gînduri; probabil va fi operată aici, la Paris, și atunci ne vom prelungi șederea. În orice caz, nu putem pleca înainte de 10 octombrie.

Vai! Mircea Popescu a murit în august, în urma unui atac cardiac. Pierdere ireparabilă!
Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 287

XXVIII

[Antet tipărit]
History of Religions

26 noiembrie [1975]

[Îți scriu] câteva rînduri, la repezeală. Nu cred că U[niversi-ty] C[hicago] Press ar fi interesată de *Noaptea [de Sînzienne]*. Dacă vrei, scrie directorului (pe care-l cunosc bine: Morris Philipson). Sînt curios să văd cum îți va plăcea *Pelerina*.
Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Poate încerci la *Georgia Review*.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 288

XXIX

[Antet tipărit]
History of Religions

6 februarie 1976

Dragă Mac,

Răspund cu o întîrziere de două luni scrisorii D-tale din 8 decembrie! Nici nu mai încerc să-mi cer iertare.

Mulțumiri pentru traducerea *Pelerinei*. Și scuze că scriu iarăși în mare grabă (mîine zburăm spre Paris. La 14 febr[uarie],

Sorbona îmi decerne[ază] un doctorat *honoris causa* — și este într-adevăr o mare onoare!). De la Paris, voi aduce dosarul cu recenzii despre *Forêt interdite* (dosar destul de modest, de altfel...) Mă întreb însă dacă avem vreo șansă cu Chicago U[niversity] P[ress], și iată de ce: i-am dat, zilele trecute, lui Philipson *the page proofs of Histoire*¹... vol[umul] I, și așteaptă acum m[anu]s[cris]ul vol[umului al] II[-lea] (ambele volume vor fi traduse de Willard Trask). Nu mi-a spus nimic despre posibilitatea de a publica *Forêt int[erdite]*. Poate, după câțiva ani, când *Histoire* va fi tipărită în întregime. În orice caz, la întoarcerea mea de la Paris, am să-l întreb — și, dacă voi înțelege că *avem șanse*, te voi înștiința.

E curios că *Georgia Review* nu pare interesată. Poate există *alte* reviste — dar, *care?* (Există vreo revistă gen *Short-Story?*)

Îți voi trimite un articol din *Cahiers roumains d'études littéraires* (Thomas A. Perry, East Texas State University: *The Americans and Romanian Literature*). Concluzia: prin volumul omagial (*Myths and Symbols*), cercurile academice americane au descoperit *existența* literaturii lui M[ircea] E[liade]. Etc.

În orice caz, pe curînd.

Cu vechea prietenie,

Mircea Eliade

[P.S.] Ne întoarcem pe la 22-23 feb[ruarie].

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1-4, 1992, p. 288

¹ Șpalturile de la *Histoire* (lb. engl.) (n. ed.).

XXX

Paris

29 aug[ust] 1976

Dragă Mac,

Iartă-mă că răspund atît de tîrziu scrisorii din 10 iunie. Luna iulie și început de august am petrecut-o în Mallorca. La Paris, am

scris o lungă nuvelă (mai degrabă: *novella*): *Les trois Grâces*. (Numai titlul este în limba franceză.) Între 5-20 septembrie, vom fi în Egipt. Ne reîntoarcem la Chicago pe la 8-10 oct[ombrie].

Am primit și eu o scrisoare de la Janny Langfard. I-am răspuns că „am auzit de existența unui *Fund for translations from East-European languages*¹“. Voi afla detalii la Chicago. (Din nefericire, singura fundație pe care o cunoșteam, Bo[l]ingen, a comis *hara-kiri* acum vreo zece-doisprezece ani).

Histoire I are mare succes în Franța.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 288–289

¹ Fond pentru traduceri din limbi est-europene (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXXI

[Antet tipărit]

History of Religions

10 febr[uarie] 1977

Dragă Mac,

Ca de obicei, răspund cu o atît de mare întîrziere, încît nici nu mai merită s-o precizez și să-mi cer iertare!

Cunoști, de la Mary [Stevenson] etc. drama familia[l]ă care ne-a ținut în Europa pînă pe la 20 ianuarie (situația critică a cumnatei mele, Sibylle). După numai vreo zece zile aici, cu mine — Christinel s-a întors la Paris.

Eu voi pleca luni, 14 februarie, pentru că la 19 feb[ruarie] trebuie să-mi citesc Discursul de recepție la Academia Belgiană (despre Martha Bibesco).

Vom rămîne apoi încă vreo zece-douăsprezece zile (eu am treburi cu Payot, *Histoire II*). Sperăm, *Deo concedente*¹, să ne reîntoarcem pentru mai mult timp (iunie-iulie) la Chicago la 1-2 martie.

Inutil să-ți spun ce fericit sînt că, în sfîrșit, *Forbidden Forest* și-a găsit editor.

Mîntuleasa (= *Le vieil homme et l'officier*, Gallimard, 1977) are mare succes (de presă!) în Franța. *Pelerina* a apărut la Suhrkamp Verlag, unde va apărea mai tîrziu un volum de nuvele. La Madrid, v[or] apărea într-o lună-două volumele de nuvele românești. (Cred că le cunoști pe toate, inclusiv *Les trois Grâces*, al cărui text ți l-am trimis acum vreo două săptămîni.)

În cîteva zile, îți expediez ultima „creație literară“, nu i-am găsit încă titlu; are 115 pag[ini] dactilografiate.

Este deci o *novella*, un *récit*². Te rog (am s-o rog și pe Mary [Stevenson]), nu te apuca s-o traduci, pentru că nu știu dacă, mai tîrziu, nu voi modifica unele capitole.

Îți trimit, de asemenea, *No Souvenirs* și îți urez D-tale și familiei un an nou fericit.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

P.S. Am văzut — dar n-am citit, nici măcar n-am răsfoit-o — cartea despre mine (de fapt, mi se spune, contra mea), apărută la Brill: *M[ircea] E[liade] and homo religiosus* (sau cam așa ceva)³.

Mi s-a spus că au mai apărut cîteva studii interesante în USA. Știi ceva? Un foarte competent critic și istoric literar, Adrian Marino, mi-a trimis în românește un lung studiu (90 [de] p[agini]) despre „hermeneutica lui M[ircea] E[liade]“. Vrea să-l publice în *Cultural Hermeneutics*. Dacă David Rasmussen acceptă (adică nu se sperie de lungime), ai fi dispus să-l traduci? Aflîndu-se în România (la Cluj), A. Marino nu dispune de dolari — dar voi putea contribui eu dacă găsesc altundeva. A. M[arino] ți-ar putea trimite cărți românești, reviste etc.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 289

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

² Povestire (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

³ Este vorba de cartea lui John A. Saliba, *Homo religiosus in Mircea Eliade. An Anthropological evolution*, Leiden, E. J. Brill, 1976, VI, 210.

XXXII

[Antet tipărit]

History of Religions

11 mai 1977

Dragă Mac,

Sincere mulțumiri pentru scrisoarea (și pentru timbrele nepaleze!). Te rog să-mi ierți întârzierea cu care răspund.

Sper că *Forbidden Forest* va apărea la toamnă (deși nu înțeleg cum va fi posibil, dacă va intra sub tipar de abia în iunie...).

Nici o veste de la [David] Rasmussen. Cred că era plecat. Voi scrie din nou, zilele acestea.

Pe strada Mîntuleasa (= *Le vieil homme et l'officier*, Gallimard) a avut mare succes în Franța. Prima ediție s-a epuizat în trei săptămîni.

Foarte probabil, nu vom pleca spre Europa decît la 15 iunie. Aș fi fericit să ne întîlnim și să mai stăm de vorbă.

Ieri, a venit să mă vadă Richard I. Payne, Associate Editor, Paulist / Newman Press (1865, Broadway, New York, N.Y. 10023). Aflaseră că *F[orbidden] F[orest]* apare la Notre Dame [University Press] și m-a asigurat că vrea să publice și el o carte de *fiction*¹. Dar ce fel de editură e Paulist / Newman Press? În orice caz, am acceptat în principiu. Trebuie întîi să vedem ce „succes” va avea *F[orbidden] F[orest]*. (Poate o selecție de nuvele sau un mic roman?)

Cu vechea prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Ți-am spus, cred, că lunga povestire fără titlu va fi corectată și mult dezvoltată.

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 290

¹ Ficțiune (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXXIII

Paris

28 iulie 1977

Dragă Mac,

Am fost confiscat, pînă alaltăieri, de pregătirea unor *Entretiens avec M[ircea] E[liade]*, înregistrate pe bandă de [Claude-Henri] Rocquet și care vor apărea în aceeași serie (Editura Belfond) ca și *Entretiens avec Eugène Ionesco* etc.

Am început *Prefața*. Sper s-o termin pe la 3-5 august. O expediez la Chicago.

Aici, la Paris, e frig și ploaie ca în plină toamnă.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 290

XXXIV

[Antet tipărit]

History of Religions

29 octombrie 1977

Dragă Mac,

Nici nu mai știu de cînd nu ți-am mai scris!... Am avut, Christinel și cu mine, un an teribil. Agonia Sibyllei a fost, pentru amîndoi, o grea încercare. Christinel era atît de epuizată fizicește, încît a căzut bolnavă îndată ce ne-am întors la Chicago: o gripă, complicată cu o bronșită, care o ține în casă de cincisprezece zile. Doctorul i-a prescris antibiotice și *odihnă* (!)...

Din fericire, nu țin cursuri — ci, cu Frank Reynolds, un *joint-seminar*¹ (trei ore) despre „Clasicii istoriei religiilor“, de la Max Müller de G. van der Leeuw. Asta îmi lasă timpul liber pentru lucrul meu personal — dar, deocamdată, nu prea am profitat de „libertate“. Am venit și eu destul de obosit.

Te rog să-mi trimiți traducerea *Prefetei* la *Forb[idden] Forest*; trebuie să țin un fel de conferință de deschidere la Colocviul despre hermeneutică (12-14 noiembrie) și vreau să utilizez aceste pagini. Am văzut în ultimul număr (no[iembrie]) din *H[istory of] R[eligions]* anunțată cartea lui Guilford Dudley III, *Religion on Trial. Mircea El[iade] and His Critics* (Temple Univ[ersity] Press). Cine este autorul?

Noutăți de la Paris: *Cahiers de l'Herne* va apărea la sfârșitul lui noiembrie (sau decembrie); *Entretiens avec M[ircea] E[liade]*, în febr[uarie]-martie; teza lui Douglas Allen în dec[embrie] (la Mouton), iar cartea lui Ioan [Petru] Culianu, în limba italiană, prin dec[embrie]-ian[uarie]. După cum vezi, 1977 amenință să devină „Anul Eliade“!...

Cu veche prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, pp. 290–291

¹ Coseminar (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXXV

[Antet tipărit]
History of Religions

5 decembrie 1977

Dragă Mac,

Cele mai sincere mulțumiri pentru *Two Tales*.

Nu mai aveam nici un exemplar, nici măcar în colecția mea personală (de care, în principiu, nu mă ating — dar am greșit oda-

tă și am dăruit exemplarul personal din *Two Tales*, în speranța că voi mai putea cumpăra altele de la editură. Dar, mi s-a răspuns, cartea era epuizată...). Alături cecul de \$ 10.00 (sper că n-ai plătit mai mult...).

Între 21 decembrie și 3 ianuarie, noi vom petrece vacanța la Palm Beach, Florida. Voi încerca să corectez și să completez *Le Centenaire*.

Îți urăm, D-tale și familiei, sărbători fericite și un an nou rodnic și norocos.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXIII, nr. 1–4, 1992, p. 291

XXXVI

[Antet tipărit]

History of Religions

10 martie 1978

Dragă Mac,

Încă n-am apucat să-ți scriu și să te felicit pentru *Forbidden Forest* (ar fi fost mai bine fără *the*). Sper să aibă succes, deși, ca să fiu sincer, nu prea cred. (John Shopp îmi scrie mîhnit că, deși *No Souvenirs* „*although it has received good reviews and was well advertised — we still have several thousand copies left of the first print of 5 000...*“)¹ Dar *F[orbidden] F[orest]*, care costă aproape 20 de dolari și are 600 de pagini? În orice caz, un mare pas înainte a fost făcut. Cînd vor apărea și alte traduceri (*fiction*²), poate numele meu își va face drum printre cititorii de literatură.

Cahiers de l'Herne a apărut: este foarte impozant (format *in-quarto*, cu fotografia mea din Harvard pe copertă). Am primit numai un exemplar prin avion. I-am amintit editorului adresa D-tale. După cum vezi din alăturatul prospect, la sumar figurează și articolul D-tale. În orice caz, dacă Biblioteca Universitară (Louis-

burg College) ar putea comanda un exemplar, editorul va fi foarte încântat și *Cahiers de l'Herne* ar pătrunde și în N[orth] Carolina.

Îți urăm, Christinel și cu mine, multă sănătate și noroc D-tale și familiei.

Cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 245

¹ Deși a primit recenzii favorabile și i s-a făcut publicitate bună, mai avem câteva mii de exemplare rămase din primul tiraj de 5 000... (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Ficțiune (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXXVII

[Antet tipărit]
History of Religions

14 iunie 1978

Dragă Mac,

Mîine, zburăm la New York. De acolo, la Paris, unde vom ajunge, *Deo concendente*¹, la 21 iunie.

Norman G[irardot] îmi sugerează să traduci articolul lui A[drian] Marino pentru [...] ². Poți „rezuma“ începutul (istoria hermeneuticii).

Îți urăm D-tale și familiei vacanțe plăcute.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 246

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

² Culegerea în care se află și articolul lui Adrian Marino tradus de M. L. Ricketts a apărut în 1982 și se intitulează *Imagination and Meaning*.

XXXVIII

[Antet tipărit]
History of Religions

22 no[iembrie] 1978

Dragă Mac,

Scrisoarea pentru *National Endowment for the Humanities* a plecat la 10 noiembrie.

Am crezut că te voi întâlni la Congresul Asociației, la New Orleans (17–21 noiembrie), de aceea nu ți-am scris mai devreme.

De când am venit (15 oct[ombrie]), n-am făcut mare lucru. Am pregătit totuși textul *Amintirilor* pentru traducerea franceză (Gallimard), adică am făcut „tăieturile“ de care ți-am vorbit (am suprimat o seamă de amănunte, neinteresante sau incomprehensibile cititorilor străini). *Acest text va servi ca bază și pentru traducerea în limba engleză.* Îți voi trimite fotocopia acelor pagini care comportă corecturi și suprimări.

Lunga nuvelă pe care am început-o astă-vară la Paris încă nu e terminată (am scris vreo sută de pagini — dactilografiate). Nu mă voi putea concentra asupra ei decât după ce voi pregăti manuscrisul *Jurnalului* 1970–1978, pe care-l traduce Marie-France Ionesco.

Îți trimit articolul din 1921, dar, te rog, nu-l traduce.

Salutări familiei.

Îți strânge mîna cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 246

XXXIX

19 martie 1979

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 6 martie și pentru felicitările de 9 martie.

Am văzut și eu o parte din *Bibliografie*. Așa cum le-am scris autorilor, e foarte utilă, deși incompletă în ceea ce privește recenziile și studiile critice din anii 1977-[19]78. Păcat că rezumatele sînt atît de lungi (Doug[las Allen] și [Dennis] Doeing s-au cam supărat cînd le-am spus asta...)

Îți voi pregăti fotocopiile din *Cosmologie* și cele două povestiri.

Am terminat micul roman început la Paris: *Nouăsprezece tradafiri* (cam 200 [de] pag[ini] dactilografiate). Îți voi trimite o copie, ca să-l citești — dar nu încerca să-l traduci. (Altcineva va face traducerea, care cunoaște un editor și speră să-l poată interesa.)

Cred că posezi ultimele publicații despre M[ircea] E[liade]: cartea lui Douglas Allan; *M[ircea] E[liade]* a lui Ioan Culianu (în italiană); cele două studii ale lui Adrian Marino, *Hermeneutica lui M[ircea] E[liade]*; *L'Épreuve du labyrinthe*; *Secolul 20* nr. 2–3, 1978 (60 de pagini, M[ircea] E[liade], *Dimensiunea creatoare a mitului*). Și, desigur, ai *Cahiers de l'Herne*. (Poate mai sînt și altele, dar le-am uitat; e.g. Matei Călinescu*). Mă gîndeam că ai putea scrie un articol pentru *Religion Studies Review*, citînd o serie de studii inaccesibile în USA și discutînd, pe scurt, lucrările mai importante. (Eu am bibliografia articolelor românești despre mine. Recent, a apărut: Ion Bălu, *M[ircea] E[liade] și experiența indiană (România literară, 8 februarie, 1979)*. Foarte interesant, cu citate din articole vechi. (Dacă nu-l ai, îți pot trimite o fotografie, ca și după alte studii românești.) Știai că a apărut *Aspecte ale mitului* (= *Myth and Reality*)? 10 500 de exemplare s-au epuizat într-o oră!...

Am terminat corectura *Autobiografiei* I (1907–1937), care va apărea, la toamnă, în trad[ucere] franceză, la Gallimard. Îți pot trimite un exemplar corectat, cu un anumit număr de pasagii suprimate. Ai putea introduce aceste modificări și suprimări în traducerea pe care ai făcut-o. Dar înainte ar fi bine să-i scrii lui John B. Shopp, Editor, Harper and Row Publishers, 1700 Montgomery Street, San Francisco, Cal[ifornia] 94 III, și să-l întrebi dacă îl mai interesează această *Autobiografie*. (Precizează că am supri-

mat pasagii cu interes prea local etc.) Dacă nu, voi încerca la Chicago University Press.

Salutările noastre soției.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 246

* și Paul Simionescu, *Posibile repere în opera științifică a lui M[ircea] E[liade]*, *Revista de etnografie și folclor*, vol. 23, 1978, pp. 231–239

XL

[Antet tipărit]

History of Religions

New York

17 mai 1979

Dragă Mac,

În drum spre Paris, ne-am oprit câteva zile la New York.

Înainte de a părăsi Chicago, ți-am expediat *Nouăsprezece tradiții*. Azi, mâine, Catherine Bell îți va trimite textul corectat al *Amintirilor* (partea I, c[apitolele] 1–8) și al părții a II-a (India) și [a] III[-a] (București).

Am impresia că [pe] John Shopp nu l-au prea interesat. În orice caz, înainte de a propune *Autobiografia* altei edituri (începînd cu Chicago U[niversity] P[ress]), trebuie să încercăm Harper and Row.

Rămînem în Europa pînă la 2 oct[ombrie]. Adresa pariziană este aceeași: 4, Place Charles Dullin, Paris 18^e.

Am citit cu interes comunicarea pe care ai ținut-o la *Romanian Studies*.

Îți urez vacanțe plăcute și multă sănătate D-tale și familiei.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

P.S. *Nouăsprezece trandafiri* nu este încă pusă la punct. O voi lucra la Paris.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 248

XLI

[Antet tipărit]
History of Religions

27 oct[ombrie] 1979

Dragă Mac,

Am expediat la timp (19 oct[ombrie]) recomandarea pentru *Council ... Exchanges of Scholars*. Să sperăm că vei putea petrece acele două-trei luni în București.

Cred că ți-a telefonat John Shopp și ești la curent cu *his second thoughts*¹. L-am văzut pe David Brent; citise jumătate din manuscript și era entuziasmat. Dacă stăruie, mi-a spus, îmi înapoiază manuscrisul dar vrea, în orice caz, să-l citească în întregime. Am să telefonez lui Shopp, și *numai* dacă mă asigură că publică volumul, fără să mai consulte și alți *readers*², i-l voi trimite. (Ți-am scris, cred, că trad[ucerea] franceză apare la Gallimard, în ianuarie: *Les promesses de l'équinoxe* (titlul părții [a] treia; cunoști titlurile părților I și [a] II[-a]: *Mansarda* și *India la douăzeci de ani*).

L-am văzut pe Douglas Allen la Paris. Nu mai am de mult vești de la [Dennis] Doeing. (Sper că nu mai e supărat pe mine pentru că, în dec[embrie] 1989, n-am fost de acord cu „rezumatele” pe care le făcuse cărților mele de literatură.)

Nu voi participa la *A[ssociation of] A[merican] P[ublishers] Annual Reading*³, dar vom fi în New York de *Thanksgiving [Day]*⁴. Îl voi întreba pe David Tracy de soarta articolului.

Îți voi trimite curînd o bibliografie a câtorva articole și studii (recente) despre mine.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 246

¹ Dubii legate de corectitudine(a textului) (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Consilieri editoriali (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Conferința anuală a Asociației Publiciștilor Americani (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

⁴ Ziua Recunoștinței (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XLII

[Antet tipărit]

History of Religions

25 martie 1980

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 21 martie. Nu ți-am mai scris, pentru că am suferit de artrită (la degete!...)

Încercăm tot ce putem ca să găsim o catedră pentru Girardot.

În privința articolului trimis la *J[ourna]l of Rel[igion]*, probabil că e incomplet, căci au apărut două volume: Mircea Handoca, M[ircea] E[liade], *Contribuții biobliografice*, 1980 (ți-am trimis astăzi un exemplar, prin avion) și Adrian Marino, *Hermeneutica lui M[ircea] E[liade]* (nu l-am primit încă, dar, îndată ce voi dispune de exemplare, îți voi expedia unul. Cartea va apărea și în limba franceză, la Gallimard, în 1981). În afară de asta, s-au publicat multe articole în legătură cu apariția (în ianuarie 1980) a vol[umului] *De la Zalmoxis la Gengis Khan* (dacă vrei, îți pot trimite un exemplar; are o bună introducere de acad. [Emil] Condurachi).

Nu mai știu nimic de la [John B.] Shopp. Cartea apare *sigur* (așa mi-a spus la telefon, în noiembrie!); i-am sugerat să dea manuscrisul câtorva „lectori“, să elimine detaliile prea puțin interesante pentru cititorul străin. Trad[ucerea] franceză a apărut: *Les promesses de l'équinoxe (Mémoire I, 1907–1937)*. Am primit doar un singur exemplar.

Nu înțeleg de ce traduci *Roza vînturilor*; nu mai e actuală nici pentru români. N[ae] I[onescu] a fost un „simpatizant legionar“,

dar a susținut mișcarea în ultimii ani (1936-[19]39). *În orice caz*, te rog, nu te angaja în această tristă problemă politică a României sub Regele Carol!

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 249

XLIII

9 mai 1980

Am pierdut adresa lui [Dennis] Doeing. Vreau să-i trimit lui [Mircea] Handoca și lista ultimelor cărți traduse, articole critice etc.

Îmi poți comunica adresa lui D[oeing]?

Mulțumiri,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 249

XLIV

[Antet tipărit]
History of Religions

Dec[ember] 10, 1980

Prof. Mac Ricketts
Louisburg College
Louisburg, North Carolina 27549

Dear Mac,

Thank you for your recent letter. I must apologize for having to dictate this letter to you, but my rheumatoid arthritis is still quite painful and my handwriting very poor. In response to you questions: I have not received any contract from Harper and Row, so

I have signed nothing. Have you received the galley proofs? As you know the book has been announced for publication in April.

Also, have you received Marino's work (approx[imately] 400 p[ages]) on my hermeneutics? He sent me one copy and promised to send three more later on, but I have never received them. I hope to be able to write to you in longhand and in Romanian in a few weeks, at which time I will write in more detail. I am hopeful that the new treatments will help.

Sincerely,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 250

[Traducere]

Dragă Mac,

Îți mulțumesc pentru recenta ta scrisoare. Trebuie să-mi cer iertare că a trebuit să dictez această scrisoare, dar artrita mea reumatoidă mă chinuie încă destul de tare, iar scrisul de mână este defectuos. Ca răspuns la întrebările tale: nu am primit nici un contract de la Harper and Row, deci nu am semnat nimic. Ai primit șpalturile de probă? După cum știi, apariția cărții a fost anunțată pentru aprilie.

De asemenea, ai primit lucrarea lui Adrian Marino (aproximativ 400 de pagini) despre hermeneutica mea? Mi-a trimis un exemplar și mi-a promis să-mi trimită încă trei mai târziu, dar nu le-am mai primit niciodată. Sper să pot să-ți scriu pe larg și în românește în câteva săptămâni, atunci îți voi scrie mai detaliat. Sper ca noul tratament să mă ajute.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

XLV

[Antet tipărit]

The University of Chicago
Chicago-Illinois 60637
The Divinity School

Dec[ember] 30, 1980

Dear Mac,

Just sign the two copies and send them direct to John Shopp. From 5 to 19 Ian[uary] I will be in Palm Beach. I will write one day!
Happy New Year,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

30 decembrie 1980

Dragă Mac,

Tocmai am semnat cele două exemplare și le-am trimis direct lui John Shopp. De la 5 pînă pe 19 ianuarie, voi fi la Palm Beach. Îți voi scrie într-o zi!
An Nou fericit,

Mircea Eliade

XLVI

[Antet tipărit]

History of Religions

June 2, 1981

Dear Mac,

Thank you for your letter. I still have trouble with my rheumatoid arthritis; for this reason I am writing you in English.

Please bring me a photostat of the two articles published in *Vre-*
mea, Judaism și Creștinism a propos of Nae Ionescu's preface to Mihail Sebastian novel *De 2000 de ani*.

I am leaving now for Paris.

I am glad that you met Corina (she told me at the telephone of this visit). Greetings to [Mircea] Handoca, V[irgil] Căndea and the others. Tell Handoca not to publish the 2nd edition of *Bibliographie* before I will be able to send (in autumn) the list of the 12-15 new translations & the hundred add critical reviews¹.

Cu veche prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, pp. 250–251

¹ În următorii ani, Eliade mi-a trimis câteva sute de studii critice privitoare la opera sa, iar Mac Ricketts peste o mie. Eu însumi am „descoperit” alte câteva mii. Și totuși, ediția a doua a *Bibliografiei* a putut să apară (la Editura Jurnalul literar) abia mult mai târziu: volumul I (416 pagini) în octombrie 1997; volumul al II-lea (340 de pagini) în 1998; volumul al III-lea (432 de pagini) în 1999.

[Traducere]

2 iunie 1981

Dragă Mac,

Mulțumesc pentru scrisoare. Încă mai am supărări cu reumatismul și de aceea îți scriu în engleză.

Te rog să-mi aduci o fotocopie a celor două articole publicate în *Vremea, Iudaism și Creștinism* în legătură cu Nae Ionescu și prefața la romanul lui Mihail Sebastian *De 2000 de ani*.

Plec la Paris.

Mă bucur că te-ai întâlnit cu Corina (mi-a vorbit la telefon despre această vizită). Salutări lui Mircea Handoca, Virgil Căndea și celorlalți. Spune-i lui Handoca să nu publice a doua ediție a *Bibliografiei* până când nu reușesc să-i trimit (în toamnă), lista cu

cele douăsprezece-cincisprezece noi traduceri și circa o sută de reviste critice.

Cu veche prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

XLVII

Paris

1 aug[ust] 1981

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisori (cu atâtea informații prețioase) și pentru fotocopia celor două articole din *Vremea*. Vom sta de vorbă la Chicago (ne întoarcem pe la 7-10 octombrie).

Corina se află cu noi de zece zile. Mîine, plecăm cu toții în Provența. Între 3-10 sept[embrie, sîntem] la Roma. (Vom reveni la Paris între 17 aug[ust] și 2 sept[embrie].)

Ruda noastră căreia i-ai dat dolari îmi dă de înțeles (limbajul cifrat al scrisorilor) că e vorba de \$ 100. Dacă e mai mult, te rog comunică-mi.

Mîinile, îndeosebi degetele, nu sînt încă vindecate. Scriu anevoie — dar reușesc să scriu (foarte puțin!).

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Salutări din partea Corinei și a lui Christinel.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 252

XLVIII

[Antet tipărit]
History of Religions

22 ian[uarie] 1982

Dragă Mac,

Îți urez, D-tale și familiei, un an nou fericit!

Iartă-mă că n-am scris pînă acum, și iartă, te rog, această scrisoare scurtă și grăbită. Nu mă simt prea bine (arthrita și celelalte).

Luni, îți trimit o parte din *Jurnal*. Credeam că ai primit *Fragments* II de la Gallimard. În orice caz, îți pot trimite eu un exemplar.

Cele două studii (*Criterion*; *N. Iorga*) sînt excelente. Te rog, nu mai traduce articole din prima tinerețe; nu merită. Și, în principiu, eu mă opun public[ări]i unor asemenea texte (ele își au doar un interes istoric; pot fi citate fragmentar).

Deocamdată, trebuie tradus *Jurnalul* II. Încă n-am reluat redactarea *Autobiografiei* II. [John B.] Shopp era de părere să publicăm întâi continuarea la *Jurnal*.

Cu veche prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 252

XLIX

[Antet tipărit]
History of Religions

November 17, 1982

Professor Mac L. Ricketts
Louisburg College
Department of Religion
Louisburg, NC 27549

Dear Mac,

In the late two years (volumes 21 and 22), *History of Religions* has published thirty-eight articles. Of these, only six were writ-

ten by our own graduates. The showing of book reviews has been just as poor.

I urge you to consider submitting an article to the journal — at least a book review or two. We will make every possible effort to accept it. If for some reason we are unable to publish your contribution in the form submitted, we will, as likely as not, return it with detailed comments for revision.

When trained historians of religions do not contribute to the journal, we are forced to print articles by cultural specialists. While the articles are not bad in themselves, the authors often do not have a good grasp of issues in the history of religions.

Our task as editors would be easier, and the journal would be more useful to all historians of religions, if you would submit some of your work for consideration.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 253

[Traducere]

17 noiembrie 1982

Dragă Mac,

În ultimii doi ani (volumele 21–22) *History of Religions* a publicat treizeci și opt de articole. Dintre acestea, doar șase erau scrise de absolvenții noștri. Apariția recenziilor a fost la fel de săracă.

Îți propun să ai în vedere să ne trimiți un articol — măcar una sau două recenzii de carte. Vom face toate eforturile să-l acceptăm. Dacă pentru anumite motive nu vom publica contribuția ta în forma prezentată, o vom înapoia cu comentarii detaliate pentru revizuire.

Cînd istorici ai religiilor experimentați nu colaborează la revistă, sîntem forțați să tipărim articole ale specialiștilor în cultură. Deși articolele lor nu sînt rele în fond, autorii nu au totdeauna o deschidere exactă asupra istoriei religiilor.

Munca noastră de editori ar fi mai ușoară și revista ar fi mai folositoare istoricilor religiilor dacă ai trimite câte ceva din munca dumitale pentru deliberare.

Cu sinceritate,

M. Eliade

L

Paris 3 iulie 1983

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 8 iunie și materialele trimise. Christinel și cu mine ne-am lăsat antrenați de „ritmul parizian“. Am invitat o prietenă din Chicago, pentru trei săptămîni. Am fost cu ea și la Sorin [Alexandrescu], în Olanda... Acum, sîntem cam obosiți...

În afară de scris, totul merge bine. Am început un tratament de acupunctură, cu speranța că îmi va restabili articulațiile mîinii drepte = și deci „caligrafia“.

Am corectat pentru traducerea franceză *Huliganii* (ed[iția a] III[-a]). Alături un CEC, care va acoperi cheltuielile pentru expedierea (avion, recomandat) fotocopiei *Întoarcerea* (ed[iția a] II[-a]) și a unui exemplar din M[ircea] E[liade] *Coinc[identia] opposit[orum]* (avion) adresat lui Ioan [Petru] Culianu, Dep[artment] of Romanian Language, Univ[ersity] of Groningen, Holland.

Ai tradus cumva *Ivan*? În acest caz, te rog trimite-mi-o. Un editor american ar vrea s-o publice într-o antologie a literat[urii] fantastice (cu Borges etc.).

M[ircea] H[andoca] mi-a transmis în ultima scrisoare multe fragmente din articolele recente. Dacă ai nevoie, voi expedia fotocopia scrisorilor (ultimele sînt la Chicago).

Îți urează vacanțe spornice, cu vechea prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 254

LI

[Antet tipărit]
History of Religions

26 martie 1984

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru fotocopiile articolelor din *Vremea*. *Convorbirile cu L[ucian] Blaga* m-au interesat, de asemenea unele fragmente din însemnările de călătorie. (Poate că, împreună cu alte asemenea texte, le voi retipări într-un volum — dar nu în țară!...)

Adriana [Berger] a lucrat câte zece ore pe zi și noapte; corespondența este, în sfârșit, exemplar organizată.

În schimb, eu n-am putut face mare lucru...

Îți trimit scrisoarea alăturată, deși veche de douăzeci de ani. Poate Vagnard Press se interesează, încă, de literatura mea.

Cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 255

LII

[Antet tipărit]
History of Religions

29 martie 1984

Dragă Mac,

Mulțumiri pentru scrisorile din 12 și 22 martie și pentru materialele trimise de M[ircea] Handoca. Îmi aduceam vag aminte de recenziiile din 1926, dar uitasem numele revistei unde fuseseră

publicate. Voi încerca să conving pe Corina să-i încredințeze manuscritele din adolescență.

Evident, dacă M[ircea] H[andoca] ajunge la Paris, voi contribui la asigurarea voiajului etc.

E adevărat, numele meu a reînceput să reapară în reviste, dar în R. S. R[omânia] nimic nu e sigur. În orice caz, eu mi-am făcut și de data aceasta „datoria de român”: am oferit Bibliotecii Academiei câteva sute de volume și tot pe atâtea volume de publicații periodice: *Anthropos*, *East and West Journal*, *Asiatica*, *Numen*, *Temenos*, *Indo-Iranian Journal*, *Clio* etc.

Am primit ieri o scrisoare de la M[ircea] H[andoca]; printre altele, mă roagă să scriu ceva despre Sergiu Al-George; o voi face, pentru că îl admiram foarte mult.

Christinel se reface încet-încet, dar sigur.

N-am lucrat nimic. Sînt încă pierdut în labirintul documentelor pe care Adriana [Berger] le organizează pentru Regenstein Special Collection.

Cu vechea prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 256

LIII

[Antet tipărit]

History of Religions

Paris

5 iunie 1984

Dragă Mac,

Am primit azi-dimineață scrisoarea din 23 mai și „Comentariile” despre textul lui Ivan Strenski — pentru care îți mulțumesc foarte sincer. Cum ți-am spus, capitolele acestea mi le-a dat Chuck Long, la sugestia lui Strenski, care ar fi fost curios să afle direct

de la mine „informații suplimentare“. Te rog deci, comunică-i lui Chuck „Comentariile“.

Tot în același plic cu scrisori retransmise de la Chicago, se afla și scrisoarea lui [Mircea] Handoca, întrebându-mă ce cred despre „actele“ citate de [Constantin] Popescu-Cadem. Ca să evit efortul, alătur fotocopia răspunsului meu.

Sper că ai primit primele cinci capitole din *Autobiografie* II. (Noi am părăsit Chicago pentru New York la 28 mai — și l-am rugat pe Peter Chemery să predea pachetul la H 306, ca să-ți fie expediat.) La New York, am avut o lungă ședință de lucru cu [Claude] Conyers și Beverly Moon. Articolul, scris în românește de Ion Taloș („Foundation Rites“), era atît de prost tradus, încît l-am rugat pe Conyers să ți-l trimită; probabil că va trebui retradus în întregime.

Încă nu am făcut planul pentru vacanță. În orice caz, pînă pe la 10-15 iulie vom rămîne în Paris. Sper să lucrez *serios* la *Autobiografie*. Te voi ține la curent cu „noutățile“ și cu eventualele modificări ale programului.

Îți urăm o vacanță optimă.

Cu vechea prietenie,

Mircea Eliade

[P.S.] 25 iunie. Ne-am întors ieri din Italia. Premiul Dante Alighieri.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 256

LIV

Paris

22 sept[embrie] 1984

Dragă Mac,

Iertare că-ți scriu atît de tîrziu. Iată motivul: mi s-a acordat (pentru traducerea italiană a *Nunții din cer*) premiul literar „Isola d'Elba“ și trebuie să fiu la Pisa în seara de 26 septembrie (discursuri etc.) și în insula Elba la 29 septembrie, cînd mi se va acorda premiul. După aceea, eram invitat să rămîn o săptămînă în insulă și a doua

săptămână la Roma. Dar în acest caz, aproape că nu rămâneau zile pentru întâlnirea noastră la Paris. Am reușit — după multe discuții (căci se fixase de mult planul!) — să modific aranjamentul: plecăm imediat la Pisa, rămânem numai două zile la Elba și trei zile la Roma.

Sperăm să fim la Paris în seara de 5 octombrie. Îți voi telefona a doua zi la hotel.

Adriana e informată.

Cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicat de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XXV, nr. 1–4, 1994, p. 257

CĂTRE HORIA ROMAN*

I

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7e

16 ianuarie 1950

Dragă Horia Roman,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru paginile trimise. Le vom publica în *Luceafărul*. Revista încă n-a intrat sub tipar. N-avem bani! Bine că am apărut să-l comemorăm pe Eminescu prin câteva conferințe.

Cred că voi veni la Roma în primăvară, pentru niște conferințe. Până atunci, îți strâng mâna cu prietenie

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Horia Roman (1910–1990), ziarist, redactor la *Adevărul*, și-a petrecut ultimii ani de viață în Italia. Prieten al lui Mircea Eliade.

II

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7e

3 aprilie 1950

Dragă domnule Horia Roman,

Luat de valuri și bătut de vânt, n-am mai putut să-ți fac un semn de viață ca să ne mai întâlnim la frumoasa D-tale Roma. Și dacă ai ști cât am regretat, soția mea și cu mine! Adesea, scăpați încă în viață din cine știe ce sindrofie universitară, ne spuneam unul altuia: „Nu era mai bine dacă petreceam seara asta cu Horia Roman?!“ Evident că era mai bine.

Călătoria vertiginoasă al cărui motor, ghid și protector ai fost o visăm încă. Cum să-ți mulțumim? Uneori, stau și mă întreb dacă n-am făcut rău acceptând o invitație atât de scurtă la Roma. Căci, deși întors acasă, gândurile mi-au rămas pe la castele și printre ruini — și șamanii mei, din magia cărora mă smulsesem, așteaptă zadarnic să-i regăsesc și, cu știuta lor abilitate, să mă posede. Ar trebui să fac orice efort ca să-i lichidez în două luni și să-mi recapăt astfel libertatea. Dar nu știu dacă am să reușesc.

Încă o dată, îți mulțumesc pentru stimulenta D-tale tovărășie, iar soția mea mă roagă să adaug și mulțumirile ei; și, mai ales, regretele de a nu-ți fi cunoscut soția și a nu-ți fi văzut fata.

Cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Ileana Vrancea

III

[Antet tipărit]
History of Religions

9 iulie 1969

Dragă Horia,

Am citit, și recitit, cu lacrimi, melancolie și, la răstimpuri, absurde, nestăvilite izbucniri în rîs „*Cenușa visurilor noastre*“ —

și cu același interes ți-a citit cartea și Christinel. Îți mulțumim amândoi, și pentru darul pe care ni l-ai făcut, și pentru rîndurile înflăcărâte pe care mi le consacri. (Dar, vai!, povestea celor peste o sută de volume e numai bibliografie adevărată: am publicat vreo 42-43 de cărți, la care tu ai adăugat, mărinimos, traduceri în treisprezece limbi...)

Păcat că ne-ai dat numai șaiszeci și șase de pagini. Păcat, iarăși, că ai tipărit numai nouăzeci și nouă de exemplare. Vin mereu români din țară, și ar fi fost interesant să le dăruiești cîte o carte, două. Sper că n-ai uitat prietenii (bunăoară, pe Țuțubei, pe care l-am revăzut, în mai, la Buenos Aires).

Aș vrea să-ți dăruiesc și eu ceva, dar nu știu ce. O dată ce ai hotărît, mai demult, în marea înțelepciune, să nu mai citești texte care trec de zece pagini, nu îndrăznesc să-ți trimit o carte. (Poate o nuvelă...)

Vom fi la Roma pe la 7 august și desigur ne vom revedea. Tu, probabil, vei veni la Congresul Academiei din USA. În orice caz, sper să nu pleci înainte de a ne întîlni.

Încă o dată, mulțumiri — și cele mai sincere felicitări.

Vă îmbrățișăm amîndoi pe tustrei,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Ileana Vrancea

CĂTRE ALEXANDRU ROSETTI

I

Royal Romanian Legation, London
Press Service

6 mai 1940

Mult stimat și iubite Domnule Profesor,

Așa cum v-am anunțat într-o scrisoare precedentă, vă scriu de data aceasta prin curier. Altminteri, trebuie socotit — din cauza cenzurii — cam 8-10 zile pentru o scrisoare.

Azi, mi-am trimis primul meu raport. Nu este un raport personal, pentru că nu cred că am încă lucruri suficient de interesante de spus ca să-și piardă d. prof. [Constantin C.] Giurescu timpul cu lectura lor. În prima noastră consfătuire cu ministrul [Viorel Virgil] Til[l]ea, mi s-a încredințat, în cadrul serviciilor de presă și cultură, cercetarea și raportarea asupra periodicelor literare, științifice și istorice; „digerarea” așa-numitelor *News Letter*, care reprezintă astăzi adevărata presă liberă engleză și care sînt foite săptămînale foarte bine scrise, referindu-se îndeosebi la politica externă; editarea unui buletin săptămînal în limba engleză, buletin care să oglindească adevărata stare de lucruri din țară și să răspundă eventualelor informații greșite sau afirmații pătimase din presa engleză. Este o muncă pasionantă și pe care o fac cu plăcere. Cum vă spuneam, azi am trimis primul meu raport „impersonal” asupra sus-numitelor *News Letter*.

Nădăjduiesc că mă voi împăca foarte bine cu șefii și colaboratorii serviciului de presă și cultură unde lucrez. Eu voi începe să-mi creez legături printre cercurile orientaliste și filozofice. Așa m-a sfătuit și ministrul Til[l]ea. D[omnul] Dimăncescu îmi face impresia unui excelent consilier de presă, foarte activ, plin de inițiativă, bucurîndu-se de considerabile cunoștințe în lumea ziariștilor și oamenilor politici. Este un om foarte simpatic și eficient. Nădăjduiesc, de asemenea, să mă apropii cît mai mult de d. Mat[i]la Gh[y]ca, a cărei stranie inteligență și versatilă cultură mă fascinează. Am descoperit întîmplător că-l preocupă arta chineză și posedă Catalogul Colecției Eurouphopoulos. Ministrul V. V. Til[l]ea mi-a arătat oarecare simpatie în convorbirile pe care le-am avut, și asta mă liniștește.

După cum v-am scris, mi-am luat provizoriu un mic apartament de două camere în Cromwell Road, aproape de Legație. Mă voi muta însă, pentru că e zgomot și nu pot lucra. Viața e înspăimîntător de scumpă, mult mai scumpă decît în 1936, cînd am stat cîtva timp în Anglia. Mîncăm foarte modest, la Lyons, și de abia reușim să avem două mese cu £ 2 pe zi. A trebuit să-mi pun la

punct garderoba oficială, așa că luna aceasta o vom duce destul de aproximativ.

Cum vă spuneam în scrisoarea precedentă, d. Til[l]ea m-a sfătuit să traduc *Yoga* în englezește. Speră ca Halifax să-mi facă o prefață. Lucrul n-ar fi prea greu, pentru că România este astăzi la modă în Anglia și ni se arată un interes foarte viu, datorită frontului pe care englezii așteaptă să-l deschidem cât de curînd în Dacia Felix. Încă n-am putut vorbi cu editorii englezi referitor la traduceri din autorii români. Se simte lipsa hîrtiei. Ziarele se tipăresc în tiraje reduse. Cărțile apar din ce în ce mai puține, d. Til[l]ea a propus să aducem hîrtie din țară pentru tipăriturile noastre.

Mi-am îngăduit, iubite domnule Profesor, să alătur încă două scrisori. Cea dintîi, o petiție către Rector pentru subvenția — făgăduită într-o călduroasă scrisoare anul trecut — vol[umului al] II[-lea] *Zalmoxis*. Vă rog să mă iertați pentru acest penibil deranj, dar, chiar dacă, începînd de luna viitoare, aş economisi cîteva lire, nu-mi pot ajuta revista, pentru că nu se pot trimite lire peste graniță. Dacă nu vă plictisește prea mult, dați D-voastră dispoziții să se încaseze banii — de către C[onstantin] Noica, sau [Mihail] Sebastian, sau oricine altcineva. I-am scris lui Sebastian, și el știe cui să predea banii pentru *Zalmoxis*.

O a doua scrisoare, către fata noastră, o alătur prin rugămintea Ninei, care vă mulțumește călduros. Sîntem neliniștiți, căci n-am primit nimic din țară.

Soția mea vă transmite cele mai bune salutări. Din partea mea, iubite Domnule Profesor, vă rog să primiți încă o dată acele nemărturisite mulțumiri și aceeași sinceră recunoștință. Cu sentimente de prietenie și admirație,

Mircea Eliade

Publicată de Liviu Călin în *Viața românească*, an LXXXV, 1990, ianuarie, nr. 1, pp. 79–80.

II

Press Service

20 mai 1940

Mult iubite și stimate Domnule Profesor,

Profîit de curier pentru a vă trimite cîteva rînduri. Sînt depri-mat că, pînă acum, n-am primit nici o scrisoare din țară — nici de la familie, nici de la prieteni, nici de la D[om]nia voastră. Nu știu dacă v-au ajuns scrisorile mele. V-am expediat nenumărate, însă mi-e teamă că majoritatea se rătăcesc pe drum. Numai așa îmi explic lunga tăcere a celor din București. Soția mea, așadar, vă roagă să nu vă supărați și să fiți atît de bun să trimiteți plicul alăturat fetei noastre.

Trăiesc cu teamă, gîndindu-mă necontenit la soarta țării mele. Ultimele evenimente mi-au risipit seninătatea. Ca să pot uita ac-tualitatea — mai acută, firește, în mediile legațiilor — mă refu-giez, cînd pot, în preistorie și mistică. Dar nu pot întotdeauna. British Museum nu mai e un arhipelag al sirenelor pentru cine-va care și-a cetit ziarul de dimineață. Și ce frumoase cărți am gă-sit — și ce frumoasă e luna mai în Anglia — și ce admirabile parcuri și-au sădit regii Angliei cînd se băteau și ei, dar nu cu pa-rașutiștii!!... Mă mîngîi gîndindu-mă că situația prietenilor din țară e poate mai tragică decît a noastră, a celor din Londra.

Nu mai îndrăznesc, iubite Domnule Profesor, să vă mai întreb de lucrurile și cultura din țară. Bănuiesc că nimeni nu mai are timp de așa ceva. Este ceasul cînd un comentariu adecvat al Apoca-lipsului prețuiește mai mult decît o capodoperă. Dacă ați găsi timp, v-aș fi recunoscător să-mi scrieți cîteva rînduri — prin curier, fi-rește, căci altminteri sînt sigur că mi-ați scris, dar n-am primit.

La Legație, mi s-a dat să fac și buletinul articolelor de fond din presa zilnică britanică. Primul număr din revista româneas-că în limba engleză va apărea înainte de 8 iunie.

Vă rog transmiteți salutările mele tuturor prietenilor de la Fun-dații. Nu uitați sărutări de mîini Doamnei Rosetti, în care am des-coperit o atît de prețioasă cititoare.

D-voastră, cele mai călduroase și mai sincere urări de bine.

Mircea Eliade

Stimate Domnule Profesor,

Vă rog să ne iertați că abuzăm prea mult de bunăvoința D-voastră, dar am fost siliți de împrejurări. Din partea mea, toată sănătatea — și să dea Dumnezeu să ne vedem cu bine!

Toate mulțumirile și prietenești salutări,

Nina Eliade

Publicat de Liviu Călin în *România liberă*, 1990, decembrie 15, p. 4

III

Romanian Legation
Cultural Section
4, Cromwell Place

7 iunie 1940
London, S. W. 7

Mult stimate și iubite Domnule Profesor,

Am primit chiar acum scrisoarea D-voastră din 2 mai. Nu vă pot spune bucuria pe care am avut-o citindu-vă rîndurile. Timpurile sunt grele, dar nădejdea mea în permanența valorilor spirituale este mai fierbinte ca oricînd. Un singur lucru e indestructibil: spiritul. Siguranța aceasta mă liniștește — și aștept împăcat apocalipsul.

Cum să vă mulțumesc pentru bunăvoința pe care mi-ați arătat-o și de data aceasta, intervenind pe lîngă Rector? D. Prof. Stoicescu mi-a scris personal, ținînd să-mi transmită vestea cea bună, și i-am răspuns prin curier. În ultimele săptămîni, mi-am făcut o serie de noi și prețioase cunoștințe. Am fost invitat la banchetul anual al presei streine, unde Duff Cooper și Dalton au ținut răsunătoarele lor discursuri. Am avut cîntea să fiu invitatul PEN-Clubului la banchetul norvegian, și secretarul general, Herman Ould, a ținut să mă aibă în stînga lui, pentru a discuta literatura din România și mistică indiană. Am cunoscut pe bătrînul Wells, care este teribil de tînăr și lucid.

Surpriza cea mare a fost cînd, la același banchet, am impresionat pe norvegieni vorbindu-le despre Institutul de la Oslo —

și pe antropologi mințind că lucrările lui Robert Betterman (acolo de față) sunt citite pînă și de studenții mei. Am făcut cea mai nerușinată propagandă, prefăcîndu-mă mirat în fața excelențelor lor și repetîndu-le că știu și eu ceea ce știu toți românii care se respectă. Mănînc marșea viitoare cu [Theodore] Besterman, Ould și David Carvar. L-am cunoscut la British Museum pe folcloristul Dawson și pe ocultistul Waite. Ambii m-au rugat să le adun materiale folcloristice românești. *Yoga* și *Zalmoxis* sunt la British Museum, și am găsit *Zalmoxis* la cîțiva librari din Great Russell Street.

Toate s-ar anunța bune, dacă ar fi liniște. Mi-e teamă totuși că nu voi mai putea rămîne multă vreme în Londra. Dacă vom pleca la Oxford, cred că „activitatea” mea va fi tot atît de spornică. Am făcut un raport ministrului Giurescu, rezumîndu-i muncile cu care am fost însărcinat. Nădăjduiesc că îi va ajunge. La Legație, lucrez destul de mult, dar nu mă plîng: articolele de fond din presa zilnică, periodicele și redactarea articolului de fond al „Buletinului românesc”. Cînd îl vedeți pe d. Giurescu, vă rog amintiți-i recunoștința mea. Aș vrea să aveți încredere în mine și, în mai puțin de un an, veți vedea roadele! Soția mea vă mulțumește călduros, iar eu vă trimit de departe stima și prietenia și admirația mea nețărmurită.

Al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de Liviu Călin în *Viața românească*, an LXXXV, 1990, ianuarie, nr. 1, pp. 80–81.

IV

Londra, 2 august 1940¹

Iubite Domnule Profesor,

Nu știu dacă ați primit cartea mea poștală din Paris. Poșta merge greu pretutindeni. M-am instalat provizoriu într-un mic, foarte mic apartament, alături de Legație. Ministrul Tilea s-a arătat foarte amabil față de mine. Mi-a propus să traduc *Yoga* în engle-

zește, eventual cu o prefață de Lordul Halifax, care a fost guvernator și vicerege în India cam pe timpul studiilor mele acolo.

În aceeași ordine de idei, m-a sfătuit să intru în contact cu orientaliștii și filozofii englezi, lucru pe care îl prevedeam și eu, dar care mă încântă că își găsește atît de prompt încuviințarea oficială.

Prin curier, am să trimit ministrului [Constantin C.] Giurescu primul meu raport și tot atunci am să vă scriu mai pe larg. De pe acum pot să vă spun că traducerea în limba română a cărții lui D. I. Hall *Romanian Furrow* ar fi binevenită. Hall dorește foarte mult asta.

Timpul a fost pe aici, pînă acum, foarte urît. „Veniți, privighetoarea cîntă...” — astea sunt minuni de care numai D-voastră vă puteți bucura. De-abia aștept să se facă vară, să pot sta fără foc în cameră și fără palton pe stradă.

Mă întîlnesc mereu cu Prințul Mat[i]la Gh[yk]a, mi se pare un om încîntător și foarte original.

Diseară, plec cu d. Dimăncescu în locuința sa de lîngă Londra, să discutăm în amănunt chestiunea culturală. La Paris, l-am întîlnit pe d. [Constantin] Brăiloiu — și cred că o expoziție de icoane pe sticlă, care se pot vinde, ar avea aici *a tremendous success*². Am s-o propun de urgență ministrului.

Cum găsiți cartea mea de nuvele? Regret că am scris-o atît de repede. La o nouă ediție, voi adăuga o a treia nuvelă.

În privința colaborării la *R[evista] F[undațiilor] R[egale]*, mă și gîndesc la viitoarea cronică.

Soția mea vă transmite prietenești salutări. Eu vă rămîn, domnule profesor, pentru totdeauna îndatorat și vă trimit o caldă strîngere de mînă.

Mircea Eliade

Publicată de Liviu Călin în *Viața românească*, an LXXXV, 1990, ianuarie, nr. 1, pp. 78–79.

¹ Dată notată greșit; probabil, aprilie sau mai.

² Un succes colosal (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

V

Londra, 2 august 1940

Stimate și iubite Domnule Profesor,

Profit de bunăvoința unui coleg care e mutat la Berna, pentru a vă trimite aceste câteva rânduri. Nu mai știu de când nu v-am scris. Lucrurile s-au schimbat mult peste închipuirea mea. Am fost zdrobit după pierderea Basarabiei — mai ales că presa de aici nu-și ascundea bucuria pentru nedreptatea care ni se făcuse.

De altfel, presa britanică nu ne simpatizează deloc. E de mirare că Ungaria, care și-a declarat de mult politica ei antiengleză, e mai puțin ofensată decât suntem noi, de ale căror sentimente au avut timp să se convingă în atîția ani. De aceea, rugasem pe cei de la București să fiu trimis în America, unde aș putea lucra eficient. De întors în țară e aproape imposibil. Doar în jurul lumii — și asta costă vreo £ 200 de persoană. În cel mai rău caz, ar trebui să rămîn aici. Oamenii serioși ne înțeleg situația. Eu mi-am făcut, cum se spune, relații importante printre filozofi, scriitori, etnografi și orientaliști. Chiar mîine sînt invitat să petrec week-endul la Theodore Besterman, unul dintre cei mai interesanți antropologi — mare admirator al revistei noastre *Zalmoxis*. Eu continuu să lucrez la British Museum. Pot spune chiar că drama prezentă îmi limpezește ideile. Am început să scriu o carte de filozofie: *Anthropocosmos*, pe care sper s-o pot publica în englezește la anul. V-am spus, cred, că PEN-Clubul m-a însărcinat să pregătesc o broșură asupra profilului actual al literaturii române.

Ne gîndim adesea la D-voastră, autorul principal al eliberării mele din contingențe. Ar fi splendid dacă aș putea pleca în America.

Domnule Profesor, dacă întîmplător Giza va avea nevoie de ceva la toamnă, pot spera în D-nia Voastră? Noi n-am bănuît că vom fi atît de total rupți de țară!!

Cele mai sincere salutări, al D-voastră cu toată dragostea

Mircea Eliade

Din exilul nostru vă trimit D-le Profesor cele mai bune gînduri, sper totuși: să ne revedem

M. Eliade

Publicată de Liviu Călin în *Viața românească*, an LXXXV, 1990, ianuarie, nr. 1, pp. 81–82.

VI

Londra, 17 august [1940]

Iubite Domnule Profesor Rosetti,

Încă o ocazie nesperată, și vă pot adresa câteva rînduri. Nu mai știm nimic din țară de două luni. Sîntem izolați. Viața de aici devine din ce în ce mai grea pentru noi, românii. Presa ne atacă furios, imputîndu-ne că nu provocăm conflictul mult așteptat în Balcani. Hrana e tot mai scumpă și mai puțină. Cartele pentru aproape toate lucrurile.

Dacă ar fi fost posibil, m-aș fi reîntors — mai ales că auzisem într-un timp că serviciul cultural la Londra s-a desființat. Dar nu găsesc decît un loc în avionul pentru Lisabona; femeile nu sînt admise. Și apoi, e o călătorie plină de riscuri. Am telegrafiat lui [Nichifor] Crainic să fim trimiși în America, unde s-ar putea lucra cu mai mult spor — dar pînă acum n-am primit nici un fel de răspuns.

Nu știu dacă a[u] apărut *Zalmoxis* și *Mitul reintegrării*. Eu pregătesc aici volumul următor din *Zalmoxis*.

Mi-am făcut foarte multe relații printre savanți și scriitori. Cred că relațiile personale sînt mai prețioase decît orice fel de propagandă. Aș putea să vă spun multe lucruri de felul cum se face — sau, mai bine zis, s-a făcut — propaganda la Londra...

Mă gîndesc cu inima sfîșiată la biata noastră țară. Pierderea Basarabiei — care a fost primită aici cu satisfacție — m-a copleșit. Se spera mult aici într-un front alternativ, și faptul că nu l-am creat noi a provocat o teribilă furie împotriva României.

Vă rog să transmiteți toate cele bune lui M[ihail] Sebastian și Camil [Petrescu] și celorlalți prieteni de la R.F.R.

Încă o dată, vă mulțumesc pentru prietenia pe care mi-ați arătat-o și vă urez o bună vacanță și multă sănătate.

Al D-voastră devotat,

Mircea Eliade

Publicată de Liviu Călin în *Viața românească*, an LXXXV, 1990, ianuarie, nr. 1, pp. 82–83.

VII

Lisabona, 14 mai [1941]

Iubite Domnule Profesor,

Am primit cele două scrisori ale D-[voastră], trimise prin curier la Madrid. [Vă] închipui[ți] cu ce bucurie le-am citit — lipsit de vești și de cărți românești de atîta, cum se spune, amar de vreme. Nina îmi scrie de la București că ați stat mult de vorbă împreună. Nu mai am deci multe de adăugat. O aștept pe ea, ca să aflu vești despre D-[voastră] și ceilalți prieteni de la Fundație. Mi s-a spus, de asemenea, că mi s-au trimis cărțile recente. Sper să fie printre ele și *Istoria lit[eraturii] române* și *Renașterea* [și] *Reforma*.

Acum vreo două săptămîni, am avut o surpriză: am primit manuscrisele și fișele mele de la Londra, care așteptau în birourile cenzurii din februarie. [Vă] închipui[ți] ce desperare mă cuprinsese la gîndul că munca mea de zece ani (fișele *Mătrăgunei*), manuscrisul romanului, manuscrisul *Introducerii în istoria religiilor* și alte studii începute — ar fi riscant să se piardă sau să ardă într-unul dintre acele triste incendii londoneze. Din fericire, s-a întîmplat altfel. Cele trei kilograme de hîrtie scrisă (ca să citez modesta expresie a dlui [Eugen] Lovinescu — „mîna mea, care... un vagon de hîrtie...“) stau iarăși pe masa mea de lucru, așteptînd zile mai bune, ca să-și sporească oarecum cantitatea (la opt kilograme — mă opresc!).

De la Madrid, cumpăr regulat cărți spaniole — o minune! Zilele acestea, m-am apucat serios să citesc *Obras completas* ale lui [José] Ortega y Gasset, două volume de impresionante proporții. Este cel mai european dintre spanioli, iar critica societății spaniole, așa cum o face el, cu durere se potrivește întocmai mult încercatei noastre țări. Ar merita să fie tradus numai ca să ne putem cunoaște mai bine — și societatea, și necazurile. Planurile mele

pentru viitorul apropiat vi le-am destăinuit într-o scrisoare precedentă. Dumnezeu știe în ce măsură se vor îndeplini. Trăim și aici, ca pretutindeni, în provizorat. Frumoasa țară lusitană, ostrov paradiziac deocamdată, era, vorba poetului, pe cînd nu se vedea — azi o vedem și nu e.

Sper să fiu la Madrid pe la 20 mai, să-mi întâmpin nevasta care se întoarce, nu mă îndoiesc, cu brațele încărcate. Adevărata mea cunoaștere a Spaniei o las însă pentru mai târziu, cînd o voi putea străbate de la Asturii pînă la Granada.

Încă o dată, vă mulțumesc pentru cărțile trimise și toate dovezile de prietenie pe care mi le arătați. Salutări tuturor prietenilor.

Vă strînge mîna cu mult dor al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de Liviu Călin în *România liberă*, 1990, decembrie 15, p. 4.

VIII

Hôtel du Pas de Calais
59, rue des Saints Pères
Paris

23 octombrie 1957¹

Iubite Domnule Profesor,

Ce bucurie să primesc, după atîția ani de tăcere, cele trei scrisori ale D-voastră! M-am întors de curînd din Italia, de aceea vă scriu de abia acum, adresîndu-vă aceste cîteva rînduri la Copenhaga. Mă bucur mult să vă pot reîntîlni la Paris în cursul anului viitor. Eu plec la Uppsala, pentru patru conferințe, pe la 10 noiembrie și mă reîntorc la Paris la începutul lui decembrie. Mă îmbarc pentru Statele Unite la 16 dec[embrie]. Dar voi reveni la Paris pe la sfîrșitul lui iunie 1958.

Ce vă pot spune într-o scrisoare? Aproape nimic. Am publicat destule cărți și-mi voi face plăcerea să vi le ofer cînd ne vom reîntîlni. Mă ocup de aceleași probleme, de istoria religiilor, etnologie și orientalistică, pe care le știți. Dar mă interesează din ce

în ce mai mult folclorul românesc și balcanic. Am văzut la Roma ultimele publicații ale Academiei în această direcție. Din nefericire, publicațiile se găsesc greu (de cumpărat, vreau să spun). Dacă vă este cu putință, v-aș fi recunoscător să primesc *Studii de folclor* (așa îi spune revistei publicate de Academie). Le-ați putea expedia direct la Chicago: Department of History of Religion, Swift Hall, Univ[ersity] of Chicago. Vă stau la dispoziție pentru orice carte sau revistă din USA — sau Europa (după iunie 1958).

Îl vedeți pe [Ion] Mușlea? Studiul lui *Obiceiul junilor din Brașov*, de care am mare nevoie, nu există în nici o bibliotecă europeană. Dacă Mușlea mai dispune de vreun extras sau dacă mi-ați putea procura un microfilm, mi-ați face un imens serviciu, pentru care v-aș rămîne sincer recunoscător.

De asemenea, ar fi posibil să primesc marea colecție de poezii populare editată de G[eorge] Călinescu?

Dacă nu le puteți expedia la Chicago, poate le adresați lui [Eugen] L[ozovan] sau lui [Alf] Lombard (cu rugămintea de a mi le retrimite).

I[ertați]-mă că, în loc să vă vorbesc despre mine, vă cer cărți! Dar îndrăznesc s-o fac în speranța că vom putea vorbi pe îndelete împreună la Paris!

Atâtea amintiri!... De unde să încep?...

Dacă ați putea aduce pe C[onstantin] Noica la București să lucreze în condiții mai bune, ne-ați face tuturor un enorm serviciu.

Vă urez sănătate și noroc.

Cu vechile sentimente,

Mircea Eliade

Publicat de Liviu Călin în *România liberă*, 1990, decembrie 15, p. 4.

¹ Alexandru Rosetti a primit această scrisoare, cum notează cu creionul roșu, în colțul din stînga, sus, la 29.X.1958, deci după un an. În continuare, el adaugă: „Voi trimite cărțile.”

IX

[Antet tipărit]
History of Religions

15 iulie 1968

Mult stimate și iubite Domnule Profesor,

Am primit chiar acum cele cinci volume din [George] Călinescu și *Poeziile* lui [Lucian] Blaga, *Dacii* și studiul lui Basarab Nicolescu¹ și mă grăbesc să vă mulțumesc. În ultimele luni, biblioteca mea românească a crescut considerabil (între altele, am primit *Operele complete* ale lui [Tudor] Arghezi, *Istoria Bucureștiului* de C[onstantin] C. G[iurescu] etc.). Nimeni nu s-a gândit însă să-mi trimită volumul omagial ce vi s-a dedicat mai acum un an²!...

Ar fi trebuit să fim în Israel de câteva zile, pentru Congresul de istorie a religiilor — dar oboseala, treburile și alte plictiseli (*deadlines*³) pentru articole etc. m-au silit să renunț. Vom zbura direct la Roma la sfârșitul lunii și vom rămîne în Europa pînă pe la 10 oct[ombrie]. Nu cumva vă rezeșiți și D-voastră — Paris, Elveția sau altundeva, unde vom fi bucuroși să vă căutăm?

Veți primi *Pe strada Mîntuleasa* direct de la Paris (apare în colecția „Inorog“).

Christinel vă transmite amintirile ei melancolice (căci abia a avut timp să vă cunoască). Cu vechea prietenie și recunoștință, vă îmbrățișează al D-voastră devotat,

Mircea Eliade

Publicat de Liviu Călin în *România liberă*, 1990, decembrie 15, p. 4.

¹ Ion Barbu — *Cosmologia jocului secund*, Editura pentru literatură, 1968 (aprilie).

² E vorba de volumul omagial al lui Alexandru Rosetti apărut la Editura Academiei, care cuprinde comunicări și studii dedicate filologului și marelui om de cultură român cu prilejul împlinirii vârstei de șaptezeci de ani (20 octombrie 1965).

³ Termene de predare (a lucrărilor) (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

X

[Antet tipărit]

History of Religions

30 no[iembrie] 1968

Iubite Domnule Profesor,

Anul acesta, a trebuit să părăsim Franța pe la 10 oct[ombrie], așa că iarăși nu ne-am întâlnit. Sper să se „spargă ghinionul” în 1969, și undeva — în țară sau în Europa — să ne putem întâlni și sta pe îndelete de vorbă.

Am găsit aici, la Chicago, voluminosul *Festschrift*¹, pentru care vă mulțumesc din inimă. Sper să vă trimit, în ian[uarie]-febr[uarie], volumul omagial pe care mi l-au închinat colegii și pe care îl citesc acum în șpalte. Veți găsi câteva texte care sînt sigur că [vă] vor interesa.

De la Sorin [Alexandrescu], ați aflat, desigur, amănunte „concrete” despre noi. Am fost fericiți, Christinel și cu mine, că l-am putut, în sfîrșit, cunoaște (pe Alex[andra Roceric] o întîlnisem o singură dată, câteva ceasuri). Ce sentiment curios să lași un nepot de trei ani și să întîlnești un tînar coleg, față de a cărui inteligență și cultură începi să-ți dai seama că ai îmbătrînit.

Probabil că n-ați primit ultima mea carte românească, *Pe strada Mîntuleasa*, apărută astă-vară la Paris (N-a primit-o nimeni!). Îndată ce voi dispune de exemplare, vă voi expedia unul prin avion — pentru că e o carte care-mi place mult.

Se pare că iarna aceasta vor începe să se republice o parte dintre cărțile mele mai vechi. Sînt foarte curios să le văd republicate și, mai ales, să văd ce impresie vor face noilor generații de cititori. Așa cum îi scriam și lui Sorin, deocamdată am impresia că în țară sînt doar un „nume”, dar că aproape nimeni nu m-a citit (n-a avut cum...). Vizitarea țării în asemenea condiții mi-ar fi fost penibilă. Aș fi avut impresia că sînt o statuie fabuloasă, la care oamenii se uită cu admirație sau curiozitate pentru că li s-a spus că reprezintă pe cineva care a fost cineva în vremurile lui... Dar lucrurile se vor schimba în clipa cînd voi simți că sînt prezent în cultura românească.

Vă îmbrățișează cu melancolie și recunoștință,

Mircea Eliade

¹ Vezi, mai sus, nota 2.

Publicat de Liviu Călin în *România liberă*, 1990, decembrie 15, p. 4.

XI

Chicago 27 feb[ruarie] 1976

Iubite Domnule Profesor,

Am fost sincer emoționat citind telegrama pe care mi-a adus-o Sorin [Alexandrescu], chiar în ziua când mi se decerna, la Sorbona, doctoratul h[onoris] c[ausa]. Sînteți pur și simplu extraordinar! Unic! Când ați avut timp să aflați vestea și să trimiteți telegrama? (Mie mi-ar fi trebuit o săptămînă.) Ca din anul când v-am întîlnit pentru întîia oară la editură, cu șpaltele romanului *Maitreyi* sub braț, dar, mai ales, din 1940, vă rămîn recunoscător și îndatorat.

Mi-a părut atît de rău că ați ajuns la Paris, toamna trecută, [la numai] cîteva zile după plecarea noastră spre Chicago! Voiam să vă spun „prin viu grai“ cît de mult mi-a plăcut și m-a interesat *Limba descîntecelor*. Ce păcat că nu mai sînt tînăr și că am atîtea cărți neterminate în sertare! M-aș fi apucat de filologie și dialectologie! Cu experiența unei jumătăți de veac de orientalistică și istoria religiilor — poate aș fi văzut lucruri interesante și, pînă acum, neglijate de specialiști...

Cu puțin noroc, veți primi, la începutul lui aprilie, primul tom din *Histoire des croyances et des idées religieuses*. Payot mi-a făgăduit că-l va trimite recomandat. Iar în cîteva săptămîni, vă expediez de aici, prin poșta aeriană, *Occultism, Witchcraft, Cultural Fashion*, carte pe care o editează University of Chicago Press.

Ne-am întors aseară de la Paris (după un popas de două zile la New York) și am citit *Jurnalul* lui Octav Șuluțiu. Cu cîtă melancolie! Mi-am amintit de vorba unui coleg de liceu: „Viața e ca o cămașă de copil scurtă și că...tă“!

Vă îmbrățișez cu dor, al D-voastră,

Mircea Eliade

CĂTRE ARION ROȘU

14 dec[embrie] 1966

Stimate Domnule Roșu,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru articolul despre [Constantin] Georgian. L-am citit pe loc, cu încântare și melancolie. Pentru că, după cum prea bine știi, indianistica n-a avut noroc în România. Când, prin 1934-[19]35, fiind deja suplinitorul lui Nae Ionescu la Catedra de metafizică (unde eu făceam mai mult istoria religiilor) și istoria logicii (unde, alături de Aristot și Cusanus, studiam logica indiană) i-am vorbit o dată lui P. P. Negulescu despre o conferință de sanskrită (chiar împreună cu istoria religiilor, așa cum avusesese la început R. Gaube), a sărit în sus ca ars: „Cît voi fi în această Universitate, mi-a spus, mă voi opune cu toate puterile! Avem nevoie de cel puțin cinci alte catedre, înainte de a funda una în legătură cu limbile și filozofiile Indiei D-tale!”

Poate avea dreptate. Nu-l judec. Dar fapt este că indianistica n-a avut noroc în România. Cazul D-tale e exemplar. Dacă n-ai fi fost implicat în procesul [Constantin] Noica și alte multe „dacă”..., ar fi trebuit astăzi să fii de mult titularul unei catedre de indianistică. Același nenoroc urmărește această disciplină printre românii din străinătate. [Anton Zigmund] Cerbu s-a prăpădit la patruzeci de ani, fără să apuce să scrie măcar cîteva studii importante. Eu am abandonat oarecum indianistica, silit și de împrejurări: istoria religiilor îmi îngăduie să trăiesc, să lucrez, să public. Iar D-ta, în loc să fii la C.D.R., lucrezi la Musée de l'Homme! (Evident, e mai bine în Place d'Iéna decît la București, dar oricum, nu poți spune că avem noroc...)

Dar n-aș vrea să te descurajez. Poate D-ta vei reuși să „spargi ghinionul”. Să-ți ajute Dumnezeu!

Trebuie neapărat să ne întîlnim la vară. Îți voi comunica din timp programul meu european. Al D-tale, cu toată prietenia,

Mircea Eliade

P.S. Scuză-mă, te rog, față de Mlle Wallmann. Nu știu unde mai am fișele în legătură cu simbolul cochiliei (Paris? Lis[a]bo[n]a?)

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Comunicată de Eugen Ciurtin

CĂTRE LIVIU RUSU*

5 decembrie 1970

Mult stimată Domnule Rusu,

Am primit acum câteva zile scrisoarea D-voastră din 22 sept[embrie] și cartea *Viziunea lumii în poezia noastră populară*¹ și vă mulțumesc din inimă. Am citit imediat capitolul închinat *Mioriței*, care m-a interesat nespus și prin observațiile metodologice, și pentru exegeza pe care o schițați — și într-adevăr pozițiile noastre sînt foarte apropiate². Revizuiesc acum întreg volumul pentru traducerea engleză și nu voi uita să pun lucrurile la punct în ceea ce privește interpretarea D-voastră de astăzi.

Eram la Paris în septembrie³, și îmi pare rău că nu ne-am întâlnit.

Într-adevăr, aveți o memorie extraordinară. Articolul despre Ionel Teodoreanu a apărut în *Revista universitară* nr. 1 sau 2, prin 1926...

Mulțumindu-vă încă o dată pentru darul pe care mi l-ați făcut și cu cele mai sincere urări de bine, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de prof. Ilie Radu Nandra în *Excelsior*, an I, 1992, octombrie–decembrie, nr. 4, p. 79.

* Liviu Rusu (n. 1901–1985), estetician, critic și istoric literar. Lucrări: *Logica frumosului*, *Viziunea lumii în poezia noastră populară*.

¹ Liviu Rusu, *Viziunea lumii în poezia noastră populară*, București, 1967.

² *De Zalmoxis à Gengis Khan*, Paris, Payot, 1970.

³ Liviu Rusu s-a aflat în Franța, cu prilejul participării la Congresul internațional de literatură comparată, care a avut loc la Bordeaux între 31 august și 5 septembrie 1970.

CĂTRE HENRY W. SAMS

I

45, rue du Val d'Or
Saint Cloud (S. et O.)

[le] 22 novembre 1955

Professor Henry W. Sams

Secretary

Committee for the Haskell and Barrows Lectures

Dear Professor Sams,

I thank you very much for your letter of Nov[ember] 16 and I hope that you e[x]cuse my rusty English, but since 1945 I speak and write almost only in French. It is for me an undreamed of honour to be invited for the Haskell Lectures, and I beg you to express my warmest thanks to Dean Brauer and to Professor Joseph Kitagawa. Needless to say that I accept with the greatest pleasure to come to Chicago as Haskell lecturer and visiting professor of History of Religions. Perhaps I will choose for my lectures a rather vast but very stimulating subject: *Patterns of Initiation* (Primitive Societies, Shamanism, India, Graeco-Oriental Mysteries). But we shall have the opportunity to discuss all these matters later on.

There is still an obstacle — and, I fear, a great one — to my coming to the States, namely my personal status. Actually, I am an apatriote living in France for the last ten years and under the legal protection of the French Gouvernement. For many reasons, I did not want to change my nationality and to become French. (I am still considering myself a good Roumanian). Consequently, I could not be integrated in any of the French universities, and I am giving only occasionally a course of lectures at the École des Hautes Études, Sorbonne. Do you think that, as an apatriote of roumanian origin, there is a chance for me to obtain a nine months visa for the USA?

There are, in the States, two Institutions which can sponsor me: Bo[l]ingen Foundation, 140 East 62 Street, New York 21 —

and the Roumanian National Committee, 2810 Cathedral Avenue, Washington 8, D.C. (the President is the former Minister of Foreign Affairs of Roumania, Constantin Visoianu).

I will be very happy indeed if my political and administrative nullity will not prove decisive for my coming to the States. Whatever will be the issue, I wish to assure you and all the members of the Committee for the Haskell Lectures of my gratitude.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

45, rue du Val d'Or
Saint Cloud (S. et O.)

22 noiembrie 1955

Stimate Profesore Sams,

Vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea D-voastră din 16 noiembrie¹ și vă rog să-mi scuzați engleza mea nepusă la punct, dar din 1945 am vorbit și am scris aproape numai în franceză. Este o adevărată onoare să fiu invitat ca profesor la Haskell și permiteți-mi să exprim cele mai călduroase mulțumiri domnului Brauer și profesorului Joseph Kitagawa. Cu siguranță că accept cu cea mai mare plăcere să vii la Chicago în calitate de profesor Haskell și ca profesor invitat de istorie a religiilor. Probabil că voi alege pentru cursurile mele o temă destul de vastă, dar foarte interesantă: *Tipuri de inițiere* (Societățile primitive, șamanismul, India, misterele greco-orientale). Dar vom avea ocazia să discutăm despre toate acestea mai târziu.

Totuși există o problemă — și mă tem că este destul de gravă — în ceea ce privește venirea mea în Statele Unite, mai precis statutul meu personal. De fapt, eu locuiesc în Franța ca apatrid de zece ani și mă aflu sub protecția legală a guvernului francez. Pentru nenumărate motive, nu vreau să-mi schimb naționalitatea și să devin francez (încă mă mai consider un român adevărat). De

aceea nu am putut obține nici un post permanent în vreo universitate din Franța și țin doar ocazional o serie de cursuri la École des Hautes Études de la Sorbona. Credeți că în calitate de apatrid de origine română aş putea să obțin o viză de nouă luni pentru SUA?

Există în Statele Unite două instituții care mă pot sponsoriza: Bolingen Foundation, 140 East 62 Street, New York 21, și Comitetul Național Român, Cathedral Avenue 2810, Washington 8, D.C. (președinte al acestuia este fostul ministru român al afacerilor externe Constantin Vișoianu).

Aș fi într-adevăr foarte încântat dacă problemele mele politice și administrative nu vor constitui o piedică pentru venirea mea în Statele Unite. Indiferent de ceea ce se va întâmpla, doresc să vă exprim, atît d-voastră, cît și tuturor membrilor Comitetului Haskell, recunoștința mea.

Cu respect,

Mircea Eliade

¹ Scrisoarea aceasta reprezintă răspunsul la invitația lui Henry W. Sams, datată 16 noiembrie 1955:

„16 noiembrie 1955

Dear Professor Eliade,

I have been requested by the members of the Committee for the Haskell and Barrows Lectures, University of Chicago, to inquire whether will consider visiting the University as Haskell lecturer during the autumn months of 1956.

Our late colleague, Professor Joachim Wach, was an active and interested member of the Haskell Committee. He was eager to have you visit the University. It is possible that he mentioned the matter to you before his death last summer.

Professor Gerald C. Brauer, Dean of the Federated Theological Faculties of the University, and Professor Joseph Kitagawa have discussed with me the possibility of your visiting us, and they hope that you will come to the University as Haskell lecturer and as visiting professor in the Federated Theological Faculties. During the current quarter Professor Friedrich Heiler is here with combined responsibilities in this pattern, and the arrangement has proven entirely satisfactory. I enclose a printed announcement of the course of lectures which he is giving.

We should, of course, expect to bear the costs of your travel to and from Chicago and to provide a salary appropriate for a member of the University faculty at professorial rank. A basic salary of three thousand dollars for the autumn quarter could be provided.

Dean Brauer would be glad to have you extend your stay as visiting professor through the winter and spring quarters. If you choose to do so, your salary would be continued at the same rate through the academic year, a total of nine thousand dollars for the nine months.

I have not yet been able to determine precisely to what extent, in your particular situation, the stipend would be reduced by taxation. The general rule of taxation for non-resident aliens would indicate a reduction of approximately on third.

I hope that you will accept our invitation and that we may look forward to having you here in October. We are very proud of the distinguished scholarship which has characterized the Haskell lectures at the University of Chicago. We believe that you are the man best qualified to continue this fine tradition.

Sincerely yours,

Henry W. Sams
Secretary Committee for the Haskell
and Barrows Lectures

[Traducere]

16 noiembrie 1955

Stimate Profesore Eliade,

Am fost solicitat de membrii din Committee for the Haskell and Barrows Lectures de la Universitatea din Chicago să vă întreb dacă intenționați să veniți la Universitate în calitate de conferențiar Haskell în perioada lunilor de toamnă din anul 1956.

Regretatul nostru coleg, profesorul Joachim Wach, era un membru activ și pasionat al comitetului Haskell. Aștepta cu nerăbdare vizita D-voastră. Probabil că v-a comunicat acest lucru vara trecută, înainte de a pleca dintre noi.

Profesorul Gerald C. Brauer, decanul Federației Facultăților de Teologie a Universității, și profesorul Joseph Kitagawa au discutat cu mine despre posibila D-voastră vizită la noi și speră că veți veni la Universitate în calitate de conferențiar și profesor invitat al Federației Facultăților de Teolo-

gie. Profesorul Friedrich Heiler se află aici în acest semestru și se ocupă de diverse probleme din acest domeniu, iar ceea ce a realizat s-a dovedit pe deplin mulțumitor. Vă trimit împreună cu această scrisoare un plan al cursurilor pe care le susține.

Prețul călătoriei la și de la Chicago sperăm desigur să-l suportăm noi și să vă oferim un salariu corespunzător unui membru al Universității cu grad de profesor universitar. Vă vom putea asigura un salariu de bază de trei mii de dolari pentru semestrul de toamnă.

Decanul Brauer ar fi încântat să vă prelunghiți șederea ca visiting profesor pe timpul semestrului de iarnă și al celui de primăvară. În cazul în care veți lua această decizie, salariul D-voastră ar fi menținut pe parcursul anului universitar, ridicându-se la suma de nouă mii de dolari pe nouă luni.

Nu am reușit încă să determin cu precizie, în situația D-voastră, în ce măsură v-ar fi redus salariul prin impozitare. Regula generală pentru impozitare pentru străinii nerezidenți stabilește o reducere de aproximativ o treime.

Sper că veți accepta invitația noastră și că vă putem aștepta aici în luna octombrie. Ne mândrim cu profesori distinși care au conferențiat la Universitatea noastră. Credem că D-voastră sînteți cel mai îndreptățit pentru a continua această tradiție.

Cu respect,

Henry W. Sams“

II

45, rue du Val d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

June 24, 1956

Professor Henry Sams
Office of the Chancellor
University of Chicago

Dear Professor Sams,

I am afraid that in my letter of 22 November 1955 I overlooked to state precisely that I accept with greatest pleasure the position of visiting professor of Comparative Religions, in the Federated

Theological Faculties, for the winter and spring quarters 1957. I am adressing you this letter to confirm my acceptance.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

45, rue du Val d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

24 iunie 1956

Stimate Profesore Sams,

Mă tem că în scrisoarea mea din 22 noiembrie 1955 am omis să precizez că accept cu cea mai mare plăcere postul de profesor invitat de religie comparată la Facultatea de Teologie pentru primele două semestre ale anului 1957. Vă trimit această scrisoare pentru a vă confirma acceptul meu.

Cu respect,

Mircea Eliade

III

45, rue du Val d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

July 13, 1956

Professor Henry W. Sams

Secretary

Committee for the Haskell and Barrows Lectures

Dear Professor Sams,

Thank you for your letter of June 29. I have reserved my passage on the steamer „Île de France“, sailing September 10. I have a second class cabin (No. 12 A). The cost is \$ 245,50. My travel agent, Cnie Générale Transatlantique (6, rue Aubier, Paris 9e), informs me that the bill can be paid to their representant in Chicago:

French Lines, Chicago. He is writing just now telling them that the bill of my own passage will be paid by you.

I am looking forward with great pleasure to meet you.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

[Traducere]

13 iulie 1956

Stimate Profesore Sams,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea din 29 iunie. Mi-am cumpărat bilet de călătorie pe vasul „Île de France“, care pleacă pe 10 septembrie. Am o cabină de clasa a doua (nr. 12 A). Biletul costă 245,50 \$. Agenția mea de voiaj, Cnie Générale Transatlantique (str. Aubier nr. 6, Paris 9e), m-a informat că nota de plată poate fi achitată reprezentantului lor la Chicago (*French Lines*, Chicago). Acesta le-a scris chiar acum, spunându-le că nota de plată pentru călătorie va fi achitată de d-voastră.

Aștept cu nerăbdare să vă întâlnesc.

Cu respect,

Mircea Eliade

CĂTRE ECATERINA SĂNDULESCU*

I

Telegramă

Ecaterina Săndulescu
Brukenthal 3, Sibiu
București, 1605 – 9. 29 XI

Sosesc duminică dimineață¹. Eliade

Originalul la Muzeul Literaturii Române

* Ecaterina Săndulescu (1905–1986), profesoară la Sibiu, publicistă, poetă, eseistă și animatoare culturală.

¹ Mircea Eliade anunță sosirea la conferința din 30 ianuarie 1938 pentru fondul „Mihai Eminescu“.

II

[Antet tipărit]

26 aprilie 1970

Mult stimată Colegă,

Vă rog să-mi iertați întârzierea cu care răspund la scrisoarea D-voastră din 5 martie, pe care am găsit-o aici, la Chicago la întoarcerea mea din California. Mă bucur că teza D-voastră de doctorat *Viziunea cosmogonică în folclorul românesc* va vedea, în sfârșit, lumina tiparului. Am avut timp să citesc primele patru capitole și am regretat că nu mi-au căzut sub ochi mai devreme, ca să pot folosi, bunăoară, materialele și interpretarea din „Fondul mitologic precreștin“ pentru „Motivul biblic generator“ în capitolul [al] III[-lea] al cărții mele *De Zalmoxis à Gengis Khan*, dar sper să pot utiliza cercetările D-voastră în ediția a II-a. Am scris editorului să v-o trimeată.

Sper, de asemenea, că pînă atunci lucrarea D-voastră va fi tipărită și astfel voi putea face trimiterile la *volum*, iar nu la *manuscris*. Dacă n-aș fi atît de copleșit de lucru și, mai ales, măcinat de obligații profesionale — aș fi scris cu mare bucurie o prefață la *Viziunea cosmogonică*. Dar poate voi reuși s-o fac mai târziu, sub forma unei recenzii în revista Universității din Chicago, *History of Religions*.

Cu mulțumiri și urări de bine, al D-voastră devotat,

Mircea Eliade

Pe plic: Dr. Ecaterina Săndulescu
[Strada] Tribunei 11, Sibiu
R.S. România

III

[Antet tipărit]

Paris, 28 sept[embrie] 1971

Stimată Colegă,

Îmi pare rău că se tot amână publicarea admirabilei D-voastră lucrări. Vă sfătuiesc să scrieți personal părintelui [Valeriu] Anania, deși nu prea știu ce-ar putea face.

Spuneți-i că îi pot trimite lucrarea (asta, dacă socotiți de cuviință).

Îmi cer iertare pentru laconismul scrisorii de față. În martie, am fost destul de grav bolnav (pericardită) și de atunci activitatea mea s-a redus cu 80–90%.

Vă voi expedia de aici *La Nostalgie des origines*.

Cu cele mai bune sentimente, al D-voastră,

Mircea Eliade

Pe plic: Mme Ecaterina Săndulescu

Str[ada] Tribunei 11, Sibiu

[R. S. România]

Originalul la Muzeul Literaturii Române, 23084

IV

[Antet tipărit]

Chicago, 18 dec[embrie] 1975

Stimată Colegă,

Mulțumiri pentru scrisoare. Din păcate, nu mai am de mult raporturi cu d. Const[antin] Drăgan. Sper însă că se vor găsi alte posibilități ca să tipăriți teza.

Vă urez, din toată inima, sănătate și noroc pentru anul care vine.

Al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

P.S. Am primit de mult *Omul din vis* și vă mulțumesc (cu întârziere!). Revista lui V[aleriu] Anania are patru pagini mici, trei dintre ele consacrate actualităților eclesiastice. De aceea n-a tipărit studiul D-voastră.

Pe plic: Dr. Ecaterina Săndulescu
Str[ada] Eforiei 2, et. 4, ap. 36
București, sect[orul] 6

Originalul la Muzeul Literaturii Române, 23082

CĂTRE ZAHARIA SÂNGEORZAN

20 sept[embrie] 1981

Stimate Domnule Sângeorzan,

Foarte probabil, scrisoarea mea de astă-primăvară nu v-a parvenit. Datorită arthritei reumatismale de care sufăr, grafia era, acum câteva luni, aproape indescifrabilă. Vă scriu foarte scurt, rugându-vă să-mi indicați o adresă în Europa unde aş putea trimite cărțile cerute; și expediate de la Chicago, publicațiile mele ajung foarte rar la destinație în țară.

Între timp, au apărut, editate de E[ugen] Simion, nuvelele; așa-dar, ați regăsit în volumul lui cele trei cărți de care aveți nevoie. Ieri, am încredințat lui Mihai Zamfir *Noaptea...* I, II, *L'Épreuve du labyrinthe* și *Nouăsprezece trandafiri*. M. Zamfir vizitează Iașiul și mi-a făgăduit să vă aducă volumele. *Mansarda* constituie partea întâi din *Mémoires*. Textul original (românesc) cenzurat se găsește la E. Simion. *Cahiers de l'Herne* este epuizat. De la Chicago, pe la 15-16 octombrie voi expedia câteva studii critice (poate asemenea studii ajung la destinație).

Cu cele mai bune sentimente, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicat de Zaharia Sîngeorzan în *România literară*, 1985, februarie 15-21, nr. 5, p. 9.

CĂTRE ROBERTO SCAGNO

I

Paris, 1 octombrie 1974

Dragă Domnule Scagno,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 22 sept[embrie] și pentru cele două cărți pe care ai avut bunătatea să mi le trimiți prin prietenul D-tale.

Ne luăm zborul către Chicago la 5 oct[ombrie]. Îți voi trimite publicațiile necesare.

Se pregătește un *Cahier de l'Herne* despre mine. Te-ar interesa să scrii studiul *Papini și M[ircea] E[liade]* pentru această publicație? Ar putea fi tradus aici, din italiană în franceză. Dar nu insist. Și poate nu vei avea nici timpul să-l scrii pînă prin ianuarie.

Îți urez poftă de lucru — și noroc!

Al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

II

[Antet tipărit]

5 feb[ruarie] 1976

Dragă Roberto Scagno,

Sînt pur și simplu dezolat! De la Paris, în octombrie, ți-am expediat *Noaptea I–II*, *Traité* și cîteva volume de la Gallimard. Înțeleg că nu ți-au parvenit. Iarăși vreo grevă a poștei? Sau, pur și simplu, ghinion?

În cîteva zile, zburăm la Paris. Sorbona mi-a făcut onoarea de a-mi decerna un doctorat *honoris causa*. Vom rămîne o săptămînă. Îți voi expedia din nou *Noaptea*, cu o dedicație pentru d. Lucian

Stanciu, a cărui scrisoare m-a emoționat și m-a interesat în cel mai mare grad. Voi expedia și câteva cărți franceze.

De abia după întoarcerea mea la Chicago voi vedea ce pot face cu lucrările dactilografiate (în legătură cu scrierile mele). Teza lui Allan Douglas va apărea în cursul acestui an în Olanda și prefer să-ți trimit cartea.

Paris, 20 feb[ruarie]

Reiau scrisoarea după două săptămîni — ca să-ți strîng mîna cu prietenie și să-ți urez noroc în toate.

Al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul la Biblioteca Academiei Române,
Secția Manuscrise, D 452/991

III

Paris, 14 sept[embrie] 1977

Dragă Roberto Scagno,

Scriu încă anevoie și cu o grafie oribilă, așa că te voi ruga să ierți stilul și conținutul scrisorii de față. Alături scrisorile pentru E[mil] Manu și L[ucian] Stanciu; îți mulțumesc că le vei expedia în țară.

Și acum, o rugăminte: nu răspunde scrisorii lui Furio Jessi. Un savant care citează din scrisori personale (*il triviale Eliade...*¹) și relatează rînduri fără să indice sursa (ți-am spus: nu-mi amintesc să fi scris pasajul reprodus de Jessi) — se descalifică singur. I-am publicat un articol în *Histoire des religions*; îmi trimitea scrisori și cărți (recunosc, nu-i mulțumeam totdeauna după ce le primeam); era de datoria lui să-mi comunice întîi *mie* ce voia să scrie în legătură cu „rasismul” meu...

Cu mulțumiri și urări de bine, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. În curînd, va veni la Torino Marie-France Ionesco; adresa Institut[ului] Francez: 21, Via Doneti. Îți va face semn sau îi vei face semn!

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Trivialul Eliade (*lb. it.*) (*n. ed.*).

CĂTRE CARL SCHMITT¹

I

11, rue Duhesme,
Paris 18^e

le 19 septembre 1952

Cher Professeur,

Je suis heureux d'avoir trouvé, enfin!, votre adresse actuelle et reprendre le dialogue interrompu en 1944. J'ai publié ce dernier temps plusieurs livres d'histoire des religions et d'orientalisme, mais je n'ai pas osé vous envoyer qu'un petit volume, *Le mythe de l'éternel retour* (NRF, 1949) qui, sans doute, pourrait vous intéresser. Je l'ai expédié hier, à la même adresse où j'envoie cette lettre. Fin octobre un autre volume sortira chez Gallimard — *Images et symboles* — et je me ferai le plaisir de vous l'offrir: il contient, en effet, une étude sur le *Symbolisme et l'histoire*, sujet qui vous est cher. Le *Traité d'histoire des religions*, paru en 1949 chez Payot, sortira l'année prochaine chez Otto Müller (Salzburg).

J'ai lu dans la revue roumaine *Destin* un article de vous à propos de *Meaning in History*. Il est étrange que [Karl] Löwith publiait son livre la même année que mon *Mythe de l'éternel retour*. Le problème est le même, bien qu'approché d'angles divers: le Temps et l'Histoire. Dans mon petit livre (qui a enthousiasmé Eu-

genio d'Ors, mais a irrité Croce et quelques autres „historicistes“) je m'occupe surtout des antécédents de l'homme historique: je me demande s'il n'y a pas une leçon à tirer du comportement antihistorique de l'homme des sociétés traditionnelles.

J'ai été, cet été, à Alpbach, en Autriche, et j'ai traversé l'Allemagne de M[unich] à Bonn — pour la première fois après la guerre. J'espère pouvoir y revenir, et peut-être avoir l'occasion de vous rencontrer.

Je serai heureux si vous me donnez un signe de vie.

Croyez-moi, Cher Professeur Schmidt, votre bien sincère

Mircea Eliade

Hauptstaatsarchiv Düsseldorf

Bestand RW 265–3175

Publicată de Florin Țurcanu în volumul *Țimpul istoriei*, I, *Memorie și patrimoniu*, volum îngrijit de Miron Ciho, Vlad Nistor și Daniela Zaharia, Universitatea din București, Facultatea de Istorie [1998], pp. 384–391.

¹ Eliade ortografiază Schmidt.

[Traducere]

11, rue Duhesme,
Paris 18^e

19 septembrie 1952

Dragă Profesore,

Sînt fericit de a vă fi găsit, în fine! adresa actuală și de a relua dialogul întrerupt în 1944. Am publicat în ultimul timp mai multe cărți de istorie a religiilor și de orientalistică, dar n-am îndrăznit să vă trimit decît un mic volum, *Mitul eternei reîntoarceri* (NRF, 1949), care, fără îndoială, ar putea să vă intereseze. L-am expediat ieri la aceeași adresă unde trimit scrisoarea de față. La sfîrșitul lunii octombrie, se va publica un nou volum la Gallimard — *Imagini și simboluri* și îmi va face plăcere să vi-l ofer: el con-

ține, desigur, un studiu asupra *Symbolismului și istoriei*, subiect care vă este drag. *Tratatul de istorie a religiilor*, apărut în 1949 la Editura Payot, se va tipări anul viitor la Otto Müller (Salzburg).

Am citit în revista românească *Destin* un articol al D-voastră privitor la *Meaning in History*. E straniu că Karl Löwith își tipărea cartea în același an ca și *Mitul eternei reîntoarceri*. Problema este aceeași, deși este abordată din unghiuri diverse: Timpul și Istoria. În cărticica mea (care l-a entuziasmat pe Eugenio d'Ors, dar i-a iritat pe Croce și pe alți „istoriciști”), mă ocup mai ales de antecedentele omului istoric: mă întreb dacă nu avem oare de tras o lecție din comportamentul antiistoric al omului societăților tradiționale.

Am fost vara aceasta la Alpbach, în Austria, și am traversat Germania de la München la Bonn — pentru prima oară după război. Sper să pot reveni și poate voi avea ocazia să vă întâlnesc.

Voi fi fericit dacă îmi veți da un semn de viață.

Credeți-mă, dragă Profesore Schmitt, sincerul D-voastră

Mircea Eliade

II

11, rue Duhesme,
Paris 18^e

le 10 octobre 1952

Cher Professeur Schmidt,

J'ai été très heureux de recevoir votre lettre et d'apprendre que mon *Mythe de l'éternel retour* vous a intéressé. Je n'ai pas osé vous envoyer le *Traité d'histoire des religions*, mais, si vous le permettez, je ne manquerai pas de vous offrir un exemplaire de l'édition allemande, en préparation chez Otto Müller, Salzburg; cette édition sera plus complète et mise à jour, et je la préfère à la première version française. Mais, en tout cas, je vais vous envoyer au début de novembre *Images et symboles*.

J'ai lu avec le même intérêt que j'accorde à tous vos écrits *La unidad del mundo*¹. Vous imaginez l'impatience avec laquelle j'attends votre *Hamlet*². Je suis très curieux de savoir votre conception du rêve. J'ai beaucoup parlé avec Jung sur ce sujet. Bien entendu il reste psychologue, même lorsqu'il se pose — et très courageusement — le problème de la „synchronicité“.

Destin paraît en roumain, à Madrid; le directeur est George Uscătescu, à travers lequel j'ai eu des nouvelles de vous et votre adresse. J'ai connu Karl Löwith cet été, à Ascona; je lui ai dit que j'ai lu son *Meaning in History* à la suite de votre article.

Quant à ma situation personnelle, elle se trouve, grâce à Dieu, assurée depuis deux ans. J'ai une bourse de recherche, ce qui me permet de travailler. En 1944 j'ai perdu ma femme, qui a beaucoup souffert à cause d'un cancer qui a fini par la tuer. En 1945 je suis venu à Paris, où j'ai eu beaucoup de difficultés. Mais, au moins, j'ai pu travailler. Je me suis remarié en 1950 et depuis lors j'ai beaucoup voyagé en donnant des conférences en Suède, en Italie, en Suisse et en Autriche. J'ai eu également un cours libre à l'École des Hautes Études de la Sorbonne, mais j'ai renoncé après trois ans. Je préfère de (sic!) travailler sans un programme universitaire.

Inutile de vous redire combien je suis heureux d'avoir repris le contact spirituel avec vous. Je vous prie de croire, cher Professeur Schmidt, à mes sentiments les plus sincères,

Mircea Eliade

Hauptstaatsarchiv Düsseldorf

Bestand RW 265–3176

Publicată de Florin Țurcanu în volumul *Țimpul istoriei*, I, *Memorie și patrimoniu*, volum îngrijit de Miron Ciho, Vlad Nistor și Daniela Zaharia, Universitatea din București, Facultatea de Istorie [1988], pp. 384–391

¹ *La unidad del mundo*, traducerea spaniolă a cărții lui Carl Schmitt intitulată *Der Nomos der Erde*, apărută în 1951.

² Cartea lui Carl Schmitt *Hamlet oder Hekuba* va fi publicată în 1956.

[Traducere]

11 rue Duhesme,

Paris 18^e

10 octombrie 1952

Dragă Profesore Schmitt,

Am fost foarte fericit să primesc scrisoarea d-voastră și să aflu că *Mitul eternei reîntoarceri* v-a interesat. N-am îndrăznit să vă trimit *Tratatul de istorie a religiilor*, dar, dacă îmi permiteți, nu voi uita să vă ofer un exemplar din ediția germană, în pregătire la Otto Müller, Salzburg; această ediție va fi mai completă și adusă la zi și o prefer primei versiuni franceze. În orice caz însă, vă voi trimite la începutul lunii noiembrie *Imagini și simboluri*.

Am citit, cu același interes pe care îl acord tuturor scrierilor d-voastră, *La unidad del mundo*. Vă imaginați nerăbdarea cu care vă aștept *Hamlet*-ul. Sînt foarte curios să vă cunosc concepția despre vis. Am vorbit mult cu Jung asupra acestui subiect, bine înțeles el rămîne psiholog, chiar atunci cînd își pune — și foarte curajos — problema „sincronicității”.

Destin apare în limba română la Madrid; director este George Uscătescu, prin intermediul căruia am avut noutăți asupra D-voastră și v-am aflat adresa. L-am cunoscut pe Karl Löwith vara aceasta, la Ascona; i-am spus că am citit cartea sa *Meaning in History*, în urma articolului D-voastră.

În ceea ce privește situația mea personală, ea este, mulțumită lui Dumnezeu, asigurată de doi ani. Am o bursă de cercetări, ceea ce îmi permite să lucrez. În 1944, mi-am pierdut soția, care a suferit mult din cauza unui cancer, care a sfîrșit prin a o ucide. În 1945, am venit la Paris, unde am avut multe dificultăți. Dar, cel puțin, am putut să lucrez. M-am recăsătorit în 1950 și, de atunci, am călătorit mult, am ținut conferințe în Suedia, Italia, Elveția și Austria. Am avut, în același timp, un curs liber la École des Hautes Études de la Sorbona, dar am renunțat după trei ani. Prefer să lucrez fără un program universitar.

Inutil să vă spun cît sînt de fericit de a fi reluat contactul spiritual cu D-voastră. Vă rog să credeți, dragă Profesore Schmitt, în sentimentele mele cele mai sincere,

Mircea Eliade

Hauptstaatsarchiv Düsseldorf

Bestand R.W. 265–3176

CĂTRE GERSHOM SCHOLEM*

Paris, le 3 juillet 1972

Cher collègue,

Je suis désolé de voir que l'estime et l'amitié que vous m'avez montrées vous attirent aujourd'hui des désagréments, et je tiens, avant tout, vous en exprimer mes regrets. La lecture des fragments du *Journal* de Mihail Sebastian m'a profondément peiné, car Sebastian était un de mes meilleurs amis, et le „froid“ qui avait marqué les dernières années de notre amitié était la conséquence d'un pénible malentendu. Je suis en partie responsable de ce malentendu. C'est pourquoi la mort tragique de Sebastian, au printemps 1945, a constitué pour moi un choc presque traumatique, car la dernière possibilité d'éclaircir la mésentente avait disparu. Je suis trop fatigué (vous savez que j'ai eu une crise de péricardite) pour vous raconter en détail les circonstances qui ont progressivement sapé notre amitié, amitié dont on trouvera l'écho dans le *Journal* intégral de Sebastian, et également dans le mien, lorsqu'il sera publié. Je vais noter brièvement les éléments essentiels.

1) D'abord, il faut rectifier certaines erreurs de fait. Dans l'article que vous m'avez communiqué il est écrit (p. 25, col. 2) que j'ai été nommé, *sous le régime légionnaire*, attaché culturel à *Lisbonne* et transféré à *Madrid* au printemps 1941. En réalité, j'ai été nommé en avril 1940 attaché culturel à *Londres*, par un des derniers gouvernements du roi Carol, adversaire de la Garde de Fer, puis transféré à *Lisbonne* en février 1941, sous le gouvernement du général Antonescu, qui avait liquidé les légionnaires. Je suis resté au Portugal jusqu'en septembre 1945, date à laquelle je me suis établi à Paris. Je n'ai jamais eu de poste à *Madrid* où, en février 1941, l'attaché de presse était le poète Aron Cotruș, et le conseiller culturel le Prof. Al[exandru] Busuioceanu.

2) Pendant mon séjour en Angleterre et au Portugal (donc, 1940–45) je n'ai publié *aucun article* dans la presse roumaine.

3) Entre 1942–44 on a édité à Bucarest un volume d'essais (*Insula lui Euthanasius*), deux monographies d'histoire des religions et de folklore (*Mitul reintegrării, Comentarii la Legenda*

Meșterului Manole) et un livre sur *Salazar*. J'ai également publié, à Lisbonne, un petit travail sur l'histoire des Roumains (*Os Romenos, latinos do Oriente*). Ce dernier, comme d'ailleurs le livre sur *Salazar*, avait comme objectif le rapprochement des deux pays latins les plus éloignés l'un de l'autre, la Roumanie et le Portugal: Ceci faisait partie de la politique „pan-latine“ de ces années-là. Je ne la juge pas. Elle appartient à l'histoire, et sera jugée par les historiens.

4) Je ne me rappelle pas avoir écrit une seule page de doctrine ou propagande légionnaires. Mais Sebastian cite (p. 24, col. 1) quelques lignes d'un texte paru dans le quotidien de la Garde de Fer, *Buna Vestire* (14 déc[embre] 1937) et intitulé: *Pourquoi je crois dans la victoire du mouvement légionnaire*. Je n'ai jamais collaboré à ce journal. Pourtant ce texte existe, puisque Sebastian le cite. Probablement c'était la réponse, orale, à une enquête, réponse „éditée“ par le rédacteur. Il m'est impossible de préciser davantage. Mais, à l'époque, je collaborais à plusieurs hebdomadaires importants où j'aurais pu exposer à l'aise de telles idées. *Pourquoi ne l'ai-je pas fait?*

5) Néanmoins, depuis longtemps, a été accréditée la légende que j'étais un des „doctrinaires“ de la Garde de Fer. Si cette histoire n'était tellement pénible j'aurais pu souligner l'extravagance de mon cas: l'unique „doctrinaire“ dont on ne connaît aucun livre, aucune brochure, aucun article, aucun discours se référant au parti politique dont on le considère l'idéologue! Plusieurs faits ont contribué à constituer cette légende: a) parmi les amis communs que nous avions, Sebastian et moi, il y en avait un certain nombre qui étaient légionnaires; b) le journal *Cuvântul*, dont Sebastian avait été rédacteur jusqu'à son interdiction par le roi Carol, en 1934, était devenu un organe pro-légionnaire, et à sa réapparition en septembre 1941 il était même considéré l'organe de la Garde de Fer. À cette époque-là, je me trouvais à Londres, et je n'ai envoyé aucun article; c) enfin, et surtout, nous étions, Sebastian et moi, les élèves et les fidèles admirateurs du prof[esseur] Nae Ionescu, directeur du *Cuvântul*. Il me faudrait des pages et des pages pour vous présenter la figure complexe de ce philosophe passionné des problèmes religieux, mais aussi de problèmes politiques, et qui

a été successivement le plus efficace supporter de Iuliu Maniu et de son parti national-paysan, ensuite l'ami et le conseiller intime du roi Carol, et finalement son redoutable critique, ce qui l'a rapproché de l'Allemagne et de la Garde de Fer. Nae Ionescu a été adoré et vilipendé avec une égale ferveur, et même aujourd'hui, trente deux ans après sa mort, son nom provoque toujours une tempête de haine ou d'exaltation. Comme moi et comme beaucoup d'autres amis et élèves, Sebastian ne s'est pas éloigné de N. I. lorsque celui-ci était devenu l'idéologue de la Garde de Fer. Cette fidélité lui a causé maints désagréments, surtout après avoir publié son roman *Depuis deux mille ans...*, avec une préface de N. I. On a vu dans cette longue préface une justification de l'antisémitisme, et Sebastian a été violemment attaqué par la presse de centre et de gauche, à tel point qu'il a dû écrire, pour se défendre, un petit livre intitulé *Comment je suis devenu hooligan*. J'ai été parmi les rares auteurs qui, en deux longs articles publiés dans la revue *Vremea*, non seulement ont pris la défense de Sebastian, mais ont critiqué cette préface, en montrant que les arguments de N. I. ne pouvaient se justifier théologiquement, comme il le pensait. À mon tour, j'ai été sauvagement attaqué par la presse de droite. Dans l'émouvante dédicace que Sebastian avait inscrite sur mon exemplaire du *Comment je suis devenu hooligan*, il m'appelait son „seul point d'appui pendant la tempête“. Lorsque le *Journal* de Sebastian sera publié intégralement, on trouvera probablement une page datée du 15 mars 1940 qui nous décrira, tous deux, en pleurs, au chevet de N. I. qui venait de mourir.

6) Je me suis attardé sur les rapports entre Sebastian et N. I. pour expliquer ma fidélité envers notre professeur. Comme j'étais son assistant à l'Université, son collaborateur au quotidien *Cuvântul* et l'„éditeur“ d'un de ses volumes d'essais (*Roza vânturilor*), je suis devenu en quelque sorte son „double“; donc, pour certains, également, le doctrinaire de la Garde de Fer. D'ailleurs, nombre de nos amis communs étaient légionnaires, ou „sympathisants“. Et lorsque le gouvernement d'Armand Călinescu a déclenché l'offensive contre la Garde de Fer, j'ai été, moi aussi, envoyé dans un camp de concentration, avec Nae Ionescu et quel-

ques centaines d'intellectuels et d'activistes. Une série de procès ont eu lieu et les inculpés ont été condamnés de cinq à dix ans de prison; quelque temps après, la plupart d'entre eux ont été fusillés. J'imagine qu'on avait examiné également mon „dossier“, et qu'on n'avait rien trouvé, puisque je ne fus impliqué dans aucun procès et, trois mois après, remis en liberté — le *seul* d'ailleurs, à avoir obtenu ce „privilège“.

Néanmoins, comme c'était à prévoir, ces mésaventures n'ont pas réussi à éclaircir ma position devant une certaine partie de l'opinion publique. Le malentendu — „doctrinaire de la Garde de Fer“ — se prolongeait. Le *fait* qu'en avril 1940 j'étais envoyé attaché culturel à Londres, que depuis février 1941 je me trouvais à Lisbonne, que je n'avais publié aucun article dans la presse roumaine pendant la période la plus dramatique (1940–1945) — tous ces faits ne comptaient pas.

7) Il est vrai que dans les années 1938–1940 nous avons plusieurs fois constaté, Sebastian et moi, combien nos orientations politiques étaient différentes, car j'étais de „droite“, je me situais dans la tradition „nationaliste“ d'Eminescu, Maiorescu, Iorga. Notre amitié s'est néanmoins maintenue. Ce n'est que maintenant, en lisant les fragments de son *Journal*, que je me rends compte combien il souffrait à la suite de certaines discussions. Il est vrai aussi que dans les quelques jours passés à Bucarest, en août 1942, je n'ai pas cherché à le voir — mais pour de toutes autres raisons que celles invoquées page 26, col. 2: *i.e.* que „étant diplomate, je connaissais le sort qu'on préparait aux Juifs“. Je n'aurais jamais essayé de répondre à cette insulte si ce n'était que vous, cher collègue, ne l'ayez lue. Le fait est que j'étais venu à Bucarest à la suite d'une longue entrevue avec Salazar sur laquelle je ne peux encore donner des détails — mais qu'on lira dans mon *Journal*. J'avais demandé une audience au chef du parti national-paysan, Iuliu Maniu (alors dans l'opposition), mais, en me dirigeant vers sa maison, j'ai remarqué que j'étais suivi par un agent de la police secrète, et j'ai dû faire plusieurs détours; je suis donc arrivé en retard et Maniu était parti, je n'ai pu parler qu'à son secrétaire particulier. Pendant les quelques jours passés à Bucarest j'ai été

continuellement surveillé, et c'est la raison pour laquelle je n'ai cherché ni Sebastian, ni Rosetti, ni d'autres amis et collègues, car j'aurais pu les compromettre. (La police secrète, informée par le SS, savait que des „ouvertures“ pour un armistice avaient lieu, ou se préparaient, à Lisbonne, Stockholm et Ankara.)

8) Je ne me pardonnerai jamais ma prudence exagérée, dictée par la peur de la toute puissante police secrète. C'était la dernière fois que je pouvais discuter avec des amis, depuis presque tous morts: la dernière fois que je pouvais parler avec Sebastian, et lui expliquer ma „position“. Mais j'espérais que, une fois la guerre finie, nous reprendrions nos relations. Hélas! un accident absurde a mis fin à sa vie, au printemps 1945, à la veille de son départ pour Paris, où il venait d'être nommé conseiller culturel et au moment où moi-même je m'apprêtais à m'y rendre. Depuis sa mort, je n'ai cessé de me sentir coupable à cause de ma maladresse, tragiquement aggravée par le malheur.

En choisissant l'exil, je savais que les malentendus créés par ma fidélité envers Nae Ionescu seraient interprétés avec malveillance. D'autant plus que je collaborais à de nombreuses publications de l'émigration roumaine — mais jamais à celles des légionnaires (*Țara și exilul*, *Stindardul*, etc.) où d'ailleurs j'ai toujours été attaqué et insulté. La majorité des articles publiés depuis 1947 dans la presse de l'exil présentent des problèmes culturels et insistent sur la nécessité de la liberté de la culture. Les rares textes „politiques“ expriment mes convictions et mes espoirs actuels, en premier lieu la nécessité d'une fédération des États de l'Europe Orientale.

Cher collègue, je ne sais si j'ai réussi à dissiper vos doutes, mais j'espère, au moins, que vous comprenez maintenant la source des nombreux malentendus qui m'ont fait souffrir. Je sais aussi que la vérité entière ne sera connue qu'après la publication intégrale de mon *Journal* et de mon autobiographie, c'est-à-dire après ma mort. Cette certitude m'aide à vivre en paix et avec sérénité les dernières années de vie qui me sont accordées. Je ne me fais aucune illusion sur mon œuvre de savant et d'écrivain. Mais je ne doute pas que les livres et les articles publiés *avant* et *après* 1940 expriment la pensée et les expériences d'un homme qui ressem-

ble plus à celui que vous croyez connaître, qu'à celui présenté dans le texte que vous m'avez communiqué.

Avec mes sentiments les plus sincères,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Publicată în *Jurnalul literar*, mai 1998

* Gershom Scholem (1897–1982), profesor la Universitatea Ebraică din Ierusalim, unul dintre cei mai competenți savanți ai istoriei iudaismului. Mircea Eliade l-a întâlnit pentru prima oară în vara anului 1950, când a conferențiat la *Eranos*. „Mă fascinasese de cum îl cunoscusem, chiar în seara sosirii mele. Îi admiram mult erudiția și perspicacitatea, dar în acea seară m-au impresionat darul lui de povestitor și geniul de a pune numai întrebări esențiale“ (Mircea Eliade, *Memorii*, ediția a II-a, Editura Humanitas, 1997, p. 434).

Jurnalul lui Eliade ne pune la dispoziție date concrete privitoare la întâlnirile și discuțiile celor doi savanți pe parcursul a trei decenii, iar *Istoria credințelor și ideilor religioase* analizează și comentează (în special, volumul al III-lea) contribuțiile excepționale ale lui Scholem la interpretarea Cabalei.

La rîndul său, profesorul Scholem a scris un articol elogios în monumentalul volum omagial apărut în 1969 la Chicago.

În 1972, în revista *Toladot* din Israel a apărut un violent atac împotriva lui Eliade, acuzat de antisemitism, dar și împotriva profesorului Scholem. (Reproducem mai jos articolul din *Toladot* și scrisoarea lui Scholem adresată lui Mircea Eliade.)

Cititorul are la îndemînă *Jurnalul* lui Mihail Sebastian apărut la Editura Humanitas. În felul acesta, poate confrunta citatele din articol cu textul original, observînd și corectînd cele cîteva inexactități, inconsecvențe și inadvertențe strecurate în *Toladot*, cu intenția evidentă de manipulare a semnificațiilor textului spre o concluzie deliberată.

Rețin din scrisoarea datată 29 martie 1973 relatarea discuției avute de profesorul Universității Ebraice din Ierusalim cu „acuzatorul“ și, în special, lipsa de dovezi despre antisemitismul lui Eliade.

Nu comentez răspunsul acuzatului. Adaug însă: articolul din *Toladot* se sprijină în „dezvăluirile“ sale pe două autorități supreme, citate în sprijinul respectivelor afirmații: Miron Constantinescu și Lucrețiu Pătrășcanu. Într-un studiu recent de istorie, Miron Constantinescu este considerat „una dintre cele douăsprezece personalități-cheie supervizate de Kremlin pentru supravegherea evoluției sigure a României pe «noul drum»“. (*Agresiunea comunismului în România*, vol. I, „Documente din arhivele secrete 1944–1989“, ediție îngrijită de dr. Gheorghe Buzatu și Mircea Chirițoiu, Editura Paideia,

1998, pp. 13–14). Cu toată simpatia noastră față de personalitatea lui Lucrețiu Pătrășcanu, victimă a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, trebuie să o spunem deschis: cele două cărți ale fostului ministru de justiție din guvernul Groza (*Sub trei dictaturi* și *Un veac de frământări sociale*) sînt scrise de pe pozițiile marxiste ale „luptei de clasă”.

Articolul din revista *Toladot* referitor la Mircea Eliade prezintă deformat și tendențios faptele ce țin de biografia autorului lui *Maitreyi* și nu se limitează doar la atît, ci îi asociază la acțiunea de denigrare și pe Emil Cioran și Vintilă Horia. Notele de subsol ale articolului sînt ele însele o „capodoperă” de rea-voință și de falsificare a realității istorice: Eminescu este „primul poet al României cunoscut pentru șovinismul său”, Hasdeu „istoric român antisemit, deși de origine evreiască”, George Brătianu „politician român evoluat spre dreapta”: exact ca în România proletcultistă a anilor '50. Culpabilizarea lui Mircea Eliade de către Norman Manea (1991) și Leon Volovici (1993) a avut ca punct de plecare articolul din *Toladot*, fără să facă vreo referire la scrisorile pe care le reproducem aici și al căror original se află în Arhivele publice din Israel.

[Traducere]

Paris, 3 iulie 1972

Dragă colega,

Sînt profund mîhnit să văd că stima și prietenia pe care mi le-ați arătat vă provoacă azi neplăceri și țin, înainte de toate, să vă exprim regretele mele. Lectura fragmentelor din *Jurnalul* lui Mihail Sebastian m-a mîhnit profund, căci Sebastian era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, iar „răceala” care a marcat ultimii ani ai prieteniei noastre era consecința unei supărătoare neînțelegeri. Sînt în parte răspunzător de această neînțelegere. Tocmai de aceea, moartea tragică a lui Sebastian, în primăvara anului 1945, a constituit pentru mine un șoc aproape traumatic, căci ultima posibilitate de a lămuri neînțelegera a dispărut. Sînt prea obosit (știți că am avut o criză de pericardită) pentru a vă povesti amănunțit circumstanțele care au subminat progresiv prietenia noastră, prietenie al cărei ecou va putea fi resimțit în *Jurnalul* integral al lui Sebastian și în același timp într-al meu, atunci cînd va fi publicat. Voi nota, pe scurt, elementele esențiale.

1) Mai întâi, trebuie rectificate anumite erori de fapt. În articolul pe care mi l-ați comunicat, e scris (pagina 25, coloana 2) că am fost numit, *sub regimul legionar*, atașat cultural la Lisabona și transferat la *Madrid* în primăvara anului 1941. În realitate, am fost numit în aprilie 1940 atașat cultural la *Londra* de unul dintre ultimele guverne ale regelui Carol, adversar al Gărzii de Fier, apoi transferat la *Lisabona* în februarie 1941, sub guvernul generalului Antonescu, care i-a lichidat pe legionari. Am rămas în Portugalia până în septembrie 1945, dată la care m-am stabilit la Paris. N-am avut niciodată post la *Madrid*, unde, în februarie 1941, atașatul de presă era poetul Aron Cotruș, iar consilierul cultural profesorul Alexandru Busuioceanu.

2) În timpul șederii mele în Anglia și în Portugalia (așadar, 1940–1945), n-am publicat *nici un articol* în presa românească.

3) Între 1942–1944 au fost editate la București un volum de eseuri (*Insula lui Euthanasius*), două monografii de istorie a religiilor și de folclor (*Mitul reintegrării*, *Comentarii la Legenda Meșterului Manole*) și o carte despre *Salazar*. De asemenea, am publicat la Lisabona o mică lucrare despre istoria românilor (*Os Romenos, latinos do Oriente*). Aceasta din urmă — ca, de altfel, cartea despre *Salazar* — avea drept obiectiv apropierea celor două țări latine cele mai îndepărtate una de alta, România și Portugalia. Aceasta făcea parte din politica „panlatină” a acelor ani. Nu o judec. Ea aparține istoriei și va fi judecată de istorie.

4) Nu îmi amintesc să fi scris o singură pagină de doctrină sau propagandă legionare. Dar Sebastian citează (pagina 24, coloana 1) câteva rînduri dintr-un text apărut în cotidianul Gărzii de Fier, *Buna vestire* (14 decembrie 1937) și intitulat *De ce cred în victoria mișcării legionare*. Nu am colaborat niciodată la acest ziar. Totuși, acest text există, pentru că Sebastian îl citează. Probabil era răspunsul, oral, la o anchetă, răspuns „editat” de redactor. Mi-e imposibil să precizez mai mult. În epocă însă, colaboram la multe săptămânale importante, în care aș fi putut expune în voie asemenea idei. *De ce n-am făcut-o?*

5) Cu toate acestea, de multă vreme a fost acreditată legenda că eram unul dintre „doctrinariii” Gărzii de Fier. Dacă această poveste n-ar fi atît de neplăcută, aș putea sublinia extravaganța ca-

zului meu: unicul „doctrinar” căruia nu i se cunoaște nici o carte, nici o broșură, nici un articol, nici un discurs care să se refere la partidul politic al cărui ideolog este considerat! Mai multe fapte au contribuit la constituirea acestei legende: a) printre prietenii comuni pe care îi aveam, Sebastian și eu, exista un anumit număr care erau legionari; b) ziarul *Cuvântul*, la care Sebastian a fost redactor pînă la interzicerea apariției lui de către regele Carol, în 1934, devenise un organ prolegionar, iar la reapariție, în septembrie 1941, era chiar considerat organul Gărzii de Fier. În acea vreme, mă găseam la Londra și nu am trimis nici un articol; c) în fine, și mai ales, eram, Sebastian și cu mine, elevii și fideli admiratori ai profesorului Nae Ionescu, directorul ziarului *Cuvântul*. Mi-ar trebui pagini și pagini pentru a vă prezenta figura complexă a acestui filozof pasionat de problemele religioase, dar și de probleme politice, și care a fost succesiv cel mai eficace supporter al lui Iuliu Maniu și al partidului său național-țărănesc, apoi prietenul și consilierul intim al regelui Carol, iar în final redutabilul său critic, ceea ce l-a apropiat de Germania și de Garda de Fier. Nae Ionescu a fost adorat și defăimat cu o egală fervoare, și chiar și azi, la treizeci și doi de ani de la moarte, numele său continuă să provoace o furtună de ură sau de exaltare. La fel ca mine și ca mulți alți prieteni și elevi, Sebastian nu s-a îndepărtat de Nae Ionescu atunci cînd acesta a devenit ideologul Gărzii de Fier. Această fidelitate i-a cauzat un mare număr de neplăceri, mai cu seamă după ce și-a publicat romanul *De două mii de ani...* cu o prefață de Nae Ionescu. Această lungă prefață a fost socotită o justificare a antisemitismului, iar Sebastian a fost violent atacat de presa de centru și de stînga, în așa măsură, încît a trebuit să scrie, ca să se apere, o cărticică intitulată *Cum am devenit huligan*. Am fost printre rarii autori care, în două ample articole publicate în revista *Vremea*, nu numai că i-am luat apărarea lui Sebastian, dar am criticat această prefață, arătînd că argumentele lui Nae Ionescu nu se pot justifica teologic, așa cum gîndea el. La rîndul meu, am fost sălbatic atacat de presa de dreapta. În emoționanta dedicație pe care Sebastian a scris-o pe exemplarul dăruit mie din *Cum am devenit huligan*, mă numea „singurul său punct de sprijin în timpul furtunii”. Atunci cînd *Jurnalul* lui Sebastian va fi

publicat integral, se va găsi probabil o pagină datată 15 martie 1940, care ne va descrie pe amîndoi, în lacrimi, la căpătîiul lui Nae Ionescu, care tocmai murise.

6) Am zăbovit asupra raporturilor dintre Sebastian și Nae Ionescu, pentru a-mi explica fidelitatea față de profesorul nostru. Cum eram asistentul său la Universitate, colaboratorul său la ziarul *Cuvîntul* și editorul unuia dintre volumele sale de eseuri (*Roza vînturilor*), am devenit într-un fel „dublul” său; pentru unii, așadar, în aceeași măsură doctrinarul Gărzii de Fier. De altminteri, mulți dintre prietenii noștri comuni erau legionari sau „simpatizanți”. Iar cînd guvernul lui Armand Călinescu a declanșat ofensiva împotriva Gărzii de Fier, am fost eu însumi trimis într-un lagăr de concentrare, împreună cu Nae Ionescu și cîteva sute de intelectuali și activiști. O serie de procese au avut loc, și inculpații au fost condamnați de la cinci la zece ani de închisoare; puțin timp după aceea, cea mai mare parte dintre ei au fost împușcați. Îmi închipui că a fost examinat și „dosarul” meu și că nu a fost găsit nimic, căci nu am fost implicat în nici un proces, iar la trei luni după aceea am fost repus în libertății — *singurul* de altfel care a obținut acest privilegiu.

Cum era de prevăzut, aceste aventuri nu au reușit totuși să limpezească poziția mea în fața unei anumite părți din opinia publică. Neînțelegerea — „doctrinar al Gărzii de Fier” — se prelungea. *Faptul* că în aprilie 1940 am fost trimis atașat cultural la Londra, că din februarie 1941 mă găseam la Lisabona, că nu am publicat nici un articol în presa românească în timpul celei mai dramatice perioade (1940–1945) — toate aceste fapte nu contau.

7) Este adevărat că, în anii 1938–1940, am constatat de multe ori, Sebastian și cu mine, cît de diferite ne erau orientările politice, căci eu eram „de dreapta”, mă situam în tradiția „naționalistă” a lui Eminescu, Maiorescu, Iorga. Cu toate acestea, prietenia noastră s-a menținut. De-abia acum, citindu-i fragmente din *Jurnalul*, îmi dau seama cît suferea în urma anumitor discuții. Este adevărat, de asemenea, că în cele cîteva zile petrecute la București, în august 1942, n-am căutat să-l văd — dar pentru cu totul alte motive decît cele invocate la pagina 26, coloana 2: *i.e.* că, „fiind diplomat, cunoșteam soarta care se pregătea evreilor”. N-aș

fi încercat niciodată să răspund acestei insulte, dacă D-voastră, dragă colega, n-ați fi citit-o. Fapt este că am venit la București în urma unei lungi întrevederi cu Salazar, despre care nu pot încă să dau detalii — dar despre care se va putea citi în *Jurnalul* meu. Cerusem o audiență la șeful partidului național-țărănesc, Iuliu Maniu (atunci în opoziție), dar, îndreptându-mă spre locuința sa, am remarcat că eram urmărit de un agent al poliției secrete, și a trebuit să fac mai multe ocoluri; am sosit, așadar, cu întârziere și Maniu plecase, astfel încât n-am putut să vorbesc decât cu secretarul său particular. În timpul celor câteva zile petrecute la București, am fost permanent supravegheat, motiv pentru care nu l-am căutat nici pe Sebastian, nici pe Rosetti, nici pe alți prieteni și colegi, căci i-aș fi putut compromite. (Poliția secretă, informată de SS, știa că „deschideri“ pentru un armistițiu aveau loc, sau se pregăteau, la Lisabona, Stockholm și Ankara.)

8) Nu-mi voi ierta niciodată prudența exagerată, dictată de frica de atotputernica poliție secretă. Era ultima oară când mai puteam discuta cu prietenii, de atunci aproape toți morți: ultima oară când puteam să vorbesc cu Sebastian și să-i explic „poziția“ mea. Speram însă că, o dată războiul terminat, ne vom relua relațiile. Vai! un absurd accident i-a pus capăt vieții în primăvara anului 1945, în ajunul plecării sale la Paris, unde tocmai fusese numit consilier cultural, și în momentul în care eu însumi mă pregăteam să mă duc acolo. După moartea sa, n-am încetat să mă simt vinovat din cauza stângăciei mele tragic agravate de nenorocire.

Alegînd exilul, știam că neînțelegerile create de fidelitatea mea față de Nae Ionescu vor fi interpretate cu rea-voință. Cu atît mai mult cu cît colaboram la numeroase publicații ale emigrației românești — dar niciodată la cele ale legionarilor (*Țara și exilul*, *Stindardul* etc.), în care de altminteri am fost totdeauna atacat și insultat. Majoritatea articolelor publicate după 1947 în presa exilului prezintă probleme culturale și insistă asupra necesității libertății culturii. Rarele texte „politice“ îmi exprimă convingerile și speranțele actuale, în primul rînd necesitatea unei federații a statelor Europei Orientale.

Dragă colega, nu știu dacă am reușit să vă risipesc îndoielile, dar sper cel puțin că înțelegeți acum sursa numeroaselor neînțelegeri care

m-au făcut să sufăr. Știu, de asemenea, că adevărul întreg nu va fi cunoscut decât după publicarea integrală a *Jurnalului* și autobiografiei mele, adică după moartea mea. Această certitudine mă ajută să-mi trăiesc în pace și cu seninătate ultimii ani de viață care mi-au fost acordați. Nu-mi fac nici o iluzie asupra operei mele de savant și de scriitor. Dar nu mă îndoiesc că lucrările și articolele publicate *înainte* și *după* 1940 exprimă gândirea și experiențele unui om care seamănă mai mult cu cel pe care credeți că îl cunoașteți decât cu cel prezentat în textul pe care mi l-ați comunicat.

Cu sentimentele mele cele mai sincere,

Mircea Eliade

Dosarul Mircea Eliade

(*Toladot*, I, 1972, pp. 21–26)

Acum doi ani, a apărut în Statele Unite un volum omagial consacrat lui Mircea Eliade, profesor de istoria religiilor la Universitatea Chicago (*Myths and Symbols — Studies in Honor of Mircea Eliade*). Pe lângă alte contribuții, culegerea cuprinde și un studiu al profesorului Gershom Scholem de la Universitatea [Ebraică] din Ierusalim (*On Sin and Punishment. Some Remarks concerning Biblical and Rabbinical Ethics*). Prezența profesorului de la Universitatea noastră ebraică în corul celor ce-i aduc elogii lui Mircea Eliade este penibilă, ca să folosim un cuvânt mai blând. Colegului d-sale de la Chicago nu i se cuvenea un salut venit de la Ierusalim.

Mircea Eliade a făcut parte din Garda de Fier, organizație extremistă-antisemită, a cărei activitate de asasinate este înscrisă în istoria noastră cu sângele a mii și zeci de mii de victime din sânul evreilor din România.

Într-un studiu recent al profesorului Miron Constantinescu, președintele Academiei de Științe Sociale și Politice din România, studiu intitulat *Garda de Fier sub judecata istoriei*, îl găsim citat pe Mircea Eliade în fruntea listei „stegarilor ideologici ai acestei mișcări” (*Magazin istoric*, an V, 1, București, ianuarie 1971, p. 75). Iar Lucrețiu Pătrășcanu, fost ministru de justiție, îl caracterizează pe Mircea Eliade drept „un recunoscut șef de școală gardistă” (L. Pătrășcanu, *Sub trei dictaturi*, București, 1970, p. 54).

Mircea Eliade a dat crimelor acoperirea sa filozofică. El a fost incontestabil șeful spiritual al generației sale și tocmai de aceea adeziunea sa la Garda de Fier a avut o influență covârșitoare. Prestigiul intelectual de care se bucura Mircea Eliade în epoca de ascensiune a Gărzii de Fier se poate vedea în articolul lui E. M. Cioran din același volum omagial.

D. prof. Gershom Scholem nu poate fi scuzat că a ignorat trecutul lui Mircea Eliade. Acum câțiva ani, luase inițiativa invitării lui Mircea Eliade

pentru a ține conferințe la Universitatea [Ebraică] din Ierusalim. D-sa a fost prevenit atunci despre biografia politică a savantului de la Chicago, dar a crezut probabil că ea face parte din greșelile tinereții ce pot fi uitate. În realitate, Mircea Eliade e departe de a se fi retras în turnul de fildeș al erudiției. El colaborează și astăzi la publicațiile diverse editate în exil de oamenii Gărzii de Fier și în spiritul ei. De altfel, în volumul omagial participă cu o contribuție și scriitorul Horia Vintilă, cunoscut pentru scandalul provocat atunci când i s-a acordat Premiul Goncourt în Franța în anul 1960 și care i-a fost retras după ce s-au dezvăluit în presa franceză trecutul său de membru al Gărzii de Fier și activitatea sa publicistică antisemită. (Vezi revista *L'Arche* nr. 47 din 1960.) Și totuși, d. Gershom Scholem apare în această vecinătate, sub coperta aceluiasi volum.

Și filozoful, astăzi cunoscut în Franța, Emil Cioran, care-l omagiază de asemenea pe Mircea Eliade în volumul pomenit, a făcut parte din Garda de Fier, a participat la așa-zisa „rebeliune legionară” de la București și fusese numit de șeful Gărzii de Fier, Horia Sima, ca atașat cultural al României la Paris. După căderea lui Sima, Emil Cioran a aderat la noul regim al lui Antonescu. E profund regretabil că d. prof. Scholem apare într-un astfel de anturaj.

Spre a împiedica în viitor astfel de întâmplări, deschidem în cele ce urmează „Dosarul Mircea Eliade”. Începem cu însemnările de *Jurnal* inedite ale scriitorului Mihail Sebastian, pe vremuri prieten și coleg de redacție al lui Mircea Eliade. În numărul viitor al Buletinului nostru, vom publica documente despre activitatea diplomatică a lui Mircea Eliade, pe când îndeplinea, ca trimis al guvernului legionar, funcția de atașat cultural pe lângă Legațiile Române din Lisabona, Madrid și ulterior la Londra.

Jurnal. Mihail Sebastian, decedat la București, într-un accident de circulație, în anul 1945, în vîrstă de treizeci și opt de ani, este autorul unor romane, piese de teatru reprezentate și astăzi pe scenele din România, precum și al unor valoroase eseuri de critică. Romanul lui *De două mii de ani*, apărut în 1934, descrie frământările unui tînăr intelectual evreu confruntat cu antisemitismul. Cartea a stîmuit discuții atît în cercurile evreiești, ca și în cele antisemite.

La examenul de bacalaureat, Iosef Hechter — acesta este numele de familie al scriitorului — fusese remarcat de președintele comisiei examinatoare, profesorul Nae Ionescu, care l-a invitat să colaboreze la ziarul său *Cuvîntul*. Aici, Sebastian a publicat foiletoane literare, cronici dramatice și articole politice. În redacția acestui ziar, a fost coleg cu Mircea Eliade, astfel că cei doi tineri și-au început cam în același timp activitatea publicistică. Mai tîrziu, profesorul Nae Ionescu a devenit unul dintre doctrinarii Gărzii de Fier și a fost urmat de elevul său Mircea Eliade.

Însemnările lui Sebastian au pe alocuri un caracter intim. În cursul lor, el notează intenția lui ca la încheierea păcii — era în perioada celui de al doi-

lea război — să scrie o cronică a acestor evenimente, pe care își propunea s-o intituleze *Fapte, texte, oameni*. Desigur că fostul său coleg Mircea Eliade ar fi ocupat locul care i se cuvenea. Probabil că, o dată cu consemnarea convorbirilor dintre ei și a comentariilor scurte despre evoluția sa oportunistă, i-ar fi adăugat și un portret amplu, caracterologic.

*

Unul dintre cei mai devotați ciraci ai lui Nae Ionescu este Mircea Eliade. Ca și Mihail Sebastian, Eliade este o descoperire a lui Nae Ionescu și protejatul acestuia. Profesorul l-a ajutat, prin relațiile sale, să obțină burse și să-și facă studiile în străinătate. Revenit în țară și reluându-și colaborarea la ziarul *Cuvântul*, se impune, în scurt timp, ca șef de promoție al generației sale.

La 27 noiembrie 1936, Sebastian notează o discuție cu Mircea Eliade, cu care prilej face prima constatare, că acesta alunecă din ce în ce mai spre dreapta. Când sînt în doi, se înțeleg încă destul de bine, în public însă, poziția pronazistă a lui M. E. devine „extrem de categorică”. Spune, de pildă, că toți marii creatori „sînt de dreapta”. Are ieșiri contra lui Nicolae Titulescu¹ în legătură cu atitudinea acestuia în defavoarea lui Mussolini. În războiul civil din Spania, Mircea Eliade e alături de Franco, și în politica internă se declară adept al lui Cornel Codreanu, creatorul și conducătorul mișcării legionare.

În 1937, cad pe frontul războiului civil din Spania cîțiva voluntari români trimiși de mișcarea legionară. Mircea Eliade ține doliu după ei și nu se prezintă la curs, ca și mentorul său Nae Ionescu.

Articolele lui Mircea Eliade, notează mai departe Sebastian, sînt „net legionare”. La 2 martie 1937, are loc o nouă discuție între Sebastian și Eliade. „A fost, scrie Sebastian, liric, nebulos, plin de exclamații, interjecții și apostrofe.” Din toată discuția, Sebastian a reținut declarația leală a lui Eliade: „Iubește Garda, speră în ea și așteaptă victoria ei.” Pretinde că voievozii români Ion Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, [Nicolae] Bălcescu², [Mihai] Eminescu³, [Bogdan Petriceicu] Hasdeu⁴ au fost la timpul lor „gardiști”.

Venind vorba despre studentul „democrat Gogu Rădulescu⁵”, care a fost sechestrat și bătut la un sediu legionar cu frînghii ude, Mircea Eliade este de părere că bine i s-a făcut. Așa se cuvine trădătorilor. El, Mircea Eliade, nu s-ar fi mulțumit cu atît: i-ar fi scos și ochii.

Mircea Eliade și-a motivat, față de Sebastian, aderența la Garda de Fier astfel: „Eu am crezut întotdeauna în primatul spiritual”, la care Sebastian notează că „nu e nici farsor, nici dement, ci pur și simplu naiv”. „Dar, observă Sebastian, există naivități catastrofale”.

Asistînd la un spectacol francez cu Mircea Eliade, acesta îi declară criticului Petru Comarnescu că e „revoltat de spiritul iudaic al francezilor“. Cînd începe campania electorală pentru alegeri, pleacă să facă propagandă pentru legionari într-o echipă din care fac parte fruntașii mișcării, artista Marieta Sadova, Haig Acterian (făcut sub regimul legionar directorul Teatrului Național) și Mișu Polihroniade⁶. Acasă la Mircea, mai notează Sebastian, se cîntă imnul legionar. Sebastian citează și un extras dintr-un articol al lui Mircea Eliade intitulat *De ce cred în biruința mișcării legionare*, publicat în ziarul antisemit *Buna Vestire* din 17 decembrie 1937, din care reproducem următoarele: „Poate neamul românesc să-și sfîrșească viața supt de mizerie și de sifilis, cotropit de evrei și sfîrtecat de străini? [...] Revoluția legionară are drept țintă supremă: mîntuirea neamului, cum a spus Căpitanul⁷. [...] Cred în libertate, în personalitate și în dragoste. De aceea, cred în biruința mișcării legionare.“

Sebastian a fost la Mircea Eliade la 16 ianuarie 1938, sperînd să provoace cu el o explicație, după ce nu se mai văzuseră de multă vreme. Dar și-a dat seama că între ei totul s-a sfîrșit. I-a spus că are de gînd să plece din țară, și Mircea Eliade a aprobat „ca și cum e un lucru de la sine înțeles și nimic nu mai e de făcut“.

La 30 octombrie 1938, este asasinat Cornel Codreanu, sub pretextul că a vrut să fugă de sub pază. Sebastian notează că Mircea Eliade și soția sa sînt dezolați și se consideră în doliu. Totuși, cînd scriitorii legionari se retrag de la *Revista Fundațiilor Regale*, creație a regelui Carol, ca protest îndreptat împotriva suveranului, din ordinul căruia a avut loc masacrarea legionarilor arestați, Sebastian, care făcea parte din redacția acestei reviste împreună cu Mircea Eliade, notează că acesta nu și-a urmat colegii, declarînd că „înțelege să rămîină scriitor și om de știință“, că vrea să publice cît mai multe cărți, vrea să se ocupe de institutul de orientalistică ce ar urma să se înființeze, prin contribuția regelui, în cadrul Fundațiilor Regale.

În genere, despre caracterul prietenului său, Sebastian nu avea păreri prea bune. După izbucnirea războiului contra Poloniei, găsim în *Jurnal* următoarea însemnare făcută la 29 septembrie 1939: „Mircea Eliade a devenit mai filogerman ca oricînd, mai antifrancez și antisemit decît întotdeauna.“ Rezistența polonezilor la Varșovia e o „rezistență iudaică“. Lui Sebastian, i se raportează următorul limbaj [utilizat] de Mircea Eliade în fața unui amic comun: „Numai jidanii sînt în stare să șantajeze cu femeile și copiii aruncați în plină linie, ca să abuzeze astfel de scrupulele germane. [...] Germanii n-au nici un interes să distrugă România. Numai o politică progermană ne poate salva. Numai un guvern George Brătianu⁸—Nae Ionescu este o soluție. Sovietele nu mai sînt o primejdie, căci, pe de o parte, au renunțat la comunism, iar comunismul, de altfel, să nu uităm, nu este totuna cu marxismul și nu este neapărat iudaic — iar, pe de altă parte, Sovietele au renunțat la Euro-

pa și se îndreaptă exclusiv spre Asia. [...] Ceea ce se întâmplă la frontiera Bucovinei este un scandal, căci noi valuri evreiești pătrund în țară⁹. Decît o Românie încă o dată inundată de jidani, mai bine un protectorat german.“

În primăvara 1941, are loc premiera piesei de teatru a lui Mircea Eliade cu tendințe legionare. Iată însemnările lui Sebastian:

„12 februarie 1941. Premiera *Iphigeniei* lui Mircea Eliade la Național. Se înțelege, nu m-am dus. Mi-ar fi imposibil să mă arăt la nu importă ce premieră și, cu atît mai puțin, la una unde în mod fatal (autor, interpreți, subiect, public) trebuie să fi fost un fel de reuniune legionară. Aș fi avut impresia că asist la o «ședință de cuib».

Nina¹⁰, cu care am vorbit la telefon, îmi spune că a fost un mare succes. Dar, fără să vrea, confirmă bănuielile mele. «Numai de nu s-ar interzice spectacolul» spune ea.

Am asigurat-o că nu — și sînt de altfel convins că nu se va întâmpla nimic. E adevărat că textul e plin de aluzii și subînțelesuri (pe care le remarcasem încă de anul trecut, la lectură), dar, oricum, e greu să se interzică o *Iphigenie*.

Simbolul mi se pare cam grav totuși: «*Iphigenia* sau *jertfa legionară*», s-ar putea numi parcă în subtitlu. Acum, după cinci luni de guvernare și trei zile de rebeliune, după atîtea asasinate, incendii și prădăciuni — nu se poate spune că nu se nimerește.

6 martie 1941. Am fost să văd *Iphigenia* lui Eliade (trecută în matineurile de joi, cu prețuri populare: 40 [de] lei cel mai scump loc). Mare cădere, una din[tre] cele mai mari ale Naționalului!

Părea mult mai interesantă decît îmi aduc aminte că mi se păruse la lectură. Spectacolul, în schimb, grosolan, fără stil, fără noblețe. Îngrozitor se joacă teatru în România — și niciodată nu simți lucrul ăsta mai crispant decît după o lungă pauză. Voci răgușite care țipă, care urlă, gesturi declamatorice false.

Încercam să rețin numai textul și mi se părea cu adevărat frumos. Numai, pe alocuri, supărătoare intențiile legionare.“

Mircea Eliade fusese numit sub regimul legionar atașat cultural la Lisabona. După îndepărtarea Gărzii de Fier de la guvern, în ianuarie 1941, el rămîne totuși în diplomație, iar în primăvară este mutat la Madrid. Sebastian relatează următoarele:

„14 martie 1941. — Mircea (spune Rosetti) numit la legația din Madrid. Nici nu mai vine în țară. De la Lisabona, pleacă direct la noul post. Va fi astfel cruțat să ia atitudine¹¹. Iar, mai tîrziu, va putea să fie la fel de bine într-un cîmp sau celălalt.

16 mai 1941. O văd pentru a doua oară pe Nina Eliade din cele patru săptămîni de cînd e în București. Luni dimineață, va pleca împreună cu Giza, cu avionul, la Lisabona, cl[asa] I, cu 12 500 [de] scuderos. Nu știu cam ce

reprezintă. În orice caz, foarte mult. (O călătorie cu avionul prin toată Europa nu e un lux de funcționar). Dar Mircea — spune Nina — nu e mulțumit. Muncește ca un rob la legăție. E dezolat că nu poate să scrie. Își risipește geniul în lucruri mărunte. Ar prefera să revină la Palade 43¹² fără bani, dar liber. În plus, uneori îl bate gândul de a lăsa totul baltă și de a se retrage într-o mînăstire. Ar vrea să se călugărească. Am încercat s-o liniștesc. Să n-aibă grijă: Mircea nici nu se va întoarce în Palade 43, și nici nu se va călugări. Cel puțin nu deocamdată.“

Puțin timp după aceea, se zvonește că Mircea Eliade va fi trecut la legăția din Roma, unde calitatea lui de legionar poate fi mai bine valorificată. Profesorul Rosetti îl informează pe Sebastian că Eliade primește un salariu de 400 000 [de] lei lunar. Reflecția lui Sebastian: „Să recunosc că am avut un moment de revoltă, de scîrbă și de tristă invidie când am aflat toate acestea.“ După război, dacă va scăpa și dacă se vor mai întîlni, „anilor lui de înflorire nu le voi putea opune decît triștii mei ani de umilință și ratare. [...] Ratarea nu se scuză niciodată cu nimic. Izbînzile — chiar când sînt rodul infamiei morale — tot izbîndă rămîn“.

Mai reproducem două însemnări ale lui Mihail Sebastian care aruncă lumina asupra felului în care Mircea Eliade a rupt legăturile cu prietenul evreu de odinioară și evocarea acestor legături în a doua însemnare, cu prilejul morții primei soții a actualului profesor de la Chicago:

„27 iulie 1942. Am aflat mai demult, dar am omis să însemnez aici (atît de puțină importanță începe să aibă pentru mine), că Mircea Eliade e în București. Se înțelege că n-a căutat să mă vadă și nu mi-a dat nici un semn de viață. Altădată, mi s-ar fi părut odios: ba chiar imposibil, absurd. Acum, mi se pare firesc. E mai simplu, e mai clar. Cu adevărat nu am nimic, absolut nimic să-i spun, nici să-l întreb.“

Mihail Sebastian nu avea de unde să știe că în vara anului 1942 se semnase între Mihai Antonescu și Gustav Richter, delegatul lui Eichman la București, deportarea tuturor evreilor în lagărele de exterminare din Polonia. Măsura a fost apoi anulată, ca urmare a unui complex de circumstanțe. Mircea Eliade ca diplomat cunoștea desigur soarta ce se pregătea evreilor. Ce rost avea să-l mai vadă pe fostul său prieten, sortit morții?

A doua însemnare despre moartea soției lui Mircea Eliade arată cît a fost de puternică prietenia lui cu Sebastian și cît l-a durut pe acesta alunecarea lui M[ircea] E[liade] în băltoaca nazistă:

„13 decembrie 1944. Aflu prin Marieta Rareș¹³ că a murit Nina Eliade. O telegramă de la Lisabona a anunțat vestea încă de acum zece zile.

Un val de amintiri se ridică din trecut. Odăița ei de sus, din pasajul Imobiliara¹⁴, mașina de scris la care a copiat aproape în același timp *Maitreyi*¹⁵ și *Femei*¹⁶. Vizitele de seară în mansarda lui Mircea; excepționalul lor amor; fuga lui Mircea la Poiana; disperarea Ninei, pe care încercam, dezarmat, s-o

alin; întoarcerea lui Mircea, logodna, pe urmă — doi ani mai târziu — cununia lor civilă, în taină, la primăria din Calea Rahovei, apartamentul din b[ulevar]dul Dinicu Golescu, pe urmă cel din [strada] Palade — plimbările noastre pe munți, verile la Breaza¹⁷, jocurile în curtea Flaviei, în [strada] Nerva Traian — anii noștri de prietenie frățească — și pe urmă anii de confuzie, pînă la dușmănie, pînă la uitare...

Totul e mort, dispărut, pentru totdeauna pierdut..."

Nu credem că e nevoie de comentarii prea multe la notele lui Sebastian. Atitudinea antisemită a lui Mircea Eliade este dovedită. Ea nu apare ca o adeziune temporară, oportunistă sau strict teoretică. Devenită dușmănie față de un fost prieten intim, atitudinea nu mai este doar manifestarea exterioară a unui carierist, ci dezvăluie o pornire de caracter lăuntrică mai adîncă.

„Infamia morală“ de care vorbește M. Sebastian poate fi acoperită de succesele și prestigiul lui M[ircea] E[liade] — dar tot infamie morală rămîne.

¹ Fost ministru de externe al României, sub diferite guverne, adversar al fascismului și nazismului.

² Istoric și naționalist român.

³ Primul poet al României, cunoscut pentru șovinismul său.

⁴ Istoric român antisemit, deși de origine evreiască.

⁵ Fruntaș comunist, ministru sub actualul regim [comunist].

⁶ Gazetar din București, colaborator apropiat al lui Cornel Codreanu, asasinat o dată cu el din ordinul lui Carol II.

⁷ Titulatura lui Codreanu.

⁸ Politician român evoluat spre dreapta.

⁹ E vorba de refugiați polonezi.

¹⁰ Soția lui Mircea Eliade.

¹¹ Antonescu îi obligase pe foștii legionari care au rămas în posturi importante să dea declarații de fidelitate față de regimul lui și de abandonare a mișcării legionare. Se pare că această procedură n-a fost aplicată și celor trimiși cu misiuni în străinătate.

¹² Locuința din urmă a lui Mircea Eliade în București.

¹³ Artistă de teatru din București.

¹⁴ Pasaj central în București.

¹⁵ Primul roman al lui Mircea Eliade.

¹⁶ Primul roman al lui Mihail Sebastian.

¹⁷ Stațiune climatică din România.

6 iunie 1972

Dragă Eliade,

Mă adresez d-tale într-o problemă ce ne privește personal pe amîndoi. Includ aici copii ale cîtorva pagini dintr-un nou jurnal asupra *Istoriei evreilor din România*, care a început să apară la Ierusalim. Aceste pagini conțin

atacuri personale împotriva mea și a d-tale: împotriva mea pentru că sînt „vinovat” că te-am onorat prin contribuțiile mele la *Festschrift*; împotriva d-tale pentru că autorul te acuză de a fi fost o figură conducătoare a organizației antisemite Garda de Fier din România și pentru a fi exprimat idei antisemite în perioada activității lor și ai continuat în perioada lui Hitler, incluzînd anii celui de-al doilea război mondial. Autorul, dr. Lavi (Theodor Loewenstein), este un istoric evreu din România; lucrează la Institutul Yad Vashem, care este un memorial al morților în holocaust, fondat special printr-o lege adoptată de guvernul Israelului acum douăzeci de ani.

Am citit traducerea în ivrit a articolului său — publicat în aceeași tipăritură — și nu sînt prea bine lămurit asupra acestei chestiuni. Oare autorul — a cărui lucrare îl citează pe Mihail Sebastian (vorbind despre contactele personale cu d-ta și prima d-tale soție în acei ani) — te acuză de a fi un naționalist român, sau are cunoștință asupra activității d-tale în ceea ce privește pe evreii din România sau asupra vederilor exprimate de d-ta în ceea ce privește pe evrei în general?

Sper că vei înțelege că sînt preocupat de aceste probleme și aș dori din partea d-tale să reacționezi la aceste acuzații, să îți exprimi atitudinea în vremea aceasta și, dacă este necesar, motivele pentru care ți-ai schimbat părerea. În lunga perioadă de cînd te cunosc, nu am avut nici un motiv să cred că ai fost un antisemit, cu atît mai mult un conducător al antisemitismului. Te consider un om sincer și drept, pe care îl privesc cu mult respect, de aceea mi se pare normal să-ți cer să-mi spui adevărul. Dacă este ceva de spus asupra acestui lucru, să fie spus, și atmosfera acuzațiilor generale sau specifice să se clarifice.

Dintre toate scrierile anterioare lui 1940, îți cunosc doar lucrările de specialitate, de indianistică și de istorie a religiilor. Cînd ne-am întîlnit pentru prima oară, te-am privit ca pe un coleg apropiat, iar mai tîrziu ca pe un prieten căruia îi pot vorbi deschis, fără rezerve. Sper că aceste relații deschise ale minții și oamenilor vor putea continua. Oricum, cred că trebuie să răspundem acestui atac, care, fără îndoială, va lărgi posibilitatea în Israel, unde mii de necunoscuți, evrei români, au amintiri despre Garda de Fier și activitatea ei.

Sperînd să primesc cît mai curînd răspuns de la d-ta, rămîn al d-tale cu cordialitate,

G[ershom] Scholem

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

29 martie 1973

Dragă Eliade,

Mă bucur că am primit scrisoarea d-tale din 10 martie și sper ca, dacă vii la Ierusalim, după cum mi-a spus prietenul nostru Burton Feldman, să ne

vedem și să discutăm despre acele puncte din scrisoarea dumitale din iunie care trebuie, după cum simt, discutate și elucidate cu mintea limpede și prietenește. Când am citit scrisoarea ta, după ce am citit-o de mai multe ori, nu am știut ce să fac. Am înțeles punctele dumitale și le-am utilizat într-o lungă discuție cu omul care ne-a atacat și am încercat să aflu asupra căreia dintre activitățile dumitale are obiecții. Nu am reușit să aflu nimic bine definit în biografia dumitale, cu excepția unei lungi poliloghii asupra a ceea ce însemna în general „să fii de dreapta” în România acelor ani. Spunea, în rezumat, că nimeni nu putea fi membru al acestei orientări politice fără să fie antisemit, *chiar dacă nu există dovezi ale activității publice specifice cu acest caracter la care Eliade să fi participat*. A fost o lungă discuție, care m-a lăsat perplex, întrucât nu am putut judeca situația din România din acei ani. Nu am știut ce să îi spun, mai ales că nu ai fost la obiect asupra problemei evreiești care mă interesa mai mult. Aș fi dorit să răspund atacului printr-un articol documentat, dar nu am reușit să o fac, căci am fost lipsit de informații clare de tip pozitiv. Pe de altă parte, omul căruia i-am vorbit în mod sigur nu era o persoană care prelua sloganurile comuniste, fiind unul dintre principalii susținători ai mișcării sioniste din România. După cum ți-am scris, te-am considerat întotdeauna un prieten drept și cinstit și, dacă condițiile acestor ani trecuți trebuie clarificate, lucrul acesta trebuie făcut.

Poate vei avea ocazia să-l întâlnești pe Dr. Lavi pentru o discuție în limba franceză. Voi fi la Ierusalim pînă la 9 iulie și sper să ne vedem dacă plănuiești să vii. Ca întotdeauna, al dumitale,

Gershom Scholem

Publicată de Mircea Handoca în *Jurnalul literar*, mai 1998

CĂTRE BENO SEBASTIAN

4 martie 1980

Dragă Bimbirică,

Am primit acum cîteva ceasuri scrisoarea ta din 13 feb[ruarie], retransmisă de la Paris. (O prietenă trece la zece zile o dată, cercetează curierul și-mi trimite ce i se pare important.)

Știam că ne vom mai reîntîlni în viață — și nu pierdeam speranța.

Scrisoarea ta m-a emoționat nespus — și a emoționat-o și pe Christinel, care vă cunoaște pe toți trei, din tot ce i-am povestit în cei treizeci și unu de ani de căsătorie.

Inutil să încerc să-ți mărturisesc mai mult; mi-ar trebui zeci, sute de pagini, și scriu cu greutate (arthrita mi-a înțepenit degetele).

Ca în fiecare an, imediat după încheierea cursurilor la Universitate (început de iunie) — uneori, mai curînd —, ne reîntoarcem la Paris pentru cel puțin patru luni. Îți voi telefona îndată ce ajung (probabil, 6 iunie). Aștept să-ți aud glasul, să te aud vorbind despre *De două mii de ani*, să-l regăsesc pe Mihai.

Luna aceasta va apărea la Gallimard vol[umul] I din *Autobiografia mea* (*Les promesses de l'équinoxe, 1907–1937*). Scriu chiar acum ca să-ți trimeată un exemplar.

Mi-e foarte greu să-ți vorbesc fără să te văd.

Pe curînd (*Deo concedente*¹)!

Te îmbrățișează cu veche prietenie

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

CĂTRE PETRE SERGESCU*

11, rue Duhesme,
Paris 18^e

25 octombrie 1951

Mult stimat Domnule Sergescu,

Vă mulțumesc pentru caldă și măgulitoare D-voastră scrisoare din 15 oct[ombrie] primită în ziua de 23 oct[ombrie]. Am citit-o și am recitit-o cu o mare emoție, dar și cu strîngere de inimă. Ce blestem apasă asupra noastră, a tuturor românilor din exil, pentru ca nici măcar mîna de cărturari și scriitori ce sîntem să nu putem lucra împreună? Știți foarte bine — din convorbirile avute astă-primăvară și din scrisoarea răspuns la invitația de a conduce Secția de Filozofie a Fundației — care este punctul meu de vedere. Îl rezum încă o dată: nu cred că aș putea participa la frumoasa operă culturală pe care o întreprindeți, atîta timp cît profesorul

N[icolae] I. Herescu nu este invitat să facă parte din consiliul profesorilor universitari care dirijează Fundația. Nu pot concepe acest for suprem fără participarea unui profesor universitar, care este în același timp și un distins scriitor, care a fundat și dirijat mai multe reviste de specialitate, a fost ultimul președinte al Societății Scriitorilor Români și, mai ales, a fost ultimul director al Fundațiilor Regale înainte de regimul Antonescu. Îndepărtarea profesorului N. I. Herescu din consiliul dirigent n-ar putea fi explicată decât prin motive de ordin extracultural; or, împreună cu D-voastră, am crezut și continuu să cred că menirea Fundației Regale ar trebui să fie, în primul rînd, concentrarea tuturor forțelor culturale românești din exil, în afară de orice altă considerație de ordin politic. Din scrisoarea D-voastră, aflu că profesorul N. I. Herescu ar fi acceptat formele de emigrare. L-am întâlnit de mai multe ori pe profesorul Herescu în cursul acestei luni și nu mi-a vorbit niciodată de intenția sa de a părăsi atît de curînd Franța. Dar, chiar dacă această intenție ar fi existat, ea n-ar putea justifica, în credința mea, refuzul Fundației, care activează deja de aproape un an de zile, de-a invita pe profesorul N. I. Herescu să facă parte din consiliul ei dirigent.

Înainte de a încheia, aș vrea să vă mărturisesc, stimate D-le Sergescu, marea mea tristețe și deznădejdea mea de a asista neputincios la fărîmițarea energiilor noastre creatoare pentru motive pe care nu izbutesc să le înțeleg. Apreciez cu atît mai mult sforțările D-voastră pentru unitatea frontului cultural cu cît, pe măsura puterilor mele, am încercat și eu să contribui la această unitate. Nu am absolut nici o pretenție și, chiar fără măgulitoarele invitații pe care mi le faceți, aș fi colaborat din toată inima la opera Fundației, dacă ar fi fost respectat principiul pe baza căruia s-a organizat conducerea acestei înalte instituții, și anume: participarea tuturor profesorilor universitari umaniști la consiliul dirigent.

Exprimîndu-vă încă o dată sincera mea părere de rău, vă rog să credeți, stimate D-le Sergescu, în cele mai bune sentimente ale mele,

Mircea Eliade

* Petre Sergescu (1893–1954), valoros matematician, profesor de geometrie analitică la Cluj și București. Din 1946, se afla în exil în Franța, unde își continuă studiile de istorie a matematicii, luând parte activă la viața unor instituții ca Academia Internațională de Istorie a Științei și Uniunea Internațională de Istorie a Științei, la ultima îndeplinind funcția de secretar general.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

CĂTRE EVELYN SHRIFTE

July 24, 1964

Miss Evelyn Shrifte
Vanguard Press, Inc.,
424 Madison Avenue
New York 17, N.Y.

Dear Miss Shrifte,

Thank you for your letter of July 15 and for your interest in my novels. I hold all rights on my novels. The last and the most important of them is *Forêt interdite*. I am very interested in having it translated, but for the moment Arthur Cohn of Holt, Rinehart, and Winston is investigating that possibility. I have published a number of other novels in Roumanian which I would like to have translated, but they were published only in Rumanian and it would be difficult to find a good translator for them. The few books that have appeared in French and German I would prefer not to have translated into English.

With every good wish,
Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

24 iulie 1964

Dra Evelyn Shrifte
Vanguard Press, Inc.,
424 Madison Avenue
New York 17, N.Y.

Dragă Domnișoară Shrifte,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea din 15 iulie și pentru interesul pe care-l arăți romanelor mele. Dețin toate drepturile pentru romanele mele. Ultimul și cel mai important dintre ele este *Forêt interdite*. Sînt foarte interesat ca acestea să-mi fie traduse; deocamdată, Arthur Cohn de la Holt, Rinehart și Winston investighează această posibilitate. Am publicat un număr de alte romane în românește, pe care aș dori să le am traduse, dar au apărut numai în românește și ar fi greu să le găsesc un traducător bun. Puținele cărți care au apărut în franceză și germană prefer să nu-mi fie traduse în engleză.

Cu toate urările de bine, al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

CĂTRE ION SIMIONESCU

I

Str[ada] Melodiei 1

București

13 martie 1932

Mult stimat Dle Profesor,

Ați mărturisit cîndva că vă plac *causeriile*¹ mele asupra Indiei, și aceasta îmi dă curaj să vă rog ceva. Am stat trei ani în India, așa cum puțini albi au avut norocul sau privilegiul să stea. Am scris o sumă de impresii, din care am risipit o parte prin ziare

și reviste. Cred că aş putea compune o carte destul de proaspătă și, în același timp, destul de densă asupra Indiei. Asupra acestui punct îndrăznesc să vă cer o lămurire și o încurajare. Socotiți că Editura Cartea Românească ar accepta o asemenea carte? Poate că ar avea oarecare succes de librărie și aceasta ar însemna mult pentru jena financiară într-adevăr penibilă în care mă zbat de la întoarcerea mea din Orient. Recunosc, am fost imprudent să mă întorc, deși aveam la Calcutta o situație materială sigură și excelente posibilități de muncă științifică — dar așa s-a întâmplat. Vă rog sincer să mă iertați pentru cutezanța mea. Știu că sînteți membru în consiliul de administrație Cartea Românească, și pe profesorul și publicistul I. Simionescu îl cunoșteam de mult. Dacă ați crede că se poate publica o carte asupra Indiei, veți avea bunăvoința să mă ajutați?

Cu toate mulțumirile, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de L. Kalustian în *Simple note* III, Editura Eminescu, București, 1983, pp. 191–192.

Ion Simionescu (1873–1944), geolog și paleontolog, popularizator al științelor naturale, autor a peste o sută de cărți: *Flora României*, *Fauna României*, *Peștii*, *Țara noastră*, *Tinere, cunoaște-ți țara*.

¹ Conferințe (fără pretenții) (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

II

Str[ada] Melodiei 1

București

14 mai 1932

Mult stimat Domnule Profesor,

Numai accidentul suferit la picior în timpul serviciului (căci îmi fac stagiul militar) m-a reținut atîta timp să vă răspund [și să vă mulțumesc]. Întîi, pentru că veți avea bunăvoința să propuneți cartea mea în comitetul Cartea Românească, al doilea, pentru că

mi-ați sugerat scrierea broșurii pentru colecția ce îngrijiți. Voi aduce personal manuscrisul acestei broșuri, în câteva săptămîni. În ceea ce privește cartea, ea nu va avea mai mult de 300 [de] pagini corp obișnuit. Voi încerca să o fac și gustată și să fie, în același timp, și o înțelegătoare tălmăcire a Indiei moderne. Nu văd de ce ar crede editorii că nu s-ar vinde o asemenea carte. Mi se pare chiar că publicul se îndreaptă către o asemenea literatură.

Eu vă mulțumesc încă o dată pentru binele ce mi-l faceți și vă urez să ne dea Dumnezeu noroc.

Devotat al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de L. Kalustian în *Simple note* III, Editura Eminescu, București, 1983, p. 191.

III

Str[ada] Melodiei 1
București

28 septembrie 1932

Mult stimat Dle Profesor,

Vă scriu atît de tîrziu, ca să vă vestesc că am terminat și corectat manuscrisul pentru „Cunoștințe folositoare“, pe care l-am intitulat: *Într-o mîinăstire din Himalaya*. Vă rog să-mi spuneți unde și cînd trebuie să depun manuscrisul. Dacă am întîrziat atîta, situația mea ingrată — milităria, sărăcia și doctoratul — e singura de vină. Sper să am mai mult noroc în anul care vine. Vă rog foarte mult, Dle Profesor, să-mi spuneți dacă s-a aranjat cu volumul meu de impresii indiene pentru Cartea Românească. După cîte văd, editura nu refuză cărți de călătorie (Mihai Ticiano, Camil Petrescu). Și apoi, vă mărturisesc, cartea mea va fi destul de antrenantă la citit. Cu cele mai sincere mulțumiri și distinse salutări,

Mircea Eliade

Publicată de L. Kalustian în *Simple note* III, Editura Eminescu, București, 1983, pp. 192–193.

IV

Str[ada] Melodiei 1
București

2 noiembrie 1932

Iubite Dle Profesor,

Acum vreo lună v-am scris, informându-vă că am terminat manuscrisul meu pentru „Cunoștințe folositoare“ și întrebându-vă unde trebuie să-l predau. Erați pe atunci la Congresul geologilor și mi-e teamă că scrisoarea mea nu v-a ajuns, deoarece nu am primit pînă astăzi nici un răspuns. Îmi îngăduisem să vă rog acolo și să vă întreb ce se mai aude cu posibilitatea mea de a publica o carte de impresii din India la Cartea Românească. Văd că se publică volumul lui Camil Petrescu și încă unul, așadar călătoriile nu sînt cu desăvîrșire excluse.

Cu sincere mulțumiri, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de L. Kalustian în *Simple note* III, Editura Eminescu, București, 1983, p. 193.

CĂTRE DOAMNA SIMIONESCU

[Probabil, decembrie 1927]

Mult stimată Doamnă,

Deși tăcerea noastră v-a îndreptățit, poate, să credeți contrariul — noi n-am uitat caldă și prietenoasă bunăvoință pe care ne-ați dovedit-o cu prilejul Congresului.

Pînă atunci, cunoșteam Iașiul primitiv și deschis numai din cărți. Primirea neașteptată pe care ne-ați făcut-o însă ne-a ajutat

să-l cunoaştem pe de-a întregul direct, experimental (cum ar spune D. Profesor). Să ne credeţi, mult stimată Doamnă, că noi am plecat nu numai cu amintiri, ci şi cu păreri de rău, pentru că nu am putut vădi întru nimic deplina noastră mulţumire şi recunoştinţă sinceră pe care v-o datorăm.

La Bucureşti, am avut deseori prilejul să pomenim de numele şi casa Domniei voastre. N-am îndrăznit însă să vă scriem.

Sîntem sfiicioşi — cel puţin tot atît cît sîntem de distraţi. Dar nu uităm niciodată — nu putem uita — bunăvoinţa şi simpatia pe care n[ă]i l[e]-aţi arătat în zilele de la sfîrşitul lui noiembrie.

Cei ce semnează rîndurile acestea, mult stimată Doamnă, nu sînt înzestraţi cu talent scriitoricesc. Nu ştiu să compună pagini frumoase, nici narativ, nici descriptiv. Şi nu e pentru cea dintîia oară cînd regretăm aceasta. Am fi alcătuit altminteri o „epistolă“ întru nimic plictisitoare, nuanţată pe alocuri cu melancolie şi cu vervă, cu descrieri multe şi autentice — aşa cum se văd prin opere literare sau în corespondenţele artiştilor. Din nefericire, orice încercare e zadarnică.

Nu putem evoca aici tot ceea ce am simţit la Iaşi şi ne-am amintit la Bucureşti. Nu putem vădi nici una dintre multiplele şi rarele impresii pe care le păstrăm în suflet. Ne mulţumim să pomenim doar de ele şi ne întristăm că nu le puteţi culege chiar de la izvor.

E timpul însă, mult stimată doamnă, să vă transmitem urările de noul an şi să vă încredinţăm de toată stima pe care o avem faţă de Domnia voastră şi de D. Profesor. V-am rămîne, de asemeni, recunoscători dacă aţi binevoi — de Sfîntul Ioan — să comunicaţi Dlui Profesor tot ceea ce se comunică în asemenea împrejurări (ne iertaţi, nu e aşa, mult stimată Doamnă; sîntem încă departe de a cunoaşte şi de a poseda toate amănunţimile artei epistolare).

Acelaşi lucru pentru Dna şi D. Zapan şi colegiale *Hand[schlag-
ges]*¹ Dlui Mircea Simionescu².

Cerîndu-vă iertare pentru tot ceea ce nu e perfect în această scrisoare, rămînem ai D-voastră,

Mircea Eliade

Ciornă în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Strângeri de mână (*lb. germ.*) (*n. ed.*).

² Fiul lui Ion Simionescu.

CĂTRE CHARLES SMITH

I

[Antet tipărit]
History of Religions

April 3, 1985

Mr. Charles Smith
Macmillan Publishing Company
866 Third Avenue
New York, New York 10022

Dear Mr. Smith,

Following your suggestion I am sending you the names of two authors whose unpublished manuscript and book, respectively, you might want to consider for publication.

The first is Mike Maliszewsky. I recommend his *Meditative-Religions Traditions of Martial Arts and Martial Ways* very highly. Beverly Moon can supply you with the author's address.

The second is Ioan P[etru] Culianu, for whose book *Expériences de l'extase* I wrote a short introduction. Payot published the volume last autumn, and it runs some 215 pages in French. I will be happy to send you my copy, or you may write to Payot.

Please feel welcome to contact me for further information about either one.

Sincerely,

Mircea Eliade

[Traducere]

3 aprilie 1985

Mr. Charles Smith
 Macmillan Publishing Company
 866 Third Avenue
 New York, New York 10022

Dragă Domnule Smith,

Urmîndu-vă sfaturile, vă trimit numele a doi autori ale căror manuscrise nepublicate și respectiv cărți ar putea fi considerate în vederea editării.

Primul este Mike Maliszewsky. Recomand călduros lucrarea sa *Meditative-Religions Traditions of Martial Arts and Martial Ways*. Beverly Moon vă poate da adresa autorului.

Al doilea este Ioan Petru Culianu, pentru a cărei carte *Experiențele extazului* am scris o scurtă introducere. Editura Payot a publicat volumele anul trecut, ediția franceză avînd cam 215 pagini. Voi fi bucuros să vă trimit exemplarul meu sau vă puteți adresa direct lui Payot.

Vă rog să nu ezitați să îmi cereți orice alte informații referitoare la fiecare dintre autori.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

II

[Antet tipărit]
 History of Religions

April 29, 1985

Charles E. Smith
 Macmillan Publishing Co. Inc.
 866 Third Avenue
 New York, New York 10022

Dear Charlie,

Thank you very much for your letter of 16 April.

Indeed, in the very beginning I thought I would be able to prepare a book on the history of the history of religions from Max

Müller to [Claude] Lévi-Strauss. In fact I published an article on mythology with almost that title in the *Dictionary of the History of Ideas* and have used the same notes as the basis for some of the articles I have written for our encyclopedia.

I still do hope that the little book I had in mind will be written, but since I was counting on Larry Sullivan to help and since he will be in Japan all of next year, it looks as though the project will have to wait. Remind me again a year from now, and I will speak to Larry about it.

Best wishes,

Mircea Eliade

[Traducere]

29 aprilie 1985

Charles E. Smith
Macmillan Publishing Co. Inc.
866 Third Avenue
New York, New York 10022

Dragă Charlie,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea din 16 aprilie.

Într-adevăr, la început am crezut că voi putea să pregătesc o carte despre istoria istoriei religiilor de la Max Müller la Claude Lévi-Strauss. În fapt, am publicat un articol de mitologie cu aproape același titlu în *Dicționarul de istorie a ideilor* și am folosit la bază aceleași note ca și pentru articolele pe care le-am scris pentru enciclopedia noastră.

Sper în continuare că mica lucrare la care visez va fi scrisă, dar, cum contăm pe ajutorul lui Larry Sullivan, iar el va fi în Japonia tot anul viitor, se pare că acest proiect va trebui să mai aștepte. Amintește-mi peste un an și voi vorbi cu Larry despre asta.

Cu cele mai bune urări,

Mircea Eliade

CĂTRE RENÉ DE SOLIER*

I

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 20 décembre 1952

Cher Monsieur,

Je vous remercie bien vivement pour la flatteuse invitation de collaborer au *Disque vert*. Malheureusement, je ne peux pas vous offrir un texte avant deux ou trois mois. Je suis complètement confisqué par un travail urgent: pour le mener au bout, je m'absente presque toujours de Paris. Je ne peux pas penser à rien d'autre.

Vous devinez avec quel intérêt j'attends le premier numéro du *Disque vert*.

Je vous prie de croire, Cher Monsieur, à mes sentiments les meilleurs,

Mircea Eliade

Originalul la Bibliothèque Royale Albert Ier, Archives et Musée de la Littérature 4443/165

Publicat de Marin Bucur în *Viața românească*, an LXXXVI, 1991, martie, nr. 3, p. 86

* René de Solier (n. 1914), poet, eseist și romancier din grupul supraréalist.

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

20 decembrie 1952

Dragă Domnule,

Vă mulțumesc cordial pentru măgulitoarea invitație de a colabora la *Disque vert*. Din nenorocire, nu vă pot oferi un text înainte de două sau trei luni. Sînt complet confiscat de o muncă urgentă: pentru a o duce la capăt, lipsesc aproape mereu de la Paris. Nu mă pot gândi la nimic altceva.

Vă închipuiți cu ce interes aștept primul număr din *Disque vert*.
Vă rog să credeți, dragă Domnule, în cele mai bune sentimente
ale mele,

Mircea Eliade

II

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 21 septembre 1953

Cher Monsieur,

Je vous remercie pour votre lettre du 17 septembre. Je pense écrire un petit article sur C. G. Jung et l'alchimie! Demain je quitte rue de la Tour pour un mois, mais la correspondance me suivra. Est-ce que je pourrais vous rencontrer au début de l'octobre? Avez l'obligeance de me fixer un rendez-vous entre le 1er et le 12 octobre; je suis plus libre en fin d'après midi ou le soir, après 21 h.

Veuillez croire, Cher Monsieur, en mes sentiments très sincères,

Mircea Eliade

P.S. J'espère rédiger l'article en quelques semaines.

Originalul la Bibliothèque Royale Albert Ier, Archives et Musée de la Littérature 4443/915

Publicat de Marin Bucur în *Viața românească*, an LXXXVI, 1991, martie, nr. 3, pp. 86–87

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

21 septembrie 1953

Dragă Domnule,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea d-voastră din 17 septembrie. Mă gândesc să scriu un mic articol despre C. G. Jung și alchimie! Mîine, părăsesc rue de la Tour pentru o lună, dar corespondența

mă va urma. Aș putea să vă întâlnesc la începutul lui octombrie? Aveți amabilitatea să-mi fixați o întâlnire între 1 și 12 octombrie; sînt mai liber la sfîrșitul după-amiezii sau seara, după ora 21.

Vă rog să credeți, dragă domnule, în sentimentele mele cele mai sincere,

Mircea Eliade

P.S. Sper să scriu articolul în cîteva săptămîni.

III

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 6 octobre 1953

Cher Monsieur,

Voici le texte de Corti. Madame [Olga] Froebe[-Kapteyn] m'écrit: „L'article de Corti n'est pas tout à fait ce que je voudrais. Si Quispel refuse, on pourrait toujours prendre Corti.“ Elle ajoute: „Je trouve que seul Neumann pourrait faire un article sur *Eranos*, mais je suis sûre qu'il n'aura pas le temps. Portmann ne saurait pas montrer comment Jung a travaillé à *Eranos*.“

Voici quelques adresses:

Dr. Erich Neumann
Gordonstr. 1, Tel-Aviv, Israel

Dr. Daisetz Susuki
Butler Hall
88, Morningside Drive, New York 27 N.Y.

Prof. Dr. Hugo Rahner
Jesuitenkollegium
Sillgasse, Innsbruck

Prof. Dr. Gilles Quispel
32, Noord Houdingelaan, Pays-Bas

L. Beirnaert
15, rue Monsieur L. Rassignon

Évidemment, vous écrierez à Jung; il est déjà informé de votre projet.

Croyez-moi, Cher Monsieur de Solier, votre très dévoué.

Mircea Eliade

Originalul la Bibliothèque Royale Albert Ier, Archives et Musée de la Littérature 4443/915

Publicat de Marin Bucur în *Viața românească*, an LXXXVI, 1991, martie, nr. 3, p. 87

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

6 octombrie 1953

Dragă Domnule,

Iată textul lui Corti. Dna [Olga] Froebe[-Kapteyn] îmi scrie: „Articolul lui Corti nu este chiar ceea ce voiam. Dacă Quispel refuză, s-ar putea să-l luăm pe Corti.” Ea adaugă: „Consider că doar Neumann ar putea să facă un articol despre *Eranos*, dar sînt sigur că nu va avea timp. Portmann n-ar ști să arate cum a lucrat Jung la *Eranos*.”

Iată cîteva adrese:

Dr. Erich Neumann
Gordonstr. 1, Tel-Aviv, Israel

Dr. Daisetz Susuki
Butler Hall
88, Morningside Drive, New York 27 N.Y.

Prof. Dr. Hugo Rahner
Jesuitenkollegium
Sillgasse, Innsbruck

Prof. Dr. Gilles Quispel
32, Noord Houdingelaan, Pays-Bas

L. Beirnaert
15, rue Monsieur L. Rassignon

Evident, îi veți scrie lui Jung; este deja informat despre proiectul d-voastră.

Credeți-mă, dle de Solier, al d-voastră devotat

Mircea Eliade

IV

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 14 octobre 1953

Cher Monsieur,

Je viens d'apprendre que M. René Huighes avait donné de printemps une excellente conférence au Club Jung de Paris, portant sur *Le symbolisme des couleurs chez Gauguin*.

Malheureusement, on n'a pas sténographié le texte. Mais je pense que M. Huighes pourrait toujours écrire quelques pages là-dessus.

Croyez-moi, Cher Monsieur, votre très sincère

Mircea Eliade

Originalul la Bibliothèque Royale Albert Ier, Archives et Musée de la Littérature 4443/917

Publicat de Marin Bucur în *Viața românească*, an LXXXVI, 1991, martie, nr. 3, p. 87

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

14 octombrie 1953

Dragă Domnule,

Am aflat că D. René Huighes a ținut în primăvara aceasta o excelentă conferință la Clubul Jung din Paris despre *Simbolismul culorilor la Gauguin*.

Din nenorocire, textul nu a fost stenografiat. Mă gândesc însă că D. Hughes ar putea scrie câteva pagini despre aceasta.

Credeți-mă, dragă Domnule, al D-voastră foarte sincer

Mircea Eliade

V

Casa Gabriella, Ascona

le 12 juin 1954

Cher Ami,

Je suis vraiment impardonnable de ne pas vous avoir donné aucun signe de vie!

J'espérais presque au dernier moment de pouvoir m'arrêter à Bâle. J'ai été empêché, j'ai dû continuer le voyage jusqu'à Locarno. Avant mon départ, j'ai expédié le m[anu]s[crit] à M. Hellens: 15 pages dactilographiées. Je ne suis pas content de mon article, mais j'ai été bousculé jusqu'au dernier jour.

J'ai reçu signé et retourné le contract pour *Métallurgie et alchimie*. Comme je ne disposait que de très peu d'images, je n'ai donné aucune indication.

Je complète le dossier ici, à Ascona.

Dès mon retour, je passerai aux éditions avec les renseignements nécessaires.

Ma femme vous envoie, à Mme Richiez et à vous, ses meilleurs souvenirs.

J'ajoute mes hommages pour Mme Richiez et vous prie de croire, Cher Ami, à mes sentiments dévoués.

Mircea Eliade

Pe plic: Monsieur René de Solier
Hôtel Jura
Bâle

Originalul la Bibliothèque Royale Albert Ier, Archives et Musée de la Littérature 4443/166

Publicat de Marin Bucur în *Viața românească*, an LXXXVI, 1991, martie, nr. 3, p. 88

[Traducere]

Casa Gabriella, Ascona

12 iunie 1954

Dragă prietene,

Sînt într-adevăr de neiertat că nu v-am dat nici un semn de viață!

Speram pînă aproape în ultimul moment să mă pot opri la Basel. Am fost împiedicat, a trebuit să continuu călătoria pînă la Locarno. Înainte de plecare, am expediat manuscrisul Dlui Hellens: cincisprezece pagini dactilografiate. Nu sînt mulțumit de articolul meu, dar am fost hărțuit de treburi pînă în ultima zi.

Am primit, semnat și returnat contractul pentru *Métallurgie et alchimie*. Cum nu dispuneam decît de foarte puține imagini, n-am dat nici o indicație.

Completez dosarul aici, la Ascona.

La reîntoarcere, voi trece pe la editură cu indicațiile necesare.

Soția mea vă trimite Dnei Richiez și D-voastră cele mai frumoase amintiri.

Adaug omagiile mele pentru Dna Richiez și vă rog să credeți, dragă prietene, în cele mai devotate sentimente ale mele.

Mircea Eliade

CĂTRE MARIN SORESCU

I

26 ianuarie 1972

Dragă Marin Sorescu,

Multe mulțumiri pentru scrisoare și iertare că am lăsat să treacă cinci zile ca să-ți răspund. Speram că putem fixa de pe acum întâlnirea în februarie, adică, mai precis, speram să vă putem spune zilele cînd veți [fi] găzdui[ți] într-unul dintre „hotelurile“ uni-

versității noastre (ca să fim mai aproape unii de alții, „în devălmășie“ cum ar spune Petre Țuțea). N-am putut afla încă datele când vor fi „camere disponibile“. Îndată ce vom ști ceva sigur, vă vom telefona.

Nici nu bănuiești cât sînt de nerăbdător! Au trecut cinci ani de la întâlnirea cu [Ștefan] Bănulescu, și trei de la ultima întâlnire cu D-ta, la Paris. Și nu numai c-au trecut anii, dar s-au întîmplat și atîtea lucruri...

Vă voi trimite *Noaptea de Sînzienne* și alte cîteva nuvele recente, ca să-mi spuneți ce credeți, când ne vom întîlni.

Iartă-mă că-ți scriu în grabă, prost și neciteț. Am lucrat pînă adineauri — printre altele, a trebuit să cumpănesc o scrisoare „demonă“ directorului revistei *Voprosî filosofii*, care îmi cere colaborarea, și anume *on the problems of universes in the primitive (arhaic) cultures and their role in the spiritual culture of mankind*¹. Va trebui să scriu articolul. Așa, poate, voi fi citit și de filozofii români...

Omagii d-nelor, salutări entuziaste lui Bănulescu și multă prietenie d-tale.

Mircea Eliade

Publicată de Marin Sorescu în *Literatorul* nr. 15, decembrie 1981, p. 5.

¹ În problema sistemelor de gîndire în culturile primitive (arhaice) și rolul lor în cultura spirituală a omenirii (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

II

29 martie 1972

Dragă Marin Sorescu,

Îți mulțumesc p[entru] telefonul pe care mi l-ai dat, mai ales p[entru] ca să mă „încurajezi“, să mă convingi că lucrurile nu sînt chiar atît de catastrofale pe cît mi se par mie. Aș vrea să mă las convins, dar nu izbutesc. Te rog să crezi că nu pun la îndoială prietenia pe care mi-a arătat-o Adrian Păunescu. Tot răul pe care mi l-a făcut publicînd interviul „l-a făcut din naivitate și din distracție“.

Nu-l silea nimeni să publice textul convorbirilor *acum*. E tânăr, își poate îngădui să aștepte douăzeci-douăzeci și cinci de ani (așa cum am așteptat eu, bunăoară, pînă ce numele meu a reînceput să apară în publicațiile din țară). De aceea îl silisem să-mi dea cuvîntul lui de onoare că textul va apărea *integral* ori deloc. Îmi închipuiam că anumite pasagii nu pot trece, și astfel eram sigur că interviul nu va apărea, deocamdată. Dar era bine că acest text *exista*, dactilografiat în mai multe exemplare, în țară și în străinătate.

În ceea ce privește „Introducerea“, nu-mi puteam închipui că o va „politiza“ în asemenea hal. În fundul sufletului, continuu să cred că acest text i-a fost *impus*, ca să treacă interviul, chiar trunchiat. Dar prețul pe care l-a plătit a fost mult prea mare. Ca să afle cititorii cîte ceva despre *Miorița* sau *Noaptea de Sînzienne* o făcea ca să mă silească *să rup* cu țara și să compromit cariera și viitorul singurului meu nepot, și atît de înzestrat, Sorin Alexandrescu? Pentru că e foarte probabil că la „dezmințirile“ mele se va răspunde cu interzicerea numelui meu (asta n-ar fi nimic!) și cu sancționarea lui Sorin, care nu e vinovat cu nimic în toată povestea asta...

Ca să nu-i fac *prea mult* rău lui Adrian, m-am mulțumit să comunic „Europei libere“ următorul text (aici alăturat). Probabil că nu va satisface pe cei înverșunați.

Omagii d-nei Sorescu și toată prietenia d-tale,

Mircea Eliade

Publicată de Marin Sorescu în *Literatorul* nr. 15, decembrie 1981, p. 5.

III

10 martie 1981

Dragă Marin Sorescu,

Dumneata mi-ai atras cel dintîi atenția asupra cîtorva fragmente din volumul I [de] *Memorii* traduse din franțuzește. Azi, îmi cade în mîină *Ateneu* [nr.] 144 [din] dec[embrie] 1980; pe pagina ulti-

mă, *Întoarcerea în mansardă*, traducere (de altfel, onorabilă) de Elena Bulai. Procedul mi se pare inadmisibil; retraducerea în românește a unui text scris (și în parte publicat) în românește! Înțeleg să fi recurs la această soluție dacă originalul s-ar fi pierdut. Dar, după cum știi, partea I a *Mansardei* a apărut în volum (la Madrid, în 1966) și volumul se găsește în câteva biblioteci din țară, iar multe capitole din părțile [a] II[-a] și [a] III[-a] au fost publicate în revistele românești din Occident.

Nu sînt un orgolios, dar singurul lucru cu care mă laud este limba românească, autentică și corectă, în care am scris și continuu să scriu literatura mea, *Jurnalul* și *Autobiografia*. Eu am rămas ce-am fost: scriitor român.

Numai opera științifică și filozofică este scrisă în franceză și engleză. Mi se pare absurd și jignitor să fiu citit în țară în româneasca altcuiva. Crezi că s-ar putea pune capăt acestui procedeu?

Omagii soției. Cu prietenie și mulțumiri, al dumitale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

CĂTRE CONSTANTIN SPOREA*

I

30 mai 1980

Dragă Domnule Sporea,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 22 mai. Alături un cec de f[ranci] 225,00. Nu mai am nevoie de alte exemplare.

Îți scriu puțin și la repezeală, pentru că, pe de o parte, sînt încă bolnav (gripă), iar, pe de alta, ochii obosesc repede. Sper să fiu operat de cataractă vara aceasta.

În principiu, vreau să particip (= să fiu prezent) la Congresul din 1981, în Germania. Voi veni cu soția și am putea rămîne două-patru zile.

Un singur obstacol (dar decisiv): eventuala prezență a lui Leon-tin Constantinescu, pe care nu-l mai vedem de treizeci de ani. A fost impertinent cu Sibylle, sora soției mele, a tras-o pe sfoară etc. și am rupt relațiile. Sibylle a murit acum doi ani. Pe L. C[onstan-tinescu] l-am iertat, dar nu-l putem întâlni.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Originalul la Institut für Donauschweben und Landeskunde, Tübingen, fond Sporea, dosar 27, Tübingen

Comunicată de Mircea Anghelescu

* Constantin Sporea (1910–1990), jurist, conducător și colaborator la *Revista scriitorilor români* de sub egida Societății Academice Române, încă de la primul număr, apărut în 1962.

II

2 ianuarie 1981

Dragă Domnule Sporea,

Încep prin a-ți ura un an nou fericit și spornic! Iartă întârzierea cu care răspund și „scrisul“ (rheumatoid-arthritis îmi dă de furcă).

Plecăm poimîine la Palm Beach și ne întoarcem pe la 20. Deci nu pot trimite manuscrisul înainte de 25 ian[uarie]. Tot pagini din *Jurnal* circa 30 [de] pagini. Nuvela *Dayan* are 78 [de] pagini și L[eonid] Mămăligă vrea s-o publice împreună cu textele altora într-un volum.

Sperăm să venim la Paris, ca de obicei, pe la începutul lui iu-nie — și [să] plecăm în oct[ombrie]. Reuniunea ar putea fi plă-nuită pentru sfîrșit de sept[embrie]-început de oct[ombrie].

Al D-tale, cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Comunicată de Mircea Anghelescu

Invitația Societății Academice Române

[Antet tipărit]

Societatea Academică Română

— Rumänische Akademische Gesellschaft —

Zweigstelle Deutschland e. V.

Fritz-Meyer-Weg 47/I

8000 München 81

München

29 aprilie 1981

Stimate Domnule Profesor,

La 4 martie a.c., vă trimiteam o scrisoare în care vă rugam să-mi indicați unele puncte privitoare la reuniunea proiectată pentru toamnă, adică zilele în care ați prefera să se desfășoare reuniunea, și tema conferinței pe care urmează să o țineți.

Cum sînt speranțe că vom primi oarecare sprijin financiar de la autoritățile germane pentru această manifestare culturală, ni s-a cerut să indicăm exact zilele cînd ea se va desfășura. Avînd în vedere considerentele pe care le-am notat în scrisoarea amintită, eu am anunțat că reuniunea va avea loc în zilele de *24–26 septembrie 1981*.

Deoarece va trebui să facem din timp pregătirile necesare, revin cu rugămintea făcută, solicitîndu-vă să-mi comunicați răspunsul D-voastră la punctele I, II și III din scrisoare. Totodată, v-aș ruga să-mi indicați timpul cînd veți fi la Paris și dacă v-aș putea telefona acolo (în ce timp din zi?) pentru cazul că aș avea să vă comunic detalii privitoare la reuniune.

Socotesc că este mai potrivit să nu repet punctele din scrisoarea anterioară, ci să vă trimit o fotocopie a ei.

Primiți, vă rog, asigurarea aleselor mele sentimente.

Constantin Sporea

Comunicată de Mircea Anghelescu

III

5 mai 1982

Dragă Domnule Sporea,

Tocmai mă pregăteam să răspund la scrisoarea din 4 martie, cînd am primit-o pe cea din 22 aprilie. De mult timp sînt mai mult

prin clinici decât acasă. Injecțiile cu aur pentru *rheumatoid-arthritis* de care sufăr mi-au provocat grave reacții negative. Problema nu mai este acum cum să scap de artrită — ci cum să scap de consecințele nefaste ale tratamentului: somnolență, amețeli, incapacitatea de a scrie și de a lucra. Sînt redus la o stare de larvă. Doctorii au speranțe..., dar eu prefer să nu mă mai gîndesc. Mai ales că s-a agravat cataracta și mi s-a redeschis ulcerul la duoden.

În condiția în care mă aflu, am fost nevoit *să renunț* la toate angajamentele. Minte mi-e paralizată aproape tot atît de grav ca și mîinile. Deci nu voi putea veni, nici contribui la reuniunea din 24–26 septembrie și îmi pare rău. Îmi cer iertare.

Al D-tale devotat,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Comunicată de Mircea Anghelescu

CĂTRE HORIA STAMATU*

10 martie 1974

Dragă Horia Stamatu,

Îmi pare rău că ai pierdut atîta timp cu o tîmpenie. Primesc *R[omânia] l[iterară]* și o răsfoiesc. N-am primit încă numărul cu textul dlui [Paul] Tutungiu, dar poți fi sigur că nu-l voi citi (n-am citit eu altele, mai bune, în care [pe vremuri!] eram lăudat). „Campania“ care se duce astăzi împotriva mea („exaltat“ în *Tr[ibun]a României*, ignorat sau tacit înjurat în țară, încercări repetate de a mă „compromite“ publicînd traducerea unui capitol din *La Nostalgie des origines* fără să-mi ceară consimțămîntul etc.) are, probabil, această explicație: în ultimul an, s-a dezlănțuit un fel de admirație generală și delirantă a activității (și persoanei) mele.

Între numeroasele și continuele informații care-mi ajung din țară, îți citez doar această dedicație pe care o semnează văduva lui Vladimir Streinu (pe pagina de gardă a romanului ei): „Dlui

M[ircea] E[liade], pe care-l iubește *întreaga* suflare românească!“ (subliniat).

Evident, nici *ceilalți* nu pot sta cu mîna în sîn. Mai ales de cînd, în pofida cenzurii de la Poșta Centrală (unde, din noiembrie, se desfac *toate* pachetele cu cărți venite din Franța), cîteva exemplare din *Fragments d'un journal* au pătruns totuși în țară.

C[onstantin] Noica îmi scrie că *el* a sugerat publicarea unui text în *Rev[ista de] fil[ozofie]*, dar *nu* capitolul pe care l-au tradus ei (simplă bibliografie critică a *Ist[oriei] Rel[igiilor]* din 1912–1962). Vezi cît de complicate sînt lucrurile!... De aceea, nu-mi bat capul să le descurc. Am multe altele de făcut, și *urgent*, cît mai avem timp...

Al d-tale cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Horia Stamatu (1912–1989), poet și eseist, și-a petrecut ultimii ani de viață în exil, în Spania mai întîi, în Germania ulterior. Volume publicate: *Memnon* (1934), *Moartea lui Pan* (1940), *Rîul* (1953), *Dialoguri* (1954), *Recitativ* (1956), *Jurnal* (1975), *Cantata Învierii* (1982), *Cartea Regilor și Împăraților* (1984).

CĂTRE LUCIAN STANCIU*

I

Paris, 15 martie [1]977

Dragă Domnule Stanciu,

Cele mai sincere mulțumiri pentru admirabila D-tale scrisoare din 26 februarie. Am avut bucuria s-o citesc cîteva ceasuri înainte de a primi primele știri despre cutremur. (De atunci, cum îți închipui, nici un român nu s-a mai putut bucura...) Altfel ți-aș fi răspuns, dacă nu intervenea și acest nou dezastru. (Deși mă tot întreb dacă ai primit vreodată lunga mea scrisoare de acum doi ani — saunumai rîndurile trimise prin [Roberto] Scagno.) Vreau,

de astă dată, să aflu dacă ești sănătos și apartamentul în care locuiești a rămas teafăr. Răspund la câteva întrebări: a) nu cred că am semnat cu alte pseudonime (articolele „Ion Plăeșu“, în *Credința*, iarna 1934, sînt singurele de oarecare importanță); b) în *Oriзонt*, anii 1923–[19]26, câteva articole de istorie a religiilor; în suplimentul literar al *Gazetei România*, condusă de Cezar Petrescu, în 1938–[19]39; în *Știi tot* 1922–[19]24, articole de popularizare, orientalistică și ist[oria] rel[igiilor]; în *Lumea* (?), săptămînal ieșean condus de M[ihail] Sevastos, prin 1923–[19]26, același tip de articole; *Universul literar* 1923–[19]25, articole de popularizare, apoi seria *Perpessicius*, 1924–[19]26 (orientalistică, orfism, articole despre Rudolf Steiner); *Semne* 1932–[19]33: N.B. consultă și *Bibliografia periodicelor* (2 vol[ume] le am la Chicago și poate mai găsesc acolo indicații); c) poate, numai nr. 6 [din] *Reviste românești*.

Îmi pare rău totuși că ți-ai dat atîta osteneală cu bibliografia. În bună parte, o am și eu (la Chicago) și, sigur, Ion Bălu a completat-o acum cîțiva ani.

Necazurile despre care ai auzit (boala cumnatei mele) m-au adus din nou în februarie la Paris. Sper să mă întorc la Chicago în aprilie. Răspunde-mi, te rog, câteva cuvinte, ca să mă liniștesc că nu s-a întîmplat nimic grav.

Probabil că n-ai primit *Histoire des croyances* I. O voi trimite îndată ce-mi confirmi primirea rîndurilor de față.

Cu mulțumiri, îți strînge mîna, al D-tale,

Mircea Eliade

* Lucian Radu Stanciu (n. 1944), cercetător științific principal la Institutul de Sociologie al Academiei Române. Scrieri: *Hermeneutica în spiritualitatea greacă* I–III, *Columna nemuririi*, *Brîncuși în căutarea formelor* (în colaborare) etc.

II

Paris, 14 sept[embrie] 1977

Dragă Lucian Stanciu,

Încheietura de la mîna dreaptă, inflamată de o criză arthritică, mă silește să scriu puțin, prost și cu o grafie inscuzabilă. Dar voiam să-ți mulțumesc pentru admirabilele scrisori pe care R[oberto]

Scagno mi le-a adus în copie (le promisem pe amîndouă) și pentru *Lauda somnului*, de asemenea pentru *Memoriul* D-tale atît de entuziast și de competent, dar care îmi revelează o altă dimensiune a D-tale: optimismul și naivitatea (exact ca la Dinu Noica...). Numai un spirit încrezător, dinamic și funciarmente „bun și sănătos” (am uitat acum cine utiliza pe vremuri expresia aceasta), numai un asemenea tînăr însetat de gloria neamului său își putea închipui că ar fi posibilă traducerea și publicarea celor zece volume. Eu, în orice caz, îți rămîn recunoscător că ți-ai îngăduit și această libertate...

Ar fi trebuit de mult să-ți confirm primele scrisori din 26–27 aprilie, cu profunda descriere și analiză a cutremurului. Dar agonia cumnatei mele Sibylle care s-a stins la 24 august mi-a redus „activitatea” în ceea ce trebuia făcut pe loc de la o zi la alta.

Interpretarea și valorificarea *Străzii Mîntuleasa* ne-a pasionat pe soția mea și pe mine, așa cum nu mi s-a mai întîmplat ascultînd sau citind alte comentarii. În plus, îmi pare bine că ai relevat „poetica limbajului”. Este marea mea mîngîiere că treizeci și șapte de ani de exil nu mi-au alterat simțul limbii materne. Ceva mai mult: literatura scrisă în Occident, din 1949 încoace, mi se pare mult mai „pură”, stilistic vorbind, decît proza publicată în țară.

Explicația, poate, este destul de simplă: pentru exilat, limba înlocuiește tot ce a pierdut și tot ce îi este inaccesibil.

„Mitologia Bucureștiului” mă pasionează de mult. Este evocată și în alte nuvele, pe care le vei primi în curînd (un volum, *În curte la Dionis*, cuprinzînd șase povestiri inedite în țară și, unele, chiar în străinătate). Dar legenda de care-mi vorbești — cu fata frumoasă și visul meu, cu americanul mesager etc. — este uluitoare, și plină de subînțelesuri. Cine o fi visat-o?

O mare parte din biblioteca mea s-a risipit (din fericire, cîteva colecții sanskrite au încăput pe mîini bune), dar sora mea mă asigură că multe manuscrise și note au fost păstrate la ea în pod. Din nefericire, nu știu ce-a mai rămas din voluminoasa mea corespondență (dacă ai citit *Amintiri* I, Madrid). Știu că de mic aveam o manie de arhivar; păstram tot.

Sora mea, care se află acum lîngă noi, la Paris, a fost tot suferindă, mai ales după ce și-a pierdut soțul. Resturile de biblio-

tecă și pachetele (lăzile?) cu hîrtii adunate în pod, probabil sub un bun strat de praf și pulbere, așteaptă de zeci de ani să fie controlate. Voi încerca să profit de bunăvoința D-tale îndată ce sora mea se va reîntoarce (pe la începutul lui noiembrie), îți va face semn — sau, la nevoie, îți voi indica eu informațiile necesare. (Este curios că chiar o asemenea vizită și un atît de prețios ajutor au trebuit traduse în prealabil în limbajul „semnelor“ pe care le cunoști și le ghicești...)

Ne reîntoarcem la Chicago la început de octombrie. Îndată ce am noutăți, îți voi scrie. Poate chiar (sper!) mai înainte.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

CĂTRE NICOLAE STEINHARDT*

I

6 decembrie 1978

Mult iubite Nicolaie Steinhardt,

De abia azi mă învrednicesc să răspund scrisorii D-tale din 18 octombrie (e drept, primită la 11 noiembrie!), dar mă consolează gîndul că îți scriu chiar de Sfîntul Nicolaie! Și te rog să crezi că Christinel și cu mine, care te pomenim la două-trei zile o dată, uneori chiar de mai multe ori pe zi, îți urăm — mai precis, ți-am urat azi-dimineață — sănătate și mult noroc, și ne-am urat și nouă (chiar dacă asta nu prea se face!) destul noroc ca să ne putem reîntîlni la anul, la Paris. Pentru noi amîndoi, întîlnirea cu D-ta a însemnat cel mai prețios dar pe care mi l-a adus vara 1978. Și nu ne consolăm că te-am văzut atît de rar și atît de „la întîmplare“. Dacă am fi știut (dar Ieruncii sînt secretoși!), te-am fi poftit și noi să locuiești cîteva zile la un hotel din cartier, ca să ne întîlnim mai des și mai pe îndelete... În orice caz, eu îți voi rămîne toată viața recunoscător, pentru că, după ce te-a cunoscut Christinel, s-a convins că *există* creștini — și sincera ei speranță este de acum înainte să întîlnească și alți cîțiva (fiind modestă, precizează: „măcar vreo doi, trei“...).

Iartă-mi această indiscretă euforie, dar am voit să fiu sincer cu D-ta. Nu înțeleg de ce nu ți-am dat Caietul *l'Herne*; poate mi-era rușine să-ți ofer un volum omagial: îți expediez chiar astăzi un exemplar, recomandat, prin avion. Dar mă întreb: ți-am oferit *Histoire* I, II? Și ai primit *L'Épreuve du labyrinthe*, expedit de editor pe la 15-16 oct[ombrie]? Dacă nu, scrie-mi, te rog, un cuvânt și îți voi trimite volumele prin Payot și prin Belfond.

Ca să ne bucurăm de soare măcar douăsprezece-paisprezece zile, vom pleca la 16 dec[embrie] împreună cu Simonne și Paul Ricoeur în Guatemala.

Christinel și cu mine îți urăm Sărbători fericite și un an nou după pofta inimii D-tale.

Te îmbrățișăm amândoi cu mult drag. Roagă-te pentru noi!

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Nicolae Steinhardt (1912–1989), eseist și romancier, întemnițat între 1960 și 1964, călugărit, își petrece ultimii nouă ani de viață la Mănăstirea Rohia din Maramureș. Opere: *Incertitudini literare*, *Critică la persoana întâi*, *Prin alții spre sine* etc.

II

4 martie 1979

Dragă Nicolaie Steinhardt,

Scrisoarea D-tale din 11 ianuarie îmi amintește ce-i spunea Felix Frankfurter (un mare jurist american, ca *General Attorney*¹ — cel mai important rang după președintele Statelor Unite) soției, foarte frumoasă, dar și timidă, și care *suferea* de câte ori i se făceau „complimente” (bietul Perpessicius...): *Marthe, you must learn to face the truth, even when it's pleasant!*²

Și acum, *passons*³!

Eram sigur că îți trimisesem vol[umul al] II[-lea] din *Histoire* prin Payot. De asemenea, *L'Épreuve du labyrinthe*. Îi scriu chiar acum lui Payot. *L'Épreuve* o voi expedia de aici îndată ce primesc exemplare din al doilea tiraj.

Am întârziat acest răspuns pentru că toată luna februarie am dedicat-o unui roman (*Nouăsprezece trandafiri...*), început în au-

gust-sept[embrie] la Paris. L-am încheiat la 20 februarie și acum Christinel îl dactilografiază de zor.

Nu știu când apare în limba română (la Paris, evident), dar se va traduce repede în germană, la același editor (Suhrkamp–Insel Verlag) care a tipărit o bună parte din ultima mea producție literară. Zilele acestea a apărut o *novella* inedită în românește: *Der Hundertjährige*. Să scriu editurii să ți-o trimeată?

N-am avut când să-ți spun că am petrecut trei săptămîni (cu soții Paul Ricœur) în Yucatan și Guatemala. E a doua călătorie în Meso-america și acum îndrăznesc să scriu capitolul respectiv din *Histoire* III.

Christinel și cu mine îți urăm un An fericit, și te îmbrățișăm cu *vechea* prietenie

Al D-tale

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ În Statele Unite ale Americii, *Attorney General* este șeful Departamentului de Justiție și membru al cabinetului prezidențial (*n. ed.*).

² Marthe, trebuie să înveți să înfrunți adevărul, chiar când este plăcut (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Să trecem (peste asta)! (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

CĂTRE MARY STEVENSON*

I

[Antet tipărit]
History of Religions

July 13, 1970

Mrs. [Mary] Stevenson
1820 Bethabara Road
Winston-Salem, N. C. 27106

Dear Mrs. Stevenson,

Thank you for your kind letter in which you indicated your interest in topics in the history of religions and in some of my books.

I wish that I could provide you with a capsule bibliography for your further reading, but since reading is a somewhat personal matter, I really cannot do so. My suggestion is that you take a bibliography such as that appended to my book *The Sacred and the Profane* and consider it as basic reading, proceeding through it according to your own interests. I personally feel that would be the best way to go about it.

Best wishes.

Sincerely,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Mary Stevenson (n. 1910), bibliotecară la Universitățile din Los Angeles, Las Vega și Nevada, a învățat limba română ca să poată citi în original operele din tinerețe ale lui Eliade. A tradus în limba engleză câteva cărți ale lui Mircea Eliade.

[Traducere]

13 iulie 1970

Dragă Doamnă Stevenson,

Vă mulțumesc pentru amabila D-voastră scrisoare, în care mi-ați vorbit despre interesul pe care-l purtați temelor de istorie a religiei și câtorva dintre cărțile mele.

Îmi doresc să fi fost posibil să vă ofer o bibliografie concentrată, dar, cum lectura e o problemă personală, nu o pot face. Sugerția mea e să luați o bibliografie cum este cea atașată cărții mele *The Sacred and the Profane* și să o considerați drept lectură de bază, prelucrând-o conform intereselor personale. După părerea mea, aceasta e cea mai bună abordare.

Cele mai bune urări.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

II

[Antet tipărit]
History of Religions

August 6, 1970

Mrs. [Mary] Stevenson
1820 Bethabara Road
Winston-Salem, N. C. 27106

Dear Mrs. Stevenson,

Your letter of July 29 has arrived and I am happy to hear from you once again. In response to your questions I must begin by telling you that, unfortunately, it will be impossible for me to speak at Wake Forest University. My schedule is already more full than I wish it to be and I am, therefore, forced to decline your kind invitation.

You are correct about the novels. They are, as you suspect, not yet available in English. In French I would suggest that you read *Forêt interdite*, published by Gallimard.

I personally see no reason why you could not attend my classes at the University of Chicago and I would be very pleased to have you do so. Enrollment, credit, and such matters are, of course, not in my hands. I suggest that you write to Dean William Weaver of the Divinity School of the University of Chicago (Swift Hall, 1025-35 E. 58th Street).

Best wishes.

Sincerely,

Mircea Eliade

[Traducere]

6 august 1970

Dragă Doamnă Stevenson,

Scrisoarea pe care mi-ați trimis-o la 29 iulie a ajuns și mă bucur să am din nou vești de la D-voastră. Ca răspuns la întrebările pe care mi le puneți, trebuie să încep prin a vă spune că, din păcate, îmi va fi imposibil să vorbesc la Wake Forest University. Pro-

gramul meu este deja mai încărcat decît aş vrea, aşadar sînt obligat să refuz amabila D-voastră invitație.

Aveți dreptate în legătură cu romanele. Așa cum vă așteptați, ele nu sînt încă disponibile în engleză. În franceză, v-aș sugera să citiți *Forêt interdite*, apărută la Gallimard.

Personal, nu văd nici o piedică să îmi frecventați cursurile la Universitatea din Chicago și mi-ar face mare plăcere să o faceți. Înscrierea, creditele și alte astfel de probleme nu îmi stau în puteri, bineînțeles. Vă sugerez să îi scrieți domnului decan William Weaver de la Divinity School a Universității din Chicago (Swift Hall, 1025-35 E. 58th Street)

Cele mai bune urări.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

III

[Antet tipărit]

History of Religions

December 11, 1970

Mrs. [Mary] Stevenson
1820 Bethabara Road
Winston-Salem, N. C. 27106

Dear Mrs. Stevenson,

Thank you for your letter. I am gratified by your interest in my work. If it is all right with you, I would like to have your extra copy of *Forêt interdite* myself. By coincidence I find myself without my own copy.

It may be difficult to teach yourself Romanian, but I am pleased you wish to try. I will send you a copy of my *Fantastic tales*, which has an English translation on one side, facing the text in the original on the other. Also, I will send you the Romanian original of *La nuit Bengali*.

Concerning your question about the different levels of history, I would not personally consider cultural history to be a „fall“. Cultural creativity is, as I understand it, man's specific mode of being in the universe. Naturally, this is too short an answer for such a complicated question, but I hope that my meaning is sufficiently clear to be satisfactory.

Sending you my best wishes, I wish you good luck with your study of Romanian.

Sincerely,

Mircea Eliade

[Traducere]

11 decembrie 1970

Dragă Doamnă Stevenson,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră. Sunt onorat de interesul pe care-l arătați muncii mele. Dacă sînteți de acord, mi-aș dori exemplarul din *Forêt interdite* pe care îl aveți în plus. Dintr-o coincidență, mă aflu în situația de a nu avea propriul meu exemplar.

Ar putea fi dificil să învățați româna singură, dar mă bucur că doriți să încercați. Vă voi trimite un exemplar din *Fantastic tales*, care are o traducere în engleză în paralel cu originalul. De asemenea, vă voi trimite originalul în română din *La nuit Bengali*.

În legătură cu întrebarea D-voastră despre diferitele niveluri ale istoriei, personal nu consider istoria culturală drept o „cădere“. Creativitatea culturală este, așa cum o socotesc eu, felul specific al omului de a exista în univers. Bineînțeles, acesta e un răspuns prea scurt pentru o întrebare atît de complicată, dar sper că sensul e suficient de clar pentru a vă satisface.

Transmițîndu-vă cele mai bune urări, vă doresc mult succes în studierea limbii române.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

IV

[Antet tipărit]
History of Religions

January 22, 1971

Mrs. [Mary] Stevenson
1820 Bethabara Road
Winston-Salem, N. C. 27106

Dear Mrs. Stevenson,

Thank you for your letter. I am glad to hear that you are trying seriously to learn Romanian. With diligence, I feel confident that you will have success.

Concerning your question about the pronunciation of my Christian name, it would be pronounced *mir'chah*. The letters „cea“ preserve this value (*chah*) in both of the words you have quoted, „ceasul“ and „ceașcă“. Naturally, things would be much easier if you could hear the language spoken; I wish I could recommend a record series to you, but I simply don't know of any.

With my best wishes, sincerely,

Mircea Eliade

[Traducere]

22 ianuarie 1971

Dragă Doamnă Stevenson,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră. Mă bucur să aud că încercați cu seriozitate să învățați românește. Cu răbdare, sînt sigur că veți reuși.

În legătură cu întrebarea D-voastră despre pronunțarea numelui meu de botez, el se pronunță *mir'chah*. Literele „cea“ păstrează această valoare (*chah*) în ambele cuvinte pe care le-ați citat, „ceasul“ și „ceașcă“. Bineînțeles, ar fi mult mai ușor dacă ați putea auzi limba vorbită; îmi doresc să vă fi putut recomanda o serie de înregistrări, dar pur și simplu nu știu de existența nici uneia.

Cu cele mai bune gânduri, al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

V

[Antet tipărit]

History of Religions

19 aprilie 1971

Mult stimată Doamnă Stevenson,

Vă rog să mă scuzați că răspund atît de tîrziu scrisorii D-voastră din 28 februarie, dar iată ce s-a întîmplat: abia sosit aici, la Albion, pentru o serie de conferințe (dar și pentru a mă izola și a lucra mai bine!), am avut un atac de pericardită și am stat douăzeci și cinci de zile la spital. Acum, de cîteva săptămîni, sînt în convalescență. Voi rămîne aici pînă la sfîrșitul lunii mai (sper să pot scrie ceva!...)

Vă trimit două volume, recent tipărite în România, cuprinzînd romanele: *Maitreyi*, *Nuntă în cer* și nuvelele din volumele *Secretul doctorului Honigberger* și *Nuvele* (Madrid, 1964) și altele, ne-reproduse în volum pînă acum. *Noaptea de Sînziene* ați citit-o în limba franceză: este *Forêt interdite*. Va apărea curînd la Paris partea I și v-o voi trimite. Sper că descifrați scrisul meu. Din nenorocire, nu pot dactilografia. Manuscrisele le dactilografiază soția mea — iar corespondența engleză unul dintre studenții mei. *À propos* de ortografie: s-a schimbat de mai multe ori, ultima oară prin 1950. Ex[emplu]: „s'a“ = „s-a“, „â“ = î. Pînă în 1950, se scria „pîne“ (*pane*), acum se scrie „pîine“ — și mi se pare ridicol. S-a scris chiar „Romînia“ — dar s-a revenit, căci nu se mai recunoștea *Roma* în Romînia...

Privitor la *e* inițial, sunetul j¹ (= i) — nu-l precedă întotdeauna. De ex[emplu], *etern*, *extaz*, *element* etc. nu se pronunță *ie-tern* etc. *Caete de dor* (Paris), *Ființa românească* (Paris) *Revista scriitorilor români* (Roma) sînt publicații periodice tipărite în exil de către intelectualii și scriitorii refugiați. Dacă vă interesează, vă pot trimite cîteva numere din Chicago.

Amintiri (Madrid, 1966) constituie primul volum al autobiografiei mele (viața pînă în 1928, cînd plecam în India). Se traduce acum în englezește. Voi căuta un exemplar la Chicago. *Pe strada Mîntuleasa* (Paris, 1968) este o lungă povestire fantastică (dar

nu gen *La țigănci*) tradusă în limba engleză de prof. [Eric] Tappe, dar încă netipărită. Sper să vă găsesc — tot la Chicago, bineînțeles! — un exemplar pentru D-voastră. În sfârșit, corectări la: „Aș vrea să citesc următoarele cărți. Pot eu cumpăra *unele* acum? Sînt ele (*available*) = se mai găsesc de vînzare? Mai sînt disponibile?”

Cu cele mai sincere sentimente, al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. Dacă l[imba] română e prea dificilă — pot scrie (aici, la Albion) în franceză. Numai la Chicago pot dicta asistentului meu în l[imba] engleză.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Semivocala i (*n. ed.*).

VI

April 29, 1971

Dear Mrs. Stevenson,

Thank you for the splendid Geigl — and for the honey¹! Îmi place foarte mult mierea, în special fagurele de miere.

Sper că ați primit *La țigănci și alte povestiri*.

Deocamdată, îmi continuu convalescența. Soția mea și cu mine vom fi încîntați să vă întîlnim aici, la Albion. Epoca cea mai convenabilă: după 20 mai, ziua oricare, în afară de sîmbătă, duminică, luni. Ora: de preferat, între 5.00–7.00 p.m.

Cu cele mai sincere mulțumiri și omagii, al D-voastră,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Vă mulțumesc pentru minunatul Geigl și pentru miere (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

VII

[Antet tipărit]

History of Religions

10 noiembrie 1971

Dragă Doamnă Stevenson,

Nici nu îndrăznesc să-mi cer iertare pentru întârzierea cu care răspund admirabilelor scrisori pe care mi le-ați trimis în ultimele trei-patru luni! Printre (din fericire, puținele!...) consecințe ale accidentului din 9 martie — cea mai plicticoasă este *inhibiția de a scrie scrisori*. Trebuie să fac un mare efort ca să încep cea mai simplă scrisoare — iar multe scrisori rămân neterminate. Nu știu cum să explic această inhibiție; probabil că după „experiența inițiatrică” a pericarditei s-a precizat în străfundurile ființei mele o rezistență împotriva oricărui fel de scris, în afară de scrierea singurei cărți care importă, acel *Opus magnum* de care v-am vorbit la Albion.

Dar să lăsăm asemenea ipoteze incontrolabile. Vreau să spun că soția mea și cu mine citim cu cel mai mare interes scrisorile D-voastră și traducерile pe care ni le-ați trimis. Vă felicităm foarte sincer pentru extraordinarele progrese pe care le-ați făcut în cunoașterea limbii române.

La Paris, unde am stat între 1 septembrie și 15 octombrie, am întâlnit mulți scriitori din țară; se plîngeau toți că „revoluția culturală introdusă de [Nicolae] Ceaușescu după călătoria în China echivalează cu cea mai tristă epocă (neo)stalinistă (din anii 1952–60)” etc. Am cunoscut un regizor român, [Radu] Gabrea, care vrea să facă un film inspirat din *Domnișoara Christina*.

La Paris, am făcut corectura vol[umului al] II[-lea] din *Noaptea de Sânziene*, care va apărea la Crăciun. Ioan Cusa (54, Avenue René Coty, Paris 14e) vă va trimite un exemplar îndată după apariție.

Iată și adresa prof. Gh[eorghe] Uscătescu: O'Donnell II, Madrid. Nu știu dacă ați citit *Amintiri* I, publicată de Uscătescu acum câțiva ani. Volumul a fost tradus în englezește și editura Herder and Herder îl va publica. Dar editorul îmi sugerează să dau la tradus și părțile [a] II[-a] (anii 1928–[19]32 — India) și [a] III[-a] (anii 1932–[19]40) din *Amintiri* — pentru că volumul I duce povestirea numai pînă la plecarea mea spre Indii, în 1928, cînd nu împlinisem încă douăzeci și doi de ani. Probabil că îi voi urma

sfatul. Dacă doriți să citiți traducerea engleză a primei părți, vă pot împrumuta dactiloscritul.

Vă trimit în plic separat câteva texte literare recente. Piesa de teatru *Coloana nesfârșită* (e vorba de *Coloana* lui Brâncuși) a fost scrisă în vara 1969; e „ratată“ ca piesă, dar e interesantă ca lectură. Nuvela *În curte la Dionis* reia un personaj din *Pe strada Mîntuleasa* (v-am spus că *Mîntuleasa* a fost tradusă de prof. [Eric] Tappe de la Londra, dar n-a găsit încă editor. Editorii mă cunosc mai ales ca istoric al religiilor și nu se interesează de literatura mea. Dar asta e o greșeală, pentru că întreaga mea operă are o unitate fundamentală).

Nu știu dacă cunoașteți *Myths and Symbols. Studies in Honour of M[ircea] E[liade]* (Chicago Univ[ersity] Press, 1969). Dacă nu, vă pot trimite un exemplar, mai ales pentru cele trei-patru studii despre proza mea literară, studii scrise de critici români din exil.

...După cum vedeți, o dată ce-am înfrînt „inhibiția“ inițială, mi-am dat drumul și nu mă mai pot opri!

V-ați procurat un *bun* dicționar român–englez (sau român–francez)?

Soția mea vă transmite salutările ei cordiale. Adaug omagiile și mulțumirile mele cele mai sincere.

Al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. Am fost o săptămînă la Santa Barbara, la un colocviu la Center for the [Study of the] Democratic Institutions, era foarte frumos, dar am răcit în avion și a trebuit să stau câteva zile în casă.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

VIII

[Antet tipărit]

History of Religions

1 martie 1972

Dragă Doamnă Stevenson,

Multe mulțumiri pentru traducerea *Domnișoarei Christina*, pentru poezii și pentru ultimele scrisori (din 25 și 27 februarie). Ar

fi inutil să-mi cer scuze pentru tăcerea mea prelungită atâtea săptămîni, pentru că ştiu că se va repeta şi în viitor! Aşa cum v-am scris, cred, altădată — îmi neglijez tot mai grav corespondenţa...

Înainte de toate, vreau să vă spun cît de mult ne-au plăcut, soţiei mele şi mie, poemele trimise. Încă nu le-am citit pe toate, dar pînă acum bucăţile preferate sînt *Do not Say Goodbye to the High God, Se întîmplă tot felul de lucruri, When I Was Young, I Was in Berkeley in 1938*.

Amintiri I a fost tradusă (cu mici corecturi) de către o tînără româncă americană, Iuliana Geran. Editura Herder and Herder ar vrea să publice cartea, dar mi-au sugerat să adaug şi capitolele despre India (1928–[19]31), pe care le traduce actualmente un fost student al meu, prof. Mac Linscott Ricketts. Vol[umele al] II[-lea] şi [al] III[-lea] (1928–1940) sînt scrise, dar n-au apărut decît fragmente. Dacă ediţia americană (Herder and Herder) va avea succes, voi pregăti un al doilea volum, alegînd din textul românesc (II, III) acele pasagii care ar putea interesa pe cititorii străini. (Dacă vă interesează, vă pot trimite un exemplar dactilografiat din traducerea Iulianei.)

Profesorul [Eric] Tappe (de la Londra), care traduce deja *Pe strada Mîntuleasa*, mi-a trimis acum traducerea nuvelei *Ivan*. Nu ştiu dacă v-am trimis nuvela scrisă în decembrie *Uniforme de general*, care-mi place foarte mult şi pe care o traduce (în principiu) prof. Tappe.

L-am întîlnit pe Brîncuşi numai o singură dată. Era pasionat de India şi budism (Milarepa era cartea lui favorită). Prin 1936, a fost invitat în India să facă un mausoleu, dar a propus să taie un munte (exact ca în *Coloana*... şi maharadjahul, chiar miliar-dar dacă ar fi fost, nu-şi putea permite o asemenea fantastică cheltuială). Prof. Ricketts a încercat să traducă piesa pentru propria lui plăcere (ca şi D-ta), dar nu ştiu dacă a terminat-o. (Ricketts a învăţat româneşte singur, ca să poată citi şi scrierile mele literare. În cazul că vă interesează să intraţi în legătură cu el, iată adresa: Prof. Mac Linscott Ricketts, Box 896 College Louisburg, North Carolina, 27549.)

N-am citit încă traducerea *Domnişoarei Christina*. O voi trece, în orice caz, unor prieteni care sînt curioşi să[-l] cunoască [pe] „scriitorul M[ircea] E[liade]“. Nu ştiu în ce măsură ar putea interesa publicul anglo-american. Am întîlnit astă-toamnă, la Pa-

ris, un regizor, Radu Gabrea, care a făcut un scenariu pentru film (în franțuzește), dar destul de diferit de roman (a introdus multă „erotică“, spunînd că „așa e moda!“).

Se pare că o societate franceză de filme a angajat scenariul.

V-am trimis *Noaptea de Sînziene* I? (= *Forêt interdite*)... Am primit acum cîteva zile vol[umul al] II[-lea] și sînt gata să vi-l expediez.

Soția mea și cu mine vă urăm numai bine și vă salutăm cu prietenie.

Mircea Eliade

P.S. Nu știu ce să vă sugerez pentru tradus. *În curte la Dionis* mi se pare greu de înțeles. Poate *Șanțurile* (dacă nu o cunoașteți, vă pot trimite un xerox).

În volumul *Nuvele* (Madrid), prof. [Eric] Tappe a tradus *Un om mare* și *Douăsprezece mii capete de vită*, publicate (cu textul românesc) în volumul *Fantastic Tales*.

În primăvara aceasta, îndată ce voi fi mai liber, vă voi trimite, pentru xerox, cîteva dintre vechile mele volume literare.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

IX

[Antet tipărit]

History of Religions

7 mai 1972

Dragă Mary,

Nici nu mai încerc să-mi cer scuze pentru întîrzierea cu care răspund scrisorii D-tale. Dar vreau măcar să-ți mulțumesc pentru darurile trimise și pentru interesul atît de puternic pe care îl arăți față de scrierile mele românești.

Acum cîteva zile, am expediat, pentru reproducere xerox, *India*, *Șantier* și *Întoarcerea din rai*. Nu îndrăznesc să trimit alte cărți, pentru că nu dispun decît de exemplarele mele personale, care sînt legate; mi-e teamă să nu se dezlipească paginile în procesul de re-

producere fotografică. Dar, la Paris, mai am alte exemplare și am scris să mi le trimeată. Îndată ce le primesc, le voi expedia.

Prof. [William Amos] Coates, care a tradus *Two Tales of Occult*, termină acum *La țigănci*. Prof. [Eric] Tappe a tradus *Pe strada Mîntuleasa* și *Ivan*. Cred că ești ținută la curent cu traduceri pe care le face [Mac Linscott] Ricketts. (În curînd deci, o bună parte din literatura mea va fi tradusă în englezește — deși nu știu încă dacă aceste traduceri își vor găsi editor. Totul va depinde de „succesul” pe care-l va avea traducerea *Amintirilor*. Ricketts a tradus încă două capitole, viața mea în India, 1928–[19]31, care vor completa volumul I, *Mansarda*. À propos: *ce titlu* ar putea avea volumul de amintiri? Editorul mă tot întreabă, și nu știu ce să-i spun...)

Christinel și cu mine îți trimitem cele mai sincere urări de sănătate.

Cu prietenie, al D-tale devotat,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Hândoca, București

X

[Antet tipărit]

History of Religions

Chicago, 30 iulie 1972

Dragă Mary,

Multe mulțumiri pentru scrisoare și pentru traducerea nuvelei *În curte la Dionis* (pe care de abia acum am început s-o citesc — și-mi place!). Observațiile D-tale despre cele patru niveluri (*levels*) ale prozelor mele fantastice sînt foarte sugestive.

Să rezum întîi viața noastră în ultimele șase săptămîni. Am fost la Paris, ca să întîlnesc un bun prieten din țară, Const[antin] Noica, pe care nu-l mai văzusem de treizeci și doi de ani! Am petrecut cu el multe ceasuri pe zi, în cele cincisprezece zile cîte am stat la Paris. Ciudat — parcă ne despărțisem doar de cîteva luni! Și cîte nu s-au întîmplat între timp! (a fost condamnat la douăzeci și cinci de ani închisoare pentru că făcea „cultură subversi-

vă“, anume traducea filozofii presocratici și-i comenta în fața unui grup de tineri etc. Dar n-a făcut decît opt ani, a venit amnistia generală — asta, datorită guvernului american, care pusese o condiție *sine qua non* pentru ajutorul financiar și tehnologic oferit României etc. — și a ieșit, și-a reluat activitatea filozofică — a editat și a tradus comentarii bizantine la Aristot, a scris despre Platon, despre stilul filozofic al „rostirii românești“ etc.)

Reveniți la Chicago, la 8 iulie, am plecat după două zile la Santa Barbara, ca să particip la un colocviu organizat de Center for the Study of [the] Democratic Institutions (al lui Hutchins). Am petrecut cincisprezece zile „paradiziace“ (Santa Barbara este din punct de vedere al climei și peisajului — orașul meu favorit din USA). Între *meeting*-uri, am putut lucra ceva la *Opus magnum* și tot pentru asta vom rămîne la Chicago pînă la 1-2 septembrie, cînd vom pleca la Paris. Christinel și cu mine sîntem foarte încîntați că vom avea ocazia să ne revedem la Chicago. Dat fiind că plecăm la 1 septembrie, nu e posibil să vii ceva mai devreme, ca să avem timp de discutat pe îndelete? Eu lucrez, de obicei, între 11 dimineața și 8 seara, dar vom cina împreună și vom sta de vorbă cît de tîrziu. Voi putea răspunde la atîtea întrebări, rămase fără răspuns în ultimul timp!

Deci, pe curînd! Christinel îți trimite afectuoase salutări. Al D-tale cu sinceră prietenie,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XI

2 oct[ombrie 1972]

[Dragă Mary,]

Am petrecut o „vacanță“ mai obositoare ca de obicei (am văzut vreo cincisprezece scriitori din România, zece savanți din Franța și Anglia etc.) Dar am predat manuscrisul *Jurnalului* (730 [de] p[agini]).

Multe salutări afectuoase de la

Christinel și Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XII

[Antet tipărit]
History of Religions

27 octombrie 1972

Dragă Mary,

It was nice to hear your voice last night. Expresia este mai reușită decât în românește („Ce drăguț [sau: ce fericire] să-ți aud glasul la telefon, seara trecută [sau: aseară]).

În 24-29 aprilie, vom fi la Nashville, Tennessee. Sperăm să ajungem și la Winston-Salem. Explicațiile cu privire la „o fi, oi fi“ etc. le voi da altădată (sînt complicate!). În rezumat: „o fi“ = *it could be*, „oi [= oiu] fi“ — *it is possible that I* [„oi fi rănit“ = *it is possible that I would be warden*]. După ce fac fotocopia ultimului fragment din *Jurnal* (apărut în *Destin*, 1972), îl trimit D-tale și lui Mac.

...Bate cineva la ușă! E un student. Închei scrisoarea, și cu regret.

Salutări de la Christinel. Amicale omagii din parte-mi,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XIII

[Antet tipărit]
History of Religions

5 decembrie 1972

Dragă Mary,

Diseară vom vorbi la telefon, dar ar fi ridicol să pierdem timpul cu „precizări“ și „corecțiuni“ — așa că expediez în acest plic lista cu întrebări și explicațiile mele (recunosc, nu toate prea clare!)

Am fost foarte emoționați, Christinel și cu mine, aflînd de rugăciunile pe care le faci pentru noi cu atîta regularitate! Ce prietenă extraordinară am găsit în D-ta... Nici nu mai îndrăznesc să-mi cer scuze pentru „lenea“ mea la scris scrisori! Iar această „lene“ se explică prin incapacitatea mea de a „exista simultan în două

lumi [ale semnificației]“ (*in two worlds of meaning*): istoria religiilor și literatura. Când sînt *posedat* de o lucrare, nu mă mai pot aventura în „altă lume“, așa cum izbuteam să fac în tinerețe. (Atunci, eram capabil să lucrez dimineața la o problemă de indianistică, să scriu după-amiaza un articol-eseu pentru o revistă, și noaptea să mă reîntorc la romanul pe care trebuia să-l prezint editorului la o dată fixă...). Se întîmplă ca *acum* (de vreo cîteva luni) să fiu cu totul „prins“ de istoria religiilor, adică de redactarea aceluia *Opus magnum* pe care l-am făgăduit de mult. Scrisorile d-tale, ca și ale lui Mac și ale altor prieteni din Paris, vorbindu-mi de *literatura* mea, îmi fac, evident, o mare bucurie — însă *amîn* răspunsurile, pentru că ele implică trecerea în universul literar; și mi-e teamă să nu fiu din nou atras de creația literară și să abandonez *Opus magnum* (cum s-a întîmplat de atîtea ori!...) De aceea, pun scrisorile deoparte și aștept o „zi bună“ (adică, liberă) ca să răspund... Sînt sigur că înțelegi despre ce e vorba, și nu te superi!... Tot azi, am expediat un pachet conținînd un curs de limba română (în englezește), cu discuri pentru pronunțare.

Multe mulțumiri pentru splendida rocă și celelalte daruri. Christinel și cu mine trimitem cele mai prietenești urări de bine și sănătate,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XIV

9 martie 1973

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru felicitarea primită azi-dimineață — cînd împlineam șaiszeci și șase de ani! Și multe mulțumiri pentru scrisorile precedente, rămase fără răspuns! Acum vreo două săptămîni, începusem să-ți scriu, dar am pus scrisoarea *undeva* pe biroul meu (încărcat de dosare și mape), și n-am mai găsit-o! Sigur, n-a dispărut — dar cine știe unde s-a ascuns! Voi da de ea în doi-trei ani, cînd voi încerca să caut *altceva*...

Cum ți-am spus, sufăr (de cîtva timp) de o fobie a corespondenței. Nu înțeleg de ce. Dar sper că are să treacă... Sînt atîtea lucruri de care aș vrea să-ți vorbesc! M-am întors alaltăieri de la Pittsburgh, unde am stat cinci zile, invitat de Duquesne University. Am ținut un minicurs despre *Psychology of Symbols* — cinci-sprezece ore!... plus orele petrecute cu studenții și profesorii. Îmi pierdusem vocea... Dar nu regret că am acceptat (de obicei, refuz toate invitațiile). Mi-am dat seama, încă o dată, cît de *pasionați* sînt tinerii studenți de istoria religiilor...

Acum vreo două-trei săptămîni, a venit iar, pentru două zile, un student care a fost de cîteva ori în România și a cercetat la Biblioteca Academiei toate revistele și jurnalele la care am colaborat din 1921 [pînă în] 1940! A voit să descopere *originile* ideilor mele despre istoria religiilor și a citit *tot* ce-am publicat pînă în 1940! A făcut și o bibliografie a articolelor din adolescență și tinerețe, de vreo sută [de] pagini dactilografiate.

Christinel și cu mine îți urăm multă sănătate și noroc,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XV

[Ștampila poștei: 18 IX 1973]

Dragă Mary,

De abia acum, după terminarea Congresului de Istorie a religiilor, încep să-mi vin în fire... (Sper că ai să înțelegi această expresie!...) Îndată ce ne instalăm la Paris, voi scrie mai pe larg. Cu prietenie și drag,

Mircea și Christinel

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XVI

24 sept[embrie] 1973

Dragă Mary, nu m-am odihnit la Paris! Văd zilnic români din țară — și aceste întâlniri îmi dau curaj (toți sînt anticomuniști, de orice vîrstă ar fi!) și, evident, avem atîția prieteni — și mai sînt și editorii!

De abia la 5 octombrie la Chicago *I will begin to feel myself again*¹.

Cu mult drag,

Mircea

¹ Voi începe să-mi revin (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XVII

1 ianuarie 1974

Dragă Mary,

Christinel și cu mine îți urăm din toată inima un an nou fericit și bogat în tot felul de „surprize plăcute“!

Scrisoarea de față este prima pagină scrisă în anul început acum vreo douăsprezece-treisprezece ore. Este, într-un fel, simbolică (adică scurtă!).

După cum știi, ne-am petrecut vacanța de Crăciun aici, la Palm Beach. Nu mi-am putut închipui că Florida poate fi atît de frumoasă, clima (acum, în miezul iernii) atît de extraordinară (75°–80°¹ ziua și noaptea); cerul este mai albastru ca la Capri în luna mai. Aceasta a fost prima noastră *adevărată* vacanță (De o săptămîină n-am făcut nimic — doar ne-am plimbat, ne-am odihnit la soare, pe malul Oceanului, și, datorită prietenilor noștri care au mașină, am vizitat împrejurimile pînă la Miami...)

Ne bucurăm că vei veni la Chicago în februarie. O să stăm mult de vorbă, chiar în românește!...

Christinel și cu mine te îmbrățișăm cu afecțiune.
Amicale salutări Luizei și lui Tommy.

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Grade Fahrenheit (circa 25° Celsius) (*n. ed.*).

XVIII

[Antet tipărit]
History of Religions

22 martie 1974

Dragă Mary,

Florile de cireș au ajuns perfect și au adus primăvara în apartamentul nostru — căci, *afară*, sîntem în plină iarnă! (Mai frig decît în anumite zile din ianuarie...) Mulțumiri...

În ceea ce mă privește, sînt în culmea fericirii! Săptămîna trecută (mai exact, între 11–18 martie), am scris, corectat și transcris o nuvelă: *Incognito la Buchenwald*. Doar azi am recitit-o și mi-a plăcut. (De obicei, cînd termin ceva — nu-mi mai place. De aceea, ezit uneori să mă recitesc.) „Culmea fericirii“ se referă la *verificarea* de astăzi (relectura), nu la faptul că am terminat nuvela. Nu prea văd de ce-am scris ultima frază... Probabil că voiam să spun altceva și, „pe parcurs“ (expresie la modă azi în România), am uitat... Nu-ți povestesc subiectul, pentru că în cîteva zile Christinel o va dactilografia și vă expediez, D-tale și lui Mac, fotocopia. În orice caz, vei regăsi anumite personaje bine cunoscute: Ieronim, Mariana, Adrian, Maria da Maria și... portretul (= tabloul) Oanei.

„Persoana“ pe care ai întîlnit-o astă-vară la Chicago și care nu mai corespunde de mult personajului din romanul pe care îl traduci a fost de Crăciun la... București (invitată de nu știu ce Asociație a Femeilor Pacifiste sau cam așa ceva). Între altele, s-a dus s-o vadă pe Mama și pe sora mea, Corina. Nepotul meu, Sorin Alexandrescu, care știe englezește, era de față. Cum este critic și istoric literar, sînt sigur că experiența îi va fi de folos.

Un prieten îmi scrie din țară că un tînăr italian se află acum la București, lucrînd la teza lui de doctorat: „Faza românească a lui M[ircea] E[liade]“. Exact ce-a făcut Dennis Doeing!

Încă n-am primit *Fragments d'un journal*, dar trebuie să sosească de la o zi la alta.

Christinel și cu mine îți trimitem cele mai amicale salutări și urări de bine,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XIX

[Antet tipărit]

History of Religions

9 mai 1974

Dragă Mary,

Multe mulțumiri pentru sfaturile pe care mi le-ai comunicat în legătură cu plictiselile mele gastro-intestinale. Originea lor psihosomatică e certă.

După cum știi, a trebuit să redactez două conferințe publice, și nu-mi place să lucrez *silit* de alții. În plus, prima conferință (din cauza căreia m-am îmbolnăvit) se referă la vrăjitorie — și cine știe ce vrăjitor s-a supărat pe mine și mi-a făcut farmece!... Din fericire, această conferință — *The Witch and the Professor* — e gata. O voi ține luni, 13 mai (13 e, cum știi, număr vrăjitoarei — *the coven*¹). Vă mulțumesc, D-tale și Luizei, că v-ați rugat pentru mine. Sper că, pînă la urmă, am să scap de „încercările“ (*trial*) astea. (A doua conferință Freud Memorial Lecture, la Philadelphia, are ca temă: *The Occult and the Modern World*. Vezi deci că nu degeaba am avut *intestinal troubles*...²).

Manuscriptum este pentru D-ta. I-am trimis un exemplar și lui Mac, împreună cu *Fragments d'un journal*. Harper vrea să traducă *a doua parte*, adică pp. 232–[2]59. Vrea să fie tradus din franceză, dar eu voi stărui să încerc întîi cu D-ta și Mac o traducere din românește. Ce părere ai? Să lucrați împreună, sau preferi să traduci singură? Dacă îl conving pe Harper, va trebui să fiți „verificați“, adică să traduceți cîteva pagini, de încercare...

În orice caz, am să te țin la curent.

Multă sănătate D-tale și Luizei. Vă îmbrățișez cu prietenie,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Adunare, întrunire de (treisprezece) vrăjitoare (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Tulburare intestinală (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XX

17 iunie 1974

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisori și pentru telefoane. „Experiența“ Philadelphia a fost interesantă — mai ales că am putut vedea prodigiousul Muzeu Barnes (cu 300 Renoir! și 70 Matisse!...).

Am corectat *Incognito la Buchenwald*; i-am trimis corecturile și lui Mac. (Finalul nuvelei nu mă satisfăcea: greu de crezut că *două* personaje pot vedea *aceeași* transfigurare extatică a orașului... În plus, abuzasem de termenul „irecognoscibil“ în corpul nuvelei).

Încă nici o veste de la Harper and Row. Așteaptă, probabil, să se perfecteze contractul cu Gallimard. Înainte de plecare, voi scrie lui John B. Shopp, editorul care se interesează de traducerea *Fragmentelor*, și îi voi da adresele traducătorilor. În orice caz, Mac are (i-am comunicat-o eu) adresa lui Shopp (la Harper and Row). Soluția de a traduce împreună este cea mai satisfăcătoare.

La 25 iunie, ne luăm zborul spre Paris (4, Place Charles Dullin, Paris 18^e). Îți urăm vacanță *excelentă* — și te rugăm să crezi în sincera noastră prietenie. Salutări Louisei.

Mircea și Christinel

P.S. Prefer să-ți trimit textele celor două conferințe în *galley proofs*¹; dactilografia e imperfectă.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Șpalturi de probă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXI

Paris, 14 sept[embrie] 1974

Dragă Mary,

Sînt, probabil, cel mai detestabil „corespondent“! Nici nu mai încerc să-mi cer iertare; știu, din fericire, că prietenia D-tale nu depinde de asemenea detalii... Ne-am întors din Mallorca la începutul lunii. Am petrecut luna august într-un mic port (Puerto de Andraitx, la 35 km nord de Palma), încă nemutilat de invazia turiștilor. (Eram douăsprezece mii de turiști la aeroportul din Palma, în seara plecării!) Am putut lucra (un capitol din *Opus magnum*). Am locuit cu surorile Christinei, Lisette și Sibylle, și alți prieteni [într-o] o vilă chiar pe malul mării. În treizeci și una de zile, cîteva ceasuri de ploaie. Cerul, albastru — și, deși era destul de cald (75°-80°¹), briza marină ne-a apărat de arșiță... De la Santa Barbara n-am mai cunoscut asemenea climă „paradiziacă“.

Luna iulie am petrecut-o la Paris. Destul de răcoare și destulă ploaie. Am putut lucra ceva, deși prietenii, colegii, editorii mi-au luat destul timp. Am fost cu mașina Sibyllei la Amsterdam, ca să întîlnim noua soție (a doua) a nepotului meu, Sorin Alexandrescu. Ne-a plăcut la amîndoi foarte mult. Are humor și e inteligentă (specialitatea: teatrul popular românesc).

Văd că m-am luat cu vorba și nu răspund la anumite întrebări din scrisorile D-tale. Am primit m[anu]s[crisul] traducerii *Domnișoara Christina* și l-am parcurs în parte. OK! Poate fi trimis editorului. Dacă romanul e acceptat, voi aranja o prefață (probabil, după sugestia D-tale, scoasă de Sorin Alexandrescu).

Mă bucur că ai de gînd să participi la colocviul de la Santa Barbara. Mă bucur, de asemenea, că ți-a plăcut *Mitul Meșterului Manole*. (Are, cred eu, valoare universală. „Creația“ — oricare ar fi ea — cere o jertfă...)

„Jidovii uriași“: credința populară că monumentele megalitice au fost făcute de o rasă de giganți; acești giganți erau „jidovii“ contemporani lui Isus; altminteri, dacă n-ar fi fost atît de colosali și de puternici, cum ar fi reușit să prindă și să răstignească pe Isus, fiul lui Dumnezeu?

Foarte probabil, ne reîntoarcem la 5 oct[ombrie]. Îți vom telefona curînd după aceea. În orice caz, ne vom revedea, în noiembrie, la Santa Barbara.

*Our love*²,

Mircea

Mircea ți-a spus tot (sau aproape!) despre noi. Mie deci îmi rămîne să te sărut mult cu drag și dor

Christinel

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Grade Fahrenheit (circa 27° Celsius) (*n. ed.*).

² Dragostea noastră (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXII

[Antet tipărit]

History of Religions

Chicago, 7 febr[uarie] 1975

Dragă Mary,

În dosarele mele lăsate la Paris (sau poate în hîrțiile aduse la Chicago, la întoarcerea din Paris, și repede înghițite în alte dosare?), se vor găsi într-o zi acele cîteva pagini, un fel de scrisoare-jurnal, care începea tot așa: „Dragă Mary“...

Inutil să încerc a rezuma acele pagini de la sfîrșitul lui decembrie și începutul lui ianuarie. Esențialul l-ai aflat de la Christinel, prin telefon: „celebrarea“ celor douăzeci și cinci de ani de căsătorie într-un restaurant român[esc] din l'Île Saint-Louis („La Flûte de Paris“), cu vreo cincizeci de prieteni români și francezi ([Emil] Cioran, [Eugen] Ionescu, Paul Ricoeur, G[eorges] Dumézil etc.) și, evident, „familia“ (Sibylle etc.).

Alte noutăți importante din Paris: Christinel m-a convins și mi-am cumpărat un palton și un veston. Sînt astfel liber pentru încă doi, trei ani; nu mai trebuie să intru într-un magazin de îmbrăcăminte bărbătească...

O dată reîntors la Chicago, am fost prins în circuitul infernal al „vieții aca ‘emice“... Patru conferințe publice și alte lecții și seminare. Deocamdată, nu prea am avut timp să lucrez pentru mine (*Opus magnum*). Sper să o pot face în curînd.

Noutăți: am primit teza lui [Dennis] Doeing și, a doua zi, o teză Ph. D. de la Louvain de 650 [de] pagini: Ewald Velz, *Le Paradoxe de la Rédemption ici et maintenant en prenant comme modèle F[riedrich] Nietzsche, interprété à la lumière des oeuvres de M[ircea] Eliade*. Am citit doar un capitol, dar mi se pare foarte interesantă.

O profesoară americană mi-a trimis traducerea primelor trei capitole din *Maitreyi*, cerîndu-mi permisiunea să traducă romanul. I-am răspuns că romanul e deja tradus (de D-ta sau de Mac? nu sînt sigur). Dacă ești curioasă, pot trimite cele trei capitole.

Christinel și cu mine sîntem încă îngrijorați de accidentul pe care l-ai avut. Sperăm însă că totul se va aranja în cîteva zile.

Îți urăm amîndoi multă sănătate și te îmbrățișăm cu prietenie,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXIII

[Antet tipărit]

History of Religions

9 iunie 1975

Dragă Mary,

„Nu sînt vremurile sub om, ci bietul om sub vremuri“, spunea (scria!) un cronicar român! Cîtă dreptate avea! Am tot sperat că voi încheia primul tom din *Opus magnum* înainte de plecare. N-am reușit. Mai am de scris cam treizeci-patruzeci [de] pagini (completări la diferitele capitole) și „Introducerea“ (douăzeci [de] pagini). Sper că voi reuși să le scriu la Paris, pînă pe la 10-15 iulie, cînd, *Deo concedente*¹, vom pleca în Italia. Sper, de asemenea, că sora mea, Corina, va obține pașaport și ne vom putea reîntîlni (după alți cinci ani!). Prima cerere de pașaport i-a fost

refuzată. (Așa se petrec lucrurile în țările socialiste, unde poporul este suveran!...)

...În privința *copyright*-ului — eu sînt „stăpîn“ pe tot ce-am scris în românește. Deci, procedează în consecință. Dacă vreodată vreun editor se va arăta interesat de scrierile mele literare și va avea „probleme de copy-right“, nu are decît să-mi scrie direct.

Christinel și cu mine sîntem deja epuizați de pregătirea călătoriei. Și încă n-am terminat bagajele! Sperăm să ne putem odihni o zi și o noapte la New York, și apoi la Paris.

Excelentă traducerea poeziei. Am făcut cîteva corectări stilistice.
Cu sinceră prietenie,

Mircea și Christinel

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

XXIV

[Antet tipărit]

History of Religions

Paris, 12 iulie 1975

Dragă Mary,

Multe mulțumiri pentru scrisori — și pentru noile versiuni și poeme.

Să încep prin a rezuma luna care a trecut: am găsit-o pe Sibylle „în formă“, curajoasă, senină, încrezătoare. Sperăm că totul se va desfășura după cum o dorim noi și așa cum o merită o ființă ca Sibylle. Împreună cu buna ei prietenă, Jacqueline, Sibylle a plecat săptămîna trecută la Puerto de Andraitx, Mallorca. În două zile, ne luăm și noi zborul tot într-acolo. Ne reîntoarcem la Paris pe la 14-15 august.

În sfîrșit, după ce i s-a refuzat de două ori pașaportul, la București, sora mea, Corina, l-a primit acum cîteva zile. Mare bu-

curie! Vom petrece 15 aug[ust]-15 septembrie familia întreagă la Paris — Corina, Sorin și soția lui, Liliana.

Ieri, am prezentat manuscrisul lui Payot: 850 [de] pagini! Dar îmi mai rămân de scris încă vreo douăsprezece-cincisprezece pagini, plus „Introducerea“. Sper să le redactez la Puerto... Aici, la Paris, n-am izbutit să lucrez bine. Doar corectatul manuscrisului și alte câteva lucruri mărunte mi-au luat vreo trei săptămîni! (Prima săptămîină am pierdut-o cu „readaptarea“ la *Paris time*¹ — șase ceasuri diferență de Chicago).

Desenul alăturat va acompaña *Uniforme*... în vol[umul al] II[-lea] din *Ethos* (peste 500 [de] pagini tipărite!), dar încă nu se știe cînd va apărea volumul. Poate, la toamnă.

Teza de doctorat a lui Douglas Allen va fi publicată de Mouton (Haga). În ceea ce privește acel *Cahier de l'Herne* dedicat mie, editorul speră să-l tipărească în primăvara 1976. În afară de diferite studii și articole, va cuprinde traducerea franceză a multor texte românești (eseuri din *Fragmentarium*, pagini din *India*, nuvele etc.).

Anul acesta, a plouat în noaptea de Sînzienne și era frig ca în octombrie. Te invidiem că ai văzut licuricii...

La Gallimard, magazinul era închis pînă la 1 august. Am să trimit cărțile îndată ce ne întoarcem la Paris. Datorită vizitei Corinei, am renunțat la călătoria în Italia și la Congresul de Ist[orie a] Rel[igiilor] de la Lancaster.

Vă urăm — întregii familii! — vacanță excelentă și, în primul rînd D-tale, sănătate și „grabnică însănătoșire“ (aceasta era formula politicoasă în copilăria mea).

*Affectionately*²,

Christinel și Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Ora Parisului (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Cu dragoste, cu afecțiune (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXV

Paris

10 oct[ombrie] 1975

Dragă Mary,

Plecăm mâine dimineață la New York, iar luni-marți sîntem la Chicago. Iartă-mă că nu ți-am scris. Sora mea, Corina, a sosit de la București la 18 august, avea 36 de kg! O gastrită cronică etc. Radiografii, analize și o săptămînă la clinică. Primii doctori consultați erau pesimiști. Dar rezultatul final — excelent. Nimic grav. Trebuie doar să urmeze un regim. Se duce la Amsterdam săptămîna viitoare și, la 1 no[iembrie], se întoarce la București.

Emoțiile ne-au confiscat aproape tot timpul. Dar am avut și surprize plăcute: un doctorat *honoris causa* la Lancaster, în august, iar în septembrie am fost ales membru al Academiei Belgiene, la fotoliul ocupat de Marthe Bibesco.

Îndată ce Christinel va dactilografia nuvela scrisă la Puerto de Andraitx, voi expedia o copie. Îți voi trimite de la Chicago cîteva timbre românești recente.

Am primit primele corecturi (50 [de] pagini) de la *Histoire des idées*.

Tot de la Chicago, voi expedia *Fragments d'un journal* (cînd va ajunge pachetul) și *Forêt interdite*.

Iartă, te rog, graba! Sîntem invitați la masă și am întîrziat. Christinel și cu mine trimitem numai gînduri bune și afectoase,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXVI

[Antet tipărit]

History of Religions

Puerto de Andraitx

19 iulie 1976

Dragă Mary,

Sîntem aici de două săptămîni și toate mi se par perfecte: vremea (*the weather*), marea, „atmosfera“ (sîntem cu Sibylle și prie-

tena ei, Jacqueline, și cu nepoții noștri Lili și Jean Perlea). M-am apucat de lucru (un capitol din *Histoire II*, care trebuie refăcut, de fapt: rescris, ca să nu contrasteze cu restul). O parte din vol[umul al] II[-lea] e „sub tipar” și aștept corecturile în oct[ombrie]-no[iembrie] la Chicago. Dar mai am de „pus la punct” (de refăcut, rescris, corectat) încă vreo trei capitole. Sper totuși că vol[umul al] II[-lea] va apărea în mai-iunie 1977.

Singurul detaliu „iritant” (dar, evident, în glumă): Jean Perlea și-a cumpărat o barcă-automobil, cu care ne plimbăm mereu. La Marsilia, când a înregistrat-o, a trebuit să-i dea un nume; ca să ne facă „surpriză și plăcere”, a numit-o „Maitreyi”. O avem tot timpul în fața noastră, ancorată la zece metri de plaja noastră. Christinel a refuzat pînă acum să se urce în ea. (Dar motivul e altul: Jean conduce prea repede și lui Ch[ristinel] nu-i place...

Paris, 8 august

Am întrerupt scrisoarea din multe motive. Între altele, Sibylle a avut dureri reumatice teribile și a plecat la Paris acum vreo 10 zile. Noi ne-am întors alaltăieri. Ce ghinion a avut Sibylle! Trebuia, după operația de acum un an și jumătate, să înceapă o serie de „exerciții de readaptare” a brațului. Dar doctorii nu i-au spus asta decît *acum*. Durerile reumatice sînt provocate de apăsarea mușchiului atrofiat, pe nu știu care nerv sau os... Și în august nu toți doctorii ei sînt la Paris...

Am găsit aici mai multe scrisori de la D-ta. Nu cred că ajutorul pe care l-ai dat (și pentru care te felicităm amîndoi!) unei refugiate poate avea consecințe. Emigrarea n-a avut motiv politic. În orice caz, acțiunea D-tale e de ordin uman, caritabil, și nu cred că la eventuala cerere de viză va fi luată în considerare.

Paris, 21 august

Trebuie să mă scuz — dar sînt sigur că ai să înțelegi de ce n-am continuat pagina începută acum două săptămîni: am scris o lungă (și, cred, bună) nuvelă: *Les trois Grâces*, doar titlul e în limba franceză. Cu o zi, două înainte de a părăsi Puerto de Andraitx, am descoperit într-o pădure trei vile care comunicau între ele într-un mod curios (mai exact: nu-mi dădeam seama *cum* comunică...). Pe o placă de marmură, am citit numele: *Les trois Grâces*. Cîteva cea-

suri, am fost „posedat“ de subiectul unei nuvele cu acest titlu și pornind de la *această* descoperire a mea: trei vile ascunse în pădure. La Paris, am rezistat câteva zile tentației de a scrie nuvela, dar în cele din urmă am cedat. Am scris-o (nouăzeci și cinci [de] pagini manuscris format identic acestei pagine) și am transcris-o în vreo zece zile. La Chicago, Ch[ristinel] o va dactilografia și vei primi imediat un exemplar...

Christinel și cu mine sîntem îngrijorați: ai văzut un *bun* oculist? Poate că e o nimica toată, dar trebuie să fii precaută...

Plecăm în Egipt la 5 sept[embrie] și ne reîntoarcem la Paris la 20 sept[embrie]. Apoi, câteva zile la Amsterdam, la Sorin. Iar pe la 10 octombrie, din nou la Chicago.

With much love,

Mircea and Christinel¹

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Cu multă dragoste, Mircea și Christinel (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXVII

Paris, 27 decembrie 1976

Dragă Mary,

Christinel și cu mine îți mulțumim din suflet pentru frumoasele, calde scrisori din ultimele luni. Nu îndrăznesc să-mi cer iertare pentru tăcerea noastră! De la sfîrșitul lui septembrie, ducem amîndoi (dar, mai ales, Christinel) o viață grea și tristă. Chimioterapia o extenuază pe Sibylle; în plus, inflamarea ganglionului i-a redus aproape la zero uzajul brațului stîng. De aceea, C[hristinel] trebuie s-o ajute nu numai la pregătitul mîncărilor, ci și la masă (îi taie carnea etc.). C[hristinel] pleacă în fiecare dimineață și rămîne pînă seara tîrziu. De cel puțin cinci ori pe săptămîină, vin și eu, seara, ca să cinăm în familie. Lizette a sosit din N[ew] Y[ork] la 21 dec[embrie] și am făcut Crăciunul cu toată familia (de la Marsilia au venit Lily și Oani). În acea seară, Sibylle era foarte bine dispusă și am rămas cu toți pînă la 3 dimineața...

Mă bucur mult că *Forbidden Forest* va apărea! La începutul lui ianuarie, Harper va publica *No Souvenirs* (Jurnal 1955–1968). Dacă una dintre aceste cărți va avea „succes”, sînt șanse și pentru restul operei literare.

Pe cît am putut, am lucrat și aici, cu toate necazurile. Am scris discursul de recepție la Académie Royale de Belgique (19 februarie 1977) despre Marthe Bibesco. Am pus la punct cîteva capitole din *Histoire* II. Și mai senzațional: am terminat acum două zile o lungă *novella* (circa 120 [de] pagini dactilografiate); nu am încă titlu (în franțuzește, va fi probabil *Un centenaire*, în românește *Tinerețe fără bătrînețe*). Christinel a dactilografiat nuvela scrisă în august și, îndată ce ajung la Chicago, voi face fotocopii și-ți voi trimite una. Dar nu știu cînd va avea timp să dactilografieze *novella*...

Foarte probabil, va trebui să zbor la Chicago la începutul lui ianuarie, pentru cîteva zile. Sînt o seamă de „probleme” care trebuie rezolvate. Voi telefona la Winston-Salem și vei afla ultimele noutăți.

Christinel și cu mine îți urăm un an nou fericit și multă sănătate,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXVIII

11 februarie 1977

Dragă Mary,

Am primit — și îți mulțumesc — *The Psychology of Invention*. De abia aștept s-o citesc! (Am parcurs, la întîmplare, primele două capitole și am impresia că voi înțelege tot!) Nu ți-am telefonat cum făgăduisem, pentru că... nu-mi place să vorbesc la telefon. (Știu de ce: odată, în 1940, am primit prin telefon vestea morții lui Nae Ionescu, după ce, cu cîteva luni înainte, aflasem, tot prin telefon — moartea cîtorva prieteni...) Telefonul îl rezerv chestiunilor de afaceri și informațiilor. Nu mă simt *liber* într-o conversație cu prietenii...

De când ne-am întors la Chicago, n-am făcut mare lucru. Am terminat discursul de recepție la Academia Belgiană și „preliminariile” (mulțumiri etc.). Îți voi trimite textul când va apărea. Am corectat șpalturile noii ediții din *Forgerons et alchimistes* — și cam atît... Mă apucă groaza când mă gîndesc cît am de lucru la întoarcere, pe la 1-2 martie (plec luni, 14 februarie).

Îți expediez textul *novellei* scrise la Paris (115 pagini). Nu i-am găsit încă titlul. Te rog (i-am scris și lui Mac în acest sens), nu începe traducerea, pentru că probabil voi modifica sau adăuga; textul nu este *definitiv*. Îl fac să circule, ca să văd ce impresie face. *Die Pelerine* a fost bine primită în Germania, iar *Le vieil homme et l'officier* (= *Pe strada Mîntuleasa...*) are succes, se pare, la Paris. De asemenea, *No Souvenirs* interesează. Harper and Row ar vrea să publice *Amintirile*, dar trebuie să modific mult, să reduc textul și nu știu cînd o voi face.

În aprilie, apare la Madrid în românește un volum cu șase nuvele. Salutări Luizei.

Cu sinceră prietenie,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXIX

[Antet tipărit]

History of Religions

30 aprilie 1977

Dragă Mary,

În situația mea, se potrivește perfect o expresie „curat românească”: „ar trebui să intru în pămînt de rușine!” Nu mai știu de cînd nu ți-am scris! Și ți-ai dat seama de halul de zăpăceală în care mă găseam în februarie, primind... trei exemplare din bibliografie, în loc de *novella* (care încă nu are titlu...).

Îți scriu și acum în „mare grabă”, pentru că în jumătate de ceas trebuie să asist la o conferință dincolo de Midway (la Canton for Counting Education). De obicei, nu mă duc la conferințe. Dar, în

ultimele două săptămîni, am ascultat vreo zece (întîi, a fost „Conference on Jewish Studies“, organizată de Divinity School: cinci conferințe!) apoi, seria de conferințe a lui Theodor Gaster (am asistat la două); de ieri, are loc aici Congresul anual al Asociației pentru Hist[ory] of Rel[igion]. Iar săptămîna trecută am fost la New York, ca să țin eu o conferință la Garch Lawrence College (o amînam de vreo doi ani!)

N-am avut timp să lucrez cum speram. Dar „seria neagră“ (*lectures*¹!) se încheie mîine. Iar sîmbătă, 7 mai, se reîntoarce Christinel de la Paris.

Cum ți-am scris ultima oară, am de gînd să revizuiesc *novella*. Multă prietenie și urări de bine,

Mircea

P.S. Nu credeam că *the chief editor*² de la Notre Dame Univ[er]sity] Press *poate* ignora autorul piesei *Domnișoara Iulia*.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Prelegeri, cursuri; conferințe (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Editor-șef (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXX

[Antet tipărit]

History of Religions

7 noiembrie 1977

Dragă Mary,

Nu ți-am mulțumit încă pentru cartea despre *Tolkien*, pe care am citit-o chiar în noaptea cînd am primit-o. M-a decepționat *viața* lui Tolkien; monotonă, fără crize, nici întîmplări dramatice. Era, desigur, un „simplu profesor“, mare erudit, „perfecționist“. Toată imaginația și-a pus-o în *The Ring* și celelalte cărți literare. Dar, din păcate, nu reușesc să citesc *The Ring*; mi se pare artificială, „construită“ după un model desuet (romanele și legendele medie-

vale). Mi s-a spus că trebuie să trec de prima sută de pagini, că după aceea subiectul devine „pasionant“ etc. Dar n-am reușit să trec de patruzeci-cincizeci de pagini. Voi încerca să citesc alte cărți de Tolkien. În orice caz, *acest* fel de „literatură fantastică“ nu mă interesează. Pentru mine, literatura fantastică trebuie să creeze *Universuri paralele* lumii noastre cotidiene, să *inventeze* personaje și evenimente *fără modele...*

În altă ordine de idei: încerc să lucrez, să pun la punct *Histoire II*, căci mă presează editorul și tipografia! Dar mai am atâtea altele pe cap! De Crăciun, voi petrece zece-douăsprezece zile la Palm Beach. Sper să pot reface și completa *Le centenaire*.

Alături cecul; Christinel a invitat doi prieteni la concert, așa că e fericită! Amîndoi îți trimitem afecțiunea noastră,

Mircea și Christinel

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXXI

[Antet tipărit]

History of Religions

5 decembrie 1977

Dragă Mary,

Am încheiat cursurile (adică, de fapt, seminarul pe care l-am condus împreună cu fostul meu student, azi coleg, Frank Renolks) și sper să termin într-o săptămână încă un capitol din *Histoire II*. (Payot a devenit „nervos“ și îmi telegrafiază întrebându-mă: ce fac de nu-i trimit restul manuscrisului?...) Christinel și cu mine ne gândim de pe-acum la Palm Beach, unde, cu voia lui Dumnezeu, vom ajunge la 21 decembrie. (Va veni și Lisette, de la New York.)

Sînt, de asemenea, nerăbdător să văd primul exemplar din *Forbidden Forest...*

Vă urăm la toți trei sărbători fericite și un an nou norocos.

Cu vechea prietenie,

Christinel și Mircea Eliade

P.S. Cecul reprezintă un bilet la concert.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXXII

17 februarie 1978

Dragă Mary,

Azi, a fost o „zi mare“! De la 2.30 la 4.30, a avut loc recepția la librăria Universității: sherry și sandwichuri, în timp ce eu scriam autografe pe *Forbidden Forest*. S-au vândut vreo patruzeci de exemplare, dar, evident, nu toți cei de față au cumpărat cartea (au cumpărat alte cărți!...) Au venit de la Notre Dame [University Press] directorul editurii, James R. Longford (tînăr și foarte simpatic), directorul comercial, *copy-editor*¹ (doamna care a pus la punct manuscrisul) și Norman Girardot cu vreo șase studenți în H[istory of] R[eligions]. După închiderea librăriei, am fost cu toții la Quadrangle Club pentru cocktail și discuție. Din păcate, Christinel se luptă cu o răceală și nu ne-a acompaniat la Club.

Așadar, astăzi s-a „lansat“ cartea! Sînt curios să văd primele reacții. Dacă toți foștii mei studenți vor vorbi despre *F[orbidden] F[orest]* elevilor și colegilor lor, sper să creeze un anumit interes în diferite universități.

Nu-mi fac iluzii în privința recenziilor, cel puțin nu în marile reviste și săptămînale (am impresia că în *acele* cercuri nu prea sînt apreciat). Dar cea mai bună recenzie este conversația... Am comandat încă douăzeci de exemplare, ca să le împart prietenilor și colegilor. (Dar mă întreb cîți vor avea timp și răbdare să citească 600 de pagini de *roman*!)

Încolo, nu prea sînt noutăți. Mă lupt să închei *Histoire II*, ca să mă pot întoarce la „literatură“ și memorialistică.

Christinel și cu mine te îmbrățișăm cu prietenie,

Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Redactor de carte (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXXIII

[Antet tipărit]
History of Religions

14 iunie 1978

Dragă Mac,

Mîine, zburăm la New York. De acolo, la Paris, unde vom ajunge, *Deo concendente*¹, la 21 iunie.

Norman G[irardot] îmi sugerează să traduci articolul lui A[drian] Marino pentru *Notre dame volume*. Poți „rezuma“ începutul (istoria hermeneuticii).

Îți urăm, D-tale și familiei, vacanțe plăcute.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

XXXIV

[Antet tipărit]
History of Religions

14 decembrie [1]978

Dragă Mary,

Multe mulțumiri pentru marea cutie cu bomboane, atît de bune, încît sînt aproape pe sfîrșite!... Ai citit desigur în ziare sau ai aflat la televiziune de teribila iarnă din Chicago: a început pe la 25 noiembrie și zăpada încă nu s-a topit, iar gerul se menține. În cîteva zile, împreună cu Paul Ricœur și soția lui, vom pleca în Yucatan și Guatemala. Ne întoarcem la începutul lui ianuarie. În sfîrșit, ne vom încălzi! (dar, pe de altă parte, nu voi putea termina micul roman început astă-vară la Paris...)

A History of Religious Ideas vol[umul] I apare luna viitoare la Chicago University Press. Nu știu dacă vreun editor american va publica traducerea cărții *L'Épreuve du labyrinthe*, deși eu o consider capitală pentru înțelegerea scrierilor mele. Ce alte nou-

tăți să-ți dau? Am corectat (și abreviat) *Autobiografia*, care se traduce acum la Paris (Gallimard speră să o publice la toamnă). Iar Marie-France Ionesco traduce urmarea *Jurnalului* (1969–1978). Foarte probabil, Gallimard va publica și un volum de „nuvele fantastice“.

Christinel și cu mine îți urăm un Crăciun fericit și un an nou plin de surprize plăcute! Te îmbrățișăm cu prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXXV

Guatemala City
3 ianuarie 1979

[Dragă Mary,]

Îți urăm un an nou fericit, multă sănătate și noroc! Am început călătoria (cu soții Paul Ricoeur) la 26 decembrie în Yucatan, apoi nouă zile în Guatemala. Mîine, zburăm spre Mexico City. La 7-8 ianuarie, vom fi la Chicago.

Cu drag,

Christinel și Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXXVI

[Antet tipărit]
History of Religions

Paris, 25 mai 1979

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru copia scrisorii lui Langford. Nu am adresa editurii, așa că te rog să-i *telefonezi* că sînt de acord, înainte de a-i trimite scrisoarea alăturată (Catherine Bell, studenta și asistentă mea, locuiește pe vară în 5711 Woodlawn; voi primi probabil scrisoarea lui L[angford] mîine sau poimîine.)

Am ajuns cu bine la Paris, dar sîntem încă amețiți.
Cu urări de bine și multă prietenie,

Christinel și Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

XXXVII

[Antet tipărit]

History of Religions

Paris, 23 iunie 1979

Dragă Mary,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 9 iunie. Aici, de cîteva zile, *parcă* ar începe vara — dar nu sîntem încă siguri.

Corina sosește în cîteva zile. Ne va aduce vești de la București (unde am redevenit *persona non grata*, de cînd am protestat împotriva torturării preotului Calciu). Nu dispun aici de un exemplar din *Şantier*. Dar de ce îl traduce Mac? I-am spus mai demult că această carte nu trebuie publicată în englezește.

Cu prietenie,

Christinel și Mircea

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

CĂTRE RICA STOICESCU

I

25 oct[ombrie] 1969

Dragă prietenă,

Ce surpriză scrisoarea ta din 9 sept[embrie], primită săptămîna trecută, cîteva zile după ce mă întorsesem din Europa. (Cu o zi mai înainte, tocmai răspunsesem prietenei tale Violeta Lungu-

lescu.) Din păcate, nu-ți voi putea deocamdată trimite volumul de *Amintiri*.

Cît ar părea de curios, cartea e „epuizată”. (E drept, a apărut în 500 de exemplare.) Exemplarul meu personal e plin de corecturi și adăugiri, așa că nu pot scoate o fotocopie.

Caut un exemplar disponibil pe la prietenii. Îndată ce-l voi găsi, ți-l voi trimite. (Deși mă întreb dacă ar trebui să citești această carte veche...)

Îți urez numai bine, sănătate și noroc.

Cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Rica Stoicescu, București

II

11 ianuarie 1972

Dragă prietenă,

Ce curioasă e țara noastră! Cărțile mele nu pot fi citite, numele meu e tabu și totuși, îmi spui, academia e interesată de corespondența mea din epoca studenției.

Nu prea înțeleg mare lucru. Așa că nu știu ce să-ți spun.

Hotărăște cum crezi că e mai bine.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

Îi scrisesem: „«Mircea, mi-ai spus odată să păstrez scrisorile de la tine, căci mi le va cere Academia.» Nu m-a somat, dar am fost rugată“...¹

Originalul în arhiva Rica Stoicescu, București

¹ Text notat de destinatară pe scrisoarea lui Mircea Eliade.

III

21 februarie 1972

Dragă prietenă,

Mi-e teamă că nu m-am exprimat limpede. Evident, ești liberă să faci ce vrei din „documentele” de care dispui, pentru că îți aparțin. Mirarea mea a fost și este alta: că, în timp ce numele meu este tabu și cărțile mele sînt sistematic ignorate, există un oarecare interes pentru biografia mea (cel puțin, pentru anii mei de studenție). Dar, evident, nu pretind că înțeleg imponderabilele care structurează și restructurează cultura românească.

Îți urez numai bine.

Cu veche prietenie,

Mircea

Originalul în arhiva Rica Stoicescu, București

CĂTRE VLADIMIR STREINU

28 ianuarie 1979

Dragă Vladimir Streinu,

Ce bucurie — cînd ți-am văzut semnătura pe scrisoarea din 20 ianuarie! Evident, accept propunerea Editurii Univers de a include *La țigănci* în *Antologia* lui [Roger] Caillois. Nu uita, rogu-te, să-mi trimiți și mie un exemplar. (Îndrăznesc să-ți amintesc de ce: pentru că E[ditura] p[entru] l[iteratură] nu s-a gîndit să-mi trimită (expedieze) măcar un exemplar din *Maitreyi—Nuntă în cer*. Probabil că toate exemplarele de autor au fost predate familiei.)

Îmi pare rău că de cîte ori ai trecut prin Paris, eu ori nu sosisem — ori plecasem...

Nu uita să-l saluți pe Șerban Cioculescu. De vreo doi-trei ani, vă citesc pe amîndoi cu pasiune și multă nostalgie. (Căci dacă nu mai avem treizeci de ani...)

Te îmbrățișează cu vechea prietenie

Mircea Eliade

CĂTRE ION TALOȘ*

I

20 martie 1980

Dragă Domnule Taloș,

Mă bucur mult că ne vom putea întâlni și-ți mulțumesc că n-ai uitat data de 9 martie 1907!

Voi fi la Paris o bună parte din vară și în septembrie.

Ajung, probabil, prin iunie (15-20). Adresa: 4, Place Charles Dullin, Paris 18^e. Scrie-mi un cuvânt când vei decide data venirii (preferabil sfârșit de iunie, început de iulie).

Al D-tale sincer,

Mircea Eliade

* Ion Taloș (n. 1934), doctor în științe filologice la Universitatea din București, profesor de românistică la Universitatea din Köln, specialist în studii de folclor comparat.

Opera cea mai importantă: monografia *Meșterul Manole* (Ed. Minerva, 1973). Colaborator la *Enciclopedia religiilor* apărută în 1987 sub conducerea redactorului-șef Mircea Eliade, cu articolul *Riturile de construcție*.

II

[Antet tipărit]

History of Religions

March 10, 1983

Prof. Ion Taloș

Romänische Seminar der Universität Köln

5 Köln,

41, Den Albertus-Magnus-Platz

West Germany

Dear Colleague,

Please excuse me for having to dictate this letter in English. My rheumatoid arthritis makes it very difficult for me to write at present.

I am pleased that you have already received the invitation to contribute to the *Encyclopedia of Religion*.

Concerning the articles you wish me to submit for publication in *Anuarul de folclor*, I regret that due to my health and the deadlines that have been set for my work in progress, I must postpone the writing of these for some time. I am sorry for this, but I can't help it.

Shall I always write to you at this Köln address, or at your Roumanian address?

Best wishes,

Mircea Eliade

[Traducere]

10 martie 1983

Dragă Colega,

Iartă-mă, te rog, că trebuie să dictez această scrisoare în engleză. Artrita reumatoidă mă împiedică să scriu.

Mă bucur că ai primit deja invitația de a contribui la *Enciclopedia Religiilor*.

În ceea ce privește articolele pe care mă rogi să mi le publici în *Anuarul de folclor*, regret, căci, datorită sănătății și termenelor ce mi le-am fixat activității mele, trebuie să amân scrierea acestora pentru ceva timp. Îmi pare rău pentru asta, dar nu am ce face.

Trebuie să-ți scriu întotdeauna la această adresă din Köln sau la cea din România?

Cu cele mai bune urări,

Mircea Eliade

CĂTRE VIRGIL TĂNASE*

8 decembrie 1977

Dragă Virgil Tănase,

Mi-a făcut o mare bucurie scrisoarea D-tale din 24 octombrie, primită aseară (căci ai uitat să precizezi pe plic *par avion* și, deși

era corect francată, scrisoarea a călătorit ca pe vremurile bune...). M-am bucurat mai ales pentru că amintirile tinereții mele, care străbat uneori în paginile *Jurnalului*, ți-au reamintit o țară pe care, dacă n-ai apucat-o, o cunoșteai probabil din anumite lecturi întreprinse (mai mult sau mai puțin pe furiș?) în adolescența și poate chiar în copilăria D-tale.

Vei regăsi o parte dintre obsesiile, evenimentele și oamenii acelui interval prodigios, 1920–1935 (singura epocă „paradiziacă” din istoria neamului românesc, în care am avut norocul să creștem și să ne facem de cap *noi*, prima — și, pînă azi, singura — generație cu adevărat literară, disponibilă, pe care ne-au îngăduit-o ursitoarele...), vei regăsi, zic, o parte din acel timp fermecat (nici nu-ți închipui ce-a însemnat pentru băiatul de doisprezece ani — cît aveam în 1919 — să poată striga și cînta „Trăiască România Mare!”, știind că *e adevărat*, că, în sfîrșit, după toate înfrîngerile și catastrofele, după ocupația germană și tifosul exantematic, România Mare *există!*...), vei regăsi o parte din adolescența și tinerețea generației mele în volumul de *Amintiri*, pe care ți-l trimit azi, cu poșta aeriană.

Revenim la Paris pe la începutul lui mai și vom sta de vorbă.

Al D-tale, cu toată prietenia,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* Virgil Tănase (n. 1945), prozator și dramaturg stabilit la Paris din 1977, colaborator al postului de radio Europa liberă. Autor al pieselor de teatru: *De Crăciun după revoluție*, *Veneția mereu*, *Îngeri*, *melci și portocale* etc.

CĂTRE RĂZVAN THEODORESCU

Chicago, 10 feb[ruarie] 1977

Mult stimate coleg,

Reîntorcându-mă la Paris pe la sfîrșitul lui ianuarie, am găsit aici *Un mileniu de artă*, pentru care vă mulțumesc foarte sincer. N-am apucat să citesc decît „Introducerea“, și sînt tot atît de „cucerit“ ca acum doi ani, cînd citeam (cu creionul în mînă și cu caietul de note în față) *Balcani, Bizanț, Occident [la începuturile culturii medievale românești (secolele X–XIV)]*. Nici nu mai știu dacă v-am scris, mulțumindu-vă, atunci. E drept, mai mult de jumătate din scrisorile mele cu țara se rătăcesc pe drum, și asta îmi reduce elanul corespondenței.

Îi spuneam lui Sorin [Alexandrescu], ce păcat că *Balcanii...* n-a apărut într-o limbă de circulație și, mai ales, într-o editură de prestigiu internațional. Autorul ar fi fost, astăzi, nu numai „cunoscut“ pretutindeni, ci recunoscut ca una dintre marile autorități în istoria civilizațiilor meridionale. (Publicarea într-o limbă străină în țară n-ar fi însemnat același lucru, dar totuși ar fi fost *ceva...*)

Cu multă bucurie v-aș trimite acele cărți ale mele, recente sau nu, care v-ar interesa. Dar în ultimul timp s-au pierdut atîtea pachete pe drum, încît nu mai îndrăznesc. Totuși, dacă vă interesează, indicați-mi titlurile și o adresă în Europa, unde le-aș putea expedia. Încă o dată mulțumiri! Și urări de bine

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Răzvan Theodoreescu, București

Publicat de Mircea Handoca în *Panoramic Radio TV* nr. 2, 14–20 ianuarie 1991.

(Notă a lui Răzvan Theodoreescu: „Am însoțit textul cu o scurtă notă, în care am reprodus și explicațiile destinatarului privitoare la împrejurările în care i-a fost trimisă această scrisoare.

«În iarna 1974–1975, Sorin Alexandrescu, profesor de literatură română la Universitatea din Amsterdam și nepot al lui Mircea Eliade, i-a trimis acestuia cartea mea *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X–XIV)* București, 1974. Ulterior, Asociația «Ro-

mânia» i-a trimis lui Mircea Eliade cartea mea *Un mileniu de artă la Dunărea de jos (400–1400)*. La aceste circumstanțe se referă scrisoarea marelui savant.»“)

CĂTRE N. AL. TOSCANI

26 februarie 1976

Mult stimat Domnule Toscani,

Întorcându-mă aseară la Chicago după două săptămîni petrecute la Paris, am găsit scrisoarea D-voastră din 6 februarie (data poștei: 15 feb[ruarie]). Vă mulțumesc foarte sincer pentru interesul pe care-l arătați *Coloanei*... Din păcate, nu îndrăznesc să-mi dau consimțămîntul proiectului de care-mi vorbiți. Și iată de ce: 1) piesa (scrisă pentru a fi citită) nu e „reprezentativă“, nu reflectă literatura pe care o scriu de vreo cincisprezece-douăzeci de ani; 2) cum scrierile mele literare și teoretice sînt doar aproximativ cunoscute în țară, risc să fiu „introdus“ unei mase considerabile de spectatori printr-o operă minoră, de care eu cel dintîi sînt departe de a fi mulțumit. Sincer vorbind, prefer să fiu ignorat decît să apar ceea ce nu sînt: autorul unei piese ratate. (Am scris *Coloana* dintr-o disperată nevoie de a înțelege secretul sterilității lui Brîncuși în ultimii douăzeci și cinci de ani ai vieții sale, atît de creatoare pînă atunci...)

Nădăjduind că acest refuz nu va fi răstălmăcit, rămîn al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

P.S. Evident, voi fi bucuros să răspund, în măsura puterilor mele, întrebărilor în legătură cu lucrarea pe care o pregătiți¹.

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ În scrisoarea din 6 februarie 1976, N. Al. Toscani îl ruga pe Eliade să-i îngăduie să-i pună unele întrebări privitoare la cartea la care lucra (despre originea religioasă a teatrului).

CĂTRE GIUSEPPE TUCCI*

[1926]

Je prends le courage d'ajouter encore quelques mots. Je comprends à quel point vous êtes occupé et dans l'impossibilité de répondre à chaque cor[r]espond[a]nt (admirateur) en part. Et en fait, vous avez parmi mes collègues beaucoup de lecteurs qui s'intéressent ardemment à vos travaux.

Notre bibliothèque, suffisamment pauvre, est cependant très [re]cherchée. Je vous communique quelques chiffres, re[c]ueill[i]s sur votre livre en trois mois (septembre-novembre): *Taoismo* — 14 lecteurs; *Saggezza cinese* — 21; *Rayacekhara* — 5; *L'influsso del Buddismo sulla civiltà dell'estremo oriente* 9. Vous comprenez quel nombre obtiendra le *Buddismo*... Et vous ne savez pas que notre bibliothèque est douloureusement pauvre (324 livres étrangers et cinq collections de revues presque tous reçus en don!) et se trouve déposée dans la même rédaction de la *R[evista] u[universitară]*, une mansarde de deux mètres sur trois...

Mais il faut revenir. Nous seront heureux de pouvoir entrer en cor[r]espondence avec quelques[-uns] de vo[s] élèves étudi[a]nts universitaires de Dacca. (Nous connaissons encore l'anglais, l'allemand, l'espagnol). Ça ne sera [pas] une simple distraction, mais un sérieux moyen de nous informer. Moi et mes collègues [nous] étudions avec enthousiasme l'Asie et nous souf[f]rons de la pauvreté des bibliothèques roumaines. Nous implorons les savants de nous mander des livres — et no[s] prières ont toujours[s] succès. [En même temps], nous vous implorons: vous avez des amis, collègues, illustres professeurs, auteurs de livres que nous sav[o]ureron[s] avec délices; nous vous prieron[s] de tous nos cœurs de bien vouloir intervenir auprès d'eux, pour nous envoyer quelques-uns de leurs ouvrages. Nous publierons des révisions dans les revues roumaines et même des traductions partielles.

Voici les premières informations que nous voulons recevoir de nos gentils correspondants:

1) Quels sont les [maisons d']édit[ion]s des livres anglais ou français — qui se trouvent dans les principaux cités indiennes, particulièrement Dacca, Benares, Bombay, Calcutta?

2) S'ils ont la bonté de nous mander les derniers catalogues.

3) Également une liste des livres érudits anglais sur la pensée et l'histoire orientales qui se peuvent procurer dans les libraries locales et avec quel prix.

4) Si le livre de Masaharu Anesaki et Edmunds et celui de Wiegner sont épuisées aussi dans les cités indiennes.

J'espère beaucoup dans la bonté de vo[s] savants amis de Dacca. En Italie nous co[mp]tons parmi nos bienfaiteurs: Formichi, Pettazzoni, Aliotta, Macchioro, Luzzi, Rostagni, Mieli, Celli, etc.

Fragment de scrisoare aflat în arhiva Mircea Handoca, București

Publicată de Mircea Handoca în *Manuscriptum*, an XIX (1988), nr. 3, pp. 174–175.

* Giuseppe Tucci (1895–1984), unul dintre cei mai valoroși orientaliști ai lumii, a ocupat un loc important în biografia spirituală a lui Mircea Eliade. Lingvist și istoriograf de rară erudiție, Tucci este autorul a peste șaizeci de volume. A organizat opt expediții în Tibet, ultima dintre ele în 1948. În 1952 și 1954, a condus două expediții în Nepal, iar în 1956 a inaugurat săpături arheologice în Afganistan și estul Iranului.

Încă din 1926, Mircea Eliade îi va consacra un articol. Cei doi se vor întâlni la Calcutta în ianuarie 1929.

Tucci este acela care a încercat în 1930 să convingă autoritățile române că rechemarea în țară a tânărului bursier ar fi lipsită de sens. Pentru a-și însuși limba sanscrită, avea nevoie de cel puțin cinci-șase ani. În 1931, a fost ales membru al Academiei Italiene și a condus două publicații științifice: *Asiatica* și *East and West Journal*, la care a colaborat și Mircea Eliade.

[Traducere]

Îmi iau îndrăzneala să mai adaug câteva cuvinte. Înțeleg cât sînteți de ocupat și în imposibilitate să răspundeți fiecărui corespondent (admirator) în parte. Și într-adevăr, aveți printre colegii mei mulți cititori care se interesează cu înfocare de lucrările D-voastră.

Biblioteca noastră, destul de săracă, e totuși foarte căutată. Vă comunic cîteva cifre adunate despre cărțile D-voastră: în trei luni (septembrie-noiembrie) *Taoismul* — 14 cititori; *Saggezza cinese* — 21; *Rayacekhara* — 5; *L'Influsso del Buddismo sulla civiltà dell'estremo oriente* — 9. Puteți bănuî ce număr va obține *Buddismo*! Și D-voastră nu știți că biblioteca noastră este dureros de săracă (324 de cărți străine și cinci colecții de reviste, aproape toate primite în dar!...) și se află depusă în aceeași redacție a *Revistei universitare*, o mansardă de doi metri pe trei.

Dar trebuie să revin. Vom fi fericiți să putem intra în corespondență cu vreunul dintre elevii D-voastră, studenți la Universitatea din Dacca. (Mai cunoaștem engleza, germana, spaniola.) Asta nu va fi o simplă distracție, ci un mijloc serios de a ne informa. Eu și colegii mei studiem cu entuziasm Asia și suferim din pricina sărăciei bibliotecilor românești. Îi implorăm pe savanți să ne trimită cărți, și rugămințile noastre au totdeauna succes. La fel vă implorăm și pe D-voastră: aveți prieteni, colegi, iluștri profesori, autori de cărți pe care le vom savura cu mare plăcere. Vă rugăm din toată inima să interveniți pe lângă ei ca să ne trimită unele dintre lucrările lor. Vom publica recenzii în revistele românești și chiar traduceri parțiale.

Iată primele informații pe care dorim să le căpătăm de la amabili noștri corespondenți:

1) Care sînt editurile de cărți englezești sau franceze care se află în principalele orașe indiene, mai ales Dacca, Banares, Bombay, Calcutta?

2) Dacă au amabilitatea să ne trimită ultimele cataloage.

3) De asemenea, o listă de cărți erudite englezești despre gîndirea și istoria orientală care se pot procura la librăriile locale și cu ce preț.

4) Dacă lucrarea lui Masaharu Anesaki și Edmunds și cea a lui Wieger sînt epuizate și în orașele indiene.

Sper mult în bunătatea prietenilor noștri savanți din Dacca. În Italia, îi numărăm printre binefăcătorii noștri pe domnii Formichi, Pettazzoni, Aliotta, Macchioro, Luzzi, Rostagni, Mieli, Celli etc.

CĂTRE REMUS TZINCOCA

20 octombrie 1960

Dragă Maestre,

Te felicit din inimă și mă bucur sincer că ai fost numit directorul cultural al Uniunii și Ligii. Nu mă îndoiesc că spiritul D-tale de inițiator, energia și priceperea D-tale vor face minuni. În sfârșit, colonia românească din America va face o activitate vrednică de trecutul și valoarea ei. Toți cei care, într-un fel sau altul, avem de-a face cu valorile culturale, nu putem decât să ne felicităm pentru această hotărîre a Uniunii și Ligii [Societăților Românești din America].

Sînt foarte măgulit că te-ai gîndit la mine ca unul dintre consilierii culturali. Sînt iarăși foarte măgulit că mă aflu alături de Aron Cotruș. Dacă socotești că aș putea fi de folos în acțiunea pe care te pregătești s-o începi, accept cu plăcere să fiu printre consilieri.

Cu bune sentimente, rămîn al D-tale,

Mircea Eliade

Publicat în *America* (Cleveland, Ohio, 1960, noiembrie, 1, nr. 84)

CĂTRE DUMITRU ȚEPENEAG

I

6 ian[uarie] 1971

Dragă Țepeneag,

Îți urăm un an nou fericit, spornic și plin de izbîndă!

Vina o port eu. Am primit scrisoarea (dar nu cărțile! Ce fel de cărți erau?) și nu m-am învrednicit să răspund. Iertare!

Nu mă pricep la prefete. Dar, dacă *trebuie*, scriu cu bucurie pagina în care voi saluta volumul D-tale.

Asigură-l pe Gallimard. Și, nu uita, cînd va trebui să scriu prefața, să-mi trimiți cartea despre care voi scrie.

Numai noroc și sănătate!
Te îmbrățișează, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Au fost pe la mine Adrian Păunescu și soția, Paul Everac, D. R. Popescu. S-au mai anunțat și alții. La Paris, cum mai stați?

Publicată de destinatar în *România literară*, nr. 39 din 2–8 octombrie 1996, cu următoarea notă introductivă:

„Mircea Eliade m-a primit cu multă căldură când am ajuns prima oară la Paris. Pe vremea aceea, exilul îmi cânta osanale. D-le, dumneata ești un mit!... Căldură și ironie din partea unui specialist în mituri. Pentru mituri îl respectam și eu, nu pentru literatura lui, care mi se părea prăfuită. (Eram pe vremea aceea un avangardist fanatic. Cu timpul, m-am mai calmat...) Și limba scrierilor lui mi se părea depășită. Și aici măcar cred că nu greșeam. De aceea, în franceză, literatura lui Eliade sună mai bine decât în românește. Nu e de mirare recunoștința sinceră și admirația pe care de atâtea ori scriitorul a exprimat-o pentru Alain Paruit, traducătorul.

Omul Eliade era oricum seducător. Vroia să seducă și nu dădea greș. Ca un adevărat Don Juan social, nu-și dădea prea multă osteneală să selecționeze. Seducea tot ce-i cădea sub ochi: de la Păunescu pînă la D. R. Popescu. Unii dintre cei seduși îl cam duceau cu preșul... Relația cu mine era facilitată (sau complicată) și de faptul că fusesem coleg de liceu cu unicul său nepot, Sorin Alexandrescu, cu care rămăsesem prieten. Ceea ce nu m-a împiedicat, începînd cam din 1979, când am plecat pentru un an la Berlin, să rup relațiile cu Mircea Eliade. Le-am rupt discret. Nu m-am mai dus împreună cu ceilalți exilați de vază să-l vizitez când venea, vara, la Paris, unde rămînea pînă prin octombrie. Am rupt relațiile cum le-am rupt cu întreg exilul vinovat, în ochii mei, de-a nu fi protestat în momentul când autoritățile franceze mi-au refuzat naturalizarea. Dar despre povestea asta și despre purtarea mea penibilă de Ahile de iarmaroc, m-am săturat pînă în gît. Așa că mă opresc.

D[umitru] Ț[epeneag]“

II

30 iunie 1971

Dragă Țepeneag,

Răspund pe loc scrisorii din 25 iunie. Evident, voi scrie (cu bucurie și entuziasm) „recomandarea“ către Fundația Ford. Dar trebuie să știu (1) *cui* o adresez și (2) sub ce *formă* (de obicei,

recomandările se fac pe formulare speciale). Dacă ai aranjat deja lucrul acesta și voi primi, direct de la Fundație, formularul respectiv, nu te mai obosi să-mi răspunzi.

Vom fi în Europa (Italia) pe la 15 aug[ust] și la Paris pe la 25-30 aug[ust], așa că ne vom vedea curînd. Îți voi completa atunci seria cărților mele.

Aștept să văd cum e „concepută“ *Est-Vest* înainte de a făgădui colaborarea. (De altfel, am renunțat la „scris“ — mă concentrez asupra *cărților* începute.)

Am auzit atît de multe de Paul Goma, încît abia aștept să-l citesc.

L-ai văzut pe Adrian Păunescu la Paris? Dar pe D[umitru] Micu?

Cere-i lui [Ion] Cușă *Noaptea de Sînziene* (deși aș fi vrut să o poți citi *întreagă* — deci și partea [a] II[-a] — în continuare).

Adresa lui Sorin [Alexandrescu]: Singel 132, Amsterdam.

Nu trebuie să-ți pierzi nădejdea (cu editorii francezi). Continuă a scrie ca și cum ai avea o sută de contracte de satisfăcut (pentru că asta se va întîmpla într-o zi, și e bine să fii pregătit...)

Te îmbrățișează cu prietenie, al d-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, nr. 39, din 2–8 octombrie 1996

III

10 martie [1]973

Dragă Țepeneag,

Am primit, acum un an, volumul de nuvele, iar acum, de curînd, romanul. Îți mulțumesc atît de tîrziu p[entru] că nu știam unde să-ți scriu. Mă bucur că te afli la Paris. P[entru] cîtă vreme? Sper, cel puțin pînă prin iulie, cînd venim și noi...

Romanul a fost confiscat de Christinel, așa că nu l-am putut citi. O voi face, sper, zilele acestea. Nuvelele — pe care le cunoșteam în original — mi s-au părut admirabil traduse. Te felicit că ai avut norocul să găsești un asemenea traducător.

Ți-a plăcut deci *Un om mare*? Am scris-o într-o zi, acum vreo douăzeci și opt de ani, la Cascaes, pe malul Atlanticului. Speram că mă voi întoarce curînd în țară — și aveam multe nuvele „în cap”: vroiam să pregătesc un volum p[entru] Al[exandru] Rosetti, care tocmai fusese reintegrat la Fundații. Dar peste cîteva luni veneam la Paris și, ca să pot trăi, am pus literatura deoparte și m-am concentrat asupra indianisticii și istoriei religiilor... Cum spunea cineva: o soartă și-un destin — căci restul e fatalitate...

Îți urează mult noroc și sănătate al D-tale fidel cititor

Mircea Eliade

Publicată de destinator în *România literară*, nr. 39, din 2–8 octombrie 1996

IV

19 aprilie 1973

Dragă Țepeneag,

Răspund pe loc scrisorii D-tale din 11 aprilie. De acord cu proiectul *Lettres Nouvelles*. Dar ce nuvelă nu depășește cincisprezece pagini? *Un om mare*, *Douăsprezece mii de capete de vită*, (poate) *Adio!*. Cam toate sînt *vechi*, scrise acum cincisprezece-douăzeci și cinci ani. Nu le „reneg”, dar... În orice caz, alege D-ta. Știu că ți-a plăcut *Un om mare*. Sau, poate, *Adio!*...

În privința volumului de nuvele, iată care e situația: Gallimard are opțiune asupra întregii mele producții; dar, dacă ezită, pot publica aiurea. Acum vreo patru-cinci săptămîni, i-am trimis lui Robert Gallimard *Mîntuleasa* (original și traducerea germană), cerîndu-i să decidă, p[entru] că un alt editor (în principiu, Denoël..., dar și altcineva, al cărui nume îmi scapă) vrea s-o publice. N-am primit încă răspuns — dar îi scriu din nou. Cu această ocazie, îi voi scrie și despre *volumul* de nuvele. Paruit este excelent; însă *La țigănci* și *Podul* au fost deja traduse de Allain [sic!] Guillerrou (prima a apărut, trunchiată, în *La Revue de Paris* de acum cîteva ani). În cazul cînd avem un răspuns (oricare) și Paruit e de acord, el ar traduce *restul* (*Ivan*, *Adio!* și altele, vom vedea care).

Voiam să-ți scriu mai demult despre *Arpèges*, dar nu mai știam dacă ești la Paris sau te-ai reîntors. Romanul, care i-a plăcut mult soției mele, m-a *entuziasmat*. L-am citit pe nerăsuflăte, și acum aștept o seară „liberă” ca să-l recitesc. Este singurul text „ultra-modernist” (cum îi spui D-ta) care m-a încântat și totodată m-a convins de posibilitățile *artistice* nelimitate a [sic!] tehnicii pe care ai elaborat-o. Am regăsit magia acelei splendide nuvele pe care ai citit-o la „cenaclul Mămăligă” (cu gara, suedeza și vulturul...), dar ai reușit să depășești chiar acel prodigiu... Fii deci atent! Nu te juca cu daimonul care te inspiră...

Sperăm să fim la Paris pe la 15 iulie — dar, în orice caz, în sept[embrie], după ce ne întoarcem din Finlanda.

Cu prietenie și admirație, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinator în *România literară*, nr. 39, din 2–8 octombrie 1996

V

21 ianuarie 1974

Dragă Țepeneag,

Îmi cer iertare pentru greșeala de a te fi uitat (pe lista serviciului de presă). Și totuși — *felix culpa!* Căci astfel m-am ales cu o scrisoare de-a Dumitale...

Am improvisat lista serviciului de presă la Chicago — și am făcut o sumă de gafe și nerozii: am omis numeroși prieteni, ba chiar și membri ai familiei! Descopăr mereu câte o boacănă. Culmea este că unii dintre norocoșii care se aflau pe listă n-au primit cartea. Am scris de mai multe ori lui Robert Gallimard ca să aflu ce s-a întâmplat. Nu mai vorbesc de cei din țară: din paisprezece volume trimise, n-a ajuns nici unul! Nu l-a primit nici mama, care merge pe nouăzeci și care-mi repetă că nu are timp să aștepte. (I-am trimis, cu avionul, propriul meu exemplar — dar încă nu știu dacă i-a parvenit.) N-a ajuns volumul nici la Bibl[ioteca]

Academiei, nici lui Al[exandru] Rosetti etc. Probabil că cenzura a pus piciorul în prag. Motive avea, destule.

Mă nedumirește însă observația D-tale că, adică, n-ai găsit textul integral din *Destin*. Cred că te înșeli: *Destin* a publicat începutul dactiloscritului pe care a lucrat L[ucian] Bădescu. E adevărat că am făcut o selecție (foarte grea) radicală, lăsând la o parte cam 2/3 din manuscrisul original — dar multe lucruri nu pot fi încă publicate. (Evident, am renunțat la foarte multe pagini de amintiri, convorbiri cu scriitorii din țară etc. — dar oare puteam face altfel, dacă voiam să public un singur volum de nu mai mult de șase sute de pagini?)

În orice caz, îmi va face plăcere să-ți ofer un exemplar „cu dedicație“, la Paris... Omagii soției și prietenie D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, nr. 39, 2–8 octombrie 1996

VI

(pneumatique¹)

9 ian[uarie 1]975

Dragă Țepeneag,

Am tot așteptat un semn de viață de la D-ta...

Mîine seară, la 8.30, ne vom reuni mai mulți prietenii (de fapt, destul de mulți; cunoscuți și mai puțin cunoscuți...) la restaurantul „La Flutte (*sic*) de Pan“, 8, rue Le Regrattier, île Saint-Louis. Sper că va putea veni și Sorin, de la A[mster]dam.

Cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, nr. 39, 2–8 octombrie 1996

¹ În Franța, *carte pneumatique* sau *pneumatique* era denumirea corespondenței scrise pe imprimare speciale și expediate odinioară în anumite orașe de la un birou poștal la altul prin tuburi cu aer comprimat (*n. ed.*).

VII

4 mai 1976

Dragă Țepeneag,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 27 aprilie. N-am mai recitit de mult *Domnișoara Christina* și nu-mi dau seama de „valoarea” ei. Dar câțiva cititori recenți (printre care marele nostru *metteur en scène*¹) au fost încântați (spuneau că s-ar putea face un film...). Așa că, deși fără entuziasm, consimt la traducerea ei, mai ales c-o va face Paruit. Poate că ar fi bine să fie însoțită de o pre- sau postfață, în care să se indice locul acestei cărți vechi (1936!) în ansamblul prozelor fantastice ulterioare. Evident, Paruit are toată libertatea să omită anumite detalii care n-ar putea interesa cititorul străin.

În ceea ce ne privește, nu prea avem noutăți. Payot a publicat *Histoire I*, volum pe care ți-l voi oferi la Paris, „cu dedicație” (și alte aluzii literare). Ar fi trebuit să am gata vol[umul al] II[-lea] și nu-l am — p[entru] că am scris mai mult la vol[umul al] III[-lea], singurul care mă pasionează.

Cu puțin noroc, vom fi la Paris pe la mijlocul lui iunie, și ne vom vedea (se pare că la *C[ahiers] de E[st]* există telefon...).

Sărutări de mâini Doamnei Țepeneag și prietenie D-tale (dar și urări p[entru] amândoi).

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, nr. 39, 2–8 octombrie 1996

¹ Regizor (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

CĂTRE GEORGE USCĂTESCU*

I

[Antet tipărit]

History of Religions

16 mai 1967

Dragă George,

Mulțumiri pentru felicitări și iertare că răspund atât de târziu; iertare că n-am scris deloc de când ne-am despărțit, la începutul toamnei, la Madrid.

Între timp, sper că ai primit o scrisoare de la Charles Long în legătură cu volumul omagial.

Am primit mai demult traducerea italiană (*Tempo di Utopia*), dar încă nu versiunea grecească a [lucrării în limba spaniolă] *Profetes de Europa*. E semnificativ că puțin timp înainte de aceasta din urmă a apărut traducerea grecească a *Mitului eternei reîntoarceri* (= *Kosmos kai historia*). Când au mai tradus grecii două cărți românești în același an?

Despre vești, ce aş mai putea spune după vestea morții lui Gh[eorghie] Racoveanu?... Mă întreb ce se va alege de „arhivele“ lui — manuscrise (cartea despre Nae Ionescu), corespondență, notițe.

Timpul trece repede. Ne vom întâlni deci în curînd la Roma, în septembrie.

De la Christinel pentru Consuela și pentru D-ta, afectuoase salutări.

Adaug omagiile mele Consuelei.

Te îmbrățișează cu prietenie, al D-tale,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

* George Uscătescu (1919–1995), poet și filozof român, stabilit în Spania din 1955. Profesor al Universității din Madrid, autor a aproape o sută de cărți (*Istoria filozofiei, Augustin, Nietzsche, Kierkegaard, Erasmus din Rotterdam*). Între 1951 și 1976, a apărut la Madrid sub conducerea sa revista *Destin* (în limba română). Printre colaboratori: Grigore Gafencu, Constantin Brăiloiu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Ștefan Lupașcu. Au tipărit în editura sa (*Destin*, tot la Madrid) două dintre cărțile lui Mircea Eliade: *Nu-vele* (1963) și *Amintiri* (1966).

II

[Antet tipărit]

History of Religions

10 ianuarie 1972

Dragă Georges,

Iartă-mi întârzierea — dar am avut o gripă păcătoasă, care m-a ținut vreo zece zile în pat.

Alăturat, începutul *Jurnalului* parizian.

Ți-aș rămîne îndatorat dacă mi-ai trimite patru exemplare din *Amintiri*. Mi le cer din țară (unde nu le pot trimite) și din America.

Omagii pentru Consuela.

Cu veche prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

III

[Antet tipărit]

The University of Chicago

Chicago-Illinois 60637

Committee on Social Thought

14 august 1973

Dragă George,

Nu mai am de mult vești despre voi. (E drept, nici eu nu m-am prăpădit cu scrisul...) Am primit ultimele două cărți și-ți mulțumesc (din păcate, *Istoria culturii* e plină de pagini goale!...)

Am avut un an plicticos, dar îmi spun că s-ar fi putut să fie și mai rău!...

Plecăm săptămîna viitoare la Åbo, pentru Congresul de Ist[orie a] Rel[igiilor]. La începutul lui septembrie, vom fi la Paris. Poate te repezi și pe acolo...

O bună prietenă a noastră, d-na Sanda Wertner, va petrece (cîrînd, pe la 20 august) o săptămîină la Madrid. Am încurajat-o să-ți telefoneze. E o femeie remarcabilă (*a scientist*¹). Soțul ei, doctor german, ea, romîncă, născută Loga.

Vă urăm la amîndoi vacanțe frumoase și, să sperăm, pe cîrînd,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

¹ Savant, om de știință (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

CĂTRE ION VALERIAN*

I

16 aprilie [1927]

Roma

Via della Scrofa, 10

int. 5

Iubite domnule Valerian,

Iată, de abia acum îmi țin făgăduința de a colabora la simpatica *Viața literară*. Înțelegi greutatea plăcerii unui student la Roma cu mijloace studențești. Am fost foarte ocupat, crede-mă. Acum, lucrez la texte din filozofia Renașterii. În orele libere, scriu. Îți trimit o schiță. Dacă o publici, îngrijește, rogu-te, de corecturi. E scrisă într-un stil care ar face-o ininteligibilă cu greșeli de tipar.

În curînd, note și articole critice.

Primește, te rog, o dată cu salutările mele, și mulțumiri de la

Mircea Eliade

* Ion Valerian (1895–1981), ofițer, profesor de liceu militar, conducător al revistei *Viața literară* (1926–1941), unde a colaborat și Mircea Eliade. Versuri simboliste în *Caravanele tăcerii* (1923) și *Stampe* (1927), un roman de moravuri *Cara Su* (1935), ediție revăzută în 1969. Volumul de interviuri interbelice *Cu scriitorii prin veac* a apărut în 1967.

Originalul în arhiva Nicolae Scurtu, București

II

12 decembrie [1927]

București

Iubite domnule Valerian,

Mulțumiri pentru publicarea atît de grabnică și de prietenească a capitolului [al] III[-lea], partea a III-a.

Pentru că *Viața literară* e simpatică și săptămînală — m-am hotărît să-ți trimit încă două capitole scurte, bucurîndu-mă dacă ele se vor putea publica în zilele de 17 și 24 decembrie și mulțumindu-ți anticipat pentru găzduire.

Nu vreau să pierd continuitatea. De altminteri, nădăjduiesc să șterg proasta impresie a prezumțiosului *Papini, eu și lumea* prin nostalgia și tristețea din *Decembrie, Un an, Mansarda*.

Dacă M[iron] Grindea acceptă să îngrijească de corecturi, îi mulțumesc. Dacă nu — v-aș rămîne recunoscător să mă vestiți printr-un rînd la *Cuvântul*, cînd și unde le pot face eu.

Al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. Țin să afli că am groază de corecturi. În bucata de sîmbătă, a fost sărit un cuvînt, desfigurîndu-mi o frază. Am avut, se poate spune, noroc.

Originalul în arhiva Nicolae Scurtu, București

III

[29 decembrie 1927]

[București]

Str[ada] Melodiei nr. 1

Iubite domnule Valerian,

Mulțumiri pentru *Stampele* atît de frumoase, pe care le admiram răzlețe în *Viața literară*. Voi scrie, cît de curînd, în *Cuvântul* asupra-le. Iată ce te rog: la 10 ianuarie, trebuie să prezint manuscrisul romanului meu unei edituri, dacă ții să apară și acele două mici capitole pe care ți le-am trimis — le poți da la cules sau poți ruga pe vreun băiețaș să le transcrie. Eu sînt atît de miop și mi-ar veni atît de greu să copiez zece pagini de manuscris... Nu te supăra, rogu-te, de această favoare ce ți-o cer. Îți mărturisesc că do-

resc mult să apară și *Decembrie*, și *Un an* și am alt mic capitol ce ți-l voi trimite în *Viața literară*.

Așadar, la 10 ianuar[ie] aștept manuscrisele mele.

Al d-tale,

Mircea Eliade

[Dlui I. Valerian, strada Agriculturii 78, loco]

Originalul în arhiva Nicolae Scurtu, București

IV

3 martie 1928

București

Strada Melodiei nr. 1

Iubite domnule Valerian,

Dintr-o fugă în oraș, care a durat cîteva ceasuri, am aruncat într-o cutie de poștă patru pagini din nou[l] meu roman cu adresa d-tale. Nu știu dacă le-ai primit și le-ai citit. Rîndurile însoțitoare au rămas la moșia unde lucrez; mi-a fost ciudă; poate m-ai socotit obraznic și necioplit; îți cer găzduire fără nici un cuvînt introductiv...

Iertare pentru o aventură nebănuită. Uite ce te rog: dacă accepți manuscrisul, scrie-mi un rînd pe adresa-mi. Dacă nu, vestește-mă, voi trece să ridic acele patru pagini într-o seară. Pentru amîndouă ostenelele, mulțumiri. Romanul e aproape gata: e urmarea *Adolescentului miop* și va fi urmat de o serie întreagă. Titlul e provizoriu; viața și personagiile sînt universitare; de aceea i-am spus *Gaudeamus*... Poate se va numi *Cel care trebuie ascultat*, după titlul unei schițe de-ale mele.

În curînd mă voi stabili iarăș[i] în București. Nădăjduiesc să ne vedem. Revista d-tale e tot mai bună; nu socoti aceasta o laudă cu tîlc; de altfel, credința mea asupra revistei d-tale am tipă-

rit-o în *Cuvîntul* și am s-o mai tipăresc de cum voi relua intens activitatea publicistică.

Încă o dată, mulțumiri și sincere salutări de la

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Nicolae Scurtu, București

V

9 martie [1928]

București

Str[ada] Melodiei 1

Iubite domnule Valerian,

Ieri, joi, sosind și hotărîndu-mă să rămîn definitiv în oraș — ți-am găsit și citit cartea d-tale poștală. Îți mulțumesc pentru cuvintele frumoase ce mi le scrii. Sînt fericit că se publică fragmentul atît de repede. De asemenea, mulțumirile mele pentru notița prin care îmi anunți romanul.

Eu sînt dispus și bucuros să ne întîlnim în oricare dintre zilele săptămîinii viitoare, începînd de marți, 13 martie, la orice oră. Te stînjene[ște] dacă propun întîlnirea la mine? Stau foarte aproape de *Cuvîntul*, prima stradă la stînga statuii Rosetti, dacă vii cu tramvaiul dinspre șos[eaua] Mihai Bravu către Cotroceni.

Aleg întîlnirea la mine, pentru că eu ies rar, iar la redacție convorbirea ar fi des întreruptă de ritmul dinamic și evident indiscret al redactorilor.

Cu bucurie mă gîndesc la o intensificare a colaborării mele. Așteptînd un cuvînt de la d-ta prin care să fixezi ora și ziua, primește prietenești salutări de la

Mircea Eliade

P.S. Mă obsedează un gînd stupid. D-ta ai fost joi seara la cinematograf, în banca din fața mea? Nu v-am revăzut de un an și jumătate. M-ar jena mult să știu că ați fost și că nu v-am salutat.

Originalul în arhiva Nicolae Scurtu, București

CĂTRE JEAN VASILIU*

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

25 februarie 1947

Stimate Domnule Vasiliu,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea D-tale din 19 ianuarie. Mă bucur că o nouă și tinerească editură ia naștere la București. Cît privește romanul meu, el a fost mai demult angajat de Editura Cugetarea. De altfel, pînă la această dată încă nu e terminat, eu ocupîndu-mă de cîtiva ani aproape exclusiv de lucrări științifice și filozofice, singurele pe care le puteam scrie într-o limbă streină.

Am însă aproape gata un volumaș de mici eseuri inedite, în genul volumului meu *Fragmentarium*. Titlul este *Glossarium* și ar avea cam o sută șaizeci [de] pagini. Am găsit editor în țară pentru el, dar dacă vă interesează, vi l-aș putea ceda bucuros, pentru că reprezentați o editură tînă, și eu am rămas cu slăbiciunea tinerilor.

Nu vă trimit fotografia, pentru că nu mai are, astăzi, nici o actualitate.

Al D-tale, cu cele mai bune sentimente,

Mircea Eliade

Publicat în *Almanahul Flacăra*, 1983, p. 248.

* Jean Vasiliu (n. 1908), ziarist și scriitor care, după al doilea război mondial, întemeiază o nouă editură în București și face contracte cu cîtiva scriitori în vederea editării lor.

CĂTRE TUDOR VIANU

București
Str[ada] Palade, 43

8 febr[uarie 1]939

Iubite Domnule Tudor Vianu,

Îndrăznesc să vă adresez această scrisoare, pentru că nu e vorba de mine și pentru că, mai ales, nu cer nimic pentru mine. Am

tăcut cînd n-am avut de coșniță, am tăcut și cînd n-am avut bani de chirie; dar, de data aceasta, nu mai am dreptul să tac.

O adresă de la Imprimeriile Naționale primită azi-dimineață mă anunță că trebuie să plătesc urgent restul de 50 000 de lei, cît am rămas dator pentru tipărirea revistei *Zalmoxis* (20 000 de lei mi-a dat Facultatea, astă-vară, prin intervenția domnului [Constantin Rădulescu-]Motru, ca să pun materialul în lucru). Altminteri nu-mi eliberează revista, urmează proces etc.

Cînd m-am hotărît să editez *Zalmoxis*, *Revue des études religieuses*, și am cerut colaborarea atîtor savanți de renume, aveam promisiunea domnului [Mircea] Cancicov etc. că voi putea tipări această revistă la Imprimerii, costul ei acoperindu-se dintr-o eventuală subvenție. Văzînd că trec luni după luni (din februarie, în mai) și că eu primesc din trei continente manuscrise, fără să am un ban, ca să le pun în lucru, m-am hotărît să renunț la *Zalmoxis* și să înapoiez studiile ilustrațiilor mei colaboratori, cu scuzele de rigoare. D. Motru n-a voit să audă de așa ceva. Nici d. Al[exandru] Rosetti, nici generalul [Nicolae] Condiescu, nici d. [Mihail] Ralea etc., etc. Toți spuneau că ne putem face de rușine țara, că revista asta în care apar studii de folclor românesc și balcanic, etnografie, istorie a religiilor etc. e prea prețioasă, că ne face cinste etc. D. Motru mi-a găsit 20 000 de lei și am pus-o sub tipar. Acum, revista e gata și eu aștept să fiu dat în judecată pentru că nu o pot plăti. Am cerut Imprimeriilor să-mi îngăduie să o plătesc în rate, livrîndu-mi exemplarele ca să mai pot vinde ceva. Imprimeriile mi-au refuzat oferta. Trebuie să plătesc tot[ul] înainte de a lua revista.

Ce să fac? Am început să caut abonați. Am găsit doar vreo zece-doisprezece. Am luat o traducere de la Fundații ca să mai acoper din datorie, dar eu sînt încă bolnav, nu pot lucra decît două-trei ceasuri pe zi, nu pot termina traducerea înainte de trei luni. L-am rugat pe [d.] Condiescu, pe d. Rosetti. Mutism absolut.

Și, cu toate acestea, *Zalmoxis* este un lucru minunat: 300 [de] pagini, planșe, studii semnate exclusiv de nume ilustre, recenzii asupra literaturii religioase din trei continente. Colaboratorii din străinătate îmi dau zor cu scrisorile: cînd le trimit extrasele? etc.

M-am gîndit că d-ta poți vedea pe dnii: Ralea, Condiescu, Ion Marin Sadoveanu, că s-ar putea obține vreo subvenție sau abo-

namente de susținere. Eu nu îndrăznesc să le cer ceva. Nu știu nici dacă pot ajunge la Domniile lor. Te rog să mă crezi că aici nu mai e vorba de mine, ci de un angajament al culturii române, care vrea să se exprime pe plan european. E posibil ca lucrul acesta să nu fie înțeles de atîția intelectuali care sînt astăzi la locurile de comandă?

Te rog din suflet să-mi ierți această scrisoare. Eu am telefonul 28560. Dacă ai nevoie de mine, dacă vrei vreo informație despre *Zalmoxis*, mă găsești oricînd.

Cu mulțumiri anticipate, al d-tale cu multă prietenie,

Mircea Eliade

Publicată în volumul *Scrisori către Tudor Vianu II* (1936–[19]49), ediție îngrijită de Maria Alexandrescu Vianu și Vlad Alexandrescu, note de Vlad Alexandrescu, Editura Minerva, București, 1994, pp. 168–169.

CĂTRE VASILE VOICULESCU

Carte poștală ilustrată:
Berlin, Adolf Hitler Platz

[18 iulie 1936]

Dlui Dr. V. Voiculescu
Soc[ietatea] de Radiodifuziune
Str[ada] G[ene]ral Berthelot
București
Rumänien

Vă salutăm și vă mulțumim încă o dată din Berlin, unde ne-am întîlnit și prin bunăvoința și ajutorul D-voastră.

Devotați,

Nina și Mircea Eliade

CĂTRE ALEXANDRU VONA*

I

29–30 noiembrie 1949

Dragă Domnule Vona,

Cuprins de remușcări, mă apuc să-ți scriu acum, când a trecut mult de miezul nopții și orice mijloc de a te atinge direct ne este interzis. Sînt cîteva zile de când am recitit biletul d-tale și am înțeles că m-am făcut vinovat de o culpă încă inedită în catastiful meu infernal: aceea a mojiției, agravată de tînjeală, amnezie și deznădejde. Căci dacă ți-aș fi scris și aș fi încercat să mă scuz măcar în dimineața următoare nevredniciei mele, încă aș fi putut nădăjdui într-un obraz spălat! Dar am lăsat să treacă și aceste cîteva zile, paralizat de propria mea pierdere a nădejdi. Îmi spuneam că nu mai e nimic de făcut, că prea am fost mitocan! Și asta, eu însumi, mie însumi — care am învățat, uneori pe propria mea spinare, că singurul păcat care sigur nu mai poate fi iertat este păcatul împotriva nădejdi (la limită — sinuciderea).

S-a întîmplat că nu eram în Paris la data amabilei d-tale invitații. (Duc un fel de viață secretă, care n-are nici măcar meritul de a camufla îndeletnicirea mea actuală: scriu un roman!... Și te rog, discreție absolută — să nu ne audă Sorbona!). Cîteva zile în urmă, rătăcisem scrisoarea d-tale și uitasem data. Apoi, au urmat toate celelalte: oboseala, tînjeala, amnezia. Dacă mă poți ierta, e semn ales: îți începi strălucit cariera de Boddhisattva!...

Omagiu D-nei, și D-tale aceeași (dacă mai poți s-o crezi?!) sinceră prietenie,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, an XXVII, 1994, octombrie 12–18, nr. 39, p. 13

* Alexandru Vona (n. 1922) debutează editorial cu un volum de versuri (1936). În 1947, exilat la Paris, se consacră profesiei de inginer. Îndemnat de Ovidiu Constantinescu, își revede pentru tipar romanul din 1947 *Ferestre zidite*. Cea de-a doua ediție a romanului a apărut în 1993, fiind tradus în germană, franceză, italiană, olandeză și spaniolă.

II

Mircea Eliade
Hotel Excelsior
3 februarie 1952

Dragă Vona,

Probabil că n-ai să ne crezi, dar ne-am gândit aici la D-ta adesea, și chiar foarte adesea (dacă se poate spune așa!). Ți-aș fi scris mai demult, dar șovăiam, aș fi vrut să-ți dau măcar o veste, dacă nu o veste bună. De-abia ieri am terminat partea I a romanului, și Christinel, care a dactilografiat pînă acum peste două sute de pagini și mai are vreo sută-o sută douăzeci, ne-a promis că manuscrisul va fi gata pe la 15 ale lunii acesteia. Îți scriu deci, ca să-ți spun că pe la acea dată vei primi un exemplar trimis prin poștă recomandată, pe care am să te rog să-l citești cu ochiul criticului, iar nu al prietenului. M-am gândit mai demult să-ți trimit un fragment, dar, cum primele zece pagini ale romanului nu sînt încă dactilografiate pentru că nu mă mulțumesc (sper să le refac zilele acestea), am renunțat. Din multe și multe motive, prefer să citești partea I întreagă.

În afară de aceasta, absolut nici o noutate. Timpul nu prea e faimos, stăm acasă și lucrăm. În șase săptămîni, am fost o dată la Menton și altă dată la Nisa. Sînt totuși mulțumit că am liniște. Începînd din martie, reintru în ciclul infernal al „conferințelor științifice“ etc., etc. Mă îngrozesc (din nenorocire, trăiesc din astea!). Nici o veste de la [Günther] Spaltmann; am auzit doar că nu-și mai poate mișca mîna dreaptă și că scrie uneori, cu un deget, cîteva rînduri, la mașină. Dacă n-ai primit încă manuscrisul, roagă-l să ți-l trimită. Adresa: Dorotheenstrasse 141, Bonn.

În privința volumului d-tale de nuvele, acceptat deja în colecția „Cartea pribegiei“ (îți voi da la Paris *Iphigenia* mea, apărută în aceeași colecție), m-ai pus din nou pe gînduri: dacă ediția franceză a romanului va întîrzia încă, poate că ar fi bine să publici originalul românesc în locul nuvelilor. Încă nu știu ce-aș putea să-ți spun. *Lina* m-a derutat; este un text dificil, care mi-a fost accesibil abia la a doua lectură și pe care am început să-l gust începînd cu a treia. Dar mă gîndesc la eventualii lectori ai „Cărții

priegiei“: majoritatea pășuniști (în cel mai bun caz!), dacă nu agramăți, patrioți activiști sau români americani care găsesc că *Ion* „ar fi bun dacă ar fi mai ușor de înțeles“. Asta e realitatea. Pe de altă parte, *acesta* este felul d-tale de a scrie și de a prezenta lumea d-tale, care e tot o lume românească, pe care nimeni altul n-a văzut-o așa de bine ca d-ta. În pofida pașaportului, d-ta ești și rămâi scriitor român și *trebuie* să coexiști în „C[arte]a p[riegiei]“ alături de pășuniști, foști și viitori legionari, detașați activiști, existențialiști și toți ceilalți care (vai!) vor mai veni — căci *aceasta* este literatura românească din exil. (Alta — „n-are mai- ca, că ți-ar da!...“). Vom mai sta de vorbă. Mă gândesc că *Lina*, bine tradusă, ar putea apărea în revista *Roman*. O cunoști? Are cele mai bune lucruri de proză — în special, streine — care s-au tipărit în Franța. Ai putea să le trimiți două nuvele, „de încercare“. E o revistă lansată, și cititorii ei — poate cei mai buni, și nu numai din Franța.

Sper să mă reîntorc la Paris la începutul lui martie. Dar îți voi trimite, mai înainte, romanul. Salutări prietenești lui Geo — și omagii familiei. Christinel și cu mine îți strângem mâna cu prietenie,

Mircea Eliade

Publicată de destinator în *România literară*, an XXVII, 1994, octombrie 12–18, nr. 39, p. 13

III

Täsch bei Zermatt

15 august 1955

Dragă Vona,

Ne-a părut foarte rău că n-ai fost cu noi. Ca niciodată, timpul s-a păstrat neobișnuit de frumos. Au fost zile fără nici un nor. Am urcat la Pronergrat, dar nu mai departe, pentru că sîntem amîndoi în pantofi de vară. Și-apoi s-a mai întîmplat ceva. Scrisesem, pe jumătate, o nuvelă la Ascona și am terminat-o aici. Iar după ce-am terminat-o, mi s-a făcut să scriu încă una, *Pe strada Mîntuleasa*... și, pe măsură ce scriam, se lungea, așa că, la ora actuală, ame-

nință să devină un mic roman. Astfel s-a întâmplat că, în loc să colindăm pe munți, eu scriam — iar Christinel citea, la soare, *Port Royal* al lui Sainte-Beuve. Mai rămînem aici doar o săptămînă, și ne pare rău. Căci aveam liniște, eram feriți de turiștii mondeni — și aveam totuși ghețarii în fața ferestrei noastre. N-aș sta la Zermatt — dar am prins mare slăbiciune pentru Täsch.

În ce privește răspunsul lui [Robert] Kanters, cred că trebuie să renunți la gândul de a fi editat. Cartea D-tale are un destin curios, de carte fermecată, și trebuie acum să faci efortul s-o editezi singur. Poate că soluția pe care ți-a propus-o A. Bay (așa îl cheamă?) e totuși bună. Nu mă îndoiesc că romanul D-tale va avea succes — începînd cu succesul de critică. Adu-ți aminte opiniile lui R[oger] Caillois și toți ceilalți. Iar după succesul de critică, va urma snobismul și, în cele din urmă, succesul la adevărații cititori. Cu farmecele și destinele nu poți lupta singur — mai ales că ești inginer și nu prea ieși în serios lucrurile acestea grave...

Între 23–30 august, vom fi la Casa Tamaro, Ascona. La 1 sept[embrie], la Paris, în rue de la Tour. Christinel vă trimite salutări prietenești la amîndoi. Sărută mîinile Ermiei și te îmbrățișează și pe D-ta al vostru

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în *România literară*, an XXVII, 1994, octombrie 12–18, nr. 39, p. 13.

CĂTRE OCTAVIAN VUIA

I

Paris

8 ianuarie 1953

Dragă Vuia,

La mulți ani și toate cele spornice să ți se împlinească!

Răspund pe loc scrisorii D-tale din 5 ianuarie, primită acum două ceasuri (căci de la Soisy în Paris poșta face cam tot atîta ca din Sicilia la Londra...).

Dacă n-am scris încă textul n-a fost datorită duhurilor rele. Și nici măcar faptului că sînt ocupat. (Cine nu e ocupat?!) Dar, de cîteva săptămîni, m-am rupt de orice altă preocupare ca să regăsesc universul interior al unui roman la care lucrez de mult. N-am putut, nu pot încă, să mă gîndesc la altceva.

Prin decembrie, am primit o scrisoare de la Prințul Nicolae. Părea nemulțumit și mă întreba dacă i-ai predat Principelui Tehkotona memoriul pentru Fundația Ford. I-am răspuns că, dacă i-ați făgăduit, probabil că i-ați înmînat-o la timp. Scrisoarea Prințului Nicolae cuprinde și alte amănunte, pe care ți le voi comunica. Între altele, mă roagă să propun pe Principele Tehkotona membru de onoare.

Am văzut-o pe dna M. înainte de Crăciun și i-am vorbit de D-ta și de cartea pe care o pregătești. Era tot atît de favorabilă pe cît s-a arătat întotdeauna față de D-ta. Te sfătuiesc, totuși, să treci o dată pe la ea cu manuscrisul sau măcar cu tabla de materii a lucrării. Am observat că lucrurile acestea o impresionează. În ceea ce mă privește, aștept cu nerăbdare cartea și o voi prezenta imediat la Gallimard, adică lui Brice Parain, singurul filozof-consilier de editură pe care-l cunosc.

Mi-am notat zilele de 17 și 18 ianuarie, așa că voi fi prezent. Ne putem întîlni, înainte de 17 ianuarie, la sfîrșit de după-amiază, pe la orele 6.30–7 seara. Rămîi apoi să cinezi cu noi.

Încă o dată, toate cele bune și omagii Dnei.

Al D-tale cu prietenie,

Mircea Eliade

Publicată în volumul Octavian Vuia, *Întîlnire cu oameni și idei*, o carte gîndită de Nicolae Stroescu-Stănișoară, Editura Jurnalul literar, 1995, pp. 83–84.

II

Paris

18 i[unie 1953]

Dragă Vuia,

În locul ilustratei cu salutările tradiționale de la „băi“, îți trimit rîndurile acestea. Am putut lucra destul de bine la roman. Dar

săptămîna viitoare trebuie să mă întorc și să-mi pregătesc conferințele pentru Ascona.

Am primit invitația alăturată. Te rog citește-o și vezi dacă nu s-ar putea alcătui, în colaborare, un tablou al activității românești la Paris. Roagă-l pe [Octavian] Buhociu să se ocupe. Trebuie să notez conferințele Centrului M[ihai] Eminescu, Institutului Catolic etc. Dar vom mai sta de vorbă.

Omagii Dnei Vuia. Al D-tale, cu toată prietenia,

Mircea Eliade

Publicată în volumul Octavian Vuia, *Întîlnire cu oameni și idei*, o carte gîndită de Nicolae Stroescu-Stănișoară, Editura Jurnalul literar, 1995, p. 84.

III

Paris

9 decembrie 1953

Dragă Vuia,

Sînt de acord cu întîmpinarea pe care ai făcut-o părintelui Bârlea. În nici un caz centrul nu poate lua o atitudine politică. Impresia mea, cînd mi-am dat consimțămîntul, era că textul pregătit în rue Ribera se menținea pe o poziție de protest spiritual.

Iată adresa Reginei Elisabeta[-Elena], Princesse de Roumanie, Ville Rosalba, rue d'Antibes, Cannes.

Scrie-i cît mai repede, căci se apropie Crăciunul, și „fondurile” care se vor aduna se vor mistui în nevoile și ajutoarele de Sărbători.

Al D-tale, cu prietenie,

Mircea Eliade

Publicată în volumul Octavian Vuia, *Întîlnire cu oameni și idei*, o carte gîndită de Nicolae Stroescu-Stănișoară, Editura Jurnalul literar, 1995, p. 83.

CĂTRE MIRCEA VULCĂNESCU*

I

[1927]

Domnule Vulcănescu,

Întârzierea aceasta se datorește unei gripe stupide care m-a ținut departe de redacție.

Aflu acum că exemplarele cu *Insuficiența literaturii și Cultura* sînt epuizate.

Te rog mult să-mi înapoiezi deci aceste două foiletoane, ca să pot pregăti versiunea definitivă.

Cu scuze — aștept critica.

Al d-tale,

Mircea Eliade
Str[ada] Melodiei 1

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

Publicată de Marin Diaconu în *Jurnalul literar*, aprilie-mai 1993, nr. 13-16

* Mircea Vulcănescu (1904-1952), economist, profesor, statistician. La 31 de ani, director al Direcției Vămirilor, la 37 subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe. Opere: *Logos și Eros*, *Dimensiunea românească a existenței*, *Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut*. Ultimii ani de viață, petrecuți în temnițele comuniste.

Mircea Eliade îi consacră în 1967 un articol intitulat *Trepte pentru Mircea Vulcănescu*, din care reproducem primele rînduri:

„Nu știai ce să admiri mai întîi: nestăvilita lui curiozitate, cultura lui vastă, solidă, bine articulată, sau inteligența lui, generozitatea, umorul sau spontaneitatea cu care-și trăia credința și iscusința cu care și-o tălmăcea. Nu cred că am întîlnit un alt om înzestrat cu atîtea daruri. Și nici altul care să-l în-treacă în modestie.”

II

București

13 noiembrie [1927]

Stimate Domnule Vulcănescu,

Azi, am primit și citit scrisoarea D-tale. Eu sînt măgulit că urmărești acest *Itinerariu* care a plictisit o bună parte din lectorii

Cuvântului. Chiar acum, adun pachetul cu ziare în care se găsește publicat. În 15 noiembrie, apare cel din urmă foileton. Îl vei primi, așadar, întreg. Eu am vestit în mai multe rînduri că forma actuală nu mă mulțumește și că la publicarea în volum (cred — *Cartea vremii*) voi redacta multe părți din nou. M-ar bucura mult să știu care sînt observațiile D-tale critice; poate mi-ar folosi la corectarea generală.

Cred că accepți linia generală a gândirii *Itinerariului*. După cîte am auzit despre D-ta, gravitezi către o mistică ortodoxă. Ai putea ridica observații interesante asupra ortodoxiei care se vădește și în *Itinerariu*. Dumneata vei înțelege că poziția mea actuală e încă rezultatul unei crize. Poți judeca astfel mai adînc și mai aproape de adevăr acele cîteva afirmații ce rezumă finalului *Itinerariului*.

În așteptarea părerilor D-tale,

Mircea Eliade

P.S. Partea jenantă a scrisorii D-tale sînt rîndurile în care îmi vorbești de rambursarea unui anumit cost. D-ta nu știi că un ziarist nu plătește nimic cînd cere numere vechi?...

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

Publicată de Marin Diaconu în *Jurnalul literar*, aprilie–mai 1993

III

București

29 decembrie [1927]

Iubite și stimată Domnule Vulcănescu,

Presupun că ești complet absorbit de studiile D-tale de fericit doctorand parizian. Nu am primit nimic; cred însă că plicul meu cu foiletoane nu s-a pierdut.

Doream mult să-ți aflu părerile; mi-ai fi putut fi de folos la revizuirea textului. Împărtășirea obiecțiilor sau aprobărilor nu e totuși obligatorie.

Iată ce te rog, o dată cu scuzele mele: să-mi înapoiezi cât poți mai curînd capitolele [al] V[-lea]—[al] VI[-lea] din *Itinerariu*, pe care nu le mai am. Crainic crede că-l va putea publica în [colecția] *Cartea vremii* și trebuie să-l refac în întregime.

D-ta ai întâlnit pe Petre Viforeanu? Mi-e prieten și, oarecum, coleg.

Transmite salutări Dlui Șerban Cioculescu și [lui] Stelian Mateescu.

Iar D-tale, o dată cu Sărbători fericite, îți urează noroc și an bun

Mircea Eliade
Str[ada] Melodiei 1

P.S. La 10 ianuarie, trebuie să prezint manuscrisul corectat al *Itinerariului*.

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

Publicată de Marin Diaconu în *Jurnalul literar*, aprilie—mai 1993

IV

Calcutta
82, Ripon Street
23 ianuarie [1929]

Dragă prietene,

Cred că ți-au ajuns scrisorile mele. Sînt stabilit în Calcutta, unde mediul sanscrit și filozofia [sînt] convenabil[e]. Lucrez cu prof. [Surendranath] Dasgupta, învăț sanscrita cu furie, studiez *Samkhya* și *Vedanta* înainte de a aprofunda Yoga și Tantra, subiectul meu special pentru teză. Am cunoscut cîțiva savanți și gînditori de seamă printre indieni. De asemenea, o profesoară de istorie a artelor, vieneză, foarte distinsă. Duc o viață oarecum banală; în afară de descoperirile personale [pe] care le fac în biblioteca maharadjahului — zilele se petrec fără nici o surpriză. Eventualele experiențe nu le cunosc. M-am dat la fund pentru cîțiva timp și sînt mulțumit. Nu știu dacă știința are sau nu vreun nimb

în sine, dar o prefer improvizației. Și, atîta timp cît mă simt legat de ea — nu o pot culege într-o manieră diletantă.

Sînt multe, foarte multe ideile care au ajuns clare în urma lecturilor de aici. Adun material pentru o sinteză mai vastă, la care voi lucra mulți ani, *Spiritul asiatic*. Cred că va fi o interpretare mîntuită de plaga comparațiilor filologice. Eu văd altfel, și intuițiile mele se verifică zi după zi.

La Congres — n-am fost, deoarece se sfîrșise cînd am sosit eu în Madras. Congresul era la Myson, între 7–16 decembrie. Am fost însă la Congresul studenților creștini din Burma, India și Ceylon — ținut la Poonomales; foarte interesant. Am cunoscut pe Henriot și pe ceilalți. Foarte multe vorbe.

Henriot era supărat că Paul Sterian nu răspunsese la invitația lui de a primi postul de secretar. Găsise bani. I-am dat relațiile necesare. Roagă pe Paul Sterian să-i scrie personal.

Ce ați făcut cu *Duh și slovă*? Aștept exemplarele aici. Cred că nici unul n-a renunțat. Studiul meu e cam neglijent. Știu că nu va mulțumi pe toți. Dar, în împrejurările în care l-am scris, nu-l puteam face mai bun. Problema o continuu aici. Adun material pentru explicația magiei ca formă a visului. Poate că, peste mulți ani, un *Essai sur l'histoire et la signification de la magie* ar fi binevenit.

Cred că scrisorile tale vor fi copioase, cu amănunte asupra vieții culturale de la noi și cu comunicări de experiențe.

Eu nu m-am decantat suficient în Orient ca să pot să anticipez. Nici nu-mi place să-mi dau seama de ceea ce se petrece cu mine. Vreau să schimb, pentru un timp, alimentele — după cum am schimbat și clima. Voi reflecta apoi și-ți voi comunica ce văd.

Îmbrățișează pe toți prietenii noștri de la *Duh și slovă*. În cîrînd, voi avea mai mult timp și mai multă „dispoziție” (nu e capriciu) și le voi scrie personal.

Cu prietenie și drag,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

Publicată de Ilie Rad în *Excelsior*, an VII, nr. 11, 1998, p. 75

V

Calcutta
82, Ripon Street
23 iulie 1929

Iubite prietene,

O scrisoare de-a tatălui meu mă vestește că te afli din nou în București, că te-ai interesat de mine și te-ai plîns că nu ți-am scris. Îmi amintesc totuși că, după ce am expediat jalnicul manuscris din Colombo, ți-am scris de două ori, din Madras și Calcutta. N-am primit nici o linie răspuns. Un prieten m-a informat de plecarea ta la Paris. Am renunțat să te prind.

Aștept acum vești. Dinspre partea mea, puține. Lucrez sanscrită și filozofie indiană, îndeosebi yoga, subiectul tezei de doctorat. Dintre europeni, nu citesc decît pe Aristot, pe S[fîntul] Francisc și pe Chesterton. Acesta din urmă, simplă odihnă a ochilor (literele sanscrite și tibetane îmi obosesc mult miopia).

Am întrerupt colaborarea la ziar. Am pregătit studiul făgăduit *Revistei de filozofie*, *Introducere în filozofia Samkya*. După ce m-am întors din Himalaya, am îndurat ispite multe.

Am scris atunci *Isabel și apele diavolului*, pe care îl voi trimite în curînd lui Haig Acterian și care se va afla prin septembrie la Ionel Jianu. Te rog mult să-l citești și să-mi scrii ce crezi. Cînd voi mai avea timp, voi scrie *Lumina ce se stinge*. Amîndouă, fără duhuri autobiografice.

Mă simt foarte bine aici. Voi mai rămîne încă doi ani. Mi-e teamă însă că nu mi se va prelungi bursa. Voi suferi atunci mult. Ce fac prietenii noștri? Nae Ionescu nu mi-a scris decît o singură dată, ca să-mi spună că mi-a găsit 10 000 de lei ajutor. Asigură pe toți duhsloviștii de sinceritatea și prietenia mea. Nu-ți fie teamă de mine.

Vrei să-mi faci un mare, un adevărat serviciu? Roagă-l pe Sandu Tudor să-mi trimeată, împrumut pentru vreo două luni, sau să cumpere pentru mine — acea carte asupra meditațiilor și rugăciunilor bizantine împlinite prin rostirea cuvintelor. Nu-mi amintesc nici autorul, nici numele „sectei“ (dacă e cumva sectă). Sandu însă știe despre ce carte e vorba, pentru că i-am cerut-o eu astă-toamnă. E în colecția publicată la Roma („Orientalia“) și cumpărată pentru recenzii la *Logos*.

Ce se aude cu nr. 3 din *Logos*? Dar cu proiectele noastre?
Nimic de la Stelian Mateescu, deși îmi făgăduise să-mi scrie.
Aștept nerăbdător vești și te îmbrățișez cu dor,

Mircea Eliade

P.S. Asigură pe profesorii mei că nu-mi pierd timpul aici, dar că am ajuns prea scrupulos ca să public tot ce scriu sau să scriu tot ce aş putea scrie. Așadar, numai după vreo opt luni voi trimite ceva dlui Gusti, pentru „Arhivă“.

Anul acesta sînt asigurat, cu bursă. Am putut lucra în condiții excelente și am cumpărat toate textele sanscrite de care am nevoie.

Pregătesc un *Umanismul indian* pentru *Gîndirea*.

Romanul meu asupra vieții universitare trimis lui Ionel Teodoreanu din Colombo s-a pierdut.

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

VI

Swarga Ashram
16 dec[embrie] 1930

[Dragă prietene,]

Ești un om extraordinar. Aud că ai publicat trei foiletoane asupra acelei cărți ratate, *Isabel*, și ai izbutit să scrii lucruri minunate. Aud că mi-ai scris duzini de pagini, dar ți-e teamă să mi le expediezi din cauza nesiguranței poștei. Dar n-am cetit nimic pînă acum. Oare chiar „Scrisorile“ din *Cuvîntul* îmi sînt interzise? Te-aș ruga mult să mi le trimiți. Și, dacă nu cumva cer ceva antagonistic principiilor tale, te-aș ruga să-mi comunici impresii asupra primei părți din *Lumina ce se stinge*. De asemenea, asupra fostului grup *Duh și slovă*.

Adresa mea e 82, Ripon Street, Calcutta.

Prietenie de la

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

VII

Sanatoriul Moroeni
Dîmbovița

Duminică, 13 noiembrie [1938]

Dragă Mircea,

Scrisoarea aceasta — cea dintîi pe care o scriu unui prieten — aş fi vrut să cuprindă numai dragostea mea prietenească şi mulţumirile mele. Nina mi-a spus tot ce-ai făcut pentru mine — pentru sănătatea mea şi pentru *Zalmoxis*. Nu îndrăznesc să-ţi mulţumesc. Cînd voi veni în Bucureşti, vei înţelege cît de esenţial a fost ajutorul tău. În afară de suferinţele mele pulmonare, mai am o sumă de inhibiţii şi exasperări nervoase — de care mă tem serios, căci îmi ameninţă cura în sanatoriu...

Dragă Mircea, o nouă plictiseală, şi iarăşi recurg la tine: chestia impozitului pe venituri literare. Am plătit pînă în iunie cîte 1 000—2 000 pe lună. După ce-am fost arestat, Nina n-a mai putut plăti. N-avea cu ce. Acum, publicaţie de vînzare pentru 17 no[iembrie]. Nina a fost în Buc[ureşti], a amînat pe ziua de 20 no[iembrie]. Dar asta nu rezolvă nimic. Eu de abia găsesc bani să-mi plătesc sanatoriul. De altfel, nu e vina mea dacă nu mai cîştig nimic de patru luni şi dacă azi sînt bolnav. Cum aş putea plăti impozitul?!...

Am făcut de aici o cerere de *amîinare* şi *stingere* la Adm[inistraţia] Financ[iară a Sectorului] Galben. Tatăl meu îţi va lăsa ţie, acasă, numărul de înregistrare. Am îndrăznit, de asemenea, să adresez o petiţie similară ministrului [Mircea] Cancicov la el acasă, însoţită de o scurtă scrisoare. Nu se poate ca ministrul să nu înţeleagă ridicolul tragic al publicaţiei de vînzare emise asupra unui scriitor închis şi bolnav.

Te rog pe tine, dragă Mircea, să faci ceva eficient şi în această mizerie. Nu am pe nimeni altul în tot Bucureştiul.

Eu m-aş înzdrăveni mai repede dacă n-aş deveni din ce în ce mai nervos. Nu mai pot suporta altitudinea şi terasele de cură. Mă gîndesc tot timpul la *Zalmoxis*, la cartea care a rămas nescrisă, la viaţa şi ziua de mîine.

Dragă Mircea, te rog transmite soției tale toată prietenia mea și a Ninei.

Ție îți mulțumește fierbinte și te îmbrățișează de departe fostul prea dinamic tău prieten

Mircea

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

Publicată de Mircea Handoca în Litere, octombrie 1990, p. 10

[noiembrie 1938]

Domnule Ministru,

Subsemnatul, Mircea Eliade, scriitor, domiciliat în strada Palade 43 și actualmente internat în Sanatoriul antituberculos de la Moroeni, jud[ețul] Dâmbovița, al Ministerului Sănătății și Asistenței Sociale, fiind impus la plata impozitului profesional pe anul curent, prin apreciere, după veniturile prezumate ale anului trecut, am solicitat ministerului anularea debitului și, dacă nu se poate, măcar o eșalonare a lui, întrucât mă aflam în neputință de a-l plăti dintr-o dată. Eșalonarea mi-a fost acordată de minister.

Între timp, îmbolnăvind-mă și fiind pus temporar în situația de a nu mai putea lucra, am fost silit să cheltuiesc puținii bani de care mai dispuneam pentru întreținerea mea în sanatoriu. Ca atare, mi-a fost cu neputință să mai fac față plăților rezultând din eșalonare și m-am găsit în fața unei publicații de vânzare pentru ziua de 17 noiembrie curent.

Nevoind să-mi văd irosit singurul meu instrument de muncă, biblioteca mea [de] indianistică, constituită cu prețul a foarte mari jertfe și [a] altora mai puțin folositoare, bibliotecă ce constituie singura parte valoroasă a averii mele și sperînd că neputința mea actuală de a lucra este trecătoare, solicit Onor Minister:

- 1) amînarea execuției ordonate pentru ziua de 17 noiembrie curent;
- 2) dacă anularea debitului nu-i posibilă nici acum, măcar acordarea unei noi păsuiri la plata impozitului, spre a mă putea pune în situația de a-i face față.

Neîndoindu-mă că veți înțelege situația unui cărturar care n-are alt venit decît produsul condeiului său și dat fiind că execuția e ordonată chiar pe as-

tăzi, vă rog să binevoiți a dispune ca hotărîrea ce veți lua să fie comunicată imediat organelor de percepere.

Cu deosebită stimă,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

VIII

Zalmoxis

Revue des études religieuses

Rédaction: str[ada] Palade, 43

București III

Marți, 28 noiembrie [1939]

Dragă Mircea,

Ne întâlnim atît de rar și vorbim despre atîtea lucruri, încît nu izbutesc să-ți spun cît de încurcat am rămas de pe urma editării volumului I din *Zalmoxis* și, mai ales, cît sufăr că nu pot da la tipar măcar manuscrisele streine primite pentru volumul [al] II[-lea]. M-am hotărît atunci, dragă Mircea, să-ți scriu și să te rog fierbinte să plasezi acele zece abonamente pe care ți le-am dat astă-iarnă la Titel. Îți pot sugera eu cîteva nume dintre prietenii și cunoscuții tăi: S[ilviu] Rusu, Dan Botta, Neagu etc. Știu că nu e plăcut să încasezi abonamente, dar mă gîndesc că revista asta trebuie să apară și eu trebuie să trăiesc.

Te rog încă o dată să mă ierți pentru scrisoarea asta. Nu aveam cui să mă mărturisesc mai bine. Sărută mîna Duduii Margareta.

Pe tine te îmbrățișează cu drag

Mircea

Originalul în arhiva Măriuca Vulcănescu, București

CÄTRE STIG WIKANDER*

I

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

[le] 2 novembre 1948

Monsieur et Cher Collègue,

Je vous remercie de votre lettre du 15 octobre adressée chez M. Dumézil. J'espère vous rencontrer bientôt à Paris et pouvoir discuter avec vous divers problèmes d'histoire des religions indiennes sur lesquels vos recherches ont apporté des contributions décisives (je pense surtout à votre *Arische Männerbund* et l'étude récente sur le *M[aha]bh[arata]*). Quant à mes *Techniques*, vous avez raison de l[es] considérer un résumé de mon ancien *Yoga*. [Leur] seul mérite, d'après moi, c'est d'avoir poussé un peu plus loin l'analyse de la méditation et la contemplation „mystique“ indiennes. C'est là d'ailleurs que je vois l'intérêt de mes publications sur les techniques yogiques. Quant aux „origines“, je me suis permis une hypothèse de travail à laquelle d'ailleurs je ne tiens pas beaucoup, hypothèse qui a été acceptée par quelques maîtres (Val-*lée-Poussin*, *Przyluski*, *Masson-Oursel*) et rejetée par d'autres (p[ar] ex[emple] *Filliozat*). Je ne connais pas le travail de *Schra-der*, et je vous remercie de me l'avoir signalé. Il s'agit seulement de savoir si le chaudron de *Gundestrup* représente un document de la plus „authentique“ religion indo-européenne, si on n'est pas en droit de suspecter certaines influences „sudiques“... En effet, les I[ndo]-Européens connaissaient, aux aussi, une Déesse-Mère — mais peut-on comparer son rôle et ses privilèges aux Dées-ses-Mères méditerranéennes et orientales? Il y a quelque chose de pareil à une *Durga* chez les Indo-Européens?

J'ai été toujours frappé de l'absence, en dehors de l'Inde, de toute technique yogique. On peut identifier (si on veut!) certains éléments „chamaniques“ chez les Germains (comme p[ar] ex[emple] *M. Closs*) ou chez les Iraniens — mais rien d'une physiolo-

gie mistică de tip yogic. Je serais prêt à croire dans une innovation indienne (aryenne) si l'hindouisme médiéval et moderne n'avait cet aspect composite, plutôt asiatique qu'aryen. Quand je me trouvais aux Indes, il m'était impossible de comprendre la religion vivante autour de moi à partir du Vêda ou même du brahmanisme. Ce n'est qu'après avoir compris le *puja* et avoir étudié un peu „la religion du terroir“ que j'ai commencé à voir plus clair...

Mais, je le répète, la question des „origines“ des techniques yogiques n'est qu'une hypothèse, et encore une hypothèse assez fragile!... L'extrême difficulté de pouvoir décider en ces questions a fini même de m'éloigner de l'„histoire“ proprement dite de ces religions, me contentant, pour le moment, de bien voir ce qu'une religion *peut être* et ce qu'elle *veut dire*.

Zalmoxis II, 2 n'est jamais paru. On avait égaré le manuscrit, et actuellement ce type de revue n'a plus d'actualité en Roumanie.

Dans l'attente de vous rencontrer à Paris, je vous prie de croire, Monsieur et cher Collègue, en mes sentiments d'admiration,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 162–163.

* Stig Wikander (1908–1983), savant suedez specialist în mitologia indo-iraniană, a fost unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Mircea Eliade. Numele lui este amintit de numeroase ori în *Jurnal*, *Memorii* şi în *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*.

[Traducere]

2 noiembrie 1948

Domnule şi dragă Colega,

Vă mulţumesc pentru scrisoarea d-voastră din 15 octombrie adresată Dlui Dumézil. Sper să vă întâlnesc curînd la Paris şi să pot discuta cu d-voastră diferite probleme de istorie a religiilor indiene, asupra cărora cercetările D-voastră au adus contribuţii

decisive (mă gîndesc mai ales la lucrarea *Arische Männerbund* și la studiul recent asupra *Mahabharatei*). În ce privește *Tehnicile* mele, aveți dreptate să le considerați un rezumat al vechii mele *Yoga*. Singurul lor merit, după mine, este de a fi dus puțin mai departe analiza meditației și a contemplației „mistice” indiene. În aceasta văd, de altminteri, interesul publicațiilor mele asupra tehnicilor yogice. În privința „originilor”, mi-am permis o ipoteză de lucru, la care de altfel nu țin prea mult, ipoteză ce a fost acceptată de cîțiva maeștri (Vallée-Poussin, Przyluski, Masson-Oursel) și contestată de alții (de exemplu, Filliozat). Nu cunosc lucrarea lui Schrader și vă mulțumesc că mi-ați semnalat-o. E vorba numai de a ști dacă cazonul de la Gundestrup reprezintă un document al celei mai „autentice” religii indo-europene, dacă nu avem dreptul de a suspecta anumite influențe „sudice”. Într-adevăr, indo-europenii cunoșteau și ei o Zeiță-Mamă — dar putem compara oare rolul și privilegiile ei cu cele ale Zeițelor-Mamă mediteraneene și orientale? Există ceva asemănător cu Durga la indo-europeni?

Am fost totdeauna uimit de absența oricăror tehnici yoga în afara Indiei. Putem identifica (dacă vrem!) anumite elemente „șamanice” la germani (ca, de exemplu, d. Closs) sau la iranieni — dar nimic dintr-o fiziologie mistică de tip yoghin. Aș fi gata să cred într-o inovație indiană (ariană) dacă hinduismul medieval și modern n-avea acest aspect mai curînd compozit decît asiatic și arian. Cînd mă aflu în India, mi-era imposibil să înțeleg religia vie din jurul meu plecînd de la Veda sau chiar de la brahmanism. De abia după ce am înțeles *puja* și am studiat puțin „religia pămîntului” am început să văd mai clar...

Dar, o repet, chestiunea „originilor” tehnicilor yoga nu este decît o ipoteză, și încă o ipoteză destul de fragilă!... Dificultatea extremă de a putea decide în aceste chestiuni a sfîrșit chiar prin a mă îndepărta de „istoria” propriu-zisă a acestor religii, mulțumindu-mă pentru moment să văd ceea ce o religie *poate* să fie și ceea ce ea *vrea să spună*.

Zalmoxis II, 2 n-a apărut niciodată. Manuscrisul a fost rătăcit și, în momentul de față, acest tip de revistă nu mai este de actualitate în România!

În așteptarea întâlnirii noastre la Paris, vă rog să credeți, Domnule și dragă Coleg, în sentimentele mele de admirație,

Mircea Eliade

II

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7e

le 30 mars 1949

Monsieur et Cher Collègue,

Je vous remercie pour votre lettre du 9 mars et je me réjouis que j'aurai l'occasion de faire bientôt votre connaissance personnelle. Inutile de vous redire tout ce que M.M. [Geo] Widengren et [Georges] Dumézil m'ont parlé de vous! Et j'ai une grande admiration pour vos travaux.

L'Hôtel de Suède dispose de quelques chambres bien modestes et comparativement assez bon marché (entre 200 et 300 fr[ancs] par jour). Je suis à votre disposition pour vous réserver une chambre à la date que vous m'indiquerez. Je serai bien heureux de discuter avec vous personnellement.

Monsieur Dumézil a la situation en mains au Collège de France. On attend la signature du ministre de l'Instruction Publique.

À très bientôt, je l'espère, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuș și Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, p. 164.

[Traducere]

30 martie 1949

Domnule și dragă Coleg,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea din 9 martie și mă bucur că voi avea ocazia să vă cunosc curînd. Inutil să vă repet ceea ce Dnii

Geo Widengren și Georges Dumézil mi-au spus despre D-voastră. Am o mare admirație față de lucrările D-voastră.

Hôtel de Suède dispune de câteva camere modeste și, comparativ, destul de convenabile ca preț (între 200 și 300 de franci pe zi). Sînt la dispoziția D-voastră pentru a vă rezerva o cameră la data pe care mi-o veți indica. Voi fi fericit să discut cu d-voastră personal.

D. Dumézil are situația în mîină la Collège de France. Se așteaptă semnătura ministrului instrucțiunii publice.

Foarte pe curînd, sper, al D-voastră,

Mircea Eliade

III

62 bis, rue de la Tour

Paris 16

le 7 novembre 1950

Mon Cher Ami,

Que ma nouvelle adresse ne vous effraye pas! Elle est provisoire — bien que providentielle. Un médecin que j'avais rencontré au Congrès de Fontainebleau, Dr. René Laforgue (le psychanaliste), en apprenant que je ne peux plus travailler dans une chambre d'hôtel, m'a gracieusement offert d'habiter son appartement pendant son absence, i.e. jusque vers le 15 janvier. Ainsi se fait-il que nous avons légèrement déménagé (comme des oiseaux!) — et, enfin, j'ai une chambre à travailler et j'espère pouvoir me remettre à mon malheureux livre sur le chamanisme. Mais pas avant avoir fini quantité de petites choses qu[i] empoisonnent ma vie et dispercent mes forces (hélas! assez limitées depuis quelque temps!). J'ai dû, en effet, écrire le texte de ma communication au Congrès de Fontainebleau, rédiger un article pour *Critique* (sur les rencontres d'*Eranos*) et je tache maintenant à bâcler 30 pages sur les religions des Turco-Mongols (!!) pour une Encyclopédie orientale (et de vulgarisation) dirigée par G[iuseppe] Tucci. Tout ceci m'ennuie et me démoralise au plus haut degré — mais j'ai appris à me résigner et même à sourire devant

les „terreurs“ de l'Histoire (en attendant bien entendu que cette majuscule m'écrase un beau jour...)

J'ai été très heureux en recevant votre lettre, bien que les nouvelles que vous me donniez sur votre famille ne fussent point encourageantes. Mais, espérons-le, la grippe „familiale“ vous épargnera jusqu'à la fin!...

Je me rappelle avec nostalgie les beaux jours de l'automne 1949, quand nous étions voisins et j'avais l'occasion de vous rencontrer souvent. Que je n'ai pas su profiter plus de votre présence à Paris! Car vous êtes parmi les très rares savants qui ont eu la modestie de dépasser leur spécialité!... Et, en plus, vous êtes curieux — et les savants (comme disait Anatole France) ne sont pas curieux. En apprenant à vous connaître, j'ai commencé à comprendre votre destinée. Mon pauvre Ami, avec votre intelligence et votre savoir on ne peut pas „faire une carrière“ — même en Suède, pays si civilisé... Je ne vois pas, de ma part, aucune possibilité d'en sortir de ce cercle prédestiné...

Je vous remercie encore une fois pour votre invitation à prendre le lectorat de roumain. Je crois vous avoir expliqué pourquoi je ne peux pas l'accepter. Je veux à tout prix achever mon livre sur le chamanisme. S'il me reste encore le temps de faire autre chose, j'essaierai d'écrire un petit livre sur *L'Homme comme symbole*. Mais j'en doute, je suis assez déçu par l'érudition et je crois avoir commis un grand crime contre moi-même en abandonnant la littérature. Quoi qu'il en soit, je veux „liquider“ mes recherches d'histoire des religions avant de faire autre chose (par exemple, émigrer en Argentine, où se trouve ma belle-fille, et chercher la fortune dans l'agriculture!...)

C'est pour cela que j'hésite même devant l'invitation de Tucci de donner un cours à Rome. Je le ferais seulement si mon livre était prêt.

Mais j'ai écrit à Héresco, et je crois qu'il acceptera d'y aller en Suède pour un semestre — et même plus. Son adresse est: N. I. Héresco, 17, rue Théodore de Banville, Paris 17e. Il vous écrira, d'ailleurs, lui-même. Comme vous le savez, il a été professeur de littérature latine à Bucarest et à Lisbonne. Il s'intéresse spécialement à la poésie latine et à la stylistique, mais il a la préparation linguistique nécessaire à l'enseignement du roumain...

Quant aux articles pour les journaux suédois, voici ce que j'en pense: je pourrais vous envoyer un sur les rencontres d'Ascona. Je ne veux pas écrire sur C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu, car l'*homme* m'a beaucoup déçu, il a dépassé de loin l'ingratitude envers son pays (il a refusé, p[ar] ex[emple], d'aider quelques étudiants roumains tuberculeux, bien qu'il possède une fortune considérable...); il est presque fou. Cioran a du génie, et [il] est un très grand écrivain, mais son livre est l'œuvre la plus nihiliste qu[i] soit et c'est difficile de la discuter dans les journaux. En tout cas, je trouvera facilement d'autres sujets. Voulez-vous m'indiquer le nombre de pages nécessaires? (des pages comme celle-ci).

L'avenir ne semble pas trop encourageant, mais on finit par s'habituer à tout, même à la catastrophe. J'espère gagner un peu d'argent avec mon roman *La nuit Bengali* (= *Maitreyi*), dont je vous envoie un exemplaire. J'ai perdu les adresses des éditeurs suédois que vous m'avez données un jour. Voulez-vous m'indiquer celui qui serait le plus „ouvert“ à un roman comme le mien? Il se vend assez bien en France, et la critique est extrêmement favorable. Chose importante: les indianistes n'ont pas été froissés — ils le considèrent comme un „document authentique“ sur la vie moderne de Bengale...

J'ai encore l'espoir d'obtenir une subvention de la Caisse de la Recherche Scientifique, mais seulement l'espoir, car les intrigues peuvent toujours triompher...

Vous ne me dites rien de votre livre. Est-il achevé? Le texte d'Amsterdam et l'article que vous m'avez donné m'ont énormément intéressé. J'attends votre livre pour écrire un long article au *Critique*, où je parlerai aussi de votre „œuvre complète“.

J'ai vu Dumézil. Il s'est remis de sa période de mélancolie, mais il ne rédige toujours pas. Il croit n'avoir rien à dire, pour le moment. Je suis certain que cette période de stérilité passera incessamment. C'est une nouvelle crise de croissance, bien que Dumézil ne s'en doute pas...

Ma femme est heureuse de pouvoir circuler dans un couloir, une cuisine et trois grandes pièces! Elle transmet à Mme Wikander et à vous même tous ses meilleurs souvenirs! Mes hommages à Mme — et très amicalement à vous,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 164–166.

[Traducere]

7 noiembrie 1950

Dragul meu prieten,

Să nu vă sperie noua mea adresă! Ea este provizorie — deşi providenţială. Un medic pe care îl întâlnisem la Congresul de la Fontainebleau, doctorul René Laforgue (psihanalistul), aflînd că nu mai pot să lucrez într-o cameră de hotel, mi-a oferit cu amabilitate să locuiesc în apartamentul său pe timpul cît lipseşte, adică pînă către 15 ianuarie. Astfel se face că am luat-o sprintenel din loc (ca păsărelele!) — şi, în fine, am o cameră de lucru şi pot să-mi reiau lucrul la nefericita mea carte despre şamanism. Dar nu înainte de a termina mulţime de mici lucruri ce-mi otrăvesc viaţa şi-mi dispersează forţele (destul de limitate, vai, de cîtăva vreme!). A trebuit, într-adevăr, să scriu textul comunicării mele pentru Congresul de la Fontainebleau, să întocmesc un articol pentru *Critique* (asupra întîlnirilor de la *Eranos*) şi-mi dau acum osteneala să termin treizeci de pagini despre religiile turco-mongole pentru o Enciclopedie orientală (şi de vulgarizare) dirijată de Giuseppe Tucci. Toate acestea mă obosesc şi mă demoralizează în cel mai înalt grad — însă am învăţat să mă resemnez şi chiar să surîd în faţa „terorilor” Istoriei (aşteptînd bineînţeles ca această majusculă să mă zdrobească într-o bună zi...).

Am fost foarte fericit primindu-vă scrisoarea, deşi veştile pe care mi le daţi despre familia D-voastră nu sînt deloc încurajatoare. Să sperăm însă că gripa familială vă va cruţa în cele din urmă.

Îmi amintesc cu nostalgie de frumoasele zile ale toamnei anului 1949, cînd eram vecini şi aveam ocazia să vă întîlnesc deseori. Îmi pare rău că n-am fost în stare să profit de prezenţa D-voastră la Paris. Căci sînteţi dintre acei foarte rari savanţi care au avut modestia să-şi depăşească specialitatea!... Şi, în plus, sînteţi curios — iar savanţii (cum spunea Anatole France) nu sînt

curioși. Învățînd să vă cunosc, am început să vă cunosc destinul. Sărmane Prieten, cu inteligența și știința D-voastră nu poți „face carieră” — nici măcar în Suedia, țară atît de civilizată... Nu văd, din parte-mi, nici o posibilitate de a ieși din acest cerc predestinat...

Vă mulțumesc încă o dată pentru invitația D-voastră să accept lectoratul de română. Cred că v-am explicat de ce nu pot să accept. Vreau cu orice preț să-mi termin cartea despre șamanism. Dacă-mi mai rămîne timp și pentru altceva, voi încerca să scriu o cărticică despre *Om ca simbol*. Dar mă îndoiesc, sînt destul de decepționat de erudiție și cred că, abandonînd literatura, am comis o mare crimă împotriva mea însumi. Orice ar fi, vreau să-mi „lichidez” cercetările de istorie a religiilor înainte de a mă apuca de altceva (de pildă, să emigrez în Argentina, unde se află fiica mea vitregă, și să-mi caut norocul în agricultură!...).

Tocmai de aceea rezist pînă și invitației lui Tucci de a ține un curs la Roma. O voi face numai atunci cînd cartea mea va fi gata.

I-am scris însă lui Herescu și cred că el va accepta să meargă în Suedia pentru un semestru — și chiar mai mult. Adresa lui este: N. I. Herescu, 17, strada Théodore de Banville, Paris 17e. Vă va scrie, de altminteri, el însuși. Așa cum știți, el a fost profesor de literatură latină la București și Lisabona. Îl interesează în special poezia latină și stilistica, dar are pregătirea lingvistică necesară pentru predarea limbii române...

În ce privește articolele pentru ziarele suedeze, iată la ce mă gîndesc: aș putea să vă trimit unul despre întîlnirile de la Ascona. Nu vreau să scriu despre Constantin Virgil Gheorghiu, căci *omul* m-a decepționat profund, a depășit cu mult ingratitudea față de țara sa (a refuzat, de exemplu, să ajute cîțiva studenți români tuberculoși, cu toate că are o avere considerabilă...); e aproape nebun. Cioran are geniu și e un foarte mare scriitor, dar cartea sa este cea mai nihilistă operă din cîte există și e dificil să discuți despre ea în jurnale. În orice caz, voi găsi cu ușurință alte subiecte. Vreți să-mi indicați numărul de pagini necesar (pagini de mărirea acesteia)?

Viitorul nu pare prea încurajator, dar sfîrșim prin a ne obișnui cu totul, chiar și cu catastrofele. Sper să cîștig ceva bani cu romanul meu *La nuit Bengali* (= *Maitreyi*), din care vă trimit un

exemplar. Am pierdut adresele editorilor suedezi pe care mi le-ați dat cândva. Vreți să mi-l indicați pe cel care ar fi cel mai „deschis” publicării unui roman ca al meu? Se vinde destul de bine în Franța și critica este extrem de favorabilă. Lucru important: indianiștii nu au fost ofensați — ei îl consideră ca pe un „document autentic” despre viața modernă din Bengal.

Am încă speranța de a obține o subvenție de la Casieria Cercetării Științifice, dar numai speranța, căci intrigile pot totdeauna să triumfe.

Nu-mi spuneți nimic despre cartea D-voastră. L-ați terminat? Textul de la Amsterdam și articolul pe care mi l-ați dat m-au interesat enorm. Aștept cartea D-voastră pentru a scrie un amplu articol la *Critique*, în care voi vorbi și despre „opera D-voastră completă”.

L-am văzut pe Dumézil. Și-a revenit din perioada de melancolie, dar încă nu lucrează. Crede că nu are nimic de spus pentru moment. Sînt sigur că această perioadă de sterilitate va trece neîntîrziat. E o nouă criză de creștere, deși Dumézil nu se îndoiește...

Soția mea e fericită că poate să circule într-un culoar, o bucătărie și trei camere mari! Ea transmite Dnei Wikander și D-voastră toate frumoasele ei amintiri. Omagiile mele Dnei — și foarte prietenește, al D-voastră,

Mircea Eliade

IV

Hôtel de Suède
le 21 février 1951

Cher Ami,

J'ai bien reçu vos deux lettres et je vous remercie de tout coeur pour l'effort que vous avez fait! J'accepte avec le plus grand plaisir — et honneur! — l'invitation de parler devant le dangereux public de Lund, et d'ailleurs en Suède. Les sujets des deux conférences seraient les suivants: 1. Vue d'ensemble sur le chamanisme; 2. Chamanisme et techniques mystiques dans l'Inde et le

Tibet (comparaision avec le Yoga et le tantrisme). (Entre nous, je peux vous assurer que la comparaision serait négative!) Une de ces deux conférences — à votre choix — je la pourrai tenir en anglais. Malheureusement, je n'ai plus rédigé en anglais depuis douze ans et je crains à le faire maintenant. Si j'envoie le texte français deux semaines en avant, croyez-vous qu'on pourrait préparer une version anglaise à Lund?... Pour l'Alliance Française, je pouvais parler de la littérature roumaine de langue française (P[anait] Istrati, [Constantin Virgil] Gheorghiu, [Emil] Cioran, etc.).

Je ne peux pas venir avant le 15-20 avril, disons même 20 avril. Je pars en Italie vers le fin de mars pour au moins quinze jours. Si les dates ne conviennent pas, peut-être on ajournera la visite pour l'automne. Mais Dieu seul sait ce qu'advieindra d'ici à l'automne!...

Ne faites pas, je vous supplie, des efforts pour m'inviter ailleurs. Je serais très heureux de vous voir à Lund et de rester tout le temps avec vous! J'espère finir d'ici là mon malheureux livre sur les malheureux chamans!...

Ma femme vous envoie ces meilleurs souvenirs. Mes hommages à Mme Wikander et très amicalement à vous,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, p. 167.

[Traducere]

21 februarie 1951

Dragă Prietene,

V-am primit cele două scrisori şi vă mulţumesc din toată inima pentru efortul pe care l-aţi făcut. Accept cu cea mai mare plăcere — şi onoare! — invitaţia de a vorbi în faţa periculosului public din Lund şi de aiurea din Suedia. Subiectele celor două conferinţe ar fi următoarele: 1. Privire de ansamblu asupra şamanismului; 2. Şamanism şi tehnici mistice în India şi Tibet — comparaţie

cu Yoga și tantrismul. (Între noi, vă pot asigura că această comparație va fi negativă.) Una dintre aceste două conferințe — la alegerea D-voastră — o voi putea ține în engleză. Din nefericire, n-am mai redactat în engleză de doisprezece ani și mi-e teamă să o fac acum. Dacă trimit textul francez cu două săptămîni înainte, credeți că s-ar putea pregăti o versiune în limba engleză la Lund? Pentru *Alianța Franceză*, aș putea vorbi despre literatura română de limbă franceză (Panait Istrati, Constantin Virgil Gheorghiu, Emil Cioran etc.).

Nu pot veni înainte de 15–20 aprilie, să spunem chiar 20 aprilie. Plec în Italia spre sfîrșitul lui martie pentru cel puțin cincisprezece zile. Dacă datele nu vă convin, am putea amîna vizita pentru la toamnă. Dar numai Dumnezeu știe ce se va mai întîmpla de acum pînă la toamnă!

Vă rog stăruitor, nu faceți eforturi pentru a mă invita în altă parte. Aș fi foarte fericit să vă văd la Lund și să rămîn tot timpul cu D-voastră. Sper să sfîrșesc pînă atunci nefericita mea carte despre nefericiții șamani!...

Soția mea vă trimite cele mai frumoase amintiri. Omagiile mele Dnei Wikander și, cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

V

Paris

le 26 mai 1951

Bien Cher Ami,

Je viens de recevoir votre deuxième lettre et je vous demande toutes mes e[x]cuses de n'avoir [pas] pu vous répondre plutôt. Quant à la bourse Bo[l]ingen, j'ai eu la chance de la „gagner“ pour trois ans (69 500 fr[ancs] par mois), mais, pour l'avoir, j'ai renoncé à la mensualité de la Recherche Scientifique (42 000 fr[ancs]). La Recherche Scientifique, comme c'est la loi en France, n'accepte pas le „cumul“. Jecrai[ns] que la Bo[l]ingen Foundation se guide d'après les mêmes principes — mais je ne suis pas sûr. Vous

pouvez vous renseigner en écrivant à: Bo[l]ingen Foundation, Inc. 140 East 62 Street, New York, 21. De toute manière je sais que les bourses sont décidées au milieu de l'automne (vers le 15-20 octobre) et commencent le 1er janvier. Lorsque vous faites la demande, ajoutez vos publications et une liste des „supporters“ (n'oubliez pas [Giuseppe] Tucci, [Raffaele] Pettazzoni, etc.).

Vous connaissez le coût de la vie à Paris: il augmente toujours. Mais avec la bourse Bo[l]ingen, ma femme et moi nous nous arrangeons. Le problème capitale reste l'habitation. Je ne manquerais pas de vous faire signe (par télégramme!) dès que j'apprendrai quelque chose. Il est toujours possible de trouver une maison ou un appartement dans la banlieue. L[eontin] Constantinescu, par exemple, avec trois petits enfants et la bonne (et sa femme et sa soeur!) habitent à Bois-Colombes, à sept minutes (par train) de la gare St. Lazare. Je pense qu'à quinze ou à vingt minutes vous pourriez trouver un appartement. On s'est beaucoup réjoui à Paris en apprenant que vous auriez la „chaire d'Edsman“, mais je vois que la chose n'est pas encore décidée.

J'ai de nouveau parlé de vous à Payot. Un ouvrage de vulgarisation sur les Aryens l'intéresse beaucoup. Également un livre sur les épopées ou sur Homère. (Et, j'ajoute, moi, n'importe quel autre livre de votre plume — à condition qu'il ne traite pas une question trop spéciale).

J'attends avec impatience l'ouvrage, aussi négatif qu'il [soit], sur Franz Cumont. Est-il écrit en allemand ou en suédois?

J'ai corrigé les épreuves de mon *Chamanisme* et j'ai compris combien il aurait gagné si j'avais eu le temps et la patience de la „travailler“ encore quelques mois. Mais mon destin est d'achever mes ouvrages en hâte, bien que je perds un temps considérable à les préparer. (Si j'écris encore un livre d'histoire des religions, je vais renverser la proportion: deux mois pour la documentation et deux ans pour la rédaction!...)

Je suis actuellement confisqué par un petit et audacieux travail: présenter, en trente pages de machine, les littératures orales! (pour l'*Histoire* de Gallimard). Je ne sais pas quoi dire, au juste, et j'espère qu'un miracle me sortira de cette impasse avant de perdre ma tête...

Mon dégoût de l'érudition approche le point culminant. Pour me sauver, je ne vois qu'une solution: jeter tout par terre et me réfugier à la campagne et m'abandonner à la „littérature“. Mais, malheureusement, j'ai les mains liées par de multiples engagements. *The way of all flesh*¹!...

Mes compliments à Mme Wikander. Ma femme vous salue tous les deux. Bien amicalement à vous,

Mircea Eliade

P.S. Je n'ai rien reçu de votre Université, ni invitation, ni refus!...

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 168–169.

¹ Calea a toată făptura (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Paris, 26 mai 1951

Dragul meu prieten,

Am primit cea de a doua scrisoare a D-voastră şi vă cer scuze că nu v-am răspuns mai curînd. În ce priveşte bursa Bolingen, am avut şansa să o cîştig pentru trei ani (69 500 de franci pe lună), dar, pentru a o avea, am renunţat la mensualitatea de la *Recherche Scientifique* (42 000 de franci). *Recherche Scientifique*, aşa cum este legea în Franţa, nu acceptă „cumulul“. Mi-e teamă că şi *Bolingen Foundation* se călăuzeşte după aceleaşi principii — dar nu sînt sigur. Puteţi lua informaţii scriind la *Bolingen Foundation*, Inc. 140 East 62 Street, New York 21. În orice caz, ştiu că bursele sînt hotărîte la mijlocul toamnei (spre 15-20 octombrie) şi încep la 1 ianuarie. Cînd faceţi cererea pentru bursă, adăugaţi publicaţiile D-voastră şi o listă a „suporterilor“ (nu-i uitaţi pe Giuseppe Tucci, Raffaele Pettazzoni etc.).

Cunoaşteţi costul vieţii la Paris: creşte mereu. Cu bursa Bolingen însă, soţia mea şi cu mine o scoatem la capăt. Problema capitală rămîne locuinţa. Nu voi uita să vă dau de veste (printr-o

telegramă) imediat ce voi afla ceva. E posibil să găsim o casă sau un apartament la periferie. Leontin Constantinescu, de exemplu, cu trei copii, bona, soția și sora ei, locuiește la Bois-Colombes, la șapte minute cu trenul de gara St. Lazare. Cred că veți putea găsi un apartament la cincisprezece-douăzeci de minute distanță. Ne-am bucurat mult la Paris aflînd că veți avea „catedra lui Edsman“, dar văd că lucrul acesta nu e încă decis.

Am vorbit din nou despre D-voastră cu Payot. O operă de vulgarizare despre arieni îl interesează mult. În același timp, o carte despre epopei sau despre Homer. (Și, adaug eu, orice altă carte scrisă de D-voastră, cu condiția să nu trateze o chestiune prea specială).

Aștept cu nerăbdare lucrarea, oricît de negativă ar fi, despre Franz Cumont. E scrisă în germană, sau în suedeză?

Am făcut corectura șpalturilor la *Șamanismul* meu și am înțeles cît ar fi cîștigat dacă aș fi avut timpul și răbdarea de a „lucra“ la ea încă niște luni. Dar destinul meu este să-mi termin lucrările în grabă, cu toate că pierd un timp considerabil ca să le pregătesc. (Dacă scriu încă o carte de istorie a religiilor, voi inversa proporțiile: două luni pentru documentare și doi ani pentru redactare!...)

Sînt în momentul de față acaparat de o mică și îndrăzneată lucrare: prezentarea în treizeci de pagini dactilografiate a literaturilor orale (pentru *Istoria [literaturilor]* de la Gallimard). Nu știu ce să spun mai întîi și sper că un miracol mă va scoate din acest impas, înainte de a-mi pierde capul...

Dezgustul meu pentru erudiție se apropie de punctul culminant. Pentru a mă salva, nu văd decît o soluție: să arunc totul și să mă refugiez la țară și să mă abandonez „literaturii“. Dar, din nefericire, am mîinile legate de multiple angajamente.

Complimentele mele Dnei Wikander. Soția mea vă salută pe amîndoi. Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. Nu am primit nimic din partea Universității D-voastră, nici invitație, nici refuz.

VI

Villa Bidé-Héguia
Guithary, Basses-Pyrénées

le 22 juillet 1951

Cher Ami,

Merci pour votre bonne lettre que j'ai reçu depuis quelques jours ici, sur la côte basque, où j'essaie de me reposer en écrivant un roman. (C'est un secret, bien entendu! J'écris de temps en temps, lorsque je suis trop fatigué — même pour lire les bons romans des autres...)

Vous avez raison quant à la *science* des religions: je n'ai fait autre chose que montrer l'état actuel des choses, montrer surtout l'impasse où nous a conduit non autant l'historicisme, que le „psychologisme“. Je crois que nous devons préparer une nouvelle génération qui, elle, sera peut-être capable d'attaquer les grands problèmes. Notre mission est d'attirer l'attention sur nos propres mégarde et celles de nos prédécesseurs. Nous vivons une crise terrible de la spiritualité; durant cette crise, nous sommes obligé de *montrer* certaines valeurs que nous seuls sommes capables d'y voir et d'y comprendre. En ce sens nous restons *dans* l'histoire et nous faisons de l'historicisme. C'est notre contemporanéité même qui nous oblige d'y chercher le sens profond du fait religieux. L'heureuse génération de 1900 n'avait pas besoin de cette „descente dans les profondeurs“. Leur „histoire“ leur permettait de s'y dédier exclusivement au déchiffrement des inscriptions... Aujourd'hui, quand des millions et des millions de gens meurent pour avoir mal compris, ou trop bien compris certains mythes modernes, quand l'Asie fait sa rentrée dans l'histoire, quand les derniers „primitifs“ manient les mitrailleurs ou périssent par la syphilis — aujourd'hui croyez-vous qu'il est indifférent de voir dans le mythe un fait social, ou un rêve, ou une superstition? Je crois que nous vivons la fin du „provincialisme occidental“. Si la culture survivra, elle sera oecuménique ou quelque chose d'analogue. Il faut nous préparer à dialoguer avec les gens qui apparten[en]t à d'autres modes d'existence — appelez-le „primitif“, asiatique, chama-

niste etc. En tout cas, nulle part ailleurs l'humanité ne peut prendre conscience de sa propre „histoire“ et sa propre destinée mieux qu'à travers l'étude (intelligente!) des religions. C'est à ce devoir *d'humanisme* que, je crois, nous les historiens des religions... avons manqué jusqu'aujourd'hui. Mais il y a tant des choses à dire...

Je suis très étonné de la non-réception de la lettre de Lund. Suivant vos conseils, j'écris par le même courrier au Doyen, en suggérant comme date de mes conférences 20-30 novembre. En octobre je serai à Rome, où je donne un cours à l'Institut de [Giuseppe] Tucci et quelques conférences à l'Université. Comme sujets: chamanisme, la „chaleur magique“ et, si vous la croyez opportune, la question des méthodes dans l'histoire des religions (par exemple: histoire, psychologie, sociologie dans l'histoire des religions).

Je serais très heureux de vous retrouver à Lund. Mais, en tout cas, je serais heureux de vous savoir heureux — même à Beyrouth! L'important est d'en sortir, d'en finir un beau jour avec les tracasse[rie]s de la vie. Je les connais assez bien ces tracasse[rie]s! Le ciel a fait qu'un miracle se produit juste à temps — et je suis redevenu un homme libre pour trois ans. Après, on verra!...

J'attends avec impatience la publication de vos deux travaux. Quant à l'article que vous avez l'intention d'écrire sur mes livres, inutile de vous dire combien je vous en suis reconnaissant et en quel degré m'intéresse[nt] vos observations. À partir du 1er août, j'aurai comme nouvelle adresse permanente: 11, rue Duhesme, Paris 18e. J'ai dû quitter l'Hôtel, car les prix ont de nouveau augmenté!

Mes hommages à Mme Wikander et les meilleurs souvenirs de ma femme.

Bien amicalement a vous,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 171–173.

[Traducere]

Villa Bidé-Héguia
Guithary, Basses-Pyrénées

22 iulie 1951

Dragă Prietene,

Mulțumesc pentru agreabila D-voastră scrisoare, pe care am primit-o acum câteva zile aici, pe coasta bască, unde încerc să mă odihnesc scriind un roman. (E un secret, bineînțeles! Scriu din timp în timp, atunci când sînt prea obosit chiar și ca să citesc romanele bune ale altora...)

Aveți dreptate în ce privește *știința* religiilor: nu am făcut altceva decît să arăt starea actuală a lucrurilor, să arăt mai ales impasul unde ne-a condus nu atît istoricismul, cît „psihologismul”. Cred că trebuie să pregătim o nouă generație, care va fi poate capabilă să atace marile probleme. Misiunea noastră este de a atrage atenția asupra propriilor noastre greșeli și ale predecesorilor noștri. Trăim într-o teribilă criză a spiritualității. În timpul acestei crize, sîntem obligați să *arătăm* anumite valori pe care noi singuri sîntem capabili să le vedem și să le înțelegem. În acest sens, rămînem *în* istorie și facem istoricism. Tocmai contemporaneitatea noastră ne obligă să căutăm sensul profund al faptului religios. Fericită generație de la 1900 nu avea nevoie de această „coborîre în adîncuri”. „Istoria” lor le permitea să se dedice în exclusivitate descifrării inscripțiilor... Astăzi, cînd milioane și milioane de oameni mor pentru că au înțeles rău sau prea bine anumite mituri moderne, cînd Asia își face intrarea în istorie, cînd ultimii „primitivi” mînuiesc mitralierele sau pier de sifilis — astăzi credeți că este indiferent de a vedea în mit un fapt social, un vis sau o superstiție? Cred că trăim sfîrșitul „provincialismului occidental”. Dacă cultura va supraviețui, ea va fi ecumenică sau ceva analog. Trebuie să ne pregătim să dialogăm cu oamenii care aparțin altor moduri de existență — numiți-le primitive, asiatice, șamaniste etc. În orice caz, nicăieri omenirea nu-și poate da seama de propria-i „istorie” și de propriul destin mai bine decît prin studierea (inteligentă!) a religiilor. Și cred că tocmai de această datorie de

umanism, am fost lipsiți noi, istoricii religiilor, pînă astăzi. Dar sînt atîtea lucruri de spus...

Sînt foarte mirat de neprimirea scrisorii de la Lund. Urmînd sfaturile D-voastră, am scris prin același curier Decanului, sugerîndu-i ca dată a conferințelor mele 20-30 noiembrie. În octombrie, voi fi la Roma, unde țin un curs la Institutul lui Giuseppe Tucci și cîteva conferințe la Universitate. Subiectele: șamanismul, „căldura magică” și, dacă veți crede oportun, chestiuni de metode în istoria religiilor (de exemplu, istorie, psihologie, sociologie în istoria religiilor).

Aș fi foarte fericit să vă reîntîlnesc la Lund. Dar, în orice caz, aș fi bucuros să vă știu fericit, chiar la Beirut. Important este de a scăpa, de a termina într-o bună zi cu grijile vieții. Cunosc destul de bine aceste griji. Cerul a făcut ca o minune să se producă exact la timp — și am redevenit un om liber pentru trei ani. După aceea, vom mai vedea!...

Aștept cu nerăbdare publicarea celor două lucrări ale D-voastră. În ce privește articolul pe care aveți intenția să-l scrieți despre cărțile mele, e inutil să vă spun cît vă sînt de recunoscător și în ce grad mă interesează observațiile D-voastră. Începînd de la 1 august, voi avea ca nouă adresă permanentă: 11, rue Duhesme, Paris 18^e. A trebuit să părăsesc hotelul, căci prețurile s-au mărit din nou.

Omagiile mele Dnei Wikander și cele mai bune amintiri din partea soției mele.

Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

VII

11, rue Duhesme
Paris 18^e

le 12 septembre 1951

Cher Ami,

Merci mille fois pour votre *stimulating*¹ étude, que j'ai lue avec enthousiasme. Vous m'avez convaincu 100% à votre thèse! Et

comme si je m'intéresse depuis longtemps aux religions géto-daces et balkaniques, je n'en suis que trop heureux de vos conclusions. (Connaissez-vous l'étude danubiane *Ephemeris Daco-Romaniae*, Rome, vol[umes] V-VIII?)

J'ai reçu une lettre du Doyen et j'ai immédiatement répondu. J'attends les „détails techniques“. J'ai également répondu en affirmative à la proposition de votre „roumanisant“ pour les séances de séminaire. J'espère vous trouver à Lund vers le 15 novembre.

Je serais très heureux de pouvoir proposer à Payot votre livre sur les *Mystères de Mithras*. Vous pouvez utiliser ces quatre fascicules et ajouter quelques cinquante-soixante pages de „vulgarisation“.

Je n'ai reçu aucun signe de [Geo] Widengren, bien que je lui ai envoyé *le Chamanisme*. Je ne comprends pas pourquoi il ne m'aime pas. Peut-être il ne me prend pas au sérieux! (S'il avait lu le *Traité*, il aurait pu compléter sa documentation à propos de l'Arbre de Vie... Mais j'ai l'impression qu'il ne lit rien de tout ce que je lui envoie...)

Mes hommages à Mme Wikander. De la part de ma femme, ses meilleurs souvenirs et remerciements.

Bien amicalement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 173–174.

¹ Încurajator (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

11, rue Duhesme
Paris 18^e

12 septembrie 1951

Dragă Prietene,

Mii de mulțumiri pentru încurajatorul studiu, pe care l-am citit cu entuziasm. M-ați convins sută la sută cu teza D-voastră. Și, cum

mă interesez de multă vreme de religiile geto-dacice și balcanice, sînt foarte fericit de concluziile D-voastră. (Cunoașteți studiul dunărean *Ephemeris Daco-Romaniae*, Roma, volumele V-VIII?)

Am primit o scrisoare de la Decan și i-am răspuns imediat. Aștept „detaliile tehnice“. De asemenea, am răspuns afirmativ propunerii „românizantului“ D-voastră pentru ședințele de seminar. Sper să vă întîlnesc la Lund la 15 noiembrie.

Aș fi foarte fericit să pot propune lui Payot cartea D-voastră despre *Misterele lui Mithra*. Puteți utiliza aceste patru fascicule și să le adăugați vreo cincizeci-șaizeci de pagini de „vulgarizare“.

N-am primit nici un semn de la Geo Widengren, cu toate că i-am trimis *Șamanismul*. Nu înțeleg de ce nu mă iubește. Poate nu mă ia în serios! (Dacă ar fi citit *Tratatul*, ar fi putut să-și completeze documentarea privitoare la Arborele Vieții... Dar am impresia că nu citește nimic din ceea ce îi trimit.)

Omagiile mele Dnei Wikander. Din partea soției mele, cele mai frumoase amintiri și mulțumiri.

Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

VIII

Paris

le 13 décembre 1951

Bien Cher Ami,

Si vous savez la grande joie que vous m'avez procuré avec votre lettre! Depuis mon malheureux accident, j'étais sans nouvelles de Lund. Je me disais que vous tous vous êtes furieux contre moi — moi aussi, d'ailleurs: mais contre ma mauvaise chance, car je brûlais de connaître la Suède. Je n'ose plus espérer... je crai[ns] que Monsieur le Doyen a eu déjà assez de mal avec moi... Dites-lui, je vous prie, combien je souffre de l'ennui causé par mon attaque.

Dès que ma graphie deviendra meilleure, je lui écrirai pour m'e[x]cuser encore une fois. Je prie Payot de lui envoyer mes livres.

Je me sens mieux, mais j'ai reçu „un coup de vieux“. La mort de mon père m'a révélé la vanité de tant de choses qui constituai[en]t ma vie: les études, les livres... Je le sais bien: il faut con-

tinuer. C'est ce que je pense faire dès que je pourrais reprendre mon travail. J'espère pouvoir voyager d'ici une semaine; nous irons, ma femme et moi, à Nice, car le froid retarde ma guérison complète. (On ne sait par encore ce que j'ai exactement! Une sorte de sciatique rhumatismale ou vice-versa! L'important est que les douleurs ont cessé avec des piqures, bien que ma faiblesse reste encore inexplicable...) Pas question de travail littéraire pour l'instant. J'avais en préparation un petit essai sur le *Symbolisme magico-religieux*, que je dois finir avant de m'y remettre à une chose plus sérieuse. Je pensais à réunir quelques études déjà publiées: *Le symbolisme des noeux* (*R[evue d']h[istoire des] r[eligions]*), les conférences d'Ascona etc.

J'attends avec impatience vos travaux! Ne voulez-vous *rien* publier chez Payot?! Il vient de me téléphoner, en me demandant des suggestions. Je pense que vous pouvez préparer une version française *telle-quelle* de votre travail sur l'épopée et le mythe; vous me l'envoyez: je donne le manuscrit à un ami français pour le corriger, ensuite à Dumézil, pour une révision finale. Ainsi, vous n'auriez pas trop de travail. Qu'est-ce que vous en pensez? Ou, si vous préférez, complétez les fascicules sur Mithra. Je n'ai pas voulu présenter à Payot votre dernier livre, pour qu'il ne soit pas effrayé par la technicité; j'attends le tenter avec un livre moins technique. Cioran est en train de corriger un petit livre: *Réfle[x]ions pour les personnes fatiguées* (c'est exactement mon cas!), qui sortira en février. Je vous l'enverrai.

[lipsește sfârșitul scrisorii]

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuș și Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 3, 2000, pp. 176–177.

[Traducere]

Paris, 13 decembrie 1951

Bunul meu prieten,

De-ați ști ce mare bucurie mi-ați procurat cu scrisoarea D-voastră! După nefericitul meu accident, eram fără noutăți de la Lund.

Îmi spuneam că voi toți sînteți furioși împotriva mea; ca și eu, de altminteri: dar împotriva nenorocului meu, căci ardeam de nerăbdare să cunosc Suedia. Nu mai îndrăznesc să sper. Mi-e teamă că Domnul Decan a avut destule neplăceri cu mine... Transmite-i, te rog, cît de mult sufăr de grija cauzată de „accidentul“ meu.

Atunci cînd grafia îmi va deveni mai bună, îi voi scrie, pentru a mă scuza încă o dată. Îl rog pe Payot să-i trimită cărțile mele.

Mă simt mai bine, dar am îmbătrînit: moartea tatălui meu mi-a revelat vanitatea atîtor lucruri care constituiau viața mea: studiile, cărțile... Știu bine: trebuie continuat. E ceea ce gîndesc să fac îndată ce voi putea să-mi reiau lucrul. Într-o săptămîină, sper să pot călători; vom merge, soția mea și cu mine, la Nisa, căci frigul în-tîrzie vindecarea mea completă. (Nu se știe încă în mod exact ce am! Un fel de sciatică reumatică sau vice-versa! Important este că durerile au încetat datorită injecțiilor, chiar dacă slăbiciunea mea rămîne inexplicabilă...) Nu poate fi vorba de muncă literară pentru moment. Aveam în pregătire un mic eseu asupra simbolismului magico-religios pe care ar trebui să-l termin înainte de a mă apuca de o treabă mai serioasă. Mă gîndeam să reunesc cîteva studii deja publicate: *Le symbolisme des noeux* (*R[evue d']h[istoire des] r[eligions]*), conferințele de la Ascona etc.

Aștept cu nerăbdare lucrările D-voastră! Nu vreți să publicați *nimic* la Payot?! Tocmai mi-a telefonat, cerîndu-mi sugestii. Mă gîndesc că ați putea pregăti o versiune franceză ca atare din lucrarea D-voastră despre epopee și mit: mi-o trimiteți, dau manuscrisul unui prieten francez pentru a-l corecta, apoi lui Dumézil, pentru o revizie finală. Astfel nu veți avea mult de lucru. Ce credeți? Sau, dacă preferați, completați fasciculele despre Mithra. Nu am vrut să-i prezint lui Payot ultima D-voastră carte, ca să nu se înspăimînte de tehnicitatea ei; aștept să-l tentez cu o carte mai puțin tehnică. Cioran este pe cale să facă corectura la o cărticică, *Reflecții pentru persoanele obosite* (este exact cazul meu!), care va apărea în februarie. V-o voi trimite.

IX

Hôtel Excelsior
Monte Carlo
le 7 février 1952

Mon Cher Ami,

Merci encore pour votre bonne et aimable lettre du 18 janvier! Je suis très heureux que dans six semaines nous nous rencontrerons. Je viendrais par avion jusqu'à Copenhague; ainsi je viendrais seul, car le voyage coûte trop cher pour deux personnes. J'écris aujourd'hui même au Doyen pour lui confirmer la date approximative: fin mars. Je ne manquerai pas de lui écrire encore une fois lorsque je saurai le jour de mon arrivée.

Malheureusement, comme vous le savez déjà, je suis complètement depourvu des... vêtements. Mon dernier costume acceptable (*midnight-blue*¹, celui du mariage!) a été volé (toujours le même maudit Hôtel) pendant mon absence, juin dernier. Je ne possède actuellement qu'un costume marron. Est-ce que je pourrais me présenter devant votre public avec celui-ci? À la rigueur, je pense m'acheter un costume plus sévère à Lund. On pourra s'arranger, je l'espère! Je n'ai aucune photographie ici, mais je tacherais d'en trouver d'acceptables dès mon retour à Paris (vers le 1er mars).

Je n'oublierais pas d'écrire à [Geo] Widengren, ne saurait-ce que par politesse, car je sais qu'il ne peut rien faire.

Mes hommages à Mme Wikander² et les meilleurs souvenirs pour vous deux, de la part de ma femme.

Bien amicalement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 4, 2000, p. 181.

¹ Albastru închis (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² *Lapsus calami*: în text, scris *Widengren*.

[Traducere]

Hôtel Excelsior
Monte Carlo

7 februarie 1952

Dragul meu prieten,

Mulțumiri pentru prietenoasa și îndatoritoare scrisoare din 18 februarie! Sînt foarte fericit că în șase săptămîni ne vom întîlni. Aș veni cu avionul pînă la Copenhaga; astfel, aș veni singur, deoarece călătoria costă prea scump pentru două persoane. Îi scriu chiar azi Decanului pentru a-i confirma data aproximativă: sfîrșitul lui martie. Îi voi mai scrie o dată, cînd voi ști sigur ziua sosirii mele.

Din nefericire, așa cum știți deja, sînt complet lipsit de... veșminte. Ultimul meu costum acceptabil (albastru închis, cel de la căsătorie!) a fost furat (de la același blestemat hotel) în timpul absenței mele, în iunie trecut. Nu posed actualmente decît un costum cafeniu. Aș putea să mă prezint cu acesta în fața publicului D-voastră? În cazul cel mai rău, mă gîndesc să-mi cumpăr un costum mai sobru la Lund. O s-o rezolv, sper! N-am nici o fotografie aici, dar îmi voi da osteneala să găsesc una acceptabilă îndată ce mă voi reîntoarce la Paris (spre 1 martie).

Nu voi uita să-i scriu lui [Geo] Widengren, doar și din politete, căci știu că nu poate să facă nimic.

Omagiile mele Dnei Wikander și cele mai frumoase amintiri, pentru amîndoi, din partea soției mele.

Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

X

Paris

le 7 août 1952

Mon Cher Ami,

Je vous remercie pour votre bonne lettre et l'envoi du livre d'Abrahamsson. Je l'ai parcouru en vitesse, avant d'y procéder à une lecture attentive: il est, de mon point de vue, décevant; combien

Baumann me semble intelligent et *stimulating*¹!... Mais, en tout cas, il est utile pour les matériaux qu'il amasse. (Et maintenant, une remarque malicieuse: j'ai reconnu en Abrahamsson l'élève de [Geo] Widengren: il ne me fait l'honneur de me citer une seule fois, bien qu'il cite E. O. James et d'autres *eiusdem farinae*² à propos du... mythe. Or, il me semble que j'avais apporté, dans le *Traité* et *Le Mythe de l'éternel retour*, certaines précisions que je vois depuis largement utilisées, mais assez rarement citées comme miennes... Mais, enfin, la chose est bien connue. Passons!...)

Puisque je vois que vous n'acceptez pas de vous en rembourser, je vous propose quelques livres, à votre choix. Je dispose du volume d'Études carmélitaines *Mystique et continence*; le voulez-vous? Sinon, dites-moi sincèrement quel livre français vous intéresse: je peux l'acheter avec une assez forte réduction (30%).

Voici l'adresse de [Otto] Höfler: Grünwald über München, G. von Seidlstrasse 56. Il est actuellement en vacances, en Autriche, mais je m'imagine que son courrier le suit.

Je vous ai déjà envoyé, il y a quelques jours, ses extraits. J'ai ajouté mon article d'*Eranos-J[ahrbuch]* XX. (Il contient une seule observation intéressante, à propos du paradoxe de *Ksana*, qui peut devenir „moment favorable“, *kairos* — mais je n'ai pas développé cette analyse.)

Il est curieux que vous aussi avez lu [Giovanni] Papini au lycée: c'est mon cas. *Un uomo finito* a été mon premier livre italien; j'ai appris d'ailleurs l'italien pour pouvoir lire le reste de ses livres. Et j'ai été enthousiasmé — à seize ans! — de ses *Stronature*. J'ai continué de la lire, bien que mon juvénile admiration a considérablement baissée. Mais il reste l'auteur favori de mon adolescence et c'est important.

Quant aux *Images et symboles*, malheureusement ce n'est qu'un recueil factice de quelques études, précédé d'une introduction et complété d'un chapitre sur le *Symbole et l'histoire*. Dans ce dernier chapitre je n'attaque pas le problème de front: ce serait le sujet d'un gros volume. Je me contente de commenter quelques exemples (symbolisme baptismal, symbolisme de l'Arbre du Monde = Croix) pour dégager en quelle mesure un symbole oecuménique est modifié par une religion historique (dans mon premier cas,

la typologie du baptême projette son symbolisme dans une *histoire* sainte — le *V[etus] T[estamentum]*³ — et alors se pose le problème si cette continuité historique abolit réellement le sens „universel“ d'un symbole).

Votre collection de symboles me passionne: c'est à partir d'un tel dossier qu'on pourra un jour attaquer le problème du symbolisme. J'espère revenir moi-même sur certains aspects du problème (surtout en ce qui concerne les mythologies de la mort).

J'apprends l'existence du livre de Ringborn. À mon retour de Suisse, je le chercherais. C'est dommage que je n'ai pas su durant mon séjour à Lund: peut-être je l'aurais acheté, pour moi ou pour [Philippe] Lavastine. (Tout livre-„mine d'informations“ m'intéresse: je pense toujours à la Roumanie. Il faut que nous disposions au moins de certains dossiers complets, car les bibliothèques on été „épurées“ et, en plus, aucun livre occidental n'est entré après 1948...)

Mais la *Nostalgie du Paradis* comportera moins que son titre l'indique. Je crois vous en avoir parlé un après-midi à Lund: je m'intéresse surtout au recouvrement (symbolique) de la condition „paradisique“ (domination sur les animaux, langage des animaux, ascension céleste, rencontre *directe* avec Dieu etc.), décélable dans les séances chamaniques; je mets en relation ce recouvrement éphémère (et extatique!) d'une situation qui, d'après les mythes, était naturelle et générale *in illo tempore* (lorsque les humains accédaient *facilement* au ciel par le truchement d'une montagne, un arbre, une liane etc.; lorsque le Dieu était *proche* et *accessible* etc.). Je montre que la même situation se répète dans la mystique chrétienne. (Le saint retrouve en quelque sorte la condition de l'Adam avant la chute; la vie mystique = recouvrement du Paradis, etc.). Seulement par allusion je parle d'*autres* nostalgies du Paradis (un peu dans le sens du *Traité*, pp. 327 sq.) et de la survivance (dégradée) de telles nostalgies dans la littérature. Je rêve d'écrire un livre simple, dense, de lecture courante, sans notes et bibliographies: celles-ci seront rapportées à la fin du volume, en quelques appendices. Comme je vous le disais, je crois que nous avons le devoir d'intéresser les philosophes, les critiques et les écrivains à nos recherches. Il n'existe pas d'autre moyen que d'accepter d'écrire *deux livres à la fois*: un texte lisible — et un autre,

en continuation, pour nos collègues pédants. Certains livres de Dumézil sont un modèle du genre. Il faut persévérer dans cette voie: grouper les discussions et les bibliographies critiques à la fin du livre, dans une partie indépendante.

Quant à l'admirable article de Rönnow, j'ai eu la chance de l'avoir lu, déjà à Calcutta, et je l'ai même cité dans une note de mon *Yoga* de 1936 (p. 257).

Mais quel beau sujet de recherche! J'attends toujours qu'un jeune indianiste me demande des sujets pour une thèse: *Svetadvipa* se nombre parmi eux. (Mais les jeunes indianistes préfèrent... Il est inutile de préciser ce qu'ils préfèrent!...)

Eranos aura un jour, je l'espère prochain, l'honneur de vous compter parmi ses collaborateurs. Vous êtes „sur la liste“. Il vous faut trouver un sujet. Cette année on parle de „forces et énergies“. J'ai accepté de parler deux heures (c'est-à-dire, une conférence) sur *Puissance et sacralité dans l'histoire des religions*. C'est très vague. Mais on a toujours ses comptes à régler avec [le] *mana*, avec la *shakti* et le *deus otiosus*. Vous auriez très bien pu parler de *Kraft und Verwenden* — mais c'est déjà un peu trop „limité“ pour le public d'Ascona (en sa grande majorité constitué par des psychologues et des femmes d'un certain âge, enthousiastes de Jung et de ses archétypes!...). Je veillerai qu'on tient compte de vous aux prochains programmes.

J'attends avec impatience de vous rencontrer quelque part pour vous entendre parler de vos opinions méthodologiques. Écrire un manuel d'histoire des religions c'est l'occasion idéale de penser le problème en sa totalité. Je vous envie! Il n'existe pas, à ma connaissance, un tel manuel pour les lycées français. Ne croyez vous qu'il vous serait possible de préparer une version française? Même si les lycéens français n'auront pas besoin, il y en a des milliers des lecteurs qui attendent un tel manuel.

À propos d'Ana Pauker, vous n'avez qu'à lire 1984 de George Orwell. C'est la destinée de tous les chefs communistes.

Je suis très heureux que vous êtes bien disposé et optimiste. Nous nous sommes reposés tout le mois de juin à Ascona, mais l'été à Paris a été assez dur. Le 19 août je pars de nouveau pour

Ascona. Le 1 septembre ma femme me rejoindra, pour aller ensemble à Alpbach.

Mes hommages à Madame Wikander et les meilleurs souvenirs de ma femme pour vous deux.

Je vous embrasse bien amicalement,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 4, 2000, pp. 189–191.

¹ Stimulator, încurajator (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² De acelaşi soi (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

³ Vechiul Testament (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Paris, 7 august 1952

Dragul meu prieten,

Vă mulţumesc pentru frumoasa scrisoare şi pentru trimiterea cărţii lui Abrahamsson. Am parcurs-o cu repeziciune, înainte de a trece mai apoi la o lectură atentă; este, din punctul meu de vedere, decepţionantă. Cît de inteligent şi stimulator mi se pare Baumann! În orice caz însă, e utilă pentru materialele pe care le reuneşte. (Şi acum, o remarcă maliţioasă: am recunoscut în Abrahamsson elevul lui Geo Widengren: nu-mi face onoarea să mă citeze măcar o singură dată, cu toate că îl citează pe E. O. James şi pe alţii *eiusdem farinae* privitor la... mit. Or, mi se pare că am adus, în *Tratat* şi în *Mitul eternei reîntoarceri*, anumite precizări pe care le văd de atunci larg folosite, dar destul de rar citate ca fiind ale mele... Dar, în fine — lucrul acesta e bine cunoscut. Să trecem!...)

Pentru că văd că nu acceptaţi să vă rambursez, vă propun câteva cărţi, la alegerea D-voastră. Dispun de volumul *Études carmélitaines, Mystique et continence*. Îl vreţi? Dacă nu, spuneţi-mi

sincer ce carte franceză vă interesează: pot să o cumpăr cu o destul de mare reducere (30%).

Iată adresa lui Otto Höfler: Grünwald über München, G. von Seidlstrasse 56. Este în momentul de față în vacanță, în Austria, dar cred că corespondența i se trimite.

V-am trimis deja, cu câteva zile în urmă, extrasele sale. Am adăugat și articolul meu din *Eranos-J[ahrbuch]* XX. (El conține o singură observație interesantă privitoare la paradoxul *ksana* ce poate să devină „moment favorabil“, *kairos* — dar nu am dezvoltat această analiză.

E curios că și D-voastră ați citit în liceu operele lui Papini, ca și mine. *Un uomo finito* a fost prima mea carte italiană; am învățat, de altfel, limba italiană pentru a putea citi și celelalte cărți ale lui Papini. Și am fost entuziasmat — la șaisprezece ani! — de lucrarea sa *Stroncature*. Am continuat să îl citesc, cu toate că tinereasca mea admirație a scăzut considerabil. Dar rămîne autorul favorit al adolescenței mele, și asta e important.

În ce privește *Images et symboles*, din nefericire nu este decît o factice culegere a cîtorva studii, precedată de o introducere și completată cu un capitol despre *Simbol și istorie*. În acest ultim capitol, nu atac problema direct: va fi subiectul unui amplu volum. Mă mulțumesc să comentez câteva exemple (simbolismul baptismal, simbolismul Arborelui Lumii = Crucea), pentru a degaja în ce măsură un simbol ecumenic este modificat de o religie istorică (în primul meu caz, tipologia botezului proiectează simbolismul său într-o istorie sfîntă — *Vechiul Testament* —, și atunci se pune problema dacă această continuitate istorică abolește în mod real sensul „universal“ al unui simbol).

Colecția D-voastră de simboluri mă pasionează; plecînd de la un asemenea dosar se va putea, într-o zi, ataca problema simbolismului. Sper să revin eu însumi asupra anumitor aspecte ale problemei (mai ales, în ce privește mitologiile morții).

Aflu de existența cărții lui Ringborn. La întoarcerea mea din Elveția, o voi căuta. Este păcat că n-am știut de ea în timpul șederii la Lund; poate aș fi cumpărat-o, pentru mine sau pentru Philippe Lavastine. (Orice carte-„mină de informații“ mă interesează: mă gîndesc totdeauna la România. Trebuie să dispunem cel pu-

țin de anumite dosare complete, căci bibliotecile au fost „epurate” și, în plus, nici o carte occidentală nu a intrat din 1948...)

Dar *Nostalgia Paradisului* va comporta mai puțin decît o indică titlul. Cred că v-am vorbit despre ea într-o după-amiază la Lund. Mă interesează mai ales redobîndirea (simbolică) a condiției „paradiziace” (dominație asupra animalelor, limbajul animalelor, ascensiunea celestă, întîlnirea *directă* cu Dumnezeu etc.), prezentă în ședințele șamanice; pun în relație această regăsire efemeră (și extatică!) cu o situație care, conform miturilor, era naturală și generală *in illo tempore* (cînd oamenii ajungeau cu ușurință la cer prin intermediul unui munte, al unui arbore, al unei liane etc.; cînd Dumnezeu era aproape și accesibil etc.). Arăt că aceeași situație se repetă în mistica creștină. (Sfîntul regăsește oarecum condiția lui Adam dinaintea căderii, viața mistică = regăsirea Paradisului etc.). Numai aluziv vorbesc de *alte* nostalgii ale Paradisului (cam în sensul *Tratatului*, pp. 327 sq.) și de supraviețuirea (degradată) a unor asemenea nostalgii în literatură. Visez să scriu o carte simplă, densă, de lectură curentă, fără note și bibliografii: acestea vor fi trecute la sfîrșitul volumului, în cîteva apendice. Așa cum vă spuneam, cred că avem datoria de a stîmni interesul filozofilor, criticilor și scriitorilor despre cercetările noastre. Nu există alt mijloc decît să acceptăm să scriem *două cărți în același timp*: un text lizibil — și un altul, în continuare, pentru colegii noștri pedanți. Anumite cărți ale lui Dumézil sînt un model al genului. Trebuie să perseverăm pe această cale: să grupăm discuțiile și bibliografiile critice la sfîrșitul cărții, într-o parte de sine stătătoare.

În ce privește admirabilul articol al lui Rönnow, am avut șansa de a-l fi citit încă de la Calcutta, și chiar l-am citat într-o notă din *Yoga* din 1936 (p. 257).

Dar ce frumos subiect de cercetare! Tot aștept ca un tînăr indianist să-mi ceară subiecte pentru o teză: *Svetadvipa* se numără printre ele. (Dar tinerii indianiști preferă... E inutil să precizez ce preferă!...)

Eranos va avea onoarea într-o zi, sper apropiată, să vă numere printre colaboratori. Sînteți „pe listă”. Trebuie să vă găsiți un subiect. Anul acesta, se vorbește despre „forțe și energii”. Am ac-

ceptat să vorbesc două ore (adică o conferință) despre *Putere și sacralitate în istoria religiilor*. Este foarte vag. Dar ai totdeauna conturi de reglat cu *mana*, cu *shakti* și cu *deus otiosus*. D-voastră ați putea foarte bine vorbi despre *Kraft und Verwenden* — dar este puțin prea „limitat“ pentru publicul de la Ascona (în marea sa majoritate, constituit din psihologi și femei de o anumită vîrstă, entuziaști admiratori ai lui Jung și ai arhetipurilor sale!...) Voi avea grijă să se țină seama de D-voastră la viitoarele programe.

Aștept cu nerăbdare să vă întîlnesc undeva pentru a vă auzi vorbind despre opiniile D-voastră metodologice. A scrie un manual de istorie a religiilor este ocazia ideală de a gîndi problema în totalitatea ei. Vă invidiez! Nu există, după cunoștința mea, un asemenea manual pentru liceele franceze. Nu credeți că v-ar fi posibil să pregătiți o versiune franceză? Chiar dacă liceenii francezi nu vor avea nevoie, există mii de cititori care așteaptă un asemenea manual.

Apropo de Ana Pauker, n-aveți decît să citiți 1984 de George Orwell. E destinul tuturor șefilor comuniști.

Sînt foarte fericit că sînteți bine dispus și optimist. Ne-am odihnit întreaga lună iunie la Ascona, dar vara la Paris a fost destul de dură. La 19 august, mă duc din nou la Ascona. La 1 septembrie, soția mea va veni și ea, pentru a merge împreună la Alpbach.

Omagiile mele Dnei Wikander și cele mai frumoase amintiri din partea soției mele pentru amîndoi.

Vă îmbrățișez cu prietenie,

Mircea Eliade

XI

11, rue Duhesme
Paris 18^e

le 27 septembre 1952

Bien Cher Ami,

Qu'est-ce que vous devenez? Quels sont vos projets pour l'année? Nous attendons tous la suite de *Mithra*...

Mes vacances ont été assez épuisantes: fin août, les conférences *Eranos*; début septembre, le Collège Européen d'Alpbach, en

Autriche; ensuite, à Munich et Bonn, invité par des amis roumains. J'ai eu la surprise de rencontrer [Geo] Widengren à Ascona. Comme vous le savez, ils ont passé les vacances tout près d'Ascona, à Solduno, où [Karl] Kerényi les a trouvés une villa pas trop chère. [Geo] Widengren s'est montré très gentil, assez prévenant, et me parlait avec grande sympathie de vous. Il m'a prié d'essayer, auprès de Payot, la traduction de son *Religionens Värld*, dont la deuxième édition suédoise va paraître d'ici peu. Je lui ai promis de m'occuper, bien que je n'ai pas trop d'espoir. (Vous devinez avec quelle ardeur je m'occuperais d'un livre de vous!...)

Détail amusant: bien qu'il „boudait“ *Eranos* (qui, en effet, n'a aucune „position officielle“ et, par conséquent, ne pourrait pas être intégré dans l'Union des Sociétés d'Histoire des Religions), Widengren n'a pas manqué de rendre visite à Mme [Olga] Froebe-Kapteyn. Il aurait été très heureux d'y être invité à parler au prochain *Eranos* (entre nous: en tout cas, il ne parlera pas avant vous...)

À Alpbach, milieu attachant; malheureusement, le temps n'a pas été fameux. Les Autrichiens ont organisé ce „Collège européen“ dans un village tyrolien, à 1 000 mètres d'altitude, pour garder une fenêtre ouverte vers l'Occident non-germanique. Quelques italiens (entre autres, Antoni, professeur de philosophie à l'Université de Rome), le R.P. Paul Henri (l'éditeur de l'édition majeure de Plotin etc.).

Kerényi et moi [nous] avons dirigé ensemble un séminaire d'histoire des religions. J'ai été assez content des résultats. Moins Kerényi: il est difficile de travailler avec lui (Mme [Olga] Froebe[-Kapteyn] me disait qu'il souffre du „complexe de primadonne“...). Mais je l'aime bien et je supporte tous ses sauts de humeur. (Vous savez que j'avais réussi à faire paraître chez Payot sa *Mythologie* et deux autres livres sont encore engagés; et bien, Kerényi ne m'a même pas remercié!...)

Après Alpbach, j'ai visité l'Allemagne. Triste voyage! Les villes détruites, comme je le savais. Ce que je ne savais pas c'est que les villes sont reconstruites très vite — et qu'elles ne ressemblent point à leur modèles. Munich, par exemple, ressemble à tout ce

que vous voulez — sauf au Munich que nous avons connu dans notre jeunesse...

Ici, à Paris, où nous sommes arrivés il y a une semaine, nous n'avons pas vu que les Corbin. Nous cherchons un appartement. Ici, où une amie nous a hébergé un an, il m'est impossible de travailler...

Images et symboles est sous presse. Maintenant je vois combien le titre est prétentieux pour le recueil d'articles qu[i] constitue l'ouvrage — mais il est trop tard! J'espère pouvoir écrire un jour un livre que je ne regretterai pas le lendemain...

À propos du livre *Iran und Graal* que j'ai suggéré à [Henry] Corbin d'acheter: je l'ai feuilleté et je voudrais le posséder. Corbin a payé pour 30 couronnes suédoises 3 200 fr[ancs]. Lombard me disait que les professeurs ont une réduction de 30%; vous aussi disposez de cette réduction? De cette façon, le livre reviendrait à 20 couronnes, circa 1 400–1 500 fr[ancs]. Il vous serait possible de me le procurer? Je pourrai vous acheter des livres français, avec une réduction de 30%, ou vous envoyer la somme en francs suisses (p[ar] ex[emple] dans une enveloppe si la banque refuse de le faire). En tout cas, si vous ne me proposez le moyen de vous rembourser la somme, je vous prie de ne pas m'acheter le livre. (Une idée me vient à l'instant: possédez-vous le *Eranos-J[ahrbuch]* 1950–[19]51? Puisque je collabore, je peux les avoir avec 30% de réduction, c'est à dire circa 20 fr[ancs] suisses le volume).

Enfin, j'attends de bonnes nouvelles de vous. Widengren semblait assez optimiste quant à la chaire de sanskrit. Je n'ose rien prédire. J'attends.

Mes hommages à Mme Wikander. Ma femme vous envoie ses meilleurs souvenirs. Croyez-moi, Cher Ami, votre dévoué,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 4, 2000, pp. 192–193.

[Traducere]

11, rue Duhesme
Paris 18

27 septembrie 1952

Dragă Prietene,

Ce e cu D-voastră? Care vă sînt proiectele pentru anul viitor? Așteptăm cu toții urmarea de la *Mithra*...

Vacanța mea a fost destul de epuizantă: sfîrșitul lui august, conferințele *Eranos*; începutul lui septembrie, Colegiul european de la Alpbach, în Austria; apoi, la München și Bonn, invitat de prieteni români. Am avut surpriza să întîlnesc familia Widengren la Ascona. Așa cum știți, și-au petrecut vacanța foarte aproape de Ascona, la Solduno, unde Kérenyi le-a găsit o vilă nu prea scumpă. Geo Widengren s-a arătat foarte amabil, destul de prevenitor, și mi-a vorbit cu mare simpatie despre D-voastră. M-a rugat să încerc să stărui pe lîngă Payot pentru traducerea cărții sale *Religionens Värld*, a cărei a doua ediție suedeză va apărea peste puțin timp. I-am promis că mă ocup, cu toate că n-am prea multe speranțe. (Bănuți cu cîtă rîvnă m-aș ocupa de o carte a D-voastră!...)

Amănunt amuzant: cu toate că „arăta supărare“ pe *Eranos* (care într-adevăr nu are nici o „poziție oficială“ și, în consecință, n-ar putea fi integrat în Uniunea Societăților de Istorie a Religiiilor), Widengren n-a uitat să-i facă o vizită Dnei Olga Froebe-Kapteyn. Ar fi foarte fericit să fie invitat să vorbească la următorul *Eranos* (între noi: în orice caz, nu va vorbi înaintea D-voastră).

La Alpbach, mediu atrăgător; din nefericire, timpul nu a fost grozav. Austriecii au organizat acest „Colegiu european“ într-un sat tirolez, la 1 000 de metri altitudine, pentru a păstra o fereastră deschisă spre Occidentul nongermanic. Cîțiva italieni (între alții, Antoni, profesor de filozofie la Universitatea din Roma), R. P. Paul Henri (editorul ediției mari din Plotin etc.), Karl Kerényi și cu mine am condus împreună un seminar de istorie a religiilor. Am fost destul de bucuros de rezultate. Mai puțin de Kerényi; e dificil să lucrezi cu el. (Dna Olga Froebe-Kapteyn îmi spunea că suferă de „complexul de primadonă“.) Dar îl iubesc și-i su-

port toate toanele (știți că am reușit să determin apariția la Payot a *Mitologiei* sale și alte două cărți îi sînt în lucru; ei bine, Kerényi nici măcar nu mi-a mulțumit!...)

După Alpbach, am vizitat Germania. Tristă călătorie! Orașele distruse, cum știam. Ceea ce nu știam este că orașele sînt reconstruite foarte repede și că ele nu seamănă deloc cu vechile lor modele. Münchenul, de exemplu, seamănă cu tot ceea ce vreți, în afară de Münchenul pe care l-am cunoscut în tinerețea noastră...

Aici, la Paris, unde am sosit de o săptămîină, nu i-am văzut decît pe Corbin. Căutăm un apartament. Aici, unde o prietenă ne-a găzduit un an, mi-e imposibil să lucrez.

Images et symboles e sub tipar. Acum văd cît de pretențios este titlul pentru culegerea de articole care constituie lucrarea — dar e prea tîrziu! Sper să pot scrie într-o zi o carte pe care n-o voi regreta a doua zi.

Apropo de cartea *Iran und Graal* pe care i-am sugerat lui Henry Corbin s-o cumpere: am răsfoit-o și aș vrea să o am și eu. Corbin a plătit pentru 30 de coroane suedeze 3 200 de franci. Lombard îmi spunea că profesorii au o reducere de 30%; și D-voastră dispuneți de această reducere? În felul acesta, cartea ar reveni la 20 de coroane, circa 1 400-1 500 de franci. V-ar fi posibil să mi-o procurați? V-aș putea cumpăra cărți franțuzești cu o reducere de 30% sau trimite suma în franci elvețieni (de exemplu, într-un plic, dacă Banca refuză să o facă). În orice caz, dacă nu îmi propuneți mijlocul de a vă rambursa suma, vă rog să nu-mi cumpărați cartea. (Mi-a venit chiar acum o idee: aveți *Eranos-Jahrbuch* 1950-1951? Pentru că sînt colaborator, pot să-l procur cu 30% reducere, adică circa 20 de franci elvețieni volumul.)

În fine, aștept știri bune de la D-voastră. Widengren părea destul de optimist în ce privește catedra de sanscrită. Nu îndrăznesc să prezic nimic. Aștept.

Omagiile mele Dnei Wikander. Soția mea vă trimite cele mai frumoase amintiri.

Socotiți-mă, dragă prietene, devotatul D-voastră,

Mircea Eliade

XII

11, rue Duhesme
Paris 18^e

le 10 octobre 1952

Bien Cher Ami,

Je vous répond avec un certain retard, car c'est aujourd'hui seulement que j'ai reçu (et je vous ai envoyé) le *Eranos-J[ahrbuch]* XX. Mais si vous désirez autre chose encore, je serais très heureux de vous la procurer, car j'ai trop abusé de votre amitié en vous demandant des livres!...

J'ai écrit à Mme Dieterlen (qui a publié, en 1951, aux Presses Universitaires, un volume sur la *Religion des Bambara*), en la priant de me communiquer le texte de sa conférence, si elle l'a publié quelque part — ou de vous l'expédier directement (je lui ai donné votre adresse).

Vous me dites des choses passionnantes sur la tradition orale et le commencement de l'écriture. Combien je regrette de n'avoir pas discuté avec vous ces choses il y a deux ans! Raymond Queneau m'avait demandé d'écrire 25 pages dactylographiées sur les littératures orales et leur fond mythique — et en juin 1951 il m'a pressé de lui donner mon texte. J'a[i] écrit surtout sur les épopées turco-tatares et polynésiennes, mais sans grand élan: mon texte ne me satisfait pas, mais il n'y a rien à faire!... C'est pour ça que j'attends avec impatience vos recherches sur les mythes et l'épopée. Je me suis proposé depuis longtemps d'apprendre le suédois; l'apparition de votre livre sera le meilleur point de départ!...

Mais je suis désolé que votre situation universitaire n'est pas encore décidée. Je suis incapable de comprendre les causes. [Geo] Widengren semblait optimiste, et ceci m'avait donné du courage. Mais je connais très bien ce que veut dire un cycle malchanceux, ayant souffert moi-même entre 1944–1950 à tel point, que je me considérais définitivement condamné à la misère et à solitude. Et puis, tout d'un coup, la *Fortuna* a changé!... Mon seul espoir est de trouver toujours une fondation quelconque pour m'assurer le pain [qu]otidien. J'abhore les cours universitaires et je n'accepterais les faire qu'en Roumanie — où si je serais obligé par la

vie. J'ai entendu dire, en effet, qu'une chaire de sanskrit serait disponible à Buenos Aires, mais je vous conjure de ne pas l'accepter. Depuis deux ans, la vie est devenue impossible là-bas. Ma belle-fille, qui était assez heureuse jusqu'en 1950, m'écrit des lettres désespérées. En plus, le climat est dur, et le pesos n'a presque plus de valeur. Les intellectuels crèvent de faim. C'est préférable de crever de faim dans un pays européen: au moins, on jouit de l'„atmosphère spirituelle“. Je ne suis pas optimiste, mais je crois que la guerre froide se prolongera indéfiniment. Quant à la guerre chaude, elle sera si terrible que je préfère n'y plus penser...

Sur le déchiffrement des inscriptions minoeennes, je n'ose pas avoir une opinion. En tout cas, comme vous le dites, ce serait trop beau! J'attends l'avis des „spécialistes“.

Je continue à n'avoir pas d'appartement. Vous devinez la difficulté avec laquelle je travaille. Heureusement, je ne fais rien de valable. Uniquement des articles, des comptes-rendus, des résumés. Je rêve d'une chambre comme la vôtre, où d'une bibliothèque comme celle de Lund, où on pourrait avoir sa table de travail. En attendant, je lis beaucoup. C'est la seule chose à faire lorsque vous n'êtes pas seul dans une chambre.

Widengren est vraiment un homme étrange. Je n'arrive pas à le comprendre. Il me parle de vous dans les meilleurs termes possibles, et j'apprends maintenant qu'il ne vous a pas donné le moindre signe de vie depuis plus d'un an!... Kerényi, lui aussi, est un type curieux — mais dans tout un autre genre. J'ai lu *La légende arthurienne et le Graal* de Jean Marx, publié récemment par les P[resses] Univ[ersitaires], livre décevant bien qu'assez érudit. C'est un peu pour cette raison que je voudrais lire le volume de Ringborn. [Henry] Corbin et [Philippe] Lavastine l'ont déjà lu avec intérêt.

Connaissez-vous les derniers travaux d[e F.] Altheim? Qu'est-ce qu'en pensez-vous? Je viens de lire *Attila und die Hunnen*, qui m'a troublé, mais je voulais connaître *Literatur u[nd] Gesellschaft*. Est-ce un livre ou une collection d'études par des auteurs divers?

Cher Ami, je m'e[x]cuse encore une fois de vous avoir donné d'ennuis avec mes demandes de livres, et je vous remercie de tout mon cœur.

Ma femme vous envoie ses souvenirs, et je vous prie de transmettre à Mme Wikander les meilleurs hommages. Avec mes sentiments de gratitude, bien amicalement à vous,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 4, 2000, pp. 196–198.

[Traducere]

11, rue Duhesme
Paris 18^e

10 octombrie 1952

Dragă Prietene,

Vă răspund cu oarecare întârziere, căci abia astăzi am primit (şi vi l-am trimis) *Eranos-J[ahr]buch* XX. Dar, dacă mai doriţi şi altceva, aş fi foarte fericit să vă procur, căci am abuzat prea mult de prietenia D-voastră, cerîndu-vă cărţi!...

I-am scris Dnei Dieterlen (care a publicat în 1951 la Presses Universitaires un volum despre *Religion des Bambara*), rugînd-o să-mi comunice textul conferinţei sale dacă l-a publicat undeva sau să vi-l expedieze direct (i-am dat adresa D-voastră).

Îmi spuneţi lucruri pasionante despre tradiţia orală şi despre începutul scrierii. Cît de mult regret că nu am discutat cu D-voastră aceste lucruri acum doi ani! Raymond Queneau mi-a cerut să scriu douăzeci şi cinci de pagini dactilografiate despre literaturile orale şi fondul lor mitic — şi în iunie 1951 a stăruit să-i dau textul. Am scris mai ales despre epopeile turco-tătare şi polineziene, dar fără mare elan; textul nu mă satisface, dar nu e nimic de făcut!... Tocmai de aceea vă aştept cu nerăbdare cercetările despre mituri şi epopee. Mi-am propus de multă vreme să învăţ suedeza; apariţia cărţii D-voastră va fi cel mai bun punct de plecare!

Îmi pare însă rău că situaţia D-voastră universitară nu e încă decisă. Sînt incapabil să înţeleg cauzele. [Geo] Widengren părea optimist, şi aceasta mi-a dat curaj. Dar cunosc foarte bine ce în-

seamnă un ciclu de neșanse, suferind eu însumi, între 1944 și 1950, într-o asemenea măsură, încît mă consideram definitiv condamnat la mizerie și solitudine. Și apoi, deodată, *Fortuna* s-a schimbat!... Singura mea speranță e să găsesc o Fundație oarecare, ca să-mi asigur pîinea cea de toate zilele. Urăsc cursurile universitare și n-aș accepta să le țin decît în România — sau dacă voi fi obligat de viață. Am auzit spunîndu-se, într-adevăr, că o catedră de sanscrită ar fi disponibilă la Buenos Aires, dar vă rog stăruitor să n-o acceptați. De doi ani, viața a devenit imposibilă acolo. Fiica mea vitregă, care era destul de fericită pînă în 1950, îmi scrie scrisori disperate. În plus, climatul este dur, iar *pesos*-ul aproape că nu are valoare. Intelectualii crapă de foame. E preferabil să crăpi de foame într-o țară europeană: cel puțin te bucuri de „atmosferă spirituală”. Nu sînt optimist, dar cred că războiul rece se va prelungi la nesfîrșit. În ce privește războiul cald, acesta va fi atît de înspăimîntător, încît prefer să nici nu mă gîndesc...

În privința descifrării inscripțiilor minoiene, nu îndrăznesc să am o opinie. În orice caz, așa cum spuneți, ar fi prea frumos. Aștept avizul „specialiștilor”.

Continuu să nu am apartament. Vă dați seama de dificultatea cu care lucrez. Din fericire, nu fac nimic valabil. Numai articole, recenzii, rezumate. Visez la o cameră ca a D-voastră, sau la o bibliotecă asemănătoare celei de la Lund, unde poți avea masa ta de lucru. Așteptînd, citesc mult. E singurul lucru de făcut cînd nu ești singur într-o cameră.

Widengren este într-adevăr un om straniu. Nu ajung să-l înțeleg. Îmi vorbește de D-voastră în cei mai frumoși termeni posibili, și aflu acum că nu v-a dat nici cel mai mic semn de viață de peste un an!... Kerényi, la fel, e un tip ciudat, însă în cu totul alt gen. Am citit *La légende arthurienne et le Graal* de Jean Marx, publicată recent de Presses Universitaires, carte dezamăgitoare, deși destul de erudită. Cam din această cauză aș vrea să citesc volumul lui Ringborn. Henry Corbin și Philippe Lavastine l-au citit deja cu interes.

Cunoașteți ultimele lucrări ale lui F. Altheim? Ce credeți despre ele? Tocmai am citit *Attila und die Hunnen*, care m-a tulbu-

rat, dar aş vrea să cunosc *Literatur und Gesellschaft*. Este o carte, sau o colecție de studii de diverși autori?

Dragă Prietene, mă scuz încă o dată de a vă fi dat necazuri cu cererile mele de cărți și vă mulțumesc din toată inima.

Soția mea vă trimite amintirile ei, iar eu vă rog să-i transmiteți Dnei Wikander cele mai deosebite omagii. Cu sentimentele mele de gratitudine și prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

XIII

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 1er janvier 1953

Mon Cher Amir,

Bonne Nouvelle Année! Que l'*anno Domini* 1953 vous apporte la chaire d'Uppsala et vous réalise tous vos désirs, pour vous et pour votre famille.

Pardonnez-moi de vous écrire si tard. J'ai médité mainte fois la réponse à votre lettre du 11 décembre, surtout en ce qui concerne le problème du symbolisme religieux. Mais il m'arrive ceci: une fois un travail publié, je suis assailli des doutes. Après la parution de mes livres, je traverse de longues périodes d'*acedia*¹: je me demande si j'ai bien fait d'imprimer telle ou telle page. *Tout* ce que vous me dites à propos de symboles et de l'histoire (cercles culturels et autres) me tourmente depuis des années. Parfois, je suis tellement convaincu de la puissance *créatrice* et *innovatrice* de l'histoire, que je me propose de reviser radicalement mes opinions. Mais, en même temps je me retrouve devant ce fait troublant: comment se fait-il que des rêves, des hallucinations, des rêves éveillés reprennent, même dans les plus modestes détails, les grands symbolismes des religions historiques? Il y a peu de temps, un médecin vient de me chercher. — Monsieur, me dit-il, j'avais un malade à l'hôpital Ste Anne, un fou que je n'arrivais pas à comprendre. Ce fou tenait toujours un pot avec une fleur près de lui et me disait que c'est le Centre du Monde et qu'il ne pouvait vivre que *dans* ce Centre. Un jour, l'infirmière lui a pris le pot et l'a

mis sur la fenêtre. Le fou, se réveillant s'était immédiatement rendu à la fenêtre, et il ne voulait plus la quitter. Je meurs si je m'éloigne du *Centre*, répétait-il. Mais, avec la fleur dans ses bras, il a accepté revenir au lit... Je ne comprenais rien, me disait le médecin, jusqu'au jour où un de mes collègues m'a donné à lire *Le Mythe de l'éternel retour* et j'ai appris l'existence d'un symbolisme du „Centre du Monde“.

Je connais d'autres exemples: les rites d'initiation d'une jeune fille malade etc. [Roger] Godel parle dans son livre de certains rêves mythologiques de ce jeune Grec analphabète. Mais il existe une quantité d'autres exemples. Jung me racontait des choses extraordinaires en relation avec l'ascension des arbres et l'arrivée au Ciel dans les hallucinations de ses malades.

Lorsqu'il a lu *le Chamanisme*, il m'a écrit une lettre enthousiaste (chose, semble-t-il, assez rare chez lui) et, en le rencontrant quelques semaines plus tard, il me disait qu'il en dispose de centaines de cas „chamaniques“. Je sais bien que les psychanalystes exagèrent et je me méfie en général de toute „psychologie“. Mais, il reste le fait: une psyché *en crise* menacée de désintégration, retrouve certains grands symbolismes religieux: elle les *trouve* en tant que *structures* et *systèmes cohérents*, et non partiels ou allusifs. Alors, je me demande: si les psychoses représentent généralement une régression vers les couches archaïques de la psyché, comment se fait-il que cette régression se manifeste par un symbolisme également archaïque, mais qui, loin de représenter une désintégration, se révèle, au contraire, comme un ensemble cohérent et solidaire de significations hautement spirituelles? Comment se fait-il qu'un pauvre fou redécouvre spontanément le symbolisme du Centre ou de l'initiation (mort-résurrection), symbolismes dépassés, sinon complètement oubliés par la conscience religieuse *historique* de notre siècle? Tout se passe comme si la psyché essaie de se *défendre*, de conserver une intégrité menacée, en se fixant sur des positions „spirituelles“ archaïques, dépassées par l'histoire ou, au moins, sérieusement modifiées. La crise purifie la psyché des scories de l'„histoire“: et alors on retrouve certains symbolismes, plus ou moins universellement diffusés, mais qui, en tant que symbolismes diffusés et vécus par l'histoire, présentent nombre de variantes et sont interprétés *dif-*

féremment. C'est-à-dire, je constate les variations et les contradictions des sens d'un symbole *dans l'histoire* — mais les crises psychiques présentent le même symbole simplifié et „purifié“. Je conclus alors, au moins provisoirement, que l'histoire ne fait qu'interpréter et valoriser les symbolismes, mais que ces derniers sont constitutifs d'une psyché „primordiale“, qu'ils ont été donnés (ou révélés?) dans la prise de conscience existentielle de l'homme, lorsque l'homme s'est trouvé „en situation“ dans la monde.

Il se peut qu'il existe encore une autre explication: les symbolismes sont la création de la vie même de l'homme avant même que cette vie fût accompagnée d'une conscience. C'est-à-dire, les symbolismes sont eux aussi une création de l'histoire: en occurrence, de l'histoire de l'homme, de sa vie. Mais, alors, peut-on parler proprement d'„histoire“? De cycles culturels? Une seule chose semble certaine: que la „création“ des symbolismes implique un autre temps que le temps historique. Et c'est peut-être sur ce point précis que j'aurais dû insister dans mon petit livre: que la vie des symboles est régie par d'autres rythmes temporels que le temps historique, le temps qui régit, par exemple, les cultures. Lorsqu'une culture cesse de vivre, elle nous est encore accessible surtout par ses créations (ou les aspects de ses créations) transhistoriques. Et là nous retrouvons toujours des images et des symboles...

Mais, mon cher ami, je ne sais pas quoi dire. Je suis de nouveau assailli de doutes. Je crois qu'on devrait étudier surtout le temps, pour arriver à quelque chose de solide dans nos malheureuses études...

Mais je vous ai assez embêté par mes préoccupations. Je voudrais vous dire combien j'ai été intéressé par votre article de *Cahiers du Sud*. Il est admirable de clarté et très, très suggestif. Lorsque je vous lis, je désespère de mes moyens! Je me dis alors que je devrais rester dans la littérature et, tout au plus, dans la philosophie! (On étudie toute sa vie un texte „classique“ et on devient quelqu'un...) En réalité, depuis bien des années j'ai touché un peu à tout, mais je n'ai rien *résolu*. Il faut tout reprendre. Je me promets de bien préparer mon tome supplémentaire du *Traité* où justement je toucherais au problème de l'histoire.

Dumézil est arrivé au mois de décembre. Je lui ai téléphoné (il est trop occupé maintenant avec ses cours pour lui prendre un

après-midi de discussions). Il m'annonce la bonne nouvelle: au 31 janvier paraît-il vous auriez la dernière bataille. [Geo] Widengren vient de lui écrire en ce sens une lettre. Il affirme que vous avez toutes les chances. Que Dieu l'entende!...

Ce que vous me dites à propos de ma formation orthodoxe et de mon antihistoricisme est très juste. Formation à demi consciente. Car j'ai découvert le christianisme assez tard dans la vie, après mon retour des Indes. C'est surtout là-bas, en Bengal et au Himalaya, que j'ai tâché de m'approcher du fait religieux autrement qu'à travers les livres. Mais, quoi qu'il en soit, c'est toujours l'Orient...

Je vous remercie pour les renseignements à propos de F. Altheim. Avez-vous lu le dernier *S[tudi e] m[ateriali di] s[toria delle] r[eligioni]*? Les réserves que [Antonio] Brelich et [Ernesto] De Martino font à propos de Dumézil et de moi-même se ressemblent étrangement. Mais l'étude de De Martino est admirable.

Meilleurs souvenirs de ma femme. Mes hommages à Mme Wikander.

Bien amicalement votre et tous nos souhaits,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. IV, fasc. 4, 2000, pp. 200–203.

¹ Dezgust, descurajare (lat. *acedia* „dispoziție sumbră, neliniște, tristețe“ < gr. ἀκηδία „indiferență“) (n. ed.).

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

1 ianuarie 1953

Dragul meu Prieten,

La mulți ani! Fie ca *anno Domini* 1953 să vă aducă și catedra de la Uppsala și să vă realizați toate dorințele, D-voastră și întreaga familie.

Iertați-mă că vă scriu atît de tîrziu. M-am gîndit foarte adesea la răspunsul la scrisoarea D-voastră din 11 decembrie, mai cu seamă în ce privește problema simbolismului religios. Mi se întîmplă însă următorul lucru: o dată o lucrare publicată, sînt asaltat de îndoieli. După apariția cărților mele, trec prin lungi perioade de *acedia*; mă întreb dacă am făcut bine să imprim cutare sau cutare pagină. *Tot* ce îmi spuneți privitor la simboluri și istorie (cercuri culturale și celelalte) mă frămîntă de ani de zile. Uneori, sînt așa de convins de puterea *creatoare* și *inovatoare* a istoriei, încît îmi propun să-mi revizuiesc radical opiniile. În același timp însă, mă regăsesc în fața acestui fapt tulburător: cum se face că visele, halucinațiile, stările de visare reiau, în cele mai mici amănunte, marile simbolisme ale religiilor istorice? Cu puțin timp în urmă, m-a vizitat un medic. — Domnule, îmi spune el, aveam un bolnav la Spitalul Sfînta Ana, un nebun pe care nu reușeam să-l înțeleg. Acest nebun ținea totdeauna lîngă el un ghiveci cu o floare și îmi spunea că acesta e Centrul Lumii și că nu putea să trăiască decît în acest centru. Într-o zi, infirmiera i-a luat ghiveciul și i l-a pus pe pervazul ferestrei. Nebunul, trezindu-se, s-a dus imediat la fereastră și nu mai voia să plece de-acolo. Mor dacă mă îndepărtiez de *Centru*, repeta el. Dar, cu floarea în brațe, a acceptat să revină la pat. Nu înțelegeam nimic, îmi spunea medicul, pînă într-o zi, cînd unul dintre colegii mei mi-a dat să citesc *Le mythe de l'éternel retour* și am aflat de existența unui simbolism al „Centrului Lumii“.

Cunosc și alte exemple: riturile de inițiere a unei tinere fete bolnave etc. Roger Godel vorbește în cartea sa de anumite vise mitologice ale unui tînăr grec analfabet. Dar există o mulțime de alte exemple. Jung îmi povestea lucruri extraordinare în legătură cu ascensiunea arborilor și ajungerea la cer în halucinațiile bolnavilor săi.

Cînd a citit *Șamanismul*, mi-a scris o scrisoare entuziastă (lucru, se pare, destul de rar pentru el) și, întîlnindu-l cîteva săptămîni mai tîrziu, îmi spunea că dispune de sute de cazuri „șamanice“. Știu bine că psihanaliști exagerează și pun, în general, la îndoială orice „psihologie“. Rămîne însă faptul: un psihic în *criză* amenințat de dezintegrare *regăsește* anumite mari simbolisme

religioase; le regăsește ca *structuri* și *sisteme coerente*, și nu parțiale sau aluzive. Atunci, mă întreb: dacă psihozele reprezintă în general o regresie spre straturile arhaice ale psihicului, cum se face că această regresie se manifestă printr-un simbolism la fel de arhaic, dar care, departe de a reprezenta o dezintegrare, se revelează, dimpotrivă, ca un ansamblu coerent și solidar de semnificații înalt spirituale? Cum se face că un biet nebun redescoperă în mod spontan simbolismul Centrului sau al inițierii (moarte—re-surecție), simbolisme depășite, dacă nu complet uitate de conștiința religioasă *istorică* a secolului nostru? Totul se petrece ca și cum psihicul încearcă *să se apere*, să-și conserve o integritate amenințată, fixându-se pe poziții „spirituale” arhaice, depășite de istorie, sau cel puțin serios modificate. Criza purifică psihicul de zgura istoriei; și atunci, se regăsesc anumite simbolisme mai mult sau mai puțin universal difuzate, dar care, ca simbolismele difuzate și trăite de istorie, prezintă numeroase variante și sînt interpretate *diferit*. Constat, așadar, variațiile și contradicțiile sensurilor unui simbol *în istorie* — dar crizele psihice prezintă același simbol simplificat și „purificat”. Conchid atunci, cel puțin provizoriu, că istoria nu face decît *să interpreteze* și *să valorifice* simbolismele, dar că acestea sînt componente ale unui psihic „primordial”, că au fost date (sau revelate?) în procesul de conștientizare existențială a omului, cînd omul se regăsește „în situație” în lume.

S-ar putea să mai existe o explicație: simbolismele sînt creația vieții înseși a omului, înainte chiar ca această viață să fi fost însoțită de o conștiință. Simbolismele sînt, așadar, și ele o creație a istoriei: a istoriei omului, a vieții sale. Dar atunci, se poate vorbi propriu-zis de „istorie”? De cicluri culturale? Un singur lucru pare sigur: „crearea” simbolurilor implică un alt timp decît timpul istoric. Și poate tocmai exact asupra acestui punct ar fi trebuit să insist în cărticică: că viața simbolurilor e guvernată de alte ritmuri temporale decît timpul istoric, timpul ce guvernează, de pildă, culturile. Cînd o cultură încetează să trăiască, ea continuă să ne fie accesibilă mai ales prin creațiile ei (sau aspectele creațiilor ei) transistorice. Și acolo regăsim mereu imagini și simboluri.

Dar, dragul meu prieten, nu știu ce să spun. Sînt din nou asaltat de îndoieli. Cred că ar trebui studiat mai cu seamă timpul pentru a ajunge la anumite lucruri solide în nefericitele noastre studii.

Dar v-am plictisit destul cu preocupările mele. Voiam să vă spun cît de mult am fost interesat de articolul D-voastră din *Cahiers du Sud*. Este de o admirabilă claritate și foarte, foarte sugestiv. Cînd vă citesc, sînt disperat de mijloacele mele! Îmi spun atunci, că trebuia să rămîn la literatură sau, cel mult, la filozofie. (Studiezi toată viața un text „clasic” și devii cineva...) În realitate, de mulți ani, am încercat cîte puțin din toate, însă *nu am rezolvat* nimic. Totul trebuie reluat. Îmi promit să pregătesc volumul suplimentar al *Tratatului*, unde voi încerca să discut problema istoriei.

Dumézil a sosit în luna decembrie. I-am telefonat (acum, este prea ocupat cu cursurile sale, pentru a-i lua o după-amiază de discuții). Mă anunță o veste bună: la 31 ianuarie, se pare, veți avea ultima bătălie. Geo Widengren tocmai i-a scris în acest sens o scrisoare. Afirmă că aveți toate șansele. Să-l audă Dumnezeu!

Ceea ce îmi spuneți privitor la formația mea ortodoxă și de antiistoricismul meu e foarte just. Formație pe jumătate conștientă. Căci am descoperit creștinismul destul de tîrziu în viață, după reîntoarcerea mea din India. Mai ales acolo, în Bengal și în Himalaya, am încercat să mă apropiu de faptul religios altfel decît prin cărți. În orice caz însă, tot prin Orient...

Mulțumesc pentru informațiile privitoare la F. Altheim. Ați citit ultimul *Studi e materiali di storia delle religioni*? Rezervele pe care Antonio Brelich și Ernesto De Martino le fac privitoare la Dumézil și la mine însumi se aseamănă în mod straniu. Dar studiul lui De Martino este admirabil.

Cele mai frumoase amintiri din partea soției mele. Omagiile mele Dnei Wikander.

Cu prietenie și toate urările noastre,

Mircea Eliade

XIV

Telegramă
18 martie 1953
[Stig] Wikander
Laurentiigatan 2, Lund
Suède

Très heureux pour excellente nouvelle. Stop. Félicitations et amitié,

[Mircea] Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 78.

[Traducere]

18 martie 1953
Stig Wikander
Laurentiigatan 2, Lund
Suedia

Foarte fericit pentru ştirea excelentă. Stop. Felicitări şi prietenie,

Mircea Eliade

XV

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 25 décembre 1953

Cher ami,

Ma femme et moi, nous vous souhaitons à Mme Wikander et à vous un joyeux Noël et une heureuse Nouvelle Année!...

Depuis longtemps je suis sans nouvelles de vous, mais je vous pardonne et je vous comprends: vous devez avoir un programme extrêmement lourd. J'espère que vos recherches kurdes et votre chaire de sanskrit ne vous empêcheront pas de continuer vos étu-

des d'histoire des religions! J'attends avec impatience la suite de *Mithra* et le livre sur *Mahabharata* dont Dumézil m'a donné, heureusement, d'excellentes nouvelles.

Quant à moi, après de longues pérégrinations en Suisse et dans le XVIe arrondissement de Paris (car „le patron“ a occupé, pendant deux mois, l'appartement, *son* appartement de la rue de la Tour...), je suis revenu à mon travail plus ou moins yogique. Si tout va bien, j'espère l'achever avant l'été.

Je n'ai pas votre adresse, alors je ne sais pas si la présente lettre vous parviendra „en temps utile“. Est-ce que je peux vous envoyer sous enveloppe des francs suisses pour m'acheter, si vous avez la bonté, certains livres suédois?

Dumézil m'a raconté votre brouille avec [Geo] Widengren, et ça m'a fait de la peine. J'espère que vous n'allez pas vous gaspiller les nerfs pour cette histoire...

Présentez, s'il vous plaît, mes hommages à Mme Wikander. Ma femme vous envoie, pour vous deux, ses meilleurs souvenirs. Croyez-moi très sincèrement et amicalement votre,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 80.

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

25 decembrie 1953

Dragă Prietene,

Soția mea și cu mine vă dorim D^{nei} Wikander și D-voastră un Crăciun fericit și un An Nou asemenea.

De multă vreme sînt fără știri de la D-voastră, dar vă iert și vă înțeleg. Trebuie că aveți un program extrem de greu. Sper că cercetările D-voastră kurde și catedra de sanscrită nu vă vor împie-

dica să vă continuați studiile de istorie a religiilor! Aștept cu nerăbdare urmarea de la *Mithra* și cartea despre *Mahabharata*, despre care Dumézil mi-a dat, din fericire, excelente noutăți.

În ce mă privește, după lungi peregrinări prin Elveția și în arondismentul XVI al Parisului (căci „proprietarul“ și-a ocupat timp de două luni apartamentul, apartamentul *său* din strada De la Tour), am revenit la munca mea, mai mult sau mai puțin yoghică. Dacă totul merge bine, sper să isprăvesc pînă în vară.

Nu am adresa D-voastră, deci nu știu dacă prezenta scrisoare vă va parveni „în timp util“. Pot să vă trimit, în plic, franci elvețieni, pentru a-mi cumpăra, dacă veți avea bunătatea, anumite cărți suedeze?

Dumézil mi-a povestit cearta D-voastră cu Geo Widengren, și asta m-a mîhnit. Sper să nu vă risipiți nervii pentru această poveste...

Prezentați, vă rog, omagiile mele Dnei Wikander. Soția mea vă trimite, pentru amîndoi, cele mai frumoase amintiri.

Al D-voastră foarte sincer și cu prietenie,

Mircea Eliade

XVI

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

le 15 février 1954

Cher Ami,

J'essaie encore un fois de vous rejoindre! J'espère que votre longue silence est dû uniquement à vos travaux et aux (malheureusement!) cours de sanskrit et de grammaire comparée. J'espère que vous n'êtes pas fâché. Écrivez-moi, s'il vous plaît, une carte postale avec vos nouvelles et votre adresse. Je voudrais vous envoyer quelque petites choses de moi publiées récemment.

Je travaille toujours à la refonte de mon *Yoga*. En réalité, je récris ce livre d'un bout à l'autre. Combien est difficile de payer les péchés de jeunesse!... Je ne vois presque personne. Je suis

tout le temps au Musée Guimet et chez moi. En mai, je passerai une semaine à Frobenius Institut, où [Adolf] Jensen m'a demandé de donner une conférence.

Bien de choses de la part de ma femme.

Présentez mes hommages à Mme Wikander et croyez-moi,
Cher Ami, votre très sincère et très dévoué

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 82.

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

15 februarie 1954

Dragă Prietene,

Încerc încă o dată să intru în legătură cu D-voastră. Sper că îndelungata D-voastră tăcere se datorează doar lucrărilor şi (din nefericire!) cursurilor de sanscrită şi gramatică comparată. Sper că nu sînteţi supărat. Scrieţi-mi, vă rog, o carte poştală cu noutăţi şi adresa D-voastră. Aş vrea să vă trimit cîteva mici lucrări ale mele publicate recent.

Lucrez tot la refacerea *Yogăi* mele. De fapt, rescriu această carte de la un capăt la altul. Cît de dificil e să plăteşti păcatele tinereţii!... Nu văd aproape pe nimeni. Sînt tot timpul la Muzeul Guimet şi la mine acasă. În luna mai, voi petrece o săptămînă la Frobenius Institut, unde Adolf Jensen mi-a cerut să ţin o conferinţă.

Toate cele bune din partea soţiei mele.

Prezentaţi-i omagiile mele Dnei Wikander şi credeţi-mă, dragă prietene foarte sincerul şi devotatul D-voastră

Mircea Eliade

XVII

62 bis, rue de la Tour

Paris 16^e

le 18 mars 1954

Mon Cher Ami,

Je vous remercie pour votre lettre — et je suis heureux que vous travaillez (bien que j'aurais préféré vous savoir plongé dans l'histoire des religions...). Je vous écris peu et vite, car je suis ennuyé par toutes sortes de malheurs physiques et... socia[aux]. Depuis une semaine je souffre de zona (zona Zoster): terribles douleurs, picures avec de fortes doses de vitamines, etc. J'espère que tout passera d'ici une dizaine de jours. En plus, je dois changer de nouveau l'appartement: c'est ce que j'appelle les „ennuis d'ordre social“...

À partir du 25 mars je reviens à mon ancienne adresse, 11, rue Duhesme. Or, là-haut, à Montmartre je suis loin des bibliothèques et surtout je n'ai pas de place pour travailler. Heureusement au mois de juin nous partirons pour trente jours à Ascona. Avant, je dois achever mon *Yoga* qui me dégoûte et me désespère à la fois. J'espère que tous mes malheurs et ennuis prendront fin en septembre, lorsque nous entr[er]ons dans l'appartement du Dr. [Roger] Godel à Val-d'Or (15 minutes de Paris). J'ai trouvé à l'Hôtel de Suède le livre de Hartmann, je lui écri[rai] à l'instant...

Ma femme vous envoie ses meilleurs souvenirs. Présentez, je vous prie, mes hommages à Madame Wikander et croyez-moi votre ami dévoué,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 83–84.

[Traducere]

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

18 martie 1954

Dragul meu Prieten,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră și sînt fericit că lucrați (cu toate că aș fi preferat să vă știu cufundat în istoria religiilor...). Vă scriu puțin și repede, căci sînt agasat de tot soiul de nenorociri fizice și... sociale. De o săptămîină sufăr de zona Zoster: dureri teribile, injecții cu mari doze de vitamine etc. Sper că totul va trece în vreo zece zile. În plus, trebuie să schimb din nou apartamentul: e ceea ce numesc „neplăceri de ordin social“...

Începînd cu 25 martie, voi reveni la vechea mea adresă: 11, rue Duhesme. Or, acolo sus, în Montmartre, sînt departe de biblioteci și, mai ales, nu am loc să lucrez. Din fericire, în luna iunie vom pleca pentru treizeci de zile la Ascona. Înainte de asta, trebuie să isprăvesc *Yoga*, care mă dezgustă și mă aduce la disperare în același timp. Sper că toate nenorocirile și neplăcerile mele vor lua sfîrșit în septembrie, cînd vom intra în apartamentul Doctorului Roger Godel, la Val-d'Or (la cincisprezece minute de Paris). Am găsit la Hôtel de Suède cartea lui Hartmann. Îi voi scrie imediat.

Soția mea vă trimite cele mai frumoase amintiri. Prezentați-i, vă rog, Dnei Wikander omagiile mele, și socotiți-mă prietenul D-voastră devotat,

Mircea Eliade

XVIII

Le Val-d'Or
Ce 19 janvier 1955

Mon Cher Ami,

Merci pour votre lettre du 4 janvier, merci surtout pour la promesse d'en parler sur le *Yoga*. (Je lui vois un grand mérite: c'est un livre utile! On a dit trop de bêtises, ou trop de choses ennuyeuses et sans aucun intérêt sur ce sujet.) Inutile d'ajouter que je se-

rai non seulement heureux, mais aussi flatté de voir un jour un de mes ouvrages traduits en suédois.

J'ai achevé il y a quelques jours *Forgerons et alchimistes*, mais je ne sais pas quand ce petit travail pourra paraître. Je suis très content pour les „Ratanbai Katrak Lectures“: je sais que le texte des conférences doit être publié dans un intervalle de temps convenable — et je me réjouis de vous lire. À propos d'iranologie. [Henry] Corbin a inauguré hier son cours à l'École des Hautes Études. Il parlera beaucoup cette année de Sohrawardi.

L'idée de vous rencontrer en Italie me rends ce Congrès de Rome encore plus sympathique! J'ai choisi comme sujet de ma communication le „vol magique“ et je regrette déjà; car comment attaquer un problème considérable en vingt-trente minutes? Mais, enfin, l'important sera de nous réunir là.

J'ai vu Dumézil et il m'a donné ses derniers articles — mais il a oublié le plus sensationnel, celui sur les premiers quatre nombre en quichua¹ et turc. Il paraît que c'est d'une importance extraordinaire.

Merci pour l'indication de l'article de Roman Jakobson. Lors de sa visite à Paris, en 1949, il nous disait qu'il préparait quelque chose dans le sens dumézilien sur la mythologie paléoslave. L-a-t-il publiée?

Mes hommages respectueux à Mme Wikander et les meilleurs souvenirs pour vous deux de la part de ma femme. En vous souhaitant une bonne santé et les mille et une chose qui vous sont agréables, je vous embrasse bien amicalement,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 84–85.

¹ *Quechua* sau *quichua*, limba indienilor incaşi (vorbită în Peru şi Bolivia) (*n. ed.*).

[Traducere]

Le Val d'Or

Azi, 19 ianuarie 1955

Dragul meu Prieten,

Mulțumiri pentru scrisoarea D-voastră din 4 ianuarie, mulțumesc mai ales pentru promisiunea de a vorbi despre *Yoga* (îi văd un mare merit: este o carte utilă! S-au spus prea multe prostii sau prea multe lucruri plicticoase și fără nici un interes despre acest subiect). Inutil să adaug că voi fi nu numai fericit, dar și flatat de a-mi vedea într-o zi una dintre lucrări tradusă în suedeză.

Am isprăvit acum câteva zile *Forgerons et alchimistes*, dar nu știu când o să poată apărea această mică lucrare. Sînt foarte mulțumit pentru „Ratanbai Katrak Lectures”: știu că textul conferințelor trebuie publicat într-un interval de timp convenabil — și mă bucur să vă citesc. Apropo de iranologie: Henry Corbin și-a inaugurat ieri cursul la École des Hautes Études. Va vorbi mult anul acesta despre Sohrawardi.

Ideea de a vă întâlni în Italia îmi face Congresul de la Roma și mai simpatic! Am ales drept subiect al comunicării „Zborul magic”, și deja regret; căci — cum să abordezi o problemă considerabilă în douăzeci-treizeci de minute? Dar, în fine, important va fi că ne vom aduna acolo.

L-am văzut pe Dumézil și mi-a dat ultimele sale articole, dar l-am uitat pe cel mai senzațional, acela despre primele patru numere în quechua și turcă. Se pare că este de o importanță extraordinară.

Mulțumesc că mi-ați atras atenția asupra articolului lui Roman Jakobson. În timpul vizitei sale la Paris din 1949, ne spunea că pregătește ceva în sens dumézilian despre mitologia paleoslavă. L-a publicat?

Respectuoasele mele omagii Dnei Wikander și cele mai frumoase amintiri pentru amîndoi din partea soției mele. Dorindu-vă multă sănătate și o mie și una de lucruri care vă sînt agreabile, vă îmbrățișez cu prietenie,

Mircea Eliade

XIX

Paris

le 10 avril 1955

Mon Cher Ami,

Je vous souhaite bonne[s] Pâques!

J'ai été désolé de vous avoir fait venir à Malmö le 20 mars. Une heure après la réception de la lettre du Doyen, je vous ai écrit *par avion*. C'était, je crois, le 15 mars...

Mon billet d'avion est acheté pour le 20 avril. Même horaire. *Si Deus qui est [vult]*¹ — le soir de 20 avril on se rencontrera à l'aérodrom, avec les 20 boîtes de Maxitone...

M. Lombard m'écrit qu'il m'a réservé une chambre à l'Hôtel Tempérance St. Petri Kyrkogata 7; modeste, mais propre; 5 cour[onnes] par jour, plus le 55% services et taxes. J'ai accepté. Si vous pensez que l'hôtel ne me conviendra, voulez-vous annoncer M. Lombard? Mais, je crois que tout ira bien; j'aime les hôtels modestes... S'il me reste un peu d'argent, je préfère m'acheter quelques livres suédois...

Ma femme vous transmet ses meilleurs souvenirs. Mes hommages à Mme Wikander et bien amicalement votre,

Mircea Eliade

P.S. J'ai reçu une lettre d'Otto Höfler.

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 85.

¹ Dacă Dumnezeu, care este, vrea (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Paris, 10 aprilie 1955

Dragul meu Prieten,

Vă urez un Paşte fericit!

Am fost foarte mîhnit că v-am făcut să veniţi la Malmö la 20 martie. O oră după primirea scrisorii Decanului, v-am scris *prin avion*. Era, cred, 15 martie...

Biletul meu de avion e cumpărat pentru 20 aprilie. Același orar. *Si Deus qui est vult*, în seara zilei de 20 aprilie ne vom reîntîlni la aeroport, cu cele douăzeci de cutii de Maxitone.

D. Lombard îmi scrie că mi-a rezervat o cameră la Hotelul Tempérance St. Petri Kyrkogata 7; modest, dar curat: 5 coroane pe zi, plus 55% servicii și taxe. Am acceptat. Dacă vă gândiți că hotelul nu-mi va conveni, vreți să anunțați pe D. Lombard? Dar cred că totul va merge cum trebuie; îmi plac hotelurile modeste. Dacă-mi rămîn ceva bani, prefer să-mi cumpăr niște cărți suedeze...

Soția mea vă transmite cele mai frumoase amintiri. Omagiile mele Dnei Wikander. Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. Am primit o scrisoare de la Otto Höfler.

XX

45, rue du Val-d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

le 16 mai 1955

Mon Cher Ami,

Nous avons beaucoup regretté, ma femme et moi, de ne pas vous avoir rencontré à Rome. Ou [nous] pourrions nous rencontrer?...

Je viens de rentrer d'Italie; car, après le Congrès de Rome et les „Rencontres“ organisées par [Giuseppe] Tucci, j'ai dû passer quelques jours à Venise et ensuite à Padoue (ou j'ai donné une conférence, chez Carlo Diano, l'helléniste).

J'aimerais apprendre de vous nouvelles. J'ai même une grande prière à vous faire: connaissez-vous le „responsable“ du *Festschrift Nyherg*? Pourriez-vous le convaincre de m'envoyer un exemplaire pour compte-rendu dans la *R[evue d']h[istoire des] r[eligions]*? Vous savez que je me suis proposé comme „mission“ patriotique de rassembler toute sorte d'ouvrage d'orientalisme et d'histoire

des religions, pour pouvoir un jour les donner à l'Université de Bucarest...

Mes hommages à Mme Wikander. Ma femme vous envoie ses salutations. Je vous embrasse bien amicalement,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 86.

[Traducere]

45, rue du Val-d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

16 mai 1955

Dragul meu Prieten,

Am regretat mult, soția mea și cu mine, de a nu vă fi întâlnit la Roma. Ori o să putem să ne întâlnim?...

M-am întors din Italia, căci, după Congresul de la Roma și „Întîlnirile” organizate de Giuseppe Tucci, a trebuit să petrec câteva zile la Veneția și apoi la Padova (unde am ținut o conferință la Carlo Diano, elenistul).

Mi-ar plăcea să aflu noutăți despre D-voastră. Am, în același timp, să vă fac o mare rugămintă. Îl cunoașteți pe „responsabilul” *Festschrift*-ului Nyherg? Puteți să-l convingeți să-mi trimită un exemplar pentru recenzie în *Revue d'histoire des religions*? Știți că mi-am propus ca „misiune” patriotică să strâng orice fel de lucrări de orientalistă și de istorie a religiilor pentru a putea într-o zi să le donez Universității din București...

Omagiile mele Dnei Wikander. Soția mea vă trimite salutările ei. Vă îmbrățișez cu prietenie

Mircea Eliade

XXI

45, rue du Val-d'Or
Saint-Cloud (Seine et Oise)

le 27 décembre 1955

Cher Ami,

C'est avec une énorme joie que j'ai lu votre lettre du 15 décembre. D'abord, parce que j'avais de vous nouvelles après un long silence — et puis, et surtout, parceque vous avez aimé mon roman. Je vous suis sincèrement reconnaissant d'avoir écrit l'article dont vous me parlez. Les symétries que vous découvre entre mon roman et certaines pièces d'Ibsen m'intriguent et me passionnent; car, évidemment, je n'avais pas pensé aux „situations“ ibseniennes. Vous avez tout à fait raison de préférer le côté historique („roman-roman“) de ce roman: c'est exactement mon opinion. Le côté „symbolique“ se tient uniquement grâce au fait que les personnages sont vivants et le temps est historique. C'est pour cette raison d'ailleurs que la „quête“ de Stéphane a un sens: il *est* réellement dans le temps et dans l'histoire — et il est hanté par la „sortie du temps“; il ne réussit à vraiment „sortir“ qu'en se tuant accidentellement. Ce qui, d'ailleurs, philosophiquement est défendable: la seule transcendance *garantie* à tous les humains — est celle obtenue par leur mort.

Mais l'important est que vous avez aimé ce roman, que vous ne me grondez pas d'avoir sacrifié tant de jours et de nuits à un travail qui n'était pas „scientifique“. [Henri-Charles] Puech aussi est enthousiasmé et il me pousse à écrire d'autres romans. (Dumézil, à peine rentré de Turquie, ne l'a pas encore lu.)

La vérité est que je *devais* écrire ce roman, pour ma propre santé mentale et morale. Après dix ans d'exil, je sentais le besoin de retrouver mon pays, de revivre à Bucarest, dans les Carpathes, dans la plaine roumaine. Autrement, je risquais de devenir un vrai „apatride“, sans racines — au lieu d'être ce que je rêve d'en devenir, simplement un „Européen“. J'ai sacrifié à ce roman les vacances d'été de cinq années (1949–1953), mais en l'écrivant je me suis *reposé* — car, évidemment, je retrouvais un univers onirique dont je sentais terriblement le besoin.

J'espère que les autres maîtres et collègues orientalistes et historiens des religions auront la même compréhension que la vôtre et que je ne serais pas scientifiquement „compromis“.

Vous me demandez le titre d'une nouvelle que vous avez lu en trad[uction] allemande: il s'agit probablement de *Şarpele* (1937), publiée sous le titre *Andronic und die Schlange* (München, 1949). Si vous le désirez, je peux vous en offrir un exemplaire. Je crois que vous avez déjà *Maitreyi* (= *La nuit Bengali*) et *Nächte im Serampore* (qui plaisait à Thomas Mann, qui plaît à Henry Corbin).

Je savais de Dumézil que vous avez été à Vienne pour vos recherches arméniennes. Mais je ne sais rien d'autre de vous. Mon existence a maintenant le rythme d'une transhumance normale, entre 15 sept[embre]-15 juin ici, au Val-d'Or — et, pendant l'été, chez des amis, en Suisse ou en Italie. Mais en dehors de cette grande coupure, je suis obligé de voyager de temps en temps. Par exemple, entre 18-30 janvier 1956, je serais en Allemagne. J'ai fait l'imprudence d'accepter il y a déjà plusieurs années des invitations de conférences à M[unich], à Marburg, à Frankfurt. Ce voyage ne me tente nullement, mais il faut le faire. De toute façon, j'aurais le plaisir de rencontrer quelques collègues et de visiter le „haut lieu“ de l'histoire des religions, à Marburg.

Forgerons et alchimistes, prêt depuis un an, n'est pas encore publié — parce que j'ai changé d'éditeur. Mon travail actuel est surtout autour de [la] „mort (rituelle) et [l'] initiation“. Je ne sais pas encore ce qu'en résultera.

Ma femme vous envoie ses meilleurs souvenirs et j'ajoute mes hommages pour Mme Wikander. En vous souhaitant une excellente Nouvelle Année et en vous remerciant pour tout, croyez-moi, Cher Ami, votre très sincère

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3-4, 2001, pp. 86-88.

[Traducere]

45, rue du Val-d'Or
Saint Cloud (S. et O.)

27 decembrie 1955

Dragă prietene,

Cu enormă bucurie am citit scrisoarea D-voastră din 15 decembrie. Mai întâi, pentru că aveam știri de la D-voastră după o lungă tăcere — și apoi, și mai ales, pentru că v-a plăcut romanul meu. Vă sînt sincer recunoscător de a fi scris articolul despre care îmi vorbiți. Simetriile pe care le descoperiți între romanul meu și anumite piese ale lui Ibsen mă intrigă și mă pasionează; căci, evident, nu m-am gândit la „situații” ibseniene. Aveți cu totul dreptate să preferați latura istorică („romanul-roman”) a acestei cărți. Este exact și părerea mea. Latura simbolică se încheagă doar grație faptului că personajele sînt viabile și timpul este istoric. Tocmai din acest motiv, de altminteri, „căutarea” lui Ștefan are un sens: el *este* în mod real în timp și în istorie și este obsedat de „ieșirea din timp”; nu reușește să „iasă” cu adevărat decît omorîndu-se accidental. Ceea ce, de altfel, filozoficește poate fi susținut: singura transcendență *garantată* tuturor oamenilor este cea obținută prin moartea lor.

Dar important este că v-a plăcut acest roman, că nu m-ați dojenit că mi-am sacrificat atîtea zile și nopți cu o muncă ce nu era „științifică”. Henri-Charles Puech este și el entuziasmat și mă îndeamnă să scriu alte romane. (Dumézil, abia întors din Turcia, nu l-a citit încă.)

Adevărul este că *trebuia* să scriu acest roman pentru propria mea sănătate mintală și morală. După zece ani de exil, simțeam nevoia să-mi regăsesc patria, să re trăiesc la București, în Carpați, pe cîmpia românească. Altfel, aș fi riscat să devin un adevărat „apatrid”, fără rădăcini — în loc să fiu ceea ce visez să devin: simplu, un „european”. Am sacrificat pentru acest roman vacanțele de vară din cinci ani (1949–1953), dar scriindu-l, m-am *odihnit* — căci evident, am regăsit un univers oniric de care simțeam o teribilă nevoie.

Sper că ceilalți maeștri și colegi, orientaliști și istorici ai religiilor, vor avea aceeași înțelegere ca și D-voastră și că nu voi fi compromis „științific”.

Mă întrebați de titlul unei nuvele pe care ați citit-o în traducere germană; e vorba probabil de *Șarpele* (1937), publicată cu titlul *Andronic und die Schlange* (München, 1949). Dacă doriți, vă pot oferi un exemplar. Cred că aveți deja *Maitreyi* (= *La nuit Bengali*) și *Nächte im Serampore* (care-i plăcea lui Thomas Mann, care-i place lui Henry Corbin).

Știam de la Dumézil că ați fost la Viena pentru cercetările D-voastră armenesti. Dar nu știu nimic altceva despre D-voastră. Existența mea are acum ritmul unei transhumanțe normale: între 15 septembrie și 15 iunie aici, la Val-d'Or, iar în timpul verii, la prieteni, în Elveția sau în Italia. În afară de această mare „falie” însă, sînt obligat să călătoresc din cînd în cînd. De exemplu, între 18 și 30 ianuarie 1956, voi fi în Germania. Am făcut imprudența de a accepta, cu mai mulți ani în urmă, invitația de a ține conferințe la München, Marburg și Frankfurt. Această călătorie nu mă tentează deloc, dar trebuie s-o fac. În orice caz, voi avea plăcerea să întîlnesc cîțiva colegi și să vizitez „altarul” istoriei religiilor, la Marburg.

Forgerons et alchimistes, gata de un an, nu a fost încă publicată — pentru că mi-am schimbat editorul. Munca mea actuală are ca obiect mai ales „moartea (rituală) și inițierea”. Nu știu încă ce va ieși pînă la urmă.

Soția mea vă trimite amintirile ei cele mai frumoase, la care adaug omagiile mele pentru Dna Wikander. Dorindu-vă un excelent nou an și mulțumindu-vă pentru tot, socotiți-mă, dragă Prietene, al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

XXII

Hôtel du Pas de Calais
59, rue des Saints Pères
Paris 6^e

le 20 octobre 1957

Cher Ami,

Hier nous avons fait la demande pour le visa au consulat de Suède. J'ai ajouté votre lettre, pour laquelle je vous remercie de

tout cœur. La secrétaire m'a dit que mon „dossier“ sera envoyé à Stockholm et que normalement la réponse doit arriver en dix-quinze jours. Mais, a-t-elle précisé, si vous écrivez un mot, officiellement, à Stockholm, en soutenant ma demande, on gagne du temps... Je m'e[x]cuse de vous ennuyer, mais c'est comme ça avec nous, les apatrides.

Voici les titres pour les deux conférences:

1) *Le Yoga et la pensée indienne*; 2) *Techniques du Yoga*.

[N.B. Je me permettrai d'utiliser copieusement mes propres ouvrages sur la question.]

J'écris aujourd'hui même à [Geo] Widengren et au Doyen (n'est-il pas Harold R., l'auteur de *Jésus transfiguré?*), en l[eur] communiquant les titres des deux conférences. Malheureusement, je n'ai rien à dire sur l'enseignement de l'h[istoire] de r[eligions] aux États-Unis, ne connaissant [pas] le sujet. J'ai choisi de parler sur 1) La „lumière intérieure“ (antar jyotih) et 2) La lumière mystique. Je travaille depuis quelques temps ce sujet passionnant. Je m'imagine qu'on peut donner ces quatre conférences en circa vingt jours. Début décembre, nous devons être à Paris pour le visa américain. Nous partons pour Chicago le 16 décembre.

J'attends avec impatience notre rencontre sur le sol suédois. Nous voyageons en avion, afin de simplifier les choses. Est-ce que le 900 couronnes nous suffisent pour l'hôtel et les repas? Date approximative de l'arrivée: 8-10 nov[embre]. Je vais vous tenir au courant et vous télégraphier la date de notre arrivée à Stockholm (où nous désirons nous arrêter un jour à l'arrivée et un-deux jours avant le départ).

Mes hommages à Mme Wikander. Ma femmes vous envoie ses souvenirs.

Très cordialement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuș și Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3-4, 2001, pp. 91-92.

[Traducere]

Hôtel du Pas de Calais
59, rue des Saints Pères
Paris 6^e

20 octombrie 1957

Dragă Prietene,

Ieri, am făcut cerere pentru viză la consulatul Suediei. Am adăugat scrisoarea D-voastră, pentru care vă mulțumesc din toată inima. Secretara mi-a spus că „dosarul” meu va fi trimis la Stockholm și că, în mod normal, răspunsul trebuie să sosească în zece-cincisprezece zile. Dar, a precizat ea, dacă scrieți câteva rânduri, în mod oficial, la Stockholm, susținând cererea mea, se câștigă timp. Îmi cer iertare că vă plictisesc, dar așa este cu noi, apatrizii.

Iată titlurile celor două conferințe:

1) *Yoga și gândirea indiană*; 2) *Tehnicile Yoga*.

[N.B. Îmi voi permite să utilizez copios propriile mele lucrări despre problemă.]

Le scriu chiar azi lui Geo Widengren și Decanului (nu este Harold R., autorul cărții *Jésus transfiguré?*), comunicându-le titlul celor două conferințe. Din păcate, nu am nimic de spus despre studiul istoriei religiilor în Statele Unite, necunoscând subiectul. Am ales să vorbesc despre 1) „Lumina interioară” (.....) și 2) Lumina mistică. Lucrez de câțva timp la acest subiect pasionant. Cred că aceste patru conferințe se pot ține în circa douăzeci de zile. La începutul lui decembrie, trebuie să fim la Paris, pentru viza americană. Vom pleca la Chicago la 16 decembrie.

Aștept cu nerăbdare întâlnirea noastră pe pământ suedez. Vom călători cu avionul, spre a simplifica lucrurile. Oare nouă sute de coroane ne sînt suficiente pentru hotel și masă? Data aproximativă a sosirii: 8-10 noiembrie. Vă voi ține la curent și vă voi telegrafia data sosirii noastre la Stockholm (unde dorim să ne oprim o zi la sosire și una-două zile înainte de plecare).

Omagiile mele Dnei Wikander. Soția mea vă trimite amintirile ei.

Cu cordialitate, al D-voastră,

Mircea Eliade

XXIII

59, rue des Saints Pères
Paris 6^e

le 25 novembre 1957

Cher Ami,

[Je vous écris] ces quelques mots pour vous dire que Stockholm est une ville admirable, que j'ai très bien voyagé (en moins de quatre heures j'ai été à Paris) et surtout pour vous remercier encore une fois, vous et votre femme, pour le chaleureux accueil à Uppsala.

J'ai trouvé ma femme guérie de sa grippe... mais avec un rhume... Heureusement, c'est en train de passer.

Voici ce que je peux vous dire à propos des inscriptions daces: on a trouvé à Grădiștea Mușcelului (ancienne citadelle dace) circa trente inscriptions écrites en lettres grecques et, pour cette raison, très difficiles à déchiffrer — car elles comportent uniquement des consonnes. En 1954, on a trouvé encore deux inscriptions (toujours à Grădiștea), a[ux] caractères latins. La première contient le nom *Decebalus*. La deuxième: *Decebalus per Scorilo*. [Constantin] Daicoviciu l'a traduite: „D[ecebalus] fils de Scori-lus“; per = *puer*.

J'ai trouvé tout ceci dans l'article de D[imitrie] Macrea, *Despre originea și structura limbii române (Limba română**, II, nr. 4, iulie–aug[ust] 1954, pp. 11–30). L'article contient, pp. 11–13, les quelques trente mots d'origine dace conservés encore en roumain. (Je crois que l'article vous intéressera.)

Quant à l'étude de C[onstantin] Daicoviciu *Le problème de l'État et de la culture des Daces à la lumière des nouvelles recherches* — [elle] se trouve (pp. 125–137) dans le volume collectif: *Nouvelles études d'histoire, présentées au Xe Congrès des sciences historiques, Rome 1955* (București, 1955, Éditions de L'Académie de la République Populaire Roumaine). [À la] page 131, il transcrit l'inscription: *Decebalus per Scorilo* et indique pour per = *filius* = *puer* (Detchew, *Charakteristik der thrak[ische] Sprache*, Sofia, 1952, p. 101).

J'espère que les précisions bibliographiques que j'apporte vous permettent de trouver le volume à la Carolina. Sinon, j'écris à [Alexandru] Rosetti pour [l'] envoyer à votre Institut.

Encore une fois, merci et (je l'espère!) à bientôt! Mes hommages à Mme Wikander et toute mon amitié pour vous,

Mircea Eliade

* Publication de l'Académie Roumaine.

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 92–93.

[Traducere]

59, rue des Saints Pères

Paris 6^e

25 noiembrie 1957

Dragă Prietene,

[Vă scriu] aceste câteva cuvinte pentru a vă spune că Stockholm este un oraş admirabil, că am călătorit foarte bine (în mai puțin de patru ore, am fost la Paris) şi, mai ales, pentru a vă mulţumi încă o dată, D-voastră şi soţiei, pentru călduroasa primire la Uppsala.

Mi-am găsit soţia vindecată de gripă, dar cu un guturai. Din fericire e pe cale de a se vindeca.

Iată ce vă pot spune despre inscripţiile dacice: au fost găsite la Grădiştea Muşcelului (veche citadelă dacă) circa treizeci de inscripţii scrise cu litere greceşti şi, din acest motiv, foarte dificil de decifrat — căci ele comportă numai consoane. În 1954, s-au mai găsit încă două inscripţii (tot la Grădiştea), cu caractere latine. Prima conţine numele Decebalus. A doua, *Decebalus per Scorilo*. Constantin Daicoviciu a tradus-o „Decebalus, fiul lui Scorilus“; *per* = *puer*.

Am găsit toate acestea în articolul lui Dimitrie Macrea *Despre originea şi structura limbii române* (*Limba română**, II, nr. 4, iulie–august 1954, pp. 11–30). Articolul conţine, pp. 11–13, cele

aproximativ treizeci de cuvinte de origine dacă păstrate încă în română. (Cred că articolul vă va interesa.)

În ce privește studiul lui Constantin Daicoviciu *Le problème de l'État et de la culture des Daces à la lumière des nouvelles recherches* — el se găsește (pp. 125–137) în volumul colectiv *Nouvelles études d'histoire, présentées au Xe Congrès des sciences historiques, Roma, 1955* (București, 1955, Editura Academiei Republicii Populare Române). La pagina 131, el transcrie inscripția *Decebalus per Scorillo* și indică pentru *per* = *filius* = *puer* (Detchew, *Charakteristik der thrak[ische] Sprache*, Sofia, 1952, p. 101).

Sper că precizările bibliografice pe care vi le dau vă vor permite să găsiți volumul la Carolina. Dacă nu, îi voi scrie lui Alexandru Rosetti, pentru a-l trimite la Institutul D-voastră.

Încă o dată, mulțumesc și (sper!) pe curînd! Omagiile mele Dnei Wikander și toată prietenia mea,

Mircea Eliade

* Publicație a Academiei Române.

XXIV

Swift Hall
Université

le 21 mars 1958

Cher Ami,

Je me demande ce que vous pensez de mon long silence!... Je voulais vous écrire depuis deux mois. Mais je suis un peu obstiné, et puisque j'avais eu l'idée de vous faire voyager dans le Nouveau Monde, je voulais — et je veux encore — organiser à tout prix ce voyage. Or, l'ennui c'est que je n'ai pas encore une réponse précise de Columbia. J'ai vu, le 27 décembre, six professeurs de Columbia University. Nous avons déjeuné ensemble au Club de l'Université. J'ai été reconfirmé dans mon impression qu'ils désirent avoir un indianiste doublé d'un historien des religions comme professeur à Columbia. J'ai donné à Jacob Taubes

votre *curriculum* etc. — et j'ai commencé à attendre le résultat. Taubes m'avait dit, en décembre, qu'il [allait] vous écrire, mais je doute qu'il l'a fait, puisque je n'ai rien entendu de votre part. J'ai essayé de comprendre ce qui se passe, et peut-être j'ai compris quelque chose: ils vont essayer de trouver un professeur permanent, et seulement en désespoir de cause recourir à un *visiting professor*. Puisque je ne leur avais caché mon enthousiasme pour New York, ils s'imaginent peut-être que je sois disponible. Mais, d'autre part, je leur ai dit que je ne peux pas — ou pas encore — quitter Chicago. Ici j'ai une „position“ difficile à trouver ailleurs: chef de département et seulement cinq mois de cours. Mais peut-être ils attendent que je change d'amis.

En tout cas, au début d'avril je serai à New York et je donne une conférence à Columbia le 7 avril. À cette occasion, je rencontrerai de nouveau les *Big Four* et je tâcherais de percer leur intention...

Autrement, tout va bien ici — c'est-à-dire rien d'extraordinaire ne se passe. Je sens de plus en plus le fardeau de l'enseignement sur mes épaules. Je ne peux travailler que trois jours par semaine. Le reste est consacré aux cours, c'est-à-dire, entre nous, c'est du temps perdu. Je me demande même si je dois prolonger cette „brillante situation universitaire“ après l'expiration de mon contract, en 1961. À cette date j'aurai 54 ans. Peut-être je pourrais travailler encore...

Fin mai se trouvera à Uppsala, pour quelques jours, Ichiro Hori, prof[esseur] d'h[istoire] des rel[igions] à Tohoku University et grand spécialiste de folklore. Il va vous chercher. Son anglais n'est pas fameux, mais il est très sympathique.

Ma femme vous envoie à vous deux ses souvenirs. Mes hommages à Mme Wikander.

Cordialement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 93–94.

[Traducere]

Swift Hall
Universitatea
21 martie 1958

Dragă Prietene,

Mă întreb ce gândiți despre lunga mea tăcere. Voiam să vă scriu de două luni. Dar sînt puțin încăpățînat și, pentru că am avut ideea să vă fac să călătoriți în Lumea Nouă, voiam — și vreau încă — să organizez cu orice preț acest voiaj. Or, necazul este că nu am un răspuns precis de la Columbia. Am văzut la 27 decembrie șase profesori de la Universitatea Columbia. Am dejunat împreună la Clubul Universității. Mi-a fost reconfirmată impresia că ei doresc să aibă un indianist dublat de un istoric al religiilor ca profesor la Columbia. I-am dat lui Jacob Taubes *curriculum*-ul D-voastră și am început să aștept rezultatul. Taubes îmi spusese în decembrie că vă va scrie, dar mă îndoiesc că a făcut-o, pentru că n-am auzit nimic din partea D-voastră. Am încercat să înțeleg ce se petrece și poate că am înțeles ceva: vor să încerce să găsească un profesor permanent și numai în disperare de cauză să recurgă la un *visiting professor*. Pentru că nu le-am ascuns entuziasmul meu pentru New York, își imaginează poate că sînt disponibil. Dar, pe de altă parte, le-am spus că nu pot — sau nu pot încă — părăsi Chicago. Aici, am o „poziție” dificil de găsit aiurea: șef de departament și numai cinci luni pe an cursuri. Dar poate că se așteaptă să-mi schimb prietenii.

În orice caz, la începutul lui aprilie voi fi la New York, iar la 7 aprilie voi ține o conferință la Universitatea Columbia. Cu această ocazie, îi voi întîlni din nou pe cei „patru mari” și mă voi strădui să le aflu intenția.

Altminteri, totul e bine pe aici, adică nu se petrece nimic extraordinar. Simt din ce în ce mai mult pe umerii mei povara predării.

Nu pot să lucrez decît trei zile pe săptămînă. Restul e consacrat cursurilor, adică, între noi, e timp pierdut. Mă întreb chiar dacă trebuie să prelungesc această „strălucită situație universitară” după expirarea contractului meu, în 1961. La data aceea, voi avea cincizeci și patru de ani. Poate că aş putea să mai lucrez...

La sfârșitul lui mai, se va afla la Uppsala, pentru câteva zile, Ichiro Hori, profesor de istorie a religiilor la Universitatea Toho-ku și mare specialist de folclor. Vă va căuta. Engleza lui nu e prea grozavă, dar e foarte simpatic.

Soția mea vă trimite la amândoi amintirile ei. Omagiile mele Dnei Wikander.

Cu cordialitate,

Mircea Eliade

XXV

Swift Hall
Université

le 14 mai 1958

Mon Cher Ami,

Mille choses idiotes m'ont empêché de vous écrire immédiatement après mon retour de New York. Je commence à comprendre ce qui se passe à Columbia: ils ne se décident pas à créer un Department of History of Religions et se contentent avec le *Dep[artment] of Religion*. Donc, pour l'instant, ils cherchent: a) soit des tous jeunes „pour les former“; b) soit un titulaire établi en Amérique ou disposé de le faire, auquel ils demanderont d'enseigner l'histoire des religions ensemble avec... la philosophie de la religion... J'ai de nouveau lancé votre nom — comme „le seul etc.“ — et j'espère qu'un jour ils se décideront à modifier leur politique actuelle (d'américanisation à tout prix).

[Jacques] Duchesne-G[uillemin] viendra à la chaire d'études iraniennes. Si *cette* chaire vous intéresse (malheureusement, elle est seulement pour un an), dites-le moi et écrivez aussi à D[uchesne]-G[uillemin] (ou, laissez-moi lui écrire). On tâchera de vous faire inviter l'année 1959–60. Malheureusement, W[olfgang] Lentz a été cette année, et Col[umbia] Univ[ersity] a été „montée“ contre [Georges] Dumézil. Il m'étonne même qu'on a invité D[uchesne]-G[uillermine] (mais peut-être l'invitation a été faite avant l'arrivée de Lentz). J'ai rencontré Lentz, et nous avons eu une discussion furieuse à propos de Dumézil. Il a certainement écrit à [Paul] Thieme, puisque une semaine plus tard ce dernier m'a en-

voyé son *Mithra and Aryaman*. Vous l'avez vu? Qu'est-ce que vous en pensez? Je suis désespéré de voir que, en 1958, on croit encore faire de l'histoire des religions avec l'onomastique...

Je ne sais pas si vous avez appris la terrible nouvelle: [Aurel] Decei [est] tombé dans une embuscade des agents communistes et a disparu sans traces depuis cinq mois!... C'est une véritable tragédie pour l'émigration roumaine. Nous perdons à la fois un excellent orientaliste et un de nos plus actifs combattants.

L'année scolaire approche de la fin. J'ai grande hâte de rentrer en Europe. Une semaine à New York, une autre à Paris — ensuite Ascona. Vers le 22 août, de Paris, ma femme et moi espérons prendre l'avion pour Tokyo... et rester un mois au Japon. Nous rentrerons à Chicago par le Pacifique, mais en avril 1959 espérons revenir en Europe pour six mois. Et, qui sait? Peut-être on se revoit!

Dumézil m'écrit que [Helmer] Ringgren n'a pas de chances. Au moins, avez-vous vu *l'Orpheus* de [Åke] Hultkrantz? Est-ce qu'il vaut la peine d'être lu?

Ma femme vous envoie à Mme Wikander et à vous ses meilleurs souvenirs. J'ajoute mes hommages à Mme, mes salutations.

Dites leur qu'un jour, certainement, elles iront à New York. Très amicalement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 94–95.

[Traducere]

Swift Hall
Universitatea
14 mai 1958

Dragul meu Prieten,

Mii de lucruri stupide m-au împiedicat să vă scriu imediat după întoarcerea mea de la New York. Încep să înţeleg ce se petrece

la Columbia: nu se decid să creeze un departament de istorie a religiilor și se mulțumesc cu departamentul religiilor. Deci, pentru moment, ei caută: a) fie oameni foarte tineri „pentru a-i forma”; b) fie un titular stabilit în America sau dispus să facă acest lucru, căruia îi vor cere să predea istoria religiilor împreună cu... filozofia religiei... Am lansat din nou numele D-voastră ca „singurul etc.” — și sper că într-o zi se vor decide să-și modifice politica actuală (de americanizare cu orice preț).

Jacques Duchesne-Guillemain va veni la catedra de studii iraniene. Dacă *această* catedră vă interesează (din nefericire, este numai pentru un an), spuneți-mi și scrieți-i și lui Duchesne-Guillemain (sau lăsați-mă pe mine să-i scriu). Vom încerca să vă invităm în anul 1959–60. Din nefericire, Wolfgang Lentz a fost anul acesta, și Universitatea Columbia a fost „montată” contra lui Dumézil. Mă surprinde chiar că a fost invitat Duchesne-Guillemain (dar poate că invitația a fost făcută înainte de sosirea lui Lentz). L-am întâlnit pe Lentz și am avut o discuție furioasă privitoare la Dumézil. I-a scris desigur lui Paul Thieme, căci o săptămână mai târziu acesta din urmă mi-a trimis *Mithra and Aryaman*. Ați citit cartea? Ce părere aveți? Sînt disperat să văd că în 1958 se mai crede că se poate face istorie a religiilor cu onomastica.

Nu știu dacă ați aflat teribila noutate: Aurel Decei a căzut într-o ambuscadă de agenți comuniști și a dispărut fără urmă de cinci luni!... Este o adevărată tragedie pentru emigrația românească. Pierdem în același timp un excelent orientalist și unul dintre cei mai activi combatanți.

Anul școlar se apropie de sfîrșit. Mă grăbesc să revin în Europa. O săptămână la New York, o alta la Paris — apoi la Ascona. Către 22 august, de la Paris soția mea și cu mine sperăm să luăm avionul pentru Tokio... și să rămînem o lună în Japonia. Ne vom reîntoarce la Chicago prin Pacific, dar în aprilie 1959 sperăm să revenim în Europa pentru șase luni. Și, cine știe? Poate ne vom revedea.

Dumézil îmi scrie că Helmer Ringgren nu are șanse. Cel puțin ați văzut *Orpheus* de Åke Hulthkrantz? Oare merită să fie citit?

Soția mea vă trimite Dnei Wikander și D-voastră cele mai frumoase amintiri. Adaug omagiile mele Dnei, salutările mele.

Spuneți-le că, într-o zi, cu siguranță ele vor merge la New York. Prietenește, al D-voastră,

Mircea Eliade

XXVI

Casa Tamaro
Ascona

le 6 août 1958

Cher Ami,

Je vous remercie pour votre lettre du 13 juin, tout en m'e[x]cusant de vous répondre si tard — mais j'ai quitté Chicago le 25 juin, et votre lettre m'a suivi à New York, Paris et Ascona!... Je suis ici depuis trois semaines, en essayant de rédiger (au moins provisoirement) les *Eranos-Lectures*. J'espère que vous avez reçu, entre temps, les quelques articles de moi envoyés en juin.

[Aurel] Decei a disparu quelque part en Allemagne. On ignore les détails. Je vais écrire à Paris, pour qu'on vous expédie un numéro de *La nation roumaine*, où on raconte les choses.

Quant à Columbia, je suis sans nouvelles. J[acob] Taubes m'avait laissé entendre qu'il vous a écrit. J'espère rencontrer Schneider, ici à Ascona, et m'informer. Je ne comprends plus ce qu'ils veulent: Taubes insiste pour „un jeune“, susceptible de rester en Amérique le reste de sa vie. L'Union Theological Seminary voudrait plutôt un savant renommé. Il y a huit mois, ils étaient pressés de trouver un professeur, même „visiting“. Maintenant je suis dans le noir.

[Helmer] Ringgren m'a écrit, triste et désespéré. Il ne me dit rien de Marburg, il laisse entendre que d'ici trois ans il n'aura pas de quoi vivre en Suède. Qu'est-ce que vous me conseillez? Je pourrais chercher quelque chose pour lui aux États-Unis (mais pas à Columbia — que je vous réserve!...). En tout cas, je vais lui écrire de m'envoyer un *curriculum vitae*. Si une occasion se présente, je vais le proposer.

Si un jour vous passez devant votre grande librairie, je vous prie d'entrer et de commander pour moi (adresse: Swift Hall, U[ni]versity of Chicago) le livre d'[Åke] Hultkrantz sur le mythe d'Orphée en Amérique. La librairie m'a déjà envoyé des livres, et je les ai payé par chèques de Chicago. Ceci ne presse pas: je serai à Chicago début octobre.

J'attends avec impatience que les épreuves deviennent des publications — pour les lire!

J'espère également avoir l'occasion — grace à vous — de visiter Åbo. Pour l'instant, nous nous préparons pour Tokyo! Nous survolons le Pole vers le 25 août et serons à Tokyo le 26. Nous resterons au Japon quatre-cinq semaines, et *Deo concedente*¹ — une semaine à Honolulu et une semaine en Californie. En mars je finis mon cours, mais je reste six semaines à Chicago pour travailler. Ensuite, nous rentrons en Europe pour les vacances — et peut-être on se verra quelque part...

Que vous dire des universités américaines? Il y a trop d'heures de cours, au moins pour mon goût = six, c'est un minimum! Je ne suis ni pro, ni contra. Mais je ne crois pas pouvoir rester plus de trois-quatre ans. Si je trouve une bourse de recherche convenable (le Bo[l]ingen donne seulement 200 dollars par mois), je renonce — et je me consacre à mes livres.

Vous recevrez en janvier-février le texte français de mes *Haskell-Lectures*, plus complet que *Birth and Rebirth* que Harper va publier en septembre.

Je n'ai pas vu [Georges] Dumézil en juillet. Il était parti pour la Caucase. [Henri-Charles] Puech, Dupont-Sonner etc. se préparent pour Tokyo! De nous deux à vous deux, affectueuse amitié!

Votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 95–96.

¹ Cu îngăduinţa lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Casa Tamaro
Ascona

6 august 1958

Dragă Prietene,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră din 13 iunie, scu-
zându-mă în același timp că vă scriu atît de tîrziu — dar am pă-
răsit Chicago la 25 iunie, iar scrisoarea D-voastră m-a urmat la
New York, Paris și Ascona! Sînt aici de trei săptămîni, încercînd
să conduc (cel puțin provizoriu) *Lecturile Eranos*. Sper că ați pri-
mit între timp cele cîteva articole ale mele, trimise în iunie.

Aurel Decei a dispărut undeva în Germania. Nu sînt cunos-
cute detaliile. Voi scrie la Paris ca să vi se expedieze un număr
din *La nation roumaine* unde se povestește aceasta.

În ce privește Columbia, nu am știri. Jacob Taubes mă lăsase
să înțeleg că v-a scris. Sper să-l întîlnesc pe Schneider aici, la As-
cona, și să mă informez. Nu înțeleg ce mai vor. Taubes insistă pen-
tru „un tînăr“ susceptibil să rămîna în America restul vieții. Union
Theological Seminary ar vrea mai curînd un savant renumit. Acum
opt luni, erau grăbiți să găsească chiar și un profesor „visiting“.
Acum, sînt în ceață.

Helmer Ringgren mi-a scris, trist și disperat. Nu-mi spune ni-
mic de Marburg, lasă să se înțeleagă că de acum în trei ani nu va
avea din ce să trăiască în Suedia. Ce mă sfătuiți? Aș putea căuta
ceva pentru el în Statele Unite (dar *nu* la Columbia, pe care v-o
rezerv!...). În orice caz, îi voi scrie să-mi trimită un *curriculum*
vitae. Dacă se va prezenta vreo ocazie, îl voi propune.

Dacă într-o zi veți trece prin fața mării D-voastră librării, vă
rog să intrați și să comandați pentru mine (adresa: Swift Hall, Uni-
versity of Chicago) cartea lui Åke Hulthkrantz despre mitul lui Or-
feu în America. Librăria mi-a trimis deja cărți și le-am plătit prin
cec din Chicago. Nu e ceva presant. Voi fi la Chicago la începu-
tul lui octombrie.

Aștept cu nerăbdare ca șpalturile să devină publicații — ca să
le citesc.

Sper, în același timp, să am ocazia — datorită D-voastră — să
vizitez Åbo. Pentru moment, ne pregătim pentru Tokio! Vom zbu-

ra deasupra Polului către 25 august și vom fi la Tokio pe 26. Vom rămîne în Japonia patru-cinci săptămîni și — *Deo concedente* — o săptămîină la Honolulu și alta în California. În martie, termin cursurile, dar rămîn șase săptămîni la Chicago pentru a lucra. Apoi, ne vom reîntoarce în Europa pentru vacanță — și poate ne vom vedea undeva...

Ce să vă spun despre universitățile americane? Sînt prea multe ore de cursuri, cel puțin pentru gustul meu (șase ore sînt un minimum!). Nu sînt nici pro, nici contra. Dar nu cred să pot rămîne mai mult de trei-patru ani. Dacă găsesc o bursă de cercetări convenabilă (Bolingen oferă numai 200 de dolari pe lună), renunț și mă consacru doar cărților mele.

Veți primi în ianuarie-februarie textul francez al contribuției mele la Haskell-Lectures, mai complet decît *Birth and Rebirth*, pe care Harper le va publica în septembrie.

Nu l-am văzut pe Georges Dumézil în iulie. A plecat în Caucaz. Henri-Charles Puech, Dupont-Sonner etc. se pregătesc pentru Tokio. Din partea noastră, amîndurora afectuoasă prietenie.

Al D-voastră,

Mircea Eliade

XXVII

le 9 février 1960

Cher Ami,

Merci pour votre lettre — et rassurez-vous! je me sens bien. La mystérieuse maladie a passé sans laisser des traces. Votre visite à Chicago fera le reste!...

Nous avons annoncé votre conférence pour vendredi le 26 février, à 8 h[eures] du soir, [dans] la salle, *Indo-European Epic = History of Mythology*? Mais vous pouvez changer le titre si vous le désirez.

J'ai réservé pour vous une chambre au Quadrangle Club, 1155 East 57th Street, dans le Campus, à trois cents mètres de notre maison et de mon bureau, à six cents m[ètres] de l'Oriental Institute, à huit cents m[ètres] de l'Université (Harper Library etc.). J'ai

réservé la chambre pour mercredi, le 24 février et jusqu'au 29 (!) ou le 1er mars. Dès votre arrivée au Club, je vous prie de me téléphoner: Dorchester 3-4282 (domicile) ou Midway 3-0800 (bureau). Je m'e[x]cuse de ne pas pouvoir venir vous prendre à l'aéroport, mais l'après-midi je suis confisqué à l'Oriental Institute avec le *Ph. D.-ritual*¹ d'un jeune syrien, Hassan S. Haddad, sur *Baal Hadad: A Study of the Syrian Storm-god*. En tout cas, cocktail. À l'aéroport vous trouvez des taxis. Le trajet dure circa 20 minutes et coûte circa \$ 2,50.

Jeudi matin, si vous voulez bien, vous assistez à mon cours (*i.e.* acte de présence avec les étudiants).

La conférence aura lieu dans une salle commode et assez grande et seront invités les membres de l'Oriental Institute, Clasic Indian Civilisation — and of course Theological Faculty².

Si, par hasard, la date ne vous convient pas, écrivez-moi immédiatement.

À très bientôt donc, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3-4, 2001, p. 97.

¹ Ceremonial de acordare a titlului de doctor în filozofie (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Institutul Oriental, Civilizația Indiană Clasică — şi, bineînţeles, Facultatea de Teologie (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

9 februarie 1960

Dragă Prietene,

Mulţumesc pentru scrisoarea D-voastră — şi liniştiţi-vă! mă simt bine. Misterioasa boală a trecut fără să lase urme. Vizita D-voastră la Chicago va face restul!...

Am anunţat conferinţa D-voastră pentru vineri, 26 februarie, la ora 8 seara, în sală, *Indo-European Epic = History of Mythology*. Titlul îl puteţi schimba însă, dacă doriţi.

Am rezervat pentru D-voastră o cameră la Quadrangle Club, 1155 East 57th Street, în campus, la trei sute de metri de casa noastră și de biroul meu, la șase sute de metri de Institutul Oriental, la opt sute de metri de Universitate (Harper Library etc.). Am rezervat camera pentru miercuri, 24 februarie și pînă la 29 (sau la 1 martie?). De cum sosiți la Club, vă rog să-mi telefonați: Dorchester 3-4282 (domiciliu) sau Midway 3-0800 (birou). Mă scuz că nu pot veni să vă întîmpin la aeroport, dar după-amiază sînt acaparat la Institutul Oriental cu „ritualul” doctoratului în filozofie al unui tînăr sirian, Hassan S. Haddad, despre *Baal Haded: A Study of the Syrian Storm-god*. În orice caz cocktail. La aeroport, veți găsi taxiuri. Traseul durează circa douăzeci de minute și costă circa 2,50 \$.

Joi dimineață, dacă vreți, asistați la cursul meu (*i.e.* act de prezență cu studenții).

Conferința va avea loc într-o sală comodă și destul de mare și vor fi invitați membri ai Oriental Institute, Clasic Indian Civilisation, și, bineînțeles, ai Facultății de Teologie.

Dacă, din întîmplare, data nu vă convine, scrieți-mi imediat. Pe foarte curînd așadar, al D-voastră,

Mircea Eliade

XXVIII

Chicago

le 14 mars 1960

Cher ami,

Nous sommes très heureux que vous aimez Chicago! Vous avez compris maintenant pourquoi j'ai accepté me séparer (partiellement) de Paris. Nous vivons ici dans une „île” et les collègues sont vraiment gentils.

J'ai tardé à vous répondre parce que, pendant trois jours, mon poignet droit était „arthritique” et je ne pouvais pas écrire. Même maintenant j'écris avec difficulté.

Ma femme et moi [nous] sommes navrés d'apprendre votre petit accident (thrombose?). Décidément, New York ne vous convient pas! J'espère que vous gardez le lit — et non pas pour quelques jours seulement. *What about taking a good rest for a fortnight?*¹

À propos de votre chèque: notre faculté vous a préparé un chèque pour 200 \$, mais l'administration a retenu 30%. La loi exige cette „mesure de précaution“ pour les étrangers résidant plus de 90 jours aux États Unis. Mais, avant votre départ, vous recevrez certainement tous vos *withholdings*² effectués par la Columbia University. Dans la déclaration que vous allez remplir à cette occasion-là, ajoutez: 60 \$ *withholding*, Chicago University (et la date: probablement 22 ou 29 février). Je suis désolé de vous donner ce travail supplémentaire, mais de toute façon il vous faut remplir une feuille avec les *withholdings*.

Quant à Luzern: ville magnifique, la contrée merveilleuse fortement anglicisée — mais la région la plus pluvieuse de la Suisse. J'ai été quatre fois à Luzern et j'ai traversé la ville peut-être trente fois en venant ou en allant à Ascona. J'ai vu le soleil quatre ou cinq fois (et alors il faisait très chaud!). À part ça, c'est une ville que nous aimons furieusement. Nous serons heureux de vous savoir si près de nous. Très probablement nous serons à Ascona une partie du juillet. Certainement, de 15 [à] 25 août. De Luzern à Ascone, il y a moins de trois heures par le train — et la Suisse est vraiment magnifique. Vous pouvez aller partout par les autocars — préférables aux trains (pas de tunnels) et aussi en bateaux — Etc., etc.

Inutile de vous dire combien j'ai aimé votre communication. Je mets la dernière main à la conférence pour le Symposium de Harvard (26 avril) sur *Myths of the Beginning and Myths of the End*. Je ferai une brève allusion à votre conférence — mais ensuite, en préparant le texte pour la publication, je donnerai les références à l'article suédois et à *Kairos*. Je me permettrai de vous envoyer le m[anu]s[crit] définitif, dans l'espoir que vous ne me laisserez pas dire des bêtises! (En fait, je développe certaines idées du *Mythe de l'éternel retour*).

Ma femme me prie de vous dire les meilleurs choses. Et nous deux insistons:

*Take care of yourself!*³

À bientôt, cher Ami, aux bords du Lago Maggiore. Cordialement votre,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuș și Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 99–100.

¹ Ce ziceți de o odihnă bună de două săptămîni? (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Taxe (*withholding tax* „parte reținută de patron din salariul lucrătorului și plătită direct statului”) (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Aveți grijă de D-voastră! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Chicago

14 martie 1960

Dragă prietene,

Sîntem foarte fericiți că vă place Chicago! Ați înțeles acum de ce am acceptat să mă despart (parțial) de Paris. Trăim aici într-o insulă și colegii sînt într-adevăr agreabili.

Am întîrziat să vă răspund, pentru că timp de trei zile încheietura mîinii mele drepte era „artritică” și nu puteam scrie. Chiar și acum scriu cu dificultate.

Soția mea și cu mine sîntem mîhniți să aflăm micul D-voastră accident (tromboză?). Desigur, New Yorkul nu vă priește. Sper că o să stați în pat — și nu doar pentru cîteva zile. *What about taking a good rest for a fortnight?*

Apropo de cecul D-voastră: facultatea noastră v-a pregătit un cec pentru 200 dolari, dar administrația a reținut 30%. Legea impune această „măsură de precauție” pentru străinii care stau peste nouăzeci de zile în Statele Unite. Înainte de plecare însă, veți primi cu siguranță toate *withholdings* efectuate de Universitatea Columbia. În declarația pe care urmează să o completați cu această ocazie, adăugați: 60 \$ *withholding*, Chicago University (și data: probabil, 22 sau

29 februarie). Îmi pare rău că vă dau această muncă suplimentară, dar în orice caz veți avea de completat o foaie cu *withholding*.

În ce privește Luzern: oraș magnific, ținut minunat, puternic anglicizat, dar regiunea cea mai ploioasă din Elveția. Am fost de patru ori la Luzern și am traversat orașul poate de treizeci de ori, venind sau mergînd la Ascona. Am văzut soarele de patru sau cinci ori (și atunci era foarte cald!). În afară de asta, e un oraș care ne place peste măsură de mult. Sîntem fericiți de a vă ști atît de aproape de noi. Foarte probabil, vom fi la Ascona o parte din luna iulie. În mod sigur, de la 15 la 25 august. De la Luzern la Ascona, sînt mai puțin de trei ore cu trenul, și Elveția este într-adevăr magnifică. Puteți merge peste tot cu autocarele, preferabile trenurilor (nu sînt tuneluri), și, de asemenea, cu vaporul. Etc., etc.

Inutil să vă spun cît mi-a plăcut comunicarea D-voastră. Fac ultimele retușuri la Conferința pentru Simpozionul de la Harvard (26 aprilie) despre *Myths of the Beginning and Myths of the End*. Voi face o scurtă aluzie la conferința D-voastră — dar, mai apoi, pregătind textul pentru publicare, voi da referințele la articolul suedez și la *Kairos*. Îmi voi permite să vă trimit manuscrisul definitiv, cu speranța că nu mă veți lăsa să spun prostii (de fapt, dezvolt anumite idei din *Mitul eternei reîntoarceri*).

Soția mea mă roagă să vă spun din partea ei cele mai frumoase lucruri. Și amîndoi insistăm: *Take care of yourself!*

Pe curînd, dragă prietene, pe malurile lacului Maggiore. Cu cordialitate, al D-voastră,

Mircea Eliade

XXIX

[le] 7 novembre 1960

Cher Stig,

Je vous remercie pour l'envoi des précieux tirages à part (surtout l'extraordinaire *Nakula*). Je vais vous envoyer prochainement deux textes crypto-herméneutiques. Mais aujourd'hui je vais vous parler d'un „projet“ qui me semble intéressant pour nous deux.

Voici de quoi il s'agit. Comme vous le savez, je figure également comme membre du *Committee on Social Thought*. Le président — John N. Nef — désire m'avoir comme „membre actif“ une année (c'est-à-dire il veut payer mon salaire). Notre doyen est d'accord, à condition que je lui trouve un *visiting professor, European & first class scholar*¹. J'ai pensé immédiatement à vous. Il faut ajouter que pendant les trois trimestres respectifs je n'enseignerai pas, mais je resterai dans le campus (en essayant de travailler!). Donc, si vous acceptez de venir, nous serons ensemble toute l'année scolaire. Vous donnez mes cours au Federated Theological Faculties, *i.e.* des cours pour *advanced students*². En gros: 6 oct[obre]–12 déc[embre], 10 janvier–15 mars, 25 mars–6 juin. Chaque trimestre vous êtes libre de donner une *reading period*³ de deux semaines. Bref, il s'agit de circa quinze séances de cours et quinze séances de séminaire par trimestre, chaque séance de 1 h 30 minutes. Les mardis et les jeudis, de 10.30 [à] 12 [heures] et de 14.30 [à] 16 h[eu]res vous aurez des petits groupes de dix-douze étudiants. Je même imagine vos cours: *Indo-iranian mythology; Zarathustra, vedic religion* et vos séminaires *Some modern trends in h[istory] of rel[igions]* (un ou deux trimestres): *Vedic and brahmanic texts (readings*⁴... hélas! en anglais). Si vous êtes d'accord en principe, informez-moi afin que le Doyen vous transmette les indications supplémentaires. Je crois que votre salaire sera cca \$ 1 000 (moins les impôts). Je m'imagine que les frais de voyage pour vous et Mme Wikander seront couverts par la faculté. Car cette fois-ci, il faut venir avec Mme Wikander. (Elle va s'ennuyer assez, mais c'est la destinée des épouses des historiens des religions.) Vous pouvez venir en oct[obre] 1961 ou 1962. Si c'est oct[obre] 1961, il faut vous décider tout de suite. Inutile de vous dire combien nous serons heureux, Christinel et moi — et tous vos amis de Chicago.

Et n'oubliez pas, s'il vous plaît, de nous envoyer le texte de votre communication à Marburg, pour le *Journal*!

Mes hommages à votre femme. Très amicalement, votre

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, p. 101.

¹ Un *visiting professor*, european şi savant de primă clasă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Studenţi avansaţi (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Perioadă de lectură (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

⁴ Prelegeri, conferinţe (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

7 noiembrie 1960

Dragă Stig,

Vă mulţumesc pentru preţioasele extrase (mai ales pentru extraordinarul *Nakula*). Vă voi trimite curînd două texte crypto-hermeneutice. Astăzi însă, vă voi vorbi despre un proiect care pare interesant pentru noi amîndoi. Iată despre ce e vorba. Aşa cum ştiţi, figurez ca membru al *Committee of Social Thought*. Preşedintele, John N. Nef, doreşte să mă aibă un an ca membru activ (adică să-mi plătească salariul). Decanul nostru este de acord, cu condiţia ca să-i găsec un *visiting professor, European & first class scholar*. M-am gîndit imediat la D-voastră. Trebuie adăugat că, în timpul celor trei trimestre respective, nu voi preda, dar voi rămîne în campus (încercînd să lucrez!). Dacă acceptaţi, aşadar, să veniţi, vom fi împreună întregul an şcolar. Veţi ţine cursurile mele la Federated Theological Faculties, *i.e.* cursuri pentru *advanced students*. În mare: 6 octombrie-12 decembrie, 10 ianuarie-15 martie, 25 martie-6 iunie. În fiecare trimestru, sînteţi liber să daţi o *reading period* de două săptămîni. Pe scurt, este vorba de circa cincisprezece şedinţe de curs şi alte cincisprezece de seminar pe trimestru, fiecare şedinţă de o oră şi treizeci de minute. Marţea şi joia de la 10.30 la 12 şi de la 14.30 la 16, veţi avea mici grupe de zece-doisprezece studenţi. Chiar îmi imaginez cursurile D-voastră: *Indo-iranian Mythology; Zarathustra, Vedic Religion* şi seminariile D-voastră *Some Modern Trends in History of Religions* (unul sau două trimestre), *Vedic and Brahmanic Texts* (read-

ings... vai! în engleză). Dacă sînteți de acord în principiu, informați-mă pentru ca Decanul să vă transmită indicațiile suplimentare. Cred că salariul D-voastră va fi de circa 1 000 \$ (mai puțin impozitele). Îmi închipui că cheltuielile voiajului pentru D-voastră și Dna Wikander vor fi acoperite de facultate. Căci de data aceasta trebuie să veniți cu Dna Wikander. (Se va plictisi destul, dar acesta e destinul soțiilor de istorici ai religiilor.) Puteți veni în octombrie 1961 sau 1962. Dacă este octombrie 1961, trebuie să vă decideți imediat. Inutil să vă spun cât de fericiți vom fi, Christinel și cu mine — și toți prietenii din Chicago.

Și nu uitați, vă rog, să ne trimiteți textul comunicării D-voastră de la Marburg, pentru *Jurnal*.

Omagiile mele soției D-voastră. Cu multă prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

XXX

le 3 décembre 1960

Cher Stig,

Bravo! Je suis au septième ciel! C'est l'adhésion de principe qui m'intéressait.

Les détails seront résolus au fur et à mesure. Le doyen va vous écrire prochainement. Je me hâte de répondre aux questions les plus pressantes. Vous recevrez douze mois un salaire mensuel de \$ 1 000 minus le *withholding tax*¹ (30%). Nous avons un bureau juridique et financier de l'Université. Vous serez bien défendu. Vous recevrez le *refund*² (mais je ne sais quand! Ça peut durer jusqu'à six, sept mois!) [En vue du] voyage pour vous et Mme W[ikander], pour éviter les *withholding tax*, on pourra vous envoyer directement les billets. Vous aurez un *office*³. Vous pouvez apporter votre bibliothèque. (Mais — 2 000 volumes? On reparlera de ça.) L'important est l'appartement. On s'occupe déjà. En tout cas, il ne dépassera pas \$ 200. (Très probablement \$ 180.)

Quant aux *reading periods*⁴: chaque trimestre vous avez le droit de ne pas enseigner deux, trois semaines: vous donnez une liste de livres et les étudiants sont supposés de les lire.

Mon arthrite et supportable; de temps en temps quelques douleurs, qui heureusement ne durent pas plus de vingt quatre heures. Mais, figurez-vous que Christinel a fait elle aussi une terrible crise d'arthrite, au mois de novembre; elle n'a pas pu marcher une semaine. Maintenant, tout est passé. Le docteur croit que pour de bon. Espérons-le! Peut-être c'était une réaction d'Abano!...

Autrement, tout va bien! À bientôt, avec des précisions supplémentaires. Bonnes vacances! Mes hommages à Mme Wikander — et dites-lui toute ma reconnaissance.

N'oubliez pas le texte de Marburg pour H.K.

Votre très heureux,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 103–104.

¹ Parte reţinută de patron din salariul lucrătorului şi plătită direct statului (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Rambursare, despăgubire pentru cheltuieli (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Birou (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

⁴ Perioadă de lectură (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

3 decembrie 1960

Dragă Stig,

Bravo! Sînt într-al şaptelea cer! Tocmai adeziunea de principiu mă interesa. Detaliile vor fi rezolvate treptat.

Decanul vă va scrie curînd. Mă grăbesc să vă răspund la chestiunile cele mai presante. Veţi primi douăsprezece luni un salariu mensual de 1 000 \$ minus taxele *withholding* (30%). Avem un birou juridic şi financiar al Universităţii. Veţi fi bine apărat. Veţi

primi *refund*-ul (dar nu știu când! Poate să dureze pînă la șase-șapte luni!). În vederea călătoriei D-voastră și a Dnei Wikander, pentru a evita taxele *withholding*, se poate să vi se trimită direct biletele. Veți avea un *office*. Veți putea să vă aduceți biblioteca. (Dar — două mii de volume? Vom mai discuta despre asta.) Important este apartamentul. Ne ocupăm deja de găsirea lui. În orice caz, nu va depăși 200 \$. (Foarte probabil, 180 \$.)

În ce privește *reading periods*: în fiecare trimestru, aveți dreptul să nu predați două sau trei săptămîni: dați o listă de cărți, iar studenții se cere să le citească.

Artrita mea este suportabilă; din timp în timp, unele dureri, care, din fericire nu durează mai mult de douăzeci și patru de ore. Închipuiți-vă însă că și Christinel a făcut o teribilă criză de artrită în luna noiembrie; n-a putut să meargă o săptămînă... Acum, totul a trecut. Doctorul crede că definitiv. Să sperăm. Poate era o reacție la Abano!...

Astfel, totul e bine. Pe curînd, cu precizări suplimentare. Vacanță plăcută!

Omagiile mele Dnei Wikander și, transmiteți-i întreaga mea recunoștință.

Nu uitați textul de la Marburg pentru *H[istory of] R[eligions]*.
Al D-voastră foarte fericit,

Mircea Eliade

XXXI

le 2 mai 1961

Cher Stig,

Je voulais justement vous écrire, lorsque j'ai reçu votre lettre du 29 avril. Le projet de *vous année à Chicago n'est pas du tout abandoné. Au contraire*, c'est grâce à ce projet que j'ai pu vivre et je l'espère au moins, je survivrai jusqu'en octobre 1962. Le doyen ne vous a pas écrit encore pour la raison suivante: il fallait (encore une fois!) changer le visa! J'avais obtenu exceptionnellement cet été un nouveau visa me permettant de continuer mon enseignement aux États Unis, mais avec la condition de ne pas quitter

le territoire national pendant deux ans... Or, *je dois* revenir chaque été en Europe. Par conséquent, John Nef a du intervenir de nouveau à Washington afin d'obtenir un tout autre type de visa. Et il semble qu'il a réussi, cette fois encore. Officiellement, le doyen ne pouvait pas vous inviter avant d'apprendre le résultat de la nouvelle intervention à Washington. Car, en cas d'échec, nous avons pensé à vous inviter pour deux ans (le temps nécessaire, selon le loi, de rester à Paris et d'attendre, là-bas, le visa régulier de rentrée). Mais, aussi bien le doyen, que John Nef, Kitagawa et les Eliade — nous étions tous pleins d'appréhension. Car, d'une part, je n'étais pas sûr que vous pouvez rester deux ans à Chicago; et d'autre part, je tenais beaucoup à être ensemble (car je suis un grand égoïste!). Donc, rassurez-vous. Nef m'assure qu'il a obtenu le visa. Le doyen part, le 4 mai, pour des conférences à Frankfurt — mais il va vous envoyer l'invitation dès son retour (vers le 1er juin).

Je vous envie pour votre voyage en Italie. Voici nos projets: nous quittons Chicago vers le 15 juin; nous ne savons pas encore notre adresse à Paris, mais vous pouvez m'écrire chez ma belle-mère, Mme Marie Şendrea, Collège Ste Thérèse, 1, rue Boinard, Paris 18e. Nous resterons à Paris jusqu'au 14 juillet. Après, rien n'est fixé. Vers le 20 août, je dois participer à l'*Eranos* d'Ascona. Fin août—début septembre à Abano (près de Padoue). De 6 à 12 sept[embre] je dois assister au Congrès de la Société Académique Roumain (la vraie! celle de l'exil!...) à Padoue-Venise. (Connaissez-vous ses publications périodiques? Je vous envoie le catalogue.) Enfin, après le Congrès, nous voulons nous „reposer“ à Firenze et à Rome, et [nous] serons de retour à Paris vers la fin septembre. J'espère beaucoup nous rencontrer quelque part. Très probablement, de 15 juillet à 20 août nous tâcherons de trouver quelque refuge en Suisse ou en Italie. (Malheureusement Mme [Olga] Froebe[-Kapteyn] a été — et est encore — très malade, de sorte que nous ne pouvions pas compter, cette année, avec les trois-quatre semaines à Casa Gabriella.) De toute façon, je vous tiendrai au courant avec nos décisions.

Stig, je vous supplie, préparez-nous l'article pour août–septembre. (Le Ier fascicule [190 pages] paraîtra en juin, le IIe en oct[obre]–nov[embre]. Nous voulons à tout prix à „vous avoir“ dans le premier volume.) Envoyez, si possible, un texte anglais — il sera corrigé et dûment édité par les spécialiste de la Chicago University Press.

Notre santé est bonne. Aucune crise — mais la prudence nous oblige à répéter la cure d'Abano.

Bien des choses à Mme Wikander.

Cordialement votre,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 104–105.

[Traducere]

2 mai 1961

Dragă Stig,

Tocmai voiam să vă scriu, când am primit scrisoarea D-voastră din 29 aprilie. Proiectul *anului D-voastră la Chicago nu e deloc abandonat*. Dimpotrivă, graţie acestui proiect am putut să trăiesc şi sper cel puţin că voi supravieţui pînă în octombrie 1962. Decanul nu v-a scris pînă acum pentru următorul motiv: trebuia (încă o dată) schimbată viza! Am obţinut în mod excepţional vara aceasta o nouă viză care-mi permite să continuu să predau în Statele Unite, dar cu condiţia să nu părăsesc teritoriul naţional timp de doi ani... Or, *trebuie* să revin în fiecare vară în Europa. În consecinţă, John Nef a trebuit să intervină din nou la Washington, spre a obţine un cu totul alt tip de viză. Şi se pare că a reuşit şi de data aceasta. Oficial, decanul nu putea să vă invite înainte de a afla rezultatul noii intervenţii la Washington. Căci, în caz de eşec, ne-am gîndit să vă invităm pentru doi ani (timpul necesar, după lege, de a rămîne la Paris şi de a aştepta acolo viza de intrare conform legii).

Dar atît decanul, cît și John Nef, Kitagawa și Eliazii — eram cu toții îngrijorați. Căci, pe de o parte, nu eram sigur că veți putea rămîne doi ani la Chicago; iar, pe de altă parte, țineam mult să fim împreună (căci sînt un mare egoist!). Deci, liniștiți-vă! Nef mă asigură că a obținut viza. Decanul pleacă pe 4 mai, pentru a ține niște conferințe la Frankfurt — dar la reîntoarcere vă va trimite invitația (către 1 iunie).

Vă invidiez pentru călătoria în Italia. Iată proiectele noastre: plecăm din Chicago către 15 iunie; nu știm încă adresa noastră de la Paris, dar puteți să-mi scrieți la soacra mea, Dna Marie Șendra, Collège Ste Thérèse, 1, rue Boinard, Paris 18e. Rămînem la Paris pînă la 14 iulie. După aceea, nimic nu e fixat. Către 20 august, trebuie să particip la *Eranos*-ul de la Ascona. Sfîrșitul lui august, începutul lui septembrie — la Abano (aproape de Padova). De la 6 la 12 septembrie, trebuie să particip la Congresul Societății Academice Române (adevărata! cea din exil!...) la Padova-Veneția. (Cunoașteți publicațiile sale periodice? Vă trimit catalogul.) În fine, după congres, vrem să ne „odihnim“ la Florența și la Roma și vom fi înapoi la Paris către sfîrșitul lunii septembrie. Sper mult să ne întîlnim undeva. Foarte probabil, de la 15 iulie la 20 august ne vom strădui să găsim un refugiu în Elveția sau în Italia. (Din nefericire, Dna Olga Froebe-Kapteyn a fost — și este încă — foarte bolnavă, astfel încît nu putem conta anul acesta pe cele trei-patru săptămîni la Casa Gabriella.) În orice caz, vă voi ține la curent cu deciziile noastre.

Stig, vă rog stăruitor, pregătiți-ne articolul pentru august–septembrie (prima parte și a doua pentru octombrie–noiembrie). Vrem cu orice preț să „vă avem“ în primul volum. Trimiteți, pe cît posibil, un text în limba engleză — el va fi corectat și editat cum se cuvine de specialiștii de la Chicago University Press.

Sănătatea noastră e bună. Nici o criză — dar prudența ne obligă să repetăm cura de la Abano.

Toate cele cuvenite Dnei Wikander.

Cordial, al D-voastră,

Mircea

XXXII

Chicago

le 21 oct[obre] 1961

Mon cher Stig,

Je vous remercie pour votre bonne et longue lettre. Je vous écris en grande hâte, car nous venons à peine de rentrer à Chicago, et ceci à cause d'une petite, mais ennuyeuse opération que Christinel a dû subir à Paris. Il s'agit d'un rien de tout: une glande minuscule (elle s'appelle Bartolini) s'était inflammée début août et a dû être opérée début octobre. C'est vous dire combien nos vacances ont été gachées à cause de cet accident idiot. À Ascona, à Abano (où j'ai repris les bains de boue), à Venise et à Rome, presque deux mois Christinel ne pouvait marcher qu'un jour sur deux et, lorsqu'elle exagérait les promenades, un jour sur trois. Finalement, elle a été opérée et nous sommes restés à Paris jusqu'au 12 octobre. Maintenant elle reprend lentement ses forces.

Je vous écris surtout pour vous *implorer* d'accepter l'invitation à Chicago. J'ai appris que le Doyen attendait mon retour pour vous inviter officiellement. J'espère que vous recevrez sa lettre ces jours-ci. *Please do not abandon!*¹

Nous tous, le Doyen, Kitagawa, Long et moi-même nous avons bâti notre avenir sur votre présence parmi nous en 1962–63! L'Université a accepté mon „transfert“ provisoire (1962–63) au *Committee on Social Thought*. Donc de toute façon je ne donne pas de cours. Sans vous notre fameux *Department of H[istory of] R[eligion]* s'écroulera en ruines. Nous discuterons plus tard le programme etc. Soyez sûr, je vous supplie, qu'on vous trouvera un bel appartement et que votre séjour parmi nous ne sera pas trop triste. Je vais vous donner plus tard tous les détails nécessaires.

En ce qui concerne vos remarques sur mon article, je suis tout à fait d'accord. J'ai les mêmes doutes sur les possibilités „scientifiques“ de nos collègues extra-occidentaux. Mais c'est surtout aux „matérialistes“ de toute sorte, aux sociologues, aux philologues, aux économistes marxistes etc., etc. qu'était adressé mon article introductif. Je voulais le convaincre que l'histoire des re-

ligions est une discipline de l'esprit et non un outil statistique ou sociologique; qu'il s'agit des créations spirituelles qui méritent le même effort que nous sommes habitués à fournir pour comprendre Homère ou Goethe. Très sincèrement, je crois que nos recherches sont susceptibles de renouveler la conception de l'homme — mais à condition qu'elles dépassent le plan sociologique ou purement philologique.

Évidemment tout ceci mérite d'être nuancé et étoffé — mais je voulais au moins vous dire pourquoi je suis d'accord avec vous, tout en visant (dans mon article) un but différent.

Ce que vous dites à propos des fables et du chamanisme me passionne. Avez-vous lu le livre de R. Stein sur le barde tibétain? L'atmosphère est cent pour cent „chamanique“: initiations, ritualisme, presque les mêmes symboles, etc., etc. Nous en reparlerons.

J'attends avec impatience votre article. [Georges] Dumézil m'a promis le sien pour le 3e fascicule. Nous avons reçu des textes importants de [Evel] Gasparini (sur les Slaves), Marie Delcourt, Stella Kramrish, Van Buitenen, Milton Singer, [Vittorio] Lanternari etc. Mais ce qui m'intéresse le plus ce sont les *reviews-articles*². Je prépare un sur le mythe (travaux parus depuis la guerre). Rien ne vous tente dans cette direction? (Gnose? Manichéisme? Iran?...)

Cher Stig, j'ai encore mille choses à vous dire. Mais je me hâte [pour] que cette lettre vous arrive — afin d'apprendre *que vous venez* et qu'aucune catastrophe ne menace notre pauvre discipline à Chicago.

Mes hommages à Mme Wikander. Christinel vous salue tous les deux. Je vous embrasse affectueusement,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Publicată de Mihaela Timuş şi Eugen Ciurtin în *Archaeus, études d'histoire des religions*, vol. V, fasc. 3–4, 2001, pp. 105–106.

¹ Vă rog să nu abandonați! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Recenzii (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Chicago

21 octombrie 1961

Dragul meu Stig,

Vă mulțumesc pentru agreabila și lungă D-voastră scrisoare. Vă scriu în mare grabă, căci abia ne-am întors la Chicago, și aceasta din cauza unei mici, dar neplăcute operații pe care Christinel a trebuit s-o facă la Paris. E vorba de un fleac: o glandă minusculă (se numește Bartolini) s-a inflammat la începutul lui august și a trebuit să fie operată la începutul lui octombrie. Nici nu vă spun cât de mult ne-a fost stricată vacanța din cauza acestui accident idiot. La Ascona, la Abano (unde am reluat băile de nămol), la Veneția și la Roma, aproape două luni, Christinel nu putea merge decât o zi din două și, când exagera cu plimbările, o zi din trei. În final, a fost operată și am rămas la Paris pînă la 12 octombrie. Acum, își reia încetișor forțele.

Vă scriu mai ales pentru a vă *implora* să acceptați invitația la Chicago. Am aflat că Decanul aștepta întoarcerea mea pentru a vă invita oficial. Sper că îi veți primi scrisoarea zilele acestea. *Please do not abandon!*

Noi toți, Decanul, Kitagawa, Long și eu însumi — ne-am clădit viitorul pe prezența D-voastră printre noi în 1962–63! Universitatea a acceptat transferul meu provizoriu la *Committee on Social Thought*. Deci, în orice caz, nu voi ține cursuri. Fără D-voastră, faimosul nostru departament de istorie a religiilor se va duce de rîpă. Vom discuta mai târziu programul etc. Fiți sigur, vă implor, că vi se va găsi un frumos apartament și că șederea D-voastră printre noi nu va fi prea tristă. Vă voi da mai târziu toate amănuntele necesare.

În ce privește observațiile asupra articolului meu, sînt cu totul de acord. Am aceleași îndoieli asupra posibilităților „științifice” ale colegilor noștri extraoccidentali. Dar mai ales „materialiștilor” de tot felul, sociologilor, psihologilor, economiștilor, marxiștilor etc. le era adresat articolul meu introductiv. Voiam să-i conving că istoria religiilor este o disciplină a spiritului, și nu un instrument statistic sau sociologic; că e vorba de creații spirituale care

merită același efort pe care sîntem obișnuiți să-l furnizăm pentru a-l înțelege pe Homer sau Goethe. Foarte sincer, cred că cercetările noastre sînt susceptibile să reînnoiască și concepția despre om — cu condiția însă ca ea să depășească planul sociologic sau pur filologic.

Evident, toate acestea merită să fie nuanțate și dezvoltate — dar voiam cel puțin să vă spun de ce sînt de acord cu D-voastră, chiar avînd (în articolul meu) un scop diferit.

Ceea ce îmi spuneți despre șamanism mă pasionează. Ați citit cartea lui R. Stein despre bardul tibetan? Atmosfera e sută la sută „șamanică”: inițieri, ritualism, aproape aceleași simboluri etc., etc. Vom mai vorbi despre asta.

Aștept cu nerăbdare articolul. Georges Dumézil mi l-a promis pe al său pentru cea de a treia fasciculă. Am primit texte importante de la Evel Gasparini (despre slavi), Marie Delcourt, Stella Kramrish, Van Buitenen, Milton Singer, Vittorio Lanternari etc. Dar ce mă interesează cel mai mult sînt *reviews-articles*. Pregătesc unul despre mit (lucrările apărute de la război încoace). Nimic nu vă tentează în această direcție? (Gnoză? Maniheism? Iran?...)

Dragă Stig, am încă mii de lucruri să vă spun. Dar mă grăbesc pentru ca această scrisoare să vă sosească spre a afla *că ve-niți* și că nici o catastrofă nu amenință sărmana noastră disciplină la Chicago.

Omagiile mele Dnei Wikander. Christinel vă salută pe amîndoi. Vă îmbrățișez cu afecțiune,

Mircea

XXXIII

le 7 décembre 1961

Mon cher Stig,

Désolé d'apprendre vos hésitations. Mais je vous comprends. S'il s'agit de mobilisation, etc. Moi aussi je préfère me trouver sur „mon sol natal“. Et si nous sommes destinés à périr par des dizaines de millions à la fois: je préfère mourir à... Sarmi[z]ege-

tu[s]a qu'à Chicago. (J'ai un faible pour la mort de Décébal. C'est d'ailleurs celle des Nibelungen...) Mais personnellement je ne crois pas à l'imminence de la guerre. C'est pourquoi je suis encore plein d'espoir quant à votre séjour parmi nous.

Vous avez certes reçu la lettre de [Gerald C.] Brauer. Il est consterné, mais je l'aide à reprendre courage. Nous avons bâti toute une „idéologie“ (presque millénariste) sur votre présence à Chicago. Je vous prie de tout mon coeur d'y penser. Quant aux possibilités de gagner de l'argent supplémentaire: ici aussi vous pouvez faire des conférences (parfois, assez bien payées) et écrire des articles pour les journaux (suédois, bien entendu, car les américains, vous connaissez leur niveau).

En désespoir de cause, je dois vous prier de penser à cette alternative: venir pour un trimestre (1 oct[obre]-15 déc[embre], ou 5 janv[ier]-15 mars, ou 25 mars-5 juin) et nous recommander quelqu'un pour les deux autres trimestres. Hélas! [Georges] Dumézil ne parle pas l'anglais. [Giuseppe] Tucci nous a promis pour... 1967, lorsqu'il sera à la retraite. [Ad. E.] Jensen viendra en 1964, mais pour un trimestre. (Cette alternative me déprime au plus haut degré. C'est tout dire...)

Encore une fois vous serez libre de parler de tout ce que vous voulez, et comme vous voulez. Vous avez uniquement les *advanced students*¹ (de notre faculté) et les *auditors*² de l'Oriental Institute etc. Vous ne serez pas obligé de préparer vos cours. Vous aurez quelques étudiants assez avancés et vous pouvez *parler* avec eux. C'est tout. Ils apprendront beaucoup par votre simple présence (la „présence charismatique“).

Enfin, je brûle d'impatience en attendant votre décision.

Merci pour l'envoi de *Religions*...

Je commence à me débrouiller en suédois. Je suis très flatté par tout ce que vous avez dit sur moi. (Mais vous avez écrit cet article avant d'avoir reçu ma lettre dans laquelle j'ai essayé d'expliquer ma position.)

Je vous souhaite, à vous et à votre famille, un joyeux Noël. Je vous embrasse fraternellement,

Mircea

P.S. N'oubliez pas, je vous implore, que vous nous avez promis un article!... Mars? Avril?

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Studenții avansați (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Auditori (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

7 decembrie 1961

Dragul meu Stig,

Sînt profund mîhnit să vă aflu ezitățile. Dar vă înțeleg. E vorba de mobilizare etc. Eu însumi prefer să mă aflu pe „solul meu natal”. Și dacă ne e scris să pierim cu zecile de milioane deodată: prefer să mor la... Sarmizegetusa decît la Chicago. (Am o slăbiciune pentru moartea lui Decebal. Este de altfel și cea a Nibelungilor...) Personal însă, nu cred în iminența războiului. Tocmai de aceea sînt încă plin de speranță în privința șederii D-voastră printre noi.

Ați primit, desigur, scrisoarea lui Gerald C. Brauer. E consternat, dar îl ajut să-și recapete curajul. Am clădit, cei de aici, o întreagă „ideologie” (aproape milenaristă) despre prezența D-voastră la Chicago. Vă rog din tot sufletul să vă gândiți la asta. În ce privește posibilitățile de a cîștiga bani suplimentari: puteți ține și aici conferințe (uneori, destul de bine plătite) și scrie articole pentru ziare (suedeze, bineînțeles, căci cele americane — le cunoașteți nivelul).

În disperare de cauză, trebuie să vă rog să vă gândiți la această alternativă: să veniți pentru un trimestru (1 octombrie-15 decembrie, sau 5 ianuarie-15 martie, sau 25 martie-5 iunie) și să ne recomandați pe cineva pentru celelalte două trimestre. Din păcate, Georges Dumézil nu vorbește engleza. Giuseppe Tucci ne-a promis pentru... 1967, cînd va fi la pensie. Ad. E. Jensen va veni în 1964, dar pentru un trimestru. (Această alternativă mă deprimă în cel mai înalt grad. Ca să nu spun mai mult...)

Încă o dată, veți fi liber să vorbiți despre tot ce doriți și cum veți dori. Aveți numai *advanced students* (de la facultatea noastră) și *auditors* de la Oriental Institute etc. Nu veți fi obligat să vă pregătiți cursurile. Veți avea câțiva studenți destul de avansați și puteți *vorbi* cu ei. Asta e totul. Vor învăța multe prin simpla D-voastră prezență („prezența charismatică“).

În sfârșit, ard de nerăbdare așteptându-vă decizia.

Mulțumesc pentru trimiterea lucrării *Religions*...

Încep să mă descurc cu limba suedeză. Sînt foarte flatat de ceea ce ați spus despre mine. (Ați scris însă acest articol înainte de a fi primit scrisoarea mea în care încerc să-mi explic poziția.)

Vă doresc, D-voastră și familiei D-voastră, un Crăciun fericit. Vă îmbrățișez frățește,

Mircea

P.S. Nu uitați, vă implor, că ne-ați promis un articol!... Martie? Aprilie?

XXXIV

le 6 février 1962

Mon cher Stig,

Je vous demande toutes mes e[x]cuses pour mon long silence. Certes, votre décision négative a été un coup dur pour nous tous, mais surtout pour moi. Être ensemble huit mois... il est difficile de renoncer à ce rêve. Le doyen a dû vous écrire, en s'efforçant de vous convaincre de venir au moins pour un trimestre. Réfléchissez à cette possibilité même pour une autre année — 1964, 1965. Nous voulons avoir, de temps en temps, un *visiting professor* pour un trimestre (effectivement dix semaines — dont sept ou huit de cours).

Enfin, j'essaierais de me consoler. L'hiver est excessivement dur cette année. Je travaille comme je peux. Le fascicule II de *H[istory of] R[eligions]* est sorti et nous préparons maintenant le

deuxième volume (articles de Benjamin Rowland, Stella Kramrish, von Grunhenn, Marie Delcourt, [Evel] Gasparini).

[Jacques] Duchesne-Guillemin a accepté de venir pour le trimestre d'automne. Nous avons également invité le Père Daniélou. (C'est surtout [Bob] Grant qui a insisté.) [Ad. E.] Jensen avait refusé il y a quelques années.

Quel dommage que [Georges] Dumézil ne parle pas l'anglais. Je reviens toujours à la charge à propos de votre collaboration. Puisque vous êtes maintenant „libre“ (vous n'avez plus ce malchanceux Chicago sur votre conscience) ne pouvez pas nous donner un fragment de votre prochain travail?

Vous recevrez en mars mon petit livre *Méphistophélès et l'androgynie* (où je reprends quatre *Eranos*, mais corrigés et augmentés). Et un peu plus tard, dans la *R[evue de l']h[istoire des] r[eligions]*, un long article sur le *Plongeon cosmogonique*, qui est amusant.

Depuis dix jours mon arthrite m'a (presque) oublié et je peux travailler.

Mes hommages à Mme Wikander. Ma femme vous envoie ses pensées amicales.

Je vous embrasse fraternellement (mais avec le regard anxieux d'un *editor*¹).

Votre

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Editor (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

6 februarie 1962

Dragul meu Stig,

Vă cer scuze pentru lunga mea tăcere. Desigur, decizia D-voastră negativă a fost o lovitură puternică pentru noi toți, dar mai ales pentru mine. A fi împreună opt luni... e dificil să renunț la acest

vis. Decanul a trebuit să vă scrie, silindu-se să vă convingă să veniți cel puțin pentru un trimestru. Reflectați la această posibilitate, chiar pentru un alt an — 1964, 1965. Vrem să avem, din timp în timp, un *visiting professor* pentru un trimestru (efectiv zece săptămâni — dintre care șapte sau opt de cursuri).

În sfârșit, voi încerca să mă consolez. Iarna e excesiv de aspră anul acesta. Lucrez cum pot. Fascicula a II-a din *History of Religions* a ieșit și pregătim acum cel de al doilea volum (articole de Benjamin Rowland, Stella Kramrish, von Grunhenn, Marie Delcourt, Evel Gasparini).

Jacques Duchesne-Guillemain a acceptat să vină pentru trimestrul de toamnă. L-am invitat, de asemenea, pe Părintele Daniélou (mai ales Bob Grant a insistat). Ad. E. Jensen refuzase acum câțiva ani.

Ce păcat că Dumézil nu vorbește engleza. Revin mereu la schimb, apropo de colaborarea D-voastră. Pentru că sînteți acum „liber“ (nu vă mai stă acel Chicago nenorocos pe conștiință), nu puteți să ne dați un fragment din viitoarea D-voastră lucrare?

Veți primi în luna martie cărticica mea *Méphistophélès et l'androgynie* (unde reiau patru conferințe ținute la *Eranos*, dar corectate și amplificate). Și, nițel mai târziu, în *Revue de l'histoire des religions*, un lung articol despre *Plongeon cosmogonique*, care este amuzant.

De zece zile, artrita (aproape că) m-a uitat și pot să lucrez.

Omagiile mele Dnei Wikander. Soția mea vă trimite gândurile ei prietenești.

Vă îmbrățișez frățeste (dar cu privirea anxioasă a unui *editor*).
Al D-voastră,

Mircea

XXXV

le 7 janvier 1964

Mon cher Stig,

Quelle joie de recevoir de vous nouvelles! J'avais peur que vous êtes installé à Stambul, ville au service postal capricieux. Je ne sais pas si vous avez reçu ma lettre (novembre 1962) lorsque

[Jacques] Duchesne-Guillemain était ici. Je ne sais non plus si vous avez reçu quelques articles — dont un (*Le plongeon cosmogonique, R[evue de l']h[istoire des] r[eligions]*) me semble assez réussi. (Dumézil l'aime aussi.)

La rencontre de Marita avec les [*H*]ooligans roumains m'a rempli de joie: indirectement, j'apprends que je ne suis pas tout à fait oublié par la jeunesse, bien que mes livres sont proscrits depuis 1946.

J'ai beaucoup écrit ce dernier temps, mais peu publié. La raison en est que j'ai écrit presque exclusivement en roumain: un volume de *Nuvele* vient d'être publié à Madrid, et j'ai encore un autre (excellent!), prêt pour l'imprimerie. Un jour, ces contes seront traduits en français, et vous me jugerez sévèrement d'avoir sacrifiée la littérature à une discipline approximative et agonisante, l'histoire des religions. Comme vous le savez déjà, j'ai commencé mes *Souvenirs* (ou: *Autobiographie?*) et je viens de terminer le long chapitre sur l'Inde (1928–1932). J'ai encore à écrire les années les plus dramatiques et les plus fécondes, l'époque jusqu'à la deuxième guerre mondiale, qui me semble plus lointaine que celle de Balzac. Je m'arrêterai à mon arrivée à Londres, avril 1940, puisque depuis cette date j'ai mon *Journal* avec moi. (Les *Journaux* 1928–1940 sont restés en Roumanie. Je ne sais même pas où ils sont. Avant son départ pour Lisbonne, été 1945, [Nicolae I.] Herescu les a cachés ensemble avec ses papiers intimes. Herescu est mort de coeur, en 1962...)

Je partage entièrement vos doutes sur l'avenir de LAHR et même sur l'avenir de l'histoire des religions. Mais — que faire? Je préfère périr comme mes ancêtres Daces à Sarmi[z]egetu[s]a.

Je voudrais pouvoir écrire encore deux livres importants — dont le premier, sur les „primitifs“, est assez avancé, et me retirer dans un jardin: Italie, France —, littérature, philosophie. D'un certain point de vue, Chicago a été une catastrophe. Je n'aime pas enseigner — et à mon âge j'ai dû enseigner (dans une troisième langue!) cinq mois par an. J'aurais pu vivre tranquille[ment] et dignement pauvre à Paris. Hélas! *Schicksal!*¹... Je ne voulais pas rester plus de quatre ans — mais les malheurs se sont abattus sur notre famille (la dernière: la mère de Christinel est morte en mars 1963; Christinel a pu aller et rester auprès d'elle pendant

les deux semaines de son agonie). Je n'ai pas le droit de penser seulement à moi. Mais, *Deo concendente*², j'espère rentrer un jour prochain et pour de bon en Europe.

Un de nos collègues américains, Thomas Altizer, professeur à Emory University, Atlanta, vient de publier un livre inattendu: *Mircea Eliade and the Dialectics of the Sacred* (Westminster Press, Philadelphia). Je vais le convaincre de vous envoyer un exemplaire. Le livre est amusant: Altizer prétend que je suis „le plus grand penseur religieux du siècle“ et que mon „oeuvre d'histoire des religions“ est importante en tant que l'„expression religieuse d'un nouveau prophétisme“ et non pas du point de vue de la science des religions (qui d'après lui n'existe d'ailleurs pas). Comme vous voyez, les Américains sont en train de démolir notre chère „discipline“...

Cet été nous avons décidé de rester en Amérique et visiter un peu le pays. J'irai, probablement seul, à Strasbourg en septembre, car Bleeker m'a invité de donner la conférence d'ouverture (sur l'Initiation). Mais où peut-on vous rencontrer?

Je sais que Strasbourg ne vous intéresse pas. Peut-être Copenhague, ou Delft (que nous avons revu cette année...)

Et encore une chose: puisque, mon cher Stig, Sarmi[z]egetu[s]a sera de toute façon détruite, pourquoi ne pas venir mourir ensemble sur les murailles? Autrement dit, pourquoi ne pas nous donner un article pour notre revue? Et notamment l'étude sur la migration des fables indiennes?

[Edward C.] Dimock est actuellement aux Indes. Mais il a publié le volume des contes bengalais. Si vous ne l'avez pas, je peux vous l'envoyer. Je serais heureux de vous faire ce petit cadeau.

Je vous souhaite une heureuse nouvelle année, pour vous et votre famille. Mes hommages à Gunnel et salutations aux jeunes filles.

Christinel vous envoie à tous les deux ses meilleurs souvenirs. Je vous embrasse,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Soartă, destin (*lb. germ.*) (*n. ed.*).

² Cu îngăduința lui Dumnezeu (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

7 ianuarie 1964

Dragul meu Stig,

Ce bucurie să primesc noutăți de la D-voastră. Mi-era teamă că v-ați instalat la Stambul, oraș cu un serviciu poștal capricios. Nu știu dacă ați primit scrisoarea mea (noiembrie 1962), pe când Jacques Duchesne-Guillemain era aici. Nu știu nici dacă ați primit câteva articole, dintre care unul (*Le plongeon cosmogonique, Revue de l'histoire des religions*) îmi pare destul de reușit. (Îi place și lui Dumézil.)

Întîlnirea Maritei cu Huliganii români m-a umplut de bucurie: indirect, aflu că nu am fost cu totul uitat de tineret, deși cărțile mele sînt surghiuite din 1946.

Am scris mult în ultima vreme, dar am publicat puțin. Motivul este că am scris aproape în exclusivitate în limba română: un volum de *Nuvele* tocmai a apărut la Madrid și mai am unul (excelent!) gata pentru tipografie. Într-o zi, aceste povestiri vor fi traduse în franceză și mă veți judeca cu severitate de a fi sacrificat literatura pentru o disciplină aproximativă și agonizantă, istoria religiilor. Așa cum știți, mi-am început *Amintirile* (sau *Autobiografia?*) și tocmai am terminat lungul capitol despre India (1928–1932). Am încă de scris despre anii cei mai dramatici și mai fecunzi, epoca de pînă la cel de-al doilea război mondial, care îmi pare mai îndepărtată decît cea a lui Balzac. Mă voi opri la sosirea mea la Londra, din aprilie 1940, pentru că începînd cu această dată am *Jurnalul* cu mine. (*Jurnalele* anilor 1928–1940 au rămas în România. Nu știu nici măcar unde sînt. Înainte de plecarea lui la Lisabona, în vara 1945, Nicolae I. Herescu le-a ascuns împreună cu hîrțile sale intime. Herescu a murit de inimă, în 1962...)

Vă împărtășesc în întregime îndoielile privind viitorul IAHR și chiar viitorul istoriei religiilor. Dar ce să facem? Prefer să pierim ca strămoșii mei daci la Sarmizegetusa.

Aș vrea să pot scrie încă două cărți importante — dintre care prima, despre „primitivi“, e destul de avansată, și să mă retrag într-o grădină: Italia, Franța —, literatură, filozofie. Dintr-un anumit punct de vedere, Chicago a fost o catastrofă. Nu-mi place să predau, și *la vârsta mea* a trebuit să predau (într-o a treia limbă!) cinci luni pe an. Aș fi putut trăi liniștit și sărac cu demnitate la Paris. Vai! *Schicksal!* Nu voiam să rămân mai mult de patru ani — dar nenorocirile s-au abătut asupra familiei noastre (ultima: mama lui Christinel a murit în martie 1963; Christinel a putut să meargă și să rămână lângă ea în timpul celor două săptămîni ale agoniei). Nu am dreptul să mă gîndesc numai la mine. Dar, *Deo concedente*, sper să mă reîntorc într-o zi apropiată și de-a binelea în Europa.

Unul dintre colegii noștri americani, Thomas Altizer, profesor la Emory University, Atlanta, a publicat de curînd o carte neașteptată: *Mircea Eliade and the Dialectics of the Sacred* (Westminster Press, Philadelphia). Îl voi convinge să vă trimită un exemplar. Cartea e amuzantă: Altizer pretinde că sînt „cel mai mare gînditor religios al secolului“ și că „opera mea de istorie a religiilor“ este importantă ca „expresie religioasă a unui nou profetism“ și nu din punct de vedere al științei religiilor (care, după el, nici nu există de altminteri). Cum vedeți, americanii sînt pe cale de a demola draga noastră „disciplină“.

Vara aceasta, am decis să rămînem în America și să vizităm puțin țara. Voi merge, probabil singur, la Strasbourg în septembrie, căci Bleeker m-a invitat să țin conferința de deschidere (despre Inițiere). Dar unde vă pot întîlni? Știu că Strasbourgul nu vă interesează. Poate Copenhaga, sau Delft (pe care l-am revăzut anul acesta).

Și încă un lucru, dragul meu Stig: cum Sarmizegetusa tot va fi distrusă, de ce să nu veniți să murim împreună pe zidurile ei? Altfel spus, de ce să nu ne dați un articol pentru revista noastră? Și, mai ales, studiul despre migrarea fabulelor indiene.

Edward C. Dimock este acum în India. Dar el a publicat volumul de povești bengaleze. Dacă nu-l aveți, vi-l pot trimite. Aș fi fericit să vă fac acest mic dar.

Vă doresc an nou fericit pentru D-voastră și întreaga familie.
Omagiile mele lui Gunnel și salutări tinerelor. Christinel vă trimite amîndurora cele mai frumoase amintiri.

Vă îmbrățișez,

Mircea

XXXVI

le 7 février 1965

Cher Stig,

Comme toujours, quelle joie de recevoir une lettre de vous! Moi aussi, vous voyez, je suis paresseux. Je vous réponds après un mois — et de Mexico! Nous sommes ici depuis dix jours et resterons jusqu'au 1er mars. J'ai accepté de donner un cours et quelques conférences publiques, et aussi d'y participer à une „table ronde“ avec Bosh Gimpera, Paul Kirchow et d'autres mexicologues (sur les „méthodes“ actuelles en l'histoire des religions etc.) — tout en *anglais* (hélas! la culture française est en retraite, ici aussi); et non pas à l'Université (très médiocre, paraît-il), mais à ce *Colegio de México*, institution jeune, courageuse, sérieuse (Basham, Haimendorf et d'autres ont enseigné l'année passée; il y a actuellement une dizaine de *visiting professors* du Proche Orient, l'Inde, etc.).

Christinel et moi nous sommes ravis. Nous aimons *tout* ici: même les alcools! Inutile de vous rencontrer ce que nous avons visité jusqu'à présent. Nous avons l'intention de passer une semaine au Yucatán. Hélas! Je dois rentrer en mars pour finir mon cours à Chicago. Avril-mai, nous serons à Princeton (un séminaire avec les professeurs, une séance chaque semaine sur le „Sacred Space and Mythical Time“). En principe nous serons à Paris fin juin, à Abano—Rome en août, de nouveau à Paris debout septembre. Mais il faut repartir vers le 8-9 sept[embre]: ce malheureux Congrès de Clermont! Est-ce qu'on a des chances de se rencontrer quelque part? À Clermont, peut-être!

Figurez-vous, nous avons passé les vacances d'été 1964 à Chicago (où nous avons, finalement, un appartement!). J'ai vigoureusement avancé les *Mémoires* (jusqu'en 1935) et j'ai même écrit une *excellente* nouvelle! En somme, des vacances littéraires!

Sur le livre d'Altizer, pour l'instant peu d'articles, et quelconques. Charles Long est Ph.D. depuis deux ans, mais il n'a pas publié sa thèse. Il a édité une anthologie des mythes cosmogoniques, *Alpha* (Braziller, 1963). Il travaille à un livre sur les religions africaines, mais son genre ne se réalise point dans de semblables entreprises. Charles est un professeur admirable, un „maître“ pour ses élèves — et également un „prophète“ parmi ses collègues, car il s'efforce de montrer l'importance de l'histoire des religions pour la théologie.

Je suis désolé d'apprendre que [Geo] Widengren est tellement seul. Je crois qu'il est fâché, car il ne m'envoie plus ses publications.

Sur le dace, vous connaissez déjà la bibliographie roumaine et balcanique. Carolina [University] doit recevoir, comme toujours, *toutes* les publications roumaines périodiques. *Studii clasice* et d'autres revues semblables donnent les informations nécessaires sur les découvertes et le progrès de la recherche. Quant au livre sur Zalmoxis imprimé en Espagne: il s'agit d'un *article* sur la transmission et la survivance du mythe de Zalmoxis en Espagne; plus exactement, sur l'image mythisé de Z[almoxis] et de Décénée dans l'historiographie espagnole médiévale (déjà chez Isidore de Séville). L'auteur, un grand historien de l'art et un très intéressant poète, Al[exandru] Busuioceanu (élève de V[asile] Pârvan), mort en 1958¹, n'a pas eu le temps de finir son *livre* sur Zalmoxis en Espagne. L'article dont je vous parle (douze pages) est paru dans la revue (roumaine, publiée à Madrid) *Destin*. Si vous le désirez, je peux vous envoyer, en mars, une photocopie.

Je vais vous envoyer, également en mars, le livre d'[Edward C.] Dimock. D[imock] vient de rentrer des Indes. Il a retravaillé sa thèse de doctorat (sur le Sabajiya), qui paraîtra en 1966.

Est-ce que vous avez reçu en juillet-août *Shamanism*, publié par Bo[l]ingen? Il s'agit, en réalité, d'une deuxième édition, revue et augmentée — c'est pour cela que j'ai inscrit votre nom sur la liste „service de presse“.

Nous avons appris avec peine l'accident de Gunnel à Capri — car nous savons combien la fièvre typhoïde est embêtante. Mais nous espérons que tout s'est bien passé — et que la fièvre est maintenant seulement un souvenir désagréable.

Christinel et moi nous vous envoyons à vous deux nos affectueuses salutations et notre très fidèle amitié.

Je vous embrasse fraternellement, votre,

Mircea

P.S. Seriez-vous intéressé de donner un cours sur la civilisation (et religion) indienne et aussi un cours de sanskrit au Colegio pour six mois?

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ În realitate, Alexandru Busuiocanu a murit în 1961.

[Traducere]

7 februarie 1965

Dragă Stig,

Ca totdeauna, ce bucurie să primesc scrisoare de la D-voastră! Şi eu, vedeţi, sînt leneş. Vă răspund după o lună — şi din Mexico! Sîntem aici de zece zile şi vom rămîne pînă la 1 martie. Am acceptat să țin un curs şi cîteva conferinţe publice şi, de asemenea, să particip la o „masă rotundă“ cu Bosh Gimpera, Paul Kirchow şi alţi mexicologi (asupra metodelor actuale în istoria religiilor etc.) — totul în *engleză* (vai! cultura franceză este în retragere şi aici); şi nu la Universitate (foarte mediocră, pare-se) ci la Colegio de México, instituţie tînă, curajoasă, serioasă (Basham, Haimendorf şi alţii au predat anul trecut; există actualmente vreo zece *visiting professors* din Orientul Apropiat, India etc.).

Christinel și cu mine sîntem încîntați. Ne place *totul* aici: chiar și alcoolul! Inutil să vă povestesc ce am vizitat pînă în prezent. Avem intenția să petrecem o săptămînă la Yucatán. Vai! Trebuie să mă reîntorc în martie, ca să-mi termin cursul la Chicago. În aprilie-mai, vom fi la Princeton (un seminar cu profesorii, o ședință în fiecare săptămînă despre *Timp sacru și timp mitic*). În principiu, vom fi la Paris la sfîrșitul lui iunie, la Abano—Roma în august și din nou la Paris la începutul lui septembrie. Dar va trebui să plecăm din nou către 8–9 septembrie: acel nefericit Congres de la Clermont! Există vreo șansă să ne întîlnim undeva? La Clermont, poate!

Închipuiți-vă, ne-am petrecut vacanța de vară 1964 la Chicago (unde avem, în sfîrșit, un apartament!). Am înaintat din plin cu scrierea *Memoriilor* (pînă la 1938) și am scris chiar o *excelentă* nuvelă! Într-un cuvînt, vacanță literară!...

Despre cartea lui Altizer, pentru moment au apărut puține articole, și nesemnificative. Charles Long este doctor în filozofie de doi ani, dar nu și-a publicat teza. A editat o antologie a miturilor cosmogonice *Alpha* (Braziller, 1963). Lucrează la o carte despre religiile africane, dar geniul său nu se împlinește în asemenea întreprinderi. Charles este un profesor admirabil, un „maestru“ pentru elevii săi — și în același timp un „profet“ printre colegi, căci se străduiește să arate importanța istoriei religiilor pentru teologie.

Sînt dezolat să aflu că Geo Widengren este atît de singur. Cred că s-a supărat, căci nu-mi mai trimite lucrările sale apărute.

Despre limba dacă, cunoașteți deja bibliografia românească și balcanică. Carolina University, ca totdeauna, trebuie să primească *toate* publicațiile periodice românești. *Studii clasice* și alte reviste asemănătoare dau informațiile necesare despre descoperirile și progresul cercetării. În ce privește cartea despre Zalmoxis tipărită în Spania: e vorba de un *articol* despre transmiterea și supraviețuirea mitului lui Zalmoxis în Spania; mai exact, despre imaginea mitizată a lui Zalmoxis și a lui Deceneu în istoriografia spaniolă medievală (deja la Isidor de Sevilla). Autorul, un mare istoric de artă și un foarte interesant poet, Alexandru Busuioceanu (elevul lui Vasile Pârvan), mort în 1958, n-a avut timp să-și ter-

mine *cartea* despre Zalmoxis în Spania. Articolul despre care vă vorbesc (douăsprezece pagini) a apărut în revista (românească, publicată la Madrid) *Destin*. Dacă doriți, pot să vă trimit, în martie, o fotocopie.

Vă voi trimite, tot în martie, cartea lui Edward C. Dimock. Dimock tocmai s-a întors din India. El și-a refăcut teza de doctorat (despre Sabajiya), care va apărea în 1966.

Ați primit în iulie-august *Șamanismul* publicat de Bo[l]ingen? Este vorba, în realitate, de o a doua ediție, revăzută și adăugită — și pentru aceasta v-am înscris numele pe lista „serviciului de presă”.

Am aflat cu întristare despre accidentul lui Gunnel la Capri — căci știm cât de neplăcută este febra tifoidă. Sperăm însă că totul a trecut cu bine și că acum febra este numai o amintire dezagreabilă.

Christinel și cu mine vă trimitem amîndurora afectuoase salutări și foarte fidela noastră prietenie.

Vă îmbrățișez frățeste, al D-voastră,

Mircea

P.S. Ați fi interesat să țineți un curs despre civilizația (și religia) indiană și, de asemenea, un curs de sanskrită la Colegio, pentru șase luni?

XXXVII

New York

le 3 avril 1965

Mon cher Stig,

Nous venons d'arriver de Chicago et partons demain pour Princeton, où je dois donner un cours-seminaire de six semaines. C'est dire que cette fois aussi je vous écris en grande hâte. Mais je tiens à vous rassurer quant à vos projets immédiats: 1. Nous serons à Paris tout le mois de juillet et ensuite en Italie; je ne vous conseille pas Abano (surtout en août!), mais une localité autours des Lacs Aahiers (L[ago] di Garda, etc.). Puisque nous serons à Abano avec notre belle-sœur et son auto, nous pourrons nous voir facilement; n'allez pas en Suisse (Ascona, Lugano, etc.) puisqu'il pleut un peu trop pour nos goûts; les lacs italiens sont *ouverts*,

on peut respirer, il y a toujours de la brise etc.; si le projet vous tente, on peut vous donner plus de détails de Princeton; 2. Je suis très flatté et heureux quant à la présentation radiophonique. Une dame suédoise m'a téléphoné de Washington, je lui ai dit que nous serons à Princeton jusqu'au 15 mai; elle va arranger le nécessaire. Je vous suggère quelques pages inédites de mes *Mémoires*: par exemple, comment je suis arrivé aux Indes à 21 ans pour travailler avec [Surendranath] Dasgupta, ou autres choses pareilles. Je suis terriblement fier que vous relisez mes lettres et *Forêt interdite*. (Vous avez raison: mon mépris de l'histoire est puéril. D'ailleurs, j'ai beaucoup changé ces dernières années...)

3. Quant au Colegio de Mexico: c'est une institution universitaire très modeste (trois cents étudiants, trente-quarante professeurs et *visiting professors*), mais sérieuse, distinguée. (Les professeurs de l'Université de Mexico — soixante-dix mille étudiants — considèrent Colegio *supérieur*... Vous voyez donc). Est-ce qu'on vous a écrit? On veut vous inviter pour un cours de sanskrit et des conférences [de l']h[istoire des] r[eligions] indo-iraniennes — mais pour *au moins six mois, sinon davantage*. J'ai essayé de leur expliquer que vous ne pouvez vous absenter neuf-douze mois. En tout cas, le Mexique est passionnant, bien que assez fatigant à cause de l'altitude (Mexico City à 2 500 mètres); mais Oaxaca, Yucatán, etc. [sont] très beaux et reposants. Nous avons l'intention d'y retourner en février 1966. Il faut à tout prix nous rencontrer en Europe, pour discuter de tout cela. Ne pouvez-vous venir à Paris pour quelques jours, en route vers les Lacs fin juillet? Ou on pourrait se rencontrer quelque part en Suisse ou Italie. Nous sommes à votre disposition. Saluez les Dumézil. Je ne les ai pas revus depuis deux ans. (C'est notre faute, car nous arrivons à Paris après le départ de tous nos amis!)

Christinel et moi [nous] sommes très impatients de vous revoir tous les deux! Mes hommages à Gunnel. Je vous embrasse fraternellement, votre,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

New York

3 aprilie 1965

Dragul meu Stig,

Tocmai am sosit de la Chicago și vom pleca mâine la Princeton, unde trebuie să țin un curs-seminar de șase săptămîni. Vreau să spun că și de această dată vă scriu în mare grabă. Țin să vă liniștesc însă în privința proiectelor noastre imediate: 1. Vom fi la Paris toată luna iulie și apoi în Italia; nu vă sfătuiesc pentru Abano (mai ales în august!), ci pentru o localitate în jurul Lacurilor Aahices (Lago di Garda etc.); de vreme ce vom fi la Abano cu cumnata noastră și mașina ei, vom putea să ne vedem cu ușurință; nu vă duceți în Elveția (Ascona, Lugano etc.), căci plouă cam prea mult pentru gusturile noastre; lacurile italiene sînt *deschise*, se poate respira, totdeauna există briză etc.; dacă proiectul vă tentează, vi se pot da mai multe detalii de la Princeton; 2. Sînt foarte flatat și fericit în ce privește prezentarea radiofonică. O doamnă suedeză mi-a telefonat de la Washington, i-am spus că vom fi la Princeton pînă pe 15 mai; va pregăti tot ce e necesar. Vă sugerez cîteva pagini inedite din *Memoriile* mele: de exemplu, cum am sosit în India la douăzeci și unu de ani, pentru a lucra cu Surendranath Dasgupta sau alte lucruri asemănătoare. Sînt teribil de mîndru că-mi reciți scrisorile și *Forêt interdite* (aveți dreptate: disprețul meu față de istorie e pueril. De altfel, m-am schimbat mult în acești ultimi ani...)

3. În ce privește Colegio de Mexico: este un institut universitar foarte modest (trei sute de studenți, treizeci-patruzeci de profesori și *visiting professors*), dar serios, distins. (Profesorii Universității din Mexico — șaptezeci de mii de studenți — consideră Colegiul *superior*. Vedeți, așadar, cum stă treaba.) V-au scris? Vor să vă invite pentru un curs de sanscrită și pentru conferințe de istorie a religiilor indo-iraniene — dar pentru *cel puțin șase luni, dacă nu mai mult*. Am încercat să le explic că nu puteți absenta nouă-douăsprezece luni. În orice caz, Mexicul este pasionant, deși destul de obositor din cauza altitudinii (Mexico-City la 2 500 m); dar Oaxaca, Yucatán etc. sînt foarte frumoase.

se și odihnitoare. Avem intenția să ne întoarcem acolo în februarie 1966. Trebuie cu orice preț să ne întâlnim în Europa, pentru a discuta despre toate acestea. Nu puteți veni la Paris pentru câteva zile, în drum spre Lacuri, la sfârșitul lui iulie? Sau am putea să ne întâlni undeva în Elveția ori Italia. Sîntem la dispoziția D-voastră. Salutați-i pe Dumézil. Nu i-am văzut de doi ani. (E greșeala noastră, căci sosim la Paris după plecarea tuturor prietenilor noștri!)

Christinel și cu mine sîntem foarte nerăbdători să vă revedem pe amîndoi. Omagiile mele lui Gunnel. Vă îmbrățișăm frățeste, al D-voastră,

Mircea

XXXVIII

Princeton

le 15 mai 1965

Cher Stig,

Je viens de recevoir — retransmise de Chicago — votre lettre de Falköping du 2 mai. Elle est *très importante*: je vais la discuter en quelques jours. Pour l'instant, je vous écris ces lignes en grande hâte, pour vous dire: 1. Combien je regrette que vous n'avez pas reçu ma lettre de New York (début avril), dans laquelle je vous disais que nous allons passer six semaines à Princeton et je vous parlais de nos plans d'été; 2. Que j'ai été tellement bousculé et distrait (seminaire à Princeton, trois conférences à Emory University, meeting à New York, etc.) que je n'ai pas eu le temps et la disposition d'enregistrer les cinq minutes pour la Radio Suédoise (je vais écrire à cette dame de Chicago); 3. Combien nous regrettons que vous n'allez plus en Italie pour les vacances — et nous vous prions de nous renseigner plus exactement sur vos plans bretons: ou peut-être nous pourrions nous rencontrer en Bretagne, à Paris ou à mi-chemin durant le mois de juillet (nous partons de Paris à Abano, en voiture début août).

Nous quittons Princeton (en fleurs! en toute beauté!) en quelques heures, pour passer deux jours avec notre beau-frère à New York (Ionel Perlea a eu un énorme succès il y a quelques semaines à Carnegie Hall avec *Lucrezia Borgia* de Donizetti). Lundi le 17 mai nous serons à Chicago. Je vais vous écrire plus amplement.

Christinel et moi nous vous prions de transmettre à Gunnel nos plus sincères vœux de santé. Je vous embrasse très amicalement,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

Princeton
15 mai 1965

Dragă Stig,

Am primit, retransmisă de la Chicago, scrisoarea D-voastră de la Falköping din 2 mai. Ea este *foarte importantă*; o voi discuta în câteva zile. Pentru moment, vă scriu rîndurile de faţă în mare grabă pentru a vă spune: 1. Cît de mult regret că nu aţi primit scrisoarea mea de la New York (începutul lui aprilie), în care vă spuneam că vom merge să petrecem şase săptămîni la Princeton şi vă vorbeam despre planurile noastre de vară; 2. Că am fost atît de hărţuit de treburi şi distrat (seminar la Princeton, trei conferinţe la Emory University, miting la New York etc.), că nu am avut timp şi dispoziţie să înregistrez cele cinci minute pentru Radiodifuziunea Suedeză (îi voi scrie acestei doamne de la Chicago); 3) Cît de mult regretăm că nu aţi fost în Italia în timpul vacanţei — şi vă rugăm să ne daţi informaţii mai exacte despre planurile D-voastră bretone; poate vom putea să ne întîlnim în Bretagne, la Paris sau la jumătatea drumului parcurs, în luna iulie (plecăm de la Paris la Abano în maşină la începutul lui august).

Părăsim Princeton (în floare! în toată frumusețea!) peste câteva ore, pentru a petrece două zile cu cumnatul nostru la New York (Ionel Perlea a avut un enorm succes, acum câteva săptămîni, la Carnegie Hall cu *Lucrezia Borgia* de Donizetti). Luni, 17 mai, vom fi la Chicago. Vă voi scrie mai amplu.

Christinel și cu mine vă rugăm să-i transmiteți lui Gunnel sincerele noastre urări de sănătate. Vă îmbrățișez frățeste,

Mircea

XXXIX

le 28 mars 1966

Cher Stig,

David Knipe me communique votre adresse en Espagne. Depuis des millénaires je voudrais vous écrire! Je vous remercie pour l'envoi de la revue suédoise, où des gens charitables ont eu l'amiabilité de s'occuper de mes écrits. L'important est que vous serez en Mexique l'hiver prochain; ce que vient de m'annoncer Graciella. Christinel et moi nous avons immédiatement décidé de vous rejoindre en février. On ira ensemble à Yucatán etc. — et on aura *enfin* le temps de bavarder.

Pardonnez-moi de vous écrire en grande hâte. Nous partons en quelques jours pour Wesleyan University, Middletown Conn[ecticut], où je suis invité de rester „en résidence“ à l'Institut for Advanced Studies pour deux mois. J'espère pouvoir travailler. Car j'ai très peu travaillé ces derniers temps. J'ai fini la maudite *Source Book*, qui m'a rongé pendant des années. J'ai presque fini mes *Mémoires*. Le premier volume, jusqu'à mon départ pour les Indes 1928, est sous presse (en roumain). Vous recevrez un exemplaire. Mais ce sont les autres volumes qui sont importants. Malheureusement, je n'ose pas les publier tout de suite.

Si vous avez le temps, écrivez-moi quelques lignes. J'espère que vous avez reçu ma lettre de Rome, août-sept[embre]. Nos plans:

août — Italie, sept[embre] — Suisse—Paris, début oct[obre] — Espagne.

Mes hommages à Gunnel. Je vous embrasse,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

28 martie 1966

Dragă Stig,

David Knipe îmi comunică adresa D-voastră din Spania. De mii de ani voiam să vă scriu! Vă mulţumesc pentru trimiterea revistei suedeze, în care oameni caritabili au avut amabilitatea să se ocupe de scrierile mele. Important este că veţi fi în Mexic iarna viitoare; despre aceasta m-a anunţat Graciella. Christinel şi cu mine am decis imediat să vă întâlnim în februarie. Vom merge împreună la Yucatán etc. — şi vom avea, în sfârşit, timp să flecărim.

Iertaţi-mă că scriu în mare grabă. Plecăm în câteva zile la Wesleyan University, Middletown Connecticut, unde sînt invitat să rămîn să locuiesc la Institut for Advanced Studies două luni. Sper că voi putea lucra. Căci am lucrat foarte puţin în ultimul timp. Am sfîrşit blestemata *Source Book*, care m-a consumat ani de zile. Aproape că mi-am terminat *Memoriile*. Primul volum, pînă la plecarea mea în India 1928, este sub tipar (în româneşte). Veţi primi un exemplar. Importante sînt însă celelalte volume. Din nefericire, nu îndrăznesc să le public imediat.

Dacă aveţi timp, scrieţi-mi câteva rînduri. Sper că aţi primit scrisoarea mea de la Roma, din august-septembrie. Planurile noastre: august — Italia, septembrie — Elveţia—Paris, începutul lui octombrie — Spania.

Omagiile mele lui Gunnel. Vă îmbrăţişez,

Mircea

XL

le 15 octombrie 1966

Mon cher Stig,

Nous venons de rentrer il y a trois jours de... Salamanca (où nous avons passé une semaine à l'occasion du Xe Congrès de la Société Académique Roumaine). J'ai revu Salamanca après vingt trois ans; c'est une très belle ville, mais je préfère Kyoto ou Florence. Début septembre nous étions à Genève, pour le Congrès des Philosophes de langue française; É[mile] Benveniste a donné la conférence inaugurale sur le *Langage* et moi la conférence finale sur (hélas!) *le mythe*. J'ai rencontré quelques philosophes ([Paul] Ricœur, [Maurice] de Gandillac, Jean Hypolite, mais pas Benveniste, qui s'est réfugié immédiatement à Paris. Ces colloques et ces palabres sur le langage, la structure, la communication, etc. commencent à m'ennuyer... Peut-être je vieillis trop vite, je n'appartiens plus à „mon temps“. On me demande de discuter et même de „critiquer“ Cl[aude] Lévi-Strauss, mais je n'ai rien à dire, ses analyses des mythes ne m'apportent rien. Je préfère relire *Tristes tropiques*, ouvrage que j'admire énormément. (À propos de Cl[aude] L[évi-]S[trauss], son disciple anglais Edmund Leach vient de publier *a very nasty attack*¹ contre moi dans le *New York Review of Books*, il m'accuse d'être *a Christian Jungian*² etc.).

Nous avons passé trois semaines à Paris, un magnifique septembre. J'ai vu P[ère] J[ean] de Menasce — mais pas [Georges] Dumézil ou [Henri-Charles] Puech.

J'attends avec impatience votre notice sur la langue inconnue. Quelle chance — et quelle découverte! J'ai reçu l'article de Alf Ahlberg et votre tiré à part de A.O. 1966 — mais pas votre article sur moi. Si vous n'avez plus d'exemplaires, envoyez-moi un photostat. Nous sommes heureux que vous vous êtes décidés de venir au Mexique. Nous tâcherons de vous rendre visite une ou deux semaines en février-mars. Nous en reparlerons. Quant à Ingela, j'ai déjà parlé au doyen (Gerald C. Brauer), car, n'étant citoyen américain, j'ai peur que ma signature ne vaille pas beaucoup. Brauer est tout à fait d'accord. Envoyez-nous les papiers à remplir. Ingela pourrait habiter chez Brauer ou chez d'autres amis

(Brauer a trois enfants de huit à quatorze ans). En tout cas, nous nous occuperions d'elle et peut-être elle abandonnera les beatniks pour l'histoire des religions. Tenez-moi au courant.

Nos vœux affectueux de nous deux à vous deux. Je vous embrasse fraternellement,

Mircea

Ma santé s'est améliorée. En tout cas, je ne souffre plus de vertiges...

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

¹ Un atac foarte murdar (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Un jungian creștin (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

15 octombrie 1966

Dragul meu Stig,

Ne-am întors acum trei zile de la... Salamanca (unde am petrecut o săptămână cu ocazia celui de al X-lea Congres al Societății Academice Române). Am revăzut Salamanca după douăzeci și trei de ani; este un foarte frumos oraș, dar prefer Kyoto sau Florența. La începutul lunii septembrie, am fost la Geneva pentru Congresul filozofilor de limbă franceză; Émile Benveniste a ținut conferința inaugurală despre *Langage*, iar eu conferința finală despre (vai!) *mit*. Am întâlnit câțiva filozofi (Paul Ricœur, Maurice de Gandillac, Jean Hypolite), dar nu și pe Benveniste, care s-a refugiat imediat la Paris. Aceste colocvii și aceste palavre despre limbă, structură, comunicare etc. încep să mă plictisească. Poate îmbătrânesc prea repede, nu mai aparțin „timpului meu”. Mi se cere să-l discut și chiar să-l critic pe Claude Lévi-Strauss, dar eu nu am nimic de spus. Analizele sale despre mituri nu-mi aduc nimic. Prefer să recitesc *Tristes tropiques*, operă pe care o admir enorm. (Apropo de Claude Lévi-Strauss, discipolul său englez Ed-

mund Leach a publicat *a very nasty attack* împotriva mea în *New York Review of Book*, mă acuză că sînt *a Christian Jungian* etc.)

Am petrecut trei săptămîni la Paris un magnific septembrie. L-am văzut pe Părintele Jean de Menasce, nu însă pe Georges Dumézil și pe Henri-Charles Puech.

Aștept cu nerăbdare notița D-voastră despre limba necunoscută. Ce șansă și ce descoperire! Am primit articolul lui Alf Ahlberg și extrasul D-voastră de la A.O. 1966 — dar nu și articolul D-voastră despre mine. Dacă nu mai aveți exemplare, trimiteți-mi o fotocopie. Sîntem fericiți că v-ați decis să veniți în Mexic. Ne vom strădui să vă vizităm una sau două săptămîni în februarie-martie. O să mai vorbim despre asta. În ce o privește pe Ingela, am vorbit deja cu decanul (Gerald C. Brauer), căci, nefiind cetățean american, mi-e teamă ca semnătura mea să nu valoreze mult. Brauer este întru totul de acord. Trimiteți-ne hîrțile să le completăm. Ingela ar putea locui la Brauer sau la alți prieteni (Brauer are trei copii de la opt la paisprezece ani). În orice caz, ne vom ocupa de ea și poate îi va abandona pe beatnici pentru istoria religiilor. Țineți-mă la curent.

Urările noastre afectuoase amîndurora. Vă îmbrățișez frățeste,

Mircea

Sănătatea mea s-a ameliorat. În orice caz, nu mai sufăr de amețeli.

XLI

le 3 décembre 1966

Cher Stig,

J'ai laissé des semaines s'écouler dans le vain espoir de trouver un „après-midi idéal“ pour répondre à votre dernière lettre. Je serai bref, mais au moins la lettre partira demain! Pour commencer, Christinel et moi nous sommes terriblement *disappointés*¹ de renoncer à notre voyage au Mexique, en février — puisque vous m'écrivez que rien n'a été décidé. Si néanmoins vous partez, envoyez-moi un mot.

Quant au Haskell Lectures, vous êtes invité, si je me rappelle bien, depuis longtemps. Dites-moi *quand* pouvez-vous venir (pour six *lectures*² et 2 ¼ mois „visiting professor“ automne 1967–hiver 1968?) En hiver ou printemps 1968-[19]69 nous espérons avoir avec nous (*i.e.* Haskell Lectures — visiting professor) G[eorges] Dumézil. Je lui écris de nouveau aujourd’hui.

Vous recevrez plus d’informations précises (cachet, frais de voyages, etc.) directement du Hask[ell] Lect[ures] Committee, une fois votre choix (entre les dates suggérées) communiqué à votre vieux ami. Nous préférons l’automne ou l’hiver, puisque le printemps la plupart des étudiants restent à la maison (pour travailler? j’en doute fort).

J’ai reçu aujourd’hui le magnifique livre de G[eorges] D[u-mézil]. Je suis fou de joie!

Le texte de vos H[askell] L[ectures] sera publié par le Chicago University Press (bien entendu, avec droits d’auteur etc.).

Je vous envoie la première partie d’une présentation d’ensemble des religions... australiennes. Ne vous fâchez pas. C’est le résultat d’un cours (deux trimestres) pendant lequel j’ai voulu découvrir le secret du succès d[’Émile] Durkheim.

De nous deux à vous deux les plus affectueuses pensées. Je vous embrasse,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

¹ Cf. engl. *disappointed* „dezamăgit, decepționat, deziluzionat“ (*n. ed.*).

² Prelegere, curs (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

3 decembrie 1966

Dragă Stig,

Am lăsat săptămânile să se scurgă cu speranța deșartă de a găsi o „după-amiază ideală“ pentru a răspunde la ultima D-voastră scri-

soare. Voi fi scurt, dar cel puțin scrisoarea va pleca mâine! Pentru a începe, Christinel și cu mine sîntem teribil de dezamăgiți să renunțăm la voiajul nostru în Mexic în februarie — pentru că-mi scrieți că nimic n-a fost decis. Dacă totuși plecați, trimiteți-mi cîteva cuvinte.

În ce privește Haskell Lectures, ați fost invitat, dacă-mi aduc bine aminte, de multă vreme. Spuneți-mi *cînd* puteți veni (pentru șase *lectures* și 2 ¼ luni „visiting professor“ în toamna 1967, iarna 1968?) În iarna sau primăvara 1968–1969, sperăm să-l avem cu noi (*i.e.* Haskell Lectures, visiting professor) pe Georges Dumézil. I-am scris din nou astăzi.

Veți primi mai multe informații precise (onorariu, cheltuieli de voiaj etc.) direct de la Haskell Lectures Committee. O dată alegerea D-voastră (între datele sugerate) comunicați-o bătrînului D-voastră prieten. Preferăm toamna sau iarna, pentru că primăvara cea mai mare parte dintre studenți stau acasă (ca să lucreze? Mă îndoiesc mult).

Am primit astăzi magnifica carte a lui Georges Dumézil. Sînt nebun de bucurie!

Textul D-voastră de la Haskell Lectures va fi publicat de Chicago University Press (bineînțelese, cu drepturi de autor etc.).

Vă trimit prima parte a unei prezentări de ansamblu a religiilor... australiene. Nu vă supărați. Este rezultatul unui curs (două trimestre) în timpul căruia am vrut să descopăr secretul succesului lui Émile Durkheim.

Din partea noastră a celor doi, D-voastră celor doi cele mai afectuoase gânduri. Vă îmbrățișez,

Mircea

XLII

le 20 février 1967

Cher Stig,

Je suis très content que vous vous plaisez au Mexique — et, inutile de vous dire, je vous envie! Nous étions presque décidés

de vous visiter en février ou mars. Mais Christinel est allée pour trois semaines à Paris; elle vient de rentrer et, pour le moment, nous restons sur place. (Après la clôture de mon cours — le 15 mars — j'espère travailler un peu).

Le livre sur G[eorges] D[umézil]: C. Scott Littleton, *The New Comparative Mythology. An Anthropological Assessment of the Theories of Georges Dumézil* (Univ[ersity] of California Press, 1966, 242 p., \$ 5,85). Vous êtes abondamment cité; il y a même tout un paragraphe *Wikander* (pp. 146–151) (mais, hélas! un autre sur Gershel, pp. 151–157). Je n'ai pas encore achevé le livre. Il me semble assez médiocre, bien qu'il soit utile. (J'ai lutté trois ans pour convaincre le Chicago Univ[ersity] Press Haiger etc. à traduire *L'Idéologie tripartite* — en vain! Après ce volume, je reviendrai à la charge).

G[eorges] D[umézil] n'accepte de venir à Chicago que pour trois ans (*i.e.* venir chez *nous* au lieu d'aller en Californie pour trois ans). J'espère convaincre le Doyen et le *Provost*¹ — mais l'ennui est que, après soixante cinq ans, on n'engage un professeur que pour un an, et on lui prolonge le contrat. (Pour [Paul] Tillich, un millionnaire avait permis la création d'une chaire spéciale).

Oui, vous avez raison, *Über die Sprache* etc. est un grand livre de la civilisation moderne. Mais si vous comparez avec tout ce que la „redécouverte“ de l'antiquité classique nous a donné pendant, et après, la Renaissance.

Je vous attends avec impatience surtout pour vous écouter sur Alexandre et Dionysos. C'est passionnant!

Christinel vous envoie ses pensées affectueuses pour vous deux. J'ajoute mes hommages à Gunnel. Très amicalement, votre,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Rector (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

20 februarie 1967

Dragă Stig,

Sînt foarte bucuros că vă simțiți bine în Mexic și, inutil să vă spun, vă invidiez. Eram aproape decizi să vă vizităm în februarie sau martie. Dar Christinel a mers pentru trei săptămîni la Paris; tocmai s-a înapoiat și, pentru moment, rămînem pe loc. (După încheierea cursului — 15 martie —, sper să lucrez puțin.)

Cartea lui G[eorges] D[umézil]: C. Scott Littleton, *The New Comparative Mythology. An Anthropological Assessment of the Theories of Georges Dumézil* (University of California Press, 1966, 242 p., \$ 5,95). Sînteți citat din belșug; există chiar un întreg paragraf *Wikander* (pp. 146–151) (dar, vai! și un altul despre Gershel, pp. 151–157). Nu am isprăvit încă lucrarea. Mi se pare destul de mediocră, deși e utilă. (Am luptat trei ani pentru a convinge Chicago University Press să traducă *Ideologia tripartrită!* — în zadar! După acest volum, îmi voi relua funcția.)

Georges Dumézil nu acceptă să vină la Chicago decît pentru trei ani (*i.e.* să vină *la noi* în loc să meargă la California pentru trei ani). Sper să-i conving pe Decan și pe Prevost — dar necazul e că, după șaizeci și cinci de ani, un profesor se angajează doar pentru un an și i se prelungește contractul. (Pentru Paul Tillich, un milionar îi permisesse crearea unei catedre speciale).

Da, aveți dreptate, *Über die Sprache* etc. este o mare carte a civilizației moderne. Dar dacă o comparați cu tot ceea ce „redescoperirea” Antichității clasice ne-a dat în timpul Renașterii și după ea...

Vă aștept cu nerăbdare, mai ales pentru a vă asculta vorbind despre Alexandru și Dionysos. E pasionant!

Christinel vă trimite gîndurile ei afectuoase pentru amîndoi. Adaug omagiile mele pentru Gunnel. Cu prietenie, al D-voastră

Mircea

XLIII

le 18 juillet 1967

Cher Stig,

Aujourd'hui, en rangeant des papiers sur mon bureau, je me rends compte tout d'un coup que je n'ai pas encore répondu à votre lettre du 1er mai! Oserais-je espérer que vous allez pardonner cette grave amnésie à un pauvre sexagénaire?

Ne vous en faites pas en ce qui concerne les cours-seminaires. Vous êtes libre de nous parler de *tout* ce que vous voulez. Quant aux Haskell Lectures, la première aura lieu en novembre, puisque je doit aller au Japon en octobre et je ne serai de retour qu'au début novembre.

Un „grand secret“: G[eorges] D[umézil] veut venir à Chicago après janvier 1968. J'espère que le *Committee on Social Thought* va arranger tout cela.

Nous partons en deux semaines pour l'Europe, Paris, Ascona, Venezia, Rome (Congrès de la Société Académique Roumaine).

Le gouvernement de Bucarest, qui, entre nous, me fait un peu la cour, m'invite à donner des conférences, etc.

Vous pouvez m'écrire toujours à Chicago d'où mes amis me feront suivre les lettres.

À Mexico City nous avons habité l'hôtel. C'était plus simple.

Cioran a écrit un admirable texte (souvenirs, critiques, extraits!...) concernant les débuts de notre amitié. Vous le lirez à Chicago.

Gunnel est toujours avec vous? De nous deux à vous deux, notre affectueuse amitié,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

18 iulie 1967

Dragă Stig,

Astăzi, aranjându-mi nişte hîrtii pe birou, îmi dau deodată seama că n-am răspuns încă scrisorii D-voastră din 1 mai! Să îndrăz-

nesc să sper că veți ierta această gravă amnezie unui sărman sexagenar?

Nu vă faceți griji în ce privește cursurile-seminarii. Sînteți liber să ne vorbiți despre *tot* ce vreți. În ce privește Haskell Lectures, prima va avea loc în noiembrie, pentru că trebuie să merg în Japonia în octombrie și nu voi fi înapoi decît la începutul lui noiembrie.

Un „mare secret”: Georges Dumézil vrea să vină la Chicago după ianuarie 1968. Sper că *Committee on Social Thought* va aranja totul.

Plecăm peste două săptămîni în Europa, Paris, Ascona, Veneția, Roma (Congresul Societății Academice Române).

Guvernul de la București, care, între noi fie vorba, îmi face puțină curte, mă invită să țin conferințe etc.

Îmi puteți scrie tot la Chicago, de unde prietenii mei îmi vor trimite scrisorile.

La Mexico City, am locuit la hotel. Era mai simplu.

Cioran a scris un admirabil text (amintiri, critici, extrase privind începuturile prieteniei noastre). Îl veți citi la Chicago.

Gunnel e tot cu D-voastră? De la noi doi D-voastră celor doi, afectuoasa noastră prietenie,

Mircea

XLIV

le 26 février 1968

Cher Stig,

Nous sommes sans nouvelles de vous, mais j'espère que tout va bien à Uppsala. Notre séjour à Santa Barbara nous a permis de retrouver (hélas! pour six semaines...) un Paradis terrestre. On se baigne dans l'océan, on est assourdi des oiseaux et, la nuit, de grillons; quant aux fleurs et aux papillons, inutile d'essayer de les décrire...

Le 12 mars nous retournons, par Denver, à Chicago. Probablement l'hiver nous attend, mais au moins je n'aurais plus de cours.

Cette lettre a aussi un but pratique. Accepteriez-vous un *senior appointment*¹ en h[istoire des] r[eligions] ici, à Santa Barbara? La limite d'âge est ici à soixante sept ans. Vous pouvez venir en automne ou en 1969. Je ne vous donne pas de détails, mais si le projet vous intéresse, écrivez-moi un mot*. Le *chairman*² voulait chercher quelqu'un en Europe; je lui ai parlé de vous. (Peut-on parler d'un autre?)

De nous deux à vous deux mes plus affectueux souvenirs. Amicalement, votre

Mircea

* À 1363 Plaza Pacifica Santa Barbara, Cal[ifornia] 93106 jusqu'au 10 mars — après Chicago.

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Numire în funcție a unei persoane mai în vîrstă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Președinte (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

26 februarie 1968

Dragă Stig,

Sîntem fără noutăți de la D-voastră, dar sper că totul e bine la Uppsala. Șederea noastră la Santa Barbara ne-a permis să regăsim (vai! pentru șase săptămîină) un paradis terestru. Ne scîldăm în ocean, sîntem asurziți de păsări și, noaptea, de greieri; cît despre flori și fluturi, inutil să încerc să vi-i descriu.

La 12 martie, ne vom reîntoarce, prin Denver, la Chicago. Probabil că iarna ne așteaptă, dar cel puțin nu voi avea cursuri.

Această scrisoare are și un scop practic. Ați accepta un *senior appointment* în istoria religiilor aici, la Santa Barbara? Limita de vîrstă este aici de șaizeci și șapte de ani. Puteți veni în toamnă sau în 1969. Nu vă dau detalii, dar, dacă proiectul vă interesea-

ză, scrieți-mi*. *Chairman*-ul voia să găsească pe cineva în Europa; i-am vorbit de D-voastră. (Puteam să-i vorbesc de un altul?)

Din partea noastră a celor doi D-voastră celor doi, afectuoase amintiri. Prietenește, al D-voastră,

Mircea

* La 1363 Plaza Pacifica Santa Barbara, California 93106 pînă la 10 martie, după aceea la Chicago.

XLV

Chicago

le 3 janvier 1969

Mon Cher Stig,

*Eheu fugaces...*¹ Mais, en tout cas, on vous souhaite, à Gunnel et à vous, une heureuse nouvelle année!... Nous venons de rentrer de New York, où nous avons passé une semaine avec Ionel et Lisette Perlea, et Sibylle — qui venait de Paris. J'espère que 1969 nous sera plus favorable, car l'année qui vient de s'achever m'a beaucoup secoué — la Tchécoslovaquie, et par la suite une crise gastro-intestinale qui m'a appris que je suis un être incarné et que mon corps n'est plus celui d'il y a trente ans.

Mais nous avons eu quelques surprises agréables: j'ai rencontré en Italie mon neveu que je n'ai pas revu depuis vingt huit ans — il a maintenant trente et un, est professeur de littérature comparée (mais il est „structuraliste“) et l'auteur d'un énorme bouquin sur Faulkner. Toujours en Italie, en septembre, j'ai participé à un Colloque sur le taoïsme (en tant que *non-spécialiste*) à Ville Serbelloni. Passionnant. On tâchera de publier quelques textes dans *H[istory of] R[eligions]*. Votre article sur le Maya et l'Altaïque m'a ébloui. Comme j'ai regretté mon ignorance linguistique en vous lisant! On attend la suite. De toute façon, j'ai été impressionné en lisant quelques études récents sur le chamanisme sud-américain: les „parallèles“ central-asiatiques sont éblouissants.

J'ai reçu *Ich bin Isis*, mais malheureusement je n'ai pas eu encore le temps de la lire (ni d'en remercier l'auteur!). Il faut avoir

souffert d'une affection gastro-intestinale pour comprendre ce qu'on a perdu en perdant „ce mode d'être dans le monde“ qui vous permettait de travailler vingt heures à la suite...

Je vais m'intéresser en ce qui concerne la chaire américaine de M. Jan Bergman. Pour l'instant, je ne vois aucune possibilité à Santa Barbara (où nous allons passer six semaines, 1 février–15 mars). Michelsen vient d'engager mon ancien élève (suisse) Henry Pernet et il s'efforce de convaincre Guy Welbon (l'indianiste de Rochester University). Michelsen est toujours à la recherche d'un *senior*² (un „géant“) et il a beaucoup regretté votre réponse négative (mais moi je vous comprends). Le seul ennui c'est le „spécialiste“ de M. Bergman. Comme vous l'avez remarqué, aux États Unis l'histoire des religions est toujours rapportée soit à une *high religion*³ de l'Orient (hindouisme, buddhisme, islam), soit à ce qu'on appelle ici „phénoménologie“, soit, enfin, à l'anthropologie (*primitive religions*⁴). Le seul Ph.D. de notre département qui n'a pas pu trouver une chaire c'est le seul qui avait choisi comme „spécialité“ la Grèce ancienne... Mais j'espère que M. Bergman ne tardera pas de publier quelques articles „méthodologiques“ — alors on pourra le présenter comme un „phénoménologue“ avec la „spécialité“ hellénistique!

On attend avec impatience vos Haskell Lectures. D'ailleurs il faut publier votre livre avant la parution de la traduction anglaise de *Mythe et épopée* I, car, comme vous l'avez vu, [Georges] Dumézil utilise largement vos recherches. À propos de G. D[umézil]: il est à Princeton (Institute for Ad[vanced] Stud[ies]) jusqu'en avril. J'ai réussi à convaincre notre University Press de prendre trois volumes de Dumézil: le premier à paraître, *La rel[i-gion] romaine*. J'espère qu'on pourra inviter G. D[umézil] pour un ou deux trimestres, en 1970, ici — mais comme le budget de la Divinity School est épuisé, je tâcherai d'intéresser Van Buitenan et ceux de l'Indian Civilisation.

En mars paraîtra un *Festschrift* M[ircea] E[liade] assez volumineux (660 p[ages]) avec quelques articles intéressants (surtout celui de Cioran).

Je vais vous envoyer quelques tirés à part; rien de sensationnel. La seule joie de 1968: la publication d'une nouvelle de 120 pages en roumain, à Paris: *Pe strada Mîntuleasa...*

D'ailleurs, je suis de plus en plus attiré par la littérature — et il y a des jours où je regrette l'avoir abandonnée pour des disciplines fascinantes, mais insaisissables... (Mais c'est peut-être la conséquence de ma gastrite...)

De nous deux à vous deux, notre plus fidèle amitié — et à bientôt! (Nous serons en Europe de juillet à octobre.) Votre vieux, mais pas encore invalide

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ *Eheu fugaces* [*Postume Postume labuntur anni...*] „Hei, Postume, Postume, -n aprigă fugă se spulberă anii...” Horaţiu, *Ode* II, XIV (trad. N. I. Herescu) (*n. ed.*).

² Persoană mai în vîrstă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

³ Religie importantă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

⁴ Religii primitive (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Chicago

3 ianuarie 1969

Dragul meu Stig,

Eheu fugaces... În orice caz însă, vă urăm, lui Gunnel şi D-voastră, an nou fericit! Tocmai ne-am întors de la New York, unde am petrecut o săptămînă cu Ionel şi Lisette Perlea, şi Sibylle care venea de la Paris. Sper că 1969 ne va fi mai favorabil, căci anul care s-a isprăvit m-a zdruncinat serios — Cehoslovacia şi, ca urmare, o criză gastro-intestinală care m-a învăţat că sînt o fiinţă din carne şi oase şi că trupul meu nu mai este acelaşi ca acum treizeci de ani.

Am avut însă şi cîteva surprize agreabile: l-am întîlnit în Italia pe nepotul meu, pe care nu l-am revăzut de douăzeci şi opt de

ani — are acum treizeci și unu și e profesor de literatură comparată (dar este „structuralist“) și autorul unei enorme cărți despre Faulkner. Tot în Italia, în septembrie, am participat la un Colocviu despre taoism (în calitate de *ne-specialist*), la Ville Serbelloni. Pasionant. Vom încerca să publicăm câteva texte în *History of Religions*. Articolul D-voastră despre Maya și limba altaică m-a înmărmurit. Cît de mult am regretat ignoranța mea lingvistică citindu-vă! Așteptăm urmarea. În orice caz, am fost impresionat citind câteva studii recente despre șamanismul sud-american; „paralelele“ central-asiatice sînt uluitoare.

Am primit *Ich bin Isis*, dar din nefericire n-am avut încă timpul să o citesc (nici să-i mulțumesc autorului!). Trebuie să fi suferit de o afecțiune gastro-intestinală pentru a înțelege ce ai pierdut pierzînd „acest mod de a fi în lume“ care îți permitea să lucrezi continuu douăzeci de ore...

Mă voi interesa de catedra americană a Dlui Jan Bergman. Pentru moment, nu văd nici o posibilitate la Santa Barbara (unde urmează să petrecem șase săptămîni, 1 februarie—15 martie). Michelsen tocmai l-a angajat pe fostul meu elev (elvețian) Henry Pernet și se străduiește să-l convingă pe Guy Welbon (indianistul de la Rochester University). Michelsen este tot în căutarea unui *senior* (un „uriaș“) și a regretat mult răspunsul D-voastră negativ (dar eu vă înțeleg). Singurul necaz e „specialistul“ Dlui Bergman. Așa cum ați remarcat, în Statele Unite istoria religiilor este mereu raportată fie la o *high religion* din Orient (hinduism, budism, islam), fie la ceea ce se numește aici „fenomenologie“, fie, în fine, la antropologie (*primitive religions*). Singurul Ph.D. din departamentul nostru care n-a putut găsi o catedră e singurul care a ales ca specialitate Grecia antică... Sper însă că d. Bergman nu va întîrzia să publice câteva articole „metodologice“ — atunci va putea fi prezentat ca un „fenomenolog“ cu „specialitatea“ elenistică!

Așteptăm cu nerăbdare Haskell Lectures. De altfel, trebuie să vă publicați cartea înainte de apariția traducerii engleze a lucrării *Mythe et épopée* I, căci, așa cum ați văzut, Dumézil folosește pe larg cercetările D-voastră. Apropo de Georges Dumézil; este la Princeton (Institute for Advanced Studies), pînă în aprilie. Am reușit să conving University Press să preia trei volume de Dumézil:

prima care trebuie să apară: *Religia romană*. Sper că-l vom putea invita pe G. Dumézil aici pentru unul sau două trimestre, în 1970, dar, cum bugetul de la Divinity School este epuizat, îmi voi da osteneala să-l interesez pe Van Buitenan și pe cei de la Indian Civilisation.

În luna martie va apărea un *Festschrift* Mircea Eliade destul de voluminos (660 de pagini), cu câteva articole interesante (mai ales cel al lui Cioran).

Vă voi trimite câteva extrase; nimic senzațional. Singura bucurie a anului 1968 — publicarea unei nuvele de 120 de pagini, în românește, la Paris: *Pe strada Mîntuleasa*.

De altfel, sînt din ce în ce mai mult atras de literatură — și sînt zile cînd regret că am părăsit-o pentru discipline fascinante, dar insesizabile. (Dar asta poate e consecința gastritei mele...)

De la noi doi către voi doi cea mai fidelă prietenie — și pe curînd! (Vom fi în Europa din iulie pînă în octombrie.) Al D-voastră bătrîn, dar încă nu invalid,

Mircea

XLVI

le 16 juin 1970

Très cher Stig,

C'est seulement aujourd'hui que j'ai reçu votre lettre de Madrid du 20 mai (l'enveloppe était *correo aéreo*¹, mais le timbre l'a forcée, probablement, ou régime maritime). Christinel et moi nous sommes profondément et sincèrement affligés par la tragédie que vous a éprouvé, Gunnel, vous et le reste de la famille. Impossible à réaliser, impossible à croire! J'ai dû relire la lettre pour me convaincre que j'ai bien lu le première fois! Qu'est-ce qu'on peut dire? Qu'est-ce qu'on peut *vous* dire en plus du simple fait (combien dérisoire!) que nous partageons votre douleur, que nous voudrions être auprès de vous (car la *présence* humaine est le dernier espoir auquel je n'ose pas renoncer)?

Tout le reste — congrès, *Zalmoxis*, langues altaïques — me semble inutile, lointain, extérieur. Mais nous regrettons vivement de ne pas vous voir à Stockholm ou ailleurs en Europe.

Je me permets un seule remarque: vous n'avez pas échoué dans votre carrière scientifique, et vos „collègues“ suédois le savent au moins aussi bien que vos amis et vos admirateurs, de Georges Dumézil à votre fidèle ami et compagnon M[ircea] E[liade].

J'ignore votre adresse au Mexique, c'est pourquoi j'envoie cette lettre à Uppsala.

Dites à Gunnel ce que vous devinez au-delà de ces pauvres mots.

Christinel et moi nous vous embrassons,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

¹ Poșta aeriană (*lb. sp.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

16 iunie 1970

Dragul meu Stig,

De-abia astăzi am primit scrisoarea D-voastră de la Madrid din 20 mai (plicul era *correo aéreo*, dar timbrul l-a constrâns probabil la regim maritim). Christinel și cu mine sîntem profund și sincer mîhniți de tragedia care vă încearcă pe Gunnel, pe D-voastră și restul familiei. Imposibil să înțelegem, imposibil să credem! A trebuit să recitesc scrisoarea ca să mă conving că am citit bine prima oară. Ce se poate spune? Ce am putea să vă spunem în plus față de simplul fapt (cît de derizoriu!) că vă împărtășim durerea și că am vrea să fim alături de D-voastră (căci *prezența* umană este ultima speranță la care nu îndrăznesc să renunț)?

Toate celelalte — congres, *Zalmoxis*, limbile altaice — îmi par inutile, îndepărtate, exterioare. Dar regretăm de a nu vă vedea la Stockholm sau altundeva în Europa.

Îmi îngădui o singură remarcă: n-ați eșuat în cariera D-voastră științifică, iar „colegii“ D-voastră suedezi o știu tot atât de bine ca și prietenii și admiratorii, de la Georges Dumézil la credinciosul prieten și tovarăș Mircea Eliade.

Nu știu adresa D-voastră din Mexic, de aceea trimit această scrisoare la Uppsala.

Transmiteți-i lui Gunnel ceea ce bănuți dincolo de aceste sărmăne cuvinte.

Christinel și cu mine vă îmbrățișăm pe amândoi,

Mircea

XLVII

le 10 mai 1971

Mon cher Stig,

Je vous remercie pour votre lettre du 21 avril et pour les passionnantes observations sur le chamanisme méso-américain.

Mais je veux vous expliquer ma „présence“ à Albion. J'avais accepté, déjà depuis deux ans, l'invitation de venir ici *in residence*¹, pour les trois mois de printemps. À peine arrivé, le 4 mars, j'ai eu une attaque de péricardite, provoquée [par] une infection assez grave du larynx. Transporté d'urgence à l'hôpital, j'[y] suis resté trois semaines. Tout le monde était affolé — pas moi, puisque j'ai eu cette crise le jour de mon anniversaire (le 9 mars), donc c'était une expérience initiatique de „mort et resurection = renaissance“. Je me sens, en effet, *renatus*²...

La convalescence s'achève ces jours-ci; nous rentrons à Chicago le 28 mai. Nous n'avons pas encore décidé le plan pour les vacances d'été. De toute façon, du 1er sept[embre] jusque vers le 10 oct[obre] nous sommes à Paris (4, place Charles Dullin, Paris 18e).

Notre expérience suédoise (prolongée une semaine jusqu'à Bergen) a été assez mélancolique, sans vous et sans Gunnel. (Je ne sais pas si vous avez reçu ma lettre, juin 1970.)

G[eorges] Dumézil a été tout l'hiver à Los Angeles — vous le savez sûrement. Mais il n'a pas retrouvé l'„atmosphère de Chicago“.

Je n'ai pas été invité au congrès de Strasbourg (d'ailleurs, je n'ai *jamaïs* été invité a Strasbourg, les français me boudent...)

Nos meilleurs vœux pour Gunnel! Je vous embrasse bien amicalement,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

¹ Cu statut de rezident (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Renăscut (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

10 mai 1971

Dragul meu Stig,

Vă mulţumesc pentru scrisoarea din 21 aprilie şi pentru pasionantele observaţii despre şamanismul centramerican.

Dar vreau să vă explic „prezenţa“ mea la Albion. Am acceptat de acum doi ani invitaţia de a veni aici *in residence* pentru trei luni de primăvară. Abia sosit, la 4 martie, am avut un atac de pericardită, provocat de o infecţie destul de gravă a laringelui. Transportat de urgenţă la spital, am stat acolo trei săptămîni. Toată lumea era înnebunită — nu şi eu, pentru că am avut această criză de ziua mea de naştere (9 martie), deci era o experienţă iniţiativă de „moarte şi resurecţie = renaştere“. Mă simt într-adevăr *renatus*...

Convalescenţa se isprăveşte zilele acestea; ne reîntoarcem la Chicago pe 28 mai. Nu am hotărît încă planul vacanţei de vară. În orice caz, de la 1 septembrie pînă pe la 10 octombrie, vom fi la Paris (4, place Charles Dullin, Paris 18e).

Experienţa noastră suedeză (prelungită cu o săptămînă pînă la Bergen) a fost destul de melancolică fără D-voastră şi fără Gunnel. (Nu ştiu dacă aţi primit scrisoarea mea din iunie 1970.)

Georges Dumézil a fost toată iarna la Los Angeles — știți asta, desigur. Dar nu a regăsit atmosfera de la Chicago.

Nu am fost invitat la congresul de la Strasbourg (de altminteri, n-am fost *niciodată* invitat la Strasbourg, francezii mă bombăne...).

Urările noastre cele mai bune pentru Gunnel. Vă îmbrățișez cu prietenie,

Mircea Eliade

XLVIII

le 5 janvier 1973

Cher Ami,

Je vous remercie pour votre bonne lettre du 23 décembre — et nous vous souhaitons, Christinel et moi, une nouvelle année heureuse et, surtout, santé et joie pour Gunnel et pour vous! Je sais combien est importante la santé: en mars 1971 j'ai souffert d'une attaque de péricardite qui m'a coûté, entre autres, cinq mois de (presque) inactivité intellectuelle. (Mais je crois que je vous ai écrit déjà sur cet accident stupide).

Nous sommes tristes et découragés en apprenant que la santé de Gunnel ne s'améliore pas. Nous avons espéré que le temps — et les soins — finiront par rétablir l'équilibre. Nous espérons encore! Nous espérons également vous revoir fin août à Turku — ou peut-être à Stockholm.

Ce que vous me dites sur la Suède me déprime. Dois-je renoncer à mon optimisme natif et commencer à „prendre au sérieux“ les doctrines presque-modernes sur l'inévitabilité du „destin“? Vos remarques sur la *Mioritza*...

le 21 mars

Cher Ami, pouvez-vous croire que cette lettre a traîné plus de deux mois dans un dossier? J'étais convaincu que je l'avais achevée et expédiée en janvier... Cela prouve (*I am afraid!*¹) à quel point j'ai perdu la mémoire!... En tout cas, je voulais vous dire

que vos remarques sur la *Mioritza* me troublent: car cette ballade n'est pas seulement très populaire, mais on connaît son contexte rituel, qui est archaïque (pré-chretien, selon Bartók). Mais nous allons discuter ce problème de vive voix, à Stockholm ou à Turku.

De nous deux à vous deux, les plus affectueux souvenirs.

Votre ami,

Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

¹ Mi-e teamă! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

5 ianuarie 1973

Dragă prietene,

Vă mulțumesc pentru amabila scrisoare din 23 decembrie — și vă urăm, Christinel și cu mine, an nou fericit și, mai ales, sănătate și bucurie pentru Gunnel și pentru D-voastră. Știu cât de importantă e sănătatea: în martie 1971, am suferit de un atac de pericardită, care m-a costat, între altele, cinci luni de (aproape) inactivitate intelectuală. (Dar cred că v-am scris deja despre acest accident stupid.)

Sîntem triști și descurajați aflînd că sănătatea lui Gunnel nu se ameliorează. Am sperat că timpul — și îngrijirile — vor sfîrși prin a restabili echilibrul. Și sperăm încă. Sperăm, de asemenea, să vă revedem la sfîrșitul lui august la Turku — sau poate la Stockholm.

Ceea ce îmi spuneți despre Suedia mă deprimă. Trebuie să renunț la optimismul meu nativ și să încep „să iau în serios“ doctrinele cvasimoderne despre inevitabilitatea „destinului“? Remarcile D-voastră despre *Mioritza*...

21 martie

Dragă Prietene, puteți să credeți că această scrisoare a zăbovit peste două luni într-un dosar? Fusesem convins că am ispră-

vit-o și expediat-o în ianuarie. Asta dovedește (*I am afraid!*) cât de mult mi-am pierdut memoria! În orice caz, vreau să vă spun că remarcile D-voastră despre *Mioritza* mă tulbură, căci această baladă nu este numai foarte populară, dar i se cunoaște contextul ritual, care este arhaic (precreștin, după Bartók). Dar vom discuta această problemă la Stockholm sau la Turku.

De la noi doi vouă celor doi, cele mai afectuoase amintiri.
Prietenul D-voastră,

Mircea

XLIX

le 14 mai 1974

Très cher Ami,

Enfin, un signe de vie de votre part: l'excellent *Comment!*...

Avez-vous reçu mes deux lettres (la deuxième après votre deuil), adressées à Geigersgatan 57? Je ne sais même pas si vous avez reçu — il y a déjà trois ans?! — ma lettre envoyée à une adresse d'Espagne; ni *Mîntuleasa Strasse* (expédié directement par Suhrkamp, en oct[obre] 1972); ni *Fragments d'un journal*, que Gallimard a dû vous envoyer en novembre 1973...

Je n'ose pas continuer cette lettre avant d'être certain qu'elle vous parviendra!...

Nous vous embrassons avec la vieille amitié,

Christinel et Mircea

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

[Traducere]

14 mai 1974

Dragă prietene,

În sfîrșit, un semn de viață din partea D-voastră: excelentul *Comment!*...

Ați primit cele două scrisori ale mele (cea de a doua după do-
liul D-voastră), adresate la Geigersgatan 57? Nu știu nici dacă ați
primit — acum trei ani?! — scrisoarea mea trimisă la o adresă
în Spania; nici *Mîntuleasa Strasse* (expediată direct de Suhrkamp,
în octombrie 1972); nici *Fragments d'un journal*, pe care Galli-
mard ar fi trebuit să vi-l fi trimis în noiembrie 1973...

Nu îndrăznesc să continuu această scrisoare înainte de a fi si-
gur că ea vă va parveni!

Vă îmbrățișăm cu vechea prietenie,

Christinel și Mircea

L

4, place Charles Dullin

Paris 18^e

le 9 juin 1974

Cher Stig,

Merci de votre lettre du 26 juin. Un certain nombre de con-
tes (plus ou moins fantastiques) ont été traduits en anglais; je vous
en enverrai quelques uns de Chicago en octobre. Votre découverte
en relation avec Stagnelius et l'esotérisme francmason me pas-
sionne! Nous en parlerons à Palma.

À propos: nous (Christinel et moi) avons retenus deux cham-
bres à l'hôtel Villa d'Italia, Puerto de Andraitx, Mallorca. Mes
belles-soeurs, Sibylle (Paris) et Lisette Perlea (New York) et une
amie, Jacqueline Desjardins (vous les avez toutes connues à no-
tre mariage, janvier 1950), vont habiter une villa voisine.

Il paraît que l'hôtel Villa d'Italia est très bien et pas cher. Ce
Puerto de Andraitx se trouve à une demi heure (en voiture) de
Palma. Mais il faut déjà retenir votre chambre.

Le propriétaire (manager?) (on nous l'a dit) est un jeune al-
lemand, sympathique et intelligent.

Nous avons beaucoup parlé de vous avec Cioran! À Puerto de
Andraitx nous allons louer une voiture; de cette manière nous pour-
rons parcourir l'île. Très impatients de vous revoir, nous vous em-
brassons amicalement,

Mircea et Christinel

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș

[Traducere]

4, place Charles Dullin

Paris 18^e

9 iunie 1974

Dragă Stig,

Mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră din 26 iunie. Un anume număr de povești (mai mult sau mai puțin fantastice) au fost traduse în engleză; vă voi trimite unele dintre ele de la Chicago, în octombrie. Descoperirea D-voastră referitoare la Stragnelius și ezoterismul francmason mă pasionează!... Vom vorbi despre ea la Palma.

Apropo: noi (Christinel și cu mine) am reținut două camere la hotel Villa d'Italia, Puerto de Andraitx, Mallorca. Cumnatele mele Sibylle (Paris) și Lisette Perlea (New York) și o prietenă, Jacqueline Desjardins (le-ai cunoscut pe toate la căsătoria noastră, în ianuarie 1950), vor locui într-o vilă vecină.

Se pare că hotelul Villa d'Italia este foarte bun și nu prea scump. Puerto de Andraitx se află la o jumătate de oră (cu mașina) de Palma. Trebuie însă să vă reținem cameră.

Proprietarul (managerul?) — ni s-a spus — este un tânăr german simpatic și inteligent.

Am vorbit mult de D-voastră cu Cioran! La Puerto de Andraitx, vom închiria o mașină; în felul acesta, vom putea parcurge insula.

Foarte nerăbdători să vă revedem, vă îmbrățișăm prietenește,

Mircea și Christinel

LI

le 14 juin 1974

Cher Stig,

J'ai reçu il y a quelques jours votre lettre du 24 mai. Christinel et moi nous sommes bien tristes en apprenant la dimension

profonde de votre inquiétude. Que faire? Que peut-on faire? Je n'ose pas vous proposer aucune consolation; j'espère, cependant, que le travail, les voyages, les rencontres à Budapest vous redonneront le goût de vivre. Contre le destin (au moins, c'est ma conviction) il y a une seule réplique possible: *continuer!*

Nous serons à Paris (4, place Charles Dullin, Paris 18e) du 26 juin au 31 juillet, et de nouveau tout le mois de septembre. (Nous devons rentrer à Chicago début octobre, à cause des multiples „manifestations culturelles“ de notre Faculté.) Il y a donc une possibilité de nous rencontrer — soit à Paris, soit à Palma de Mallorca, où nous allons passer le mois d'août. (Je ne connais pas l'adresse exacte, mais je peux vous l'envoyer de Paris.)

Nous tous, vos amis de Chicago, sommes desolés que vous avez renoncé à publier les Haskell Lectures. Mais je vous comprends — il faut mettre au point les autres travaux, longtemps négligés. (C'est un peu mon cas: je n'arrive pas à achever ce que j'appelle mon *opus magnum*, à cause des cours, de conférence, des articles et comptes-rendus etc.) Je vous envoie d'ici *Auf der Mîntuleasa Strasse* et quelques autres petits textes; de Paris, c'est-à-dire en deux semaines, *Fragments d'un journal* (où vous retrouverez l'Hôtel de Suède et nos années heureuses, 1950...).

Christinel vous envoie ses amitiés et nous vous embrassons fraternellement,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

14 iunie 1974

Dragă Stig,

Am primit acum câteva zile scrisoarea D-voastră din 24 mai. Christinel şi cu mine sîntem trişti aflînd despre dimensiunea profundă a neliniştii D-voastră. Ce-i de făcut? Ce s-ar putea face? Nu îndrăznesc să vă propun nici o consolare; sper totuşi că lu-

crul, călătoriile, întâlnirile de la Budapesta vă vor reda gustul de a trăi. Împotriva destinului (cel puțin asta e convingerea mea) există o singură replică posibilă: *de a continua!*

Vom fi la Paris (4, place Charles Dullin, Paris 18^e) de la 26 iunie la 31 iulie și, din nou, toată luna septembrie. (Trebuie să ne reîntoarcem la Chicago la începutul lui octombrie din cauza multiplelor „manifestații culturale“ ale Facultății noastre.) Există deci o posibilitate de a ne întâlni fie la Paris, fie la Palma de Mallorca, unde mergem să ne petrecem luna august. (Nu cunosc adresa exactă, dar v-o pot trimite de la Paris.)

Noi toți, prietenii de la Chicago, sîntem mîhniți că ați renunțat de a publica Haskell Lectures. Dar vă înțeleg — trebuie să puneți la punct celelalte lucrări, mult timp neglijate. (Este puțin și cazul meu, nu reușesc să termin ceea ce numesc *opus magnum*, din cauza cursurilor, conferințelor, articolelor, recenziilor etc.). Vă trimit de aici *Auf der Mîntuleasa Strasse* și cîteva alte mici texte; de la Paris, adică peste două săptămîni, *Fragments d'un journal* (unde veți regăsi Hotel de Suède și anii noștri fericiți, 1950...)

Christinel vă trimite prietenia sa și vă îmbrățișăm frățeste,

Mircea Eliade

LII

le 5 septembre 1974

Très cher Ami,

Nous sommes à Paris depuis quelques jours, heureux d'avoir vécu un mois sous le soleil (car, évidemment, il pleuvait à Paris — il pleut encore! — comme à Uppsala!). Christinel et moi nous sommes si contents de vous avoir retrouvé après tant d'années! Et très fiers d'être considérés comme faisant partie de notre famille! Espérons qu'on se verra prochainement à Paris (Hôtel de Marle!...).

J'ai bien reçu l'article sur Stagnelius et Ingmar Bergman pour Marie-France (nous la verrons en quelques jours).

Je ne connais pas Valeriu Munteanu.

Je ne sais pas si vous disposez du *Bréviaire alchimique* (= *Lettres d'August Strindberg à Jollivet Castelot*, Paris, Hector et Henri Durville Éditeurs, 1912, 61 p[ages]). Je peux vous envoyer mon exemplaire. Il y a quelques lettres assez importantes. Surtout celle du 27 et 28 déc[embre] 1897, dans lesquelles A[ugust] S[trindberg] parle d'un patient de Swedenborg, Schoersbroem*, qui avait trouvé à Semipalatinsk „des fragments de la Bible antébibliaque“ (sic!) et d'un manuscrit occulte tibétain „dont je tiens à Paris un échantillon“... Il serait intéressant de savoir pourquoi avait conservé A[ugust] S[trindberg] ce manuscrit jusqu'en 1897, vingt ans après ses recherches sur les relations de la Suède avec l'Extrême-Orient (lorsqu'il était „aide-adjoint“ à la bibliothèque royale à Stockholm).

Encore un détail curieux: dans la lettre du 5 oct[obre] 1898 il annonce l'envoi d'un „premier essais kabbalistique appliqué à la chimie. C'est que cet été la Kabbale m'est tombé entre les mains et... j'ai découvert que ma méthode scientifique poursuivie depuis tant d'années dans la chimie n'était autre que l'ancienne sagesse du livre sacré!... En vous livrant ce petit article sans copie, je vous prie de la publier aussitôt, afin que je puisse vous donner la suite immédiatement“... Or, le 9 déc[embre] 1898, toujours de Lund, il écrit: „Pardonnez mon silence puisque mes pensées sont ailleurs, loin de la chimie et encore plus loin de l'occultisme. C'est que je suis revenu à l'art du théâtre sérieusement, c'est mon métier et je ne *dois* plus m'occuper de la magie, défendue de ma religion. Je *renonce donc au tirage à part de mon étude kabbalistique* et je vous prie seulement de me retourner le manuscrit unique.“

Dans ma jeunesse je connaissais assez bien les théories de Str[indberg] sur la „chimie unitaire“. Je me rappelle encore qu'en dehors de la transmutation des métaux, sa „chimie unitaire“ n'avait rien en commun avec l'alchimie (A[ugust] S[trindberg] était un „naturaliste“ — fils de son siècle — même dans ses recherches spirituelles et mystiques). Mais pourquoi croyait-il que sa „méthode“ n'était que celle de la „Kabbale“? Est-ce que le petit article existe encore en manuscrit? Et quel livre sur la Kabbale avait-il lu en 1898?

Il est probable que toutes ces questions ont été examinées dans le gros ouvrage sur A[ugust] S[trindberg] [publié] à Paris (en suédois). Mais précisément je ne me rappelle ni le titre, ni l'auteur...

Voici l'adresse d'Antoine Faivre: 8, Chemin Scribe (par Route des Gardes), 92 Mendon-Bellevue.

Un éditeur allemand va publier prochainement tous ses articles (peut-être reproduction photographique). J'espère recevoir bientôt un volume (avec une belle dédicace!) contenant tous vos textes, dispersés aujourd'hui un peu partout dans le monde!

Nous pensons rester à Paris jusqu'au 5 oct[obre]. Christinel et moi nous vous embrassons fraternellement,

Mircea

* Officier suédois, prisonnier (après Poltava) et exilé avec Strahbenber et quelques autres, en Sibérie.

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

5 septembrie 1974

Dragă prietene,

Sîntem la Paris de cîteva zile, fericiţi de a fi trăit o lună sub soare (aici, evident, la Paris ploua — şi mai plouă! — ca la Uppsala!). Christinel şi cu mine sîntem atît de mulţumiţi de a vă fi reîntîlnit după atîţia ani! Şi foarte mîndri de a fi consideraţi ca făcînd parte din familia noastră. Să sperăm că ne vom vedea curînd la Paris (Hôtel de Marle!).

Am primit cu bine articolul despre Stagnelius şi Ingmar Bergman pentru Marie-France (o vom vedea în cîteva zile).

Nu-l cunosc pe Valeriu Munteanu.

Nu ştiu dacă dispuneţi de *Bréviaire alchimique* (= *Lettres d'August Strindberg à Jollivet Castelot*, Paris, Hector et Henri Durville Éditeurs, 1912, 61 de pagini). Pot să vă trimit exemplarul meu. Sînt cîteva scrisori destul de importante. Mai cu seamă cele

din 27 și 28 decembrie 1897, în care A[ugust] S[trindberg] vorbește de un pacient al lui Swedenborg, Schoersbroem*, care a găsit la Semipalatinsk fragmente din Biblia antebiblică și dintr-un „manuscris ocult tibetan“, din care „țin la Paris un eșantion“. Ar fi interesant de știut de ce a păstrat August Strindberg acest manuscris pînă în 1897, douăzeci de ani după cercetările sale privind relațiile Suediei cu Extremul Orient (cînd era „ajutor-adjunct“ la Biblioteca regală din Stockholm).

Încă un amănunt curios: în scrisoarea din 5 octombrie 1898, anunță trimiterea unui „prim eseu cabalistic aplicat la chimie. În vara aceasta, mi-a căzut în mînă Cabala și... am descoperit că metoda mea științifică, urmată de atîția ani în chimie, nu era altceva decît vechea înțelepciune a cărții sacre... Trimițîndu-vă acest mic articol fără copie, vă rog să-l publicați numaidecît, spre a vă putea da urmarea imediat“... Or, la 9 decembrie 1898, tot de la Lund, scrie: „Iertați-mi tăcerea, pentru că gîndurile mele sînt aiurea, departe de chimie și și mai departe de ocultism. Am revenit serios la arta teatrului, e meseria mea și *nu trebuie* să mă mai ocup de magie, interzisă de religia mea. *Renunț deci la extrasul din studiul meu cabalistic* și vă rog doar să-mi înapoiați manuscrisul meu unic.“

În tinerețe cunoșteam destul de bine teoriile lui Strindberg despre „chimia unitară“! Îmi amintesc că, în afara transmutației metalelor, „chimia sa unitară“ n-avea nimic comun cu alchimia. (August Strindberg era un „naturalist“ — fiul secolului său — chiar în cercetările sale spirituale și mistice). De ce credea el însă că „metoda“ sa nu era decît cea a Cabalei? Micul său articol mai există încă în manuscris? Și ce carte despre Cabală a citit el în 1898?

Este probabil că toate aceste chestiuni au fost examinate în marea lucrare despre August Strindberg, publicată la Paris (în limba suedeză). Doar că nu-mi amintesc nici titlul, nici autorul...

Iată adresa lui Antoine Faivre: 8, Chemin Scribe (prin Route des Gardes), Mendon-Bellevue. Un editor german îi va publica în curînd toate articolele (poate reproducere fotografică). Sper să primesc curînd un volum (cu o frumoasă dedicație!) conținînd toate textele D-voastră, dispersate astăzi aproape peste tot în lume.

Ne gîndim să rămînem la Paris pînă la 5 octombrie. Christinel și cu mine vă îmbrățișăm frățeste,

Mircea

* Ofițer suedez prizonier (după Poltava) și exilat cu Strahbenber și câțiva alții în Siberia.

LIII

le 22 mars 1976

Cher Stig,

C'est peut-être la vieillesse — mais je néglige honteusement la correspondance avec les amis (*l'autre*, c'est un de mes étudiants qui s'en charge...).

Nous avons passé trois semaines à Paris en février. La Sorbonne m'a fait le grand honneur de me décerner un doctorat *h[onoris] c[ausa]*. J'ai revu [Georges] Dumézil, [Emil] Cioran, [Eugène] Ionesco et les autres amis et collègues. Nous avons évoqué la soirée du 10 janvier 1975 au Flûte de Pan — vous avez disparu mystérieusement peu de temps après!

Nous avons tant de choses à nous dire, qu'il faut à tout prix nous rencontrer, soit à Paris, en juin, juillet ou sept[embre], soit à Palma [de Mallorca] en août!

Tout ce que vous m'écrivez sur le Congrès de Téhéran me passionne. J'ai vu avec satisfaction que vous êtes un des „éditeurs“ de la revue des études mythriaques. Je viens de m'acheter *Myth-ranic Studies*; Dumézil n'existe pas et il me semble [Geo] Widengren non plus... Quant au premier tome de Mary Boyce... (elle promet de discuter Dumézil dans le Ve tome!)...

Je serais très heureux de posséder les *Opuscula* de Nyberg. Comment faire? Vous recevrez prochainement un petit volume où j'ai recueilli quelques articles récents — et, en avril, Payot vous enverra *Histoire des idées religieuses* I. Ce n'est pas le livre que je voulais écrire il y a déjà 10-15 ans; j'espère qu'il sera cependant utile aux étudiants.

J'espère vous rencontrer prochainement!

Cordialement votre,

Mircea Eliade

P.S. J'ai bien connu [Alexandru] Ivasiuc. Ses collègues roumains l'admirent — parce qu'il *croit* Marx et le marxisme.

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuș lui Mircea Handoca

[Traducere]

22 martie 1976

Dragă Stig,

E, poate, bătrînețea — dar îmi neglijez în mod rușinos corespondența cu prietenii (*pe cealaltă* a luat-o asupra-și unul dintre studenții mei...).

Am petrecut trei săptămîni la Paris, în februarie. Sorbona mi-a făcut marea onoare de a-mi decerna un doctorat *honoris causa*. I-am revăzut pe Georges Dumézil, Emil Cioran, Eugène Ionesco și pe ceilalți prieteni și colegi. Am evocat seara de 10 ianuarie 1975, la Flûte de Pan — ați dispărut misterios puțin timp după aceea.

Avem atîtea lucruri să ne spunem; că trebuie cu orice preț să ne întîlnim, fie la Paris în iunie, iulie sau septembrie, fie la Palma de Mallorca în august.

Tot ce-mi scrieți despre Congresul de la Teheran mă pasionează. Am văzut cu satisfacție că sînteți unul dintre editorii revistei de studii mitriace. Mi-am cumpărat *Mythranic Studies*: Dumézil nu există și mi se pare că nici Geo Widengren... În ce privește primul volum al lui Mary Boyce... (ea promite să discute despre Dumézil în al cincilea volum!)

Aș fi foarte fericit să posed *Opuscula* lui Nyberg. Cum să fac? Veți primi curînd un mic volum, în care am strîns cîteva articole recente — și, în aprilie, Payot vă va trimite *Histoire des idées religieuses* I. Nu e cartea pe care voiam s-o scriu acum zece-cincisprezece ani; sper totuși să fie utilă studenților.

Sper să vă întîlnesc curînd!

Cu cordialitate, al D-voastră,

Mircea Eliade

P.S. L-am cunoscut bine pe Alexandru Ivasiuc. Colegii lui români îl admiră pentru că *crede* în Marx și în marxism.

LIV

Paris

le 27 mars 1977

Mon cher Stig,

Je vous remercie de votre lettre du 13 mars que je viens de recevoir retransmise de Chicago. La dernière catastrophe s'inscrit dans le destin tragique de mon pauvre pays. Je suis parfois tenté de croire que le sort de la Roumanie est préfiguré dans la destruction de Sarmi[z]egetu[s]a. Depuis dix-sept siècles rien que des cendres!...

J'avais appris la mort d'Alexandru Ivasiuc (que j'admirais comme écrivain) et des autres huit ou dix auteurs, acteurs, artistes plastiques. Une très grande perte: le critique littéraire (il était également romancier) [Anatol E.] Baconsky. Il paraît qu'il ne sortait presque jamais (une ou deux fois par an!). Il avait accepté l'invitation de (la poétesse!) Veronica Porumbacu, dont l'appartement s'est écroulé, en ensevelissant les quatre couples en train de dîner...

Heureusement, ma famille (*i.e.* ma soeur) et mes amis ont été épargnés, mais l'appartement de ma soeur a été lézardé et, pour le moment, les ouvriers sont inaccessibles...

Nous avons prolongé notre séjour à Paris jusqu'au 15 janvier, à cause de la maladie de Sibylle (cancer). Après un mois à Chicago (heureusement, je ne donne pas de cours), nous sommes revenus pour le „rituel“ de la réception de Bruxelles (j'ai été élu membre de l'Académie, au fauteuil de Marthe Bibesco), le 19 février. Nous repartons la semaine prochaine, mais Christinel retournera le 15 avril (elle est à la fois infirmière et secrétaire, car la pauvre Sibylle ne peut plus utiliser son bras gauche). J'espère pouvoir travailler jusqu'en juin, je dois mettre au point les derniers chapitres de mon *Histoire* II (le premiers sont déjà composés, et le typographe attend impatiemment le reste...). À propos: Payot vous a envoyé *Histoire* I en mai 1976; l'avez-vous reçue?

Un éditeur de Stockholm, René Coeckelberghs, va publier la version suédoise de *Pe strada Mîntuleasa*. (Ce petit livre vient de paraître chez Gallimard sous un titre décevant: *Le vieil hom-*

me et l'officier). Stig, il faut préparer la trad[uction] française de vos articles sur Stagnelius. Je m'en charge à la publier dans la *N[ouvelle] Rev[ue] Française* (ou ailleurs). Bien amicalement, votre

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Stig Wikander, Uppsala Library

Xerox comunicat de Mihaela Timuş

[Traducere]

27 martie 1977

Dragul meu Stig,

Vă mulţumesc pentru scrisoarea din 13 martie, care mi-a fost retransmisă din Chicago. Ultima catastrofă se înscrie în destinul tragic al sărmanei mele ţări. Sînt uneori ispitit să cred că soarta României este prefigurată în distrugerea Sarmizegetusei: de şaptesprezece secole, nimic decît cenuşă!

Am aflat despre moartea lui Alexandru Ivasiuc (pe care-l admiram ca scriitor) şi a altor opt sau zece autori, actori, artişti plastici. O foarte mare pierdere: criticul literar (era în acelaşi timp şi romancier) Anatol E. Baconsky. Pare că nu ieşea aproape niciodată din casă (o dată sau de două ori pe an!). A acceptat invitaţia poetei Veronica Porumbacu, al cărei apartament s-a prăbuşit, îngropînd cele patru cupluri ce se pregăteau pentru cină.

Din fericire, familia mea (*i.e.* sora mea) şi prietenii mei au fost cruţaţi, dar apartamentul surorii mele a crăpat şi, pentru moment, lucrătorii sînt inaccesibili.

Ne-am prelungit şederea la Paris pînă la 15 ianuarie, datorită bolii lui Sibylle (cancer). După o lună la Chicago (din fericire, nu am cursuri), am revenit pentru „ritualul“ recepţiei de la Bruxelles (am fost ales membru al Academiei, în fotoliul Marthei Bibescu), la 19 februarie. Vom pleca săptămîna viitoare, dar Christinel se va înapoia la 15 aprilie (ea este în acelaşi timp infirmieră şi secretară, căci sărmana Sibylle nu poate să-şi folosească braţul stîng). Sper să pot lucra pînă în iunie; trebuie să pun la punct ul-

timele capitole din *Histoire* II (primele sînt deja culese, iar tipografia așteaptă nerăbdătoare restul...). Apropo: Payot v-a trimis *Histoire* I în mai 1976; l-ați primit?

Un editor din Stockholm, René Coeckelberghs va publica versiunea suedeză din *Pe strada Mîntuleasa* (cärticica tocmai a apărut la Gallimard, cu un titlu ce decepționează: *Le vieil homme et l'officier*). Stig, trebuie pregătită versiunea franceză a articolelor D-voastră despre Stagnelius. Mă însărcinez să le public în *Nouvelle Revue Française* (sau aiurea).

Cu prietenie, al D-voastră,

Mircea Eliade

CĂTRE MIRCEA ZACIU

[Antet tipărit]

The Encyclopedia of Religion

4, place Charles Dullin

75018 Paris

16 octombrie 1984

Dragă Mircea Zaciu,

Iartă-mă, te rog, că răspund atît de tîrziu ultimei D-tale scrisori. Iartă-mă mai ales că nu vei găsi alăturat acele cîteva pagini pe care ți le-am făgăduit anul trecut. Arthrita reumatoidă de care sufăr rezistă încă tratamentului cu aur coloidal; au dispărut durerile trunchiului și ale umerilor, dar mîinile și-au pierdut siguranța și puterea (de abia pot ridica o carte, iar scrisul a ajuns un adevărat chin); în schimb, consecințele tratamentului sînt, deocamdată, îngrijorătoare: nu pot lucra decît cu efort și nu mai mult de cinci-șase ore pe zi (nu îndrăznesc să judec calitatea acestui „lucru“...).

Asta mi se întîmplă tocmai acum, cînd trebuie să corectez zeci de articole pentru *Encyclopedia of Religion*, să scriu pînă la 1 decembrie cîteva articole importante și să pun la punct opt capitole din vol[umul al] II[-lea] al *Autobiografiei* înainte de a le încredința traducătorilor. Din nefericire, nu pot dicta. Va trebui să în-

văţ să dactilografiez cu mîna stîngă. Soţia mea, care a dactilografiat multe mii de pagini din 1950 şi pînă anul trecut, trebuie să-şi economisească energiile.

Inutil să-ţi spun cît îmi pare de rău că voi fi absent din volumul omagial închinat lui Liviu Rebreanu; volum de a cărui importanţă nu m-am îndoit din clipa în care am aflat că va fi pregătit de D-ta. Nu-l întîlneam prea des pe Liviu Rebreanu, dar am avut norocul să stăm, de cîteva ori, îndelung de vorbă. Aş fi vrut să evoc mai ales convorbirile despre „arta şi metodele romanului“ (cum îi plăcea să spună lui Mihail Sebastian). Uneori, observaţiile marelui scriitor păreau banale, datorită în primul rînd frazelor simple şi vocabularului limitat; dar nu erau. Dimpotrivă, revelau judecăţi, nuanţe şi intenţii care scăpau adesea ascultătorilor. Îmi amintesc, bunăoară, de *funcţia creatoare* a transcrierilor repetate, pe care am înţeles-o în urma unei discuţii prin 1934—[19]35. Toţi ştiam că Maestrul „scrie cu mare greutate“, că „şlefuieste stilul“ în timp ce recopiază, pentru a doua sau a treia oară, manuscrisul romanului. Dar pentru Rebreanu recopierea manuscriselor făcea parte din acelaşi proces de creaţie care începuse cu „viziunea originală“ a operei şi se continuase în alcătuirea primului „plan general“ şi cu primele fraze scrise. Nu era vorba de „şlefuirea stilului“, ci de redactarea în continuare a romanului. În prima sau chiar în a doua versiune, romanul era „imperfect“ în sensul etimologic al termenului, era, adică, „neterminat“. Maestrului îi plăcuse *Întoarcerea din rai*, dar regreta că nu-l terminasem. Este doar primul volum dintr-o trilogie, am încercat să mă scuz. Nu-ţi vorbeam de asta, mă întrerupse Liviu Rebreanu cu zîmbetul lui blînd şi grav totodată. *Acest prim volum este neterminat!* Dacă l-ai fi transcris măcar o singură dată, ai fi descoperit multe lucruri pe care încă nu le cunoşti; lucruri importante pentru semnificaţia romanului. (Evident, avea dreptate.)

Aş fi vrut să pot spune mai mult despre valoarea culturală şi funcţia socială a literaturii în concepţia lui Liviu Rebreanu. Cum îi mărturisea odată lui Mihail Sebastian, un roman sau o piesă de teatru este asemenea unei case: munceşti mult ca s-o ridici, dar după aceea o locuieşti sau o închiriezi. La noi însă, un roman este ca un lan de grîu — l-ai secerat, ai vîndut grîul — şi gata! La toam-

nă sau primăvara următoare, ca să ai o nouă recoltă, trebuie să semeni din nou...

Cunoșteam toți această situație a scriitorului român, dar Rebreanu căuta neconținut „soluțiile”. Printre ele, îmi amintesc de importanța pe care o acorda bibliotecilor publice (care ar putea cumpăra, direct de la editor, jumătate din tirajul inițial) și traducere-rile în limbile de mare circulație. Într-una dintre ultimele noastre întâlniri (cred, în iarna 1939–[19]40), am îndrăznit să-mi mărturisesc îndoiala în privința traducerilor. Nu orice editură străină poate lansa un autor necunoscut, dintr-o cultură minoră sau marginală; cu rari excepții, traducerea unei singure cărți riscă să treacă neobservată, încă și mai grav: o literatură necunoscută se impune prin traducerea a cât mai multor autori de calitate. D-voastră, Maestre, am îndrăznit să-i spun, ați fi mult mai bine cunoscut în străinătate, dacă, în loc de Perriar sau Lanciano din Carabba, ați fi fost editat de Gallimard sau Mundadori, și dacă, alături de operele D-voastră, ar fi fost traduse și unele cărți de [Mihail] Sadoveanu, Camil Petrescu, Matei[u] Caragiale, [M.] Blecher și alții.

Mi-a dat dreptate. Dar cum am putea reuși să interesăm acei câțiva editori străini de mare prestigiu? Poate avem noroc, am adăugat; norocul Danemarcei, bunăoară. Cultura daneză e cunoscută astăzi în toată lumea datorită aproape exclusiv a doi autori: Hans Christian Andersen și Søren Kierkegaard...

*

Dragă Mircea Zăciu, după cum vezi, m-am lăsat prins de amintiri și am uitat de necazuri. Voi încerca să transcriu cu mare grijă aceste câteva pagini, sper că vor fi lizibile. Dacă socotești că anumite pasaje ar putea interesa cititorii volumului omagial, ești liber să le publici. Dar eu îți cer încă o dată iertare că n-am izbutit să-mi țin făgăduința.

Cu prietenie și sincere urări de sănătate, al D-tale,

Mircea Eliade

P.S. 19 oct[ombrie]. Am terminat de transcris și mă felicit: rezultatul a întrecut așteptările mele!

Originalul în arhiva Mircea Zaciu, Cluj

Scrisoarea (intitulată „Fragment epistolar“) a fost reprodusă parțial în volumul *Liviu Rebreanu după un veac. Evocări, comentarii critice. Perspective străine. Mărturii ale prozatorilor de azi*. O carte gândită și alcătuită de Mircea Zaciu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, pp. 26–27

CĂTRE DAN ZAMFIRESCU

I

[Antet tipărit]

The University of Chicago
Chicago Illinois 60637
Committee on Social Thought

16 august 1973

Mult stimate Coleg,

Cele mai sincere mulțumiri pentru cărțile dăruite — și iertare că răspund atât de târziu. Îmi voi aduce aminte cu încântare (dar și cu melancolie!) de nopțile din vara aceasta, petrecute în tovărășia lui Neagoe [Basarab] și a tuturor celor mari și mici care au scris despre el, atât de magistral prezentate și judecate în cartea D-tale. Încă o dată, mulțumiri. Dacă aș fi fost cu zece-doisprezece ani mai tânăr, mi-aș fi consacrat o parte din activitate cercetărilor în legătură cu *acest* aspect al culturii românești.

Plec în câteva zile la Åbo. În septembrie, la Paris, voi ruga pe Payot să-ți trimită *De Zalmoxis à Gengis Khan*.

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Dan Zamfirescu, București

II

[Antet tipărit]
History of Religions

Chicago

6 dec[embrie] 1975

Dragă Domnule Zamfirescu,

Sincere mulțumiri pentru scrisoarea din 6 no[iembrie] (exact acum o lună!), primită, e drept, cu oarecare întârziere — și scuze că n-am putut răspunde, așa cum aș fi vrut, chiar în ceasul în care am citit-o. Ca de obicei, la începutul trimestrului am o mie de lucruri de făcut, la care s-a adăugat corectura în șpalt a două cărți: *Histoire des idées religieuses I, De l'âge de la pierre aux Mystères d'Éleusis* (Payot, apare în aprilie) și *Occultism, Witchcraft, Cultural Vogues* (Chicago Univ[ersity] Press, martie). Te-am înscris pe ambele liste „de presă“, deși nu sînt sigur că *Histoire des idées...* îți va parveni, chiar expediată recomandat de Payot.

M-au interesat mult observațiile D-tale în legătură cu *Fragmentarium*. Am recitat această cărticică acum vreo patru-cinci ani, cînd E[ditura] p[entru] l[iteratură] îmi ceruse (prin Dna [Elena] Beram) un volum de eseuri, cuprinzînd *Oceanografie, Insula...* și *Fragmentarium*. Cu surprindere am descoperit acolo, ca și în alte texte din 1934–[19]36, o bună parte dintre interpretările pe care le-am reluat și adîncit în cărțile de istoria religiilor și filozofia culturii de după 1948... Mă bucur că există măcar cîțiva cărturari români care „realizează“ sensul și valoarea acestor lucrări din tinerețe. Dacă nu i-aș întîlni la Paris sau la Chicago, dacă n-aș primi atîtea scrisori „entuziaste“ din țară, aș putea crede, răsfoind revistele literare și cărțile criticilor, că sînt aproape uitate, că, într-un anume sens, *nu exist* în istoria culturii românești. Evident, îmi dau foarte bine seama de artificialitatea perspectivelor critice în care sînt exaltate diverse romane mai mult sau mai puțin recente, și este ignorată *Noaptea de Sînzienne* sau *Pe strada Mîntuleasa*. Iar uneori, mă amuză „bilanțuri“ filozofice sau cam așa ceva, ridicînd în slavă compilații de a doua mînă și trecînd sub tăcere *Le mythe de l'éternel retour*, tradus în vreo zece limbi și *best-seller*¹ în U.S.A. (un sfert de milion de exemplare vîndute numai *paper-*

*back*²) și despre care s-au scris câteva teze de doctorat (ultima, a lui Ewald Velz, *Le Paradoxe de la Rédemption: Fr[iedrich] Nietzsche interprété à la lumière des oeuvres de Mircea Eliade*, Univ[er]sité] Catholique de Louvain, Institut Supérieur de Philosophie, are 650 de pagini lithografiate...).

Dar de ce-ți scriu toate acestea? Poate ca să-ți confirm observația D-tale că, în pofida aparențelor, aparțin culturii românești. De aceea, într-o zi (pe care, evident, o doresc cât mai îndepărtată!) bibliotecile mele din Paris și Chicago, cele cinci mii de pagini ale jurnalului, manuscrisele lucrărilor neterminate, toate hîrțile și întreaga corespondență (cu Papini, Jung, Ortega și zecile de orientaliști, istorici și scriitori din două continente) vor lua drumul Bibliotecii Academiei Române, în loc să fie depuse la „Eliade Archives“, care există deja la Chicago University Library...

Am primit și citit cu același interes cu care am citit *Neagoe B[asarab]*, volumașul *România*, în care, printre altele, comentai și sensul continuității culturii românești ilustrat în 1907, printr-un început și o încheiere de viață. În așteptarea celor două cărți care vor apărea la primăvară, îți trimit zilele acestea câteva publicații recente prin poșta aeriană. Sper să ajungă cu bine. (Recunosc, pierderea altor pachete cu cărți, expediate de la Paris, de aici, de la Chicago, m-au deranjat; de acum, de vreo doi ani, aproape că am renunțat să trimit scrierile mele în țară.)

Cu urări de bine pentru noul an și cu cele mai sincere salutări, al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul în arhiva Dan Zamfirescu, București

¹ Mare succes de librărie (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

² Carte broșată (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

III

[Antet tipărit]
History of Religions

20 mai 1976

Dragă Domnule Zamfirescu,

Mulțumiri pentru scrisorile din 3 și 26 aprilie. N-am răspuns mai devreme la cea dintâi, pentru că așteptam confirmarea primirii volumului *Histoire* I. Mă bucur că volumul ți-a ajuns cu bine. Când îl vei citi, vei înțelege că această lucrare este, de fapt, o istorie a *spiritului*, completând într-un anumit sens *Fenomenologia* lui Hegel. Încheierea scrisorii din 26 aprilie mă pune oarecum pe gânduri: îmi urezi să termin volumul III cât mai repede, ca să mă reîntorc la universul românesc, de care Universul are nevoie. În concepția mea, *Histoire* aparține „universului românesc“ prin simplul fapt că a fost încercată pentru întâia oară (și, probabil, ultima!...) de un român. De altfel, numai cineva crescut în tensiunile și problematica culturii românești ar fi putut fi *ispitit în chip creator* de un asemenea proiect...

Ar fi atâtea de spus, dar mă opresc aici.

Aștept *Permanența patriei*, anunțat în prima scrisoare. Și, dacă le mai ai, m-ar interesa să citesc articolele la care faci aluzie, îndeosebi cel din *Orizont*. Nu e pur și simplu curiozitate – ci mai de grabă dorința de a ști ce se poate scrie despre lucrările mele.

Cu mulțumiri și urări de bine, al D-tale sincer

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Dan Zamfirescu, București

IV

[Antet tipărit]
The Encyclopedia of Religion

Chicago
9 februarie 1983

Stimate Domnule Dan Zamfirescu,

Ce curioasă surpriză scrisoarea D-tale! De astă-primăvară, n-am mai primit nici o revistă literară din țară. Uniunea Scriitorilor îmi

trimitea vreo zece... și foarte puține cărți. Din fericire..., aş putea spune. Pentru că, operația de cataractă amînîndu-se mereu, nu pot citi decît cîteva ore pe zi — și sînt literalmente „confiscat“ de organizarea celor şaisprezece volume ale *Enciclopediei* și de încheierea volumului [al] III[-lea] din *Histoire* și vol[umului al] II[-lea] din *Autobiografie*. În ceea ce privește „tabu“-izarea numelui meu, fenomenul îmi era cunoscut. Regretam doar faptul că nu mai puteam conta pe colaborarea savanților români la *Enciclopedie*. Culmea! În prima *Enciclopedie* universală (va apărea în opt limbi, printre care și chineza) condusă de un român — să nu poată colabora români...

Din fericire, în ultimul timp am reușit să obțin cîteva colaborări. Sper să nu am vreo surpriză în viitor.

Cu bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

CĂTRE GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU

[Antet tipărit]

Editura Cultura Națională

Iubite Dle Zamfirescu și iubite Tom,

Te rog, nu mă uita pentru *Maidanul cu dragoste*. Vreau să-l citesc.

Al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul la Biblioteca Academiei Române, Secția Manuscrise, S/56/CDLXI

ADDENDA*

* Includem în Addenda scrisorile ai căror destinatari (cu nume care încep cu literele A–H) nu figurează, din motive obiective, în primul volum de corespondență (*nota M. H.*).

CĂTRE GEORGE ALEXE*

I

30 noiembrie 1966

Stimate Domnule Alexe,

Reîntorcându-mă aseară de la New York, am găsit scrisoarea D-tale din 25 no[iembrie], care mi-a făcut o deosebită plăcere. Sînt îndeosebi fericit să aflu că tînăra generație de teologi români se interesează de religiile geto-dacice. Cunosc numai în parte lucrările prof. [Ioan] Coman și [Ion I.] Russu. Mă întreb cum aş putea obține măcar o bibliografie recentă a publicațiilor românești asupra acestor probleme. (Cunosc, evident, *Studia [in honorem D.] Decev*¹, dar nu și recenzia D-tale.) Îți trimit articolul meu din *Numen* (*Les Daces et les loups*). Textul din *Rev[ue] des ét[udes] roum[aines]* este numai un rezumat al studiului din *Numen*. Alături alte articole recente (printre care un lung studiu din *R[evue] de l'h[istoire des] r[éligions]* despre miturile cosmogonice românești). De curînd, am stabilit schimbul revistei noastre *History of Religions* cu seminarul Prof. Al[exandru] Rosetti. (I-am trimis *H[istory of] R[eligion]* din 1961–[19]65).

M-a bucurat mult vestea că lucrările mele de istorie a religiilor se găsesc la Biblioteca Ac[ademiei] Române. Mă întreb însă cîte dintre ele? Din 1948 încoace, am publicat cincisprezece-șaisprezece volume și peste o sută de studii și articole. Dacă aş ști că lucrările mele sînt bine venite, aş trimite Bibliotecii Ac[ademiei] Române tot ce-i lipsește.

În *Rev[ue des] ét[udes] roum[aines]* II, am publicat un studiu despre *Meșterul Manole*, și în volumul în pregătire va apărea unul despre *Legenda lui Dragoș*. N-am renunțat încă la gândul meu din tinerețe de a prezenta într-o zi religiile Daciei în perspectiva istoriei religiilor... Îți mulțumesc pentru felicitările în legătură cu Academia Americană. Eu, personal, sînt mai mîndru de doctoratul *honoris causa* de la Yale University (iunie 1966).

Aș fi foarte fericit să primesc publicațiile D-voastră și ale altor savanți români.

Salută, te rog, pe Prof. [Ioan] Coman.

Cu cele mai bune gânduri, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 25.

* George Alexe, teolog român stabilit în 1969 în Canada și 1971 în Statele Unite. Articolele și recenziile sale despre cărțile lui Mircea Eliade au fost publicate în revistele: *Credințe*, Detroit, Michigan; *Vestitorul român-canadian*, Kitchenes, Ontario, Canada; *Comuniunea românească*, Detroit, Michigan; *Unirea*, Viena, Austria și au fost strînse în volumul *Diorame și Eseuri teologice și literare*, Colecția literară „Comuniunea Românească”, Moonfall Press, Washington, D. C., 1996 (336 de pagini).

¹ Lucrare apărută la Sofia, în 1958 (cf. articolul lui Jean Coman, apărut în *Ortodoxia*, an XIII, 1961, nr. 3, pp. 443–446).

II

18 iulie 1967

Stimate D[omnu]le Alexe,

Mulțumiri pentru scrisoare și pentru lista cărților. Voi trimite direct pe adresa Bibliotecii Academiei tot ce voi putea aduna pe aici. Din nefericire, nu voi putea completa colecția Academiei, cel puțin nu deocamdată. Biblioteca Universității din Chicago a de-

cis crearea unui „fond M[ircea] E[liade]“, cuprinzând totalitatea producției mele de după 1940 — și i-am dăruit câteva sute de volume, broșuri, extrase și studii critice privitoare la opera mea. Restul producției — 1930–1940 — va fi microfilmată și apoi reprodus în fotocopie. Într-un an, acest „fond“ va fi complet și la dispoziția cercetătorilor. (În afară de corespondență, manuscrise și caietele de note.) Cu puțin înainte de a afla că Biblioteca Academiei dorește să-și completeze colecția, am expediat vreo 30-35 [de] volume (în polonă, portugheză etc. — ale unora dintre cărțile mele) Bibliotecii Române de la Roma, Foro Traiano. Vă spun toate acestea ca să fiu iertat dacă nu pot trimite o colecție completă. Dar voi încerca mai târziu, și voi expedia de aici înainte toate cărțile mele (originale și în traduceri) pe măsură ce vor apărea.

Încă o dată, mulțumiri.

Cu urări de bine, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 26.

III

16 noiembrie 1967

Stimate Domnule Alexe,

[Scriu] aceste câteva rânduri în mare grabă (căci plec pentru vreo zece zile la Philadelphia și New York), ca să-ți mulțumesc pentru scrisoarea din 6 noiembrie și pentru *Secolul 20*. Aflasem că mi s-a publicat nuvela *La țigănci*, dar nu o văzusem. Mă bucur că cititorii pentru care am scris întotdeauna, cititorii români, încep să descopere opera mea literară din ultimii douăzeci de ani (pe care, datorită poate lipsei de modestie pe care o dobândești, fără să vrei, la bătrînețe, dar poate și faptului că ea cuprinde *Noaptea de Sânziene*, o consider mult mai importantă decât producția din tinerețe). Sper ca, cu timpul, această cunoaștere să se amplifice

și să se adâncească. *La țigănci* deschide un întreg ciclu de „mitologie a Bucureștiului” încă inedit. Numai câteva nuvele au apărut, dar încă nu *Pe strada Mîntuleasa* (circa 120 [de] pagini de tipar — sper să apară la Paris în iarna 1968).

În ceea ce privește pe Brâncuși, trebuie să precizez că nu și-a schimbat naționalitatea, ci numai cartea de identitate și pașaportul. La vârsta lui, nu mai putea rămîne un apatrid. Pe vremea aceea, românii nu puteau trăi permanent în străinătate; cei care nu s-au întors în țară pînă la o anumită dată și-au pierdut automat cetățenia. (Acesta e și cazul meu.) Brâncuși *a trebuit* să devină francez, ca să-și poată păstra casa etc.

Cu cele mai bune sentimente,
Al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină* — *Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, pp. 26–27.

IV

10 ianuarie 1968

Stimate Domnule Alexe,

Mulțumiri pentru felicitări și an nou fericit! Cum merge lucrul? Sînt foarte curios să cunosc lucrarea D-voastră despre religiile din Dacia, îndată ce va fi încheiată (sau, poate, și mai înainte).

Din felurite scrisori pe care le primesc din țară, aflu că s-au publicat articole despre mine (cel „vechi”? — cel de-acuma?). Dacă vă cade în mînă vreo revistă cu un asemenea text, v-aș fi recunoscător dacă mi-l trimiteți. Să fie oare „vîrsta înaintată”? În orice caz, o mărturisesc sincer, mă interesează să citesc ce cred *ai mei* despre scrierile mele. Regret un singur lucru: că nu există, pînă astăzi, un singur român care să aibă „acces” la producția mea totală; cei care cunosc cărțile din perioada 1930–1945 nu [le] cunosc pe cele din perioada 1948–1967, și viceversa. Dar, optimist fiind

(doar sînt român), sper că și lucrul acesta va deveni posibil într-o bună zi.

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 27.

V

21 martie 1968

Stimate Domnule Alexe,

Multe mulțumiri pentru scrisoarea din 28 februarie și tăieturile din ziare. Cum vă scriam, cred, nu pot decît să mă bucur că sînt din nou citit în țară. Am primit mai demult volumele lui P[ompiliu] Constantinescu. Nu cunosc însă cartea lui Crohmălniceanu. V-aș fi recunoscător dacă mi-ați putea-o trimite.

Am primit volumul Teodor Bălășel, am citit „Introducerea” — și acum citesc, pe apucate, textele care mă încîntă și mă instruiesc.

În privința articolului D-voastră, cunoașteți studiul lui D. C. Amzăr *Sfîntul Petru în tradițiile poporului român (Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg*, vol. II, 1954, pp. 57–74)? Dacă nu, îl puteți cere de la Freiburg. M-aș bucura să pot citi textul D-tale.

Încă o dată mulțumiri. Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, pp. 27–28.

VI

8 mai 1968

Stimate Domnule Alexe,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 16 aprilie și pentru trimiterea *caietului* de poezie. M-a emoționat visul lui Radu Gyr cu tatăl

meu, în noaptea morții lui Șerban Bascovici. Unul câte unul, generația mea se duce...

E[ugen] Barbu mi-a trimis articolele lui Sorin Alexandrescu. Dacă a mai apărut și altceva în *Luceafărul* și se întâmplă să păstrezi textul, și dacă nu e prea mare oboseală, te rog trimite-mi.

Pentru a simplifica lucrurile, voi face o fotocopie după articolul lui D. C. Amzăr și o voi trimite împreună cu o fotografie a mea. Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 28.

VII

Ascona

25 august 1968

[Stimate Domnule Alexe,]

Mulțumiri pentru scrisoare. N-am găsit articolul lui [D. C.] Amzăr în biblioteca mea de la Chicago. Îl voi căuta la Paris și-l voi trimite. Voi citi cu mare interes în noiembrie, la reîntoarcere, *Antologia basmului cult*. Îți mulțumesc — și te rog mulțumește autorului.

Cu bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 28.

VIII

26 august 1971

Stimate Domnule Alexe,

Vă cer iertare că răspund atât de târziu scrisorii D-voastră din 12 iulie, dar după întoarcerea mea de la Albion am avut enorm de lucru — și numai un sfert din puterea mea de muncă de altă-

dată (să sperăm că situația se va îmbunătăți!...) Nu răspund direct P.F. Patriarhului Iustinian, pentru că nu vreau să mîhnesc un om care mi-a arătat o sinceră simpatie. Dar va înțelege că nu pot vizita țara unde m-am născut și a cărei limbă o vorbesc și o scriu într-un moment cînd numele meu nu mai poate apărea nici la bibliografii („momentul“ ține cam de mult — de prin 1969–[19]70). Același răspuns l-am dat și ambasadorului României la Washington, d. Cornel Bogdan, cînd mi-a comunicat invitația Academiei Române de a deveni membru corespondent. Cum aș putea accepta o asemenea „recompensă academică“ într-o cultură (*a mea!*) în care numele meu este suprimat chiar în articole consacrate altor scriitori contemporani? Ce fel de „academician“ — fără cărți accesibile în biblioteci? Nu-ți vine să plîngi de milă neamului care te-a zămislit, aflînd (cum am aflat de curînd) că slaviștii mă citează în polonă, pentru că *Traktat o historii religii și Sacrum-rit-Historie* pot fi aduse în țară, în orice cantitate, în timp ce originalele (în limba franceză) sînt *sekretiert*¹ în biblioteci?

Ar mai fi multe altele de adăugat, dar la ce bun?

Plec în cîteva zile la Paris, unde voi rămîne pînă la 10 oct[ombrie] (4, place Charles Dullin, Paris 18^e). Voi afla acolo dacă Ion Cușa v-a trimis *Noaptea de Sînziene* I. Dacă nu, îl voi ruga să v-o expedieze cît de curînd.

Cu cele mai bune sentimente, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în revista *Lumină lină — Gracious Light*, an VII, nr. 1, ianuarie–martie 2002, p. 29.

¹ Trecute la fondul secret (*lb. germ.*) (*n. ed.*).

CĂTRE MONSENIORUL OCTAVIAN BÂRLEA*

1954

Ați avut bunăvoința, Monsenior, să-mi cereți și prinosul meu la comemorarea Școlilor de la Blaj, pe care o sărbătoriți astă-seară. V-ați gîndit, fără îndoială, că orice scriitor român, oricît ar fi el de

umil, se naște cu o mare datorie de recunoștință față de Inochentie Micu, întemeietorul Școlilor. Cît este de mare datoria aceasta, au spus-o — așa cum ei știau s-o spună — toți luceferii culturii și literaturii românești. Ar fi prea cutezător din parte-mi să mai adaug ceva. Făclia aprinsă la Blaj acum două sute de ani n-a mai putut fi stinsă de atunci — și nici nu se va stinge vreodată. Episcopul Inochentie Micu n-a trecut-o numai în mîinile vrednicului său urmaș, Petru Pavel Aron; el a încredințat-o sutelor și miilor de tineri ardeleni care au învățat de-atunci în Școlile Blajului. O dată trezită conștiința latinității noastre, nimeni și nimic n-a mai putut-o nimici; de generații, ea face parte din însăși conștiința noastră de români. Limba, literatura și cultura românească modernă poartă pecetia făurită de Blaj — cu cîte lacrimi, cu cît sînge și cu cît geniu, o știe numai istoricul care și-a închinat viața cercetînd această epocă eroică.

Asemenea creații spirituale n-au moarte, căci ele s-au identificat cu însuși geniul neamului care le-a dat naștere.

Îngăduiți deci, Monsenior, unui scriitor născut din mamă olteancă și tată moldovean să-și revendice și această tradiție fundată de Episcopul Inochentie Micu, la Blaj, acum două sute de ani. Nu cred că e nevoie să mai adaug ceva.

Apud volumul multiplicat *Omagiul școlilor din Blaj, 1875–1954*, Paris, 1955, p. 248.

* Monseniorul Octavian Bârlea (n. 1913) desfășoară o amplă activitate religioasă și culturală în Franța, Austria și Germania. Șeful Secției române la Postul de radio Vatican. În Statele Unite ale Americii, pune bazele Academiei Româno-Americane (1975).

CĂTRE ION BRAD*

Chicago

5 mai 1970

Stimate Domnule Ion Brad,

Iertați-mi, vă rog, întîrzierea cu care vă mulțumesc pentru prețiosul dar, *Romania antiqua*, și pentru *primul* exemplar din *Mai-*

trei, pe care mi l-ați trimis din New York. Aș fi vrut să vă răspund, mulțumindu-vă pe pagina de gardă a celeilalte cărți, *La Țigănci și alte povestiri*, tipărită încă din septembrie (sora mea mi-a adus, astă-toamnă, la Paris un exemplar), dar a cărei apariție se tot amână. Mi-e teamă că acest volum de proze fantastice nu va mai apărea, pentru motive care-mi scapă, dar care, îmi place să cred, nu reprezintă gândul sau voința celor care au „înălțat cetățile și nebănuitele vetre ale acestui popor”¹.

Îmi pare rău că tinerele generații nu vor avea posibilitatea de a mă citi, dar cum, în pofida faptului că de un sfert de veac am scris în alte limbi, eu am rămas ce am fost: scriitor român, nu-mi pierd răbdarea și-mi văd înainte de treabă. Așa că veți primi de la Payot ultima mea carte: *De Zalmoxis à Gengis Khan*, pe a cărei copertă veți recunoaște pecetia noastră cea vie, *Decebalus per Scorilo*.

Cu cele mai bune sentimente, al D-voastră,

Mircea Eliade

Publicată de destinatar în volumul Ion Brad, Monica Anton, *Monologuri paralele*, Editura Curtea Veche, 1999, p. 133.

* Ion Brad (n. 1929), poet, prozator și eseist. Conducător al unor reviste literare, ambasador al României la Atena (1973–1982), director al Teatrului Constantin Nottara (1984–1990). Volume principale. Poezie: *Cu sufletul deschis*, *Cântecele pământului natal*, *Ora întrebărilor*, *Cartea zodiilor*, *Vase de Tanagra* etc. Proză: *Descoperirea familiei*, *Raiul răspopiților*, *Muntele catîrilor*, *Proces în recurs* etc.

¹ Citat dintr-o poezie de Ion Brad.

CĂTRE GERALD C. BRAUER

45, rue du Val d'Or
Saint-Cloud (S. et O.)

July 13, 1956

Dean Gerald C. Brauer,
The Federated Theological Faculty
The University of Chicago
Office of the Dean

Dear Professor Brauer,

Thank you for your letter of July 6 and the sending of the annexed forms. I hope I have completed them correctly. I am very glad to meet you in Chicago end of September.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

13 iulie 1956

Stimate Profesore Brauer,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea din 6 iulie și pentru că mi-ați trimis formularele. Cred că le-am completat corect. Mă bucur că am să vă întâlnesc la Chicago la sfârșitul lunii septembrie.

Cu sinceritate, al D-voastră,

Mircea Eliade

CĂTRE MARCEL BRION

I

[le] 5 septembre 1951

De retour à Paris, je trouve votre aimable lettre du 17 août et je m'empresse de vous en remercier. Vous savez combien je me sens proche de votre „situation“ d'écrivain et d'érudit, et l'intérêt que vous portez à mes écrits me touche, croyez-mois, bien plus que l'adhésion d'un „spécialiste“. Je vous remercie d'avance et pour le compte-rendu du *Chamanisme* et pour l'article sur l'ensemble de ma production.

[Mircea Eliade]

Reprodusă de Neagu Djuvara în articolul *Lettres de Mircea Eliade à Marcel Brion*, din volumul *Homo religiosus. Hommage à Mircea Eliade*, 1990, p. 212.

[Traducere]

5 septembrie 1951

Revenit la Paris, găsesc amabila D-voastră scrisoare din 17 august și mă grăbesc să vă mulțumesc. Știți cât de aproape mă simt de „situația“ D-voastră de scriitor și de erudit, iar interesul pe care-l purtați scrierilor mele mă mișcă, credeți-mă, mult mai mult decât adeziunea unui „specialist“. Vă mulțumesc anticipat și pentru prezentarea lucrării *Chamanisme*, ca și pentru articolul privind ansamblul producției mele.

[Mircea Eliade]

II

[le] 23 septembre 1953

Revenant de Suisse, où j'ai passée plus d'un mois, j'ai trouvé, lu et relu plusieurs fois votre trop aimable lettre du 31 août.

Je ne sais pas si vous pouvez deviner l'importance que j'accorde à vos jugements. Vous êtes aujourd'hui, en France, mon critique le plus précieux — car vous connaissez certains textes de jeunesse que je me suis bien gardé de communiquer à mes maîtres et amis érudits, philosophes et littérateurs. Je suis heureux que ces deux nouvelles vous aient intéressé en tant qu'„exercice paradidactique“, pour dire, d'une manière imagée, ce qu'on ne peut pas dire dans des livres techniques. Mais je suis surtout heureux que vous ayez apprécié les implications métaphysiques sur lesquelles, vous devinez pourquoi, je n'ai pas voulu insister. Cette vision cruelle, nihiliste et vaine de l'existence et de l'Histoire je crois qu'elle appartient au Yoga et même à certaine école védântique: c'est la soif désespérée d'abolir le Cosmos et de retrouver l'identité totale d'avant la Création. Heureusement, l'Inde a connu d'autres rêves et d'autres „soifs“ encore, mais le désir de *l'Absolu*, c'est à la substance de mes nouvelles qu'il conduit: et il n'y a pas d'autre issue! Je n'ai pas encore pensé à une éventuelle traduction en français. J'aurais préféré qu'on traduise d'autres textes de moi. Mais je laisse ces livres écrits en roumain à leur propre destinée. *Habent sua fata...*¹

[Mircea Eliade]

Reprodusă de Neagu Djuvara în articolul *Lettres de Mircea Eliade à Marcel Brion*, din volumul *Homo religiosus. Hommages à Mircea Eliade*, 1990, p. 213.

¹ *Habent sua fata libelli* „cărțile își au soarta lor“ (Terentianus Maurus, *De litteris, syllabis, pedibus et metris*, 258) (n. ed.).

[Traducere]

23 septembrie 1953

Revenind din Elveția, unde am stat peste o lună, am găsit, citit și recitit de mai multe ori preamabila D-voastră scrisoare din 31 august. Nu știu dacă puteți ghici importanța pe care o acord judecăților D-voastră. D-voastră sînteți azi, în Franța, criticul meu cel mai prețios, căci îmi cunoașteți anumite texte de tinerețe pe care m-am ferit să le comunic dascălilor și prietenilor mei erudiți, filozofi și oameni de litere. Sînt fericit că aceste două nuvele v-au trezit interesul ca „exerciții paradidactice“, ca să spun într-un mod

figurat ceea ce nu se poate spune în cărți cu caracter tehnic. Dar sînt fericit mai cu seamă pentru că ați apreciat implicațiile metafizice asupra cărora, bănuți de ce, n-am vrut să insist. Această viziune crudă, nihilistă și deșartă a existenței și Istoriei cred că aparține yoga și chiar unei anume școli vedice: e setea disperată de abolire a Cosmosului și de regăsire a identității totale de dinaintea Creațiunii. Din fericire, India a mai cunoscut și alte vise și alte „sete“, dar dorința de *Absolut* conduce la substanța însăși a nuvelor mele: și altă ieșire nu există! Nu m-am gîndit încă la o eventuală traducere în franceză. Aș fi preferat să mi se traducă alte texte. Las însă aceste cărți scrise în românește în voia propriului lor destin. *Habent sua fata...*

III

[le] 10 octobre 1953

Je vous suis très reconnaissant pour votre lettre du 28 septembre. Tout ce que vous me dites à propos de mes nouvelles „yogiques“ m'intéresse. Inutile de vous dire combien je vous remercie pour l'article que vous avez l'intention de l'écrire. Je vous disais déjà dans ma lettre: vous êtes l'écrivain français dont je me sens le plus proche; car en plus de votre énorme oeuvre littéraire et philosophique, vous avez cette curiosité universelle qui m'est si chère et grâce à laquelle j'ai trouvé mon plus précieux lecteur.

[Mircea Eliade]

Reprodusă de Neagu Djuvara în articolul *Lettres de Mircea Eliade à Marcel Brion*, din volumul *Homo religiosus. Hommages à Mircea Eliade*, 1990, p. 231.

[Traducere]

10 octobre 1953

Vă sînt recunoscător pentru scrisoarea din 28 septembre. Tot ce-mi spuneți în legătură cu nuvelele mele „yoghice“ mă interesează. Inutil să vă spun cît de mult vă mulțumesc pentru articolul pe care intenționați să-l scrieți. Vă spuneam deja în scrisoare:

sînteți scriitorul francez de care mă simt cel mai aproape; căci, în plus față de enorma D-voastră operă literară și filozofică, aveți acea curiozitate universală care-mi este atît de dragă și datorită căreia mi-am găsit cel mai prețios cititor.

[Mircea Eliade]

CĂTRE FRANCO BOLGIANI

Paris

le 12 septembre 1976

Monsieur et Cher Collègue,

Je vous remercie pour votre lettre du 4 septembre, et je vous suis reconnaissant pour l'intérêt que vous portez à mes recherches. J'ai lu la thèse de M. Roberto Scagno avec sympathie et admiration. Ce qui plus est, j'en été impressionné dans nos conversations par son érudition et par la maturité de son jugement. Sa connaissance du roumain lui a permis, d'une part, de lire mes écrits de jeunesse et une bonne partie de ma production littéraire et, d'autre part, de me situer dans le contexte de la culture roumaine d'entre les deux guerres. Lorsqu'il aura achevé son livre, [il] aura le mérite d'avoir pris en considération l'ensemble de mon œuvre.

En vous remerciant de m'avoir donné l'occasion de connaître votre brillant élève, je vous prie de croire, Cher Collègue, à mes sentiments les plus sincères.

Votre dévoué,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Traducere

Paris, 12 septembrie 1976

Domnule și Dragă colega,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea D-voastră din 4 septembrie și vă sînt recunoscător pentru interesul pe care-l arătați cercetărilor mele.

Am citit teza Dlui Roberto Scogno cu simpatie și admirație. Mai mult decât atât, am fost impresionat în convorbirile noastre de erudiție și maturitatea părerilor sale. Cunoașterea limbii române i-a permis, pe de o parte, să citească scrierile mele de tinerețe și o bună parte dintre lucrările mele literare și, pe de altă parte, să mă situeze în contextul culturii românești dintre cele două războaie mondiale. Atrunci când își va desăvîrși cartea, va avea meritul de a fi luat în considerație ansamblul operei mele.

Mulțumindu-vă de a-mi fi dat ocazia de a cunoaște strălucitul D-voastră elev, vă rog să credeți, Dragă Colega, în cele mai sincere sentimente ale mele

Al D-voastră devotat,

Mircea Eliade

CĂTRE ALEXANDRU BUSUIOCEANU

I

Lisabona

29 noiembrie 1942

Iubite Domnule Busuiocanu,

De abia acum, profitînd de amabilitatea Dlui Petrescu, pot să-ți trimit cele 2 000 [de] pesetas, pentru care încă o dată îți mulțumesc.

Mă grăbesc (dacă se mai poate spune astfel!) să-ți comunic textele pe care ar trebui să le traduci D-ta din opera lui [Eugenio] d'Ors [y Rovira]:

1. Fragmente din *Tres horas en el museo del Prado*.
2. Un capitol (sau fragmente) din *L'Art de Goya*.
3. *Idem* din *Baroque* (autorul îți va pune la dispoziție un exemplar, deoarece cartea n-a apărut în limba spaniolă).
4. Orice alt text important privitor la istoria artelor (d'Ors mi-a vorbit de un Picasso în l[imba] franceză, tiraj limitat; poate alege din el).

Te-aș lăsa, de asemenea, pe D-ta să traduci cele șase-șapte poezii pe care ține atât de mult d'Ors să le publicăm în România! Eu mă pricep prea puțin la traduceri în versuri.

În plus, ar fi magnific dacă te-ai angaja tot D-ta să traduci din *Glosarul catalan*, deoarece ești mai bine pregătit ca mine. D'Ors sugera să traducem din acesta cam șapte glosse, rămânând să alegem alte opt-zece din *Nuevo glossario* și din ultimul glosar în limba franceză.

Mie mi-ar rămîne să traduc textele filozofice, istorice și literare („ficțiune“, biografie romanțată). Am început chiar și am terminat versiunea românească a studiului despre filozofia stilurilor. Adaug, evident, că ești cu totul liber de a alege orice carte sau fragment te-ar interesa îndeosebi. De asemenea, întinderea traducerilor rămîne, cum se spune, la deplina D-tale latitudine. După socoteala mea, traducerea textelor indicate mai sus, cu *Glosarul catalan*, ar face, împreună cu prefețele sau comentariile respective, circa cincizeci-șaizeci de pagini de mașină.

N-ar fi însă exclus să ajungi la o sută—o sută douăzeci, și atunci eu m-aș mărgini la o sută douăzeci [de] pagini, exclusiv din filozofie și critica filozofică. Ce spui?!

Soția mea mă roagă să-ți transmit sincere salutări.

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul la Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu, D. 77, fila 24.

Publicată (în traducere franceză), ca anexă a studiului *Une correspondance inédite autour de la revue Luceafărul*, de Florin Țurcanu, în volumul *Pouvoirs et mentalités. Textes réunis par Laurențiu Vlad à la mémoire du Professeur Alexandru Duțu*, Editura Babel, 1999, pp. 205–206

II

Légation Royale de Roumanie
Le secrétaire de presse

Lisabona
3 aprilie 1943

Iubite Domnule Busuiocanu,

Un prieten, istoric al artelor, pe care l-ai cunoscut la noi astă-toamnă, Luis Reis Santos, a cumpărat un tablou care a provocat discu-

ții la Lisabona. Mulți pretind că e de Greco, iar Reis Santos se îndoiește, afirmând că e de Luis Tristan. Cunoscând numele D-tale ca un expert „grecoiesc”, mă roagă să-ți transmit această fotocopie și, de asemeni, să insist ca să-ți dai cu părerea. Îți adresează această carte de vizită, în speranța că-i vei răspunde chiar lui direct¹.

Iartă-mi scrisul, gramatica, stilistica. E un zgomot infernal în legăție și vreau să expediez scrisoarea de față astăzi, căci deja fotografia așteaptă pe masa mea de două săptămîni.

Ce faci de Paști? Ești la Sevilla? Eu, dac-o vrea Dumnezeu, voi veni pe acolo. În orice caz, trec [pe] la Madrid să-mi conduc nevasta spre țară.

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale devotat,

Mircea Eliade

Originalul la Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu

Publicată de Liliana Corobca în *Jurnalul literar*, serie nouă, an XIV, nr. 7–12, aprilie–mai–iunie 2003, p. 14

¹ Scrisoarea e însoțită de cartea de vizită a lui Luis Reis Santos și de o fotografie a unui tablou reprezentîndu-l pe Isus Cristos neînsuflețit (sau adormit), într-o peșteră, alături de două personaje extrem de dezagreabile, probabil îngeri (în semiîntunericul peșterii, deslușim cu mare greutate niște aripi). Unul sărută pios mîna personajului mort, celălalt — cu degete neverosimil de lungi și ascuțite, cu mîna dreaptă asemănătoare unui picior de găină — stă cu brațele desfăcute, aplecat spre cel mort cu neliniște și îngrijorare. La căpătîiul mortului, se află o lumînare (sau două, nu e clar). Pe versoul fotografiei, cineva (probabil, Santos) a formulat cu creionul o întrebare lăconică: „Luis Tristan?” (*nota L. C.*)

III

Légation Royale de Roumanie
Le conseiller culturel

Lis[a]bo[n]a

10 martie 1944

Iubite Dle Busuiocanu,

Îți trimit un exemplar din traducerea portugheză a cărții lui M[a]eterlin[c]k. Îți scriu în grabă, pentru că nevastă-mea suferă de două săptămîni [de] un atac teribil de sciatică. Rezultat al cli-meii paradiziace portugheze!

A apărut ceva despre *Los Rumanos* în presa portugheză? Cum merg celelalte lucrări?

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale,

Mircea Eliade

Originalul la Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu

Publicată de Liliana Corobca în *Jurnalul literar*, serie nouă, an XIV, nr. 7–12, aprilie–mai–iunie 2003, p. 14

IV

Légation Royale de Roumanie
Le conseiller culturel

Lisabona

19 iunie 1944

Iubite Domnule Busuiocanu,

Mulțumiri pentru rîndurile trimise. Am expediat lucrările celor în drept. Conto îți va scrie. Alături și o *Sereia Nepa*.

Din nefericire, soția mea e tot în pat, și tot rău. Săptămîna trecută, i-a fost chiar extrem de rău. Dacă voi vedea că nu se îndreaptă, ne vom repezi amîndoi în țara nemțească, să vedem dacă nu-i găsim un leac.

Iartă-mă că-ți scriu în grabă. Să ne vedem pe curînd, sănătoși.

Al D-tale cu cele mai bune sentimente,

Mircea Eliade

Originalul la Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuioceanu

Publicată de Liliana Corobca în *Jurnalul literar*, serie nouă, an XIV, nr. 7–12, aprilie–mai–iunie 2003, p. 14

V

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

6 iulie 1948

Iubite Domnule Busuioceanu,

Multe mulțumiri pentru *Poemas pateticos*. Câtă bucurie să descoperi un mare poet român într-o atît de admirabilă castiliană! Te felicit — și la mai mare.

Eu nu-ți trimit încă nimic din lucrările mele, căci chiar și ultima apărută (*Techniques du Yoga*, NRF, 1948) e tot de specialitate. Dar în curînd sper să public și ceva mai substanțial.

Pîna atunci, te rog să ne trimiți D-ta un text pentru revista pe care o scoatem Herescu, Cioran și cu mine. Revistă de cultură pan-românească în sensul scrisorii mele precedente. Sub pseudonim sau semnătură, cum vrei. Și orice text vrei.

Cu mulțumiri anticipate, al D-tale cu cele mai bune sentimente,

Mircea Eliade

Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuioceanu, D 82, fila 130

Publicată (în traducere franceză), ca anexă a studiului *Une correspondance inédite autour de la revue Luceafărul*, de Florin Țurcanu, în volumul *Pouvoirs et mentalités. Textes réunis par Laurențiu Vlad à la mémoire du Professeur Alexandru Dușu*, Editura Babel, 1999, pp. 206

VI

Hôtel de Suède
30, rue Vaneau
Paris 7^e

4 august 1948

Stimate Domnule Busuiocanu,

[Nicolae I.] Herescu, sosind la Paris cu trenul direct, îți scriu ca să te rog să ne trimiți prin poștă manuscrisele pentru revistă. În plus, te rugăm să ne dai o notiță cuprinzând activitatea D-tale științifico-culturală după 1945: conferințe, comunicări la societăți savante, publicații etc. Revista va ține o evidență a activității culturale românești peste hotare.

Nu știu dacă te vei supăra sau nu, dar te rog să-mi comunici adresa lui A[ron] Cotruș, ca să-l invit la colaborare. Sîntem obligați și de evenimente, și de destinul personal să colaborăm toți scriitorii români — dînd astfel un exemplu oamenilor politici. Cu toată prietenia,

Mircea Eliade

Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu, D. 82, fila 86

Publicată (în traducere franceză), ca anexă a studiului *Une correspondance inédite autour de la revue Luceafărul*, de Florin Țurcanu, în volumul *Pouvoirs et mentalités. Textes réunis par Laurențiu Vlad à la mémoire du Professeur Alexandru Duțu*, Editura Babel, 1999, pp. 207

VII

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

6 septembre 1948

Stimate și iubite Domnule Busuiocanu,

Mulțumiri pentru tot! Mulțumiri în primul rînd pentru excelentul *Literatură și destin*, admirabilă sinteză și îndrăzneată valorificare a tradițiilor noastre. Am citit aceste pagini cu o încîntare crescîndă și îți mulțumesc — nu în numele revistei, pentru că revista este a noastră, a tuturor, ci în numele acelor sute și mii de cititori risipiți în cele două Americi, cărora le vei revela o parte

din propria lor ființă. Voi încerca să modific paginația, astfel ca acest eseu să treacă, așa cum se cuvine, în fruntea revistei. Vei găsi în articolașul meu *Două tradiții spirituale românești* (idei dintr-o conferință la „Mihai Eminescu“, 7 iunie 1948) unele puncte de vedere comune. Iată cum se prezintă sumarul n[umă]rului 1 (citat la întâmplare): *Amintiri despre Titu Maiorescu* de Const[antin] Antoniadă; *Poeme*, [Nicolae I.] Herescu; fragment de roman de Mihail Fărcășanu; o nuvelă a mea; *Fragmente* de Emil Cioran; un poem de Constantin Virgil Gheorghiu; traducerea a două poeme de Ana de Noailles; *Confluente* de... [pseudonim]; cronică de Lucian Bădescu [pseudonim] și eu. Pseudonimele le păstrez pentru securitatea autorilor. Herescu îi cunoaște. (Dintr-o imprudență — de care nu sînt vinovat —, am ratat posibilitatea de a primi colaborări din țară, chiar de la cei mari. Acum ne luăm măsurile...)

Am primit și a doua scrisoare cu poemele lui Vintilă Horia. Încă n-am primit scrisoarea d-tale cu notița activității culturale. O aștept pe diseară.

Pe Vintilă Horia îl cunosc și îl apreciez. I-am scris, de altfel, zilele trecute la Buenos Aires. Poeziile sînt acceptabile fără a fi mai mult decît atît. Băiatul are multe talente, dar mai puțin pe acel al poeziei. În orice caz, *este* un scriitor și îi vom publica poemele, dacă și Herescu (pe care-l văd în cîteva ceasuri) va fi de acord. Știu că amicul Herescu făcea unele rezerve nu față de talentul lui V[intilă] H[oria], nici față de „naționalismul“ lui; dar auzise că V. H[oria] fusese condamnat pentru că vorbise la radio într-un fel cam nazist. Îi voi arăta scrisoarea D-tale și voi cita și informațiile dnei Perlea (care este aici) și-l voi convinge.

Îți spun toate acestea, ca să vezi cum lucrăm. Nu decide nicio dată unul singur din noi. Ne sfătuim, ne punem de acord etc. Îmi pare foarte rău că D-ta n-ai putut veni astă-vară la Paris. Am fi avut prilejul să discutăm pe îndelete și să schimbăm păreri. Sper că punctul de vedere la care am ajuns va conveni tuturor. Mai așteptăm articole de la Bazil Munteanu și [Dimitrie] Ciotori. Caut pe [Teodor] Scorțescu (proză) și pe [Constantin] Brăiloiu (critică, poem). Dacă mai știi de alți scriitori, trimite-ne adresa.

Mulțumindu-ți încă o dată, te rog să crezi în cele mai bune sentimente ale lui

Mircea Eliade

Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu, D. 82, fi-
lele 48–49

Publicată (în traducere franceză), ca anexă a studiului *Une correspon-
dance inédite autour de la revue Luceafărul*, de Florin Țurcanu, în volumul
*Pouvoirs et mentalités. Textes réunis par Laurențiu Vlad à la mémoire du
Professeur Alexandru Dușu*, Editura Babel, 1999, pp. 207–208

VIII

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

3 decembrie 1948

Iubite Domnule Busuiocanu,

Multe mulțumiri pentru scrisoarea D-tale și revistele trimise.
Am regăsit cu bucurie pe eseistul adolescenței mele în proza din
Insula. Și am admirat cu câtă personală fermitate mînuiești și aceas-
tă limbă, după ce admirasem astă-vară stăpînirea limbii poetice
spaniole. Nu-ți pot spune cît mă bucur văzîndu-te în avant-garda
culturii hispanice, aducînd cu D-ta ceea ce este european și ro-
mânesc în sufletele noastre. Aștept cu nerăbdare apariția cărții de-
spre literatura română.

Eu îți voi trimite zilele acestea cîteva reviste la care am cola-
borat (afară de cele tehnice). Săptămîna viitoare, apare la Payot
Traité d'histoire des religions.

Luceafărul. Revista scriitorilor români în exil s-a tras deja și
așteptăm exemplarele. Te-ai gîndit să ne dai ceva pentru numărul
următor, care ar trebui să apară în februarie? Primul număr are
126 [de] pagini, dar a costat atît de mult, încît sîntem nevoiți să
ne fixăm la 80 de pagini trimestrial. Poate ne dai un eseu sau
„ceva” versuri.

De cîteva zile, încep să respir. Contractul pe cinci luni cu
UNESCO (= [Secția] Asociația Internațională a Societăților Asia-
tice) a luat sfîrșit și mă pregătesc să-mi vin în fire. Din iulie, n-am
mai avut o zi de odihnă. Asta înseamnă să fii sărac, să accepți
orice angajament ca să poți trăi!...

Cu mulțumiri și cele mai alese sentimente de admirație și prietenie, al d-uitale,

Mircea Eliade

Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu, D. 83, fila 158

Publicată (în traducere franceză), ca anexă a studiului *Une correspondance inédite autour de la revue Luceafărul*, de Florin Țurcanu, în volumul *Pouvoirs et mentalités. Textes réunis par Laurențiu Vlad à la mémoire du Professeur Alexandru Dușu*, Editura Babel, 1999, pp. 215–216

IX

Paris

28 februarie 1950

Dragă Domnule Busuiocanu,

Iartă-mă că-ți răspund cu mare întârziere. Am avut și eu o perioadă proastă, gripat și surmenat. Te felicit din inimă pentru *In-nominata Luz*! Admirabilă! Chiar în traducerea lui Gh. C., lumina răzbate — ...nenumită! Sînt pur și simplu cucerit. Și mă bucur că poezia D-tale e atît de apreciată în Spania.

Vom publica traducerile îndată ce vom putea scoate *Luceafărul*. Dar, deocamdată, nu sînt bani. Generalul R. nu mai are. Alții, care au, nu dau. M-am adresat lui C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu, implorîndu-l să ne ajute să omagiem pe Eminescu. Mi-a răspuns că o face „atunci cînd va avea posibilitatea“. Încep să înțeleg că milionarii numesc „posibilități“ veniturile miliardarilor!... Stăm cu revista gata — și-așteptăm! Oricît — e dulce și frumoasă Rezistența noastră!...

Soția mea îți trimite bune salutări.

Al d-tale cu întreaga prietenie,

Mircea Eliade

Originalul la Direcția Arhivelor Naționale, Fond Alexandru Busuiocanu

Publicată de Liliana Corobca în *Jurnalul literar*, serie nouă, an XIV, nr. 7–12, aprilie–mai–iunie 2003, p. 14

CĂTRE SEYMOUR CAIN

I

January 10, 1983

Dr. Seymour Cain
2845 Arnoldson Avenue
San Diego, California

Dear Mr. Cain,

I am writing to thank you for the article you sent me on January 1st. Because of my poor eyesight, I am reading it very slowly — about one page each day. My cataracts limit my reading to about two hours a day, and my rheumatoid arthritis does the same for my writing... In any case, I hope to finish your article sometime next week.

Yours sincerely,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

10 ianuarie 1983

Stimate Domnule Cain,

Vă scriu pentru a vă mulțumi pentru articolul pe care mi l-ați trimis pe 1 ianuarie. Din cauza problemelor mele de vedere, l-am parcurs foarte încet — cam o pagină pe zi. Cataracta pe care o am îmi limitează posibilitatea de a citi la două ore zilnic, și la fel se întâmplă și cu scrisul din cauza artritei reumatice... Oricum, sper să pot termina de citit articolul dumneavoastră până săptămâna viitoare.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

II

April 27, 1983

Mr. Seymour Cain
2845 Arnoldson Avenue
San Diego, California

Dear Seymour,

Thank you for your letter of April 6th. As far as my health is concerned, I would like to think that I am feeling better.

Regarding Saul Bellow's *The Dean's December*, my wife and I enjoyed it very much. We are very good friends of his — in fact, it was at our house that he met his present wife.

I have known Sebastian's brother well for the past fifty years, and see him each year in Paris: he still does not wish to publish his brother's memoirs.

I wish you good health as well. I intend to consult my ophthalmologist in Paris about the possibilities of an operation similar to yours.

Yours sincerely,

Mircea Eliade

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

[Traducere]

27 aprilie 1983

Dragă Seymour,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea din 6 aprilie. În ceea ce privește starea sănătății mele, vreau să cred că s-a îmbunătățit.

Referitor la cartea lui Saul Bellow *The Dean's December*, eu și soția mea am îndrăgit-o foarte mult. Sîntem foarte buni prieteni cu el — de fapt și-a cunoscut soția în casa noastră.

Pe fratele lui Sebastian îl cunosc bine de cincizeci de ani și îl întîlnesc în fiecare an la Paris: încă nu vrea să publice memoriile fratelui său.

Îți doresc sănătate. Voi merge să consult un oftalmolog la Paris, pentru a vedea care sînt posibilitățile unei intervenții similare cu a ta.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

CĂTRE ION CARAION

I

4 iunie 1969

Stimate domnule Caraion,

Iartă-mă, te rog, că răspund atît de tîrziu scrisorii d-tale din 1 mai. Eram încă în Argentina cînd a sosit — din nefericire, singură, fără *Necunoscutul ferestrelor*, volum pe care îl aștept suspinînd. Îmi ajung foarte multe cărți din țară, dar unele dintre ele după două sau chiar trei luni de la expediție.

Mi-a părut rău că nu ne-am întîlnit, anul trecut, la Paris. Ne petrecem vara în Europa, dar la Paris sîntem întotdeauna între 1 septembrie și 10-15 octombrie. Poate ne întîlnim anul acesta...

Am căutat, sfătuit de colegi de-ai mei, cele mai bune și mai recente antologii ale poeziei americane moderne. Îndată ce librarul le va avea (în cîteva zile, mi-a făgăduit), vi le voi expedia, volum cu volum, dar cu avionul.

Primesc dintre reviste *Viața românească* și *România literară* și *Steaua*. Mi-ați putea trimite *Contemporanul* sau orice altă publicație literară periodică pe care o socotiți utilă.

Cu cele mai sincere sentimente, al d-tale,

Mircea Eliade

II

Paris

13 septembrie 1969

Dragă Domnule Caraion,

Mulțumiri pentru scrisoarea din 1 august, retransmisă la Chicago. După câte îmi amintesc, vă scrisesem îndată după primirea impresionantului *opus*. Abia am apucat să citesc câteva poeme (de fapt, destul de multe, poate vreo douăzeci-douăzeci și cinci, dar, în fața acestei piramide, proporțiile și numerele sînt telescopate...), cînd a trebuit să plec la Roma. Dar *Necunoscutul ferestrelor* mă va ajuta, desigur, să trec încă o iarnă grea la Middlenist.

Mă bucur că v-au parvenit antologiile — și vă mulțumesc pentru *Secolul 20* și *Contemporanul* (revista pe care o apreciez cu atît mai mult cu cît și-a făcut un „punct de onoare” — cum se spunea pe vremuri, la Brașov — să nu-mi tipărească niciodată numele). Regret că nu pot scrie textul despre *Perspectivile poeziei în lumea modernă* — căci, dacă iubesc poezia, sînt departe de a o putea judeca.

Vă așteptăm cu toții la Paris, în octombrie. Nu mă îndoiesc că Pierre Emmanuel va putea aranja bursa despre care vorbiți. După cum știți, e un mare admirator al adevăraților poeți.

Al D-voastră cu toată dragostea,

Mircea Eliade

Publicată de Nicolae Țone în *Manuscriptum*, an XXX, 2000, nr. 1–4 (118–121), p. 54

CĂTRE NICU CARANICA

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

28 februarie 1950

Stimate Domnule Caranica,

Am primit chiar acum scrisoarea D-tale și-ți răspund pe loc, pentru că voi pleca în curînd din Paris (la sfîrșitul lui martie, voi

fi la Roma pentru două conferințe) și vreau să văd ce s-ar putea face înainte de plecarea mea. Nu cred că e nevoie de viză prealabilă pentru a ajunge în Franța — căci vizele se dau greu. E mai bine să faci ce au făcut foarte mulți refugiați români din Italia ([pe] unii i-am întâlnit chiar eu la Roma în septembrie), care au venit clandestin în Franța și apoi s-au aranjat prin Caraman și I[n]ternational R[efugee] O[rganization]. Este probabil că, o dată ajuns aici, te vei descurca. Titlurile pe care le ai îți vor fi de folos. În orice caz, știu că o seamă de tineri refugiați au obținut 8 000 [de] fr[anci] lunar de la Entraide Universitaire. E puțin — dar nu se moare de foame! Pe loc, vei mai găsi și alte posibilități. Iar dacă ții totuși să sosești în Franța cu viză, adresează-te „Caraman“-ului și direct dnei Brăescu (171, rue de l'Université, Paris 7e), citindu-mă pe mine și pe Vina ca „garanți“ (și poate chiar pe alții). Scrie, în orice caz, acestei doamne — căci de ea tot vei avea nevoie când vei sosi. Am auzit însă că Franța dă, oficial, destul de greu vizele de intrare pentru refugiații din Est. În schimb, îi tolerează dacă intră clandestin. Știu că vin mereu români refugiați din Italia. Trăind izolat, n-aș putea să-ți dau mai multe indicații.

Sînt perfect de acord cu D-ta asupra celor scrise referitor la limba și creația românească. Noi, care trăim departe de inima țării, sîntem urșiți să ne uscăm. Am simțit de mult asta... *Luceafărul* zace din lipsă de fonduri. Primele două numere au fost tipărite cu ajutorul generalului [Nicolae] Rădescu. Acum, acesta nu mai are bani — și alți români nu dau... *Adio libertății* este scris de un mare și cunoscut poet din țară. Voi preda scrisoarea trimisă mie lui Vuia. Dacă i-ai trimis ceva pe adresa *Luceafărului*, va întârzia mult! Ar fi bine să-i scrii din nou. El ar putea să-ți dea indicații mai precise.

În speranța că vei reuși să vii, te rog să crezi în cele mai bune sentimente ale mele,

Mircea Eliade

CĂTRE MATEI CĂLINESCU*

I

15 no[iembrie] 1978

Dragă Matei,

Ți-am trimis ieri, recomandat, un pachet cu *Lumina* [ce se stinge] și *Iphigenia*. (Sînt foarte curios să aflu dacă vei reuși să citești *Lumina*... pînă la sfîrșit. Mie mi s-a părut ilizibilă.) Încă nu ți-am expediat *Tinerețe fără de tinerețe* (titlul e provizoriu) pentru că nu dispun decît de un singur exemplar corectat; trebuie ori să-l reproduc, ori să corectez unul dintre vechile xeroxuri (dacă le voi mai găsi). În orice caz, vei primi textul îndată ce ne întoarcem de la New Orleans (săptămîna viitoare).

Dacă n-aș fi avut atîtea „ceremonii” și „interviuri”, aș fi putut termina în sept[embrie]–10 oct[ombrie] micul roman fantastic început astă-vară (din care am scris o sută șaiszeci [de] pagini mari; mai am încă vreo patruzeci-cincizeci).

Între altele, am fost trei zile la Stockholm; am locuit la Reni; era și Goma. Apoi, alte trei zile la Frankfurt, cu Chr[istinel], invitați de Dr. [Siegfried] Unseld, directorul Editurii Suhrkamp și Insel. (Lui voiam să-i ofer *Fables of Modernity*). Este curios că primele succese literare („literatură fantastică”) le-am avut în Germania. Unseld vrea să publice acum și restul scrierilor literare (deocamdată, a apărut doar *Maitreyi*, într-o nouă traducere). Dar nu știu dacă va plăcea ca *Mîntuleasa* și celelalte.

Tare aș vrea să ne reîntîlnim, să stăm de vorbă mai pe îndelete.

Noi plănuim să mergem în vacanța de Crăciun în Guatemala cu soții Paul Ricœur. Dar nu știu dacă planul mai este actual. În acest caz, vom petrece cîteva zile la New York.

Vă îmbrățișăm pe toți cu vechea prietenie,

Mircea Eliade

* Matei Călinescu (n. 1934) critic și istoric literar, stabilit în 1973 în Statele Unite ale Americii, unde funcționează ca profesor la Universitatea din Bloomington, Indiana. Opera: *Titanul și geniul în poezia lui Eminescu*, *Clasicismul european*, *Five Faces of Modernity* etc. Este autorul unor ediții și studii despre Mircea Eliade.

II

17 martie 1979

Dragă Matei,

Cele mai sincere mulțumiri pentru scrisoarea D-tale din 14 martie¹! Am citit-o de două ori și o voi reciti a treia și a patra oară după ce voi reciti *Nouăsprezece trandafiri*. Mi-e teamă că cel puțin unele dintre observațiile D-tale critice sînt justificate, că va trebui deci să „lucrez” anumite capitole din ultima parte. (Impresia mea, la ultima lectură era, dimpotrivă, că acțiunea tînjește...) Vom mai sta de vorbă (și chiar la telefon, în așteptarea apropiației întîlniri, aici, la Chicago) despre părțile reușite (Spectacol etc.) pe care le-ai apreciat atît de just. Deocamdată, am să încerc să lămuresc (mai precis, să-ți spun *de ce* am făcut așa *cum* am făcut) cîteva „teme” și „prezentări”.

1. Ai dreptate spunînd că situația lui Pandele este *ireală* p[en]-t[ru] oricine cunoaște România „socialistă”. (În paranteză, și comportamentul agenților față de Fărîmă era ireal; nici o urmă de teroare; Securitatea se comportă, *de la început*, ca într-un pension de domnișoare pe vremuri.) Dar, pînă la apariția „tinerilor căsătoriți”, Pandele era un privilegiat, indiferent la ce se petrecea în jurul lui — un fel de Sadoveanu sau Ralea sau I.D. Suchianu. Singurul lucru care-l interesa erau aventurile lui amoroase. Apoi, datorită lui Ieronim, se bucură de „înalta protecție” a Numărului Doi. Dar există și riscul (pentru el, pentru Ieronim etc.) să-și piardă „poziția”, îndată ce va cădea Numărul Doi... În sfîrșit, A.D.P. nu e cu totul „în nori”; își ia măsuri de precauție etc. (își ascunde volumul — în corectură — de *Teatru*).

2. Ieronim nu e un dublet al lui A.D.P. Dimpotrivă (cf. *Uniforme de general, Incognito la Buchenwald*), A.D.P. învață de la Ieronim să nu repete greșeala lui Brâncuși ca să-și „lase în urmă” opera — și să se reînnoiască *existențial* și ca artist.

3. Călătoria lui Eusebiu în India trebuia să „elibereze scena” (str[ada] Fîntînelor) pentru vreo două luni (ca să se poată afla, prin teroarea Ecaterinei, efectele „spectacolului”, *i.e.* posibilitățile de totală, magică metamorfoză ale actorilor). Am ales India (în loc, bunăoară, de Statele Unite), pentru că acest voiaj, care ar fi trebuit să pară bucureștenilor senzațional, nu are, pe loc, nici o consecință, Eusebiu devenind suspect aproape imediat după întoarcere. (Dar episodul „India” nu e esențial. După recitare, voi vedea dacă nu-l pot înlocui cu altceva. Important e un singur lucru: *absența* secretarului.)

4. Și acum, ca să „intrăm în subiect”. Cioran îmi spunea într-o zi că „optimismul” meu e rezultatul direct al unei deznădejdi atît de cumplite, încît, prin comparație, „pesimismul” lui i se pare „apă de roze”. Nu știu în ce măsură are dreptate. Dar, ca toți românii conștienți de destinul României, mi-am găsit și eu modelul și consolarea în *Miorița*: singurul răspuns pe care-l putem da nenorocului (= „Istoriei”) este răspunsul Ciobanului: el vorbește de Nuntă Cosmică, noi *creăm*, în ciuda condamnării la moarte, și creăm cu o încredere în viitor și la o scară mondială (Hasdeu, Iorga, Blaga, G. Călinescu etc.), de parcă am fi moștenitorii Imperiului Britanic...

Acum, ce ni se pare evident este că, așa cum spune Ieronim, dacă vom scăpa incinerării termo-nucleare, întreaga omenire este amenințată să supraviețuiască în stilul 1984. Ca și mine, Ieronim crede că este posibilă o evadare prin tehnicile „spectacolului” (în fond, de natură „mioritică”). Asta e lecția pe care o învață A.D.P.: decoperă că, scriind un nou fel de *Teatru* (în special piesele 3 și 4, despre care Eusebiu nu-și mai aduce aminte nimic!), *reîncepe* o nouă viață și *începe* o nouă creație.

5. Dar, de aici înainte, lucrurile se complică. „Anamneza” lui reușește atît de miraculos, încît modul lui de a exista în lume e radical schimbat (cf. legendeale yoghinilor, magicienilor etc., care „se fac nevăzuți”, adică devin irecognoscibili). „Miracolul” este

că o asemenea metamorfoză are loc nu în Himalaya sau la muntele Athos, ci într-o societate de tip R.S.R.

6. Dacă te-a dezamăgit finalul, este foarte grav, *i.e.* povestirea e ratată. Voi verifica la relectură. Evident, cei trei trebuiau să dea un semn că *sînt* în viață. La început, credeam că singurul semn va fi buchetul — și biletul — trimis de ziua nunții lui Eusebiu. Dar, scriind, mi s-a părut că ar fi bine să repet mesajul. La al treilea buchet, Eusebiu descoperă că Ecaterina avea dreptate: *ei* (*i.e.* trupa lui Ieronim) sînt irecognoscibili. Deci nu numai A.D.P. Niculina și Vladimir „s-au făcut nevăzuți“ — ci și alții... Într-un stat dictatorial condus de Numărul Unu, Doi, Trei etc. — *există* deja o „societate invizibilă“ și invulnerabilă. „Libertatea absolută“ este deci posibilă de pe acum.

7. În ceea ce privește pe Albini, îl cunoști deja din *Les trois Grâces* (unde cititorul descoperă că, în tinerețe, a fost și el poet...). Evident, Albini este imposibil în R.S.R., dar poate fi acceptat într-o povestire în care o sanie cu patru oameni pătrunde într-o pădure distrusă cu douăzeci și cinci de ani înainte. Albini este un fel de „Mare Inchizitor“; deși cunoaște gnosticismul, e un fanatic al „Instituției...“

Mai sînt și altele de discutat, și o vom face la prima întîlnire. Ceea ce mă cam tulbură este faptul că *Nouăsprezece trandafiri* este ori prea lungă, ori prea scurtă pentru numărul „motivelor“ pe care le evocă: Orfeu și Euridice, „Căutarea Tatălui“, Spectacolul ca metodă soteriologică într-un stat-închisoare etc.

Singura mea speranță, deocamdată, este eventuala completare printr-una sau mai multe povestiri. Din păcate, ignor încă foarte multe lucruri (bunăoară, ce-a văzut A.D.P. pe fereastră etc.). Dar nu pierd curajul. Cînd am început să scriu, nu știam decît un singur lucru: că, într-o zi, cineva (= Vladimir) intră într-o casă și spune (lui A.D.P.): „Vă rog să mă iertați, dar eu sînt copilul D-voastră.“

Te îmbrățișez recunoscător, cu multă prietenie,

Mircea Eliade

Xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București

¹Iată conținutul acestei scrisori:

„14 martie 1979

Iubite Domnule Eliade,

O adevărată încântare, lectura celor *Nouăsprezece trandafiri*. E, fără îndoială, una dintre operele D-voastră cele mai împlinite și n-aș ezita s-o așez alături de *Mîntuleasa*, *La țigănci*, prima jumătate din *Le centenaire* (mă refer la versiunea pe care o cunosc și pe care înțeleg că ați modificat-o), *Pelerina* și alte două, trei lucruri mai recente în „genul scurt”. Nu pot să nu fiu uimit de extraordinara D-voastră vitalitate literară din ultimii zece, cincisprezece ani și de substanțiala noutate a scrisului D-voastră de după *Noaptea de Sînzienă*, atît de diferit de întreaga D-voastră operă de tinerețe. În studiul despre D-voastră pe care m-am angajat față de mine însumi să-l termin pînă la sfîrșitul anului (universitatea îmi dă înlesnirea unui semestru, cel de toamnă, liber de cursuri), va trebui să discut cele două chipuri ale literaturii D-voastră în două capitole distincte, într-atît îmi apare de mare deosebirea, în ciuda unor naturale continuități și teme comune, între scriitorul tînăr, febril, obsedat de problema autodefinirii, agresiv sincer, adeseori tulbure și inegal, și povestitorul din ultimele două decenii, care a descoperit arta proaspăt-străveche de a țese și întrețese narațiuni, care a înțeles structura narativă nemai-pomenit de complicată a pluralității de *lumi posibile* în care trăim și pe care imaginația noastră le produce neconținut, realizîndu-le și de-realizîndu-le, luminîndu-le și întunecîndu-le, într-un mare joc de-a v-ați ascuns fără început și fără sfîrșit.

Dar să revin la cei *Nouăsprezece trandafiri*. Să încep prin a spune ce mi-a plăcut mai mult. Primele 80-90 de pagini mi se par printre cele mai bune pe care le-ați scris vreodată, dacă nu chiar cele mai bune. Originalitatea lor vine din împletirea *firească* a firelor narative cu firele (temele) unei dezvoltate meditații filozofice și estetice; împletire atît de firească, de intimă, de perfectă (o perfecție de ordinul transparenței, care deci nu se vede), încît însuși cuvîntul „împletire” devine inadecvat: narațiunea e filozofie, filozofia e narațiune, poveste. Aș spune că ați descoperit aici o nouă tehnică a eseului filozofic, derivată din recunoașterea caracterului reflexiv, de obicei ascuns, al figurilor și transformărilor (transfigurațiilor) narative. Prins de poveste, cititorul e de fapt introdus, pe nesimțite, într-o teorie a spectacolului și în labirintul de întrebări și contraîntrebări pe care-l presupune această teorie — amnezie/anamneză, actualitate/mitologie, hazard/necesitate, somn/trezie (metanoia) și cîte alte asemenea dublete dialectice, din ciocnirea cărora se nasc noi întrebări și contraîntrebări. De-un interes excepțional

mi se par paginile în care e descris teatrul lui A.D.P. și concepția lui (de fapt, a lui Ieronim, dar nu-i Ieronim unul din dublurile lui A.D.P.?) despre teatru; între multe idei care de care mai ispititoare de urmărit în implicațiile lor mai îndepărtate, o rețin pe aceea (pagina 78) despre ceea ce aș numi rolul imaginației în integrarea (estetico-magică) a arbitrariului, întâmplătorului, nesemnificativului. E aici un întreg program de spiritualizare a banalului prin actul imaginativ, o temă mai veche a gândirii D-voastră care-și găsește aici o expresie neașteptat de sugestivă și de convingătoare.

Mai ales în legătură cu ultima parte a romanului, aș avea de făcut câteva observații critice. Nu știu dacă ce voi spune va fi de vreun ajutor, în cazul în care aveți de gând să revizuiți manuscrisul înainte de publicare. La lectură, am avut senzația unei ușoare scăderi spre final — pasta narativ-filozofică densă, bogată, de-a lungul a două treimi din roman se subțiază parcă, pe măsură ce se instalează în text un soi de nerăbdare, de grabă de a termina. Graba nu-i șade bine povestitorului. Sînt apoi câteva episoade al căror rost nu-l prea văd în economia romanului. Bunăoară, călătoria secretarului Eusebiu Damian, care e și naratorul, în India și volumul de reportaje despre India pe care acesta izbutește pînă la urmă să le publice. Ideea reportajelor sugerează posibilitatea unui contrast între India profundă și mistică, pe de o parte, și o Indie superficial-gazetărească, pe de alta, dar acest contrast e abia schițat în carte și semnificația lui îmi scapă. Dacă ați avut aici vreo intenție anume, ar trebui poate s-o clarificați. Un alt lucru care mă supără puțin, tot în partea finală, e felul cum se manifestă Pandele din lumea în care s-a ascuns prin mesajele pe care le trimite secretarului de ziua nunții acestuia, trandafirii și acel *Remember* (care reintroduce tema anamnezei). Sensul de miracol, de mister, de ruptură în țesătura cotidiană a timpului profan mi se pare aici insuficient realizat *literar*, insuficient „atmosferizat”, poate pentru că figura secretarului, mai ales după căsătorie, devine prea schematică și abstractă: mesajele lui Pandele încep și ele să sufere de aceeași abstracțiune. Poate că viața secretarului, instalarea lui într-un confort mai mult sau mai puțin burghez (care nu poate să nu fie însoțită de o conștiință a rății), ar trebui sugerate cu mijloace mai concrete. Mai mult realism al detaliilor cotidiene în aceste pagini ar da mai multă realitate fantasticului, irealului, lumii nevăzute din care Pandele lansează periodic chemarea anamnezei.

În sfîrșit, o observație mai generală, cu privire la tratarea elementului politic în roman. Interpretarea generală pe care o dați politicului (și pe care am încercat s-o analizez mai amănunțit în comunicarea pentru simpozionul

de la Notre Dame de anul trecut) mi se pare extraordinar de interesantă: politicul în lumea modernă și, mai ales, în sistemele totalitare produse de aceasta e suspiciune, reducere, profanizare (profanare) și cenzură a misterului. Nu mai puțin extraordinare sînt rezultatele *literare* ale unei astfel de interpretări, cînd lucrurile sînt văzute cu ochii unui Zaharia Farama. În *Nouăsprezece trandafiri*, personajele în raport de care e formulată problema politicului sînt nu numai intelectuali, dar și figuri *centrale* într-o viață culturală controlată de statul comunist. Pandele e un scriitor oficial, căruia i se dau toate onorurile pe care regimul le dă celor care se conformează ordinii. În roman însă, Pandele apare ca total neafectat de colaborarea lui cu puterea. Ca unul care vine de acolo, vă pot spune că asta e imposibil. Un scriitor oficial într-o țară comunistă are doar cîteva opțiuni (morale): poate să aleagă duplicitatea, cu toate problemele complexe pe care aceasta le implică (dacă se întîmplă ca scriitorul să *creadă* în literatură); poate să aleagă drumul credinței în valorile recomandate de regim și să folosească metoda „tenacității” în procesul de autoconvingere forțată în care se angajează (un astfel de scriitor va ajunge pînă la urmă să creadă într-un marxism ideal, radical diferit de cel aplicat în viața de toate zilele, de unde posibilitatea unui anume tip de disidență); poate să aleagă drumul dificil al „exilului interior”; în fine, poate să ia decizia gravă a disidenței *deschise*, decizia cea mai primejdioasă, fie că disidența lui e dinlăuntrul marxismului sau din afara lui. Privită în acest context, seninătatea lui Pandele — lipsa lui de „sfîșieri morale” — e ireală.

Un artist ca el, în lumea bănuitoare și dură a comunismului totalitar, ar trebui cel puțin să aibă experiența *fricii* (sau a *curajului*) și să fie cît de cît conștient de ambiguitățile morale și intelectuale pe care le implică poziția lui social-politică de scriitor „consacrat” într-un stat polițist. Nu numai Pandele și Damian, dar și celelalte personaje sînt curios de neatinse de teroarea, suspiciunea și cenușiul existenței din biata Romînie „socialistă”. Cît despre agenții securității, nu-i deloc exclus ca unii dintre ei să aibă un interes pentru gîndirea și mitologia gnostică, în general însă ei sînt percepuți, chiar de oameni care se au bine cu regimul, în felul în care-i descrie Goma în *Le tremblement des hommes*. Toate acestea, cred, ar putea fi sugerate prin mici detalii „atmosferice”; n-ar fi vorba în nici un caz de modificări sau adăugiri importante.

Cam acestea ar fi cele cîteva lucruri pe care le-aș supune atenției D-voastră. Încă o dată, vă mulțumesc pentru cele cîteva ceasuri de încîntare pe care mi le-a dat lectura *Trandafirilor*.

Sper să ne vedem curînd. Detaliile călătoriei noastre la Chicago le vom aranja telefonic. Sărutări de mîini lui Christinel, cu mult drag,

Matei Călinescu“

III

Paris

7 iulie 1979

Dragă Matei,

Răspund cu mare întârziere scrisorii D-tale din 29 mai... Ce-ți spunea D[octo]rul [Ion] Vianu despre psihoza colectivă a *plecării* din țară mi-a confirmat-o și sora mea, sosită de cîteva zile. S-ar putea ca într-o sută, două sute de ani regimul Ceaușescu să fie ridicat în slavă tocmai pentru ferecarea granițelor pe care a instaurat-o (uitîndu-se, evident, că psihoza plecării este rezultatul direct al dictaturii lui personale...).

Acum, deschiderea granițelor ar fi o adevărată catastrofă. Dacă rușii ar vrea să colonizeze România, cel mai simplu mijloc ar fi să-l oblige pe Ceaușescu să elibereze un milion, două de pașapoarte... Ce mă deprimă este dorința (nemărturistită) a fugarilor virtuali de a-și „uita“ identitatea. Nu mă gîndesc, desigur, la schimbarea cetățeniei, ci la voința de a se lepăda de tot ce este „românesc“ și a se integra într-o altă etnie (*nu* o altă cultură). Fanfaronada patriotică a lui N[icolae] C[eaușescu] a obținut ceea ce n-a putut reuși stalinismul: un fel de alergie la tot ce e tradițional, românesc, folcloric, „patriotic“. Cînd aud de „daci“, voievozi, „vitejia străbunilor“ și chiar cînd ascultă muzică populară (și chiar *Imnul regal!*) — mi se spune că majoritatea celor din țară înjură, scuipă printre dinți sau... pleacă. Această ură și revoltă împotriva *memoriei* etnice și istorice mi se pare foarte gravă (și nedreaptă!). În fond, singura justificare (și, poate, răscumpărare) a milioaneilor de daco-romani și români care de cincisprezece veacuri s-au jertfit ca să-și apere teritoriul și identitatea — ar fi fost crearea unei culturi (să-i zicem) „majore“; în orice caz, a unor valori

culturale de tip universal. Dacă în spațiul în care am trăit (*i.e.* suferit), dar au și creat autorii marilor balade, Eminescu, Iorga, Blaga și toți ceilalți — se vor statornici coloniștii din U.R.S.S. și ȝiganii (singurii, se pare, care vor să rămîna pe loc), atunci destinul Romîniei va fi mai tragic decît cel imaginat de Cioran...

Dar văd că m-am lăsat antrenat în speculații care cer zeci și zeci de pagini!... Să-ți spun deci cîteva noutăți despre noi. De cînd am ajuns la Paris, la 21 mai, dormim doar cinci-șase ceasuri pe noapte, pentru că nu ne putem culca înainte de 2-3 dimineața (prietenii, conversații etc.), și la 8 ne trezesc zidarii: la etajul I, se „transformă radical“ cele două apartamente (cumpărate de un milionar); asta va dura pînă la toamnă (noi plecăm la 1 octombrie). C. Grigorescu a terminat traducerea *Autobiografiei*, vol[umul] I. (În schimb, Marie-France n-a înaintat prea mult în trad[ucerea] vol[umului al] II[-lea] din *Jurnal. Der Hundertjährrige*, pare-se, are mult succes (ce titlu i-aș putea găsi pentru traducerea franceză?). *L'Herne* a publicat *Andronic et le serpent*, traducere de Claude Levenson (același care a tradus anul trecut *Mlle Christine*). Am întîlnit pe Eugen Simion, Marin Sorescu și alți cîtiva; pe Ioan Cușlianu (care „prosperă“ prof[esor] de l[imba] și literatura română la Groningen). În septembrie, vom merge la Amsterdam.

Dacă n-ai văzut articolul lui Dominique Grisoni *La passion Eliade, ou l'herméneute aux Enfers* (*Magazine littéraire*, mai 1979), ți-l voi trimite.

Apropo: am primit ieri o *carbon copy*¹ din cartea lui A[drian] Marino: *Hermeneutica lui M[ircea] E[liade]* (400 [de] pagini!...). L-am întîlnit pe Douglas Allen; totul e clarificat.

Între 11-15 iulie, ne vom refugia la moara lui Eugen. La începutul lui august, două săptămîni la Ioan Cușă.

Christinel și cu mine vă îmbrățișăm pe toți patru.

Cu prietenie,

Mircea Eliade

P.S. Îți va scrie fratele lingvistei [Sanda] Golopenția-Eretescu. Încearcă imposibilul ca să-i aduci în USA.

P.P.S. Încă n-am apucat să recitesc *Nouăsprezece trandafiri*.

Aflu chiar acum că părintele [Gheorghe] Calciu[-Dumitreasa] a fost condamnat la zece ani [de] închisoare!

¹ Copie [cu indigoul] (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

CĂTRE CEI INTERESAȚI

April 11, 1974

To Whom It May Concern

Literary critics unanimously agree that Tudor Arghezi is the greatest Romanian poet of this century, and ranks among the most original European poets of our time. The variety and splendor of his poetic *oeuvre*, which unfolded over more than sixty years, can be compared to Goethe's or Hugo's inexhaustible creativity.

Unfortunately, Tudor Arghezi, like his great predecessor, Mihai Eminescu, is poorly known outside of Romania, with the exception of the rather limited circle of those familiar with the Romanian language. The difficulties of translating Arghezi's poetry are tremendous. As a matter of fact, for many years I was convinced that Arghezi is untranslatable, especially into English.

After a close reading of Messers. Michael Impy and Brian Swann's *Flowers of Mildew* (Selected Poems by Tudor Arghezi), I am inclined to renounce my initial skepticism. I admire, firstly, their effort to render the full richness of the original texts, even of idiomatic phrases and those expressions which are archaic or argotic. I also am convinced that their decision to discard rhyme or any attempt to transpose the originals into an equivalent english meter is a wise one. Bearing in mind the important role of rhyme in Arghezi's poetical diction, such a decision certainly increased the difficulties of translation. Yet it has the great advantage of eliminating the risk of disguising Arghezi as a 19th century poet.

In sum, *Flowers of Mildew* represents a splendid poetic accomplishment, and I highly recommend it for publication. The English-speaking public will thus discover a great modern poet.

Very truly yours,

Mircea Eliade

Sevell L. Avery Distinguished Service
Professor of the History of Religions
University of Chicago

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Traducerea românească a prezentei „scrisori-circulare“ fără destinatar nominalizat a fost publicată de Mircea Handoca în *Jurnalul literar*, serie nouă, VII, 1996, noiembrie–decembrie, nr. 39–46, p. 3.

[Traducere]

11 aprilie 1974

Către cei interesați

Criticii literari sînt de acord că Tudor Arghezi este cel mai mare poet român al acestui secol și îl consideră drept unul dintre cei mai originali poeți europeni ai timpurilor noastre. Varietatea și măreția operei sale poetice, ce se întinde pe o perioadă de peste șaiszeci de ani, poate fi comparată cu nescatele creații ale lui Goethe și Hugo.

Din nefericire, Tudor Arghezi, ca și marele său predecesor Mihai Eminescu, este puțin cunoscut în afara României, cu excepția cercului mai degrabă limitat al celor familiarizați cu limba română. Dificultățile traducerii poeziei argheziene sînt imense. De fapt, mulți ani am fost convins că Arghezi este intraductibil, mai ales în engleză.

După o lectură atentă a volumului *Flowers of Mildew (Selected Poems by Tudor Arghezi)* realizat de Michael Impy și Brian Swann, sînt înclinat să renunț la scepticismul meu inițial. Admir, în primul rînd, efortul lor de a reda întreaga bogăție a textelor originale, chiar frazele idiomatice și expresiile arhaice sau argotice. Sînt, de asemenea, convins că decizia lor de a renunța la rimă sau

orice încercare de a transpune originalul într-un echivalent englezesc este bine gândită. Dat fiind rolul important al rimei în dicția poetică a lui Arghezi, o astfel de decizie a amplificat dificultățile traducerii. Au totuși marele avantaj de a elimina riscul denaturării lui Arghezi drept un poet al secolului al XIX-lea.

Pe scurt, *Flowers of Mildew* reprezintă o realizare poetică extraordinară și o recomand călduros pentru publicare. Publicul vorbitor de engleză va descoperi un mare poet modern.

Al D-voastră sincer,

Mircea Eliade

CĂTRE JOAO BIGOTTE CHORAO

le 5 avril [1]979

Mon Cher Collègue,

Je vous remercie pour votre article sur les *Fragments d'un journal*.

Je dois ajouter que les sélections commencent après mon arrivée en France, sept[embre] 1945.

Mon *Journal portugais* (circa 400 pages dactylographiés) reste encore inédit. Je vous assure qu'il abonde en réflexions et notes de lecture à propos de Camões, S. de Miranda, la littérature populaire portugaise, Eça de Queiroz, etc. aussi bien qu'en descriptions (d'Algarve a Viano da Castelo) et en dialogues avec mes amis portugais.

(Peut-être, un jour prochain, je vais publier une „sélection“.)

Avec mes bons souvenirs, votre

Mircea Eliade

Publicată în facsimil de destinatar în *Portugueses*, martie 1988, pp. 46–47

[Traducere]

5 aprilie 1979

Dragul meu coleg,

Vă mulțumesc pentru articolul despre *Fragments d'un journal*.

Trebuie să adaug că selecțiile încep după sosirea mea în Franța, în septembrie 1945.

Jurnalul portughez (circa patru sute de pagini dactilografiate) rămîne încă inedit. Vă asigur că abundă în reflecții și note de lectură legate de Camões, S. de Miranda, literatura populară portugheză, Eça de Queiroz etc., ca și în descrieri (Algarve a Viano de Castelo) și dialoguri cu prietenii mei portughezi.

(Poate, într-o zi nu prea îndepărtată, voi publica o „selecție“.)

Cu plăcute amintiri, al D-voastră,

Mircea Eliade

CĂTRE CLAUDE CONYERS

[Antet tipărit]

History of Religions

June 6, 1985

Claude Conyers

The Encyclopedia of Religion

Macmillan Publishing Company

866 Third Avenue

New York, New York 10022

Dear Mr. Conyers,

Thank you for your letter of 22 May and for the check¹. There is no need to send other checks to Paris. We will be happy if they are waiting for us upon our return to Chicago in the fall.

As you may know from Beverly [Moon], I will soon be sending articles on shamanism and initiation (an overview). Anything else I will compose in Paris and send to Peter [Chemery], who in turn will type up the final version and mail it to you.

Concerning the assignment to write on myth and modern life, which I made the mistake of accepting in a burst of enthusiasm, I have written to Fr. Andrew Greeley and await his answer.

We will leave for Paris on 15 June. In my next letter to Beverly, I will make sure she has my Paris address and will keep both of you posted throughout the summer. Hopefully I will see you in New York in late October. In the meantime I extend every good wish.

Sincerely,

Mircea Eliade

¹ Cecul pe care-l primește la 22 mai 1985 nu e prea „generos“. Pentru multe alte activități mai puțin intelectuale, onorariile sînt mai respectabile.

Iată, mai exact, sumele obținute:

<i>Alchimie. Privire generală</i> (1 500 de cuvinte)	150 \$
<i>Centrul Pămîntului</i> [împreună cu Sullivan] (5 000 de cuvinte)	250 \$
<i>Metale și metalurgie</i> (2 500 de cuvinte)	250 \$
<i>Orientare</i> [împreună cu Sullivan] 1 500 de cuvinte	75 \$
<i>Yoga</i> (2 000 de cuvinte)	200 \$
	925 \$

[Traducere]

6 iunie 1985

Claude Conyers
The Encyclopedia of Religion
Macmillan Publishing Company
866 Third Avenue
New York, New York 10022

Stimate Dle Conyers,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea din 22 mai și pentru cec. Nu va fi nevoie să ni le trimiteți pe celelalte la Paris. Am fi bucuroși dacă ele ne vor aștepta la întoarcerea noastră la Chicago.

Așa cum poate ai aflat de la Beverly Moon, voi trimite curînd articole despre șamanism și inițiere (privire generală). Tot ce voi

scrie la Paris îi voi trimite lui Peter Chemery, care în schimb va dactilografia versiunea finală și o va trimite prin poștă.

Cît despre angajamentul de a scrie despre mit și viața modernă, pe care am făcut greșeala să mi-l iau într-o izbucnire de entuziasm, i-am scris lui Fr. Andrew Greeley și îi aștept răspunsul.

Vom pleca la Paris pe 15 iunie. În viitoarea mea scrisoare către Beverly, mă voi asigura că are adresa mea din Paris și vom păstra legătura peste vară. Sper că ne vom revedea la New York în octombrie. Între timp, vă trimit cele mai bune urări.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

CĂTRE ANANDA K. COOMARASWAMY

I

Bucarest

Str[ada] Palade 43

[le] 14 février 1938

Cher Monsieur Coomaraswamy,

Encore une fois je vous remercie pour les deux brochures *The Nature of Buddhist Art* et *Janaka and yajuavalkya*. Je suis en train de les lire, avec un vif intérêt.

En ce qui concerne la revue *Zalmoxis*, ça sera une archive scientifique et philosophique. Mais vous pouvez publier n'importe quel article. *Zalmoxis* paraîtra deux fois par l'an, en fascicules de 160 pages, format in 8°, avec des collaborations très diverses: J[ean] Przyluski, R[affaele] Pettazzoni, E[mesto] Buonaiuti etc. Je serai heureux de recevoir des prémices de votre travail sur les portes du Ciel. *Zalmoxis* aura un très beau aspect typographique et sera imprimé sur papier de luxe. J'espère qu'[il] sera aussi plus intéressant et plus magnifique que n'importe quel autre bulletin européen d'histoire des religions. Évidemment, si vous ne pouvez

[pas] expédier (jusqu'à 30 mars) une étude écrite spécialement pour *Zalmoxis*, nous pourrions publier en anglais votre conférence *Philosophy of Mediaeval and Oriental Art*. Également, si Mr. [Benjamin] Rowland [Jr.] aura la bonté de nous envoyer son article sur *Buddha = Soleil* — nous serons heureux de le publier dans notre revue. Les articles seront publiés dans leur langue originelle; nous avons renoncé aux versions françaises.

En attendant, je vous remercie, cher Monsieur Coomaraswamy, et je reste votre dévoué admirateur,

Mircea Eliade

Originalul la Universitatea Princeton, New Jersey, Statele Unite ale Americii

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Comunicat de William W. Quinn Jr. prin intermediul prof. Mac L. Ricketts

[Traducere]

București
Strada Palade 43
14 februarie 1938

Dragă Domnule Coomaraswamy,

Încă o dată, vă mulțumesc pentru cele două broșuri: *The Nature of Buddhist Art* și *Janaka and yajnavalkya*. Sînt pe cale să le citesc cu un viu interes.

În ce privește revista *Zalmoxis*, va fi o arhivă științifică și filozofică. Dar puteți să publicați orice articol. *Zalmoxis* va apărea de două ori pe an, în fascicule de 160 de pagini, format în 8°, cu colaboratori foarte diverși: Jean Przyluski, Raffaele Pettazzoni, Ernesto Buonaiuti etc. Voi fi fericit să primesc începuturile lucrării d-voastră despre porțile Cerului. *Zalmoxis* va avea un aspect tipografic foarte frumos și va fi imprimat pe hîrtie de lux. Sper, de asemenea, că va fi mai interesant și mai magnific decît oricare alt buletin european de istorie a religiilor. Evident, dacă nu puteți să expediați (pînă la 30 martie) un studiu scris special pentru

Zalmoxis, putem publica în limba engleză conferința D-voastră *Philosophy of Mediaeval and Oriental Art*. De asemenea, dacă d. Benjamin Rowland jr. va avea bunătatea să ne trimită articolul său despre *Buddha = Soarele* — vom fi fericiți să-l publicăm în revista noastră. Articolele vor fi publicate în limba lor originală; am renunțat la versiunea franceză.

În așteptare, vă mulțumesc, dragă Dle Coomaraswamy, și rămân devotatul D-voastră admirator,

Mircea Eliade

II

Hôtel de Suisse
31, rue Vaneau
Paris 7^e

le 26 août 1947

Cher Maître,

C'est avec le plus grand intérêt que j'ai lu *Symplegades*, reçu aujourd'hui même. Le travail me semble décisif, et je rendrai compte, comme pour vos autres études, à la *R[evue de l'] h[istoire des] r[eligions]*. Vous avez admirablement mis en valeur la multivalence du mythe, et l'analyse finale — le dépassement de la condition humaine à travers toutes les polarités et dans l'instantanée des *nunc*¹ — est digne d'un „maître“. Je serais curieux de savoir ce qu'[']en pense G[eorge] Sarton de votre essai. Je connais G. Sarton (par correspondance, bien entendu) depuis près de vingt ans, mais la guerre a interrompu nos relations. J'apprécie son énorme savoir et son universalisme. Est-ce qu'il pense toujours que l'alchimie est une pré-chimie? Je me suis occupé un peu, il y a déjà longtemps, de l'alchimie orientale (malheureusement, j'ai publié deux petits livres en roumain) et j'ai prétendu que l'alchimie n'est devenue que par dégénérescence, par décrépitude et ignorance une pré-chimie; elle était une technique spirituelle et une science cosmologique.

Vous avez raison dans vos critiques du Kenyon College Conference. J'ai passé plus de trois ans aux Indes, toujours parmi les Indiens, même quand je vivais à Calcutta, et je me suis rendu

compte (bien que j'avais seulement vingt-et-un ans) de la stérilité de l'influence occidentale. Mais je crains, maintenant, une influence encore pire: celle de la Russie Soviétique. J'ai rencontré déjà des orientaux gagnés à la soi-disante „cause du prolétariat“, et c'est seulement alors que j'ai compris ce que veut dire le Kali-yuga.

Je vous suis gré d'avoir cité de nouveau ma phrase du *Zalmoxis II*. Avez-vous reçu *Le problème du chamanisme*? Avec toute sa sub-structure „scientifique“, je considère cette étude assez importante. Certaines affirmations sont même „révolutionnaires“ pour la *R[evue de l'] h[istoire des] r[eligions]*. Je vous ai déjà écrit que j'ai fini un autre grand article pour la *R[evue de l'] h[istoire des] r[eligions]*, *Le dieu lieu et le symbolisme des noeuds*. Je vous ai abondamment cité. Je pense écrire un article pour la *Review of Religion: Flying Through the Air*.

J'ai écrit à Mr. Hamilton Warren et j'attends sa réponse.

Veillez croire, Cher Maître, en mes sentiments d'admiration et de gratitude,

Mircea Eliade

Originalul la Universitatea Princeton, New Jersey, Statele Unite ale Americii

Xeroxul în arhiva Mircea Handoca, București

Comunicat de William W. Quinn, Jr. prin intermediul prof. Mac L. Ricketts

¹ Acum (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Hotel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

26 august 1947

Dragă Maestre,

Am citit cu deosebit interes *Symplegades*, primită chiar azi. Lucrarea îmi pare decisivă și o voi recenza, ca și pe celelalte stu-

dii ale D-voastră, la *Revue de l'histoire des religions*. Ați pus admirabil în valoare multivalența mitului, iar în analiza finală depășirea condiției umane de-a lungul tuturor polarităților și în instantaneul lui *nunc* e vrednică de un maestru. Aș fi curios să știu ce gîndește George Sarton despre eseul D-voastră. Îl cunosc pe G. Sarton (prin corespondență, bineînțeles) de aproape douăzeci de ani, dar războiul a întrerupt relațiile dintre noi. Îi apreciez uriașa cantitate de cunoștințe și universalismul. Oare mai crede și azi că alchimia este o prechimie? M-am ocupat puțin, cu mulți ani în urmă, de alchimia orientală (am publicat două cărțicele, din nefericire în limba română) și am susținut că alchimia nu a devenit decît prin degenerare, decrepitudine și ignoranță o prechimie; ea era o tehnică spirituală și o știință cosmologică.

Aveți dreptate în criticile D-voastră din Kenyon College Conference. Am petrecut peste trei ani în India, mereu printre indieni; chiar cînd trăiam la Calcutta, mi-am dat seama (cu toate că aveam numai douăzeci și unu de ani) despre sterilitatea influenței occidentale. Dar mi-e teamă acum de o influență și mai rea: cea a Rusiei Sovietice. Am întîlnit deja orientali cuceriți de așa-zisa „cauză a proletariatului” și numai atunci am înțeles ce înseamnă Kali-yuga.

Vă sînt recunoscător de a-mi fi citat din nou fraza din *Zalmoxis* II. Ați primit *Problema șamanismului*? Cu toată substructura sa „științifică”, consider acest studiu destul de important. Anumite afirmații sînt chiar „revoluționare” pentru *Revue de l'histoire des religions*. V-am scris deja că am terminat un alt amplu articol, *Le dieu lieu et le symbolisme des noeuds*, pentru *Revue de l'histoire des religions*. V-am citat din abundență. Intenționez să scriu un articol pentru *Review of Religion: Flying Through the Air*. I-am scris dlui Hamilton Warren și-i aștept răspunsul.

Vă rog să credeți, scumpe Maestre, în sentimentele mele de admirație și de gratitudine,

Mircea Eliade

CĂTRE HENRY CORBIN*

I

Hôtel Excelsior
Monte-Carlo
le 10 janvier 1952

Mes chers amis,

Meilleurs vœux pour la Nouvelle Année — et mille excuses! Ne croyez pas qu'on vous a oubliés rue Duhesme. Mais quelle vie! Quel métier maudit le nôtre, quel automne celui qui vient heureusement de s'achever! Immunisé contre la grippe, j'ai attrapé — je ne sais pas quoi exactement: rhumatisme, sciatique, neurasthénie osseuse? Une douleur, en tout cas, encore non-identifiée: la douleur disponible, anonyme, en pleine liberté créatrice (et comment!). Attirée par mon immunité, cette inconnue m'a choisi à la veille de notre départ pour la Suède. Nous avons renoncé au voyage septentrional — et j'ai bien regretté les semaines perdues pour la préparation des conférences. Tout notre programme a été bousculé. J'avais pensé réunir quelques textes, les refondre, les amplifier: presque deux mois de travail, mais aucun résultat; ce petit livre fait de fragments est encore inachevé. Impossible de travailler rue Duhesme; impossible de travailler ailleurs. Même notre patience d'apatrides a finalement cédé. Et depuis trois semaines nous sommes sur la Côte, joliment installés dans un hôtel décent et tranquille. Nous avons décidé de changer d'horizon, non seulement de climat: j'ai laissé l'inutile science de la pré-sagesse à Paris, et j'ai retrouvé le manuscrit de mon pauvre vieux roman inachevé. J'ai devant moi presque deux mois de liberté: je vais les consacrer aux grands songes, tristes consolateurs. Début mars nous rentrons à Paris et je reviendrai sérieux: articles, compte-rendus, conférences.

Pour l'instant, je me sens très, très bien. Abandonné par l'inconnue, j'ai réintégré la douce condition humaine. Mes os ont renoncé à toute ambition de neurasthénie et partant, de métaphysique (cf. Cioran) sur leur propre niveau existentiel. Je suis redevenu

normal — hélas! J'ai failli identifier la mal-connue, la discrète, la disponible, mais je n'ai pas eu la chance d'être enregistré par les annales de la médecine.

Voici notre histoire. Elle est suffisamment mouvementée. Maintenant, nous sommes heureux: j'écris, et Christinel tape à la machine les premiers chapitres de mon roman.

Je vous souhaite encore une fois *many, many happy returns*¹, et je vous prie de croire en ma très sincère amitié,

Mircea Eliade

Publicată în volumul *Henry Corbin, Cahier l'Herne*, 1981, nr. 39, Éditions de l'Herne, Paris, p. 325.

* Henry Corbin (1903–1978), filozof și istoric al religiilor, director de studii la *École des Hautes Études* și director al Departamentului de iranologie al Institutului franco-iranian din Teheran, este primul traducător al lui Martin Heidegger în limba franceză (1939).

Dintre cărțile cele mai valoroase ale lui Corbin, menționăm: *L'imagination créatrice dans le soufisme d'Ibu Arabi* (1958), *Le livre du glorieux Jabir Ibu Hayyan* (1960), *L'homme de lumière dans le soufisme iranien* (1961), *Trilogie ismaélienne* (1961), *Histoire de la philosophie islamique* (1964). Lucrările de istorie a religiilor ale lui Mircea Eliade îl citează pe Corbin la capitolele consacrate islamismului.

¹ La mulți, mulți ani fericiți! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

Hôtel Excelsior
Monte-Carlo

10 ianuarie 1952

Dragii mei prieteni,

Cele mai bune urări pentru noul an și mii de scuze! Să nu credeți că ați fost uitați de cei din strada Duhesme. Dar ce viață! Ce meserie blestemată asta a noastră, și ce toamnă cea care din fericire s-a terminat. Imunizat împotriva gripei, am căpătat nu știu ce exact: reumatism, sciatică, neurastenii osoasă? O durere, în orice caz, încă neidentificată, durere disponibilă, anonimă, în plină libertate creatoare (și încă cum!). Atrasă de imunitatea mea, această

necunoscută m-a ales în ajunul plecării noastre în Suedia. Am renunțat la călătoria septentrională — și am regretat mult săptămânile pierdute pentru pregătirea conferințelor. Întregul program ne-a fost dat peste cap. M-am gândit să strâng câteva texte, să le reiau, să le amplific: aproape două luni de muncă, dar fără nici un rezultat; această cărticică făcută din fragmente e încă neterminată. Imposibil să lucrezi în strada Duhesme; imposibil să lucrezi în altă parte. Chiar și răbdarea noastră de apatrizi a cedat pînă la urmă. De trei săptămîni sîntem pe Coastă, bine instalați într-un hotel decent și liniștit. Am hotărît să schimbăm orizontul, nu numai climatul; am lăsat la Paris inutila știință a preînțelepciunii și am regăsit manuscrisul sărmanului meu roman neterminat. Am în fața mea aproape două luni de libertate; le voi dedica marilor vise, triste consolatoare. La începutul lui martie, ne vom reîntoarce la Paris și voi redeveni serios: articole, recenzii, conferințe.

Pentru moment, mă simt foarte, foarte bine. Părăsit de necunoscută, am revenit la plăcuta condiție umană. Oasele mele au renunțat la orice ambiție de neurastenie și, ca atare, de metafizică (cf. Cioran) asupra propriului lor nivel existențial. Am redevenit normal, din păcate. Am fost cît pe-acî să identific necunoscuta, discreta, disponibilă, dar n-am avut șansa de a fi înregistrat în analele medicinei.

Iată povestea noastră. E suficient de agitată. Acum, sîntem fericiți: eu scriu, iar Christinel bate la mașină primele capitole ale romanului meu.

Vă doresc încă o dată *many, many happy returns* și vă rog să credeți în sincera mea prietenie,

Mircea Eliade

II

le 22 novembre 1952

Bien chers Amis,

Mille mercis pour votre lettre. Je vous réponds avec un grand retard, car nous avons été bousculés par d'innombrables ennuis

et besognes. Enfin, nous avons tout de même une chance: dès la semaine prochaine, on s'installe de nouveau 62 bis, rue de La Tour, Paris 16e. Très gracieusement le Dr. Laforgue nous a cédé son appartement. J'espère pouvoir travailler là-bas. J'ai perdu deux mois avec des choses sans intérêt.

J'ai vu Brice Parain. Il a lu avec intérêt le volume, et actuellement un autre est en train de le lire. (C'est la règle de la maison: deux lecteurs!) Il m'a promis de vous écrire prochainement. Avec Gallimard il faut patienter... À son tour, Payot m'a demandé s'il peut compter sur votre livre à la fin de 1953. Je lui ai répondu en le rassurant: il aura son manuscrit en temps utile. Dès que je recevrai les éditions de Téhéran, je lui montrerai les beaux volumes de textes persans. Payot a un faible pour les sciences qui lui sont inaccessibles!...

Comme vous voyez, nous sommes déjà installés chez [René] Laforgue. Beaucoup d'espace, mais presque pas de lumière. Depuis notre séjour en 1950, plusieurs bâtiments ont envahi le paysage. Hélas! le ciel s'est rétréci: on allume les lampes immédiatement après le déjeuner. Je m'imagine en Laponie: trois heures de jour, le reste appartient à la Nuit féconde. Nous nous réintégrons à la Grande Mythologie. Retour aux sources, comme dirait Cioran (et lui, il n'est pas psychanalyste...).

En tout cas, nous sommes très heureux d'avoir un gîte. J'espère pouvoir travailler, même avec une lumière artificielle. Ces quatre mois je vais les dédier à mon pauvre roman, abandonné un après-midi ensoleillé à Monte-Carlo. J'ai grand besoin de retrouver le jeu, l'imagination, le rêve: car je me dessèche avec une rapidité troublante. Mon seul espoir relève de ma condition d'apatride: n'ayant pas de nationalité, je ne risque aucun honneur officiel; donc, ni Sorbonne, ni charges honorifiques. Mais il importe de ne pas compromettre cette dernière chance: celle d'un *destier-rado*¹. Donc, je m'empresse d'en profiter...

Toujours durant ces quatre mois de liberté je travaillerai à la refonte de mon *Yoga* de 1936. J'ai commencé cette besogne depuis

mon séjour à Oxford, en 1940. Comme j'habite à deux pas du Musée Guimet, le travail de mise au point sera beaucoup facilité.

Je vous ai envoyé, par Gallimard, un petit livre, *Images et symboles*. Pour vous, il n'y a d'inédit que l', „Avant propos“ et les „Conclusions“.

Je n'ai pas encore vu ni [Henri-Charles] Puech, ni [Georges] Dumézil. Là-bas, rue Duhesme, j'étais comme emprisonné; rarement je descendais rive gauche, reprendre contact avec moi-même.

Christinel est terriblement agitée dans „son“ appartement. Elle vous embrasse et vous promet d'écrire très prochainement. Mes hommages à Stella, et je vous embrasse, cher Henry, bien amicalement,

Mircea Eliade

Publicată în volumul *Henry Corbin, Cahier l'Herne*, 1981, nr. 39, Éditions de l'Herne, Paris, p. 327

¹ Surghiunit (*lb. sp.*) (*n. ed.*).

[Traducere]

22 noiembrie 1952

Dragii mei prieteni,

Mii de mulțumiri pentru scrisoarea D-voastră. Vă răspund cu mare întârziere, căci am fost sîcîiți de nenumărate necazuri, și de muncă. În fine, avem totuși o șansă: începînd cu săptămîna viitoare, ne vom instala din nou în strada de la Tour 62 bis, Paris 16. Foarte amabil, doctorul Laforgue ne-a cedat apartamentul. Sper să pot lucra acolo. Am pierdut două luni cu lucruri lipsite de interes.

L-am văzut pe Brice Parain. A citit cu interes volumul, iar în prezent o altă persoană este pe cale să-l citească (este regula casei: doi lectori!). Mi-a promis că vă va scrie curînd. Cu Gallimard, trebuie să avem răbdare. La rîndul său, Payot m-a întrebat dacă poate să conteze pe cartea D-voastră la sfîrșitul anului 1953. I-am răspuns, asigurîndu-l că va avea manuscrisul în timp util. De îndată ce voi primi edițiile de la Teheran, îi voi arăta frumoasele

volume de texte persane. Payot are o slăbiciune față de științele ce-i sînt inaccesibile!...

Cum vedeți, sîntem deja instalați la familia Laforgue. Mult spațiu, dar aproape deloc lumină. După șederea noastră în 1950, numeroase clădiri au invadat peisajul. Vai! Cerul a devenit mai strîmt. Aprindem lămpile imediat după prînz. Îmi închipui că sînt în Laptonia: trei ore ziua, restul aparține Noptii fecunde. Ne reintegrăm în Marea Mitologie. Reîntoarcerea la izvoare, cum ar spune Cioran (iar el nu e psihanalist).

În orice caz, sîntem foarte fericiți de a avea un culcuș. Sper să pot lucra chiar și la lumină artificială. Aceste patru luni le voi dedica sărmanului meu roman, abandonat într-o însorită după-amiază la Monte Carlo. Am mare nevoie să regăsesc jocul, imaginația, visul; căci mă usuc cu o repeziciune tulburătoare. Singura mea speranță ține de condiția mea de apatrid: neavînd naționalitate, nu risc nici o onoare oficială; deci nici Sorbona, nici însărcinări onorifice. Nu trebuie să compromit însă această ultimă șansă: aceea a unui *destierrado*. Mă grăbesc, așadar, să profit de acest lucru.

Tot pe parcursul celor patru luni de libertate, voi munci la refacerea volumului meu *Yoga* din 1936. Am început această muncă din timpul șederii mele la Oxford, în 1940. Cum locuiesc la doi pași de Muzeul Guimet, munca de punere la punct va fi mult ușurată.

V-am trimis prin Gallimard o cărticică, *Images et symboles*. Pentru D-voastră, inedite nu sînt decît „Cuvîntul înainte“ și „Concluziile“.

Nu i-am văzut încă nici pe Henri-Charles Puech, nici pe Georges Dumézil. Acolo, în strada Duhesme, eram ca întemnițat; rareori coboram pe malul stîng, ca să reiau contactul cu mine însumi.

Christinel e teribil de agitată în apartamentul „său“. Vă îmbrățișează și vă promite să vă scrie foarte curînd. Omagiile mele pentru Stella, și vă îmbrățișez, dragă Henry, cu prietenie,

Mircea Eliade

III

62 bis, rue de la Tour
Paris

le 30 décembre 1952

Mon cher Ami,

J'ai reçu l'article Samedi soir, il y a trois jours. Je viens de le relire tout à l'heure, et je sors ébloui. Je vous en félicite et surtout je vous remercie de tout cœur de nous l'avoir donné. Rarement j'ai lu texte plus dense et plus lumineux. Je ne parle pas seulement de l'exégèse jungienne — la première qui soit congéniale à la pensée du maître — mais aussi aux pages finales sur le mazdéisme (plus riches, plus lumineuses que les bibliothèques des philologues et des historiens), mais aussi des pages sur la sophiologie et l'angélologie. Tout est parfait, éclatant de sève, robuste! Je vous embrasse. Et je me permets de vous demander pourquoi n'obtiendrez-vous — de façon violente, s'il le faut! — quelques semaines tous les trimestres pour vous abandonner à des études philosophiques de ce genre; c'est-à-dire, à la rédaction de textes rapides, qui ne vous épuisent pas par leur documentation. Car, tout comme Saint Augustin ou [Miguel de] Unamuno, vous pensez le crayon à la main: il vous est indifférent quel livre vous lisez, car c'est toujours votre pensée profonde et personnelle que vous poursuivez. Je me suis rendu compte en relisant l'exposé magistral de l'*Antwort*. Je n'ose plus lire ce livre maintenant: j'ai peur d'en être bien déçu... Coïncidence étrange (ou synchronicité?), j'ai fait la connaissance du Père van der Mensbrugge le soir même où j'avais reçu votre manuscrit et j'avais déjà lu une dizaine de pages. Je lui ai parlé, bien entendu, de vous et de votre article. Il vous aime bien, il m'a prié de vous envoyer ses souvenirs — mais il n'arrive pas à comprendre que vous intéressiez à Jung. (D'ailleurs, il ne le connaît pas.). [...]

Heureusement, je travaille bien, à des livres improbables, comme dirait Cioran. *Images et symboles* ne contient que peu de pages inconnues de vous. J'attends le Sohravardî...

Mircea Eliade

Publicată în volumul *Henry Corbin, Cahier l'Herne*, 1981, nr. 39, Éditions de l'Herne, Paris, p. 326

[Traducere]

Rue de la Tour 62 bis
Paris

30 decembrie 1952

Dragul meu prieten,

Am primit articolul sîmbătă seara, în urmă cu trei zile. L-am recitit chiar adineauri și sînt uluit. Vă felicit și, mai ales, vă mulțumesc din toată inima că mi l-ați dat. Rareori am citit un text mai dens și mai luminos. Nu vorbesc numai despre exegeza jungiană — prima care se dovedește congenială cu gîndirea maestrului —, ci și despre paginile finale asupra mazdeismului (mai bogate, mai luminoase decît bibliotecile filologilor și istoricilor), ca și despre paginile asupra sofologiei și angelologiei. Totul e perfect, strălucind de sevă, robust. Vă îmbrățișez! Și îmi permit să vă întreb de ce nu obțineți — într-un mod violent dacă trebuie — cîteva săptămîni în fiecare trimestru pentru a vă cufunda în studii filozofice de felul acesta; adică în redactarea unor texte rapide, care nu vă epuizează prin documentarea lor. Căci, la fel ca Sfîntul Augustin sau Miguel de Unamuno, gîndiți cu tocul în mînă; vă este indiferent ce carte citiți, pentru că ceea ce urmăriți neconținut este gîndirea dumneavoastră profundă și personală. Mi-am dat seama de aceasta, recitind magistrala expunere din *Antwort*. Nu mai îndrăznesc să citesc această carte acum; mi-e frică să nu cumva să fiu foarte dezamăgit. Stranie coincidență (sau sincronism?), am făcut cunoștință cu Părintele van der Mensbrugge chiar în seara cînd am primit manuscrisul D-voastră și cînd citisem deja vreo zece pagini. I-am vorbit bineînțeles de D-voastră și de articolul D-voastră. Ține mult la D-voastră și m-a rugat să vă transmit bunele lui gînduri, dar nu reușește să înțeleagă de ce vă interesează Jung. (De altfel, încă nu-l cunoaște.)

Din fericire, lucrez cu spor, la cărți improbabile, cum ar spune Cioran. *Images et symboles* nu conține decît puține pagini necunoscute de D-voastră. Aștept Sohravardî...

Mircea Eliade

CĂTRE BRUTUS* ȘI TANTZI COSTE

I

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

22 octombrie 1947

Dragă Brutus,

Îți mulțumesc pentru toate opintirile tale neobosite de a-mi veni în ajutor. Cînd mă gîndesc la bătaia de cap pe care ți-am dat-o de vreo doi ani încoace, mă simt, așa cum era [Jean-Victor] Vojen în liceu, „puțin jenat“, adică, în realitate (și vorbind pe registrul oamenilor normali, nu al geniilor dannunziene), plictisit de puținul meu noroc. Cum îți mai spuneam însă, nu mă las bătut cu una cu două. Am aflat că [Florin] Zaharia a plecat la Bruxelles, dar gazda lui m-a asigurat că-l voi putea regăsi la Paris către începutul lui noiembrie. Mă voi duce la el, îl voi scula din somn și-i voi cere banii. Dacă refuză, îi voi scrie lui Faur.

În ceea ce privește pe [Emil] Marinescu, să dea Dumnezeu să-ți reușească ultima încercare. Mă gîndesc mai ales la Emil [Cioran]. Eu o am cel puțin pe Giza, care luna aceasta a încasat vreo 12 000 [de] franci. [Nicolae I.] Herescu mi-a vorbit de 100 [de] franci elvețieni, pentru care-ți mulțumesc și pe care îi adaug la catastif. Dragă Brutus, dacă pînă în 1949 nu sînt în stare să-ți achit toate aceste datorii, înseamnă că steaua mea e grozav de somnoroasă! Dar — ...grijania ei de stea!... — tot am s-o silesc să urce pe un firmament oarecare, dincolo sau dincoace de Ocean! Într-o lună, voi avea rezultatul definitiv din Arizona. Din nenorocire, a murit Ananda Coomaraswamy! A murit înainte de a-l cunoaște, deși

ne-am scris de doisprezece ani. Săracul de el, aranjase totul înainte să se prăpădească și avusesem timp să iau legătura cu directorul noii Universități, care-și deschide porțile în toamna 1948.

Îți mai spun un secret: este probabil ca de la 1 ianuarie să am din nou o situație universitară, și bine retribuită, în Franța. A intervenit, de data asta, *Centre National des Recherches Scientifiques*, care are libertatea de a nu cere avizul guvernelor respective. Aș putea fi numit *maître de recherches*, retribuit de *Centre*, cu gradul *maître de conférences* la *Hautes Études*, unde aș ține din când în când o serie de conferințe. După cum vezi, franțuzii s-au dat peste cap ca să anuleze vetoul lui [Simion] Stoilo[w]. Vestea asta o ții pentru tine, cel puțin pînă voi primi decizia oficială și primul cec. Cu Sorbona mea și pălăriile Gizei, de la 1 ianuarie o voi scoate la capăt. Iar în 1948 sînt hotărît prin orice mijloace să „obțin decizia“ pe piața franceză. Cu toate ghinioanele care mă urmăresc, primele două cărți trebuie să apară.

[Henri-Charles] Puech îmi spunea zilele trecute că se va duce personal la Gallimard să ceară punerea sub tipar a *Prolegomenelor*, pe motivul că „studenții tuturor facultăților franceze au nevoie de o asemenea carte!“

Eu însă, obișnuit cu nenorocul, nu-mi fac prea mari iluzii și-mi văd înainte de treabă, convins că singurul lucru pe care sînt într-adevăr stăpîn este producția mea. Încheiat fiind primul volum din *Prolegomene* (700 [de] pagini dactilografiate), m-am zvîrlit într-o *Vie de Balzac*, scrisă mai ales pentru USA. După ce voi scăpa și de această carte, voi fi liber să mă reîntorc, pentru cîtiva ani, la literatură. Dar, pînă atunci, vom mai sta de vorbă.

Dragă Brutus, asta este ultima scrisoare ce ți-o adresez la Lis[a]bo[n]a. Nu vreau să mă gîndesc la ceea ce a însemnat pentru noi toți viața petrecută acolo. Cu plecarea voastră, se rupe încă ceva din mine. Mă voi simți, aici, mai singur. Știu că, atunci cînd se va desprinde vaporul vostru de țarm, vă veți aduce aminte de Nina și de prietenia noastră legată în acei ani cînd fericirea părea încă probabilă. Te voi întovărăși cu gîndul pînă la noul vostru țarm. Dumnezeu să vă păzească și să ne ajute tuturor să ne reîntîlnim acolo unde ne este inima. Vă îmbrățișez cu tot dorul!

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

* Brutus Coste (1910–1984) jurist și diplomat la Paris, Londra, Washington și Lisabona, colaborator al lui Grigore Gafencu. Între 1947–1953, a fost consilier al generalului Rădescu, conducătorul comitetului național al exilului.

A fost bun prieten cu Mircea Eliade, care-l menționează de nenumărate ori în memorialistică.

II

Hôtel de Suède

31, rue Vaneau

Paris 7^e

25 decembrie 1947

Dragă Brutus,

Sărbători fericite! Și cele mai calde urări pentru Anul Nou 1948, pe care vi le face, ție și lui Tantzi, un prieten din Europa. Inutil să spun mai mult. Veștile din Paris sînt numeroase și pasionante, dar cred că le-ai aflat deja. O veche idee a mea a grupărilor profesionale a[le] românilor din străinătate a început să prindă cheag. Există deja comitete de inițiativă a[le] grupărilor profesioniștilor intelectuali, a[le] inginerilor, medicilor etc. De cîtva timp, se lucrează și la un organism mai mare: o Adunare a Românilor din Străinătate, alcătuită pe deasupra partidelor, în care se vor integra atît grupările profesionale de care-ți vorbeam, cît și orice alt grup compact sau subțirel, de orice natură ar fi, cu singura excepție a canaliilor sau șmecherilor de teapa lui Costel Constantinescu. Sosesc mereu români din țară. În curînd, vor veni Sabin Mănuilă și cu alți fruntași național-țărăniști, care au trecut deja frontiera. Trebuie să-ți spun că toți acești oameni (am vorbit cu cîtiva: [Remus] Țețu, H[orațiu] Comanici, Col. Cozoaia etc.) sînt perfect informați asupra dificultăților cu care vă luptați voi acolo, la N[ew] York, ca să puteți alcătui Comitetul. Evident, în țară au loc decantări și selecții precipitate sub focul inamicului, și criteriile sau valorile pe care le cunoșteam noi pînă acum sînt de mult depășite, dacă nu chiar desuete. Vei afla amănunte cînd vei vorbi cu Sabin Mă-

nuilă. În această totală prefacere, am fost măgulit (și chiar fericit) aflînd că tînăra generație de studenți și luptători mă urmărește de departe, cu același interes cu care m-a urmărit generația noastră și că îmi trimit, cum pot și prin cine pot, îmbărbătare. Mi se spune că unele dintre cărțile mele (*Oceanografie, Fragmentarium*) de mult epuizate au fost *transcrise* cu mîna de anumiți „admiratori”. Textele nu meritau, în orice caz, o asemenea onoare. Dar gestul m-a impresionat.

Îți scriu în grabă, pentru că sînt surmenat și, dacă nu apuc să stau de vorbă cu tine în ziua de Crăciun, Dumnezeu știe cînd am să mai pot. Lucrez pînă în zori, cum îi scriam lui Tantzi, ca să termin și să perfectez vol[umul] I din *Prolegomene*, care (dac-o vrea Dumnezeu) intră sub tipar, la Payot, în 10 ianuarie. Abia după acea dată voi fi ceva mai liber. Ieri, de Moș Ajun, am fost la [Leontin-Jean] Constantinești. Era acolo și tînărul liberal-revoluționar [Remus] Țețu, care ne-a povestit aventurile lui prin pușcării. Este un semn bun să vezi bătrînul partid liberal regăsindu-și fervoarea revoluționară și chiar inevitabila aureolă naiv-patetică a începuturilor sale din 1848. Intrarea în clandestinitate a întregii opoziții românești transformă toată țara într-o Gardă de Fier ceva mai teroristă și ceva mai puțin bine organizată decît arhetipul ei din 1938–39. Cum se răzbună istoria! Dacă cei adormiți s-ar mai putea amuza, s-ar clătina cerurile de glumele lui Mișu Polihroniade. Te îmbrățișez cu mult dor, al tău,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

III

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

30 ianuarie 1948

Dragă Brutus,

Nu ți-am scris pînă acum, așteptînd pe General[ul Nicolae Rădescu]. Speram să-mi trimiți ceva vești prin el. Nu-ți poți închi-

pui dezolarea mea, văzîndu-l sosind, în ceea ce mă privește, cu mîna goală. Dar, stînd cu el pe îndelete de vorbă, am înțeles tăcerea ta. Bănuiesc cum trebuie să te simți acum, suspectat și considerat „trădător“ de către oameni pe care tu îi venerai și pentru care erai gata, bunăoară, să rupi prietenia cu mine — să fii suspectat pentru că îndrăznești să-ți faci părerea singur și să-ți urmezi doar propriile tale comandamente morale, și nu interesul de castă. De altfel, înainte chiar de a-l vedea pe General observasem în „clanul“ tău oarecare urzeli secrete. I-am vorbit deschis și răsplat lui Augustin Popa, cînd acesta mi-a repetat ce se aude pe seama ta (cum că „ai fi trecut de partea Generalului“ etc.). La cîteva zile, am avut cîntea să mănînc cu fostul tău șef [George Niculescu-]Buzescu, invitați de Popa. Am început prin a-i spune: „Avem doi prieteni comuni, [pe] Picki și B[rutus] C[oste]!“ Foarte amabil cu mine, mi-a vorbit cum era de așteptat de Picki, iar despre tine mi-a strecurat aceleași șoapte mai demult auzite, adăugînd că planul tău nu e fericit alăturîndu-te de un bătrîn etc. și depărtîndu-te de camarazi. Îți închipui cu cîtă plăcere am pus lucrurile la punct. (În paranteză, mă pot lăuda că i-am spus lui Buzescu, politicos și blînd, tot ce-am spus despre el și în spatele lui — căci încă nu-l cunoșteam în ultimii doi ani.)

Încă nu s-a ajuns pînă astăzi, vineri, ora 7 seara, la un acord. Dar Generalul le-a dat un ultimatum care expiră în cîteva ceasuri. Apoi, va convoca Adunarea. Restul, cred că știi ce va urma. Venirea lui R. cu Iliescu, faptul că au tras la fund Hotărîrea și că nimeni nu poate vedea, nici telefona Generalului decît *prin* Iliescu a[u] făcut o proastă impresie. M-am grăbit să i-o transmit Generalului. I-am atras atenția și despre alte urzeli care se țes în jurul lui: tătărescienii și carliștii, încîntați de eventuala ruptură, intră pe fir. [J.] Pangal a susținut teza (către A[ugustin] Popa) că [Gheorghe] Tătărescu a salvat coroana etc. Franasovici, mi se spune, a stat trei zile la [V.] Tilea. În orice caz, sînt oameni care vor să transforme lupta contra clanului [Barbu] Știrbey—[George Niculescu-]Buzescu într-o luptă contra partidului național-țărănesc. Este o atmosferă preelectorală în Paris[ul] românesc care-ți face rău. Se dezlănțuie atîtea ambiții asuprite și vanități rănite, încît mă vi-

sez în cabana mea himalayană ca într-un paradis pierdut. Și, cu toate acestea, de o săptămână nu fac altceva decât să văd oameni și să le spun ce se cuvine. Sînt un umil ucenic al lui Dinu Noica...

Am primit 25 000 [de] franci de la [Emil] Marinescu și i-am mulțumit pe loc. A treia zi, am încasat un scont de 25 000 de franci de la Payot... Eram, cum se spune, în culmea fericirii. Ieri dimineață, bomba: anularea biletelor de 5 000 [de] fr[anci]. Am rămas cu 2 000 [de] fr[anci] în buzunar. Restul, în tranșe, în următoarele patru luni. După cum vezi, nu sînt făcut să am bani.

Îmbrățișări prietenești lui Tantzi și ție,

Mircea

P.S. Am primit 20 [de] dolari din partea dlui Martin. I-am răspuns mulțumindu-i, dar rugîndu-l să considere acest dar ca [pe] un împrumut pe termen lung, făcut unui cărturar român care speră să se descurce curînd. De la [Florin] Zaharia, 4 000 [de] fr[anci] acum cinci săptămîni și de atunci nimic, cu toate apelurile pe care i le-a făcut Faur, ținut de mine la curent. Eu mă descurc cu ce cîștigă Giza și sconturile de la Payot. Dar Emil [Cioran] e într-o situație disperată. Am rugat-o pe Maruca Enescu-Cantacuzino să încerce în USA un împrumut la [Nicolae] Malaxa, garantat de mine și, la nevoie, și de alții. Dacă nici asta nu reușește, tu crezi că ai putea face ceva prin [Emil] Marinescu?

E drept, Adunarea Românilor din Străinătate speră să obțină curînd, după organizarea ei, destule fonduri ca să poată întreprinde o acțiune de ajutorare a celor nevoiași. Cum Adunarea dispune de energii ca [Gabriel] Bădărău și Leontin [Constantinescu], care se vor agita frenetic ca să găsească bani, n-am pierdut speranța să văd pe Emil cu un minim vital de 6 000 [de] fr[anci] pe lună asigurați. Dar pînă atunci va mai trece ceva vreme.

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

IV

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

10 februarie 1948

Dragă Brutus,

Scrisoarea ta, primită aseară, a fost remisă personal dlui General [Nicolae Rădescu] azi-dimineață. Relativ la cele ce-mi scrii, iată, pe scurt, care e părerea mea. Ideea revistei e bună și mă voi consulta cu ceilalți prieteni, ca să întocmim un plan pe care să ți-l trimitem. Personal, voi colabora numai sporadic. Nu mai cred în utilitatea manifestărilor culturale pe plan național și, mai ales, în limba română. Dar, evident, mă supun părerii majorității, care cere o asemenea revistă.

Am dat sfoară în țară (fără ca totuși să precizez despre ce e vorba) privitor la cei doi preoți hirotonisiți. Îndată ce voi afla lucruri precise, te voi informa. Mi se pare excelentă ideea înființării unei Academii Teologice. Profesori de teologie și filozofie cred că s-ar găsi printre noi. În ceea ce mă privește, dacă nu voi reuși prin alte mijloace să obțin viza și o întrebuințare utilă în USA, voi accepta cu dragă inimă să predau filozofia și istoria religiilor la Detroit (ce nu face omul ca să ajungă în America?!) Evident, aș fi preferat să pot lucra într-un mare centru de cultură, la Columbia University sau la Harvard U[niversity], ca să-mi pot continua cercetările și pregăti traducerea cărților deja terminate. Dar, repet, mă voi acomoda și la asta. În orice caz, mă voi consulta, pentru a întocmi de pe acum lista corpului profesoral...

Îți trimit alăturat raportul pe care l-am înaintat Generalului, la cererea lui, și în care sînt indicate cîteva mijloace practice prin care s-ar putea veni în ajutorul studenților și intelectualilor români din străinătate. Am însă groază de birocrație și hîrtii. Dacă nu se va trece *urgent* la lucru efectiv, las locul altora să se afle în treabă.

Cum prea bine spui, în ceasul al doisprezecelea s-a ajuns la un fel de înțelegere. Să dea Dumnezeu să dureze! Impresia mea este că, în locul vechiului clan, s-au ivit acum alte două-trei clanuri, cu interese meschine de apărat. Generalul este un înger, dar

ce poate face dacă zilnic se strecoară lângă el fel și fel de epave, ambițioși, intriganți? Cum vrei să se creeze o atmosferă de încredere și loialitate, dacă în preajma Generalului se află un agent al lui [M.] Moruzov ca Iliescu? Neavînd nimic de a pierde, nici de a apăra, i-am spus Generalului tot ce cred eu și se vorbește în oraș despre acești oameni. Mi-a dat dreptate. Uneori, m-a și ascultat (cum a fost, bunăoară, în cazul lui Costel C., care „intrase din nou pe fir“).

În privința Comitetului, Generalul m-a propus, și ceilalți (în afară de [Mihail] Fărcășanu) m-au acceptat. I-am vorbit Generalului o jumătate de ceas, arătîndu-i că interesele mele (cărți din țară, care încă se retipăresc; familia, anumite aranjamente la Paris etc.) m-ar sfătui să refuz această extremă cinste, că îmi voi risipi o bună parte din timp, că voi avea numai neplăceri etc. — dar că, întrucît e vorba de a găsi un reprezentant al culturii românești și cum, cu sau fără modestie, eu *sînt* la această oră acest reprezentant, accept. Cu o singură condiție: să intru nu numai ca *neutru*, dar ca reprezentant al culturii (alături de [Nicolae I.] Herescu). Generalul mi-a spus azi-dimineață că, în fața unor anumite rezistențe, a fost nevoit să retragă numele meu. Cu atît mai bine, mi-am spus. Dar m-am înfuriat cînd, din altă sursă, am aflat cine au fost „rezistenții“: Bădărău și Iliescu! Asta, dragă Brutus, n-o mai înghit, căci nu mai e vorba de mine, ci de ceea ce reprezint eu ca destin și meserie. Am să-i atrag atenția Generalului cînd se va întoarce de la Rege (pleacă joi, 12 [februarie], și-l vede pe Rege sîmbătă). Eu n-am voit să fiu primar, dar nu înțeleg că la alegerea primarilor să aibă ultimul cuvînt foștii agenți electorali. Ceea ce e mai amuzant e că Bădărău se prăpădește cu dragostea pentru mine. Ce adorabilă zoologie e și politica asta! Dacă n-aș fi primit atîtea SOS din partea studenților și intelectualilor ca să accept orice misiune numai ca să le îndulcesc puțin soarta — de mult m-aș fi retras în Thebaida lui E[mil] Cioran.

Al tău,

Mircea

V

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

28 aprilie 1948

Dragă Brutus,

Îți răspund pe loc și în grabă — căci mâine am o conferință pe care n-am pregătit-o, iar poimâine de terminat un articol. Și s-ar putea să plec săptămîna viitoare la Congresul Europei, de la Haga. Așa că aș amîna prea mult răspunsul.

Îți mulțumesc pentru aprecierile pe care le faci asupra convorbirilor mele „politice“ de la Paris. Nu cred însă că vor avea și o urmare practică. Oamenii sînt așa cum îi știi. Asta m-a și făcut să încep mișcarea de „desprindere“ de comunitatea „politică“ românească. Mă voi ocupa, cît voi mai rămîne la Paris, exclusiv de problemele culturale: conferințe, revistă etc. Fiind considerat „rădescian“, sînt privit cu oarecare suspiciune în cercurile național-țărăniști. Iar încercarea mea de a împăca lucrurile și a spune adevărul m-a făcut să par suspect și în sînul „rădescienilor“. Cum e mai bine!

Dacă mă zbat să plec în USA, n-o fac pentru lipsa de securitate a Franței, ci pentru că, pur și simplu, sper ca acolo să-mi pot cîștiga viața prin scris sau printr-un *research scholarship*¹. Aici, de mai bine de un an, trăiesc din expediente — în bună parte, inventate sau susținute de tine. Generalul mi-a trimis 30 000 [de] fr[anci] în ianuarie și 20 000 în aprilie. Este enorm pentru un om care trebuie să ajute atîția alții. Dar 12 000 [de] fr[anci] pe lună nu-mi ajung cînd numai camera mă costă 8 000. Am luat un avans important astă-iarnă de la Payot, și Giza a avut cîteva luni bune — astfel am scos-o la capăt. Dar idealul meu este să pot fi angajat la Universitate, ca să scap, măcar pentru vreo doi ani, de grija zilei de mâine. De aceea i-am scris lui Mănuilă. Dar văd că etica național-țărănistă nu îngăduie să răspunzi unui autor român care a făcut mai mult pentru cultura românească decît o duzină de profesorași promovați de partid. Așa că mă resemnez.

Am pierdut un timp enorm cu Asociația „Mihai Eminescu” și cu Institutul universitar, făcut de țărâniști. Sper ca, cel puțin aici, conlucrarea să fie posibilă. Mă îngrozește costul revistei în USA. Sper că aici va costa cu mult mai ieftin. Voi informa pe [Georges] Caranfil, să vadă ei ce se poate face cu tipografia.

Am vorbit atîta Generalului de sărăcia lui Emil C[ioran], în-cît admirabilul bătrîn i-a trimis azi 20 000 [de] fr[anci] și l-a invitat să lucreze la ziar, pentru 20 000 [de] fr[anci] lunar. Dar lui Emil îi e teamă să nu se compromită față de țărâniști și, pe de altă parte, declară că nu se interesează de politică și jurnalism. Ar prefera să lucreze la revistă. I-am scris Generalului în acest sens. Vezi și tu ce se poate face.

Voi comunica lui Bădescu și [Horațiu] Comanici cele necesare. Mi-a apărut primul articol în *Critique*, 9 pagini, 2 800 [de] franci... *Techniques du Yoga* apare săptămîna viitoare. Încă nimic ferm despre celelalte cărți. Sînt teribil de ocupat cu cursul de la *Hautes Études* și cu Congresul Internațional al Orientaliștilor (Paris, iulie), unde m-au mobilizat în diverse birouri.

Vești din țară: un nou val de arestări. P[etrișor] Viforeanu, după ce a vîndut *Scînteia* pe stradă și a vorbit la Fundație despre Constituția Republicii Populare — s-a sinucis și a fost incinerat. Sărmanii oameni...

Pe Tantzi și pe tine te îmbrățișez cu mult dor,

Mircea

Cristos a înviat! (Mi-ai făgăduit anul trecut că vom ciocni ouă roșii în țară! Acum, ce mai zici?!)

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Bursă de cercetare (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

VI

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

6 septembre 1948

Dragă Brutus,

Nu ți-am mai scris de mult. Dar nici tu mie! Ce s-a întâmplat? Bănuiesc că ești teribil de prins, așa cum ai fost totdeauna, așa cum vei fi pînă la sfîrșitul vieții. Dar bănuiesc, de asemenea, că se mai ascunde și altceva sub această prelungită tăcere. Îmi închipui că ești dezgustat de cum se desfășoară lucrurile în diaspora românească. Și eu sînt. Uneori, cred că nu mai e nimic de făcut, că sîntem un neam fără noroc și că zîzania dintre noi face și ea parte din nenorocul nostru. Alteori, cînd viața din mine biruie luciditatea, sper din nou: în destin, în miracole, în împăcare.

După cum ai aflat, problema capitală și urgentă a politicienilor noștri din Paris nu este nici Ana Pauker, nici eventuala integrare a României în URSS, ci Generalul R[ădescu]. Se cheltuie mai multă energie în asemenea discuție decît se cheltuie în critica guvernului sau în demascarea, pentru străini, a stării de lucruri din țară. Acum, că există și un ziar, colegii tăi de meserie sînt deplin împăcați — și cu soarta, și cu viitorul. I-am întîlnit zilele trecute și m-am înseninat și eu, văzînd că mai sînt români fericiți în străinătate...

În altă oridine de idei: am strîns, în sfîrșit, întreg materialul Revistei și l-am dactilografiat, ca să fie mai lesne de cules. Nici nu bănuiam că va fi atît de greu să fac pe scriitori să scrie. Dar, cel puțin, mă mîngîie gîndul că va ieși o foarte bună Revistă.

Techniques du Yoga, cum se spune în St. Germain de Paris a un succès fou; tout le monde en parle¹. S-au epuizat șase ediții — deși eu n-am încasat nici măcar drepturile la prima ediție. Gallimard întrece pe Ciornei în tîlhărie. În schimb, tulburat și el de un asemenea succes, se grăbește să-mi imprime celelalte cărți. Vine la rînd *Le mythe de l'éternel retour*. La Payot, *Traité* e sub tipar. Îndată ce apar aceste două cărți, îmi iau drumul spre voi.

Vă trimit ultimul număr din *Paru*, cu un lung interviu (șase pagini!), pe care mi l-a luat Aimé Patri, directorul revistei. Sper

ca măcar o parte dintre cei 38 000 [de] cititori ai lui *Paru* să-mi cumpere cartea. Nu atât pentru banii ce-i voi încasa, ci pentru că gazeta legației a început un violent atac împotriva mea (pe eterna chestie!) și știu că orice succes al meu îi scoate din fire.

Ți-am trimis câteva rînduri de recomandatie a[le] unui domn A. Chabert. Nu-l cunosc. Știu doar că e un mediocru și un teribil băgăreț. Vrea să „intre pe fir“ la General și la „rezistență“. Ți-ne-l sub observație pînă ce te vei convinge personal. Ar fi totuși amuzant ca tocmai unul ca el să-mi obțină un *scholarship*² la Rockefeller.

De acasă, nu mai am nici o veste de patru luni. Nu mai știu nimic nici de familie, nici de prieteni. Toate acestea, pentru că am organizat „Mihai Eminescu“, prin care izbutisem să exasperez pe țărăniști!... Sîntem un neam al dracului, dragă Brutus! Dar sper că voi avea nervi să o înghit și pe asta.

Te îmbrățișez cu drag,

Mircea

P.S. De ce nu i-ai răspuns lui Comanici? Ce fel de exemplu de „civilitate“ dai tu, din preacultivata Americă, unor bieți dunăreni?!

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Are un succes nebun; toată lumea vorbește despre această carte (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

² Bursă (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

VII

Hôtel de Suède

7 septembrie 1948

Dragă Tantzi,

Mă rog, dar tu de ce nu scrii?! Înțeleg — Brutus, că el e bărbat, are treburi și răspunderi — dar voi, vorba lui Zoe, voi „muierile“, ce faceți?!

Ce să-ți spun de Paris? A fost o vară ploioasă și rece, de mă deșteptam în fiecare dimineață fericit că n-am vacanță. Pînă și optimismul lui [Nicolae I.] Herescu a fost dizolvat în acest nesfîrșit diluviu. Eu m-am ales numai cu o criză acută de reumatism, căreia abia douăsprezece injecții cu iod i-a[u] venit de hac. Nu pot spune însă că sînt întotdeauna fericit. Plecarea Gizei mi-a reactualizat mai catastrofic pierderea Ninei. Mă simt uneori atît de singur, încît mă întreb ce mai aștept în lumea aceasta. Nu mă ține la suprafață decît sentimentul că am o operă de realizat (n-ar mai fi fost!). Am destui prieteni, dar nimeni și nimic nu mă po[t] face să uit o istorie al cărui singur martor am rămas. Probabil că toate astea se întîmplă ca să pot vedea și scrie lucruri inaccesibile celorlalți fericiți. Acum, că în cîteva luni mă eliberez de ultimele cărți filozofice ale acestui ciclu (căci va mai veni și altul!), încep să aștept cu nerăbdare mult dorita clipă cînd mă voi putea reîntoarce la uneltele mele de scriitor. Deși în privința succesului nu puteam spera cu nici unul dintre romanele mele succesul obținut cu *Yoga*. Moda pariziană este astăzi filozofia. Eu apar în declinul existențialismului (ca modă, nu ca filozofie). Dacă aș fi cabotin măcar de cinci parale, aș deveni o figură ilustră. Dar deja mi se pare greu de suportat o glorie care-ți aduce zece-cincisprezece scrisori pe săptămîină (la care trebuie să răspunzi!) și infinite invitații (și chiar consultații oculte!). Cred că am răspuns în vara aceasta la peste două sute de scrisori. Dacă ritmul durează, ar trebui să-mi iau un secretar.

De ce-ți spun toate acestea? Ca să vezi ce om sucit sînt. Acum, cînd am reușit, începe să mi se pară toate lucrurile acestea — succese, interviuri, invitații — plicticoase și fără sens.

Mă consolează gîndul că și asta e un fel de propagandă românească și deci este o acțiune utilă momentului istoric actual.

Văd puțin pe ceilalți români. Am ajuns la vorba lui Emil Cioran: românii nu pot fi frecvențați. Mica noastră colonie a devenit un viespar. Virtutea românească este invidia. Descopăr atît de tîrziu acest lucru, încît am rămas paralizat aflînd că în anumite cercuri eforturile mele culturale au fost foarte prost văzute, ele fiind interpretate ca o acțiune politică antidemocratică (citește: rădesciană). Dar eu tot sper că pînă la urmă oamenii își vor veni în fire.

Sînt încă dezolat că mi s-au tăiat toate legăturile cu țara. Am rămas, de patru luni, fără nici o veste. Nu mai știu absolut nimic de ai mei.

Dragă Tantzi, pune te rog mîna pe condei și scrie-mi! Aștept!
Te îmbrățișează cu toată prietenia,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

VIII

Hôtel de Suède

15 octombrie [1948]

Dragă Brutus,

Îți scriu în mare fugă, dar tot e mai bine să primești cîteva rînduri — decît nimic. Așa cum primesc eu (sau, mai precis, cum *nu* primesc). După sosirea Generalului, am tot așteptat ceva de la tine, ca să văd ce mai gîndești și cum te orientezi. După informațiile și zvonurile care îmi ajung mie, lucrurile sînt întocmai așa cum ar fi dorit Ana Pauker să fie. România nu numai că e tot mai împărțită, dar înveninarea dintre grupuri crește mereu. În primul rînd, camarila Jacques M. Vergotti—general Petre Lazăr de lîngă Rege începe să-și dea roadele. Lumea vorbește deja de un nou Urdăreanu, de o nouă Lupească (așa i se spune lui Vergotti). Partidele nu și-au sporit simpatiile, însă au dezarmat o parte din antipatii prin abilitatea jocului lor. Cu deosebirea că, prin atacurile recente la adresa foștilor legionari, au izbutit să rupă și mai adînc unitatea românească. Ana Pauker trece pe planul doi; pe planul întîi al atacurilor, se găse[sc] Sextil Pușcariu, [Jean-Victor] Vojen etc. Vezi deci cum stăm. Legionarii, nici ei nu dau semne de înțelepciune politică. Se încapățînează să pună în față oamenii guvernului de la Viena. Mi-am otrăvit zilele pledîndu-le o formulă de tranziție, fără rezultat. (Dar nu mă dau încă bătut. Cu riscul de a fi considerat „trădător“, am să încerc să le deschid capetele.) Să trecem acum la General. M-am convins, încă o dată, că bătrî-

nul este admirabil intenționat. Nu e vina lui dacă a fost bătut în abilitate de ceilalți. Omul nu știa că are de-a face cu molotovciori. Adevărul este că „acțiunile lui sînt în scădere“. Astă-iarnă, ar fi avut 90% din lumea românească. Astăzi, anumite straturi vor ezita să-l urmeze din toată inima, vreau să spun. S-a cristalizat în jurul lui un stat-major care, din punct de vedere politic, are marele neajuns de a nu fi simpatizat de nimeni. Nu mă interesează valoarea oamenilor, dar adevărul este că în sala lui de așteptare se află în permanență [Remus] Țețu, Leontin[-Jean Constantinescu], Gabriel [Bădărău], col. [I.] Atanasiu, Iliescu etc. — adică tot oameni care au izbutit să realizeze unanimitatea antipatiilor românești. I-am vorbit de vreo două ori în acest sens Generalului. L-am rugat și pe Herescu să-i vorbească. (Și cu tristețe trebuie să adaug că și Herescu e antipatizat!... E o tragedie!) Cred că nu e nimic de făcut. Așa e istoria, merge înainte, bine sau rău, cu cine se nimește să fie în sala de așteptare la ora H. Toate lucrurile acestea, dragă Brutus, ți le spun *numai* pentru tine. Nu scrie nimic Generalului, nu-l mai amări în zadar. [Georges] Caranfil i-a făcut un *rău imens*. Studenții fără burse (pe august, plătite la începutul lui octombrie!), Caromanul înjurat de *absolut* toată lumea, de [Constantin] Antoniadă se știe că primea chirie 25 000 [de] fr[anci] pe lună etc. Dacă Generalul va numi vicepreședinte la *Union démocratique* pe C. Antoniadă, va fi (așa cum i-am spus-o) o catastrofă. Grupul Caranfil e atît de urît, încît au venit la mine oameni să mă roage să nu-l mai pun pe Antoniadă pe scaunul prezidențial la „Mihai Eminescu“, căci altminteri vor sabota conferințele. Antipatia se răsfrînge și asupra mea — ceea ce mi se pare grav, căci pînă astăzi eu eram ori iubit, ori urît — dar nu „antipatizat“. Ideea că fac și eu parte din „clanul“ [Georges] Caranfil a izbutit și un asemenea sentiment. Generalul îmi spune că va pune pe Leontin secretar general la Paris. Te anunț de pe acum ce se va întîmpla: după plecarea Generalului în America, nimeni nu se va mai înscrie în „Uniune“ prin secretariatul din Paris. Bietul Țețu e atît de indiscret, încît se știe absolut tot, de absolut toată lumea ce se întîmplă la Grand-Hôtel, cine vine, ce se vorbește etc. Concluzia este că oamenii încep să se țină deoparte. Mi-e teamă, bunăoară, că la apelul „Uniunii“ nu vor răspunde acei români,

necunoscuți de General, care alcătuiesc majoritatea și al căror cuvânt, în cele din urmă, contează. Cum îți scriam mai sus însă, nu cred că se poate schimba mare lucru. Totul depinde de ce vor face gazdele voastre și de ce fonduri va avea Generalul pentru ajutoarea și evacuarea românimii din Europa. Așa că, în această chestiune, tot la New York se vor decide lucrurile.

Circulă aici o serie de zvonuri, puse în circulație de foștii tăi colegi de carieră, care sapă încet-încet autoritatea Generalului. Se spune anume că la Secretariatul din New York au fost numite două persoane: Barbu N. și... Bill Munteanu! Că lui Bill i-a scos Generalul viza și i-ar fi trimis și bani de drum, dar că Bill ar fi jucat totul și ar fi pierdut, și că acum tu te-ai da în vânt să-i găsești o altă sumă! Se mai spune că banii Generalului vin de la [Nicolae] Malaxa și că acesta ar fi pus condiția să intre și legionarii în Comitet! E curios cum toată lumea știe despre toate aceste amănunte, ceea ce presupune o sursă foarte dinamică. Trecerea lui Truță pe la Paris a înveninat într-un anume sens lucrurile — el spunând pretutindeni că 90% dintre românii americani sînt cu partidele și 100% contra lui [Carol] Davi[l]a. Am remarcat dezorientarea la studenți și la o sumă de „intelectuali“, care vin să mă întrebe tot timpul: „Ce are, domnule, Generalul cu Davilla? Nu cumva or fi amîndoi masoni?“

Dragă Brutus, nu e nevoie să te superi și să negi toate aceste zvonuri, căci eu ți le comunic numai, ca să știi ce spune lumea. Am șovăit mult înainte de a ți le scrie, dar cred că e mai bine să le știi și tu. În ceea ce mă privește, eu sînt resemnat. Știu că nimic pur nu se poate menține pur pînă la mine. În 1938, am aderat la Garda de Fier pentru memoria lui Moța, ca să văd în 1940 o gardă condusă de haiduci, haimanale și semidocti, compromițînd pînă și amintirea idealului lui Moța. Așa e „Istoria“ — de aceea, eu optez pentru Metafizică.

Aștept cîteva rînduri de la tine. Te sărut cu toată dragostea,

Mircea

IX

Hôtel de Suède

31, rue Vaneau

Paris 7^e

27 octombrie 1948

Dragă Tantzi,

Am primit acum câteva zile scrisoarea ta, prima după nu știu câte luni! Te înțeleg și îl înțeleg și pe Brutus. Ceea ce nu înseamnă că mă consolez de tăcerea voastră! Îi voi scrie curînd lui Brutus, ținîndu-l la curent cu „evoluția evenimentelor”. Deocamdată, să discutăm numai între noi. Ți-am expediat un teanc de cărți, dintre cele despre care se discută. Personal, nu cunosc decît *Baudelaire* al lui [Jean-Paul] Sartre și *Au diapazon du Ciel*. (Aceasta din urmă ți-am trimis-o pentru curiozitatea experienței pe care o relatează.) *1848–1948* și *Le grand schisme* se numără printre cele mai inteligente cărți de filozofie politică, și refutarea marxismului este, aici, definitivă. S-o citești și tu. Ți-am trimis ultimul număr din *Critique*, revista la care colaborez și eu (și care a luat premiul celei mai bune reviste franțuzești). Spune-mi dacă să te abonez începînd cu 1949. Îți voi expedia în pachet separat două ex[emplare] *Techniques* — trebuie să trec pe la Gallimard să mai iau.

Nu e nimic dacă s-au pierdut manuscrisele nuvelor. Traducerea era prea proastă. Se ocupă acum cineva să le refacă și-ți voi trimite noua versiune. De altfel, în ianuarie va apărea o excelentă traducere germană. (Va apărea? În Germania, am șase volume sub tipar, dar nu-mi fac nici o iluzie. *Maitreyi*, cules din aprilie, n-a apărut încă. Este eternul meu ghinion, care va crăpa într-o bună zi!)

Abia aștept să apară *Traité* (= *Prolegomenele*) ca să vă trimit un exemplar. Este capodopera mea teoretică. Urmează *Le mythe de l'éternel retour*, pe care, date fiind o seamă de amintiri comune, mi-am îngăduit să vi-l dedic vouă, ție și lui Brutus. Nu are mare valoare o dedicație, dar pentru mine — care nu mi-am dedicat cărțile decît lui Maitreyi și Ninei, după ce le-am pierdut! — au o imensă cîrjă sentimentală: înseamnă că mă simt definitiv legat de oamenii aceia. (Asta nu e nevoie să i-o spui lui Brutus — ca

să-mi păstrez libertatea de a ne certa împreună de câte ori s-ar ivi ocazia!)

Techniques se traduc actualmente în mai multe limbi. În Italia, mi-au cerut-o pînă acum trei editori. Am ales pe cel mai bun și mai bogat. Primesc săptămînal scrisori din lumea întreagă în legătură cu această carte. E amuzant să descoperi cît de mult seamănă între ei nebunii și maniacii, din orice neam ar face parte! Ți-am spus că refacem — cîtiva francezi și cu mine — *Criterionul*? Vom începe la Salle de Géographie o seamă de simpozioane cu subiecte „actuale”: hermetism, alchimie etc. Anumiți scriitori și savanți francezi vin acum la mine ca să-i ajut eu să se „lanseze”. Vezi ce înseamnă să fi fost trei ani în India?...

Nu-ți pune problema cărților. Îți trimit cîte vrei. Lasă-mă să încep măcar să achit din datoria pe care o am către voi. Și, după cum vezi, ți-am comandat și eu o carte americană.

Ai primit scrisoarea Gizei? Mă bucur că se integrează în noua ei viață — și a scăpat de *une belle tranche de foie* și de spălatul vaselor.

Te îmbrățișez cu toată prietenia,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

X

Hôtel de Suède

31, rue Vaneau

Paris 7^e

5 aprilie 1949

Dragă Brutus,

Îți răspund și eu cu mare întârziere la frumoasa scrisoare pe care mi-ai trimis-o de 9 martie. Îți mulțumesc că ți-ai adus aminte de alte 9 martie, din alți ani, cînd fiecare dintre noi era însuflețit de atîtea speranțe! Mi-e milă de tine, dragă Brutus, de toată zba-

terea și eforturile tale într-o adunătură de țigani! Măcar dacă în ceasul al unsprezecelea, în preziua catastrofei, compatrioții noștri vor mai avea timp să se trezească... Mă consolează doar gândul că, în pofida tuturor egoismelor și miopiilor, istoria este în mers. Iar când ne vom întoarce acasă vom întâmpina alte realități și o altă românie decât cea pe care o așteaptă reacționarii noștri, educați politicește în iatacuri, săli de așteptare și pavilioane de vânătoare!...

Să vorbim acum și de ale noastre. Îți mulțumesc din suflet că te interesezi atât de aproape de *Luceafărul*. Alături adevărul prin care te însărcinăm cu încasarea abonamentelor¹. Nu vom putea însă publica studiul lui Roșu. E o revistă a „scriitorilor români în exil”. Primează proza și poezia, în subsidiar eseul și critica literară. Am putea publica, cel mult, un articolăș de două-trei pagini de economie politică — deși și acesta și-ar găsi locul mai degrabă în *U[niunea] R[omână]*. În plus, ne trudim să încurajăm, pe cât putem, *creația* literară. Altminteri, riscăm să facem o revistă-magazin în care să domine critica, eseul, recenzia. Visul meu ar fi să facem din *Luceafărul* revista care să însemne, în istoria literară românească, ce a însemnat numele de *Convorbiri*, în care au apărut poemele lui Eminescu, sau acela de *Viața românească*, în care și-a publicat Caragiale marile sale bucăți de proză. Din nefericire, „scriitorii” n-au prins încă de veste de apariția unei reviste a lor — sau nu s-au născut încă mari scriitori peste graniță. Până acum, n-am primit nici o bucată senzațională, n-am descoperit nici un scriitor nou (și mare!). Dar nu despez. Sînt convins de rezervele nesecătuite ale diasporei românești. Singura mea teamă este să nu fim lăsați în drum. Generalul este foarte bine intenționat, dar mă întreb cât timp va avea bani pentru asemenea opere de autentică valoare culturală (deci, și politică), dar de o minimă actualitate electorală. Am pierdut mai mult timp cu nr. 1 al *Luceafărului* decât aș fi pierdut scriind și tipărind o carte. O sută de scrisori, trei-patru corecturi (ca să iasă greșeli chiar în titluri!), „mii” de telefoane și întâlniri (pentru manuscrise!), alergături pe la prefectură și tribunal pentru autorizații, nopți și zile pierdute scriind adrese pe plicuri și ducînd pachetele la poștă. De abia de la nr. 2 mi-am luat un secretar de redacție pe care-l plă-

tesc eu, ca să împart treburile. Dar aș suferi cumplit să văd întreruptă opera aceasta, care mi se pare importantă mai ales pentru *libertatea* care triumfă în ea. (Și ce admirabil om Generalul, ne-aducându-mi nici o critică pentru toate acele pagini ale lui E[mil] Cioran și A. Andronic, cu care nu este — și nu poate fi! — de acord.) Din iubirea libertății, am acceptat chiar și proza agramată a lui Ciotori...

În numărul 2, vor fi însă mai multe nuvele, incontestabil superioare la tot ce a apărut în primul număr. (Publicăm și un excelent tânăr scriitor ovrei, Alexandru Vona, un băiat de mare talent, plecat din țară cu pașaport spaniol — [Alberto Enrique] Samuel [Bejar y Mayor] — și actualmente inginer la Paris.)

Dar m-am antrenat în neștire!... Să-ți dau câteva noutăți: ai văzut ce admirabil a ieșit nr. 5 din *U[niunea] R[omână]*? E, în bună parte, opera lui A. Andronic. *Maitreyi* s-a epuizat în nemțește. Apare, la toamnă, la Gallimard. *Șarpele* apare de Paști la München și, la Crăciun, la Gallimard. Închipuie-ți că acum editorii umblă după mine! (Între alții, și Grasset — căruia îi voi da, probabil, *Honigberger*).

Pe curînd, dragă Brutus. Te îmbrățișez,

Mircea

P.S. L-am rugat pe [Aron] Cotruș să ne dea ceva, dar e furios că am apelat și la [Alexandru] Busuioceanu. Cioran a colaborat deja (e [semnat] Z.A.).

¹Hôtel de Suède

31, rue Vaneau

Paris 7^e

4 aprilie 1949

Autorizație

Prin prezenta, d. Brutus Coste este autorizat de conducerea revistei *Luceafărul* să facă și să încaseze abonamente la această revistă în Statele Unite. Costul abonamentului rămîne a fi fixat de fiecare abonat în parte, după posibilitățile sale.

Mircea Eliade

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XI

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

16 mai 1949

Dragă Brutus,

Iartă-mă că-ți răspund atît de tîrziu. Mă consolez cu gîndul că ceea ce era urgent în scrisoarea ta — expediția medicamentelor prin avion — a fost împlinit: a treia zi după primirea scrisorii. Am trimis 175 [de] pilule. Cum îți spun, prin avion. Am dat adresa unei prietene franțuzoaice din Paris.

Nu ți-am scris nu pentru că am fost ocupat (întotdeauna, de cînd mă știu am fost ocupat), ci, pentru că sînt, de vreo trei săptămîni, posedat de elaborarea unei preasavante (dar și revoluționare) cărți despre șamanism, pe care am angajat-o la Payot. Asta îmi confiscă și tot timpul, și toată imaginația. Sînt în plin lucru. Aproape că nu mai am ce vorbi cu oamenii.

Dintr-un accident tehnic, *Le Mythe* apare abia peste cîteva zile, în loc să apară, cum trebuia, la începutul lunii. Îți voi trimite primul exemplar cu avionul — căci îți aparține. Este în bună parte opera ta: am putut s-o gîndesc și s-o încep la Cascaes, s-o termin la Paris, într-un timp cînd, afară de Dumnezeu, tu singur aveai grijă de mine. N-am spus asta în dedicație, ca să nu fiu indiscret — dar așa este!...

Am primit acum o lună exemplare din ediția a doua germană a *Maitreyi*-ei și aflu acum că și această ediție s-a epuizat. Am succes, după cum vezi, la nemți. A apărut și *Andronic und die Schlange*, dar încă n-am primit-o. *Traité* continuă să aibă mare succes; s-a ținut un seminar la Groningen și altul la Louvain despre ea. Se traduce în italiană, și Payot discută acum ediția olandeză, suedeză și engleză. Dar e atît de pretențios, încît corespondența durează...

Nu știu dacă ți-am scris de[spre] ce succes a avut cartea lui Emil [Cioran] *Traité de décomposition*. Dacă n-ar fi fost titlul, ar fi luat Premiul „Rivarol“, de cea mai bună carte scrisă de un străin în limba franceză... E sub tipar acum, dar va apărea tocmai la toamnă. Va fi un mare succes. Spune asta Generalului, ca să știe și dînsul că n-a ajutat un terchea-berchea (și, între noi fie vorba, nu s-ar putea ca Cioran să primească măcar 15 000? Avea 30 000, apoi 20 000, apoi 10 000 — deodată! Cunosc pe cîțiva care primesc mai mult ca el — ca să nu mai vorbesc de merite! De la Gallimard, deocamdată, nu va încasa nimic. Editorii francezi, mai ales cei iluștri, sînt îngrozitori). Vei primi și romanul lui Constantin Virgil Gheorghiu *La vingt-cinquième heure*, pe care Gabriel Marcel l-a publicat în *Feux Croisés* și l-a prefăcut. E o carte mare — și sînt fericit că am avut mîină bună și am putut-o plasa unde trebuie. Nu mă îndoiesc că va avea un imens succes.

Aștept mereu o scrisoare de la Tantzi. Îmi închipui că e foarte ocupată și, probabil, deznădăjduită — dar roag-o să-mi scrie. Sau, poate, șamanizează și ea?...

În legătură cu șamanismul meu, am să te rog, dragă Brutus, să-mi comanzi cartea alăturată, de negăsit în bibliotecile franceze. Costă 2,50 dolari. În costul ei, îți voi trimite publicații franțuzești de care ai, poate, nevoie.

Luceafărul este gata de mult. Așteptăm bani să-l punem sub tipar. Este un număr excelent!

Sărut-o pe Tantzi. Îți mulțumesc și te îmbrățișez cu tot dorul,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XII

Villa Chiara
11, Occhio Marino
Capri

28 iulie 1949

Dragă Brutus,

M-a bucurat mult scrisoarea ta din 22 iulie pe care am primit-o aici. Sînt fericit că te-ai eliberat de robia „protezelor” și că te ocupi puțin și de tine. Sînt de perfect acord cu tot ce vei decide tu privitor la capitolul românesc din volumul colectiv. În măsura în care mă voi simți competent, îți voi da tot concursul. Poți, de asemenea, conta pe Andronic (știai că acest pseudonim l-am găsit eu?!), care e un tînăr excelent. Pe cît am putut, l-am ajutat, și el se ocupă, în lipsa mea, de ultima corectură a *Luceafărului* (care trebuie să apară de la o zi la alta). Îmbunătățirea tipografică și substanțială a ziarului i se datorește în mare parte lui. (Asta o ții pentru tine, ca să nu se supere nimeni!) Îți mulțumesc pentru cărțile trimise. Ele nu-mi vor fi reexpediate aici, pentru că în această vacanță nu voi citi nimic. (Îți voi spune imediat de ce.) Cartea lui Cioran va apărea în octombrie și ți-o va trimite imediat. Îi voi scrie lui Gheorghiu să vă trimită romanul — care se bucură de un succes *exceptional*, și de presă, și de public. Sînt dezolat de epuizarea cărții despre șamanism. Îmi este absolut indispensabilă, așa că, dacă pînă în septembrie nu o poți găsi nicăieri, am să te rog să mi-o obții printr-o bibliotecă, măcar pentru o săptămînă. Dar am să te anunț eu, înainte de întoarcerea mea la Paris. Am avut norocul să fiu invitat aici de către familia dirijorului Ionel Perlea, iar editorul italian al lui *Traité* și *Techniques*, Einaudi, mi-a dat un avans de 80 000 de lire, cu care, în pofida vieții de două ori mai scumpă decît la Paris, sper să pot rămîne pînă în septembrie. Capri, vara, nu e insula paradiziacă pe care o cunoaștem noi, dar e totuși sublim. Păcat că uneori îmi reamintește de Arrabida și Cascaes și mă melancolizează...

Nu numai surmenajul meu m-a hotărît să vin aici, ci și faptul că am reluat unul dintre romanele începute în Portugalia și speranța că voi putea scrie în liniște. Așa că am o vacanță absolută.

Cartea despre șamanism este pe jumătate scrisă, dar pînă la întoarcere nu mă mai gîndesc la ea, concentrîndu-mă exclusiv asupra romanului. Acum, că am mai mulți editori care-mi cer romane, găsesc că merită să termin ceva... *Le Mythe* a fost și este încă admirabil primit. A scris și Eugenio d'Ors o notiță din *Glossarium*-ul lui despre ea. La Paris, primeam neconținut ecouri, recenzii, comentarii. Dar am cerut la N.R.F. să nu-mi expedieze nimic aici, ca să nu fiu distras de la roman. *Maitreyi* a ajuns în Germania la ed[iția] a III-a. S-a angajat acum, după *Traité...*, *Techniques* și *Le Mythe*. La plecare, Gallimard discuta cu o casă olandeză. Cred că englezește voi fi tradus mai la urmă, dar nu regret. *Habent sua fata libelli*¹!

Vă urez, dragă Brutus, vacanțe bune la amîndoi și vă îmbrățișez cu vechea și totala prietenie,

Mircea

[P.S.] Perlea vine să dirijeze la Metropolitan Opera în noiembrie. Rămîne pînă în martie.

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Cărțile își au soarta lor (Terentianus Maurus, *De litteris, syllabis, pedibus et metris*, 258) (*lb. lat.*) (*n. ed.*).

XIII

Paris

17 decembrie 1949

Dragă Brutus,

M-am întors alaltăieri de la Lausanne, unde fusesem invitat de Denis de Rougemont la Conferința culturală a lui *Mouvement européen* și am găsit scrisorile tale, iar aseară am primit *Șamanismul* și darurile. Îți mulțumesc din suflet pentru tot. Voi citi cartea în cîteva zile și săptămîna viitoare ți-o voi expedia, așa cum mi-ai spus. Dacă întîrzii, o expediez prin avion. Fii fără grijă — și, încă o dată, toate mulțumirile mele.

De cînd nu ți-am mai scris, am lucrat destul de bine la roman. Sînt la pagina 500, dar abia am trecut de jumătate. A început să se traducă și mă lupt acum să-l scot de la N.R.F. și să-l trec la Feux Croisés. *Maitreyi* apare la N.R.F. la sfîrșitul lui februarie. Aștept cu emoție debutul meu literar în Franța. Ca om de știință și eseist, am reușit mai bine decît speram și mi-e teamă că revelarea mea ca romancier să nu mă „compromită” în înaltele sfere ale Sorbonei. Dar, cu orice risc, a trebuit să fac pasul acesta, pentru că simt nevoia să spun ce gîndesc și altfel decît prin cărțile așa-zise serioase.

Acum, sînt foarte confiscat de redactarea unui memoriu al Congresului de la Royaumont și prezentarea ciclului Eminescu (patru conferințe în ianuarie), plus conferințele mele la Collège Philosophique despre mit. Am întrerupt romanul, spre marea mea deziluzie. Nu-l voi putea continua decît după 20 ianuarie, data ultimei conferințe la Collège Philosophique, iar la 15 martie sînt la Roma pentru un curs la Universitate și altul la Institutul Asiatic (acesta din urmă plătit!), iar în aprilie la Veneția, la conferința „Società Europea di Cultura”. Astfel că toată nădejdea îmi rămîne pe ce voi putea lucra în cele patruzeci și cinci de zile ale sfîrșitului de iarnă. Dar, dacă romanul va avea succes (ar apărea în decembrie 1950), voi fi un om liber pentru mulți ani...

Mă bucur că v-ați găsit un mic apartament. Cu tăieturile de presă despre Ionel Perlea, voi face un articol. Nu-l voi scrie eu, pentru că s-ar putea ca foarte curînd să devin cumnatul lui Perlea! Încerc să-mi refac viața, recăsătorindu-mă cu o femeie care-ți va plăcea atît ție, cît și lui Tantzi. Voi ce spuneți? Fac bine, fac rău?...

Dănilă Pascu îmi scrie că aș putea fi numit *fellow*¹ la Universitatea din Ohio. Ezit. Într-un oraș de provincie, e greu să atragi atenția asupra unei opere pe care o cred importantă. Aș avea totuși posibilitatea de a veni, și repede, în USA. Dar la Paris abia mi-am început „ascensiunea”. Merită să plec de pe-acum? Crezi că războiul e iminent? Eu nu...

Generalul mă informează că va tipări *Luceafărul* la Buenos Aires. I-am răspuns că nu face bine, chiar dacă, în aparență, ar face economii. Se pierde două luni cu transportul manuscriselor

și a[l] revistei. Și ce vor crede franțuzii, care astăzi sînt destul de plictisiți că centrul de greutate al politicii noastre s-a mutat peste Ocean? Dacă-l vezi pe General, încearcă de susține cam aceeași idee. Am impresia că e supărat pe mine și mă întreb de ce. Eu sînt „compromis“ în ochii democraților de la Paris ca un rădescian intransigent...

Dragă Tantzi și dragă Brutus, vă urez sărbători fericite și An Nou 1950 cu foarte mult noroc. Vă îmbrățișez,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Membru al colegiului universității (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XIV

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

17 ianuarie 1950

Dragă Tantzi și Brutus,

La mulți ani! Vă doresc vouă, ca și mie și tuturor românilor, să vi se izbîndească în acest nou an toate dorințele și chiar toate visele...

N-am primit nici o veste de la voi după comunicarea importantului eveniment: căsătoria mea. Nu cred că s-a pierdut scrisoarea în care vă vorbeam de asta și de multe altele. Aflați, în orice caz, că m-am căsătorit acum o săptămînă la 9 ianuarie, nun fiindu-mi E[mil] Cioran, și martor N[icolae] I. Herescu. Actuala mea soție este cumnata lui Ionel Perlea. Așteptăm, și aștept încă, scrisoarea voastră, ca să-mi spuneți ce credeți despre hotărîrea mea.

În luna ianuarie, l-am comemorat pe Eminescu. În plus, eu am mai avut — sau voi avea — încă două conferințe la Collège Philosophique și una la „Centrul Român de Studii“. Abia aștept să treacă această lună infernală, ca să mă reîntorc la romanul întrerupt înainte de sărbători. Lucrez la el de vreo șase luni și mă aflu

la pagina 500. Îmi mai rămîne de scris cam încă pe atîta. De-a-bia cu acest roman am sentimentul că debutez cu adevărat în literatura mondială.

Maitreyi apare la N.R.F. la sfîrșitul lui februarie. *Honigberger* a apărut în nemțește; urmează *Techniques* în italienește (martie) și nemțește (aprilie).

Tare m-aș bucura să am un cuvînt de la voi. Sper că Brutus a primit la timp cartea despre șamanism. Vă îmbrățișez cu foarte mult dor,

Mircea

XV

Hôtel de Suède
31, rue Vaneau
Paris 7^e

1 februarie 1950

Dragă Brutus,

N-am primit nici un răspuns la ultimele mele două scrisori. Sper totuși că ți-au ajuns — și că tăcerea ta se datorește, ca și altădată, excesului de treabă și amărăciunii pe care fără îndoială că o resimți față de „evoluția evenimentelor“. De altfel, tot în legătură cu aceste ultime evenimente vreau să-ți vorbesc și eu.

Sînt consternat de înfrîngerea Generalului [Nicolae Rădescu]. Pentru că, evident, consider o înfrîngere suspendarea subvențiilor din partea lui [Nicolae] Malaxa. *Luceafărul* și versiunea franceză a lui *U[niunea] R[omână]* dispar; bursele studenților, întrerupte; cîțiva oameni care-și puteau vedea de treabă fără coșmarul zilei de mîine (mă gîndesc la Emil [Cioran], la mine, la [Nicolae I.] Herescu, la Leontin[-Jean Constantinescu]...) rămîn din nou în aer. Poate vei găsi paradoxală afirmația mea, dar eu cred că singurele lucruri pozitive pe care le făcuse „emigrația“ românească erau aceste subvenții și burse ale Generalului. Faptul că nu mai poate să le continue din cauza reticenței lui Malaxa înseamnă că, poli-

ticește, va fi lipsit de una dintre cele mai constructive acțiuni de apărare ale culturii românești. Este deci o înfrângere — și mă întreb cum a putut ajunge aici. Mă întreb, mai ales, cum de-a acceptat să depindă de Malaxa, și nu a încercat să obțină fonduri de la americani. După o lungă, diversă și uneori lamentabilă experiență, am ajuns la o concluzie foarte simplă, aproape simplistă: deocamdată, singura „rezistență” eficace ar fi salvarea celor patru-cinci sute [de] tineri intelectuali din Europa occidentală. De bine, de rău, ei vor fi garnitura țării de mâine. Dacă situația se prelungește zece ani, ei vor fi *singura* speranță a unei continuități cu tradițiile României moderne. Am crezut tot timpul că se vor găsi mijloacele ca acești patru-cinci sute de tineri intelectuali să-și poată desăvârși studiile — iar nu să emigreze în Argentina, să muncească în uzine sau să se sterilizeze în desperare, *marché noir*¹ sau politică de cafenea la Paris. Văd acum că m-am înșelat. Americanii voștri nu înțeleg problema — sau reprezentanții noștri nu știu, sau nu vor s-o pună în termenii ei fundamentali.

De aceea îți scriu. Nu știu ce să fac, dar va trebui *să fac* ceva ca să ieșim din impas. Am o răspundere față de acești tineri (și nu mă gândesc numai decît la „studenți”, ci la orice „diplomat”, de orice fel). O bună parte dintre cărturarii români de la Paris au stipendii de la Recherche Scientifique sau Relations Culturelles; numai vreo cinci-șase sînt fără resurse. Iarăși vreo patruzeci-cincizeci [de] studenți cu burse de la Entraide Universitaire; dar peste o sută sînt fără ajutor. Toate acestea, pe tablouri precise, le-am comunicat demult Generalului. Astă-toamnă, la cererea lui, s-au făcut o seamă de *curriculi vitae* ale intelectualilor de-aici, în speranța că vor fi integrați unei societăți americane de ajutor pentru intelectuali. Pînă acum, n-am primit nici o veste. Oamenii aceștia vin la mine și mă întreabă ce să facă: ei nu pot și nu vor să înțeleagă că „americanii nu fac nimic”. Toți spun că din cauza Comitetului americanii nu ajută pe români; sau că Generalul „nu știe cum și unde să ceară ajutoare”.

Îți repet, deocamdată nu știu ce să fac. Îți scriu și te întreb dacă tu vezi cumva vreo soluție. Mă gândesc să cer lui Malaxa subvenții de 150 000 pentru ca să putem scoate n[umă]rul 3 din *Lu-ceafărul* închinat lui Eminescu. Din USA, n-am avut decît... 8 \$.

Între timp, fel de fel de zvonuri au început să circule. Se vorbește de o Fundație Regală, cu foarte multe fonduri, în care vor intra numai oamenii partidelor, despre o Fundație a Universitarilor, cu banii lui Cretzianu, sub diriguirea lui [Petre] Sergescu. Am auzit de la [Neagu] Djuvara că acești bani au și sosit. Evident, e o replică la Centre Roumain de Recherches pe care l-a fundat Prințul Nicolae și care și-a început activitatea foarte inteligent și cu foarte mult succes. Eu fusesem numit primul președinte al acestui centru, dar am demisionat pentru că nu aveam timp și din alte motive. Frumoasa noastră Asociație „Eminescu” tînjește. Cu banii mei am închiriat trei săptămîni o sală, am tipărit și răspîndit afișele și am comemorat astfel pe Eminescu. Sala a fost arhiplină. Acum, din lipsă de fonduri, intrăm în adormire... Și pentru că *Luceafărul* dispare, apare în Spania o revistă literară, scoasă de Cotruș. Se va spune că legionarii scot iarăși capul, așa cum s-a spus de Biserică, așa cum s-a spus de Centre Roumain de Recherches. Dar dacă ceilalți nu fac nimic?!

Aștept un cuvînt de la tine. Nu e nevoie să-mi scrii mult. Scrie-mi repede! Vă îmbrățișez pe amîndoi cu mult dor,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Piața neagră (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

XVI

Paris

8 martie 1950

Dragă Tantzi,

Am fost fericit citind acele cîteva rînduri. Eu ți-am mai scris și astă-iarnă de mai multe ori, însă, neprimind nici un răspuns, m-am mărginit să mă adresez lui Brutus. La întrebările tale — ce se întîmplă cu legionarii și cu Vaticanul — ar trebui să-ți răspund pe vreo zece pagini. Am s-o fac săptămîna viitoare. Acum alerg

la poștă cu o copioasă corespondență. Vei afla de la Brutus sub ce presiune trăiesc pînă la plecarea în Italia. „Chestia“ cu apropierea de catolicism e o problemă pe care n-o mai putem eschiva multă vreme. În țară, apropierea e deja făcută. Diferențele dogmatice dintre Bisericile noastre sînt minime. Ritualul, Roma ni-l acceptă. Recunoașterea primatului papal ne va elibera Biserica de presiunile politice. Astă-vară, la Roma, am stat de vorbă cu mai mulți teologi și cardinali. Am plecat cu impresia că singura dificultate va veni nu din partea Bisericii ortodoxe ca atare, ci din partea poporului nostru: și anume, divorțul. Vor fi greu de convins românii să renunțe la acest drept. Cred că toată dificultatea „tehnică“ a Unirii stă aici. Restul n-are nici o importanță — și noi n-am avea decît de cîștigat dacă Vaticanul își va împinge către Răsărit cultura, bogăția, influența, bibliotecile etc. Dar, evident, e greu de stat de vorbă prin scrisoare asupra unei probleme atît de delicate. Voi reveni pe curînd. Te îmbrățișez cu vechea prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XVII

Paris

8 martie 1950

Dragă Brutus,

Multe mulțumiri pentru ultimele două scrisori. Azi, îți scriu în grabă. Foarte curînd — o scrisoare mai densă. Întîi, chestia cu ochelarii. Vor costa între 8–10 000 [de] franci. Omul se mira că-i comanzi cu rame. 75%, îmi spune, ramele nu se potrivesc dacă nu sînt încercate de purtător. Aștept decizia ta. Eu plec la Roma (invitat de Universitate și Institutul Oriental pentru o serie de conferințe) la 21 martie. Mă întorc la 15 aprilie. Îți pot face comisionul înainte de plecare. În cel mai rău caz, rog pe cineva să-l facă.

Excelentă idee cu radiodifuziunea. Sper că e „serioasă“ și materialicește. Am început s-o duc iarăși prost. Pînă la apariția ro-

manului, mă lupt cu greutate. De aceea, mă interesează și pe acest plan propunerea ta. Înainte de plecare, îți voi trimite conferințele, precum și sugestii. Îl voi informa și pe Emil [Cioran]. (Mă îndoiesc că va „marșa”; băiatul nostru refuză să mai scrie românește...)

C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu este un personaj care nu mă mai interesează. „Lansat” de mine, îmi vorbea pe vremuri că-mi va dăruia o mașină dacă va avea succes. Aflând chiar de la el că a încasat peste 25 [de] milioane și are făgăduite încă vreo sută, i-am cerut să subvenționeze numărul din *Luceafărul* închinat lui Eminescu. A refuzat politicos, răspunzându-mi „că nu are posibilitatea s-o facă”. Astăzi, furios, încearcă să „mă lucreze” pe la editori... Încă o experiență, și sînt fericit c-am făcut-o și pe asta.

Actualmente, sînt pînă în gît în șamanism. Cursul de la Roma e din același subiect.

Pe curînd! Te îmbrățișez cu mult drag,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XVIII

Paris

20 martie 1950

Dragă Brutus,

Am primit — cred că ți-am spus — toate scrisorile tale și cei 20 \$. Ochelarii au fost comandați și vor pleca mîine sau poimîine. Nu prin avion însă, pentru că nu mai există poștă aeriană cu România, cel puțin pentru pachetele.

Plec la Roma în cîteva ceasuri. Avînd încă o seamă de lucruri de făcut, abia astă-noapte mi-am terminat de scris ultima conferință, de aceea n-am putut redacta textele promise pentru postul de radio. Dar nu te supăra! Am introdus pe A. Andronic în secret (pe numele lui adevărat, V[irgil] Ierunca), și zilele acestea vei primi două-trei texte din partea lui. Sînt sigur că vor fi așa cum le-ai dorit. Ți-aș mulțumi dacă i-ai putea trimite urgent onorariul. Bă-

iatul ăsta excepțional moare literalmente de foame. Îi dădeam eu, când aveam, o sumă lunară și mai lua cîteva mii de franci de la *U[niunea] R[omână]*.

Voi încerca să scriu ceva la Roma. Dacă nu reușesc, îți trimit îndată ce voi sosi la Paris. *F[ree] E[uropa]* mă interesează, și, în plus, am nevoie de bani. Sper să-l conving pe *E[mil] C[ioran]* — deși este acum prins pînă peste cap de cartea lui viitoare.

Ție și lui Tantzi vă spunem amîndoi „Cristos a înviat!“ Vă îmbrățișăm cu dor,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XIX

Paris

18 aprilie 1950

Dragă Tantzi și Brutus,

Cristos a înviat!... Vă scriu iarăși pe grabă, dar poate e mai bine să vă scriu acum decît să amîn din nou, pînă „voi avea timp“. Căci, din nefericire, „timp“ nu voi mai avea multă vreme de aici înainte. Sînt din nou prins pînă peste cap cu redactarea cărții despre *Şamanism*, pe care Payot mi-o cere la începutul verii.

La Roma, am avut „francamente“ mare succes. Am vorbit în Aula Magna a Universității cu rectorul și *toți* profesorii de față, prezentat de [Raffaele] Pettazzoni ca *uno genialissimo*¹ etc.... A doua conferință, la Institutul Oriental, a fost aidoma: vreo cinci sute de persoane, prezentat de [Giuseppe] Tucci: *straordinario, geniale*² etc. etc. Au urmat recepții, interviuri. Și mi s-a propus să vin profesor pe un an la Universitate și Institutul Oriental, ținînd un curs de istorie a religiilor și altul de mistică orientală comparată. Dacă împrejurările mi-o vor permite, voi veni. (Deși n-aș vrea să pierd contactul cu Parisul tocmai acum și, mai ales, n-aș vrea să mă întorc la orientalistică — ci, dimpotrivă, să regăsesc literatura, pe care am neglijat-o atîția ani.)

În cursul lunii mai, va apărea *La nuit bengali (Maitreyi)*. N.R.F. vrea s-o lanseze cu trîmbițe și surle. După cum știți, la Paris, scriitorul nu se poate impune fără publicitate. (Bine am făcut deci că am început cu istoria religiilor și indianistică, unde nu e nevoie de publicitate ca să te faci cunoscut.) Vă voi trimite imediat un exemplar. Sper că va avea succes. Contez, evident, și pe voi. O voi trimite la librăria franceză din New York.

N-am întâlnit pe prietenul vostru. Eram încă la Roma. Sper că ați primit la timp textele lui Andronic și că au plăcut. Voi încerca să fabric și eu ceva, plecînd de la articolele publicate în *U.R.* Cioran își scrie acum a doua carte și spune că îi e imposibil să mai redacteze ceva în românește. Puteți însă conta pe mine. (Apropo, va veni la N[ew] Y[ork], ca reprezentant la o agenție de presă catolică, Al. Gregorian, care scoate *Țara* la Roma. Ajutați-l, căci e un băiat excelent. Poate lucra spornic la *Radio Free Europe*.)

Nu știu ce se mai întîmplă altfel în comunitatea românească. Dar cred că nu se întîmplă multe lucruri bune. Știu că [Nicolae I.] Herescu e foarte necăjit. Ziarul apare, după cum vedeți, din două în două luni. Materialul pentru *Luceafărul* e în bună parte strîns, dar Generalul [Nicolae Rădescu] n-a trimis încă fondul.

Vă îmbrățișez cu tot dorul,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Un foarte genial (*lb. it.*) (*n. ed.*).

² Extraordinar, genial (*lb. it.*) (*n. ed.*).

XX

Paris

1 iulie 1950

Dragă Brutus,

Sper în prietenia și înțelegerea ta — așa că mă consider deja iertat pentru lunga mea tăcere. Adevărul este că de două luni am

fost — și sînt încă — surmenat, extenuat de obligațiile luate etc. etc. Am mai fost și o săptămînă la Veneția, la Congresul „Societă Europeă di Cultura“. În plus, mă zbat să-mi găsesc cei 40 000 [de] franci lunar, indispensabili existenței a două persoane. N-am reușit întotdeauna. M-am împrumutat și, de curînd, „pe culmile disperării“, i-am scris lui [Nicolae] Malaxa, cerîndu-i un împrumut pentru șase luni. Sper să apară între timp — și să aibă succes — *La nuit bengali* (pe care imbecilii de la N.R.F. au păstrat-o pentru vacanță și plăji) și să pot plăti (eventuala) sumă trimisă.

Lunile acestea, cînd regăsisem problemele cotidiene de acum doi-trei ani, am simțit mai dur ca niciodată falimentul politicii de ajutorare a intelectualilor refugiați. Birocrația, pe care o critici și tu, face ca singurii oameni de cultură pe care-i avem la Paris să nu fie „contactați“ de observatorii americani; aceștia, pe temeiul listelor de la New York se adresează lui [Emil] Ciurea, [Virgil] Veniamin, [Gabriel] Bădărău și al[tor] luceferi. Cum am pierdut orice speranță din această parte a lumii, cum impresia mea este că românii puternici de la noi vor încerca tot ce le stă în putință ca să împiedice salvarea lumii de elită intelectuală pe care o mai are neamul nostru — am tras concluziile și, ca să pot trăi, am aplicat sistemul din tinerețe a unor aconturi la diverse lucrări. Și acum, trebuie să lucrez ca un dement, căci editorii îmi pun sula în coastă. Din nefericire, majoritatea lucrărilor angajate sînt științifice, așa că nu pot chiuli. Mă zbat să termin *Șamanismul* (pentru Payot) pînă la 20 august, cînd trebuie să plec în Elveția pentru conferințe (din nefericire, plătite doar cu „casă și masă“).

Să trecem acum la altele. Textele tale la radio sînt excelente. Te felicit și-ți mulțumesc. Admirabilă reputația foiletonului. Schiță de program — cum nu se poate mai clară și mai completă.

Andronic a căutat cîteva zile în toate bibliotecile pariziene articolul cerut de prietenul tău. Revista nu există nicăieri. Andronic regretă, căci i-ar fi prins bine banii. Băiatul moare literalmente de foame. (Teribilă răspundere poartă bietul nostru General [Nicolae Rădescu].) A trimis de vreo trei luni textele pentru *Free Europe* — fără nici un răspuns. Nici măcar confirmarea că au fost primite. În asemenea condiții, am socotit că ar fi inutil să mai trimis și eu. *Time is money!*¹ mai abitir ca la New York.

Am primit revista *Free Europe*. Lamentabilă! Așa vor ei să răspundă propagandei staliniste?!

L-am văzut pe [Constantin] Vișoianu, la repetatele lui invitații. Te-am lăudat teribil, numai ca să-i fac în necaz. Vagă discuție despre Fundația Regală. Ce crezi despre Coreea? Sînt șanse să se aprindă incendiul cel mare?!

Ce face Tantzi? De ce nu mai scrie nimic? Christinel și cu mine vă îmbrățișăm cu prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Timpul înseamnă bani! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXI

Briançon, Hautes-Alpes

28 iulie 1950

Dragul meu Brutus,

Am fost foarte emoționat citind lunga, prompta și prietenoasă ta scrisoare. Am primit-o acum cîteva ceasuri aici, unde mă aflu de alaltăieri, în casa unor prieteni. Vreau, de la început, să te liniștesc: vagotomia mi-a trecut de cum am schimbat aerul. Mă simt cu totul un alt om. Mai rămîn aici, la 1 350 de metri, încă o săptămînă. Cînd mă voi reîntoarce la Paris, voi fi complet restabilit și mă voi putea reapuca „spornic“ de lucru (cum spunea Dinu Noica). Am enorm de lucrat pînă la sfîrșitul lui septembrie: conferințele pentru Ascona, comunicarea la Congresul de Psihologie Religioasă — și... șamanismul. Cu voia lui Dumnezeu și îngăduința lui Stalin, o voi scoate la capăt.

Inutil să-ți spun cît îți rămîn de recunoscător pentru zbaterile tale. Am fost rușinat că ți-am trimis acei 50 \$, gîndindu-mă, mai ales, că tu vei încerca, întîi să mă ajuți cu propriile tale mijloace — și știam de mult și din mai multe părți că ele abia îți îngăduie ție să supraviețuiești. De aceea îți mulțumesc foarte mult pentru fran-

cii elvețieni, dar nu-i voi folosi. O dată cu scrisoarea ta, am primit aici și o informație de la Chase Bank, precum că mi-a fost expediată telegrafic o sumă: nu știu de la cine și nici cât e de mare, dar sînt sigur că mă voi descurca. În orice caz, dacă voi utiliza suma trimisă de tine, în octombrie, cumnata mea, Lisette Perlea, ți-o va restitui la New York. Încă o dată, îți mulțumesc, îți mulțumesc foarte mult.

„Catastrofa“ mea financiară, agravată de nefrita Christinei și de vagotomia mea, se datorește exclusiv seriei de ghinioane cu care mă lupt de multe luni. În nici un alt an n-am muncit mai mult ca anul acesta, dar din nefericire n-am terminat încă nimic. După cum știi, în cele optsprezece luni cât am avut bursa Generalului, am putut publica două cărți și am început încă alte două: șamanismul și romanul. În plus, am publicat vreo zece studii de specialitate, un mare număr de articole și am ținut peste treizeci de conferințe și comunicări. Totul mergea bine. Făcusem ceva economii și am ieșit la capăt încă cinci luni după încetarea bursei. Nu mă descurajam, căci *Maitreyi* trebuie să iasă de la o zi la alta. Tot necazul mi se trage de la cartea asta! Căci, în ultimul moment, Gallimard a decis s-o publice vara — apoi, răzgîndindu-se, a lăsat-o pentru toamnă. Contam pe succesul ei, ca să mă echilibrez. Și apoi, a venit panica războiului și nici un editor nu mai dă avansuri. M-am împrumutat în dreapta și-n stînga, pe termene scurte și lungi! Dar, cînd am căzut bolnav, nu mai aveam altă ieșire decît să strig și să mă înec!...

Relativ la război, sînt de perfect acord cu tine. Cred că Stalin cîștigă fără să-l declare. Evident, totul e posibil, însă personal nu cred că războiul e iminent. Pentru meseria mea de scriitor și cărturar este însă ca și cînd ar fi declarat. Căci publicul nu mai cumpără cărți și editorii sînt mai prudenți. Din fericire, eu am cîteva contracte semnate. Măcar aceste cărți dacă le voi putea scrie, vor apărea.

Voi face tot ce mi-ai spus tu. Aici, înainte de plecare, voi redacta memoriul pentru *Free Europe* în românește și te voi ruga pe tine să-l traduci. Voi adăuga un *Curriculum vitae* și fragmente din critica internațională despre ultimele mele cărți. Îți voi trimite apoi o serie de volume și toate textele cerute (în paranteză, sînt feri-

cit că Ierunca va fi plătit curînd. În desperare, i-am dat să vîndă o parte din cărțile mele, ca să nu moară de foame. Dar băiatul a refuzat. Sper că o recomandatie pentru bursa UNESCO pe care i-am dat-o va avea rezultat).

Regret foarte mult că n-am fost la Paris cît timp era și [Gri-gore] Gafencu. Dar venirea mea la Briançon m-a salvat. La Paris, cu toate medicamentele și tot regimul, nu m-aș fi putut vindeca. Stau acum într-o odăiță la Hôtel de Suède, și arșița de iulie, să-răcia și deprimarea mi-ar fi venit de hac. Dar am scăpat și de data aceasta...

Dragă Brutus, mai sînt multe de spus. Voi continua scrisoarea îndată ce voi avea lucrurile mai clare în fața mea. Deocamdată, această săptămîină ce-mi rămîne de trăit în Alpi mă salvează. Am regăsit dorul și puterea de muncă. Ți-am spus că ultima mea dorință este să pot termina *Șamanismul* și romanul început astă-vară (am deja 500 [de] pagini dactilografiate).

Pe Tantzi și pe tine vă îmbrățișez cu fierbinte prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXII

Hôtel de Suède

7 august 1950

Dragă Brutus,

Continuu scrisoarea de la Briançon. M[alaxa] mi-a trimis prin mandat telegrafic 100 de dolari. Fără nici o scrisoare, fără nici o explicație. Eu îi cerusem, cum ți-am spus, un împrumut de 400–500 [de] dolari. Nu știu ce vrea să însemne acest modest bacșiș. I-am răspuns mulțumindu-i politicos și asigurîndu-l încă o dată că îi voi restitui suma la toamnă. Ionel Perlea i-o va trimite de la San Francisco. Dacă n-aș fi fost „cuțit-os“, i-aș fi retrimis-o chiar eu, tot telegrafic, pe loc.

Cum am sosit aici alaltăieri, [Grigore] Gafencu deja plecase spre USA. L-au putut vedea Leontin[-Jean Constantinescu] și [Nicolae I.] Herescu. Îi mulțumesc mult lui Tantzi pentru cartușul cu țigări. Și un detaliu amuzant: Gafencu și-a cerut scuze prin Herescu pentru faptul că, rămânând fără țigări (la Lancaster!...), mi-a fumat cinci pachete! Am scris acest fleac picant în jurnalul meu ca să râdem cu toții peste zece-cincisprezece ani — dacă vom mai trăi...

Îți mai mulțumesc o dată pentru suma trimisă. Am primit-o în franci francezi și o accept. Mai aveam de altfel de la tine un rest de câteva mii de franci, de la ochelari, pe care l-am mâncat — și care se adaugă la zecile și sutele de mii de franci din Portugalia și succesori. Am început redactarea memoriilor despre cultura românească. Îl voi trimite Christinei la Briançon să-l dactilografieze — și apoi ți-l voi expedia. Îl scriu mai mult pentru tine. Nu cred că va duce la vreun rezultat. Dar trebuie să încercăm.

M-am gândit la „situație“ în ultima vreme. Dacă războiul european se declară lunile acestea (ceea ce, ca și tine, nu cred — dar totul e posibil), sîntem prinși aici ca într-o cușcă. De aceea, îmi voi lua viza portugheză în septembrie (nu pot dinainte, căci cer vizele elvețiană și olandeză pentru conferințele mele din august-septembrie). Voi încerca să scap. Dar, dacă războiul nu izbucnește pînă la primăvară, mă bate gîndul să rămîn aici. Și iată pentru ce:

Produce o impresie detestabilă tuturor panica refugiaților. Personal, nu vreau să particip la ea. În al doilea rînd: la primăvară, un embrion de apărare „occidentală“ va fi deja format. Fără publicitate, fără zgomot, singur sau cu cîțiva prieteni și studenți, am să cer să mă angajez într-o unitate de lupte. N-am făcut primul război împotriva rușilor și-mi este încă rușine. În loc să fiu prins de miliția comunistă și executat sau trimis în Siberia, prefer să mor cu un fel de armă în mînă sau măcar cu o uniformă. Nu acord nici o importanță simbolică acestui gest. Știu prea bine că nu va avea nici o urmare, nici măcar morală. Va avea doar o foarte mare însemnătate pentru mine. Eu *cred* în Europa și în tot ce urmează. Dacă nu pot sluji altfel acest ideal, prefer să-l slujesc — ineficient și derizoriu — sub uniformă. Măcar pentru a mulțumi în-

tr-un fel Franței pentru găzduirea și prieteneasca ei înțelegere. Sînt astăzi cunoscut în anumite cercuri prin lucrările mele de limbă franceză. În loc de a fugi din baracă în baracă și a rătăci, pribeag și suspectat, în Peninsula Iberică — găsesc mai frumos, mai cinstit și chiar mai comod de a rămîne pe loc și, dacă voi fi acceptat, de a mă „bate“. Nu zîmbi. Îl voi întreba pe [André] Malraux ce face, în ce unitate se va bate el — și-l voi ruga să mă accepte și pe mine alături, într-o uniformă oarecare.

Repet, gîndul acesta mi-l voi pune în aplicare doar dacă Occidentul va avea timp — cum sper — să-și organizeze un început de apărare.

Nu e nimic exaltat în hotărîrea mea. Și toate contraargumentele le-am cîntărit bine în minte. Să nu crezi că, dintr-un exces de modestie, nu-mi dau seama de valoarea mea. O cunosc mai bine și o apreciez mai mult decît voi toți, prietenii mei, la un loc. Ce am dat pînă acum este doar un fleac față de ce am încă de scris. Singur romanul început întrece întreaga mea literatură și se va așeza — dacă va putea fi terminat — lîngă cele zece zece-cincisprezece romane ale secolului nostru. Știu, de asemenea, că un creier ca al meu se plămădește extrem de rar, nu numai într-un neam puțintel, ca al nostru, ci chiar aiurea — și faptul că sînt considerat astăzi un indianist de primă mînă, „cel mai important istoric al religiilor al timpurilor noastre“ (Van der Leeuw) și „un gînditor menit să revoluționeze metafizica modernă“ (*Les temps modernes*, revista lui [Jean-Paul] Sartre), îmi dă dreptul să cred astfel. Surpriza ar fi și mai mare dacă m-aș revela în Franța și ca scriitor.

Firesc ar fi deci să încerc să mă salvez cu orice preț. Măcar pentru a putea termina romanul și cele cîteva studii începute. Măcar pentru un an, doi. Dar, cred eu, tot ce-am scris și publicat în ultimul timp n-a făcut decît asta: să mă salveze sau, mai precis, să încerce a mă salva. Eu nu pot, în același timp, să-mi și văd de treabă și să mă și agit pentru a mă salva. Am acest mare defect, dacă vrei (pe care l-a avut, între alții, și Balzac), de a nu putea scrie și crea decît liber de orice altă preocupare. Dacă, în loc de a fi ceea ce sînt, aș fi fost om de știință — la ora actuală americanii m-ar fi angajat de mult într-un laborator. Cum, în meseria

mea, sînt aproape inexistenți, mă vor descoperi mai greu. Acei care m-au citit și m-au cunoscut m-au invitat, fără ca eu să fac cel mai mic gest; așa a fost cu Roma, cu Ascona, cu Amsterdam. Dacă va fi pace, țin în 1951 un curs la Universitatea din Roma și sînt invitat la Frankfurt pentru conferințe în martie 1951. Deci, ca să închei: cu ce am dat pînă acum, nu cred că e de datoria mea să mă agit. Nu mai pot să mă prezint din consulat în consulat cerșind o viză, alături de oricare refugiat. Aș fi făcut-o acum cinci ani, cînd, credeam eu, nu eram cunoscut decît în țară. Dacă deci trebuie să fiu salvat cu orice preț, acum datoria de a mă salva o au (în USA, acolo unde nu sînt cunoscut) oamenii ce poartă răspunderea neamului nostru: Generalul, Comitetul Național. Dacă n-o fac, treaba lor. Voi avea o biografie mai scurtă, dar desigur mai dramatică.

Puțintel noroc dacă aș fi avut — noroc de scriitor, nu de gînditor —, situația ar fi fost altfel. Dacă, așa cum speram, *Maitreyi* apărea în martie 1950, aș fi fost astăzi un om bogat și celebru în mase și n-aș fi avut nici o problemă. Dumnezeu a hotărît altfel. Probabil că acest destin, în aparență hain, are și el un sens. Pînă îl voi descifra, mă resemnez. De aceea, rezumîndu-mă: voi încerca să mă apăr *acum* și voi rămîne să mă lupt *mai tîrziu*.

Voi lua însă toate măsurile ca să-mi salvez manuscrisele. În septembrie, cînd mă întorc de la Amsterdam, le voi evacua, împreună cu biblioteca, la niște prieteni franțuzi. Îți voi scrie unde, ca să știi. Sînt vreo 2 000 [de] pagini de jurnal, cîteva piese, nuvele, cele 500 [de] pagini dactilografiate din roman, *Șamanismul* și un volum inedit de eseuri. O bună parte dintre ele vor putea fi publicate.

...*La lutte contre la montre*¹! Dacă aș fi fost mai „treaz“, aveam astăzi încă două cărți terminate, dar voi încerca totul ca să lichidez măcar *Șamanismul*.

Acum, că ți-am vorbit atîta despre mine, nu mai am timp să discutăm și altceva mai impersonal. O sărut pe Tantzi și-i mulțumesc pentru țigări. Dar de ce nu-mi scrie nimic? E atît de supărată pe mine? Te îmbrățișez cu vechea dragoste și prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Lupta împotriva ceasornicului (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

XXIII

Hôtel de Suède

12 septembrie 1950

Dragă Brutus,

Îmi făgăduisem — și la Ascona, și la Amsterdam — să-ți scriu mai pe îndelete și să-ți mulțumesc, între altele, și pentru admirabilele costume de haine pe care mi le-ai trimis. Dar tu știi ce înseamnă un Congres internațional: n-am avut un ceas răgaz să-mi trag sufletul.

Nu-mi pare rău că, sacrificându-mi din foarte puținul pe care-l aveam, am fost la Congresul de la Amsterdam. Eram în Comitetul internațional de inițiativă, am putut lega prietenie cu unii mari savanți și am fost numit în secretariatul revistei pe care, dacă UNESCO va da fondurile necesare, o vom tipări aici, la Paris. Și la Ascona. și la Amsterdam, am cunoscut mulți profesori americani. Toți, fără excepție, m-au sfătuit *să nu vin* în USA ca profesor, căci nu voi mai avea timp de cercetări personale. Unii mi-au promis sprijin pe la diferite fundații (Viking Fund, Bo[l]ingen Foundation) și m-au asigurat că, o dată ajuns în USA, voi fi invitat să țin cursuri și conferințe la universitățile lor respective. Problema rămîne: venirea în America. Dacă voi câștiga destul cu *La nuit bengali*, cred că și obstacolul acesta va fi înlăturat. Deocamdată însă, e inutil să-mi fac planuri. Nu am decît datorii și speranțe. Aștept să treacă timpul...

Cred că ți-am spus că M[alaxa], în afară de cei 100 \$ expediți telegrafic, nu mi-a mai dat nici un semn de viață, nici măcar nu mi-a scris un rînd de mulțumire pentru cărțile trimise. Generalul mi-a scris că are impresia că s-ar fi făcut o „intrigă”. Nu prea înțeleg de ce și pentru ce — dar n-are nici o importanță.

Cum îți mai spuneam, singura mea problemă este să câștig *la lutte contre la montre*¹. Adică să-mi termin cărțile începute și să-mi tipăresc pe cele terminate. Restul se va aranja de la sine. Mi-am dat încă o dată seama la Ascona și la Amsterdam cât de profund au pătruns „ideile” mele în cercurile filozofilor și psihologilor. [Carl Gustav] Jung este entuziasmat și m-a invitat să țin o seamă de prelegeri la Zürich. Și m-am găsit citat și comentat în foarte multe cărți elvețiene, olandeze și suedeze apărute între 1949–1950. Aproape că mă mir și eu de rapiditatea cu care au pătruns aceste idei — mai ales că erau contra curentului (antiexistențialiste și antiistoriciste). Nenumărate conferințe de la Ascona și *opt* comunicări la Congresul de la Amsterdam au fost dedicate indirect comentării interpretărilor mele despre mit și simbol. Și, cu toate acestea, aproape că nu m-am bucurat. Întreaga mea ființă tinde astăzi către altceva: în primul rând, către romanul început și către o carte de filozofie pură.

Faptul că noi, în Occidentul european, ne-am „instalat în criză” face să nu mai simt cu acuitatea de acum două luni iminența primejdiei. Asta nu înseamnă însă că, rațional, nu-mi mai dau seama de ea. Dar este și o chestie de destin la mijloc. Neavînd altă alternativă, eu mizez pe prelungirea momentului actual și încerc să profit încă de posibilitățile, mereu amplificate, deschise activității mele în Occidentul european.

[Nicolae I.] Herescu mi-a spus că [Mihail] Fărcășanu i-a plătit pentru textele primite la *Free Europe*. Sper că M. F[ărcășanu] a făcut-o și pentru [Virgil] Ierunca. Dacă aș ști *ce* să scriu și, mai ales, dacă aș ști că retribuția ar sosi în timp util — aș trimite și eu texte.

Mîine și poimîine, am două zile importante: mîine, mi se face examenul labirintului și voi afla dacă vertigiile și amețeala vagotomică de care am suferit sînt sau nu în legătură cu lichidul labirintic (= simțul echilibrului); iar poimîine, fac serviciul de presă la *Maitreyi*. De aceste „examene” depinde viitorul meu — mai ales, cel apropiat!...

Am aflat foarte indirect că Mișu F[ărcășanu] ar încerca să-mi scoată viza ca să vin la New York să-l ajut. E adevărat?! Ar fi foarte drăguț din partea lui, mai ales că la Paris n-am avut prilejul să ne legăm prea mult.

Am renunțat la „programul cultural“ promis la Briaçon. Nu cred c-ar avea vreo urmare, și fiecare ceas de lucru mi-este acum foarte prețios (căci nu mai pot lucra ca pe vremuri, fără odihnă...). Dragă Brutus, dragă Tantzi, vă îmbrățișez cu toată prietenia,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Lupta împotriva ceasornicului (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

XXIV

62 bis, rue de la Tour

Paris 16^e

28 noiembrie 1950

Dragă Brutus,

Dacă mi-ai scris cumva după primirea lui *Nuit bengali*, scrisoarea ta s-a rătăcit. Lisette îmi spune însă că tu ai fi dat cartea unei lectoare la o casă de editură și prima impresie ar fi fost favorabilă. De aceea, mă grăbesc să te informez că, în caz că toate acestea sînt adevărate, lectoarea trebuie să ia contact cu agenta mea literară din New York, Mme Ruth Norden, căreia i-am dat opțiune pînă la 31 martie 1951 (adresa: 10 Dowring Street, New York 14). Ruth Norden mai prezentase cartea cîtorva edituri, dar n-avea încă rezultatele. Evident, tare aș vrea să se poată aranja ceva...

Îți scriu, acum, în mare grabă. Ți-am mai spus, cred, că l-am văzut pe Thombecke și că ne-am înțeles asupra colaborării. Deocamdată, fac un efort teribil să termin cartea despre șamanism pînă la 15 ianuarie, dată cînd mă voi reînapoia la Hôtel de Suède. De aceea, nu mai găsesc nici timp, nici forțe pentru nimic altceva. De altfel, văd că evenimentele se precipită. Dumnezeu știe ce ne vor aduce săptămînile care vin. Important e să termin ce am început!...

Multă prietenie lui Tantzi. Te îmbrățișez cu dor,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXV

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

30 decembrie 1950

Dragă Tantzi și Brutus,

În această penultimă zi a anului, vreau să vă scriu nu numai pentru a vă „felicită” și a vă ura toate triumfurile și (mai ales!) tot norocul pentru anul ce vine, dar și pentru a vă mulțumi, la amândoi, pentru prietenia ce mi-ați arătat-o, încă o dată, în momentele proaste prin care am trecut. Cu ajutorul lui Dumnezeu, sper că „seria neagră” s-a încheiat. Acum câteva săptămîni, Recherche Scientifique a redeschis din proprie inițiativă „dosarul” meu din 1947 (cînd, vă amintiți, am fost șters la cererea legației) și mi-a acordat o bursă de studii de 35 000 [de] fr[anci] pe lună. Cu scumpetea de la Paris nu e mult — dar, alăturată la alte venituri, îmi asigură o viață mai liniștită.

În sfîrșit, după cum știți M[ihail] F[ărcășanu] mi-a obținut viza de intrare în USA și, probabil, un post oarecare la *Free Europe*. (E mare secret, nu e așa?!) Îi scriu chiar acum lui F[ărcășanu], ca să-i mulțumesc. Nu am încă prea multe amănunte, dar cred că e serios, iar nu o simplă făgăduință. În acest caz, aș pleca spre voi la începutul primăverii, adică după ce voi fi dat *Șamanismul* la tipar și voi fi lichidat alte colaborări în curs (căci am, ca întotdeauna, mîinile pline de angajamente, contracte, belele!). O dată la New York, voi vedea cum îmi voi organiza viața. După acest efort științific din 1950, visul meu era să-mi fi dedicat măcar cinci-șase luni la terminarea romanului. Am peste 500 [de] pagini scrise și dactilografiate. Aș fi vrut să le revăd, să le completez și să închei o operă începută în 1942 și reluată în 1949!... Dar, după cîte văd, „cariera” mea literară nu prea are noroc. Întotdeauna intervine ceva nou, care mă silește să abandonez un roman pentru un eseu ori un volum de istorie a religiilor. Am publicat

însă atâtea lucruri „serioase“, încît nimeni nu se va supăra dacă mă voi odihni un an fără să public nimic — scriind doar în secret „literatură“.

Nu știu ce s-a aranjat cu editorul american. *La nuit bengali* a avut destul succes aici, ajungînd în trei luni la a douăzeci și cincea ediție, dar, cum n-a apărut într-un sezon optim pentru traduceri, trebuie să așteptăm vara ca să vedem dacă poate deveni un *best-seller* (adică să treacă de o sută de ediții).

Încolo, afară de înseninarea orizontului financiar și perspectivele de a veni în USA, nimic nou! Lucrez foarte mult și profit de casa doctorului Laforgue, ca să închei *Șamanismul* înainte de 1 februarie. Christina a dactilografiat deja vreo 300 de pagini, dar mai are încă pe atîta. Va fi cartea mea cea mai importantă (în istoria religiilor, se înțelege). Ce păcat că nu mai am puterea de muncă de acum vreo zece ani!... Cursurile, conferințele și recenziile mi-au înghițit un timp considerabil, și la vîrsta mea parcă și timpul ce-mi rămîne aleargă prea repede!... Nu-ți mai spun că trebuie să mă împart între atîtea locuri unde se agită și lucrează românii...

Dragii mei, vă urez anul nou pe care-l dorim cu toții și, în plus, îmi urez să ne întîlnim repede și sănătoși. Vă îmbrățișez cu mult dor,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXVI

Guéthary

31 iulie 1951

Dragă Brutus,

Nu știu ce vei fi crezut despre mine! Nu ți-am mai scris de nu mai țin minte cînd. Îmi tot făgăduiam să stăm odată mult de vorbă, și „viața“, împrejurările amîneau neconținut lungă scrisoare. Mîine, mă reîntorc la Paris, la noua mea adresă: 11, rue Duhesme, Paris 18^e. Vacanța e sfîrșită pentru mine. Trebuie să mă apuc

să-mi pregătesc conferințele pentru Ascona. De abia de la 1 septembrie voi redeveni liber.

Știi că *Le chamanisme* a apărut acum vreo două-trei săptămîni. Am plecat imediat aici, pe coasta bască, și n-am avut la îndemîină destule exemplare. Îți voi expedia exemplarul tău îndată ce ajung la Paris. Cu această carte de 450 [de] pagini mari cred că mi-am dobîndit dreptul de a renunța pentru cinci-șase luni la știință și a mă reapuca de literatură. Aici, la Guéthary, am lucrat la un vechi roman început și abandonat de mai multe ori. Din nefericire e un fel de roman-fluviu, a cărui acțiune se întinde pe doisprezece ani (1936–1948) și cîteva țări (România, Anglia, Rusia, Portugalia, Franța). În plus, are pentru autor o seamă de dificultăți de ordin tehnic. Sper că, pînă la urmă, le voi învinge. O primă versiune era pe jumătate gata acum vreo doi ani. Bătusem chiar la mașină 500 [de] pagini, dar nu ți le-am trimis. Și bine am făcut, pentru că am refăcut radical această primă versiune, de care eram nemulțumit. Este un roman scris ca să poată deveni *best-seller*. Adică întreaga lui „ideologie” este transparentă în acțiune, iar nu în discuții. Voi căuta să mă retrag undeva lîngă Paris în timpul liber și să scriu numai la roman. Am amînat cursul de la Roma pentru primăvara 1952 (dacă oi mai fi în Europa! Sau dacă Europa va mai fi!). Din nefericire, trebuie să plec pentru o serie de conferințe în Suedia, în a doua jumătate a lunii noiembrie. Dacă ți-oi mai spune că mi-au apărut vreo cîteva studii și alte patru-cinci stau să apară, ți-am rezumat activitatea mea din ultimele șase luni.

Mi-ar fi plăcut să aflu mai multe despre tine. Știu — căci am primit și citit cu cel mai mare interes — că ai publicat studiul din *Public Opinion* și excelentul articol despre [Nicolae] Titulescu. De la Lizette, de la Ionel, am aflat alte detalii, care m-au ajutat să te urmăresc. Dar aș fi vrut să știu mai multe. N-am mai urmărit „politica românească”. Nu-mi mai dau seama cum se orientează lucrurile. Iarna aceasta, am trăit foarte izolat, ca să pot sfîrși *Șamanismul*. Primăvara, am fost în Sicilia și, la întoarcere, am avut alte lucrări „urgente” de terminat. Sînt prins în mașină, ca pe timpurile mele bune în țară. Am semnat prea multe contracte, m-am angajat în prea multe părți și acum încerc să mă regăsesc.

Situația materială fiind oarecum asigurată, vreau să profit de acești ani de maturitate și de libertate — ca să-mi scriu „Romanul“.

Ce se mai întâmplă în lume? Cu românii? Cu Generalul? Și, mai ales, ce mai faceți voi, Tantzi și cu tine? Christinel i-a scris odată lui Tantzi, mulțumindu-i pentru lucrurile trimise, dar nu cred că a primit răspuns. Nici noi nu am primit răspuns la cererea noastră de viză. Am impresia că durează o eternitate. (Am văzut *The Consul* și m-am bucurat...) De altfel, bine că n-a venit viza, pentru că n-aș fi putut pleca. Disponibil încep să devin abia din toamna asta. Tu cum mai crezi că au să evolueze evenimentele?

Pe Tantzi și pe tine, dragă Brutus, vă îmbrățișez cu vechea și totala mea prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXVII

11, rue Duhesme

Paris 18^e

18 octombrie 1951

Dragă Brutus,

Îți mulțumesc din inimă pentru scrisoare și te îmbrățișez pentru prietenia arătată, zburciunându-te să-mi găsești „mijlocul adecvat“ venirii mele în USA. Pentru motivele pe care am să ți le arăt îndată, nu cred că aș putea accepta soluția propusă de tine. Îmi pare extrem de rău pentru munca ta și timpul pierdut cu găsirea soluției. În nici un caz n-aș putea accepta ca Mecena să finanțeze o catedră. Nu numai pentru că i-aș rămîne îndatorat pentru toată viața, dar și pentru că, o dată ce lucrul se va ști, și românii își vor explica prin „subvenții“ toate celelalte succese și situații universitare ale mele. (Vor spune, bunăoară, că tot „cineva“ a plătit invitațiile de la Roma, Lund, Zürich etc.) Acesta ar fi primul motiv: subvenția. Dar mai sînt și altele. Cum îți scriam și altă dată, aș vrea să vin în USA, să-i cunosc mentalitatea, forța, orientarea. Mă

interesează în cel mai mare grad. Dar nu mă interesează profesoratul în USA. Există, la voi, un minim de opt ore pe săptămână (lecții, colocvii, seminarii), în timp ce la Sorbona sînt numai două ore. Ar însemna să nu mai fac nimic altceva decît să-mi pregătesc cursul — căci, așa cum îți închipui, engleza mea actuală nu-mi mai îngăduie să improvizez (cum fac cu franceza, bunăoară). În sfîrșit, să ți-o spun foarte cîstit, nu mă mai interesează nici una dintre vanitățile universitare: a fi sau a nu fi profesor plin sau altceva, a fi sau a nu fi invitat etc. Toate aceste vanități și fleacuri mi-au devenit insuportabile. În măsura în care mă mai interesează știința, ea se limitează la cercetări, descoperiri, interpretări personale, publicații. Înainte de toate, sînt un om care-și exprimă gîndirea prin scris. Am astăzi la dispoziția mea *orice* organ științific din lumea întreagă. Îmi lipsește timpul de a scrie și publica pe cît sînt solicitat. Cam tot ce aveți voi acolo mai bun în meseria mea îmi solicită colaborarea. În toate aceste reviste, ca și în altele multe, s-au publicat recenzii elogioase despre lucrările mele. Pe plan științific deci, *exist*. Dovadă că este o fundație americană care îmi îngăduie să trăiesc fără grija zilei de mîine. (Asta rămîne totuși un secret.) Ce interes aș avea să las această existență *liberă* de cercetător, care îmi îngăduie să formulez într-un timp record (pentru că tot timpul e al meu) rezultatele cercetărilor mele — pentru un post care mă va confisca și slei pînă la măduvă? Și asta, pentru ce? Pentru 350-450 [de] dolari pe lună, cu care la voi nu se moare de foame. Cu jumătate din această sumă, aici se poate trăi. Am această jumătate — și sînt liber. Liber, cel puțin de cursuri și conferințe (căci de cîțiva ani m-am aranjat să scap de beleaua de la *Hautes Études*, iar anul acesta am scăpat și de *Collège Philosophique* și alte belele), căci altminteri sînt încă strivit de numărul angajamentelor editoriale și a făgăduielilor directorilor de reviste. Anul acesta, la Ascona, am întîlnit din nou cîțiva profesori americani; m-au implorat să accept *orice* în USA, în afară de un profesorat ordinar, ca să nu mă înmormîntez în cursuri. Dacă aș ține cu orice preț, aș putea veni *visiting professor* la una dintre Universități. Dar nu mă grăbesc.

Să-ți spun mai mult despre gîndurile mele „secrete“. Anii aceștia din urmă, am înțeles că „misterul“ succeselor mele e simplu:

spre deosebire de alți savanți și filozofi, care se lasă antrenați de glorie, vanitate, nevoie sau comoditate, eu am încercat să rămân stăpîn absolut pe Timpul meu. Dacă am „văzut“ și „făcut“ mai mult ca alții, este pentru că nu mi-am pierdut timpul. La douăzeci și unu de ani, eram în India. La douăzeci și șase de ani, eram deja o „autoritate“ în Yoga, pentru că mă concentrasem exclusiv asupra unei probleme centrale (în loc, bunăoară, de a face cataloage de manuscrise sanskrite sau mai știu eu ce altă treabă „științifică“). Am ajuns foarte tînăr o „autoritate“ în etnologie și istoria religiilor, pentru că, dispunînd de Timp, m-am apucat numai de *probleme* și nu m-am rătăcit în erudiție vană. Acum, în pragul celor patruzeci și cinci de ani, Timpul își precipită și mai mult cadența. Prin instinct, m-am eliberat de cîteva cărți de teribilă erudiție și mă pregătesc să merg mai departe numai cu publicații de gîndire. Și, mai ales, mă pregătesc să mă întorc la literatură pe o cale majoră, iar nu autobiografică, piezișă, sentimentală, ca cea din anii 1933-[19]40. Fiecare zi *liberă* e un cîștig asupra Timpului. Spune-mi și tu, în această perspectivă pe care m-am situat, organic, prin destin, ce interes ar avea o robie de doi ani într-o universitate americană, la o catedră „subvenționată“ de un român?

Nu. De va fi să ajung în USA, aş avea de ales între două posibilități de existență: un minim la *Free Europe* sau un *research scholarship*¹ la o fundație. Simple conferințe, la universități desigur (și am deja invitații). Dar nu profesor angajat. Asta m-ar steriliza, m-ar paraliza și nu văd în interesul cui. Dacă-mi va veni viza și situația politică o va îngădui, aş fi fericit să cunosc USA șase-șapte luni, să studiez stările de la voi etc. și apoi, dacă nu va fi altă soluție, să mă reîntorc în Europa.

Nu știu dacă am izbutit să te conving. Mi-ar părea rău dacă nu. Sper însă că m-ai înțeles bine: vreau să vin la voi, dar *liber*, cu un post care să nu-mi confişte tot timpul și toată energia, deci ceva ca *F[ree] E[uropa]*. Am de gînd să-mi încerc norocul la voi nu numai cu cărțile științifice, dar mai ales cu romanul la care lucrez acum. Am deja contacte cu cîteva mari editori americani. Îmi așteaptă toți manuscrisul. *Maitreyi* n-a fost luat, pentru că avea numai 230 [de] pagini — dar așteaptă un roman de 5-600 [de] pagini. Voi face totul, în 1952, ca să scap de angajamentele ști-

ințifice și să termin romanul. Am amânat cursul de la Roma pentru aprilie și sper să reușesc să amân pentru aprilie-mai și conferințele din Suedia. Dar cu câte alte lucruri nu am de luptat! Luna aceasta e sacrificată pentru punerea la punct a conferințelor de la Ascona și a altor studii. Gallimard îmi cere pentru iarna aceasta un volum (am un contract de zece volume). Cred că voi reuni patru mari studii despre simbolismul magico-religios, deja apărute în revistele de specialitate, le voi completa cu o introducere și concluzii și-i voi da un volum *Imago*. La Payot, mai am deja angajate două cărți. *La Mandragore* (gata de mult, dar trebuie pusă la punct) și ediția a II-a din *Yoga*. Mai sînt legat de încă trei contracte, cu alte case de editură, dar cred că mă voi aranja să le amân. Deci, pot să aștept încă sosirea vizei de vizitator. Într-o zi, nu mă îndoiesc, va sosi — și atunci voi veni la voi și voi vedea peste tot ce se poate aranja.

Veștile și impresiile tale despre situația internațională mă bucură și mă interesează în cel mai mare grad. E curios, dar prin instinct „vedeam“ și eu cam în același sens — adică nu mai credeam într-o primejdie iminentă și aveam impresia că rușii au pierdut ultimul mare moment în toamna 1950. Dar aștept să vii aici nu numai pentru că mi-e dor de tine, dar și pentru că ard de nerăbdare de a te asculta explicîndu-mi punctele tale de vedere. Voi păstra secretul absolut al venirii tale. Așîșderea asupra celor ce-mi spui despre bătrîni și care confirmă impresiile mele.

Îți trimit prin Lisette exemplarul vostru din *Chamanisme*. Dacă crezi de cuviință, îți pot trimite un „set“ complet din toată seria de lucrări științifice, ca să le arăți sau să le dai cui crezi tu.

Lisette e furioasă pe Tantzi că nu i-a scris, deși ea i-a elaborat o lungă scrisoare de la Roma. Dar, sosind pe la 1-2 noiembrie, are să vă certe personal. Pe tine și pe Tantzi, vă îmbrățișez cu toată vechea mea prietenie. Salutările Christinei. Al vostru,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Bursă de cercetare (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

XXVIII

62 bis, rue de la Tour
Paris 18^e

8 ianuarie 1952

Dragă Brutus,

Tăcerea ta îmi arată cât ești de întristat și de plictisit. Am citit „denunțul” Generalului cu privire la fondul elvețian și m-am îngrozit. Voiam să-mi înaintez pe loc demisia din Consiliul Ligii, dar, cum nu sînt decît un figurant, am amînat, ca să nu creez alte noi și greșite interpretări. Vreau să mă sfătuiesc și cu [Nicolae I.] Herescu și aștept să văd ce faci tu.

Îți mai scriu rîndurile acestea ca să te rog să-l întâlnești pe M[ihail] F[ărcășanu] și să vezi ce se întîmplă cu textele mele. Am trimis zece, mi s-au achitat cinci — și ultimul era de pe la 15 decembrie. Este cu adevărat imposibil ca M.F. să-mi scrie cinci cuvinte, spunîndu-mi că textul cutare sau cutare nu i-a plăcut? În fiecare săptămînă, rup două zile din munca mea la roman ca să găsesc „subiect” și să redactez un text oarecum cultural. Aș vrea măcar să știu dacă timpul acesta pierdut are vreun sens. Din nenorocire, sînt nevoit să-mi rotunjesc prin orice mijloace bugetul, ca să pot avea liniștea de a scrie și literatură — pentru care am fost făcut și pe care am sacrificat-o atîția ani tocmai datorită împrejurărilor defavorabile. Altceva, nimic nou. „Scandalul” General [Nicolae] R[ădescu] crește — „scandalul” C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu așijderea. O plăcere să fii român!

Vă îmbrățișez pe amîndoi și vă urez numai bine și noroc. Al tău,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXIX

Monte Carlo

19 februarie 1952

Dragă Brutus,

Îți scriu în grabă, ca să primești scrisoarea înainte de imbarcarea ta. Eu, în orice caz, mă reîntorc la Paris în primele zile ale lui martie (locuiesc 11, rue Duhesme, MON 6621), dar plec în Suedia între 20-31 martie. (Programul pentru lunile următoare nu e încă fixat. Doar luna iunie o petrec la Ascona, invitat de dna [Olga] Froebe[-Kapteyn].)

Am fost îngrozit aflând, din scrisoarea ta, de moartea lui Anton Golopenția. Mă simt din ce în ce mai singur. Mai mult de 70% din seria noastră s-au dus, începând cu cei măcelăriți în 1938, apoi pe diversele fronturi, apoi în închisorile sau lagărele sovietice. Nu cred că a existat „serie” mai încercată ca a noastră, generația *Criterionului*, cei care-și terminau universitatea între 1926-1932.

Vom sta îndelung de vorbă despre eventuala mea vizită în USA. Deocamdată, cum ți-am mai spus, vreau să rămân aici și, mai ales, să rămân liber ca să-mi termin romanul. (Christinel a terminat de dactilografiat partea I: 375 [de] pagini la 37 [de] rînduri [pe pagină]. Partea a II-a și ultima va fi din fericire ceva mai scurtă. Dacă ai să ai timp la Paris, ți-l voi da să-l citești.) În afară de angajamentele pe care le am deja (Suedia, Elveția), sper să nu-mi mai cadă nimic pe cap și să pot scrie.

Despre cei zece oameni: mă voi gândi pe îndelete. Adresa lui G[heorghe] R[acoveanu]: Freising b/München, Ganzenmülerstr. 6/II. Cred că a devenit un om cu desăvârșire liber. *Îndreptar* stă dovada orientării lui actuale. Îl cred, de asemenea, capabil de lucru în echipă. Are un talent extraordinar. Altul ar fi V[irgil] Ierunca (= [A.] Andronic) care lucrează astăzi la Radio[difuziunea Franceză], dar nu prea e încântat. Adresa: 8, rue Pascal, Montrouge (Seine). El, împreună cu Monica Lovinescu (44, boul[evard] Raspail, Paris 7^e), ți-ar putea da precizii relativ la românii ieșiți recent din țară. Evident, mă voi mai interesa și eu și N[icolae] I. H[erescu] și Leontin[-Jean Constantinescu]. Discreția mea e abso-

lută. Dacă sosești la Paris înaintea mea, convoacă printr-un pneumatic pe Ierunca într-o seară (el lucrează la Radio după-amiezile) și consultă-l, fără să-i spui de la început despre ce este vorba. Mai cunosc și alți băieți înzestrați, cultivați, de echipă, dar sînt veniți cam de cinci-șase ani. De curînd venit este D[octo]rul [Alexandru] Claudian (autorul cărții *Alimentația poporului român*, rămasă celebră!); a fost legionar (simist!), dar, cînd am discutat cu el, părea destul de „liber“. Nu-i cunosc adresa, însă o poți afla de la D[octo]rul Theodoru, 28, rue Jean Giraudoux, Paris 16^e. Evident, voi completa lista îndată ce mă voi întoarce la Paris. Sînt convins că măcar ceva texte poți obține de la Emil [Cioran]. Cineva care ar fi fericit să poate lucra ca să poată trăi ar fi Herescu. Situația lui e tragică. Odată, voisem chiar să fac apel la voi toți din N[ew] Y[ork] să contribuiți cu 10-15 \$ lunar ca să nu moară de foame. N[icolae] M[alaxa] îi trimite, dar nu regulat. Și ai să vezi, la Paris, ce-au ajuns 30-35 000 [de] franci pe lună. Herescu este însă puțin acrit și trebuie „evitate complexe“. Prin Horațiu Comanici sau alt român „bine informat“ din Cartierul Latin, vei putea da de urma celor de curînd sosiți și-i vei judeca singur. Nu uita pe Gheorghe V. Bumbesti, dat afară de la Radio Paris pentru că a atacat (cam vulgar!) pe Ana Pauker. Adresa: 18, rue de l'Assomption, Paris 16^e. Îl știi cine e: „liberal“, venit întîi la legăție, dar dat afară prin 1947, funcționar la Radio pînă astă-vară. Acum a descoperit nația. Altminteri, băiat bun, știe scrie și vorbi la Radio. Cunoaște ca nimeni altul meseria. Deocamdată, cam asta!

Sărut-o din partea noastră pe Tantzi și spune-i că prietenia ei cu Lizette nu e o scuză ca să nu-mi scrie niciodată. Te îmbrățișez,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXX

11, rue Duhesme

Paris 18^e

14 martie 1952

Dragă Brutus,

Multe, multe mulțumiri pentru costumul trimis. Am fost la croitor, să-l ajusteze puțin și să-i scurteze pantalonii. Voi avea un excelent costum „decent” pentru conferințe. Deși primăvăratic, voi vorbi în el în fața publicului suedez. Încă o dată, îți mulțumesc și te îmbrățișez că te-ai gândit la mine.

Îmi pare însă rău că nu te-ai hotărât încă să vii. Eu plec la 20 martie cu avionul la Lund. Voi lipsi două săptămîni. La începutul lui mai, vom pleca la Roma, unde am alte conferințe la universitate și Institutul Oriental, iar la 15 mai vom fi, pentru o lună, oaspeții dnei [Olga] Froebe[-Kapteyn] la Ascona, pe malul lacului Maggiore. De abia acolo voi putea relua romanul. Deci ne-am putea întîlni la Paris între 6 aprilie [și] 5 mai, sau după 15 iunie.

Îți scriu în mare grabă și prost. Sînt încă bolnav: vagotomie, gastrită, poate chiar ulceratii gastrice. Am fost ieri la doctor. Nimic grav. Doar că va trebui să țin regim etc. Plicticos, căci vine tocmai acum, în preajma ciclului de conferințe. Toate acestea, urmările „nervilor” — aviz tuturor amatorilor care se enervează la masă, discută, fumează etc. în timpul mesei și nu reușesc să se destindă în timpul „nutriției”.

Tare aș vrea să ne vedem mai curînd. Avem o sumă de lucruri să ne spunem. Ce se poate face pentru N. I. H[erescu]? E bolnav, de nerecunoscut, locuiește la un hotel și seara mănîncă ceai cu pîine. Globulele roșii, la jumătate etc. N-a primit nimic din faimosul ajutor de 5 000 \$ dat de [Nicolae] M[alaxa] Bătrînului de Crăciun, pentru refugiați. Ce face Tantzi de nu dă nici un semn de viață? O îmbrățișăm, după cum te îmbrățișăm și pe tine,

Mircea

XXXI

Paris

17 iulie 1952

Dragă Brutus,

Îmi pare și mie foarte rău că nu ne-am revăzut la reîntoarcerea ta prin Paris. Se află aici, de vreo zece zile, Gh[eorghe] Racoveanu. Mă bucur că v-ați înțeles. El contează mult pe puterile și curajul tău. Până la „lansare“, speră să fie utilizat la postul din München.

Cît privește persoana mea, Niculaie a exagerat puțin. I-am spus că aș încerca să vin *de la început*, dar că sînt atîtea impedimente etc. El a stăruit; eu nu i-am dat răspuns definitiv, nu-l puteam da. El a tradus șovăiala mea printr-o aprobare tacită. După cum ți-am mai spus: voi scrie cît și ce vei vrea tu, dar, deocamdată, nu cred că aș putea pleca. Nu înainte de primăvara viitoare.

În schimb, stă la dispoziția ta N[icolae] Beldiceanu, tînarul turcolog, balcanolog și istoric de care ți-am vorbit, care știe atîtea limbi de care vei avea nevoie, e deschis la cap și cunoaște și lumea levantină. Pleacă unde și cînd îi vei cere. Alături notița personală. Precizez: elev al lui P.P. Panaitescu, [Franz] Babinger etc. e la curent cu istoriografia marxistă și el însuși e foarte interesat de problemele sociale și economice ale Balcanului și țărilor românești sub turci. Cred că va fi un foarte bun istoric. Trebuie ajutat și utilizat. *Acolo*, și-ar putea continua cercetările prin arhive. [Alphonse] Julliard e în Italia. Se va întoarce pe la 26-27 iulie. Îl aștept, ca să alcătuim împreună lista celor patru-cinci studenți bursieri. De pe acum, reține un nume: Titus Bărbulescu. I-am scris chiar astăzi, rugîndu-l să completeze formularul pe care mi l-ai trimis. Vorbește și scrie perfect limba franceză. A terminat o școală de profesori francezi. Scriitor, poet, romancier. A vîndut cărți în Franța, umblînd din oraș în oraș, doi ani. Cred că are studii de drept și litere — dar cunoaște meserii: comerț, librărie etc. Element excepțional. Mă gîndesc la un sculptor, legionar, foarte înzestrat. Prin [Puiu] Anastasescu. A făcut biserica „ecumenică“ de la Sèvres. Dar crezi că merge și un „artist plastic“?

Cunosc un foarte tânăr, zăpăcit, adorabil, mitoman și totuși înzestrat poet: Ion Pârvulescu. Nu are decît liceul din țară. Cred că ar putea fi salvat și folosit, căci este extraordinar de inteligent — dar cam ținut. Ezit... Mai am și alte nume. Mă voi consulta cu Julliard. Îndată ce vine, facem lista și ți-o expediem. Nu știam că chestiunea e atît de urgentă, altminteri o luam „în studiu“ de la reîntoarcerea mea.

Mă bucur că ai putut sta de vorbă cu cei de la Roma și că te-a impresionat [Iosif Constantin] Drăgan. Un român miliardar echivalează [cu] o operă culturală. Omul pare că se interesează exclusiv de „Europa“. Dar nu cred că va fi greu de convins să dea o mîină de ajutor și operelor românești din țara eliberată.

Ce să-ți spun despre noi? Vacanța a luat sfîrșit la Ascona. Aici, muncă pe brînci. Conferințele de la Ascona, apoi cursul de la Alpbach, apoi romanul!

Îmbrățișăm pe Tantzi. Te sărut prietenește,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXII

Paris

17 august 1952

Dragă Brutus,

Plec mîine la Ascona pentru conferințe și, de acolo, la Alpbach (Austria), să țin seminarul promis la Europäische Forum — așa că voi reveni la Paris de-abia după 15 septembrie. În cazul că ai ceva urgent să-mi comunici, adresa mea este, pînă la 28 august, Casa Gabriella, Ascona, Lago Maggiore, Suisse, Mme [Olga] Froebe[-Kapteyn], iar pînă la 10 septembrie Europäische Forum, Alpbach. Voi trece la întoarcere prin München și Bonn. Îl voi revedea, bineînțeles, pe G[heorghe] R[acoveanu].

Deși neimplicat direct la începuturile editurii, îmi pare rău că se amîină. Dacă motivele sînt discordiile dintre compatrioți, e pro-

tabil că „înțelegerea“ la care va trebui să se ajungă va implica și oarecare concesiuni reciproce. Mă întreb, atunci, dacă oameni ca N. I. H[erescu] și G[h]. R[acoveanu] vor fi acceptați de partea cealaltă, sau, măcar, dacă nu vor fi acceptați sub anumite condițiuni... N-am spus nimic lui [Alphonse] Julliard și N. I. H[erescu], dar, cum le-ai scris și tu puține zile în urmă, sînt și ei informați. Cred că ți-am comunicat impresiile. Cred că ai primit și lista bursierilor, întocmită cu Julliard. Am auzit că mai există și alte „liste de bursieri“ și, cum cei mai mulți s-au înscris pe ele, lista noastră s-a alcătuit mai încet.

Mihai Niculescu a primit de la Consulatul USA din München formularul de completat; crede că va fi angajat la postul de acolo. Treaba asta ispitește și pe Julliard. Probabil că ți-a scris. Numai N. I. H[erescu] rezistă; deși o duce prost, gîndul că va lucra cu atîția români alături îl face prudent.

Proiectul cu microfilmele și biblioteca e excelent. Nimic de adăugat. Vei avea dificultăți cu „Comisia“. C[onstantin] Marinescu se va supăra că e înlocuit cu E[mil] Turdeanu; P[etre] Sergescu va fi furios că nu e invitat; prezența lui [Alexandru] Claudian va fi interpretată că încurajezi „fasciștii“ etc. În al doilea rînd, depozitînd microfilmele la fundație, înseamnă că recunoști validitatea și eficiența ei culturală, lucru pe care nu-l recunoaște aproape nimeni. (Eu îți exprim „opinia publică“, nu punctul meu de vedere.) Evident, trebuie să trecem peste toate acestea, însă te previn că-ți vei ridica majoritatea românilor în cap. În ceea ce privește *omul*, desigur că nimeni altul nu e mai [pe] locul lui decît [Virgil] Mihăilescu din Freiburg.

Acum, într-o cu totul altă ordine de idei, aș vrea să te întreb ceva. Începînd de la toamnă, va trebui să-mi sporesc veniturile cu circa 100 \$ pe lună. Desele mele călătorii (numai una singură „de plăcere“) și scumpirea vieții m-au dezechilibrat complet. M-am gîndit că singura soluție ar fi să scriu texte pentru radio. La Paris, se plătesc nimica toată: sub 2 000 [de] franci! Dar știu că alții prezintă texte la Washington (!) sau München. Mi-ai putea da vreo indicație precisă: *unde* și *cui* să trimit manuscrisul? Cam cît se plătește? Îmi închipui că tu ești la curent. Nu mai îndrăznesc să mă adresez lui [Mihail] Fărcășanu, pentru că e prea „ocupat“.

Iartă-mă că-ți dau această nouă bătaie de cap, dar, cum vreau să mă dedic, de la toamnă, romanului, nu voi mai putea „ciupi” suma de care am nevoie scriind articole în presa franceză, exceptînd conferințe etc.

Mamy nu ți-a dat pachetul cu *Le chamanisme* și *Iphigenia* pe care i-l lăsasem înainte de plecarea mea la Ascona. Acum, că a întîrziat atît, va mai întîrzia puțin. În octombrie, apare în N.R.F. *Images et symboles* — și le vei primi pe toate deodată.

Aici, e mare senzație printre tinerii români și „existențialiști”: J[ean-]P[aul] Sartre mă citează copios în ultima lui carte. Asta, spun ei, e decisiv! Iată-mă, în sfîrșit „lansat”!...

Christinel și cu mine vă îmbrățișăm pe amîndoi (Tantzi cea tăcută sau noul Sphinx!...),

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXIII

11, rue Duhesme

Paris 18

6 octombrie 1952

Dragă Brutus,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea ta din 15 septembrie. Ne-am întors [la] cîteva zile după ce mi-ai scris, dar am avut mai multe lucruri de rezolvat (studii și articole promise mai demult) înainte de a mă putea apuca de textele pentru radio. Îți trimit astăzi primele două încercări. Nu sînt tocmai sigur că le-am scris cum ar fi trebuit: mi-e teamă că sînt prea „populare”, dar, înainte de a „ridica nivelul”, aș vrea să știi ce crezi tu. Evident, m-am repetat cît am putut. De aceea, dacă primul text e prea mare, se poate scurta fără greutate, suprimîndu-se repeti[ți]ile. În următoarele mesaje culturale, voi fi ceva mai „teoretic”. Am voit să încep însă în chipul cel mai simplu cu putință: importanța pe care o prezintă

pentru Soviete tradițiile spirituale românești, adică importanța pe care o acordă ei *distrugerii* acestei tradiții.

Dacă se poate, țin foarte mult ca să nu mi se citească numele. Asta îmi dă libertatea de a ataca, atunci când va veni ocazia, fără teama de represalii asupra familiei. Nu mai am cam de mult vești de la ai mei și gândul că le-aș putea face rău m-ar paraliza. M-aș simți mult mai liber dacă textele mele ar fi anonime — sau însoțite de un nume oarecare.

Privitor la editură, redevin optimist după asigurările tale. Am fost la München după seminarul pe care l-am ținut în Austria și am văzut imensa clădire a lui *Free Europe*, am vorbit cu [Alexandru] Gregorian. Sînt toți surmenați de cele douăsprezece ore zilnice de lucru (mai exact, de prezența la birou). Sperau că secția românească se va lărgi. Dar toate acestea le cunoști și tu foarte bine. Probabil că înainte de primăvară nu se va schimba nimic.

Ți-am trimis prin Lydia *Le chamanisme. Images et symboles* apare în cîteva săptămîni. Cred că ți-am dat *Iphigenia* aici, la Paris. Eu lichidez cîteva lucrări întîrziate, ca să redevin liber pentru roman. Ce devine Tantzi? O îmbrățișăm amîndoi. Așijderea și pe tine. Cu vechea prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXIV

Paris

3 noiembrie 1952

Dragă Brutus,

Mulțumesc pentru scrisoare, mulțumesc pentru tot. Am primit primele cecuri. Am expediat alte texte direct lui M[ihail] F[ărcășanu]. Sper că sînt mai bune. Sper, mai ales, că-mi voi face curînd „mîna“ pentru radio — așa cum mi-o făcusem în țară acum vreo... nici măcar nu vreau să-mi amintesc acum cîți ani!...

Îmi pare rău că nu s-a putut aranja cu Ghiță [Racoveanu].

Îmi scrie că *Îndreptar* va apărea începînd din decembrie de două ori pe lună. Asta înseamnă că și resursele lui vor spori. Sper să supraviețuiască în liniște pînă la alcătuirea editurii. Problema este însă: ce va deveni un *Îndreptar* bimensual? Ghiță îmi scrie: foaie de luptă. Sînt de acord; dar mă întreb dacă nu-și va pierde ceva din văzduhul înălțimii la care izbutise să se mențină doi ani. „Lupta“, în orice caz, nu va coincide cu a „simiștilor“ sau [a] altora. Ghiță a devenit teribil de antilegionar. Așa că, din partea aceasta, nici o grijă.

Cartea mea *Images et symboles* va apărea abia la sfîrșitul lunii. Ți-o voi trimite pe loc. *Le Mythe* a apărut deja la Buenos Aires și se traduce acum în germană și americană. Eu pregătesc două cărți mai simple: *La nostalgie du Paradis* (dedicată lui Cioran) și *La chute dans l'histoire*. Dar nu le voi da drumul decît după terminarea romanului. Vă îmbrățișez pe amîndoi cu prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXV

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

20 decembrie 1952

Dragă Brutus,

Încep, cum se cuvine, prin a-ți ura sărbători fericite, deși știu foarte bine că ele îți sînt îndoliate prin pierderea lui Titu Pogoneanu. Voiam să-ți scriu îndată ce-am aflat vestea. Știam că, dintre noi toți, tu sufereai cel mai mult de pierderea acestui strălucit frate al nostru. Am fost și sînt încă zbuciumat, exasperat de nenorocul neamului românesc. Pierdem tot ce avem mai bun, iar plevușca și canalia prosperează. Te rog să mă crezi că am fost alături de tine în tot acest răstimp de iarnă îndoliată. M-am consolată, așa cum sper că ai făcut-o și tu, în muncă. Ce ne mai rămîne altceva de

făcut decît să muncim pînă ce ne va veni la fiecare rîndul să cădem în drum spre țară?

Nefericit neam! Aici, la Paris, a izbucnit un nou scandal, din care numele de român va ieși terfelit. Această canalie dementă care este C[onstantin] V[irgil] Gheorghiu — care a declarat public acum vreo doi ani că „România îl interesează mai puțin decît Islanda“ și că *Sa Majesté le Roi Michel est idiot*¹...) a publicat *La seconde chance*. Carte lamentabilă, pe care n-am putut-o citi. Dar care se deschide cu o lungă „Livre des Juifs“, în care pe 140 [de] pagini sînt deschise ororile rebeliunii în culori ireale: parcă Buchenwaldul n-ar mai fi nimic față de cruzimile fasciștilor români. Or, Gabriel Marcel a aflat că într-o carte din 1942, *Ard malurile Nistrului*, C. V. Gheorghiu scrisese pagini de un antisemitism dement și îndemnuri la masacrarea evreilor în masă. C. V. Gheorghiu a scris „Le livre des Juifs“ ca să i se ierte cartea de acum zece ani. Textele sînt acum cunoscute de Gabriel Marcel și de presă, scandalul a izbucnit — și iarăși vor vorbi ziarele de antisemitismul din România, de escrocheria autorilor români etc. etc. Dacă această canalie n-ar fi provocat, prin exagerata descriere a măcelurilor de la rebeliune, indignarea lui [Virgil] Ierunca și a celorlalți români care-i cunoșteau cartea antisemită din 1942 — fără îndoială că scandalul n-ar fi izbucnit. Dar față de provocare, nimeni din noi n-a mai avut nimic de făcut. E probabil că în această atmosferă de denunțuri și calomnie vor reveni iarăși aluziile compatrioților la mine și la Cioran. Ce mi se pare însă exasperant este ca singurul mare succes mondial al unui scriitor român să fie exploatat contra țării. De aceea îți spuneam că sîntem un neam fără noroc...

Sper că evreii români din USA, aflînd acum cine este acest nemernic, vor face totul ca *La seconde chance* să nu mai apară și acolo, ca să mai afle și americanii cum erau căsăpiți evreii la abatoare. Cînd mă gîndesc că singurele pagini negre în această privință pe care le-a avut neamul românesc — rebeliunea și Iașii — vor fi cunoscute prin *Kaput* și *La seconde chance* de milioane de oameni din toate continentele, mă apucă o furie oarbă. S-au uitat cele șapte milioane de evrei uciși de naziști, s-au uitat toate ororile cîmpurilor de exterminare naziste și comuniste — ca să se

discute cele cîteva mii de victime ale antisemitismului românesc. Bravos națiune! Halal să-ți fie! Ai știut ce-ai făcut cînd ai ridicat pe aripele norocului pe vrednicul tău fiu C. V. Gheorghiu...

În pofida acestor tristeți, îmi văd de treabă și lucrez zi și noapte. Vreau să profit de aceste trei luni *libere* în apartamentul doctorului [René] Laforgue, ca să termin *Noaptea de Sînziene*. Începînd de la 20 aprilie, voi fi iar pe drumuri. Am acceptat un curs de două luni la Universitatea din Zürich. Iar vara, o am extrem de „încărcată“.

Ți-am trimis, în pachetul pentru Lizette, un exemplar din traducerea spaniolă a *Mitului eternei reîntoarceri* și *Images et symboles*. Cea dintîi se traduce acum în germană (va apărea în mai, la Diederich) și în americană (pentru Pantheon Books). Dar, te rog, nu spune nimănui de această ediție americană, pentru că românii sînt zănatnici și ar putea să curgă denunțurile și pe la voi, pe-acolo.

În altă ordine de idei, i-am scris lui Mișu Fărcășanu nouă scrisoarele, însoțind cele nouă texte expediate regulat, săptămînal prin poșta aeriană, recomandate. Nici un răspuns. Și, ca onorarii, doar cinci cecuri. Nu știu ce să cred. Nu i-au plăcut unele texte? Ar fi putut să mi-o spună, ca să le refac, să știu cum să le rescriu. Aglomerare de material? Și atunci ar fi trebuit să mă anunțe, să nu-mi mai pierd duminicile lucrînd. Săptămîna aceasta, în orice caz, nu-i mai trimit manuscris. Îi voi scrie doar o mică scrisoare.

Ghiță R[acoveanu] era trist că nu i-ai scris un cuvînt în legătură cu rugămintea pe care ți-o făcuse, datorită sugestiei mele. Eu i-am transmis răspunsul tău. Credea totuși că-i vei scrie și tu. Sper că ideea editurii tale nu va fi abandonată în cursul anului ce vine. Am auzit că grupările românești s-au împăcat și că se va constitui un nou Comitet. B[arbu] Nicul[escu] mi-a scris chiar că a fost citat și numele meu. Sper că e o iluzie a lui. Eu nu sînt făcut pentru politică, nici măcar pentru cea de vitrină.

Christinel și cu mine vă urăm, lui Tantzi și ție, an nou spornic și norocos. Te îmbrățișează,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Maiestatea sa Regele Mihai este idiot (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

XXXVI

62 bis, rue de la Tour
Paris 16^e

9 februarie 1953

Dragă Brutus,

Iartă-mă că-ți răspund atît de tîrziu. Două săptămîni, toți au fost bolnavi în jurul meu (eu nu, căci sînt imunizat!) și n-aveam chef de nimic. Apoi, au urmat alte plictiseli. Între timp, l-am întîlnit pe Leontin[-Jean Constantinescu], pe [Nicolae I.] Herescu și am stat de vorbă despre „situația politică” nouă, creată prin gestul Generalului. Cum am văzut că nimeni dintre ei nu și-a înaintat încă demisia din Ligă, mi-am spus că mai amîn și eu. Apoi, l-am văzut pe Barbu Niculescu la întoarcerea lui din Elveția și m-a asigurat că în nici un caz banii blocați nu vor cădea în mîna comuniștilor. Azi, l-am văzut din nou. Mi-a arătat scrisoarea avocatului Frölich, pe care ți-o alătur, pentru informația ta. Mi-a spus că banii au fost din nou (deci a doua oară) blocați la cererea Asociației conduse de Generalul [Ion] Gheorghe. Începe, așadar, un proces pentru „fondul intelectualilor”. Se pare că s-au alăturat (zice B. N[iculescu]) toate Asociațiile din Ligă, afară de „Mihai Eminescu”, cea a lui [Mihai] Răutu de la Paris și cea de la New York. M-a rugat să intervenim și noi, mai ales „Mihai Eminescu”. Dar i-am spus că, asociația nemaexistînd (căci nu mai activează de vreo trei-patru ani), prefectura poliției nu ne îngăduie să mai luăm vreo hotărîre în numele ei.

Îți scriu din fuga condeiului, fără nici o ordine în idei. În ceea ce mă privește, iată ce-am hotărît. Cum, în afară de [Grigore] Gafencu, nimeni n-a demisionat dintre toți cei de la Paris și cum — oricîte rezerve aş face asupra acțiunii lui politice — rămîn recunoscător Generalului pentru ajutorul și încrederea acordată între 1948 [și] 1950, nu-mi voi înainta acum demisia. Dar, ca și [Nicolae I.] Herescu, sînt hotărît să mă retrag din orice organism politic în care, prin natura lucrurilor, nu aş avea și eu un cuvînt de spus. Adică vreau să-mi recapăt perfecta libertate. Nu vreau să mă simt solidarizat din oficiu cu actele nimănui. Aștept însă să mai treacă timp, să se mai potolească fierberea provocată de pro-

ces, ca să mă retrag fără publicitate, pe „motive personale“. Asociația „M[ihai] Eminescu“ nemaieexistînd, problema ei nu se mai pune. Sînt perfect de acord cu tine că nu mai e de făcut nimic cu bătrîni. Noi, între timp, să strîngem rîndurile. Majoritatea tineretului intelectual de la Paris are această poziție de expectativă. Trebuie să adaug că ura contra celor de la Washington e atît de mare și generală, încît gestul Generalului a avut aici o rezonanță fără pereche. Deși, poate, foarte puțini sînt, în fundul sufletului, de acord cu „cruzimea“ acțiunii — toți sînt încîntați că au fost loviți „bandiții“. Îți dau acest amănunt, ca să înțelegi starea de spirit de aici. De altfel, Generalul și-a recăpătat actualitatea politică în emigrație. Foarte mulți îl abandonează, spunînd că nu „acționează“. Îndată ce-a „pornit la acțiune“, lumea e cu el. Iată unde se ajunge prin imbecila încăpăținare a lui [Alexandru] Cretzianu. Oamenii nu mai judecă realitățile — ci așteaptă răzbunarea. Dacă se va auzi la Paris că un român refugiat a stîlcit în bătaie Comitetul Național, fii sigur că acel român va fi plebiscitat ca adevăratul șef al emigrației noastre. Uneori, îmi vine să și rîd și să plîng. Totuși, vina cea mare vine că s-a ajuns *aici* (mai rău nu se poate ajunge) o poartă [Constantin] Vișoianu și Cretzianu. De aceea, repulsia tuturor celor cu care am vorbit de a colabora cu asemenea oameni.

Înțelegi deci de ce vreau să ies din joc pe nesimțite, pentru a vedea ce se poate face, mai tîrziu, cu alți oameni și pe alt plan. Deocamdată, singurul lucru eficace pe care-l pot împlini este să-mi văd de treabă în meseria mea și să continuu a mă ocupa de tineretul de la Paris. Mi-am dat demisia de la Președinția „Centrului de Cercetări“ (am ales un profesor francez) și m-am mulțumit cu locul de vicepreședinte, dar mă ocup mai serios anul acesta de „Centru“ decît am făcut pînă acum.

Aici, au circulat zvonuri fantastice în legătură cu plecarea lui [Mihail] Fărcășanu de la *Free Europe*. S-a spus apoi că va veni [V. V.] Tilea, sau un oarecare Ghica, susținut de [Carol] Davila. E foarte curios că nici măcar n-a fost pus în discuție numele lui [Nicolae I.] Herescu, ultimul președinte al S[ocietății] S[criitorilor] R[omâni] și unul dintre puținii care-și cîștigă existența (vai de el, cum!) scriind texte pentru toate posturile de radio...

Dar să lăsăm lucrurile acestea triste. După cum îți scriam, lucrez la roman. Sînt la jumătatea părții a II-a. Voi încerca imposibilul să-l termin pînă la plecarea mea la Zürich, la 15-20 aprilie. Dar pînă acum n-am prea avut noroc. Gripele și plictiselile (și unele vizite: prieteni buni veniți din Egipt) mi-au mîncat multe zile.

[Mihail] Fărcășanu mi-a scris acum cîteva zile (prima scrisoare de doi ani, răspuns la zece ale mele), spunîndu-mi cît a fost de calomniat și lovit și rugîndu-mă să-i scriu cîteva rînduri pentru dosarul apărării lui. O voi face cu plăcere, pentru că trebuia să sărim întotdeauna în ajutorul celui lovit, oricare ar fi cauzele pentru care i se întîmplă ceea ce i s-a întîmplat...

Dragă Brutus, îți cer încă o dată scuze pentru scrisoarea asta dezlînată. Pe Tantzi și pe tine vă îmbrățișez cu aceeași dragoste și prietenie de totdeauna. Salutări de la Christinel. Mulțumesc lui Tantzi pentru țigări,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXVII

Casa Gabriella

Ascona

25 iunie 1953

Dragă Brutus,

Nici nu mai țin minte de cînd nu ne-am scris! Între timp, s-au întîmplat atîtea lucruri... După cum știi, eu am fost la Zürich cinci săptămîni, pentru cursul de la *Jung-Institut*, iar de la 20 mai mă aflu aici, unde am să mai rămîn pînă la 30 iunie. După aceea, vacanțele fiind terminate, mă întorc la 62 bis, rue de la Tour, pînă la sfîrșitul lui august, cînd revin în Elveția pentru conferințe. Am primit aici, la Ascona, ziarul tău, pe care l-am citit cu interesul și atenția [pe] care [le] bănuiești. Voiam să-ți scriu chiar atunci, dar eram „posedat” de romanul la care lucram și am amînat. Apoi, am primit vestea morții Generalului — și m-am convins că pro-

blema s-a închis de la sine. N-am regretat că n-am scris deloc Generalului în chestia cu „procesul“, pentru că astfel nu i-am mai amărit ultimele zile. Cum îți mai spuneam și cu alt prilej, în pofida tuturor greșelilor lui politice (pe care tu, foarte elegant, le pui pe seama „influențelor“ amicilor — și foarte probabil ai dreptate), Generalul a rămas pentru mine omul care s-a gândit la studenți și la intelectuali, în 1948, și i-a ajutat. De oriunde ar fi primit el banii, gestul a fost omenesc și inteligent și nu l-am uitat niciodată.

Dacă am înțeles bine (dar încă nu sînt sigur, pentru că n-am văzut-o pe Lizette), tu ai fi crezut — cel puțin un timp — că Barbu N[iculescu] m-ar fi influențat, la trecerea lui prin Paris, promițîndu-mi sprijinul pecuniar al lui N[icolae] M[alaxa]. Eu încă nu pot crede că ai putut avea o asemenea impresie. Cînd am avut nevoie și am cerut acest sprijin, tu ai fost primul care ai știut-o. Din fericire, în ultimul timp nu am mai avut nevoie, căci a intervenit soluția *F[ree] E[uropa]* și, în orice caz, nu m-aș fi lăsat „influențat“ printr-o promisiune bănească. Tu știi că am trecut prin momente grele și n-am făcut niciodată apel la ajutoare condiționate; am făcut apel la prieteni, în primul rînd la tine (și nici asta n-am s-o uit niciodată!...). Dacă îți vorbesc de un lucru atît de vag (pentru că, îți repet, n-am văzut-o pe Lizette ca să știu exact ce-ai spus tu) este pentru că țin prea mult la prietenia ta. O prietenie este un lucru de mare preț, care nu se improvizează de la o zi la alta. Mi s-ar părea o prostie ca prietenia noastră să fie întunecată de pasiuni politice trecătoare. Fiecare dintre noi poate fi într-o zi indispus sau enervat de un zvon sau de o pasiune, dar sînt convins că un om ca tine nu poate judeca decît pe realități. M-am grăbit să ți le rezum, pentru cazul că nu le-ai cunoaște.

Pe curînd, de la Paris, o scrisoare mai lungă. Christinel și cu mine vă îmbrățișăm pe amîndoi. Cu vechea și întreaga prietenie, al tău,

Mircea

XXXVIII

Casa Gabriella

Ascona

15 iulie 1954

Dragă Brutus,

Cred că e mai bine de un an de când nu ți-am mai scris. Ultima dată, tot de aici, prin mai-iunie 1953, o scrisoare la care n-am primit răspuns. De atunci, am intrat într-o cascadă de comenzi (care trebuiau livrate urgent) și conferințe, cascadă din care încă n-am scăpat. Am avut un an infernal: studii, articole, cărți. În aprilie, a dat Dumnezeu și-am terminat *Yoga — Liberté et immortalité* (peste 400 de pagini), care apare în octombrie la Payot. Iar acum câteva zile, am terminat partea a II-a (și ultima) a *Nopții de Sânziene*. A ieșit un roman-fluviu; traducerea franceză (numai jumătate gata) va avea 1 100 [de] pagini dactilografiate. Aș ține foarte mult ca voi, Tantzi și cu tine, să citiți cartea aceasta în românește, dar încă nu știu cum să fac. Cam toate exemplarele sînt împrăștiate la diverși traducători. Sper însă că la toamnă unul dintre traducători va sfîrși și voi putea astfel recupera exemplarul lui. Sînt foarte mulțumit că mi-a îngăduit Dumnezeu să termin romanul acesta, început acum cinci ani. Dacă ediția franceză va avea succes, voi fi destul de „stimulat“ ca să mai scriu și altele. În orice caz, mă apropii de un moment crucial: o bună parte dintre cărțile „serioase“ fiind scrise sau aproape — sper să înceapă în curînd o perioadă de intensă activitate literară. Primești, desigur, *Caete de dor* și ai aflat de acolo cam ce-am mai publicat în ultimul an. *Tratatul* apare la toamnă în germană și italiană, iar în noiembrie *Mitul* în USA. Multe alte cărți sînt pe cale de a fi traduse și, cu puțin noroc, vor apărea și ele. *Secretul doctorului Honigberger*, care a apărut anul trecut în Germania, va apărea la anul în franțuzește. E singura carte literară a cărei traducere am acceptat-o. Pe celelalte le-am „blocat“ pînă la apariția *Nopții de Sânziene*.

Ca de obicei, ți-am scris numai despre mine, dar am să te rog să faci și tu același lucru și să-mi scrii amănunțit despre voi. Cum „chestiile politice“ mi se par a nu mai fi actuale, cred că ai scă-

pat de o imensă bătaie de cap. Giza a fost astă-iarnă pe la noi și s-a speriat de scumpetea Europei. Acolo, în Argentina, trăiește cu ce câștigă, pe un picior — la Paris — de milionară. Sînt dornic să aflu vești despre voi. Sărut-o pe Tantzi din partea mea, iar pe tine te îmbrățișează cu vechea prietenie,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XXXIX

15 august 1964

Dragă Brutus,

Trebuia să-ți scriu de mult, am tot amînat. Și chiar acum am primit vestea de la Wendy că Dinu [Noica] e liber la București. Mă grăbesc să ți-o împărtășesc, ca să te bucuri și tu.

Voiam să-ți scriu pentru că Marianne Parlier credea că s-ar putea face ceva pentru Dinu *de aici*. Eu eram sceptic — dar voiam să te consult. Poate izbutești tu ceva. Acum, situația e schimbată. Wendy crede că Dinu ar putea fi adus fără bani (pentru că chestia cu Iakoba nu mai funcționează). Oare cum? I-am scris Mariane Parlier că *acolo*, la Paris, cu prietenia De Gaulle–Maurer, ar fi poate mai multe șanse. Tu ce crezi? Ce ne sfătuiești? Dacă R.P.R.-iștii se simt tari — și se simt —, poate devin chiar generoși.

Vă urează la amîndoi vacanțe bune al vostru

Mircea

P.S. Ne vom opri la New York la întoarcere, prin 15 oct[ombrie].

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

XL

Palm Beach

1 ian[uarie] 1973

Dragă Brutus,

Întîi și-ntîi: an nou fericit și spornic pentru amîndoi! Îți mulțumesc cu întîrziere pentru scrisoare — și pentru mărci. M-am bucurat aflînd că ai înregistrat o parte din discursurile cu Ovidiu Cotruș. Convins de memoria lui excepțională, l-am îndemnat să înregistreze aici, în Occident, ce i se pare esențial. Știam că în țară nu îndrăznește să-și scrie amintirile din prigoană, din închisoare și din „viața normală” pe care a dus-o în ultimii zece ani.

Ideea ta de a invita pe Paul Goma pentru interviuri mi se pare excelentă. Poți conta și pe contribuția noastră = 100 [de] dolari.

Aceste zece zile petrecute în Florida au fost pentru Lisette și pentru noi mai mult decît odihnitoare. *Hélas!*¹ Trebuie să plecăm miercuri, 4 ianuarie. Ne reîntoarcem la ger și la treburi!

Vă îmbrățișăm pe amîndoi și poate ne reîntîlnim curînd,

Mircea

Originalul în Arhivele de la Hoover Institution, Stanford University, California, Statele Unite ale Americii

¹ Vai! (*lb. fr.*) (*n. ed.*).

CĂTRE OVIDIU COTRUȘ*

I

27 oct[ombrie] 1969

Dragă Ovidiu Cotruș,

Iată textul făgăduit. Sper că-l vei primi la timp, în Paris. Îmi dau seama că nu spune mai nimic, dar e prea tîrziu ca să scriu altul. Poate, cu un alt prilej, voi continua acest „dialog” pe hîrtie și pe

deasupra unui Ocean. Dacă ai vreo întrebare la care ții musai să răspund, te rog comunică-mi-o.

Mă bucur și acum că am avut norocul să te întâlnesc la Paris. Te rog, salută pe [Petre] Țuțea și [Nicolae] Balotă, și nu uita să-mi trimiți revista. Îți urează noroc, sănătate și pe curînd!

Cu toată prietenia,

Mircea Eliade

Publicată în *Orizont* (Timișoara), an XI, 1999, iunie 22, nr. 6, p. 3.

* Ovidiu Cotruș (1926–1977), critic și istoric literar, autor al volume-
lor: *Opera lui Mateiu Caragiale* și *Meditații critice*.

O primă formă a interviului la care se referă Eliade în scrisoarea de față a fost publicat (în forma unui articol mutilat de cenzură) în *Familia* nr. 5, mai 1970: *Despre De Zalmoxis à Gengis-Khan de Mircea Eliade*.

Interviul a apărut *in extenso* postum: *Ovidiu Cotruș în dialog cu Mircea Eliade* (*Familia*, an XXVI, 1990, ianuarie, nr. 1, p. 7).

II

21 decembrie 1969

Dragă Ovidiu Cotruș,

Cum n-am primit nici o veste de la D-ta, nu știu dacă ți-au ajuns, la Paris, paginile în legătură cu interviul pe care mi-l ceruseși. Sper, în orice caz, că acele pagini ți-au fost reexpediate la Timișoara.

...Și la Timișoara îți scriu acum, în preajma Crăciunului, urîndu-ți Sărbători fericite și an nou spornic și norocos.

Inutil să adaug că voi citi cu cel mai mare interes revista la care lucrezi, dacă vei avea bunătatea să mi-o trimiți.

Salută, te rog, pe N[icolae] Balotă și spune-i încă o dată (i-am trimis vorbă prin cine am avut prilejul) cât de mult m-a interesat eseul d-sale despre unele dintre scrierile mele.

În speranța unui semn de viață, te îmbrățișează cu prietenie al D-tale

Mircea Eliade

Publicată de Cornel Ungureanu în *România literară*, 1999, iulie 21–27, nr. 29, p. 14.

III

27 martie 1970

Dragă Ovidiu Cotruș,

Ar trebui să încep și eu prin a-ți cere iertare [pentru întârzierea] cu care răspund la bogata, stenica, splendida D-tale scrisoare. Așteptam să primesc ceva din Timișoara, așa cum mă anunțaseși. Dar probabil că interviul nu poate apărea și de aceea tot amâni să-mi scrii. Nu-ți face sînge rău dacă apare sau nu apare; și nici dacă vei putea sau nu să scrii despre literatura mea așa cum îți spune inima. Important — cel puțin pentru mine — este faptul că ți-a plăcut și ai înțeles atît de bine *Noaptea de Sînzienne*; care, așa cum spui, reprezintă opera mea cea mai încheată, care justifică și poate chiar răscumpără toate încercările epice anterioare. Înțelegi acum (așa cum am înțeles și eu acum cîțiva ani, recitind *Noaptea* în românește) de ce după acest „roman“ n-am mai putut scrie decît „proze fantastice“. Nu cred că aș mai fi putut adăuga ceva lumii pe care m-am trudit s-o înfățișez, cu misterele, tragediile și absurditățile ei, în *Noaptea de Sînzienne*. Poate mai tîrziu, dacă îmi va îngădui Dumnezeu o bătrînețe goetheană ca a lui Thomas Mann, să mă încumet și la un *Doctor Faustus* de prin părțile noastre.

Dar asta, numai după ce voi încheia *opus magnum* de care-ți vorbeam astă-toamnă (am scris, iarna aceasta, capitolele despre Zarathustra și religiile iranene, iar pînă la 15 iunie — cînd voi pleca la Roma să pun la punct capitolele mediteraneene și itali-ce — sper să închei secțiunea Indiei de la Mohenjo Daro la Ramakrishna).

Aș avea atîtea altele de spus, dar mă întrerup aici, ca să-ți ajungă această scrisoare și să fiu sigur că ai citit-o.

Scrie-mi cîteva rînduri.

Îți urez sănătate și noroc — și te îmbrățișează cu dor al D-tale

Mircea Eliade

Publicată de Cornel Ungureanu în *România literară*, 1991, iulie 21–27, nr. 29, p. 14.

CĂTRE DECANUL FACULTĂȚII DE LITERE ȘI FILOZOFIE DIN BUCUREȘTI¹

Domnule Decan,

Subsemnatul, Mircea Eliade, doctor în filozofie, domiciliat în București, strada Palade nr. 43, lucrînd provizoriu pe lângă Legația Română din Lisabona, în calitate de consilier cultural, cu onoare vă rog să binevoiți a dispune să fiu înscris pentru concursul deschis în vederea ocupării Conferinței de filozofie a istoriei și filozofie a culturii de pe lângă Facultatea de Litere și Filozofie din București.

Alătur un memoriu de titluri și lucrări, precum și operele publicate, dimpreună cu toate actele cerute de lege.

Primiți, vă rog, Domnule Decan, asigurarea deosebitului meu respect.

Mircea Eliade

8 decembrie 1943

Domniei sale Domnului Decan
al Facultății de Litere și Filozofie București

Mircea Eliade

Memoriu de titluri și lucrări în vederea ocupării
prin concurs a Conferinței de filozofie
a istoriei și a culturii

Născut în 1907, București

Licențiat în filozofie (1928) și doctor (1934)² al Facultății de Litere din București

Studii de specialitate în India, Italia, Anglia și Germania

Suplinitor, în 1936–1937, al Conferinței de metafizică a Facultății de Litere și Filozofie din București, pe lângă Profesorul Nae Ionescu

Titluri: membru al Academiei de Folklor din Lisabona

Lucrări științifice de același autor

La vision chrétienne d'Ernesto Buonaiuti (București, 1928)

Problema filozofiei indiene (București, 1929)

Introducere în filozofia Samkhya (București, 1930)

Il male e la liberazione del male nella filosofia Samkhya Yoga (Roma, 1930)

Contribuții la psihologia Yoga (București, 1930)

Cunoștințe botanice în vechea Indie (Cluj, 1931)

Il rituale hindu e la vita interiore (Roma, 1932)

Alchimia asiatică (București, 1935)

Elemente pre-ariene în hinduism (București, 1938)

Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne (Paris, 1936)

Cosmologie și alchimie babiloniană (București, 1937)

Limbajele secrete (București, 1938)

Cosmical Homology and Yoga (Calcutta, 1938)

La concezione della libertà nel pensiero indiano (Roma, 1938)

Zalmoxis, Revue des études religieuses (Paris, București, 1938–1939)

Metallurgy, Magic and Alchemy (Paris, 1938)

Cărțile populare în literatura română (București, 1939)

Ierburile de sub cruce (București, 1939)

Moules, coquilles, perles. Notes sur le symbole aquatique (Paris, 1940)

Mitul reintegrării (1942)

Insula lui Euthanasius (1943)

Os Romenos, Latinos do Oriente (Lisabona, 1943)

Comentarii la Legenda Meșterului Manole (București, 1943)

Publicată de Constantin Popescu-Cadem în studiul *Constantin Noica. De ce nu a fost profesor universitar*, apărut în *Manuscriptum* nr. 4, 1988, pp. 123–124

¹ În acea perioadă, decanul Facultății de Litere și Filozofie a Universității din București era Gheorghe Brătianu.

² De fapt, 1932.

CĂTRE DAVID W. D. DICKSON

March 3, 1966

Professor David W. D. Dickson
Head Department of Language and Literature
Northern Michigan University
Marquette, Michigan 49855

Dear Professor Dickson,

I know Dr. Vasile Posteuca personally, and can vouch for his sincere interest in teaching and in languages. I was impressed by his dissertation on Rilke and, having read poems and articles by him in Romanian, I have found him to be a stimulating poet and scholar. I also know him to be an excellent teacher, as many stories have come to me about the high quality of his teaching work in Canada. I think that his qualifications are excellent for the kind of growing modern language program you speak of, for not only is he equipped to teach German and speak in English, but he brings with him a knowledge of French and, of course, Romanian as well.

Sincerely yours,

Mircea Eliade

[Traducere]

3 martie 1966

Stimate Profesore Dickson,

Îl cunosc personal pe d. profesor Vasile Posteuca și pot garanta pentru interesul său sincer de a preda, ca și pentru limbile

străine. Am fost impresionat de disertația sa despre Rilke și, citindu-i poeziile și articolele în limba română, am descoperit că este un poet și un savant de valoare. Îl cunosc, de asemenea, drept un profesor excepțional; am auzit vorbindu-se mult despre calitatea activității sale de profesor din Canada. Cred că aceste aptitudini sînt excelente pentru dezvoltarea tipului de program de limbi moderne de care ați amintit, pentru că este nu doar înzestrat să predea germana și că vorbește engleza, dar aduce cu sine și cunoașterea francezei și, desigur, a românei.

Cu respect,

Mircea Eliade

Această „referință” a fost dată de Mircea Eliade în urma insistențelor lui Vasile Posteucă și a scrisorii pe care i-a adresat-o profesorul David W. D. Dickson:

„21 martie 1966

Stimate Profesore Eliade,

Domnul profesor Vasile Posteucă ne-a menționat numele D-voastră pentru a obține referințe. V-am rămîne recunoscători dacă ne-ați da cîteva informații despre calitatea sa de profesor de germană și de șef al unui departament de limbi moderne mic, dar aflat în dezvoltare, al unei mici universități.

Vă mulțumesc pentru amabilitate.

Cu respect,

David W. D. Dickson“

CĂTRE GEORGES DUMÉZIL¹

I

Vineri[, 4 ianuarie 1947]

Dragul meu Coleg și Prieten,

Tocmai am recitit aceste cîteva observații copiate ieri seară și le găsesc lamentabile. Aproape toate sînt alături de problema care

vă interesează și nu văd în ce măsură notele acestea vă vor putea fi utile. În ciuda „ex-centricității” lor, vi le trimit ca pe o dovadă a plăcerii și atenției cu care am studiat lucrarea dumneavoastră². Am profitat foarte mult în urma acestei lecturi și am hotărât să integrez în capitolul meu asupra „forme” zeilor pe Mitra și pe Varuna. Intuiesc ocazia de a examina (foarte superficial, bineînțeles) relațiile dintre Varuna și Yama (și, poate, Vrtra), o problemă pe care ar trebui, pe bună dreptate, să o evitați într-o expunere de ansamblu asupra mecanismului dublei suveranități.

Încă o dată, mulțumesc pentru corectarea „Aproximațiilor” mele³. Sufăr când mă gândesc la câtă muncă v-a cerut această corectare!

Al dumneavoastră,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 12

¹ Cele șapte scrisori adresate lui Georges Dumézil au fost publicate în *România literară* nr. 20 din 24–30 mai 2000 și fac parte dintr-un grup de douăsprezece epistole adresate de Mircea Eliade lui Georges Dumézil și păstrate în arhiva savantului francez, depusă la *Collège de France*.

Conform mărturiei lui Dumézil (*Entretiens avec Didier Éribon*, Gallimard, 1987), primul său contact epistolar cu Eliade datează dinainte de 1940, fiind ocazionat de apariția revistei *Zalmoxis*. În primul număr al acesteia, găsim recenzia făcută de Eliade cărții lui Dumézil *Flamen-Brahman*. Cei doi se vor întâlni la Paris, mai întâi în 1943, apoi în 1945, când Eliade se stabilește pentru mai mult de un deceniu în capitala Franței.

Prezentul grup de scrisori luminează parțial relațiile dintre cei doi savanți. Majoritatea lor datează din anii 1957–1977. Una singură dintre ele, cea mai veche — datată, printr-o însemnare marginală a lui Dumézil, 4 ianuarie 1947 —, provine din perioada de maximă apropiere dintre cei doi. Această scrisoare, așternută de Eliade oarecum în grabă, surprinde un moment din colaborarea lor intelectuală: Dumézil începuse să corecteze textul cărții lui Eliade *Traité d'histoire des religions*, căreia îi va scrie și prefața, iar acesta din urmă adnota volumul *Mitra-Varuna*, pe care Dumézil îl revizua pentru o nouă ediție. În anul anterior, Dumézil obținuse ca Mircea Eliade să poată ține un curs la École Pratique des Hautes Études din Paris și tot

el îl introdusese pe prietenul său român la Editura Gallimard. Cîțiva ani mai târziu, avea să îl recomande pentru obținerea bursei Fundației Bolingen. Dumézil l-a sprijinit pe Eliade la începuturile carierei sale internaționale, după cum i-a sprijinit și pe Claude Lévi-Strauss sau pe Michel Foucault.

Cele mai lungi și mai interesante scrisori sînt cele din 1957 și 1958. Putem vedea în ele o mărturie, evident incompletă, asupra stării de spirit a lui Eliade la începutul carierei sale americane. Pe lîngă îngrijorarea pe care i-o provoacă perspectiva de a nu mai avea suficient timp pentru cercetare, răzbate și conștiința unei relative distanțe dintre el, „european“ și „apatrid“, și noul mediu în care începe să se integreze. Alteori, această distanță e sugerată corespondentului său cu un „clin d’oeil“ amuzat („Americani mă acoperă de onoruri... ne devin cu adevărat simpatici“). Cînd însă tulburările studențești din 1968 par să aducă în campusul de la University of Chicago pericolul dezordinii politice și cînd manifestațiile izbucnesc, în mai, chiar la Paris, angoasa exilatului amenințat să reia drumul pribegiei iese la suprafață (*nota F. T.*).

² Este vorba de cartea lui Dumézil *Mitra-Varuna. Essais sur deux représentations indo-européennes de la souveraineté*. Savantul francez pregătea ediția a II-a a acestei lucrări, care va apărea în 1948 (*nota F. T.*).

³ „Approximations — structure et morphologie du sacré“ este primul capitol din *Traité d’histoire des religions*, pe care Eliade îl va publica în 1949 cu o prefată semnată de Dumézil (*nota F. T.*).

II

5707, Woodlawn Av[enue]

Chicago 37, III

5 aprilie 1957

Dragă Maestre și Prieten,

Ce bucurie să pot citi aici, în acest aspru și cenușiu Middle East, cartea dumneavoastră *Déeses latines*, să vă regăsesc gîndirea, „stilul“ și, mai ales, să particip cu tot sufletul la executarea definitivă a falsului Mare Om de la St. Andrews! Am petrecut seri de neuitat citind și recitind textele D-voastră. Am putut transmite esența cărții de-a lungul unui seminar în care se discuta o parte a seriei [...] ¹. Totul îmi pare „definitiv“! Admir mai ales noile perspective pe care le deschideți pentru sistemul tripartiției în sensul în care se înțeleg mai bine acum structurile interioare ale

fiecărei funcții. Într-o notă publicată în *NRF* cu privire la *Aspects de la fonction guerrière*, lasam să se întrevadă regretul că D-voastră — singurul și ultimul! savant care poate cuprinde ansamblul religiilor indo-europene — nu ne dați și o „Istorie generală“. Iată însă că aceasta este pe cale de a fi alcătuită sub privirile noastre pline de încântare! Este inutil să vă repet cât sînt de bucuros și de mîndru că v-am putut urma cursurile și că am meritat atenția pe care mi-ați acordat-o.

Dacă am înțeles bine nota de la pagina 83, atunci sînt cu totul de acord cu D-voastră: studierea fenomenologică sau structuralistă a unei realități umane este un lucru, iar cercetarea acestei realități în concretitudinea istorică este cu totul altceva. Sociologii sînt cu adevărat obligați să utilizeze, de pildă, conceptul de „familie“ și să claseze diferitele tipuri de familie, însă concretitudinea istorică, după cum o spuneți atît de bine, nu se lasă dezvăluită decît în cazuri particulare...

Am petrecut o iarnă destul de proastă. Clima este aspră. Primăvara nu a sosit încă. Propriile mele cercetări n-au avansat aproape deloc. Cu toate că am acceptat Catedra de istorie a religiilor, încep să regret acest lucru. Munca științifică va fi redusă la jumătate și mă întreb dacă „poziția oficială“ de profesor titular merită acest sacrificiu. În fond, cu bursa Bolingen puteam trăi în Franța dedicîndu-mi toate forțele (care, din păcate, s-au diminuat mult) cercetării. De ani de zile adun materiale pentru o carte despre inițiere și pentru cîteva studii asupra lui Zalmoxis și a religiilor Daciei. Speram să public primele rezultate peste patru sau cinci ani. Acum, trebuie să mă aștept că vor trece opt sau chiar zece ani.

Am primit o lungă scrisoare de la [Stig] Wikander. Spre deosebire de el, [Geo] Widengren nu mi-a răspuns. Mi-e teamă că s-a supărat din nou pe mine din motive pe care nu ajung să le ghicesc. Voiam să știu dacă a publicat *Feudalismus in Iran*. Aici, la Chicago, cărțile din Europa sosesc aproape întotdeauna cu o înțîrziere de un an.

Abia așteptăm, soția mea și cu mine, să ne întoarcem la Paris la începutul lunii iulie. Sper că vă voi găsi încă acolo. Nu vom mai locui în apartamentul din Val d'Or, căci acolo s-a instalat fa-

milia Roger Godel. În august și septembrie, ne vom afla în Elveția și în Italia.

Omagiile mele doamnei Dumézil. Soția mea mă roagă să vă transmit salutările sale prietenești.

Al dumneavoastră devotat,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 12

¹ Cuvînt indescifrabil (*nota F. Ț.*).

III

Swift Hall
Univ[ersity] of Chicago
10 decembrie 1958

Dragă Maestre și Prieten,

Doream să vă scriu de îndată ce am primit cartea dumneavoastră *L'idéologie tripartite* nu doar ca să vă mulțumesc și să vă felicit, dar și pentru a vă spune cât am regretat, soția mea și cu mine, că nu v-am întâlnit la Tokyo. Știam că, în principiu, erați hotărît să mergeți în Caucaz, însă unul dintre colegi (în Elveția? în Franța? nu-mi mai aduc aminte) îmi spunea, în august, că, foarte probabil, veți veni în Japonia... Ne-a părut rău tuturor.

Japonia a fost, pentru mine, o experiență de neuitat. Am stat cinci săptămîni și am călătorit foarte mult (am traversat, de pildă, toată insula Kyushu în automobil). Singura dificultate consta în faptul că a trebuit să fac conferințe în mai multe universități (durau cîte două ore și jumătate, căci se traduceau în japoneză!). Dar Kyoto, Nara, Ise și alte orașe sînt atît de extraordinare, încît nu mai visez altceva decît să revin ca *visiting professor* măcar pentru șase luni. Hawaii a fost, de asemenea, o mare descoperire. Și aici ne-ar plăcea să ne întoarcem în vacanțe... Pe scurt, toate încercările de ordin moral prin care am trecut la Chicago în primul an

meritau să fie înfruntate. Cum altfel aş fi putut (eu, un apatrid, care aproape că nu mai poate spera să se întoarcă vreodată în România) să fac înconjurul lumii şi să vizitez Japonia şi Hawaii? Americanii au fost foarte şic: [Erwin] Goodenough¹, preşedintele delegaţiei americane, m-a însărcinat să vorbesc în numele universităţilor din Statele Unite la şedinţa solemnă de închidere. Acest mic gest m-a emoţionat, însă, în acelaşi timp, m-a întristat enorm, deoarece, după cum ştiţi, mă simt „european“, dacă nu franco-român (în ciuda faptului că franceza mea se deteriorează cu o exasperantă rapiditate...). Sufeream, de asemenea, din cauză că organizatorii congresului (nu japonezii, ceilalţi: [Carl] Bleeker² etc.) nu au dat Franţei locul pe care-l merită în istoria religiilor. Îmi închipui însă că ştiţi deja toate acestea de la d. Henri-Charles Puech.

Aş avea încă atâtea lucruri să vă spun!... Însă, de o săptămână, soţia mea şi cu mine sîntem foarte îngrijoraţi, deoarece cumnatul nostru, dirijorul [Ionel Perlea], a avut, la New York, o hemoragie cerebrală, iar braţul drept îi este complet paralizat. Pentru un dirijor, este o adevărată tragedie. Soţia mea se află la New York lângă sora ei.

Să ne întoarcem la *Ideologia tripartită*. Am luat contact cu cineva de la Chicago University Press. Mi-a vorbit în primul rînd despre dificultatea de a găsi aici, la Chicago, un bun traducător. Mi-am amintit însă că aţi publicat deja o lucrare de sinteză în engleză (la Collins?). Chicago University Press ar privi cu mai mult entuziasm tipărirea ediţiei americane a unei cărţi deja apărute în Anglia. Aţi putea să-mi daţi cîteva detalii în această privinţă? În orice caz, rămîn în contact cu omul de la Chicago University Press (care, din păcate, nu citeşte franceza).

Aveam aici, ca *visiting assistant-professor*, pe sanskritistul Van Buitenen (care a dat, la Poona, excelenta ediţie comentată a *Vedanthasamgranei*).

L-am convins să vă citească mai atent, astfel că a început să se intereseze de cercetările dumneavoastră. Elevul meu, [Kees] Bolle (tot un olandez), care în primăvara anului 1957 prezentase atît de strălucit cartea dumneavoastră *Déesses latines* la seminarul de istorie a religiilor, se află acum în drum spre India. Pregăteşte o

teză despre tantrism (dar și despre Aurobindo Goshi, deoarece bursa de studii îi este dată de Rockefeller Foundation, ceea ce implică în mod automat necesitatea de a ține cont de India modernă).

Memoria mea este teribilă, dar cu toate acestea nu-mi amintesc să fi citit articolul dumneavoastră *Curtus equos*. Mai aveți vreun extras?

Nu v-am trimis textul englezesc al conferințelor mele Haskell Lectures (= *Birth and Rebirth*)³ publicate de curînd de Harper, deoarece sper ca Gallimard să tipărească în cîteva luni originalul în franceză, acest text francez fiind ceva mai complet.

Vă rog să prezentați doamnei Dumézil omagiile mele. Vă doresc o plăcută vacanță de Crăciun și an nou fericit.

Rămîn al dumneavoastră devotat,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, pp. 12–13

¹ Profesor de istorie a religiilor la Yale University, autor al unei cărți clasice despre *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period* (nota F. Ț.).

² Profesor de istorie a religiilor la Universitatea din Amsterdam, secretar general al Asociației Internaționale de Istorie a Religiilor între 1950–1960 (nota F. Ț.).

³ Eliade susținuse conferințele Haskell în octombrie–noiembrie 1956 la Chicago (nota F. Ț.).

IV

9 decembrie 1966

Dragă Maestre și Prieten,

Vă mulțumesc din toată inima pentru extraordinara carte care este *La religion romaine archaïque*. Am petrecut cinci ore tăindu-i filele. Voi petrece vacanța de Crăciun citind-o.

Ne-am oprit la Paris în septembrie, însă nici unul dintre prietenii noștri nu se întorsese din vacanță...

Decanul îmi cere să vă scriu în legătură cu Haskell Lectures: șase conferințe (care vor fi publicate la Chicago University Press) și un curs (sau un seminar timp de opt săptămîni) în calitate de *visiting professor*. Altfel spus, opt săptămîni de ședere — o conferință Haskell pe săptămîină în timpul primelor șase săptămîni, precum și un seminar (sau curs) pe săptămîină. Cînd ați putea veni începînd cu toamna lui 1967? Trimestrele cele mai convenabile sînt octombrie–noiembrie 1967, ianuarie–februarie 1968, octombrie–noiembrie 1968, iar, dacă preferați primăvara, aprilie–mai 1968 sau 1969. Sperăm mult să îl avem printre noi și pe Stig Wikander. În orice caz, decanul vă roagă să ne informați cît mai repede, ca să putem anunța cursurile dumneavoastră în program.

E inutil să vă spun cît sîntem de fericiți să vă avem *aici*. (Americanii mă acoperă cu onoruri — *doctor honoris causa* la Yale, membru al Academiei etc. Ne devin cu adevărat simpatici...)

Vă trimitem amîndurora toată prietenia și afecțiunea noastră.
Al dumneavoastră devotat,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 13

V

8 iulie 1968

Dragă Maestre și Prieten,

Deoarece nici Cioran, nici Gallimard nu au primit scrisorile mele, mă tem că întreaga corespondență expediată din America a fost condamnată (de greviști? de „Istorie“?). Ce tragică ironie! La scurt timp după ce am avut bucuria să aflu despre traducerea celor patru cărți ale D-voastră de către Chicago University Press (am avut și eu astfel ocazia unei mici răzbunări: un raport de două ori mai lung decît cel din 1960, cînd am propus *L'idéologie tripartite*), izbucnirea „crizei universitare“ americane, atentatele din

campusul nostru, gherila care se pregătește pentru luna viitoare (mă întreb dacă Chicago va mai fi același în octombrie...).

Nu vă ascundeam întristarea și disperarea mea și vă vorbeam despre intenția noastră de a reveni în Franța definitiv... Și iată că, după câteva săptămîni, o criză încă și mai gravă se declanșează în Franța. Unde să ne ducem, acum?...

Vă scriu aceste câteva rînduri pentru a vă spune că Maurice English mi-a promis să-mi trimită *Du mythe à l'épopée*¹ și că-i voi face un *editorial report*² înaintea plecării noastre spre Italia pe 22 iulie. La sfîrșitul lunii septembrie și la începutul lui octombrie, ne vom afla la Paris. Sper să vă pot întîlni și să vă vorbesc despre o mulțime de lucruri.

Soția mea mă roagă să vă transmit, doamnei Dumézil și D-voastră, bunele sale amintiri. Le adaug omagiile mele către doamna Dumézil.

Cu gratitudine și prietenie, al dumneavoastră,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 13

¹ *Mythe et épopée* (nota F. Ț.).

² Notă editorială (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

VI

27 decembrie 1968

Dragă Maestre și Prieten,

Nici măcar nu îndrăznesc să mă scuz! Am primit scrisoarea dumneavoastră tocmai cînd fusesem atins de gripă (Hong Kong!) și, de atunci, am fost redus la o existență vegetativă în urma complicațiilor gastro-intestinale. Ultimele vești bune se găseau în scrisoarea D-voastră. Cel puțin continuați să lucrați, iar tot ceea ce anunțați în legătură cu cele trei aspecte ale problemei răului mă pasionează¹.

M-am interesat de *Mythe et épopée* I (asupra căreia prezentasem, în iulie, o expunere entuziastă și destul de detaliată). Răspunsul m-a dezamăgit: Chicago University Press pare să fie mulțumită cu cele trei volume ale D-voastră aflate în curs de traducere și nu a reținut *Mythe et épopée*. Maurice English mi-a spus că a scris, în acest sens, la Gallimard. Regret sincer. Speram că Chicago University Press va deveni editura D-voastră.

În ce privește cursurile de aici în 1969–1970, sînt sigur că voi găsi soluția ideală pentru toată lumea de îndată ce voi putea să ies din casă și să vorbesc direct cu anumite personaje. „Criza-contestație” a atins și universitatea noastră, însă, pentru moment, administrația poate încă să ia unele hotărîri.

Sper să vă scriu mai mult în ianuarie.

Soția mea vă transmite gândurile sale afectuoase. Omagiile mele doamnei Dumézil. *Happy New Year!*²

Al dumneavoastră,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 13

¹ Dumézil îi dăduse cîteva detalii în această privință lui Eliade într-o scrisoare din 7 decembrie 1968 (ciornă în arhiva G. Dumézil) (*notă F. Ț.*).

² An nou fericit! (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

VII

12 iulie 1969

Dragă Maestre și Prieten,

Nici nu îndrăznesc să mă mai scuz! Am fost hărțuit încontinuu, iar mîine plec la Santa Barbara (un colocviu organizat de Hutchins¹ despre „noua universitate”). Philippson² mi-a trimis copia scrisorii sale. Mă așteptam la un alt răspuns care v-ar fi lăsat libertatea de decizie... În cele din urmă însă, toți editorii sînt la fel.

Plecăm din Chicago la Roma și Veneția pe 6 august. Vom fi, foarte probabil, la Paris la începutul lui septembrie (4, place Charles Dullin, Paris 18^e). Vă voi anunța imediat după ce vom sosi.

Nu sînteți așteptat la Chicago înainte de 7 sau 8 octombrie. Noi ne gîndim să fim acolo în jur de 10-12 octombrie (ne vom opri o zi sau două la New York, la sora lui Christinel).

I-am cerut lui Alf Hiltebeitel³ să traducă conferințele Haskell pe care le veți susține (traducerea va fi plătită de Universitate — [Joseph Mitsuo] Kitagawa⁴ se ocupă de acest lucru; el este noul *Chairman*⁵ al Departamentului de istorie a religiilor, iar eu pot respira, în sfîrșit, după treisprezece ani de „responsabilități administrative“).

...Îndrăznesc totuși să vă spun că studenții americani nu seamănă deloc cu ai noștri. E totuși adevărat că se interesează (în afară de domeniul lor de specializare) de „probleme“, de „metode“, etc., etc. Sper că nu veți fi prea dezamăgit!

De trei ani, am renunțat la [...]⁶.

Omagiile mele doamnei Dumézil. Cu toată prietenia, al dumneavoastră,

Mircea Eliade

Originalul la Collège de France, arhiva Georges Dumézil

Tradusă, comentată și publicată de Florin Țurcanu în *România literară*, 2000, mai 24–30, nr. 20, p. 13

¹ Fost rector al Universității din Chicago (*nota F. Ț.*).

² Director al Chicago University Press (*nota F. Ț.*).

³ Fost student al lui Mircea Eliade și unul dintre traducătorii americani ai operei lui Dumézil (*nota F. Ț.*).

⁴ Profesor de istorie a religiilor și decan al Divinity School (University of Chicago), prieten al lui Mircea Eliade (*nota F. Ț.*).

⁵ Președinte (*lb. engl.*) (*n. ed.*).

⁶ Cuvînt indescifrabil (*nota F. Ț.*).

CĂTRE CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

I

Luni noaptea

Dragă Domnule Virgil Gheorghiu,

Sfîrșesc de citit romanul D-tale și nu mă încumet să mă culc înainte de a-ți spune măcar cîteva cuvinte cît sînt de entuziasmat. Te felicit din toată inima și te asigur că voi face ce-mi stă în putință ca acest roman să vadă cît de curînd lumina tiparului. N-am citit nimic, în nici o literatură, care să se apropie, cît de departe, de *teroarea istoriei* pe care o îndură personajele D-tale. Consider *Ora 25* una dintre cele mai mari cărți ale generației noastre, din toate țările¹. Evident, așa cum se întîmplă întotdeauna, defectele sînt pe măsura talentului, și adică tulburătoare. Dar sînt sigur că o nouă revizie a manuscrisului le va putea lesne înlătura.

Încă o dată felicitări!

Cu multă prietenie,

Mircea Eliade

Biblioteca Academiei Române S/74 (2) MCLXIX

Publicată de Mircea Popa în *Apostrof* nr. 10, octombrie 2001, p. 17

¹ Ulterior, în corespondență și memorialistică, Eliade va avea cu totul o altă părere, denunțîndu-l pe Constantin Virgil Gheorghiu ca impostor.

II

20 decembrie 1949

Dragă Domnule Constantin Virgil Gheorghiu,

Multe mulțumiri pentru darul atît de plăcut sufletului meu de fumător de pipă, convertit, de nevoie, la țigarete denicotinizate! Suplich-Hollandische Rischung e o minune.

Rîndurile acestea îți vor ajunge în preajma Ajunului (căci nu mai știu dacă locuiești la același hotel). Îți urez deci în noul an 1950 sporirea tuturor succesorilor de tot felul, inaugurate atât de strălucit în mai 1949.

S-ar putea ca în ianuarie să mă căsătoresc. Încă n-am aflat data precisă. Voi fi fericit să ne aflăm împreună în pragul acestei noi vieți care începe pentru mine.

Omagii Dnei, iar D-tale o prietenească strângere de mână,

Mircea Eliade

Biblioteca Academiei Române S/74 (1) MCLXIX

Publicată de Mircea Popa în *Apostrof* nr. 10, octombrie 2001, p. 17

III

Duminică, 20 februarie 1953

Dragă Domnule Constantin Virgil Gheorghiu,

Iată, cu mare întârziere, articolul pentru *U[niunea] R[omână]*. Sper că nu sosește totuși prea târziu.

Te rog să vii marți, orele 5, la terasa „Deux Magots“. Vor fi N. I. Herescu, [Emil] Cioran, [Lucian] Bădescu, [Virgil] Ierunca și cu mine; ca să mai stăm de vorbă asupra celor ce se pot și celor ce nu se pot face la ziar.

Al D-tale, cu toată prietenia,

Mircea Eliade

P.S. Scrisoarea către [Günther] Spaltmann a plecat în dimineața următoare. Nici Paraiu nu e convins de motivele invocate.

Biblioteca Academiei Române S/74 (3) MCLXIX

Publicată de Mircea Popa în *Apostrof* nr. 10, octombrie 2001, p. 17

CĂTRE DR. ANDREW M. GREELEY

[Antet tipărit]

History of Religions

June 6, 1985

Dr. Andrew M. Greeley
National Opinion Research Center
6030 Ellis Avenue
Chicago, Illinois 60637

Dear Colleague,

I am writing to you in my capacity as Editor in Chief of *The Encyclopedia of Religion*, which Macmillan Publishing Company is due to put out in 1986. The author to whom we had assigned the topic „Myth in Modern Life“ is unable to complete his assignment, and I would be most happy if you would consent to take it on. I have read quite a number of your articles, notably one about the automobile, which make me think that you are the person to ask.

We are looking for something in the neighbourhood of 4 000 words to be completed in the next couple of months and certainly before the summer is out. Please let me know as soon as possible if this will be agreeable to you. In the meantime I extend every good wish.

Sincerely,

Mircea Eliade

[Traducere]

6 iunie 1985

Dr. Andrew M. Greeley
National Opinion Research Center
6030 Ellis Avenue
Chicago, Illinois 60637

Stimate coleg,

Vă scriu în calitate de editor-șef al *Enciclopediei religiilor* pe care Editura Macmillan intenționează să o lanseze în 1986. Au-

torul căruia i-am propus ca subiect „Mitul în viața modernă“ nu își mai poate continua angajamentul, astfel că am fi bucuroși dacă ați accepta să scrieți D-voastră acest articol. Am citit destul de rapid câteva dintre articolele D-voastră, mai ales unul privitor la automobil, ceea ce mă face să cred că sînteți persoana potrivită.

Este nevoie de un text de aproximativ 4 000 de cuvinte, care să fie gata în următoarele două luni, pînă la sfîrșitul verii. Vă rog să mă anunțați cît mai curînd dacă această cerere nu vă deranjează. Pînă atunci, vă rog să primiți cele mai bune urări.

Cu sinceritate,

Mircea Eliade

Indice de nume

A

Abrahamson — **III** 273, 277

Acterian, Arşavir — **I** 13–14, 15, 111, 113, 114, 115; **II** 291, 293, 469; **III** 19, 136, 244

Acterian, Haig — **I** 5, 15, 34, 35, 263, 276, 310, 329, 377; **II** 104

Acterian, Jenny — **I** 14–15

Adam, Harun — **I** 169

Adler, Mortimer — **II** 237

Agârbiceanu, Ion — **I** 56

Ahlberg, Alf — **III** 362, 364

Alexandrescu (n. Eliade) Corina — **I** 167, 223, 224, 225, 227, 229, 230, 233, 234, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 243, 249, 252, 257, 262, 263, 267, 269, 271, 272, 275, 278, 280, 281, 283, 285–286, 288, 291, 292, 293, 294, 298, 299, 305–306, 317–319, 325, 326–329, 341–342, 346–349, 409, 410, 415, 428, 431, 433; **II** 5, 28, 29, 64, 226, 229, 232, 293, 386, 392, 394, 404, 409, 415; **III** 60, 78, 79, 189, 195, 196, 197, 207

Alexandrescu, Liliana — **I** 410; **III** 196

Alexandrescu, Matei — **II** 232, 233

Alexandrescu, Sorin — **I** 14, 28, 325, 326, 327, 336, 339, 342, 368, 370, 371, 402; **II** 5, 42, 185, 201, 211, 215, 226, 248, 249, 250, 251,

254, 255, 268, 269, 278, 293, 296, 297, 301, 417, 422, 455; **III** 60, 82, 101, 102, 161, 189, 192, 196, 199, 213, 219, 220, 223, 410

Alexandrescu, Ticu — **I** 325, 326, 327, 328, 329, 341

Alexandrescu, Valentin — **II** 189, 190

Alexandrescu, Vlad — **III** 233

Alexandrescu-Vianu, Maria — **III** 233

Alexandrescu, Ioan — **I** 422; **II** 277

Alexe, George — **III** 405–411

Alfieri, Vittorio — **I** 450

Al-George, Dorina — **I** 15–16, 409, 425

Al-George, Florea — **I** 423

Al-George, Ion — **I** 423

Al-George, Sergiu — **I** 16, 17–21, 40, 408, 409, 419, 420–421, 422–423; **II** 374, 385, 386, 387, 390, 393, 398, 413, 414; **III** 84

Aliotta — **III** 216, 217

Allen, Douglas — **I** 112, 391, 398, 412, 413; **II** 15, 210, 222, 224, 225, 375; **III** 67, 71, 116, 196, 441

Almaş, Dumitru — **I** 366

Altheim, F. — **III** 286, 288, 292, 295

Altizer, Thomas — **II** 54, 210, 222, 526; **III** 26, 27, 348, 350, 352, 354

Amadou, R. — **II** 95, 96

Aman, Th. — II 44
 Amaru, Bogdan — I 361, 362, 363
 Amăriuței (Amarin), Constantin — I 21–22
 Ameal, João — I 184; II 491, 492
 Amzăr, D. C. — I 66; II 357; III 409, 410.
 Anania, Valeriu — I 424; III 113, 114
 Anastasescu, Puiu — III 514
 Anca, George — I 18, 19, 20, 21, 22–23; II 383, 384
 Andersen, Hans Christian — III 396
 Andronic, A. (Virgil Ierunca) — III 479, 490, 493
 Anesaki Masaharu — III 216, 217
 Anghel, Paul — II 380, 381, 383, 392, 397, 406, 409, 442
 Anghelescu, Mircea — I 421; II 7; III 163, 164, 165
 Angus, Samuel — II 129, 130, 141, 143, 145, 146, 147, 148, 153, 155
 Antohi, Sorin — I 212
 Anton, Monica — III 413
 Antonescu, Ion (mareșal) — II 25, 512, 513; III 134, 139
 Antonescu, Mihai — III 138
 Antoni — III 281, 283
 Antoniade, Constantin — III 425, 474
 Arcade (Mămăligă), Leonid — I 40, 53, 54, 389; II 55, 69, 70, 223, 233–236, 343; III 16, 163
 Arendt, Hannah — II 265, 266
 Arghezi, Tudor — I 98, 150; II 242, 299, 342; III 100, 442, 443, 444
 Argintescu-Amza, Nicolae — I 5, 9, 24–34, 154, 156; II 395, 396
 Argintescu, Ion — I 23
 Aristotel — I 173, 262; III 103, 244
 Aron, Petru Pavel — III 412

Atanasiu, I. Col. — III 474
 Aurich — II 129, 132
 Avalon Arthur (Sir John Woodraffe) — II 162, 163
 Avramescu, Marcel (Jonathan X Uranus) — I 427

B

Babic, Ion — II 102, 105
 Babinger, Franz — III 514
 Bach, Johann Sebastian — I 34, 197
 Bachelard, Gaston — I 5, 204; II 15
 Baciuc, Ștefan — I 34–35, 148, 149, 433, 455
 Baconsky, Anatol E. — III 392, 393
 Bagchi, Prabodh Chandra — I 300
 Balotă, Nicolae — I 205, 370; III 529
 Baltag, Cezar — I 6, 12, 36–46, 406, 415, 422, 431; II 221, 302, 383
 Baltag, Nicolae — I 38
 Baltazar, Camil — I 46–47
 Balzac, Honoré de — III 19, 347, 349, 461, 498
 Barbăneagră, Paul — I 354
 Barbu, Eugen — I 105; II 246, 248, 271; III 410
 Barbu, Ion — I 56, 96; III 100
 Barrett, John — II 49
 Barthes, Roland — I 462
 Bascovici, Șerban — III 410
 Bassarabescu, Ion A. — II 472
 Bataille, Georges — I 5; II 15
 Battiti, Eugenio — I 135
 Baudelaire, Charles — III 476
 Baudoin, Charles — I 447; II 74, 75
 Baumann — III 274, 277
 Bay, A. — III 237
 Bădărău, Gabriel — III 465, 467, 474, 493
 Bădăuță, Alexandru — I 5, 47–48

- Bădescu, Lucian — I 105, 199, 377, 395, 418, II 31, 380; III 43, 48, 223, 425, 469
- Bălășel, Teodor — III 409
- Bălcescu, Nicolae — II 276; III 135
- Bălu, Ion — I 113, 372, 384, 407, 411, — II 268, 269, 417; III 71, 167
- Bănulescu, Ștefan — I 101, 105, 406; II 26, 247, 251, 271, 273, 375; III 160
- Bărbulescu, Titus — III 514
- Beethoven, Ludwig van — III 19
- Beirao, Caetano — II 491, 492
- Beirnaert, L. — III 155, 156
- Beldiceanu, Nicolae — III 514
- Beligan, Radu — I 167
- Bell, Catherine — III 72, 206
- Bellow, Saul — II 342; III 429
- Benveniste, Émile — III 362, 363
- Beram, Elena — I 48–60; II 250, 251, 252, 263, 266, 268, 269, 278, 412
- Bercea, Radu — I 422
- Berger, Adriana — I 416, 417; II 70, 418, 449; III 83
- Bergman, Ingmar — III 386, 388
- Bergman, Jan — III 373, 375
- Bergson, Henri — I 262; II 128, 130
- Bernea, Ernest — II 357
- Berner, Ulrich — II 228
- Bernstein, Leonard — II 58
- Berthelot, Marcel — I 76; II 317
- Besterman, Theodore — III 93, 95
- Betterman, Robert — III 93
- Bhose, Amita — I 422
- Bianchi, Ugo — I 413
- Biberi, Ion — I 30, 424
- Bibescu, Martha — I 116, 390; II 205, 399, 453; III 63, 197, 200, 392, 393
- Bigotte, Charão João — III 444–445
- Billancioni, Guglielmo — II 315, 316
- Biondi, Pascale — I 97
- Bîrlea, Ovidiu — I 382, — II 329, 331
- Bîrlea, Octavian (Monseniorul) — II 57; III 239, 411–412
- Blaga, Cornelia — II 239
- Blaga, Lucian — I 5, 7, 9, 25, 56, 60–68, 128, 142, 145, 177, 204, 222, 386, 388, 391, 420, 425, 426, 430, 457, 470; II 26, 234, 239, 242, 302, 366, 402, 521, 529; III 83, 100, 435, 441
- Blake, William — II 526
- Blandiana, Ana — I 406, 424; II 270, 274, 303, 306, 308
- Blasco Ibáñez, Vicente — I 350, 351
- Blazian, Henri B. — I 69–70
- Blecher, Max — I 354; III 396
- Bleeker, Carl — III 348, 350, 539
- Bley-Vromen, A. — II 209
- Boas, Franz — I 112
- Bogdan, Andrei (pseudonimul lui Basarab Nicolescu) — II 351
- Bogdan, Cornel — III 411
- Bogdanov, Lucian — II 40
- Bogrea, Vasile — I 91, 390; II 198; III 7
- Bogza, Geo — I 5
- Bolgiani, Franco — I 222; 418
- Bolle, Kees — III 539
- Bologa, Valeriu — I 5, 7, 71–95, 146
- Bonavia — II 428, 430
- Bong, Lee Eun — I 401
- Bordeianu, Andrei — II 217, 218, 225
- Borges, Jorge Luis — III 82
- Bosnief Paraschivescu, Mariana (căsătorită Parlier) — II 190
- Bossie, Radu — I 263, 267, 314; II 102
- Botez, Alice — II 257
- Botez, Călin — II 360

Botez (căsătorită Stoicescu) Rica —
I 241, 243, 407
Botta, Dan — I 6, 25, 26, 95; II 23,
24, 25, 257, 258, 259, 364; III 248
Botta, Dolores — I 95; II 257, 258
Boulanger, André — II 113, 116,
118, 121, 145, 146
Bourdelle, Émile Antoine — II 44,
56
Boureau, Radu — II 56, 58
Boyce, Mary — III 390, 391
Boz, Lucian — I 96–97
Brad, Ion — I 58; II 267, 268, 269;
III 412–413
Branco, Castelo — I 93
Brauer, Gerald (Jerry) — III 52, 105,
106, 107, 108, 109, 342, 343,
362, 363, 364, 414
Brăiloiu, Constantin — I 447, 484;
II 188; III 94, 225, 425
Brătescu, Gheorghe (doctor) — I 94,
422
Brătianu, George — I 470; III 128,
136, 533
Brâncuși, Constantin — I 13, 16, 99,
100, 103, 107, 168, 374, 375,
378, 386, 420; II 44, 45, 46, 48,
49, 51, 60, 61, 63, 64, 68, 70, 368,
414, 425, 426; III 45, 181, 214,
408, 435
Brediceanu, Tiberiu — I 66
Brelich, Antonio — III 292, 295
Brent, David — III 73
Brezianu, Barbu — I 7, 12, 13,
95–115, 427; II 31, 35, 41, 269,
271, 383
Brillant — II 113, 116
Brion, Marcel — I 103; II 65, 434,
435; III 415–418
Brînduș, Nicolae — I 12, 98
Bronne, Carlo — I 116–117
Brunn, Albert von — II 5

Bruno, Giordano — II 442
Bucur, Marin — I 116, 413; III 153,
154, 156, 157, 158
Buescu, Maria Leonor — I 118, 120
Buescu, Victor — I 5, 117–120, 189,
470; II 358, 491, 492, 493, 494
Buhociu, Octavian — III 239
Buitenen I.A.B. van — I 17, 18;
III 339, 341
Bulai, Elena — III 162
Bulgăr, Gheorghe — I 5, 7, 12,
120–132, 404, 407; II 302
Bumbești, Gheorghe V. — III 512
Buonaiuti, Ernesto — I 5, 12, 291,
297; II 141, 143, 148, 149, 151,
154, 155, 156, 158, 160, 428, 430;
III 447 448
Burghele, Theodor — I 22, 133–134
Burkitt — II 128, 130
Burnet — II 118, 121
Busuioceanu, Alexandru — I 5, 7,
134–137, 434, 462, 472; II 521;
III 122, 129, 352, 354, 419–427,
479
Buzatu, Gheorghe — III 127
Buzea, Constanța — II 280, 370, 457
Byck, Jacques — I 5
Byron, George Gordon — II 234

C

Caillois, Roger — II 269; III 209,
237
Cain, Seymour — II 15, 222, 224;
III 428–430
Calciu-Dumitreasa (preot) — III 207
Calvin — II 171, 175
Camões, Luís de — II 352; 444, 445
Campanella, Tommaso — I 76
Camus, Albert — II 24
Cancicov, Mircea — III 232, 246
Cantemir, Dimitrie — I 74, 75, 78,
173; II 409

- Capps, Walter — **III** 54, 55, 56
 Capsali, Floria — **I** 27
 Caracostea, Dumitru — **II** 270, 273
 Caragață, Gheorghe — **II** 288
 Caragea, Mioara — **II** 483, 484, 487, 490, 491, 493, 494, 496, 497, 499, 501, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 511, 513, 514, 516, 517, 518, 520
 Caragiale, I. L. — **I** 150; **II** 272; **III** 478
 Caragiale, Mateiu — **I** 177, 205; **III** 396, 529
 Caraion, Ion — **II** 263; **III** 430–431
 Caraman, Petru — **I** 5, 137–139; **II** 357
 Caranfil, Georges — **III** 469, 474
 Caranica, Nicu — **I** 469; **III** 431–432
 Carlyle, Thomas — **III** 18, 19
 Carmona, António Oscar de Fragosa — **I** 183, 184
 Carol II, rege al României — **I** 140, 153, 308; **III** 75, 122, 123, 124, 129, 130, 136, 139
 Carrasco, David — **II** 480, 481
 Cartianu, Virginia — **II** 198
 Carus — **II** 128, 130
 Carvar, David — **III** 93
 Case — **II** 129, 130
 Castelot, Jollivet — **III** 387, 388
 Cazaban, Theodor — **I** 139–140; **II** 225
 Călin, Liviu — **III** 90, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 102
 Călinescu, Armand — **I** 140; **III** 124, 131
 Călinescu, George — **I** 56, 179, 358, 365, 369; **II** 258, 304; **III** 99, 435
 Călinescu, Matei — **II** 6, 16, 27, 29, 185, 209, 210, 215, 222, 302, 384; **III** 71, 433–442
 Cămărășescu, Mihai — **I** 182; **II** 325, 326
 Căpățînă (atașat cultural) — **II** 376
 Căprariu, Alexandru — **I** 141; **II** 195
 Căndea, Virgil — **I** 167, 349, 431; **II** 380, 381, 403, 409
 Cîrdu, Valeriu — **II** 469
 Cîrjă, Ion — **I** 142
 Cîrjă, Nicolae — **I** 142
 Ceaușescu, Nicolae — **III** 179, 440
 Celibidache, Sergiu — **II** 367
 Celli, Quirino — **II** 112, 115, 478, 479; **III** 216, 217
 Cerbu, Anton Zigmund — **III** 103
 Cerejeira, Manuel — **I** 184
 Chabert, A. — **III** 471
 Chandra Ray Praphulla — **II** 323
 Chaplin, Charlie — **II** 259
 Chelariu, Traian — **II** 528, 529
 Chemery, Peter — **III** 85, 445, 447
 Chemosă, Marguerita — **I** 193
 Chesterton — **III** 244
 Chiappelli (istoric al religiilor) — **II** 129, 130
 Chinezu, Ion — **I** 5, 9, 143–147
 Chirîțescu, Florin — **I** 212
 Chirițoiu, Mircea — **III** 127
 Chirnoagă, Mihail — **III**, 148–150
 Chomsky, Noam — **II** 266
 Chuck (Charles Long) — **III** 30
 Ciachir, Dan — **I** 429
 Cihă, Miron — **III** 118–120
 Cioculescu, Șerban — **I** 5, 105, 150, 170, 376; **II** 296, 297, 298; **III** 209
 Cioran, Aurel — **I** 12, 152, 154, 158
 Cioran, Emil — **I** 5, 9, 12, 15, 25, 33, 67, 134, 141, 151–158, 198, 212, 361, 464, 465, 472, 480; **II** 18, 21, 36, 64, 194, 353, 358, 364, 367, 368, 369, 372, 374, 386, 398, 404, 405, 411, 425,

- 449, 450, 456; **III** 128, 133, 193, 225, 255, 257, 259, 260, 270, 271, 373, 376, 383, 384, 390, 391, 425, 435, 441, 452, 454, 455, 457, 460, 465, 467, 469, 472, 479, 481, 482, 485, 486, 490, 491, 492, 512, 520, 541
- Ciotori, Dimitrie — **III** 425
- Cisek, Oscar Walter — **I** 220
- Cișmigiu, Marius — **I** 195–196
- Ciucurencu, Alexandru — **II** 44
- Ciurea, Emil — **III** 493
- Ciurtin, Eugen — **II** 6; **III** 104, 250, 252, 256, 259, 262, 265, 268, 270, 272, 277, 282, 287, 292, 296, 297, 299, 300, 302, 304, 306, 308, 311, 314, 316, 319, 322, 325, 328, 331, 333, 336, 339
- Ciutacu — **II** 521
- Claudian, Alexandru — **III** 512, 516
- Clemen, Carl — **I** 221; **II** 129, 132, 182, 183
- Coates, William Amos — **III** 48, 51, 183
- Coca (Khocka), vărul Maitreyiei — **I** 159–166
- Cocteau, Jean — **I** 469
- Codreanu, Corneliu Zelea — **II** 524; **III** 135, 136, 139
- Codrescu, Andrei — **II** 58
- Coeckelberghs, René — **III** 392, 394
- Cohen, Dr. — **II** 86, 88
- Cohn, Arthur — **III** 141, 145
- Cojar, Ion — **I** 166–167, 428
- Colorian, Alexandru — **II** 246
- Coman, Ioan — **I** 5, 407; **II** 357, 359; **III** 405, 406
- Comanici, Horațiu — **III** 462, 469, 471, 512
- Comarnescu, Petru — **I** 5, 27, 141, 168–179, 276, 310, 368, 376, 382; **II** 44, 64, 247, 248, 259, 260; **III** 136
- Condiescu, Nicolae — **I** 180–181; **III** 14, 232
- Constant, Alexandru — **I** 181–189
- Constant, Tiberiu — **III** 21
- Constantinescu, Costel — **III** 462
- Constantinescu, Leontin Jean — **I** 190–200; **II** 355; **III** 163, 261, 263, 463, 465, 474, 486, 497, 511, 522
- Constantinescu, Miron — **II** 276, 368; **III** 127, 133
- Constantinescu, Ovidiu — **III** 234
- Constantinescu-Padocea, Mihaela — **II** 344
- Constantinescu, Pompiliu — **I** 363; **III** 409
- Constantinescu, Zoe — **I** 190–200
- Conte, Rosa del — **I** 5, 130, 424; **II** 305
- Conyers, Claude — **III** 85, 445–447
- Coomaraswamy Ananda — **I** 5, 189, 200–204; **II** 5, 11, 12, 182, 183, 296, 454; **III** 447–451, 460
- Cooper, Duff — **III** 92
- Corbin, Henry — **I** 5; **II** 9, 11, 34, 79, 80, 82, 83, 86, 89, 95, 96, 454; **III** 282, 284, 286, 288, 302, 303, 308, 310, 452
- Corbin, Stella — **III** 456–457
- Coridaleu — **II** 369
- Corlaci, Benedict — **I** 131
- Cornea, Aureliu — **I** 366
- Corobca, Liliana — **III** 421, 422, 423, 427
- Corteanu Loffredo, Nicoletta — **I** 204–205
- Corti — **III** 155, 156
- Costache, Maiza — **I** 402
- Costăchescu, N. — **II** 329

Coste, Brutus — II 5, 17, 18, 109, 191; III 460–528
 Coste, Tantzi — III 460–528
 Coşbuc, George — II 242
 Cotaru, Radu — I 276
 Cotesco, Sibylle — I 50, 52, 53, 109
 Cotruş, Aron — I 182, 365, 366; II 326; III 122, 129, 218, 424, 479
 Cotruş, Ovidiu — I 205, 373, 374; II 263, 273, 276, 277, 280, 289; III 528–531
 Cottesco, Sibylle — II 47, 189, 190, 251, 252, 290, 400, 402, 403, 446; III 63, 66, 163, 168, 192, 195, 197, 198, 199, 372, 374, 383, 384, 392, 462
 Couchoud P. L. — I 206–210
 Courmont — II 145, 146
 Cracanera, Lică — I 191, 196, 198, 452, 453
 Crainic, Nichifor — I 455, 470; II 260, 300, 461, 462, 463, 466; III 96
 Creangă, Ion — II 341
 Cretzianu, Alexandru — III 488, 523
 Cristea, Cezar — I 313
 Croce, Benedetto — I 440; II 14, 110, 120, 122, 128, 130, 142, 143; III 118, 119
 Crohmălniceanu, Ovid S. — I 363, 364; II 276
 Culianu, Ioan Petru — I 210–213, 402; II 210, 211, 215, 222, 225, 338, 339, 402, 415, 447, 482; III 67, 71, 150, 151, 441
 Culianu-Petrescu, Tereza — I 213
 Cumont, Franz — I 212, 213; III 261, 263
 Cursaru, Lucian — I 57; 263, 265, 269
 Cusanus — III 103
 Cuşa, Ileana — II 30, 446

Cuşa, Ioan — I 104; II 30, 32, 67, 446; III 220, 411, 441
 Czarnecki, Zbigniew — I 392

D

Daicoviciu, Constantin — III 313, 314, 315
 Daicoviciu, Hadrian — II 247, 249
 Damian, Mircea — II 472
 Dan, Mircea — I 213–214
 Dan, Pavel — I 355
 Dan, Sergiu — I 213, 214–215; II 263
 Dan, Sergiu Pavel — I 385
 Dandara, Liviu — I 140
 Daniélou, Jean — I 461, 462; II 34; III 345, 346
 Dante, Alighieri — II 457
 Darío, Rubén — I 350, 351
 Darwin, Charles — I 210
 Dasgupta, Surendranath — I 5, 10, 79, 150, 160, 169, 172, 216–218, 253, 259, 266, 275, 281, 283, 284, 293, 294, 295, 296, 299, 300, 304, 311, 314; II 162, 163, 166, 168, 322, 323; III 7, 8, 10, 49, 242, 356, 357
 Datcu, Iordan — I 138, 356, 357, 358
 Davilla, Carol — III 475, 523
 Deaconescu, Ion — I 417
 De Amicis, Edmondo — III 41, 42
 Decebal — III 342, 343
 Decei, Aurel — III 319, 320, 321, 323
 Decev, D. — III 405
 De Gaulle, Charles — III 527
 Dekobra, Maurice — I 266
 De Jong — II 113, 116, 129, 132
 Delavrancea, Stela — II 308
 Delcourt, Marie — III 339, 341
 De Martino, Ernesto — II 182, 183; 292, 295
 Demetrescu, Georgel — I 460, 462

Demetrius, Lucia — I 30
 Densusianu, Ovid — I 56, 58
 Desjardin, J. — II 187; III 383, 384
 Devechi, Titu Ștefan — I 9, 11, 219
 Diaconu, Marin — III 240, 241, 242
 Diano, Carlo — III 305, 306
 Dickson, David — III 533–534
 Diderot, Denis — III 22
 Dieterlen, Dna — III 285, 288
 Dijkema, F. Th. — III 34, 35
 Dimăncescu — III 89, 94
 Dimock, Edward C. — III 348, 350, 352, 355
 Dinopol, Paul — I 102, 103
 Djuvara, Neagu — III 415, 416, 417, 486
 Dobrogeanu-Gherea, Constantin — II 258
 Doeing, Dennis — I 112, 211, 398; II 222, 224; III 52, 58, 71, 75, 189, 194
 Donescu (frații) — I 152, 153
 Donescu, Vladimir — I 155; II 353, 354, 355
 Doniger, Wendy O'Flaherty — II 15
 Donizetti — III 359, 360
 Dostoievski, Fiodor Mihailovici — II 257; III 19
 Dragu, Ion — I 220–221
 Drăgan, Iosif Constantin — I 179; II 188; III 113, 515
 Drăgan, Mihai — II 198, 199
 Drăgoescu, Ion I. — II 36
 Drimba, Ovidiu — I 221–223
 Duca, George — I 229
 Duchesne-Guillemin, Jacques — III 318, 320, 345, 346, 347
 Dudley, Guilford — I 391; III 67
 Duerr, Hans Peter — I 419; II 15
 Dumbravă, Bucura — I 375
 Dumézil, Georges — I 5, 17, 191, 192, 211; II 10, 11, 267, 364, 398, 399, 408, 450; III 193, 249,

250, 252, 253, 255, 257, 270, 271, 275, 279, 292, 295, 297, 298, 302, 303, 308, 309, 310, 318, 319, 322, 324, 339, 342, 343, 345, 346, 356, 358, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 373, 375, 377, 378, 379, 380, 390, 391, 456, 457, 534–545
 Dumitrescu-Bușulenga, Zoe — I 413, 416, 433
 Dumitrescu, Vladimir — II 357
 Dumitriu, Anton — II 25, 26
 Dupront, Alphonse — I 157, 199
 Durand, Gilbert — I 5; II 11, 15
 Durkheim, Émile — III 365, 366
 Dușu, Alexandru — III 420, 423, 424, 426

E

Eckerman — II 234
 Eckhart, Meister — I 201, 203
 Eftimiu, Victor — II 472
 Eichman — III 138
 Eisler, Robert — II 129, 132, 145, 146, 147, 148, 153, 155
 Eliade, Corina (căsătorită Alexandrescu) — II 223, 224, 225, 227, 229, 230, 233, 234, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 243, 249, 252, 257, 262, 263, 267, 269, 271–272, 275, 278, 280, 281, 283, 285–286, 288, 291, 292, 293, 294, 298, 299, 305–306, 317–319, 325, 326–329, 341–342, 346–349, 415, 435
 Eliade, Christinel — I 20, 37, 38, 39, 44, 47, 110, 114, 115, 120, 212, 346, 347, 348, 349, 415, 433, 435, 441, 443, 445, 446, 448, 456, 460, 462, 464, 467, 474, 475, 476, 478, 479, 481, 482, 483, 484; II 24, 27, 28, 29, 32, 35, 41, 44, 45, 47, 50, 52, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 70, 188, 190, 192, 236, 348, 368, 369,

371, 373, 377, 382, 384, 398, 397, 398, 399, 400, 403, 406, 446, 457; **III** 24, 51, 66, 79, 84, 88, 100, 141, 169, 170, 171, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 207, 220, 225, 236, 237, 333, 334, 338, 339, 340, 347, 350, 351, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 364, 366, 367, 368, 376, 377, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 433, 440, 441, 453, 454, 494, 495, 497, 509, 511, 517, 521, 524, 525

Eliade, Costică — **I** 236

Eliade, Dorin — **I** 372

Eliade, Gheorghe — **I** 238–239, 246–247, 254–255, 260–261, 262, 265–266, 268–269, 272–274, 276–277, 278–281, 286–287, 289–290, 292–293, 294, 298, 303–304, 307–308, 311–312, 313–317, 319–320, 321–323, 325, 329–340, 342–345

Eliade, Irina — **I** 372

Eliade, Jeanna — **I** 224, 225, 226, 228, 230, 232, 233, 234, 235, 238, 240, 241, 244, 245, 247–249, 250–252, 253, 256–258, 259–260, 264–265, 269–271, 275, 281–283, 284–285, 287–289, 290–291, 294–297, 298–299, 300–303, 305, 306–307, 308–311, 312–313, 320–321, 324–325, 326, 329–340, 342–345

Eliade, Nicu — **I** 225, 233, 235, 236, 246, 249, 255–256, 265, 266, 270, 276, 277, 278, 291, 292, 294, 298, 313, 325, 328, 329, 331, 333, 335, 336, 339, 340

Eliade (fostă Mareș) Nina — **I** 63, 152, 154, 181, 191, 194, 198, 327, 330, 331, 335, 336, 338, 424; **II**

6, 18, 345, 346, 353, 355, 356, 357, 362, 515, 516; **III** 90, 97, 137, 138, 246, 472

Eliade, Victoria — **I** 36, 326

Elisabeta (Elena) regina României — **III** 239

Eminescu, Mihai — **I** 67, 98, 121, 127, 223, 353, 420, 424, 429; **II** 19, 110, 304, 305, 341, 386, 391, 392, 398; **III** 86, 125, 128, 131, 135, 425, 427, 434, 442, 443, 478, 484, 485, 487, 490

Emmanuel, Pierre — **II** 363; **III** 431

Enescu-Cantacuzino, Maruca — **III** 465

English, Maurice — **III** 542, 543

Eribon, Didier — **III** 535

Eschil — **II** 307

Eschmann — **II** 98

Euclid — **I** 25

Everac, Paul — **II** 278, 456; **III** 219

Evola, Julius — **I** 5, 201, 203

F

Fabre, Jean Henri — **III** 18, 19, 20

Faivre, Antoine — **III** 388, 389

Fanache, Vasile — **I** 146, 147

Farinelli, Arturo — **I** 5, 349–351; **II** 154, 156

Farnell — **II** 129, 132

Farrère, Claude — **II** 463, 466

Faulkner, William — **III** 372, 375

Faur — **II** 191

Fay, Ștefan J. — **I** 352–354

Fay, Ștefan de — **I** 354

Fărcășanu, Mihail — **III** 425, 467, 501, 503, 510, 516, 518, 521, 523, 524

Fîntîneru, Constantin — **II** 357

Federeanu, Constantin — **II** 35

Feldman, Burton — **III** 141

Ferdinand I, rege al României — **II** 35

Ferro, António — I 47
 Ferro, Doamna — I 47, 48
 Fersier, Jean Louis — I 339
 Filip II — II 171, 175
 Filip, Traian — I 168, 170, 174, 177, 178, 179; II 67
 Filliozat — III 249, 251
 Filipciuc, Ion — II 524, 525, 526, 527, 528, 529
 Fischer-Galați, Stephen Alexander — II 108
 Fîrtatu, Dra — I 278
 Florescu, Nicolae — I 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 62, 63, 65, 66, 68, 103, 191, 193, 195, 196, 198, 199, 200, 354–355; II 6, 300, 459, 522; III 17
 Flournoy — II 83
 Fochi, Adrian — I 356–358, 384, 391
 Foncart (cercetător al orfismului) — II 113, 116
 Formichi, Carlo — II 137, 139, 142, 143, 329, 475, 476; III 216, 217
 Formiggini (editor) — II 141, 143
 Foucher, A. — II 467
 Fracassini — II 145, 146
 Franasovici — III 464
 France, Anatole — III 254, 256
 Frankel, Viviana — II 210
 Franco — I 184; III 135
 Frankfurter, Felix — III 170
 Frazer, James G. Sir — II 113, 116, 147, 149
 Freud, Sigmund — II 72, 80, 81, 128, 130, 259
 Froebe-Kapteyn, Olga — I 118; II 7; III 155, 156, 281, 283, 335, 337, 511, 513, 515
 Frye, Northrop — II 23, 25

G

Gabrea, Radu — III 179, 182
 Gafencu, Grigore — III 225, 462, 496, 497, 522
 Gallimard, Robert — II 27, 200, 201, 212, 306, 307, 385, 386,

443, 447; III 218, 222, 455, 456, 461
 Gandhi — I 257; II 174, 178, 259
 Gandillac, Maurice de — III 362, 363
 Gane, Constantin — I 67
 Garaudy, Roger — II 265, 378
 Gasparini, Evel — III 339, 341, 345, 346
 Gaster Moses — I 92, 396; II 301, 381
 Gaster, Theodor — II 301, 381; III 202
 Gaube, R. — III 103
 Gauguin, Paul — III 157
 Gentile, Giovanni — II 120, 122, 128, 130, 142, 143, 154, 156
 George, Frederico — I 181; II 325
 Georgescu-Delafras, Petre — I 9, 11, 196, 339, 359
 Georgescu, Marin — II 103, 104
 Georgian, Constantin — III 103
 Geran, Iuliana — III 38, 39, 40, 41, 44, 47, 51, 181
 Gershel — III 367, 368
 Geuthner, Paul — I 92, 220
 Gheorghe, Ion (general) — III 522
 Gheorghiu, Constantin Virgil — I 385, 436, 441, 459, 468, 481; II 469, 523; III 255, 257, 259, 260, 425, 427, 481, 482, 490, 510, 520, 521, 545–546
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe — III 128
 Ghore, Bhary — II 323
 Ghyka, Matila C. — I 473; II 453; III 89, 94
 Gide, André — II 259
 Gimpera, Bosh — III 351, 353
 Girardot, Norman — I 411; II 480, 481; III 69, 204, 205
 Giulioti (mistic italian) — II 428, 430

Giurescu, Constantin C. — I 101; II 295, 376, 377; III 89, 93, 94, 100
 Glodeanu, Gheorghe — II 7
 Gnoli, Gheraldo — II 14
 Gobineau, Joseph Arthur conte de — I 207, 209
 Godel, Roger Dr. — I 472; II 453; III 290, 293, 300, 301, 538
 Goethe, J. W. — I 172, 210, 415; II 234, 267, 365, 401, 402, 405, 407, 410, 427; III 339, 341, 442, 443
 Goga, Octavian — II 276, 277
 Goldman, Lucian — II 26
 Goldstüker — II 378
 Golopenția, Anton — I 154, 155, 329; III 511
 Golopenția-Eretescu, Sanda — III 441
 Goma, Paul — II 31; III 220, 433, 528
 Goodenough, Erwin — III 539
 Goodenough, Ward — III 36, 37
 Goshi, Aurobindo — III 540
 Goudemand, Yvonne — I 453, 470
 Gouillard, Jean — I 402; II 214, 215, 217
 Gourmont, Rémy de — I 206, 208
 Graciella — III 360, 361
 Granet — I 211
 Grant, Bob — III 345, 346
 Graur, Doina — I 144, 417, 418
 Greco, El (Domenikos Theotokopoulos, zis) — III 421
 Greeley, Andrew Fr. — III 446, 447, 547–548
 Green, Julien — I 192
 Greene, Graham — I 130
 Gregorian, Alexandru — III 492, 518
 Grigoraș, Silvia — I 11
 Grigorescu, Constantin — I 113; II 30, 31, 444; III 441

Grigorescu, Nicolae — I 99, 168; II 44
 Grigorovici, Irina — I 416
 Grindea, Miron — III 228
 Grisoni, Dominique — I 399; III 441
 Grousset, René — II 128, 130, 467
 Groza, Petru — III 128
 Grunhenn, von — III 345, 346
 Guénon, René — I 201; II 108, 360
 Guetta, Marietta — II 59, 63
 Guiart, Jules — I 82
 Guillermou, Alain — I 130, 215, 471; II 27, 28, 187, 264, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 452, 453; III 221
 Guignebert — II 118, 121
 Guilloud, Jennick — II 213, 215
 Gunnel — III 349, 351, 353, 355, 356, 358, 360, 361, 367, 368, 372, 374, 376, 377, 378, 379, 380, 381
 Gusti, Dimitrie — I 32, 33, 153, 248, 250, 252, 278, 298, 313; III 8, 10, 245
 Gyr, Radu — I 359–361; III 409

H

Haas — II 153, 155
 Halifax (lordul) — III 94
 Hall, D. I. — III 94
 Hamilton (lordul) — II 346
 Handoca, Maria — II 411, 414
 Handoca, Mircea — I 45, 46, 61, 132, 223, 349, 361–433; II 37, 42, 395, 412, 414, 417, 418, 424, 459; III 74, 75, 78, 82, 83, 84, 85
 Hangiu, Ion — I 371; II 258
 Harrison — II 129, 132
 Hasdeu, Bogdan Petriceicu — I 7, 30, 67, 90, 155, 210, 223, 387;

- II 38, 197, 198, 199, 230, 341;
 III 135, 428, 435
 Hasdeu, Iulia — I 388
 Hauer, Jakob Wilhelm — I 177
 Heat, Alexander Sir — II 395
 Hechter, Iosef (Mihail Sebastian) —
 III 134
 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich —
 II 379, 390, 401; III 400
 Heidegger, Martin — I 59; II 401;
 III 453
 Heliade Rădulescu, I. — I 156
 Hellens, Franz — II 80, 81; III 158,
 159
 Heller, Eric — II 402, 405
 Henri, Paul R. P. — III 281, 283
 Henriot — III 243
 Hentze, Carl — I 5, 201, 203; III 13
 Heraclit — II 119, 121, 135, 137,
 140, 141, 142
 Herescu, N. I. — I 191, 194, 397,
 461; II 18, 26, 357, 521; III 13,
 143, 254, 257, 347, 349, 424,
 425, 460, 467, 472, 474, 485,
 486, 492, 497, 501, 510, 511,
 512, 513, 516, 522, 523
 Herodot — II 290
 Herseni, Traian — II 238
 Hiltebeitel, Alf — III 544
 Hitchins, Keith — II 238, 240
 Höfler, Otto — III 274, 278
 Holban, Anton — I 28, 34, 58, 59,
 355
 Homer — III 261, 263, 339, 341
 Horațiu — III 9, 374
 Hori, Ichiro — III 316, 318
 Horia, Olguța — I 449, 484
 Horia, Vintilă — I 5, 11, 135,
 434–484; II 434, 435, 521;
 III 128, 134, 425
 Houtin — II 129, 130
 Hugo, Victor — III 442, 443
 Huighes, René — III 157
 Hultkrantz, Ake — III 319, 320,
 322, 323
 Hunwald, Anne — II 48, 49
 Hunwald, H. Dr. — II 80, 82
 Hus, Jan — II 171, 175
 Huxley, Aldous — II 328
 Hypolite, Jean — III 362, 363
I
 Ibsen, Henric — III 307, 309
 Ierunca, Virgil — I 98, 179, 475,
 482, 484; II 16, 18, 23–32, 56,
 57, 188, 290, 378, 447, 451, 521;
 III 169, 496, 501, 511 (v. și An-
 dronic, A.)
 Ileana, principesa României —
 II 32–35, 41
 Ilovici, Mihail — II 35–36
 Impy, Michael — III 442, 443
 Ioan I — II 325
 Ionesco, Marie-France — II 30, 31,
 32, 67, 407, 444, 446, 447;
 III 117, 386, 388, 441
 Ionescu, Constant — I 56
 Ionescu, Eugen — I 5, 355, 480;
 II 25, 26, 30, 50, 68, 372, 378,
 383, 386, 405, 523; III 66, 193,
 390, 391, 441
 Ionescu, Ghiță — II 41
 Ionescu, Nae — I 5, 25, 148, 153,
 172, 219, 236, 238, 247, 248,
 253, 256, 261, 262, 264, 266,
 267, 279, 280, 281, 313, 316,
 317, 319, 320, 321, 322, 426,
 443, 444, 455, 470; II 25, 31, 36,
 260, 300, 353, 358, 360, 468;
 III 11, 74, 78, 103, 123, 124, 126,
 130, 132, 134, 135, 136, 225,
 240, 532
 Ionescu, Rodica — II 68
 Ionescu, Teodor — II 36, 37
 Iordache-Streinu, Elena — II 37–38

Iorga, Nicolae — I 12, 101, 181, 321, 357, 358; II 38, 39, 41, 110, 186, 200, 247, 258, 274, 302, 325, 442, 461, 506; III 5, 6, 7, 125, 131, 435, 441

Iser, Iosif — II 44

Isidor de Sevilla — III 352, 354

Isopescu, Claudiu — I 234, 235, 236, 239, 448

Ispirescu, Petre — II 411

Issărescu, Ștefan Dr. — II 41

Istrati, Panait — I 482; II 425; III 259, 260

Iurașcu (ambasador în Portugalia) — II 354

Iustinian (patriarh) — III 411

Ivasiuc, Alexandru — II 251, 252; III 390, 391, 392, 393

Ivașcu, George — I 427; II 241, 271

Ivănescu, Cezar — II 42–43

Ivănescu, Maria — II 42, 43

J

Jacobi — II 129, 132

Jakobson, Roman — III 302, 303

Janet, P. — II 148, 149

Janssens, Jean Pierre — I 392

Jaspers, Karl — I 136–462

Jensen, Adolf E. — III 299, 342, 343, 345, 346

Jessi, Furio — III 116

Jianu, Ionel — I 5, 11, 104, 168, 171, 179, 251, 395; II 5, 16, 43–71, 521; III 244

Jianu, Marga — II 44, 47, 49, 51, 56, 59, 61, 63, 64, 68, 71

Johnson, James — II 49

Jonas, H. — II 107, 108

Joyce, James — I 59

Jula, Nicolae — I 56

Julliaud, Alphonse — I 382, 383; III 514, 515, 516

Jung, C. G. — I 5, 11, 204; II 7, 8, 71–98, 302, 453; III 29, 30, 31,

32, 34, 35, 120, 121, 154, 156, 157, 290, 294, 458, 459, 501

Jünger, Ernst — I 5, 136, 361; II 98–101, 453

K

Kalidasa — III 9

Kalustian, Leon — III 146, 147, 148

Kant, Immanuel — I 25, 173; II 396

Kanters, Robert — II 398; III 237

Karmitz, Diana — I 470

Kennedy — II 129, 132

Kerényi, Karl — I 5, 112; III 281, 283, 286, 288

Kern — II 113, 116

Kierkegaard, Søren — III 396

Kirchow, Paul — III 351, 353

Kirileanu Teodorescu, Gh. — I 390, 391

Kitagawa, J. K. — I 474; II 5, 100; III 105, 106, 107, 108, 335, 337, 338, 340, 544

Klett, Ernst — II 101

Kligman, Gail — II 329, 330

Klossowski, Pierre — I 5

Knipe, David — III 360, 361

Koestler, Arthur — II 422

Korolevski — I 235

Kraay, Robert Wayne — I 211

Kramrish, Stella — III 339, 341, 345, 346

Krdu, Petru — I 426

L

La Fleur, Bil — III 41, 42

Laforge, René — III 253, 256, 455, 457, 521

Lagrange R. P. — I 208

Lancaster, Felipe de — II 325

Langford, Jenny — III 63, 206

Langley, Dr. — II 323

Lannes, Sophie — I 399

Lanternari, Vittorio — III 339, 341

Lapa, Manuel — I 181; II 325

- Lardera, Berto — II 44, 65
 Laterza, G. — II 120, 122
 Laufer, Berthold — I 74, 82
 Lavastine, Philippe — II 275, 279, 286, 288
 Lavi Theodor (Loevenstein) — III 140, 141
 Lawler, J. G. — III 41, 42, 43, 44, 46, 47
 Lawrence (colonel) — I 358
 Lazăr, Petre (general) — III 473
 Lazzarini — II 428, 430
 Leach, Edmund — III 362, 364
 Le Clézio, Jean-Marie Gustave — II 15
 Lecocque, André — II 334, 335
 Leeuw, Gerardus van der — I 5; II 402, 453; III 67, 498
 Lemnaru, Oscar — III 21
 Lentz, Wolfgang — III 318, 320
 Leonardo da Vinci — I 67
 Leopold — II 129, 130, 140
 Levasti, A. — II 428, 430
 Levenson, Claude — III 441
 Levinas, Emmanuel — II 266
 Lévi-Strauss, Claude — II 11, 402; III 152, 362, 363, 536
 Lévy-Bruhl, Lucien — II 148, 149
 Liiceanu, Gabriel — II 363, 364, 365, 368, 369, 371, 372, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 353, 355, 358, 359, 360, 361, 362, 381, 382, 384, 385, 386, 389, 390, 391, 394, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 403, 404, 406, 409, 413, 415, 416, 417, 418, 419
 Lincoln, Bruce — I 211; II 223
 Linnaeus (Linné, Carl von) — I 210
 Lipatti, Dinu — I 193
 Lippmann, Edmund van — I 72, 73, 90
 Lipsey, Roger — II 12
 Littleton, Scott C. — II 330
 Livadă, Melania — I 386
 Livovschi, Valeriu — II 102–105
 Lobet, Marcel — I 5
 Locusteanu, Nedelea — I 173; II 16, 105–106
 Loisy (asiriolog) — II 113, 116
 Lombard, Alf — I 5, 130, 131, 402; III 99, 304, 305
 Long, Charles H. — I 5, 474; II 15, 222, 330; III 84, 225, 338, 340, 352, 354
 Longford, James R. — III 204
 Lotreanu, Ion — I 112, 113; II 106–107
 Loveyoz — II 197
 Lovinescu, E. — I 371; II 270, 272, 304; III 97
 Lovinescu, Monica — I 104, 468, 471, 472; II 24, 27, 28–32, 442, 521; III 511
 Lovinescu, Vasile — II 107, 108
 Löwith, Karl — III 117, 119, 120, 121
 Lozovan, Eugen — III 99
 Luchian, Ștefan — I 168; II 44
 Lundkvist, Nils Artur — II 422
 Lungu, Bujor — II 109
 Lungu, Mircea — II 108–109
 Lungulescu, Violeta — III 207
 Lupasco, Stéphane (Ștefan Lupașcu) — I 471, 473; II 51, 372; III 225
 Luther, Martin — II 149, 151, 154
 Luzzi, Giovanni — II 119, 122, 125, 127, 128, 130, 133, 134, 137, 139, 478, 479; III 216, 217
 Lyman — II 50
- M**
- Macchioro, Vittorio — I 11, 12; II 15, 109–183, 428, 430, 478, 479; III 216, 217
 Macedonski, Alexandru — I 353; II 93
 Macovescu, George — II 216

- Macrea, Dimitrie — III 313, 314
 Madelaine, B. — II 472
 Maeterlinck, Maurice — III 422
 Maier, C.A. — II 8
 Maiorescu, Titu — I 59, 112, 156;
 II 234, 272, 386; III 125, 131,
 425
 Maitreyi, Devi — I 104, 160, 165,
 275; II 27, 303, 385, 397
 Malaxa, Nicolae — II 18, 191, 192;
 III 465, 475, 486, 486, 487, 493,
 500, 512, 513, 525
 Malewska, Maria — II 183–184
 Maliszewski, Michael — II 329,
 330; III 150, 151
 Malița, Mircea — I 23, 417, 419;
 II 232, 418
 Malraux, André — I 464; III 498
 Mamardașvili, Dr. — II 375
 Mamy (Șendrea Maria) — III 517
 Manea, Norman — III 128
 Maniu, Adrian — I 395; II 472
 Maniu, Iuliu — III 123, 125, 130, 132
 Mann, Thomas — I 112; III 308,
 310, 530
 Manoilescu, Grigore — I 453, 454,
 455
 Manolescu, Florin — I 373; II 242,
 244, 271
 Manolescu, Nicolae — I 373, 406;
 II 249, 267, 271
 Manoliu-Manea, Maria — II 184–185
 Manoliu Petru — I 5; II 185–186
 Mansl, Hubert — II 148, 149
 Manu, Emil — I 56; II 186–187;
 III 116
 Manzatti, Eta — II 193
 Manzatti, Nelu — I 441; II 187–193
 Marcea, Pompiliu — II 406
 Marcel, Gabriel — I 385, 450;
 III 481, 520
 Marcias, Julien — I 462
 Mareș (căsătorită Tătărașcu) Giza —
 I 195, 196, 198, 335, 337, 338,
 341, 342, 343, 344, 345, 424, 436,
 440, 441, 444, 448, 450, 459, 460;
 II 355; III 95, 137, 461, 468, 472,
 477, 527
 Margulis, Lascăr — I 261
 Marinescu, Emil — III 460, 465
 Marinescu, Milică — II 191
 Marinescu, Radu — I 230, 310
 Marino, Adrian — I 5, 12; II 191,
 193–228, 277, 302; III 64, 69,
 71, 74, 76, 205, 441
 Maritain, Jacques — II 154, 155,
 156, 360
 Martin, Aurel — I 42; II 42,
 228–232, 266
 Martinescu, Pericle — I 12; II 6,
 232–233
 Marx, Jean — III 286, 288, 390, 391
 Masson-Oursel, Paul — III 249, 251
 Maspero, Gaston — I 206, 209
 Masui, Jacques — I 5, 464, 475;
 II 15
 Mateescu, Constantin — II 350
 Mateescu, Stelian — I 170; III 245
 Maurer, Ion Gheorghe — III 527
 Măciucă, Constantin — I 131
 Mănuilă, Sabin — III 462, 463, 468
 Mărculescu, Ileana — I 55, 57
 Mărgineanu, Nicolae — II 236–241
 Mărgineanu-Țăranu, Daniela — II 6
 Măciu, Mircea — I 42, 45, 430;
 II 220, 221, 412
 Medrea, Victor — I 27
 Mehedinți, Simion — I 5, 189
 Mellon, Paul — II 49
 Mélry — II 439, 441
 Menace, Jean — III 362, 364
 Menéndez y Pelayo, Marcelino —
 I 350, 351; II 197, 198
 Menuhin, Yehudi — II 395

Meslin, Michel — I 413; II 15
 Metaxa (asistentul lui V. Pârvan) — II 200
 Meyerson, Émile — I 262, 278
 Michel, Albin — II 271
 Michelangelo — III 19
 Michelsen — III 373, 375
 Micu, Dumitru — I 12, 14, 49, 55, 59, 370, 371, 373, 377, 383, 407, 413; II 6, 7, 21, 242–313, 341, 368, 403; III 220
 Micu, Inochentie — III 412
 Milli, Aldo — I 12, 71, 72, 73, 74, 83, 87, 90; II 112, 115, 142, 143, 313–319; III 216, 217
 Mihai I, rege al României — I 251; III 520
 Mihai Viteazul — III 135
 Mihăilescu, Dan C. — I 152, 156, 422; II 7
 Mihăilescu, Virgil — II 319; III 516
 Milarepa — I 59, 100
 Milescu Spătarul, Nicolae — I 75
 Mincu, Marin — I 11; II 6, 426
 Ministrul de finanțe — II 319–322
 Ministrul instrucțiunii — II 322–326
 Minocchi (istoric al religiilor) — II 129, 130
 Minulescu, Ion — II 464
 Miranda, S. de — III 444, 445
 Mirodan, Alexandru — II 326–327
 Mistral, Gabriela — I 445
 Mișu (Mihai Polihroniade) — II 379
 Mititelu, Alexandrina — I 470
 Mînăstireanu, Vasile — I 56
 Mîndruț, Stelian — II 323, 324
 Moldovanu, Corneliu — II 327–328
 Moldovanu, Julieta — II 328
 Molnar, Ioan — I 73
 Montefiore — II 129, 132
 Montremy, J. R. de — II 226
 Moon, Beverly — II 328–340; III 85, 150, 151, 445, 446
 Moore, G. F. — I 263

Moore, Henry — II 44, 58, 148, 149
 Morgan, Charles — I 136
 Moruzov, M. — III 467
 Moscardelli, Nicola — II 428, 430
 Moța, Ion — II 468, 524; III 475
 Mozart, Wolfgang Amadeus — II 367
 Mukhyopadhaya Pranathanatha — II 323
 Müller, Max — II 402; III 67, 152
 Müller, Otto — III 119, 121
 Munteanu, Aurel Dragoș — II 278
 Munteanu, Basil — II 304, 492, 493, 494, 495; III 425, 475
 Munteanu, George — II 304, 340–341
 Munteanu, Valeriu — III 386, 388
 Murakami, Masao — I 169
 Murias, Manuel — I 189
 Mussolini, Benito — III 135
 Mușlea, Ion — III 99

N

Nadin, Mihail — II 341, 342
 Nadeau, Maurice — II 199
 Nag, Kalidas — I 300
 Nandry Manindra Chandra (maharajah) — II 323, 324
 Napoleon Bonaparte — II 234
 Nasinec, Jiri — II 342–344
 Navarro, Eugenio — I 189
 Neagoe Basarab — III 397, 399
 Neagu — III 248
 Nef, John — II 97; III 330, 331, 335, 337
 Negoîtescu, Ion — I 144
 Negry, Gabriel — I 27, 66, 68
 Negulescu, P. P. — I 26; III 103
 Nemoianu, Virgil — II 29
 Nenișor, Gheorghe — II 344–346
 Nenișor, Marise — II 345
 Neumann, Erich — III 155, 156
 Nichifor, Șerban — I 12; II 6, 347–348
 Nicolae, Nicolae M. — I 133
 Nicolae (prințul) — III 238, 486
 Nicolaescu, D. — II 349–350

Niculescu, Basarab — II 350–351;
III 100
Niculescu, Barbu — III 521, 522,
525
Niculescu, Mihai — I 469; III 516
Niculescu-Buzești, George — III 464
Nietzsche, Friedrich — I 120, 377;
II 366, 526; III 194, 399
Nistor, Vlad — III 118, 120
Nistoreanu, I. — III 35
Noailles, Ana de — III 425
Noica, Constantin (Dinu) — I 5, 12,
18, 19, 23, 25, 40, 100, 102, 111,
114, 138, 155, 158, 171, 349,
384, 386, 406, 414, 415, 418,
421, 422, 425, 426, 431, 470; II
6, 16, 17, 21, 42, 62, 70, 247,
351–419, 521; III 50, 90, 99,
103, 166, 168, 183, 465, 494, 527
Noica, Mariana — II 384
Noica, Răzvan — II 361, 362
Noica, Simina — II 403
Noica, Wendy — I 104; II 353, 355,
358, 360, 361, 362; III 527
Norden, Ruth — III 502
Nyberg — III 390, 391

O

Oenifles — II 154, 156
O'Flacherts, Wendy — II 409
Oișteanu, Andrei — I 12; II 6, 326,
327, 420–424
Oldenberg, H. — II 467
Olenin, G. — I 196
Olteanu, Ioanichie — I 57
Omodeo — II 129, 130, 140
Onicescu, Octav — I 72, 83, 428; II
25, 302
Oprea, Alexandru — I 107, 382,
410, 418; II 300, 424–425
Origene — II 439, 441
Ornea, Zigu — II 7

Ors, Eugenio d' — I 440; II 357; III
118, 119, 419, 420
Ortega y Gasset, José — I 462; II
197, 198; III 97
Ortiz, Ramiro — I 470
Orwell, George — III 276, 280
Otto, Rudolf — I 5, 10, 177; II 15,
162, 163

P

Pake — II 103
Palade — II 414
Palazzeschi, Aldo — II 142, 143
Paleologu, Al. — I 422; II 413
Pallady, Theodor — II 44
Panaiteescu, P. P. — I 357; III 514
Pană, Sașa — I 104, 399
Pandrea, Petre — II 238, 425–426
Pangel, J. — III 464
Panzini, Alfredo — II 142, 143, 154,
156, 464
Papahagi, Tache — II 247
Papini, Giovanni — I 10, 11, 58, 225,
443, 447, 449, 450, 451, 452,
478; II 12, 13, 128, 130, 141,
143, 149, 151, 154, 156, 166,
168, 296, 426–441, 453; III 115,
274, 278
Papu, Edgar — II 441–442
Parain, Brice — I 473; III 238, 455,
456
Paraschivescu, Miron Radu — II 25,
26, 280
Parlier (avocat) — II 190
Parlier, Mariana — II 362, 378, 381,
403, 408; III 527
Paruit, Alain — II 27, 32, 442–454;
III 219, 221, 224
Pascu, Dănilă — III 484
Patri, Aimé — III 470
Pauker, Ana — III 276, 280, 470,
473, 512
Pascu, Ștefan — II 241
Paulhan, Jean — II 15

- Pavel, Sorin — I 155
 Payne, Richard I. — III 65
 Păcuraru, Marieta — II 288
 Pătrășcanu, Lucrețiu — I 399; II 259; III 127, 128, 133
 Pătulea, Dinu — II 454, 455
 Păunescu, Adrian — I 101, 102, 406; II 273, 278, 279, 288, 289, 290, 291, 370, 371, 373, 376, 377, 455–458; III 160, 219, 220
 Pârvan, Vasile — II 110, 200, 204, 249; III 352, 354
 Pedro, Don — II 325
 Pelton, Bob — III 48
 Peltz, I. — I 381
 Penciulescu, Gh. — I 138
 Perlea, Ionel — I 58, 383, 436; II 30, 47, 275, 367; III 372, 374, 483, 484, 485, 496, 539
 Perlea, Lisette — I 383, 436, 476, 477, 478, 482; II 29, 30, 32, 47, 67, 367, 410; III 192, 199, 203, 372, 374, 383, 384, 425, 495, 505, 509, 512, 525
 Perlea, Oani (Jean) — II 47, 235, 399; III 198, 199
 Pernet, Henri — II 337, 480, 481
 Perpessicius — I 5, 388; II 12, 304; III 167, 170
 Perris, Dna — I 34
 Perris, Dl — I 268
 Perris, Norinne — I 286
 Perry, Thomas A. — III 62
 Peterson, Erik — II 34
 Petre, Nicolae — I 365, 366, 367
 Petrașcu, G. — II 44
 Petrașincu, Dan (Angelo Moretta) — I 5
 Petrescu, Camil — I 5, 149, 387, 388; II 36, 298, 321, 459–460, 521; III 96, 147, 148, 396
 Petrescu, Cezar — I 5, 410; II 17, 321, 356, 459, 460–472, 521
 Petrescu, Dan — I 212
 Petrescu, Zaharia Dr. — I 76
 Petrovici, Ion — II 473
 Pettazzoni, Raffaele — I 5, 136, 211, 275; II 14, 112, 113, 115, 116, 137, 139, 145, 146, 148, 149, 428, 430, 434, 435, 474–480; III 216, 217, 261, 262, 447, 448, 491
 Philipson, Morris — III 61, 62, 543
 Picasso, Pablo — III 419
 Pidoux-Payot, Jean-Luc — I 97; II 480–482
 Pillat, Ion — II 319
 Pimenta, Alfredo — II 17, 482–520
 Pimenta, Maria Tereza — II 483, 484, 487, 490, 491, 493, 494, 496, 497, 499, 501, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 511, 513, 514, 516, 517, 518, 520
 Pippidi, Dionisie — I 138; II 247, 248, 249, 357, 359, 389
 Pirandello, Luigi — II 154, 156
 Piru, Alexandru — I 366, 370; II 256, 265
 Pîrvulescu, Ion — III 515
 Platon — II 396
 Pleșu, Andrei — I 422
 Poghirc, Cicerone — II 197, 385, 414
 Pogoneanu, Picky — II 358
 Poincaré, H. — II 128, 130
 Polanzi, Michel — II 265, 266
 Polihroniade, Mary — I 329
 Polihroniade, Mihai — I 171, 171, 177, 178; II 62, 105; III 136, 463
 Pop, Augustin Z. N. — I 423
 Popa, Augustin — III 464
 Popa Mircea — I 96, 97, 137; III 545, 546
 Popan (părintele) — I 453
 Popescu-Cadem, Constantin — I 48, 135, 183, 188, 220, 258, 424; II 326; III 85, 533
 Popescu, Dumitru Radu — I 406; II 278, 280, 289, 456; III 219

Popescu, Leon — II 104
 Popescu, Mircea — II 253, 288, 521–523; III 61
 Popescu, Petru — II 306
 Popescu, Radu — I 399
 Porn, Eugen — I 239; II 461
 Portella, Lello — I 188
 Porumbacu, Veronica — III 392, 393
 Posteucă, Vasile — II 192, 523–529; III 533, 534
 Preda, Marin — I 403
 Prelipceanu, Nicolae — II 7
 Prezzolini, Giuseppe — II 429, 430
 Pringsheiss — II 113, 116
 Procopovici — II 272
 Prodan, David — I 146, 147
 Protase, Dumitru — I 357
 Proust, Marcel — II 80, 81
 Przyluski, Jean — III 249, 251, 447, 448
 Puech, Henri-Charles — III 307, 309, 322, 324, 362, 364, 456, 457, 461, 539
 Puglisi, Mario — II 129, 130, 133, 134, 137, 139, 478, 479
 Pușcariu, Piki — I 265, 305
 Pușcariu, Sextil — I 91; III 473

Q

Queiróz, Eça — II 352; III 444, 445
 Queneau, Raymond — I 5; II 15; III 285, 287
 Quispel, Gilles — III 155, 157
 Quiun, William W. Jr. — III 448, 450

R

Racoveanu, Gh. — I 424, 443, 469, 470; II 528; III 225, 511, 514, 515, 516, 518, 521
 Radhakissen, Prof. — II 323
 Radu-Nandra, Ilie — I 353, 354, 360, 361; III 104, 243

Rahner, Hugo — III 155, 156
 Ralea, Mihai — I 197; II 465; III 232, 434
 Ranade, R.D. — I 254
 Rareș, Marieta — III 138
 Rascher — II 80, 82
 Rasmunssen, David — I 5; II 209; III 64, 65
 Ray, Chandra — I 72
 Răcăciuni, Isaia — I 340
 Rădescu N. (general) — I 435; II 19; III 427, 432, 462, 463, 464, 466, 468, 469, 470, 473, 481, 485, 486, 487, 492, 493, 495, 499, 500, 506, 510, 522
 Rădulescu, Gogu — III 135
 Rădulescu-Motru, Constantin — I 5, 250, 252, 259, 260, 261, 262, 268, 273, 276, 277, 278, 284, 286, 287, 298, 306, 307, 308, 313, 314, 319, 321; II 6, 16, 17, 468; III 1–16, 232
 Rădulescu-Pogoneanu, Ion — I 252
 Rău, Aurel — II 237, 228, 239, 280
 Răutu, Mihai — III 522
 Răuță, Aurelio — I 402; II 69; III 16–17
 Râpeanu, Valeriu — II 246, 248
 Read, Herbert Sir — II 49
 Regman, Cornel — III 23–24
 Rebreanu, Liviu — I 47; II 321, 356, 473, 521; III 394, 396
 Reichmann, Edgar — II 448, 451; III 24–25
 Reinach, Salomon — II 113, 116
 Reynolds, Frank — III 67
 Reitzenstein — II 113, 116
 Renan, Ernest — I 205, 207, 209; II 118, 121
 Renon, Louis — I 5; II 15
 Rey, Abel — I 82, 83
 Richter, Gustav — III 138
 Ricketts, L. Mac — I 5, 11, 349, 405, 408, 411, 412, 417, 430, 432; II

- 5, 214, 417; **III** 25–86, 181, 186, 189, 190, 191, 194, 207, 448, 450
 Ricœur, Paul — **I** 5, 111, 361; **II** 9, 15, 333, 335, 337, 398; **III** 170, 171, 193, 362, 363, 433
 Ricœur, Simonne — **III** 170
 Ridolfi, Roberto — **I** 478
 Rinehart — **III** 144, 145
 Ringborn, Henri — **III** 275, 279, 286, 288
 Ringgren, Helmer — **III** 319, 320, 321, 323
 Rivière, Jacques — **II** 57
 Robot, Alexandru — **I** 368
 Roceric, Alexandra — **III** 101
 Rocquet, Claude-Henri — **I** 20, 109; **III** 66
 Rodin, Auguste — **II** 55, 61, 63, 64
 Rodriquez, João — **I** 93
 Rohde (istoric al religiilor) — **II** 113, 116
 Rolland, Romain — **III** 18, 19
 Roman, Horia — **I** 399; **II** 288; **III** 86–88
 Rönnow — **III** 276, 279
 Rosetti, Alexandru — **I** 5, 63, 105, 110, 129, 140, 180, 181, 338, 368, 376; **II** 16, 17, 20, 29, 55, 270, 299, 306, 322, 353, 386, 392, 393, 468; **III** 13, 88–102, 126, 132, 137, 138, 221, 223, 232, 314, 315, 405
 Rosetti, Maria — **III** 91
 Rostagni, Augusto — **II** 129, 130, 137, 139, 142, 143, 478, 479; **III** 216, 217
 Roșu, Arion — **III** 103–104
 Roșu, N. — **I** 27
 Rougemont, Denis de — **III** 483
 Rowland, Benjamin — **III** 345–346
 Rusan, Romulus — **II** 303
 Russu, Gabriela — **I** 73, 75–76, 77, 80, 81, 83, 84, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95
 Russu, Ion I. — **II** 249, 262, 263; **III** 405
 Rusu, Liviu — **III** 104
 Rusu, Silviu — **III** 248
- S**
 Sadova, Marieta — **I** 35, 329; **III** 136
 Sadoveanu, Ion Marin — **I** 66, 68, 399; **II** 461; **III** 232
 Sadoveanu, Mihail — **I** 354, 410; **II** 272; **III** 396, 434
 Sainte-Beuve, Charles Augustin — **III** 237
 Saint-Yves — **II** 128, 130
 Salazar — **I** 183, 184, 185, 327; **III** 125, 132
 Saliba, John A. — **I** 391; **II** 210, 223; **III** 65
 Samarineanu, G. M. — **I** 396
 Sams, Henry W. — **III** 105–115
 Santos, Luis Reis — **III** 420, 421
 Sarton, George — **I** 72, 76, 83, 90; **III** 449, 451
 Sartre, Jean Paul — **II** 216, 235, 259; **III** 476–498, 517
 Săndulescu, Ecaterina — **III** 111–114
 Sângeorzan, Zaharia — **III** 114
 Scagno, Roberto — **I** 221, 222, 402; **II** 6, 426; **III** 116–117, 167, 168, 418, 419
 Schmitt, Carl — **II** 360; **III** 117–121
 Schultz, Franz — **II** 49
 Schneider — **III** 321, 323
 Scholem, Gershom — **III** 122–141
 Schrader — **III** 250, 251
 Scortescu, Teodor — **III** 425
 Scott, Littleton C. — **III** 367, 368
 Scott, Nathan — **II** 222, 224
 Scurtu, Nicolae — **I** 12; **II** 6; **III** 227, 228, 229, 230, 231
 Seal, Brajendranath — **I** 257
 Sebastian, Beno — **III** 141–142, 429

- Sebastian, Mihail — I 5, 377, 387;
II 25, 62, 259, 299, 300, 364; III
78, 90, 96, 122, 123, 124, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132,
134, 135, 139, 140, 142, 395
- Sergescu, Petre — I 83; III
142–144, 488, 516
- Serstevens, A., t' — II 422
- Servien, Pius — I 473
- Sevastos, Mihai — III 167
- Sfințescu, Duiliu — II 406
- Shakespeare, W. — III 9
- Shapiro, M. Prof. — II 49
- Shopp, John B. — III 55, 57, 68, 71,
72, 73, 74, 80, 191
- Shrifte, Evelyn — III 144–145
- Silbermann, Edith — I 113, 392,
402, 409, 424; II 15, 443
- Silone, Ignazio — II 58
- Sima, Horia — III 134
- Simion, Eugen — I 43, 386, 403,
406, 409, 416; II 43, 217, 269,
270, 272, 343, 446, 447; III 114,
441
- Simionescu, Doamna — III 148–150
- Simionescu, Ion — I 396; III 145–148
- Simionescu, Mircea — III 149
- Simionescu, Paul — III 72
- Singer, Milton — III 339, 341
- Skultéty, S. — II 21
- Slușanschi, Dan — I 135, 136
- Smith, Charles — III 150–152
- Smith, Jonathan — I 211; III 50
- Snow, P. S. — II 266
- Soare, Ion — II 455
- Soffici, Ardengo — II 142, 143, 154,
156
- Solacolu, Theodor — I 232, 236,
238, 241
- Sollier, René de — II 80, 81, 82, 83;
III 153–159
- Sorescu, Marin — I 56, 101, 369, 394,
406; II 375, 376; III 159–162,
441
- Souza, Antonio de — I 189
- Souza, Fernando de — II 486, 488
- Spaltmann, Günther — I 410; II 15;
III 235, 546
- Spengler, Oswald — I 463
- Speyer, James — II 49
- Spineto, Natale — I 11; II 6, 14,
133, 475
- Spiridon, Monica — I 427, 428
- Sporea, Constantin — III 162–165
- Stagnelius — III 384, 386, 388, 393,
394
- Stahl, Henri H. — I 155, 353, 354
- Stahl, Henriette Yvonne — I 28
- Stalin, I. V. — III 495
- Stamatu, Horia — I 446, 465; II 16;
III 165–166
- Stan, M. — I 449
- Stanciu, Lucian — I 392; II 6;
III 115, 116, 166–169
- Stancu, Zaharia — I 25, 27, 28;
II 25, 62, 260, 271, 289
- Stănescu, Nichita — I 418
- Stein, R. — III 339, 341
- Steiner, Rudolf — III 167
- Steinhardt, Nicolae — I 422; II 5,
16, 217; III 169–171
- Stelescu, Mihail — I 9, 154
- Sterian, Paul — II 359, 362; III 243
- Stern, Richard — II 342; III 38, 39
- Stevenson, Mary — I 11; II 5; III
44, 46, 48, 49, 50, 53, 55, 58, 63,
64, 174–210
- Stoicescu, Profesor — III 92
- Stoicescu, Rica (născută Botez) —
II 16, 301; III 210–212
- Stoilow, Simion — I 197, 199, 340
- Stolnicu, Simion — II 232
- Stolojan, Sanda — II 380
- Streinu, Vladimir — II 37, 269;
III 165, 212
- Strenski, Ivan — III 84
- Strindberg, August — I 56; III 387,
388, 389

Stroescu-Stânișoară, Nicolae — III 238, 239
 Saurès — II 171, 176
 Suchianu, I. D. — III 434
 Sullivan, Larry — II 339, 340, 480, 481; III 152, 446
 Suzuki Daisetz, — II 302; III 155, 156
 Swann, Brian — III 442, 443

Ș
 Șcerbațkoi, Teodor — I 175, 177
 Șeicaru, Pamfil — I 326; II 260, 466
 Șendrea, Maria — I 119, 481; II 47, 189, 190; III 335, 337
 Șireagu, Octavian — I 145, 146
 Șora, Mariana — I 370
 Șora, Mihail — I 349, 407; II 243, 244, 245, 246, 529
 Ștefan cel Mare — III 135
 Ștefănescu, Cornelia — II 38
 Știrbei, Barbu — III 464
 Șuluțiu, Octavian — I 5, 355, 386; III 102

T
 Tacit — II 79
 Tacou, Constantin — II 210, 403, 444, 448, 449; III 59
 Tagliavini, Carlo — I 470
 Tagore, Rabindranath — I 257, 273, 275, 276, 296, 303; III 9
 Taloș, Ion — II 6; III 85, 171–173
 Tannery, Paul — I 315
 Tappe, Eric — II 263, 264, 342; III 46, 48, 178, 180, 181, 182, 183
 Tarde, Gabriel — II 39
 Taubes, Jacob — III 315, 316, 317, 321, 323
 Taylor, Joshua — II 49
 Tănase, Virgil — II 29, 69, 447; III 173–174
 Tănăsescu, Horia — I 365

Tătaru, Virgiliu — III 11, 12, 13, 15, 16
 Tătărăscu, Gheorghe — III 464
 Tehkotona, Principe — III 238
 Teilhard de Chardin, Pierre — I 136
 Tell, Al. Ch. — I 27
 Teodoreanu, Al. O. (Păstorel) — I 362, 376, 384, 385
 Teodoreanu, Ionel — I 5, 267, 355, 385; II 299, 464, 521; III 104, 245
 Theodorescu, Răzvan — III 213–214
 Theodoru, Dr. — III 512
 Thieme, Paul — III 318, 320
 Thombecke — III 502
 Tican, Romano Mihai — III 147
 Tillich, Paul — II 302, 453, — III 367, 368
 Tilea, Virgil Viorel — III 89, 90, 93, 464, 523
 Timuș, Mihaela — II 6; III 250, 252, 256, 259, 262, 265, 268, 270, 272, 277, 282, 287, 292, 296, 297, 299, 300, 302, 304, 306, 308, 311, 314, 316, 319, 322, 325, 328, 331, 333, 336, 339, 343, 345, 348, 353, 356, 359, 361, 363, 365, 367, 369, 371, 374, 377, 379, 381, 382, 384, 385, 388, 391, 393
 Titeanu, Eugen — II 260
 Titel (Petru Comarnescu) — II 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 66, 67; III 248
 Titulescu, Nicolae — III 135, 505
 Tocilescu, Gr. — II 386
 Tolstoi, Lev — III 19
 Tolu, Nicolae — I 67
 Tomazian, George — I 110
 Toneghin, Meny — I 355
 Tonitza, Nicolae — I 99; II 44
 Topîrceanu, Gh. — I 362
 Tornea, Florin — I 369

Toscani, N. Al. — I 131; II 395;
III 214
Totescu (diplomat român la Legația
României din Lisabona) — I 120
Tracy, David — III 73
Trandafirescu, Eugenia — II 288
Trask, Willard — III 62
Truță — III 475
Tucci, Giuseppe — I 5, 12, 300;
II 13, 85, 87, 142, 143, 434, 435;
III 8, 215–218, 253, 254, 256,
257, 261, 262, 265, 267, 305,
306, 342, 343, 491
Tudor, Sandu — I 27; II 260; III 244
Turchi, N. — II 113, 116, 128, 130,
145, 146
Turdeanu, Emil — I 470; III 516
Tutungiu, Paul — III 165
Tzigara-Samurcaș, Alexandru —
I 423
Tzincoca, Remus — III 218

Ț
Țepeneag, Dumitru — II 277, 452;
III 218–224
Țețu, Remus — III 462, 463, 474
Țone, Nicolae — III 430, 431
Țopa, Sorana — II 16, 194
Țurcanu, Florin — II 6, 99, 100,
101, — III 118, 120, 420, 423,
424, 426, 427, 535, 538, 540,
541, 542, 543, 544
Țuțea, Petre — I 153, 155, 205;
II 425; III 160, 529

U
Ullen, Fr. — II 147, 149
Unamuno, Miguel de — I 350, 351;
II 197, 198; III 458, 459
Ungureanu, Cornel — II 7; III 530
Unseld, Siegfried — I 402; III 433
Ureche, V. A. — II 386
Urechia, Nestor — I 393

Urmuz (Demetru Demetrescu-
Buzău) — II 275
Uscătescu, Consuela — III 225, 226
Uscătescu, George — I 11, 135, 484;
II 6, 27, 271, 272; III 120, 121,
179, 224–226

V
Vaida, Mircea — II 218
Vailati, Giovanni — II 154, 156
Valaori, Iuliu — I 32
Valerian, Ion — I 12, 67;
III 227–230
Valéry, Paul — II 360
Valiente, Malla J. — I 392
Vallée-Poussin, Louis de la — I 175;
II 467; III 249, 251
Van Buitenan, I. A. B. — I 17, 18;
III 373, 376, 539
Van der Mensbrugge — III 458, 459
Vartic, Ion — I 96, 97
Vasilescu Borănescu, Mitache
(Mitică) — I 227, 229, 236, 237,
242, 245, 261, 264, 288, 332,
333, 338, 339
Vasiliu, Jean — III 231
Vasiliu, Lucian — II 461, 467
Văcărescu, Elena — I 191
Vâlsan, George — I 390
Vârgolici, Theodor — II 7
Velescu, Șerban — II 105
Velz, Ewald — III 399
Veniamin, Virgil — III 493
Vergotti, Jacques — III 473
Vianu, Ion — III 440
Vianu, Tudor — III 231–233
Viforeanu, Petre — III 5, 469
Vișoianu, Constantin — III 106, 107,
494, 523
Vlad, Laurențiu — III 420, 423, 424,
426, 427
Vögel, Virgil — I 234
Voiculescu, Vasile — I 56, 396, 397;
II 521; III 233

Voinescu, Alice — I 5; II 346
 Vojen, Jean Victor — III 460, 473
 Volovici, Leon — III 128
 Vona, Alexandru — II 521;
 III 234–237, 479
 Vostrikov (profesor Leningrad) —
 I 177
 Vrancea, Ileana — I 371; II 6, 272;
 III 87, 88
 Vrabie, Gheorghe — I 56
 Vuia, Octavian — I 465;
 III 237–239, 432
 Vulcănescu, Margareta — III 248
 Vulcănescu, Măriuca — III 241,
 242, 243, 245, 247
 Vulcănescu, Mircea — I 5, 27, 145;
 II 16, 17, 53, 238, 259, 300, 359,
 362, 364; III 240–248
 Vulcănescu, Romulus — I 357,
 358; II 337
 Vulpe, Radu — II 247

W

Waardenburg, Jacques — III 47
 Wach, Joachim — II 526; III 107,
 108
 Waida, Manabu — II 480, 481
 Walker, B. — II 79
 Waller, James — II 333, 334, 337
 Wallmann, Dna — III 104
 Warren, Hamilton — III 450, 451
 Wayman, Alec — II 414
 Weaver, William — III 173, 174
 Wegener, Paul — I 233, 235
 Weidle, Vladimir — II 43

Weinberg, B. — II 199
 Welbon, Guy Richard — II 23;
 III 373, 375
 Wertner, Sanda (născută Loga) —
 III 226
 Widengren, Geo — III 252, 253,
 268, 269, 272, 273, 274, 277,
 281, 283, 285, 286, 287, 288,
 291, 295, 297, 298, 311, 312,
 352, 354, 390, 391
 Wikander, Stig — II 18, 21;
 III 249–394, 537
 Winston — III 144, 145
 Winter, Gary — III 36–37
 Witte, Hans — II 480, 481
 Wolff, Philippe — I 483; II 99
 Woodroffe, John — II 323

X

Xenofan — II 141, 142

Z

Zaciuc, Mircea — I 385; II 198, 217,
 302, 384; III 394–397
 Zodkine — II 44, 50, 51
 Zaharia, Daniela — III 118, 120
 Zaharia, Florin — III 460, 465
 Zamfir, Mihai — III 114
 Zamfirescu, Dan — II 6, 393, 394,
 395; III 397–401
 Zamfirescu, George Mihail — III 401
 Zamfirescu, Ion — II 359, 360
 Zapan, D. — III 149
 Zeller — II 118, 121
 Zilber, Belu — II 259

Indicele operelor lui Eliade

A

Adio! — I 48; II 147, 230, 248;
III 50, 221

Alchimia asiatică — I 89, 93, 144,
442, 471; II 72, 73, 179, 181,
230; III 532

Apologia virilității — II 159, 161,
258, 300

*A sparge acoperișul casei (Brâncuși
și mitologiile)* — II 8, 9, 453,
445, 450

Aspecte ale mitului — I 102, 103,
113, 127, 131, 389, 394, 395; II
51, 107, 231, 385; III 73

Aventura (volumul Șarpele) —
I 444; II 229

Aventura spiritulală — I 337; II 230

C

Coloana nesfârșită — I 7, 13, 100,
108, 131, 374, 375, 376, 377, 381,
386; II 230, 275, 277, 293, 368,
369, 373, 375, 390, 395; III 45,
48, 180, 214

*Comentarii la Legenda Meșterului
Manole* — I 442; II 230, 359,
360, 361, 362; III 122, 129, 532

Convorbiri cu Lucian Blaga — I 65,
66, 67, 68

Cosmologie și alchimie babiloniană
— I 68, 93, 442; II 14, 26, 72,
230, 361; III 532

Cum am găsit piatra filozofală —
II 268; III 19

*Cunoștințele botanice în vechea
Indie* — I 85, 86

D

Dayan — I 132, 409; II 31, 32, 43,
343, 410, 444; III 163

De la Zalmoxis la Gengis-Han —
I 55, 58, 60, 104, 120, 124, 125,
131, 356, 369, 371, 372, 373, 374,
384; II 11, 42, 107, 193, 220, 231,
241, 252, 254, 255, 257, 259, 260,
261, 262, 264, 266, 269, 270, 292,
301, 364, 366, 368, 382, 405, 407,
410; III 34, 35, 36, 37, 74, 112,
397, 413, 529

Despre Eminescu și Hasdeu — I 223

Domnișoara Christina — I 7, 33, 48,
49, 156, 442; II 229, 299, 343,
347, 348, 412; III 46, 48, 179,
180, 181, 192, 224, 441

12 000 capete de vită — I 48, 131;
II 229, 263; III 182, 221

E

Enciclopedia religiilor — I 7, 16, 41,
46, 114, 115, 411, 413, 416, 416,
429, 483; II 20, 71, 217, 232,
417, 418, 422, 452, 453; III 172,
173, 210, 211, 401, 547

F

Fata căpitanului — I 48; II 229, 447

Făurari și alchimiști — I 398, 471;
II 85, 88, 91, 93, 95, 96, 203,
209, 231, 374, 382, 454; III 201,
302, 303, 308

Fragmentarium — I 51, 52, 406,
410, 442; II 230, 412; III 196,
231, 398, 463

G

Gaudeamus — I 355, 407, 410, 433;
229, 416; III 229

Ghicitor în pietre — I 229, 447, 451

Glossarium — I 51, 52; II 230

H

Hasdeu (ediție) — I 7, 30, 31, 89,
90, 145, 210

Huliganii — I 7, 50, 51, 59, 60, 119,
152, 154, 406, 407, 442; II 43,
229, 263, 266, 269, 270, 277,
278, 448, 449; III 59, 82, 347,
349

I

Imagini și simboluri — I 50, 126,
447, 453, 459, 464; II 10, 43,
231, 247, 366, 373; III 117, 118,
119, 121, 274, 278, 282, 284,
456, 457, 517, 518, 519

Incognito la Buchenwald — I 38, 39,
380, 385; II 230, 308, 447; III
16, 56, 189, 435

India — I 51, 52, 359, 396, 406, 442;
II 230, 243; III 182, 196

Insula lui Euthanasius — I 51, 52,
55, 396, 406, 410, 442; II 11,
186, 204, 230, 353, 355, 412; III
122, 129, 398, 532

Introducere în filozofia Sāṅkhya —
I 308

Iphigenia — I 7, 131, 166, 167, 198,
328, 375, 377, 378, 379, 380,
384, 405, 443; II 230, 424, 473;
III 137, 235, 432, 517

Isabel și apele diavolului — I 7, 27,
34, 80, 307, 313, 406, 407, 410,
442; II 4, 54, 173, 177, 229, 245,
300, 412, 462, 463, 466; III 244,
245

*Istoria credințelor și ideilor religi-
oase (Opus magnum)* — I 7, 19,
21, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45,
103, 105, 109, 111, 113, 114, 120,
129, 131, 212, 349, 352, 377,
383, 385, 386, 391, 392, 393,
400, 401, 408, 411, 412, 413, 425,
416, 428, 429, 431; II 9, 10, 15,
29, 43, 67, 69, 105, 204, 206, 207,
209, 216, 220, 231, 232, 292, 309,
310, 312, 313, 343, 366, 373, 389,
391, 392, 393, 395, 397, 398, 399,
403, 405, 407, 408, 410, 442, 452;
III 48, 52, 58, 60, 62, 63, 102, 127,
167, 170, 179, 186, 194, 197, 198,
203, 204, 205, 224, 385, 386, 390,
391, 392, 393, 394, 398, 400, 401

Itinerariu spiritual — II 158, 160,
230; III 241

Ivan — II 230, 261, 343; III 46, 48,
82, 181, 183, 221

Î

Împotriva deznădejdiei — II 19

În curte la Dionis — I 20, 37, 40,
110, 389, 391; II 230, 254, 261,
311, 343, 443, 447; III 17, 47,
168, 180, 182, 183

Întîlnire (vol. Șarpele) — I 229

Întîmplare — I 444

Întoarcerea din rai — I 7, 25, 50, 51,
52, 59, 60, 154, 368, 406, 407,
442; II 43, 228, 243, 263, 266,

269, 270, 277, 278, 370, 412,
448; **III** 82, 182, 395

Într-o cazarmă — **II** 230

Într-o mănăstire din Himalaya —
I 396; **III** 147

J

Jurnalul — **I** 7, 18, 21, 38, 43, 101,
105, 106, 107, 123, 132, 199,
208, 354, 367, 377, 379, 380,
381, 382, 384, 385, 389, 390,
395, 403, 404, 299, 302, 303,
306–308, 311, 313, 341, 354,
374, 380, 385, 388, 405, 408,
409, 414, 416, 417, 418, 419,
423, 425, 428, 429, 432; **II** 8, 9,
10, 11, 13, 15, 44, 71, 200, 201,
226, 227, 230, 239, 242, 257,
260, 278, 291, 292, 295, 299,
302, 303, 306, 307, 308, 311, 313,
341, 354, 374, 380, 385, 388,
405, 407, 415, 416, 444; **III** 26,
43, 45, 48, 50, 52, 54, 55, 57, 70,
80, 125, 126, 127, 132, 133, 162,
163, 166, 184, 190, 197, 200,
206, 212, 226, 347, 349, 382,
383, 385, 386, 441, 444, 445

L

La Țigănci — **I** 13, 14, 48, 49, 59, 98,
117, 126, 127, 370, 371, 372,
373, 376; **II** 57, 63, 66, 67, 203,
230, 247, 256, 263, 268, 269,
270, 272, 273, 277, 278, 293,
307, 343, 372, 412, 444, 445,
446, 523; **III** 36, 37, 48, 178, 183,
209, 221, 407, 408, 413, 437

La umbra unui crin — **I** 411, 429,
431; **II** 451

Les trois Grâces — **I** 392; **II** 71, 311,
343, 445, 446, 447, 450; **III** 63,
64, 193, 436

Lumina ce se stinge... — **I** 143, 144,
159, 161, 316, 442; **II** 229, 412,
465; **III** 52, 59, 244, 245, 432

M

Maddelena — **II** 459

Maitreyi — **I** 13, 49, 51, 55, 56, 57,
58, 60, 61, 69, 110, 117, 118, 127,
196, 214, 217, 340, 343, 366, 370,
372, 375, 376, 406, 407, 410, 435,
436, 439, 441, 442, 443, 449, 455;
II 28, 229, 231, 243, 255, 257,
263, 264, 267, 268, 269, 270, 343,
374, 412, 462, 524; **III** 36, 37, 38,
39, 58, 138, 174, 175, 177, 199,
209, 255, 257, 308, 310, 413, 433,
476, 479, 480, 483, 484, 486, 492,
495, 499, 500, 501, 502, 504, 508

Mătrăguna — **I** 454, 455; **II** 231

Mefistofel și androginul — **I** 50, 126;
II 43, 196, 231, 366; **III** 345, 346

Memorii (amintiri autobiografice) —
I 14, 21, 34, 41, 54, 58, 105, 109,
111, 113, 114, 118, 119, 122, 123,
125, 131, 179, 239, 353, 360, 364,
366, 367, 368, 370, 371, 389, 399,
400, 402, 403, 404, 409, 413, 429,
433; **II** 8, 24, 25, 30, 44, 50, 52,
53, 54, 56, 57, 68, 69, 73, 74, 110,
215, 216, 217, 235, 245, 246, 247,
248, 259, 264, 268, 292, 299, 309,
311, 313, 364, 376, 388, 405, 407,
411, 415, 444, 456, 522, 525; **III**
7, 17, 26, 36, 37, 38, 39, 40, 43,
44, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 59, 68, 70, 71, 72, 73,
74, 80, 85, 114, 127, 142, 161, 162,
168, 174, 177, 179, 181, 183, 201,
206, 208, 225, 347, 349, 352, 354,
356, 357, 360, 361, 394, 401, 441

Mitul eternei reîntoarceri — **I** 119,
126, 127, 398, 419, 435, 440,
442, 443, 446, 453, 459, 461,

464, 465, 470, 473, 479; II 230, 353, 357, 361, 437, 438; II 17, 18, 42, 43, 72, 73, 98, 230, 275, 366, 407, 436, 437, 454, 519, 520; III 117, 118, 119, 121, 225, 274, 277, 290, 293, 327, 329, 398, 470, 476, 480, 483, 519, 521
Mitul reintegrării — I 442; III 96, 122, 129, 532
Mituri, vise, mistere — I 50, 119, 126, 211, 398, 479; II 42, 43, 231, 247, 366

N

Nașteri mistice — I 50; II 231, 275
Noaptea de Sânziene (Forêt interdite) — I 7, 52, 101, 104, 106, 110, 118, 120, 128, 129, 179, 204, 352, 355, 364, 377, 381, 382, 390, 398, 400, 403, 405, 418, 451, 459, 461, 474; II 28, 43, 66, 67, 192, 229, 243, 255, 261, 264, 273, 274, 302, 341, 343, 369, 370, 372, 454; III 26, 36, 37, 38, 39, 46, 51, 58, 61, 62, 64, 65, 68, 114, 115, 145, 160, 161, 171, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 197, 200, 203, 204, 220, 356, 357, 398, 407, 411, 437, 521, 526, 530
Nopti la Serampore — I 48, 475; II 229, 264, 343; III 308, 310
Nostalgie originală (The Quest) — I 41, 58, 60, 371, 380, 398, 455; II 195, 231, 274, 278, 372, 387; III 113, 165
Nouăsprezece trandafiri — I 20, 40, 113, 393, 399, 404, 411; II 32, 43, 343, 407, 443, 445; III 71, 72, 114, 171, 434, 436, 437, 439
Nuntă în cer — I 13, 49, 51, 56, 127, 158, 370, 406, 442; II 229, 231, 243, 245, 255, 257, 264, 267, 269, 412; III 85, 177, 209

O

Oameni și pietre — II 230
Oceanografie — I 7, 26, 51, 52, 53, 396, 406, 407, 442; II 230, 412; III 398, 463
Ocultism, vrăjitorie și mode culturale — I 394; II 43, 204, 206, 231, 392; III 58, 102, 398
O fotografie veche de 12 ani — II 229, 447; III 57
O mie două sute patruzeci și unu — II 230
Os Romenos Latinos do Oriente — I 442; II 230; III 123, 129, 539

P

Pelerina — I 10, 20, 40, 411; II 230, 447; III 60, 61, 64, 201
Pe strada Mîntuleasa — I 7, 14, 20, 37, 38, 53, 54, 99, 104, 113, 122, 123, 124, 141, 204, 360, 364, 366, 367, 368, 369, 390, 401; II 27, 28, 63, 230, 235, 244, 251, 252, 253, 254, 257, 261, 264, 294, 303, 310, 341, 343, 350, 374, 410, 454; III 46, 47, 59, 64, 65, 67, 100, 168, 178, 180, 181, 183, 201, 221, 236, 374, 376, 382, 383, 385, 386, 392, 394, 398, 408, 433, 437
Podul — I 48; II 230, 447; III 221
Proba labirintului — I 20, 109, 131, 352, 400, 401, 429; II 311, 405, 410; III 114, 170, 205

R

Religiile australiene — I 408; II 231, 299
Romanul adolescentului miop — I 267, 406, 407, 408, 410, 417, 418, 433; II 229, 300, 416, 418, 462, 464; III 229

S
Sacrul și profanul — I 126, 479; II 231, 275, 366; III 172, 175
Salazar și revoluția din Portugalia — I 442; II 356, 491; III 123, 129
Secretul Doctorului Honigberger — I 48, 340, 442, 475; II 229, 343, 412; III 36, 37, 479, 486, 526
Solilocvii — I 23, 87, 442; III 52

Ș
Șamanismul — I 113, 214, 412, 442, 464, 483; II 17, 75, 76, 91, 93, 107, 230, 407, 436, 437; III 268, 269, 290, 293, 352, 355, 415, 491, 493, 496, 499, 503, 504, 505, 509, 517, 518
Șantier — I 29, 359, 442; II 186, 243; III 182, 207
Șanțurile — II 230, 447; III 182
Șarpele — I 48, 65, 119, 340, 436, 440, 442; II 229, 249, 343, 412; III 308, 310, 441, 479, 480
Ștefania — I 414

T
Tinerețe fără tinerețe (Der Hundert-jährige) — I 40, 42, 113, 404; II 32, 311, 312, 343, 400, 401, 407, 411, 443, 444, 445, 448; III 68, 171, 200, 203, 432, 441

Tratatul de istorie a religiilor — I 7, 15, 127, 193, 197, 198, 199, 214, 337, 385, 386, 400, 412, 418, 442, 443, 447, 450, 463, 464, 465; II 10, 14, 17, 43, 72, 73, 107, 184, 230, 246, 275, 398, 403, 410, 417, 418, 519, 520; III 115, 117, 119, 121, 268, 269, 274, 277, 279, 291, 294, 426, 461, 470, 479, 480, 482, 483

U
Uniforme de general — I 37, 38, 39, 101, 380; II 230, 294, 303, 307, 375, 445; III 45, 47, 48, 56, 181, 196, 435
Un om mare — I 48; II 229, 263, 343, 523; III 221

V
Viață nouă — I 414; II 344, 352

Y
Yoga — I 7, 30, 79, 80, 90, 155, 193, 201, 202, 214, 398, 400, 412, 442, 448, 465, 471; II 10, 14, 15, 26, 72, 73, 84, 87, 90, 92, 178, 179, 180, 185, 186, 188, 230, 407, 493, 495; III 90, 93, 249, 250, 298, 299, 300, 301, 303, 311, 312, 423, 446, 455, 457, 470, 472, 508, 509, 526, 532

Indicele publicațiilor

A

Actualitatea românească — II 15
Acțiunea românească — I 142
Acțiune și reacțiune — I 177
Adevărul — I 399; III 86
Adevărul literar și artistic — I 60;
II 15, 36, 113, 114, 116, 117, 119,
122, 129, 133, 135, 136, 137, 138,
139, 143, 474, 475, 476, 477, 479
Albatros — I 140; II 24
Aldine (suplimentul României libere)
— II 35, 41
Amatus Lusitanus — I 94
America — II 189; III 218
Amfiteatru — II 242
Antaios — II 101
Anthropos — III 84
Anuarul de folclor — III 211
Apostrof — I 96, 97; II 15; III 545,
546
Arbor — I 464
Archaeus — II 15; III 250, 252, 256,
259, 262, 265, 268, 270, 272,
277, 282, 287, 292, 296, 297,
299, 300, 302, 304, 306, 308,
311, 314, 316, 319, 322, 325,
328, 331, 333, 336, 339, 343,
345, 348, 353, 356, 359, 361,
363, 365, 367, 369, 371, 374,
377, 379, 381, 382, 384, 385,
388, 391, 393
Archeion — I 74, 76, 79, 83, 85, 87,
89, 90; II 314
Archivio — I 71, 72; II 314

Archivio di storia delle scienze —
II 114, 117, 314, 322
Argeș — II 275
Arriba — I 440
Artibus Asiae — III 13
Asiatica — I 93; II 13; III 13, 84,
216
Ateneu (Bacău) — II 529; III 161
Azi — I 25, 28

B

Belfegor — II 305
Bilete de papagal — II 146
Bilychnis — I 272; II 114, 117
Bluze albastre — I 399
Bobi — II 35, 36
Broteria — II 483, 484, 487, 490,
491, 493, 494, 496, 497, 499,
501, 503, 505, 506, 507, 508,
509, 511, 512, 514, 516, 517,
518, 520
Buletinul de științe din Cluj — I 86
Buna Vestire — II 524; III 123, 129,
136

C

Caete de dor (Paris) — III 177, 526
Cahiers de l'Est — III 224
Cahier de l'Herne — II 8, 10, 29, 210,
224, 391, 392, 393, 402; III 67,
68, 69, 71, 144, 115, 170, 196
Cahiers roumains d'études littéraires
— I 205; II 197, 199, 202, 203,
209, 210, 213; III 62

Cahiers Sextil Pușcariu — I 382
Cahiers du Sud — I 464, 470, 475;
 II 17; III 291, 295
Caiete critice — II 15, 108, 244,
 245, 246, 248, 249, 250, 252,
 253, 254, 255, 256, 257, 259,
 261, 262, 264, 265, 266, 268,
 270, 272, 274, 276, 277, 278,
 279, 280, 287, 288, 289, 291,
 292, 293, 294, 295, 296, 298,
 299, 301, 302, 303, 305, 306,
 307, 308, 309, 310, 311, 312,
 313, 443, 444, 445, 446, 447,
 448, 449, 450, 451, 452, 453
Chicago Review — II 49, 60
Clio — II 223; III 84
Clujul medical — I 80
Combat — II 17, 77, 78, 85, 88
Contemporanul — I 101; II 196,
 258, 275, 366; III 430, 431
Convorbiri literare — II 386, 524,
 526, 527
Cotidianul — III 15
Credința — I 27, 387, 426; II 186,
 260; III 167
Criterion — I 25, 110; II 15, 260
Critique — I 135, 447, 450; II 17,
 85, 88; III 253, 256, 469, 476
Cronica (Iași) — I 46, 62, 63, 65, 66,
 68, 373; II 15, 250
Cuadernos — I 461, 462
Curentul — I 27; II 466
Curentul literar — I 140
Cuvântul — I 25, 60, 73, 76, 219,
 230, 231, 239, 247, 268, 281,
 291, 314, 316, 394, 396, 407,
 408, 410, 424; II 12, 102, 128,
 130, 137, 138, 139, 141, 147,
 148, 149, 151, 152, 158, 160,
 230, 300, 317, 360, 416, 461,
 462, 468, 527; III 41, 42, 53, 123,
 124, 130, 131, 134, 228, 230,
 241, 245
Cuvântul în exil — II 15, 239; III
 53
Cuvântul liber — I 399

D
Datina — II 461
Destin (Madrid) — I 136, 365, 463;
 II 25, 65; III 53, 117, 120, 185,
 223, 225, 352, 355
Diario de Manha — I 184
Diogène 464, 465; II 17, 24 78, 79,
 85, 88
Le Disque Vert — II 80, 81, 82, 83,
 85, 88; III 153
Drum — II 527, 528
Duh și slovă — I 171; III 243, 245

E
East and West — II 13; III 84, 216
Emigrantul — I 23
Ephemeris Daco-Romaniae (Roma)
 — III 268, 269
Eranos-Jahrbuch — I 436; II 18;
 III 274, 278
Est-West — II 428, 429, 430
Ethnologica — II 422
Ethos — I 38, 101, 411; II 27, 30,
 294, 303, 350, 351, 447, 451; III
 45, 196
Éthnos — I 330, 380; II 357, 377
Études Carmélitaines — I 465; II
 17, 85, 88
Études traditionnelles — II 108
Excelsior — I 99, 100, 101, 353,
 354, 360, 361; II 15; II 104, 243
L'Express — I 398, 399; II 451

F
Facla — II 15
Familia — I 205, 374, 396; II 258;
 III 529
Le Figaro — II 398
Figaro littéraire — I 450; II 434, 435
Ființa românească (Paris) — I 365;
 II 26, 54, 62; III 177
Flamuri (Craiova) — I 423
Floarea darurilor — II 521
Foaia tinerimii — II 114, 138, 314,
 315, 316

Fotbal — II 298

France-Asie — II 17

Free Europe — III 494, 495

Frize — I 148

G

Gândirea — I 25, 288; II 258, 300, 309, 359, 461, 462, 465, 466; III 245

Georgia Review — III 61, 62

Gînd românesc — I 143, 144, 145, 146, 147

H

Histoire des religions — II 223; III 116

Histonium — I 448

History of Religions — II 14, 223, 421, 423; III 67, 80, 81, 112, 344, 346, 372, 375, 405

The Hudson Review — II 23

I

Iconar — II 524

Ideea europeană — I 25

Indo-Iranian Journal — III 84

Iris — I 72, 76, 89, 90, 91

Î

Îndreptar — I 449, 451, 452, 453, 456, 460; III 53, 511, 519

Însemnări sociologice — II 524

Înșir țe Mărgărite — I 446

J

Journal of Bible and Religions — III 26, 27, 28, 29

Journal of the Indian Society of Oriental Art — I 93

Journal of Religion — II 209, 210, 223, 376; III 26, 27, 74

Junimea literară — II 524

Jurnalul literar — I 21, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 135, 139, 142, 188, 191, 193, 195, 196, 198, 199, 200; II 15, 194, 195, 196, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 426, 522; III 127, 209, 240, 241, 242, 421, 422, 423, 427, 443

K

Kalende — II 24

Kölnische Zeitung — II 360

Krur — I 272

L

L'Arche — III 134

Leonardo — II 428, 429

Lettres nouvelles — III 221

Limba și literatura română — I 370; II 15, 256, 257

Limite — II 27

Literatorul — I 137; II 15; III 160, 161

Litere — III 247

Litere, artă, idei — I 213; II 15, 483, 484, 487, 490, 491, 494, 496, 497, 499, 501, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 511, 513, 514, 516, 517, 518, 520

Logos — II 142, 144, 145, 146, 154, 156, 158, 160; III 37, 244, 245

Luceafărul (București) — I 110, 140, 381, 382; II 15, 196, 271, 273; III 410

Luceafărul (Paris) — I 135, 365, 434, 435; II 19, 304, 520, 521; III 53, 86, 420, 423, 424, 426, 427, 432, 478, 479, 481, 482, 484, 486, 487, 488, 490, 492

Lumea — III 167
Lumea românească — II 25, 26, 146
Lumină lină – Gracious Light —
 III 407, 408, 409, 410, 411

M

Magazin istoric — I 366; III 133
Magazine littéraire — I 398, 399;
 III 441
Manuscriptum — I 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 103,
 107, 150, 168, 170, 174, 177,
 178, 179, 186, 189, 326, 327,
 329, 331, 332, 333, 334, 335,
 336, 355, 377, 379, 380, 381,
 395, 396, 397, 398, 410, 418; II
 11, 15, 296, 299, 300, 302, 303,
 304, 308, 309, 350, 353, 358,
 359, 360, 361, 362, 385, 424; III
 28, 31, 33, 37, 38, 40, 42, 44, 45,
 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56,
 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66,
 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76,
 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 190,
 216, 430, 431, 533
Mele — I 34, 35; II 15
Merkur — I 464
Messagero — I 440
Le Monde — II 10, 51, 398
The Monist (Chicago) — III 12

N

Naționalul nou — I 27
Neues Abendland — I 464, 467
News Letter — III 89
New York Review of Book — III 362,
 364
Nouvelles littéraires — I 468;
 II 378, 398
Nouvel Observateur — II 451

Nouvelle revue française — I 435,
 436, 441, 451, 464, 468; II 17,
 24, 85, 88, 448; III 393, 483, 537
Numen — II 14, 223; III 84, 405

O

Oriente — I 465
Orizont (Timișoara) — I 205; II 15,
 461, 466, 467, 469, 470, 471,
 472; III 529
Orizontul — I (1924–26) 307, 410;
 II 110, 111, 113, 114, 116, 117,
 137, 139, 141, 143, 315, 316;
 III 167
Orpheus Favonius — I 118; II 110,
 112, 114, 116, 117, 118, 121, 137,
 139
O Sol — I 188
Ortodoxia — III 406

P

Pagini literare (Turda) — I 152
Paideuma — II 17
Panoramic Radio TV — III 213
Paru — I 135; III 470, 471
Pasul vremii — II 114, 117
Philosophy Today — II 209
Preuves — I 464

Q

Quaderni della Critica — I 440
Le Quotidien — I 225

R

Rampa — I 368
Ramuri — II 260, 521; III 25
Răboj — II 35, III 36, 524
Religion Studies — II 378; III 36,
 37, 71
Religion in Life — III 28, 29
Review of Religion — III 450, 451
Revista clasică — I 118

Revista de filozofie — I 250, 286, 288, 297, 308, 315, 380; II 230, 318; III 12, 166, 244

Revista Fundațiilor Regale — I 68, 92, 383, 388, 396, 397; II 11, 230, 258; III 94, 136

Revista de istorie și teorie literară — I 138, 144, 183, 220, 356, 357, 358, 416, 431, 433; II 15, 326

Revista d'Italia v. *Rivista d'Italia*

Revista scriitorilor români (Roma) — I 100, 108, 365; II 25, 66, 260, 521, 522, 527, 528; III 163, 177

Revista universitară — I 322, 410; II 16, 113, 114, 115, 116, 117, 127, 130, 200, 314, 315, 316, 475; II 5, 104

Revue de culture européenne — I 136, 449, 450

Revue des études roumaines — III 405, 406

Revue d'histoire de la philosophie — III 10

Revue de l'histoire des religions — I 117; II 17, 133, 134, 223, 422, 522; III 12, 270, 271, 305, 306, 345, 346, 347, 349, 405, 449, 450

Revue générale belge — I 470

La Revue de Paris — III 221

Ricerche religiose — I 80, 263, 297, 307, 322; II 173, 177, 178, 322; III 12, 13

Rivista d'Italia — II 110, 111

Rînduiala — I 67

Roman — III 236

România (1939–1940) — I 410; II 468, 469; III 167

Romanian Studies — I 241

România (din exil) — I 434, 455

România liberă — II 15; III 92, 98, 99, 100, 102

România literară (1932–1934) — I 47

România literară (1939–1940) — II 470

România literară (recentă) — I 16, 110, 113, 205, 215, 339, 340, 342, 344, 345, 366, 370, 373, 382, 417, 421, 423, 424, 427, 428, 431, 433, 438; II 15, 20, 38, 108, 196, 245, 252, 265, 269, 271, 275, 364, 368, 416; III 23, 165, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 234, 235, 236, 430, 530, 535, 538, 540, 541, 542, 543, 544

S

Saeculum — II 228

Săptămâna culturală a Capitalei — I 113; II 187, 393

Secolul 20 — I 105, 109, 112, 393; II 15, 30, 63, 99, 100, 101, 271; III 71, 407, 431

Semne — III 167

Show — II 50

Sinteza — II 258

Sânziana — I 67

Steaua — I 73, 75, 76, 77, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 372, 373, 382, 434, 435, 436, 437, 438, 440, 442, 444, 445, 446, 447, 449, 450, 452, 454, 460, 462, 463, 465, 466, 467, 468, 471, 472, 473, 474, 475, 477, 478, 479, 481; II 15, 196, 237, 238, 268, 271, 323, 324, 382, 384; III 430

Stindardul — III 126, 132

Studi e materiali di storie delle religioni — III 292, 295

Studii clasice — III 352, 354

Studii de folclor — III 99

Suplimentul cultural artistic al Scînteii tineretului — II 455

Ș

Știu tot — III 167

T

La Table ronde — I 135

Teatrul — I 361, 362

Temenos — III 84

Témoignages — I 465

Les temps modernes — III 498

Thalia — I 166, 167

Theology Today — III 26, 27

Time Magazine — II 25

Time Literary Supplement — II 25

Timpul — II 24, 25, 186

Toladot — III 127, 128, 133

Tomis — I 374

T'Onny Pas — I 74

Tribuna — I 100, 373; II 280

Tribuna României — II 199, 307;
III 165

Ț

Țara (Roma) — III 492

Țara și exilul — III 126, 132

U

Ultima oră — I 170, 173

Uniunea română — I 435; III 478,
479, 486, 491, 492, 546

Universul — I 396, 397

Universul literar — I 350, 406, 410;
II 12, 243, 258; III 167

V

Vatra — I 413, 423, 430, 431; II 24,
28, 31, 32, 351, 422; III 432

Veac nou (interbelic) — II 258

Viața literară — I 67; II 258, 416,
461; III 227, 228

Viața românească — I 110, 116, 267,
374, 381, 382, 408; II 15, 250,
271, 298, 318, 363, 365, 365,
369, 371, 372, 373, 374, 376,
377, 378, 379, 381, 382, 384,
385, 386, 389, 390, 392, 393,
394, 395, 396, 397, 398, 399,
400, 401, 403, 404, 406, 407,
409, 410, 411, 413, 415, 416,
417, 419, 422, 461; III 90, 93, 94,
96, 97, 153, 154, 156, 157, 158,
430, 478

Vlăstarul — II 186

Voprosî filosofii — I 426; II 375; III
160

Vremea — I 14, 26, 65, 68, 146, 152,
153, 155, 362, 388, 406, 410; II
24, 230, 243, 258, 345, 353, 354,
358, 471; III 78, 79, 83, 130

Vremea – Totuși iubirea — II 15,
456, 457, 458

Z

Zalmoxis — I 8, 92, 93, 137, 138,
139, 140, 158, 161, 220, 221,
334, 442, 471; II 13, 72, 73, 98,
182, 183, 353, 357, 358, 359,
361, 362, 368, 414, 461, 468,
470, 490, 505; III 13, 14, 90, 93,
95, 96, 232, 233, 246, 249, 250,
251, 447, 448, 532, 535

*Ziarul științelor populare [și al călă-
toriilor]* — I 371, 387, 410; II 16,
199; III 18–22

Znak (Cracovia) — II 84
22 — I 152, 156

Tabel cronologic al scrisorilor

- N. Iorga [vara 1923] — II 38
Redacția *Ziarului științelor populare*,
toamna 1923 — III 18
Redacția *Ramuri*, ianuarie 1924 —
III 25
Redacția *Ziarului științelor populare*,
1924 — III 20
Redacția *Ziarului științelor populare*,
1924 — III 21
Redacția *Ziarului științelor populare*,
iarna 1924 — III 22
P.L. Couchoud, [1926] — I 206
Vittorio Macchioro, [ianuarie 1926]
— II 109
Aldo Mieli, [februarie 1926] —
II 313
Aldo Mieli, [martie 1926] — II 315
Vittorio Macchioro, [mai 1926] —
II 112
Nedelea Locusteanu, [1926] — II 105
Vittorio Macchioro, [iunie 1926] —
II 118
Vittorio Macchioro, [iunie 1926] —
II 123
Vittorio Macchioro, [iulie 1926] —
II 127
Vittorio Macchioro, [august 1926]
— II 132
Raffaele Pettazzoni, [vara 1926] —
II 474
Raffaele Pettazzoni, [vara 1926] —
II 476
C. Rădulescu-Motru, [1926] — III 5
G. Tucci, [1926] — III 215
Vittorio Macchioro, [septembrie 1926]
— II 134
Vittorio Macchioro, [octombrie
1926] — II 136
Vittorio Macchioro, 25 noiembrie
1926 — II 140
Giovanni Papini, [1926] — II 426
Vittorio Macchioro, [ianuarie 1927]
— II 141
Vittorio Macchioro, 9 februarie 1927
— II 144
Vittorio Macchioro, 16 martie 1927
— II 147
Vittorio Macchioro [martie 1927] —
II 149
Aldo Mieli, [martie 1927] — II 317
I. Valerian, 16 aprilie 1927 —
III 227
Giovanni Papini, [aprilie 1927] —
II 427
Jeanna Eliade, 20 aprilie 1927 —
I 224
Corina Eliade, 21 aprilie 1927 —
I 224
Corina Eliade, 25 aprilie 1927 —
I 225
Jeanna Eliade, 3 mai 1927 — I 225
Jeanna Eliade, 6 mai 1927 — I 226
Vittorio Macchioro, [iunie 1927] —
II 152

Giovanni Papini, 12 iunie 1927 — II 431
 Jeanna Eliade, 19 iunie 1927 — I 226
 Arturo Farinelli, iunie 1927 — I 349
 Mitache Vasilescu Borănescu, 4 iulie 1927 — I 227
 Corina Eliade, 20 iulie 1927 — I 227
 Cezar Petrescu, 20 iulie 1927 — II 460
 Jeanna Eliade, 9 august 1927 — I 228
 Jeanna Eliade, 10 august 1927 — I 228
 Corina Eliade, 19 august 1927 — I 229
 D.S. Vasilescu, 20 august 1927 — I 229
 Jeanna Eliade, 25 august 1927 — I 230
 Jeanna Eliade, 30 august 1927 — I 230
 Jeanna Eliade, 11 septembrie 1927 — I 232
 Jeanna Eliade, [1927] — I 232
 Mircea Vulcănescu, 13 noiembrie 1927 — III 240
 Valeriu Bologa, 9 decembrie 1927 — I 71
 I. Valerian, 12 decembrie 1927 — III 227
 Dna Ion Simionescu, [decembrie 1927] — III 148
 I. Valerian, 29 decembrie 1927 — III 228
 Mircea Vulcănescu, 29 decembrie 1927 — III 241
 Camil Petrescu, [1927] — II 459
 Cezar Petrescu, [1927] — II 462
 Mircea Vulcănescu, [1927] — III 240
 Petru Comarnescu, 10 ianuarie 1928 — I 168
 I. Valerian, 3 martie 1928 — III 229
 I. Valerian, 9 martie 1928 — III 230

Vittorio Macchioro, 29 martie 1928 — II 153
 Jeanna Eliade, 31 martie 1928 — I 233
 Nicu Eliade, 3 aprilie 1928 — I 233
 Jeanna Eliade, 6 aprilie 1928 — I 234
 Corina Eliade, 6 aprilie 1928 — I 234
 Jeanna Eliade, 8 aprilie 1928 — I 235
 Corina Eliade, 14 aprilie 1928 — I 237
 D.S. Vasilescu, 18 aprilie 1928 — I 237
 Jeanna Eliade, 20 aprilie 1928 — I 238
 Gheorghe Eliade, 20 aprilie 1928 — I 238
 Jeanna Eliade, 21 aprilie 1928 — I 240
 Petru Comarnescu, 23 aprilie 1928 — I 178
 Corina Eliade, 26 aprilie 1928 — I 240
 Jeanna Eliade, 7 mai 1928 — I 241
 Gheorghe Eliade, 12 mai 1928 — I 241
 Corina Eliade, 16 mai 1928 — I 243
 Jeanna Eliade, 22 mai 1928 — I 244
 Jeanna Eliade, 28 iunie 1928 — I 244
 Vittorio Macchioro, iulie 1928 — II 157
 Vittorio Macchioro, 13 iulie 1928 — II 158
 Valeriu Bologa, 22 octombrie 1928 — I 74
 Valeriu Bologa, 23 octombrie 1928 — I 75
 Ministrul instrucțiunii, octombrie 1928 — II 322

Jeanna Eliade, 23 noiembrie 1928 —
 I 244
 Mitache Vasilescu, 26 noiembrie
 1928 — I 245
 Nicu Eliade, 28 noiembrie 1928 —
 I 246
 Gheorghe Eliade, 29 noiembrie 1928
 — I 246
 Petru Comarnescu, 11 decembrie
 1928 — I 168
 Jeanna Eliade, 13 decembrie 1928
 — I 247
 Jeanna Eliade, 18 decembrie 1928
 — I 249
 Șerban Cioculescu, 22 decembrie
 1928 — I 150
 Jeanna Eliade, 26 decembrie 1928
 — I 251
 Vittorio Macchioro, 26 decembrie
 1928 — II 161
 Valeriu Bologa, 1 ianuarie 1929 —
 I 77
 Petru Comarnescu, 1 ianuarie 1929
 — I 178
 Jeanna Eliade, 1 ianuarie 1929 —
 I 253
 Gheorghe Eliade, 23 ianuarie 1929
 — I 254
 Mircea Vulcănescu, 23 ianuarie
 1929 — III 242
 Nicu Eliade, 13 februarie 1929 —
 I 255
 Petru Comarnescu, 19 februarie
 1929 — I 170
 Jeanna Eliade, 4 martie 1929 — I 256
 Jeanna Eliade, 20 martie 1929 —
 I 259
 Gheorghe Eliade, 20 martie 1929 —
 I 260
 Gheorghe Eliade, 28 martie 1929 —
 I 261
 Corina Eliade, 17 aprilie 1929 —
 I 263

Jeanna Eliade, 17 aprilie 1929 —
 I 264
 Gheorghe Eliade, 22 aprilie 1929 —
 I 265
 Petru Comarnescu, 22 aprilie 1929
 — I 174
 Petru Comarnescu, 9 mai 1929 —
 I 178
 Corina Eliade, 21 mai 1929 — I 267
 Vittorio Macchioro, 21 mai 1929 —
 II 163
 Gheorghe Eliade, 6 iunie 1929 —
 I 268
 Jeanna Eliade, 12 iunie 1929 —
 I 269
 Corina Eliade, 13 iunie 1929 —
 I 271
 Vittorio Macchioro, 17 iulie 1929 —
 II 165
 Mircea Vulcănescu, 23 iulie 1929 —
 III 244
 Gheorghe Eliade, 24 iulie 1929 —
 I 272
 Gheorghe Eliade, 26 iulie 1929 —
 I 274
 Jeanna Eliade, 5 august 1929 — I 275
 Gheorghe Eliade, 7 august 1929 —
 I 276
 Gheorghe Eliade, 14 august 1929 —
 I 277
 Gheorghe Eliade, 4 septembrie 1929
 — I 278
 C. Rădescu-Motru, 4 septembrie 1929
 — III 7
 Cezar Petrescu, 25 septembrie 1929
 — II 463
 Gheorghe Eliade, 3 octombrie 1929
 — I 279
 Gheorghe Eliade, 10 octombrie 1929
 — I 280
 Ministru, 10 octombrie 1929 —
 II 323

Jeanna Eliade, 17 octombrie 1929 —
I 281
Gheorghe Eliade, 21 octombrie 1929
— I 283
Jeanna Eliade, 24 octombrie 1929 —
I 284
Jeanna Eliade, 30 octombrie 1929 —
I 285
Gheorghe Eliade, 14 noiembrie 1929
— I 286
Jeanna Eliade, 17 noiembrie 1929 —
I 287
Gheorghe Eliade, 28 noiembrie 1929
— I 289
Jeanna Eliade, 5 decembrie 1929 —
I 290
Gheorghe Eliade, 15 decembrie 1929
— I 292
Jeanna Eliade, 21 decembrie 1929
— I 294
Jeanna Eliade, [1929] — I 298
Jeanna Eliade, 14 ianuarie 1930 —
I 298
Corina Eliade, 30 ianuarie 1930 —
I 299
Petru Comarnescu, 31 ianuarie 1930
— I 178
Valeriu Bologa, 16 februarie 1930 —
I 77
Jeanna Eliade, 20 februarie 1930 —
I 300
Gheorghe Eliade, [martie 1930] —
I 302
Gheorghe Eliade, 10 aprilie 1930 —
I 303
Jeanna Eliade, 1 mai 1930 — I 305
Corina Eliade, 9 mai 1930 — I 305
C. Rădulescu-Motru, 18 mai 1930
— III 8
Jeanna Eliade, 29 mai 1930 — I 306
Gheorghe Eliade, 17 iunie 1930 —
I 307
Valeriu Bologa, 18 iunie 1930 — I 80

C. Rădulescu-Motru, 18 iunie 1930
— III 10
C. Rădulescu-Motru, [iulie 1930] —
III 12
Jeanna Eliade, 3 iulie 1930 — I 308
Gheorghe Eliade, iulie 1930 — I 309
Jeanna Eliade, 11 septembrie 1930
— I 310
Surendranath Dasgupta, septembrie
1930 — I 216
Gheorghe Eliade, 15 octombrie 1930
— I 311
Jeanna Eliade, 4 noiembrie 1930 —
I 312
Coca, 10 noiembrie 1930 — I 159
Coca, 25 noiembrie 1930 — I 161
Vittorio Macchioro, 25 noiembrie
1930 — II 167
Coca, 5 decembrie 1930 — I 164
Mircea Vulcănescu, 16 decembrie
1930 — III 245
Gheorghe Eliade, 30 decembrie
1930 — I 313
Gheorghe Eliade, 22 ianuarie 1931
— I 314
Valeriu Bologa, 3 februarie 1931 —
I 81
Gheorghe Eliade, 12 februarie 1931
— I 315
Vittorio Macchioro, 15 martie 1931
— II 170
Gheorghe Eliade, 19 martie 1931 —
I 316
Jeanna și Gheorghe Eliade, 2 aprilie
1931 — I 317
Valeriu Livoski, 23 aprilie 1931 —
II 102
Corina Eliade, 11 iunie 1931 —
I 317
Gheorghe Eliade, 14 iunie 1931 —
I 319
Jeanna Eliade, 18 iunie 1931 —
I 320

- Nicolae Iorga, 4 iulie 1931 — II 40
 Gheorghe Eliade, 9 iulie 1931 — I 321
 Gheorghe Eliade, 16 iulie 1931 — I 322
 Valeriu Bologa, 12 decembrie 1931 — I 84
 Valeriu Bologa, 21 decembrie 1931 — I 84
 Ion Simionescu, 13 martie 1932 — III 145
 Valeriu Bologa, 25 aprilie 1932 — I 86
 Valeriu Bologa, [1932] — I 87
 Ion Simionescu, 14 mai 1932 — III 146
 Ion Simionescu, 28 septembrie 1932 — III 147
 Ion Simionescu, 2 noiembrie 1932 — III 148
 Cezar Petrescu, 2 noiembrie 1932 — II 466
 Mihai Ilovici, 27 mai 1933 — II 35
 Lucian Blaga, 11 iunie 1933 — I 60
 Camil Baltazar, 2 octombrie 1933 — I 46
 Fundația pentru literatură și artă, 6 octombrie 1933 — I 358
 Henri Blazian, 14 octombrie 1933 — I 69
 Nicolae Argintescu-Amza, 5 septembrie 1934 — I 24
 Nicolae Argintescu-Amza, 16 octombrie 1934 — I 25
 Valeriu Bologa, 31 octombrie 1934 — I 88
 Nicolae Argintescu-Amza, 10 noiembrie 1934 — I 26
 Nicolae Argintescu-Amza, 3 decembrie 1934 — I 27
 Ion Chinezu, [1934] — I 143
 Nicolae Argintescu-Amza, 3 ianuarie 1935 — I 27
 Ion Chinezu, 25 februarie 1935 — I 144
 Mihail Chirnoagă, 9 mai 1935 — I 148
 Mihail Chirnoagă, 21 mai 1935 — I 149
 Valeriu Bologa, 16 iulie 1935 — I 89
 Ion Argintescu-Amza, 5 septembrie 1935 — I 23
 Valeriu Bologa, 6 septembrie 1935 — I 90
 Valeriu Bologa, 28 septembrie 1935 — I 91
 Emil Cioran, [1935] — I 151
 Emil Cioran, [1935] — I 152
 Nicolae Argintescu-Amza, 14 ianuarie 1936 — I 28
 Nicolae Argintescu-Amza, 21 aprilie 1936 — I 29
 Nicolae Argintescu-Amza, 18 mai 1936 — I 30
 Ananda Coomaraswami, [1936] — I 200
 Nicolae Argintescu-Amza, 25 iunie 1936 — I 31
 Lucian Blaga, [vara 1936] — I 61
 Vasile Voiculescu, 18 iulie 1936 — III 233
 Gheorghe Nenișor, 11 iulie 1936 — II 344
 Gheorghe Nenișor, 21 iulie 1936 — II 345
 Emil Cioran, 24 iulie 1936 — I 153
 Vittorio Macchioro, 4 august 1936 — II 178
 Gheorghe Eliade, 21 august 1936 — I 323
 Gheorghe Eliade, august 1936 — I 323
 Gheorghe Eliade, 22 august 1936 — I 324
 Petru Manoliu, [vara 1936] — II 185
 Nicolae Argintescu-Amza, 27 septembrie 1936 — I 32

Emil Cioran, [toamna 1936] — I 154
 Nicolae M. Condiescu, [1936] — I 180
 Nicolae Argintescu-Amza, 20 februarie 1937 — I 33
 Lucian Blaga, 16 iunie 1937 — I 62
 Lucian Blaga, 8 iulie 1937 — I 63
 Lucian Blaga, 20 iulie 1937 — I 63
 Lucian Blaga, 29 iulie 1937 — I 64
 Henri Blazian, 30 iulie 1937 — I 69
 Lucian Blaga, 20 august 1937 — I 65
 Lucian Blaga, 5 octombrie 1937 — I 67
 Valeriu Bologa, 25 octombrie 1937 — I 91
 Ananda Coomaraswamy, 14 februarie 1938 — I 447
 Valeriu Bologa, 15 februarie 1938 — I 92
 Cezar Petrescu, mai 1938 — II 467
 Valeriu Bologa, 5 iulie 1938 — I 92
 Titu Ștefan Devechi, iulie 1938 — I 219
 Petre Georgescu-Delafras, 29 iulie 1938 — I 359
 Constantin Rădulescu-Motru, iulie 1938 — III 13
 Mircea Vulcănescu, octombrie 1938 — III 247
 Constantin Rădulescu-Motru, 10 noiembrie 1938 — III 15
 Mircea Vulcănescu, 13 noiembrie 1938 — III 246
 Tudor Vianu, 8 februarie 1939 — III 231
 Emil Cioran, 27 februarie 1939 — I 156
 Nicolae M. Condiescu, 1 martie 1939 — I 180
 Vittorio Macchioro, 12 mai 1939 — II 181

Cezar Petrescu, 25 mai 1939 — II 469
 Armand Călinescu, 4 iulie 1939 — I 140
 Ion Chinezu, 13 august 1939 — I 146
 Mihail Chirnoagă, 13 august 1939 — I 150
 Ion Chinezu, 14 septembrie 1939 — I 147
 Mircea Vulcănescu, 28 noiembrie 1939 — III 248
 Ion Dragu [1939] — I 220
 Ion Petrovici, 25 ianuarie 1940 — II 473
 Petru Caraman, 7 aprilie 1940 — I 137
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 30 aprilie 1940 — I 324
 Corneliu Moldoveanu, 3 mai 1940 — II 327
 Alexandru Rosetti, 6 mai 1940 — III 88
 Alexandru Rosetti, 20 mai 1940 — III 91
 Alexandru Rosetti, 7 iunie 1940 — III 92
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 2 august 1940 — I 325
 Alexandru Rosetti, 2 august 1940 — III 93
 Alexandru Rosetti, 17 august 1940 — III 96
 Ministru, 5 martie 1941 — II 324
 Alexandru Constant, 5 martie 1941 — I 181
 Alexandru Rosetti, 14 mai 1941 — III 97
 Directorul Presei, 20 iunie 1941 — I 219
 Alfredo Pimenta, 2 iulie 1941 — II 482

Jeanna și Corina Eliade, 3 august 1941 — I 326
 Constantin Noica, 21 septembrie 1941 — II 351
 Constantin Noica, 10 decembrie 1941 — II 354
 Corina și Ticu [Alexandrescu], 27 ian. 1942 — I 327
 Alfredo Pimenta, 2 februarie 1942 — II 484
 Alfredo Pimenta, 12 februarie 1942 — II 485
 Alfredo Pimenta, 13 februarie 1942 — II 490
 Alexandru Constant, 14 aprilie 1942 — I 183
 Corina Alexandrescu [n. Eliade], 25 aprilie 1942 — I 327
 Constantin Noica, 26 aprilie 1942 — II 355
 Alexandru Constant, 21 iunie 1942 — I 186
 Alexandru Busuioceanu, 29 nov. 1942 — III 419
 Alexandru Bădăuță [1942] — I 47
 Alfredo Pimenta, 16 februarie 1943 — II 491
 Constantin Noica, 22 februarie 1943 — II 358
 Alfredo Pimenta, 24 februarie 1943 — II 492
 Alfredo Pimenta, 26 februarie 1943 — II 494
 Jenny Acterian, 17 martie 1943 — I 14
 Constantin Noica, 21 martie 1943 — II 360
 Cezar Petrescu, 3 aprilie 1943 — II 470
 Alexandru Busuioceanu, 3 aprilie 1943 — III 420
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 8 aprilie 1943 — I 329

Alfredo Pimenta, 6 mai 1943 — II 495
 Alfredo Pimenta, 18 mai 1943 — II 497
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 20 mai 1943 — I 331
 Constantin Noica, 20 mai 1943 — II 362
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 1 august 1943 — I 332
 Cezar Petrescu, 2 august 1943 — II 471
 Valeriu Bologa, 1 septembrie 1943 — I 93
 Alfredo Pimenta, 1 septembrie 1943 — II 497
 Alfredo Pimenta, 11 septembrie 1943 — II 500
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 24 septembrie 1943 — I 333
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 18 octombrie 1943 — I 334
 Alfredo Pimenta, 16 noiembrie 1943 — II 503
 Decanul Facultății de Litere București, 8 decembrie 1943 — III 531
 Alfredo Pimenta, 6 ianuarie 1944 — II 504
 Alexandru Constant, 15 februarie 1944 — I 189
 Alfredo Pimenta, 21 februarie 1944 — II 506
 Alexandru Busuioceanu, 10 martie 1944 — III 422
 Jeanna și Gheorghe Eliade, 29 aprilie 1944 — I 335
 Alfredo Pimenta, 14 iunie 1944 — II 506
 Alexandru Busuioceanu, 19 iunie 1944 — III 422

- Alfredo Pimenta, 22 iunie 1944 —
II 507
- Alfredo Pimenta, 13 iunie 1944 —
II 509
- Alfredo Pimenta, 26 iulie 1944 —
II 510
- Alfredo Pimenta, 31 august 1944 —
II 511
- Alfredo Pimenta, 1 septembrie 1944
— II 514
- Alfredo Pimenta, 23 septembrie 1944
— II 515
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
20 septembrie 1945 — I 190
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
30 octombrie 1945 — I 191
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
21 decembrie 1945 — I 193
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
11 ianuarie 1946 — I 195
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
11 februarie 1946 — I 196
- Jeanna și Gheorghe Eliade, 19 iunie
1946 — I 336
- Jeanna și Gheorghe Eliade, 20 au-
gust 1946 — I 339
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
21 noiembrie 1946 — I 198
- Camil Petrescu, [decembrie 1946]
— II 460
- Georges Dumézil, 4 ianuarie 1947
— III 534
- Jean Vasiliu, 25 februarie 1947 —
III 231
- Leontin Jean și Zoe Constantinescu,
1 martie 1947 — I 199
- Ananda Coomaraswamy, 26 august
1947 — III 449
- Brutus Coste, 22 octombrie 1947 —
III 460
- Corina Alexandrescu, 20 decembrie
1947 — I 341
- Brutus Coste, 25 decembrie 1947 —
III 462
- Brutus Coste, 30 ianuarie 1948 —
III 463
- Brutus Coste, 10 februarie 1948 —
III 466
- Jeanna și Gheorghe Eliade, 9 mar-
tie 1948 — I 342
- Brutus Coste, 28 aprilie 1948 —
III 468
- Alfredo Pimenta, 3 iulie 1948 —
II 518
- Alexandru Busuiocanu, 6 iulie 1948
— III 323
- Alexandru Busuiocanu, 6 septem-
brie 1948 — III 424
- Brutus Coste, 6 septembrie 1948 —
III 470
- Gheorghe și Jeanna Eliade, 9 sep-
tembrie 1948 — I 344
- Alexandru Busuiocanu, 3 octom-
brie 1948 — I 134
- Brutus Coste, 15 octombrie 1948 —
III 473
- Brutus Coste, 27 octombrie 1948 —
III 476
- Stig Wikander, 2 noiembrie 1948 —
III 249
- Alexandru Busuiocanu, 3 decembrie
1948 — III 426
- Alfredo Pimenta, 19 ianuarie 1949
— II 519
- Brutus Coste, 5 aprilie 1949 —
III 477
- Stig Wikander, 30 martie 1949 —
III 252
- Brutus Coste, 16 mai 1949 — III 480
- Brutus Coste, 28 iulie 1949 — III 482
- Alexandru Busuiocanu, 4 august
1948 — III 424
- Vintilă Horia, 2 noiembrie 1949 —
I 434

Alexandru Vona, 29 noiembrie 1949 — **III** 234
 Brutus Coste, 17 decembrie 1949 — **III** 483
 Const. Virgil Gheorghiu, 20 decembrie 1949 — **III** 545
 Horia Roman, 16 ianuarie 1950 — **III** 486
 Brutus Coste, 17 ianuarie 1950 — **III** 485
 Brutus Coste, 1 februarie 1950 — **III** 486
 Nicu Caranica, 28 februarie 1950 — **III** 431
 Alex. Busuioceanu, 28 februarie 1950 — **III** 427
 Tantzi Coste, 8 martie 1950 — **III** 488
 Brutus Coste, 8 martie 1950 — **III** 489
 Brutus Coste, 20 martie 1950 — **III** 490
 Horia Roman, 3 aprilie 1950 — **III** 87
 Brutus Coste, 18 aprilie 1950 — **III** 491
 Brutus Coste, 1 iulie 1950 — **III** 492
 Vintilă Horia, 13 iulie 1950 — **I** 434
 Brutus Coste, 28 iulie 1950 — **III** 494
 Brutus Coste, 7 august 1950 — **III** 496
 Vintilă Horia, 15 august 1950 — **I** 435
 Vintilă Horia, 1 septembrie 1950 — **I** 436
 Carl Gustav Jung, 4 septembrie 1950 — **II** 71
 Brutus Coste, 12 septembrie 1950 — **III** 500
 Vintilă Horia, 13 septembrie 1950 — **I** 438

Carl Gustav Jung, 30 septembrie 1950 — **II** 74
 Vintilă Horia, 6 octombrie 1950 — **I** 439
 Stig Wikander, 7 noiembrie 1950 — **III** 253
 Vasile Posteucă, 8 noiembrie 1950 — **II** 523
 Brutus Coste, 28 noiembrie 1950 — **III** 502
 Virgil Mihăilescu, 5 decembrie 1950 — **II** 319
 Brutus Coste, 30 decembrie 1950 — **III** 503
 Vintilă Horia, 10 ianuarie 1951 — **I** 441
 Stig Wikander, 21 februarie 1951 — **III** 258
 Giovanni Papini, 23 mai 1951 — **II** 432
 Stig Wikander, 26 mai 1951 — **III** 260
 Stig Wikander, 22 iulie 1951 — **III** 264
 Brutus Coste, 31 iulie 1951 — **III** 504
 Marcel Brion, 5 septembrie 1951 — **III** 415
 Stig Wikander, 12 septembrie 1951 — **III** 267
 Vintilă Horia, 10 octombrie 1951 — **I** 442
 Brutus Coste, 18 octombrie 1951 — **III** 506
 Petre Sergescu, 25 octombrie 1951 — **III** 142
 Vintilă Horia, 29 octombrie 1951 — **I** 444
 Vintilă Horia, 22 noiembrie 1951 — **I** 445
 Stig Wikander, 11 decembrie 1951 — **III** 269

- Vintilă Horia, 22 decembrie 1951 —
I 446
- Brutus Coste, 8 ianuarie 1952 —
III 510
- Henry Corbin, 10 ianuarie 1952 —
III 452
- Alexandru Vona, 3 februarie 1952 —
III 235
- Vintilă Horia, 7 februarie 1952 —
I 448
- Stig Wikander, 7 februarie 1952 —
III 273
- Brutus Coste, 19 februarie 1952 —
III 511
- Brutus Coste, 14 martie 1952 —
III 513
- Vintilă Horia, 30 martie 1952 — I 449
- Giovanni Papini, 12 mai 1952 —
II 434
- Vintilă Horia, 28 mai 1952 — I 450
- Giovanni Papini, 5 iunie 1952 —
II 436
- Carl Gustav Jung, 26 iunie 1952 —
II 75
- Brutus Coste, 17 iul. 1952 — III 514
- Stig Wikander, 7 august 1952 —
III 273
- Brutus Coste, 17 august 1952 —
III 515
- Carl Schmitt, 19 septembrie 1952 —
III 117
- Vintilă Horia, 19 septembrie 1952 —
I 452
- Carl Gustav Jung, 25 septembrie
1952 — II 77
- Stig Wikander, 27 septembrie 1952
— III 280
- Brutus Coste, 6 octombrie 1952 —
III 517
- Stig Wikander, 10 octombrie 1952
— III 285
- Carl Schmitt, 10 octombrie 1952 —
III 119
- Vintilă Horia, 31 octombrie 1952 —
I 454
- Brutus Coste, 3 noiembrie 1952 —
III 518
- Henry Corbin, 22 noiembrie 1952
— III 454
- Ernst Jünger, 8 decembrie 1952 —
II 98
- René de Sollier, 20 decembrie
1952 — III 153
- Brutus Coste, 20 decembrie 1952 —
III 519
- Henry Corbin, 30 decembrie 1952
— III 458
- Stig Wikander, 1 ianuarie 1953 —
III 289
- Vintilă Horia, 3 ianuarie 1953 —
I 456
- Octav Vuia, 8 ianuarie 1953 —
III 237
- Brutus Coste, 9 februarie 1953 —
III 522
- Constantin Virgil Gheorghiu, 20 fe-
bruarie 1953 — III 546
- Alexandru Busuioceanu, 8 martie
1953 — I 136
- Stig Wikander, 18 martie 1953 —
III 296
- Vintilă Horia, 28 aprilie 1953 — I 460
- Octav Vuia, 18 iunie 1953 — III 238
- Brutus Coste, 25 iunie 1953 — III 524
- Carl Gustav Jung, 29 august 1953 —
II 78
- Vintilă Horia, 6 septembrie 1953 —
I 462
- René de Sollier, 21 septembrie 1953
— III 154
- Marcel Brion, 23 septembrie 1953 —
III 415

- Carl Gustav Jung, 6 octombrie 1953 — II 80
- René de Sollier, 6 octombrie 1953 — III 155
- Marcel Brion, 10 octombrie 1953 — III 417
- René de Sollier, 14 octombrie 1953 — III 157
- Carl Gustav Jung, 21 octombrie 1953 — II 82
- Vintilă Horia, 21 octombrie 1953 — I 463
- Octav Vuia, 9 decembrie 1953 — III 239
- Stig Wikander, 25 decembrie 1953 — III 296
- Vintilă Horia, 13 ianuarie 1954 — I 465
- Giovanni Papini, 27 ianuarie 1954 — II 439
- Vintilă Horia, 3 februarie 1954 — I 466
- Stig Wikander, 15 februarie 1954 — III 298
- Stig Wikander, 18 martie 1954 — III 300
- Vintilă Horia, 21 aprilie 1954 — I 467
- Vintilă Horia, 6 mai 1954 — I 468
- Vintilă Horia, 10 iunie 1954 — I 470
- Constantin Amărieuței, 10 iunie 1954 — I 21
- Alexandru Busuioceanu, 10 iunie 1954 — I 137
- René de Sollier, 12 iunie 1954 — III 158
- Brutus Coste, 15 iulie 1954 — III 526
- Nelu Manzatti, 18 septembrie 1954 — II 187
- Vintilă Horia, 6 decembrie 1954 — I 471
- Vintilă Horia, 30 decembrie 1954 — I 473
- Octavian Bârlea, 1954 — III 411
- Stig Wikander, 19 ianuarie 1955 — III 301
- Carl Gustav Jung, 22 ianuarie 1955 — II 84
- Carl Gustav Jung, 11 februarie 1955 — II 89
- Carl Gustav Jung, 1 martie 1955 — II 93
- Stig Wikander, 10 aprilie 1955 — III 304
- Stig Wikander, 16 mai 1955 — III 305
- Alexandru Vona, 15 august 1955 — III 236
- Carl Gustav Jung, 9 noiembrie 1955 — II 94
- Henry W. Sams, 22 noiembrie 1955 — III 105
- Stig Wikander, 27 decembrie 1955 — III 307
- Vintilă Horia, 31 martie 1956 — I 474
- Henry Sams, 24 iunie 1956 — III 109
- Henry Sams, 13 iulie 1956 — III 110
- Gerald Brauer, 13 iulie 1956 — III 414
- Vintilă Horia, 22 iulie 1956 — I 475
- Georges Dumézil, 5 aprilie 1957 — III 536
- Vintilă Horia, 10 iulie 1957 — I 476
- Vintilă Horia, 8 septembrie 1957 — I 477
- Stig Wikander, 20 octombrie 1957 — III 330
- Alexandru Rosetti, 23 octombrie 1957 — III 98
- Stig Wikander, 25 noiembrie 1957 — III 313
- Constantin Noica [1957] — II 362

Dr. Ștefan Issărescu, 1 februarie 1958 — II 41
 Vintilă Horia, 20 martie 1958 — I 478
 Stig Wikander, 21 martie 1958 — III 315
 Stig Wikander, 14 mai 1958 — III 318
 Principesa Ileana, 1 iunie 1958 — II 32
 Stig Wikander, 6 august 1958 — III 321
 Georges Dumézil, 10 decembrie 1958 — III 538
 Nelu Manzatti, 18 aprilie 1959 — II 189
 Stig Wikander, 9 februarie 1960 — III 324
 Carl Gustav Jung, 23 februarie 1960 — II 97
 Stig Wikander, 14 martie 1960 — III 326
 Virgil Ierunca, 27 martie 1960 — II 23
 Ernst Klett, 6 mai 1960 — II 101
 Vintilă Horia, 16 iunie 1960 — I 479
 Ernst Junger, [toamna 1960] — II 99
 Remus Tzincoca, 20 octombrie 1960 — III 218
 Stig Wikander, 7 noiembrie 1960 — III 329
 Vintilă Horia, 23 noiembrie 1960 — I 482
 Stig Wikander, 3 decembrie 1960 — III 332
 Stig Wikander, 2 mai 1961 — III 334
 Stig Wikander, 21 octombrie 1961 — III 338
 Ionel Jianu, 31 octombrie 1961 — II 43
 Stig Wikander, 7 decembrie 1961 — III 341

Stig Wikander, 6 februarie 1962 — III 344
 Ionel Jianu, 6 martie 1962 — II 44
 Victor Buescu, 26 mai 1962 — I 117
 Ionel Jianu, 6 iunie 1962 — II 46
 Victor Buescu, 12 septembrie 1962 — I 118
 Vasile Posteucă, 20 noiembrie 1962 — II 525
 Vasile Posteucă, 3 ianuarie 1963 — II 526
 Mircea Popescu, 10 martie 1963 — II 521
 Ionel Jianu, 10 martie 1963 — II 47
 Vintilă Horia, 22 martie 1963 — I 483
 Ionel Jianu, 21 aprilie 1963 — II 48
 Ionel Jianu, 9 iunie 1963 — II 49
 Theodor Cazaban, 10 iulie 1963 — I 139
 Ionel Jianu, 5 decembrie 1963 — II 50
 Stig Wikander, 7 ianuarie 1964 — III 346
 Mircea Popescu, 28 iunie 1963 — II 522
 Ionel Jianu, 30 iunie 1964 — II 51
 Evelyn Shrifte, 24 iulie 1964 — III 144
 Brutus Coste, 15 august 1964 — III 527
 Ionel Jianu, 24 octombrie 1964 — II 52
 Stig Wikander, 7 februarie 1965 — III 351
 Corina Alexandrescu, 13 februarie 1965 — I 346
 Stig Wikander, 3 aprilie 1965 — III 355
 Stig Wikander, 15 mai 1965 — III 358
 Ionel Jianu, 29 iunie 1965 — II 54

Corina Alexandrescu, 20 august 1965 — I 346
 Corina Alexandrescu, 1 septembrie 1965 — I 347
 Ionel Jianu, 25 noiembrie 1965 — II 55
 David Dickson, 3 martie 1966 — III 533
 Stig Wikander, 28 martie 1966 — III 360
 Mac Ricketts, 14 aprilie 1966 — III 25
 Leonid M. Arcade, 4 mai 1966 — II 233
 Ionel Jianu, 18 mai 1966 — II 56
 Petru Comarnescu, 3 iulie 1966 — I 179
 Ionel Jianu, 3 iulie 196 — II 57
 Corina Alexandrescu, 25 septembrie 1966 — I 347
 Stig Wikander, 15 octombrie 1966 — III 362
 George Alexe, 30 noiembrie 1966 — III 405
 Stig Wikander, 3 decembrie 1966 — III 364
 Georges Dumézil, 9 decembrie 1966 — III 540
 Arion Roșu, 16 decembrie 1966 — III 103
 Vasile Posteucă, 21 decembrie 1966 — II 527
 Ionel Jianu, 23 ianuarie 1967 — II 58
 Stig Wikander, 20 februarie 1967 — III 366
 Vasile Posteucă, 27 martie 1967 — II 527
 Mac Ricketts, 18 aprilie 1967 — III 28
 Ionel Jianu, 2 mai 1967 — II 59

George Uscătescu, 16 mai 1967 — III 224
 Ionel Jianu, 28 mai 1967 — II 60
 Ionel Jianu, 11 iunie 1967 — II 61
 Mac Ricketts, 26 iunie 1967 — III 29
 Ionel Jianu, 15 iulie 1967 — II 62
 Vasile Posteucă, 17 iulie 1967 — II 528
 Stig Wikander, 18 iulie 1967 — III 369
 George Alexe, 18 iulie 1967 — III 406
 George Alexe, 16 noiembrie 1967 — III 407
 Ionel Jianu, 5 decembrie 1967 — II 63
 Ionel Jianu, 21 decembrie 1967 — II 64
 Ernst Jünger, 5 ianuarie 1968 — II 100
 Gheorghe Bulgăr, 10 ianuarie 1968 — I 120
 George Alexe, 10 ianuarie 1968 — III 408
 Teodor Ionescu, 18 ianuarie 1968 — II 36
 D. Nicolaescu, 24 ianuarie 1968 — II 349
 Dumitru Micu, 24 ianuarie 1968 — II 242
 Petre Pandrea, 21 februarie 1968 — II 425
 Dumitru Micu, 21 februarie 1968 — II 244
 Stig Wikander, 26 februarie 1968 — III 370
 Dumitru Micu, 21 martie 1968 — II 245
 George Alexe, 21 martie 1968 — III 409
 Mircea Handoca, 25 martie 1968 — I 361

- Gheorghe Bulgăr, 9 aprilie 1968 — I 121
- Mircea Handoca, 9 aprilie 1968 — I 362
- Dumitru Micu, 12 aprilie 1968 — II 246
- D. Nicolaescu, 22 aprilie 1968 — II 349
- Dumitru Micu, 8 mai 1968 — II 249
- George Alexe, 8 mai 1968 — III 409
- Mircea Handoca, 8 mai 1968 — I 363
- Mircea Handoca, 5 iunie 1968 — I 364
- Ionel Jianu, 4 iulie 1968 — II 64
- Georges Dumézil, 8 iulie 1968 — III 541
- Vasile Posteuca, 8 iulie 1968 — II 528
- Mircea Handoca, 12 iulie 1968 — I 365
- Alexandru Rosetti, 15 iulie 1968 — III 100
- Elena Beram, 15 iulie 1968 — I 48
- Radu Gyr, 25 iulie 1968 — I 359
- George Alexe, 25 august 1968 — III 410
- Corina Alexandrescu, 26 august 1968 — I 348
- Elena Beram, 27 august 1968 — I 49
- Nicolae Mărgineanu, 28 august 1968 — II 236
- Nicolae Mărgineanu, 18 septembrie 1968 — II 237
- Elena Beram, 7 octombrie 1968 — I 50
- Dumitru Micu, 10 octombrie 1968 — II 250
- Elena Beram, 14 octombrie 1968 — I 51
- Nicolae Mărgineanu, 15 octombrie 1968 — II 238
- Nicolae Mărgineanu, 18 octombrie 1968 — II 239
- Elena Beram, 21 octombrie 1968 — I 52
- Dumitru Micu, 5 noiembrie 1968 — II 251
- Alexandru Rosetti, 30 noiembrie 1968 — III 101
- Gheorghe Bulgăr, 30 noiembrie 1968 — I 122
- Mircea Handoca, 30 noiembrie 1968 — I 366
- Ernst Jünger, [toamna 1968] — II 100
- Dumitru Micu, 21 decembrie 1968 — II 252
- Georges Dumézil, 27 decembrie 1968 — III 542
- Alexandru Căprariu, decembrie 1968 — I 141
- Stig Wikander, 3 ianuarie 1969 — III 372
- Radu Gyr, 8 ianuarie 1969 — I 360
- Gheorghe Bulgăr, 15 ianuarie 1969 — I 123
- Elena Beram, 16 ianuarie 1969 — I 53
- Mircea Handoca, 19 ianuarie 1969 — I 367
- Nicolae Mărgineanu, 20 ianuarie 1969 — II 240
- Elena Beram, 31 ianuarie 1969 — I 54
- Virgil Ierunca, 8 martie 1969 — II 25
- Dumitru Micu, 10 martie 1969 — II 253
- Dumitru Micu, 25 martie 1969 — II 254
- Gheorghe Bulgăr, 25 martie 1969 — I 124

Dumitru Micu, 8 aprilie 1969 —
II 255
Valeriu Bologa, 3 mai 1969 — I 94
Dumitru Micu, 20 mai 1969 —
II 256
Mircea Handoca, 21 mai 1969 —
I 368
Dumitru Micu, 26 mai 1969 — II 256
Dumitru Micu, 2 iunie 1969 —
II 258
Ion Caraion, 4 iunie 1969 — III 430
Dolores Botta, 8 iunie 1969 — I 95
Horia Roman, 9 iulie 1969 — III 87
Dumitru Micu, 12 iulie 1969 —
II 260
Georges Dumézil, 12 iulie 1969 —
III 543
Elena Beram, 28 iulie 1969 — I 54
Dumitru Micu, 1 august 1969 —
II 261
Gheorghe Bulgăr, 2 august 1969 —
I 125
Mircea Handoca, 2 august 1969 —
I 369
Ion Caraion, 13 septembrie 1969 —
III 431
Constantin Noica, 29 septembrie
1969 — II 263
Mircea Handoca, 19 octombrie 1969
— I 370
Dumitru Micu, 25 octombrie —
I 370; II 263
Rica Stoicescu, 25 octombrie 1969
— III 207
Ovidiu Cotruș, 27 octombrie 1969
— I 205
Ovidiu Cotruș, 21 decembrie 1969
— III 529
Dumitru Micu, 21 decembrie 1969 —
II 264
Barbu Brezianu, 21 decembrie 1969
— I 99

Elena Beram, 22 decembrie 1969 —
I 55
Elena Beram, 6 ianuarie 1970 —
I 56
Mircea Handoca, 10 ianuarie 1970
— I 372
Dumitru Micu, 12 ianuarie 1970 —
II 265
Elena Beram, 11 februarie 1970 —
I 57
Sergiu Dan, 11 februarie 1970 —
I 214
Dumitru Micu, 19 februarie 1970 —
II 267
Mircea Handoca, 18 martie 1970 —
I 372
Dumitru Micu, 18 martie 1970 —
II 263
Ovidiu Cotruș, 27 martie 1970 —
III 530
Gheorghe Bulgăr, 31 martie 1970 —
I 125
Dumitru Micu, 21 aprilie 1970 —
II 270
Ecaterina Săndulescu, 26 aprilie
1970 — III 112
Ion Brad, 5 mai 1970 — III 412
Mac Ricketts, 22 mai 1970 — III 31
Dumitru Micu, 3 iunie 1970 —
II 272
Mac Ricketts, 12 iunie 1970 —
III 32
Stig Wikander, 16 iunie 1970 —
III 376
Gheorghe Bulgăr, 16 iunie 1970 —
I 126
Nicolae Mărgineanu, 22 iunie 1970
— II 241
Constantin Noica, 23 iunie 1970 —
II 365
Arșavir Acterian, 23 iunie 1970 —
I 13

Mircea Handoca, 13 iulie 1970 —
I 373
Mary Stevenson, 13 iulie 1970 —
III 171
Dumitru Micu, 14 iulie 1970 —
II 274
Nicolae Mărgineanu, 24 iulie 1970
— II 241
Adrian Fochi, 5 august 1970 —
I 356
Mircea Handoca, 6 august 1970 —
I 374
Mary Stevenson, 6 august 1970 —
III 173
Constantin Noica, 7 august 1970 —
II 367
Nelu Manzatti, 17 octombrie 1970 —
II 191
Elena Beram, 24 octombrie 1970 —
I 59
Dumitru Micu, 25 octombrie 1970
— II 277
Constantin Noica, 26 octombrie
1970 — II 369
Vasile Lovinescu, 7 noiembrie 1970
— II 107
Sergiu Dan, 9 noiembrie 1970 —
I 215
Adrian Păunescu, 3 decembrie 1970
— II 455
Liviu Rusu, 5 decembrie 1970 —
III 104
Dumitru Micu, 8 decembrie 1970 —
II 278
Mary Stevenson, 11 decembrie 1970
— III 174
Mircea Handoca, 22 decembrie 1970
— I 375
Dumitru Țepeneag, 6 ianuarie 1971
— III 218
Ionel Jianu, 6 ianuarie 1971 — II 66

Adrian Marino, 12 ianuarie 1971
— II 193
Mary Stevenson, 22 ianuarie 1971
— III 176
Constantin Noica, 23 ianuarie 1971
— II 370
Dumitru Micu, 25 ianuarie 1971 —
II 79
Cornel Regman, 3 februarie 1971 —
III 23
Adrian Fochi, 4 februarie 1971 —
I 356
Dumitru Micu, 25 februarie 1971 —
II 279
Dumitru Micu, 26 februarie 1971 —
II 286
Adrian Păunescu, 26 februarie 1971
— II 456
Dumitru Micu, 25 martie 1971 —
II 287
Adrian Păunescu, 31 martie 1971 —
II 457
Barbu Brezianu, 8 aprilie 1971 —
I 100
Dumitru Micu, 14 aprilie 1971 —
II 288
Mary Stevenson, 19 aprilie 1971 —
III 177
Mac Ricketts, 21 aprilie 1971 —
III 34
Constantin Noica, 25 aprilie 1971 —
II 371
Mary Stevenson, 29 aprilie 1971 —
III 178
Dumitru Micu, 30 aprilie 1971 —
II 290
Stig Wikander, 10 mai 1971 —
III 378
Constantin Noica, 14 mai 1971 —
II 372
Adrian Fochi 18 mai 1971 — I 357
Adrian Marino, 18 mai 1971 — II 195
Ionel Jianu, 6 iunie 1971 — II 66

Gheorghe Bulgăr, 15 iunie 1971 —
I 127
Mac Ricketts, 30 iunie 1971 — III 36
Dumitru Țepeneag, 30 iunie 1971 —
III 219
Constantin Noica, 9 iulie 1971 —
II 374
Mac Ricketts, 20 iulie 1971 — III 38
Mac Ricketts, 29 iulie 1971 — III 39
Sergiu Al-George, 19 august 1971 —
I 17
Dumitru Micu, 25 august 1971 —
II 291
George Alexe, 26 august 1971 —
III 410
Adrian Marino, 30 august 1971 —
II 196
Mac Ricketts, 31 august 1971 —
III 41
Ecaterina Săndulescu, 28 septembrie
1971 — III 113
Mary Stevenson, 10 noiembrie 1971
— III 179
Mac Ricketts, 24 noiembrie 1971 —
III 43
Dumitru Micu, 3 decembrie 1971 —
II 292
Mac Ricketts, 16 decembrie 1971 —
III 44
George Uscătescu, 10 ianuarie 1972
— III 225
Mac Ricketts, 11 ianuarie 1972 —
III 45
Rica Stoicescu, 11 ianuarie 1972 —
III 208
Dumitru Micu, 15 ianuarie 1972 —
II 293
Marin Sorescu, 26 ianuarie 1972 —
III 159
Rica Stoicescu, 21 februarie 1972 —
III 209
Constantin Noica, 21 februarie 1972
— II 375

Mac Ricketts, 28 februarie 1972 —
III 46
Mary Stevenson, 1 martie 1972 —
III 180
Marin Sorescu, 29 martie 1972 —
III 160
Mac Ricketts, 12 aprilie 1972 —
III 47
Mary Stevenson, 7 mai 1972 —
III 182
Constantin Noica, 8 mai 1972 —
II 376
Barbu Brezianu, 8 mai 1972 — I 101
Gheorghe Bulgăr, 10 mai 1972 —
I 128
Constantin Noica, 16 mai 1972 —
II 377
Dumitru Micu, 18 mai 1972 — II 294
Maria Malewska, 29 mai 1972 —
II 183
Barbu Brezianu, 10 iunie 1972 —
I 102
Dumitru Micu, 15 iunie 1972 —
II 296
Mac Ricketts, 20 iunie 1972 — III 49
Gershon Scholem, 3 iul. 1972 —
III 122
Mary Stevenson, 30 iul. 1972 —
III 183
Dumitru Micu, 10 august 1972 —
II 297
Dumitru Micu, 21 august 1972 —
II 298
Constantin Noica, 29 august 1972 —
II 378
Dumitru Micu, 12 septembrie 1972
— II 298
Constantin Noica, 1 octombrie 1972
— III 380
Mary Stevenson, 2 octombrie 1972
— III 184
Dinu Pătulea, 11 octombrie 1972 —
II 454

Mary Stevenson, 27 octombrie 1972 — III 185
Barbu Brezianu, 2 noiembrie 1972 — I 103
Gheorghe Bulgăr, 7 noiembrie 1972 — I 128
Mac Ricketts, 9 decembrie 1972 — III 50
Mary Stevenson, 5 decembrie 1972 — III 185
Valeriu Livoski, 28 decembrie 1972 — II 105
Brutus Coste, 1 ianuarie 1973 — III 528
Dumitru Micu, 2 ianuarie 1973 — II 300
Constantin Noica, 4 ianuarie 1973 — II 381
Stig Wikander, 5 ianuarie 1973 — III 380
Mary Stevenson, 9 martie 1973 — III 186
Dumitru Țepeneag, 10 martie 1973 — III 220
Gheorghe Anca, 5 aprilie 1973 — I 22
Cezar Baltag, 16 aprilie 1973 — I 36
Adrian Marino, 19 aprilie 1973 — II 196
Dumitru Țepeneag, 19 aprilie 1973 — III 221
Dumitru Micu, 21 aprilie 1973 — II 301
Constantin Noica, 21 aprilie 1973 — II 383
Mac Ricketts, 24 mai 1973 — III 51
Barbu Brezianu, 13 iunie 1973 — I 104
Virgil Ierunca, 13 iunie 1973 — II 27
Adrian Marino, 16 iunie 1973 — II 198
Mircea Handoca, 5 iulie 1973 — I 376
Mircea Handoca, 5 august 1973 — I 378

Dumitru Micu, 5 august 1973 — II 303
George Uscătescu, 14 august 1973 — III 226
Dan Zamfirescu, 16 august 1973 — III 397
Adrian Marino, 17 august 1973 — II 200
Mary Stevenson, 18 septembrie 1973 — III 187
Mary Stevenson, 24 septembrie 1973 — III 188
Constantin. Noica, 4 octombrie 1973 — II 384
Mircea Handoca, 15 octombrie 1973 — II 379
Alexandru Oprea, 18 octombrie 1973 — II 424
Cezar Baltag, 31 octombrie 1973 — I 37
Dumitru Micu, 12 noiembrie 1973 — II 304
Sergiu Al-George, 12 noiembrie 1973 — I 18
Dumitru Micu, 6 decembrie 1973 — II 306
Barbu Brezianu, 12 decembrie 1973 — I 105
Mac Ricketts, 30 decembrie 1973 — III 52
Mary Stevenson, 1 ianuarie 1974 — III 188
Dumitru Țepeneag, 21 ianuarie 1974 — III 222
Dumitru Micu, 8 februarie 1974 — II 307
Elena Iordache-Streinu, 8 februarie 1974 — II 37
Constantin Noica, 12 februarie 1974 — II 384
Adrian Marino, 14 februarie 1974 — II 201
Dumitru Micu, 3 martie 1974 — II 307

Nicoleta Corteanu Loffredo, 9 martie 1974 — I 204
 Horia Stamatu, 10 martie 1974 — III 165
 Constantin Noica, 10 martie 1974 — II 385
 Cezar Baltag, 21 martie 1974 — I 38
 Mircea Handoca, 21 martie 1974 — I 380
 Mary Stevenson, 22 martie 1974 — III 189
 Mac Ricketts, 2 aprilie 1974 — III 54
 Către cei interesați, 11 aprilie 1974 — III 442
 Dumitru Micu, 5 mai 1974 — II 308
 Mary Stevenson, 9 mai 1974 — III 190
 Constantin Noica, 9 mai 1974 — II 387
 George Munteanu, 14 mai 1974 — II 340
 Stig Wikander, 14 mai 1974 — III 382
 Mac Ricketts, 23 mai 1974 — II 55
 Stig Wikander, 9 iunie 1974 — III 383
 Stig Wikander, 14 iunie 1974 — III 384
 Basarab Nicolescu, 15 iunie 1974 — II 350
 Mary Stevenson, 17 iunie 1974 — III 191
 Mac Ricketts, 20 iunie 1974 — III 56
 Ovidiu Drimba, 11 septembrie 1974 — I 221
 Mary Stevenson, 14 septembrie 1974 — III 192
 Adrian Marino, 14 septembrie 1974 — II 201
 Stig Wikander, 5 septembrie 1974 — III 386
 Roberto Scagno, 1 octombrie 1974 — III 115

Mircea Handoca, 19 noiembrie 1974 — I 381
 Barbu Brezianu, 21 noiembrie 1974 — I 106
 Mac Ricketts, 27 decembrie 1974 — III 56
 Mircea Handoca, 27 decembrie 1974 — I 381
 Dumitru Țepeneag, 9 ianuarie 1975 — III 223
 Adrian Marino, 22 ianuarie 1975 — II 202
 Mary Stevenson, 7 februarie 1975 — III 193
 Mac Ricketts, 9 februarie 1975 — III 57
 Adrian Marino, 25 martie 1975 — II 203
 Mac Ricketts, 25 martie 1975 — III 58
 Mircea Handoca, 10 mai 1975 — I 382
 Constantin Noica, 21 mai 1975 — III 389
 Dumitru Micu, 1 iunie 1975 — II 309
 Mary Stevenson, 9 iunie 1975 — III 194
 Constantin Noica, 12 iulie 1975 — II 390
 Mary Stevenson, 12 iulie 1975 — III 195
 Mircea Handoca, 12 iulie 1975 — I 383
 Mac Ricketts, 25 august 1975 — III 60
 Mac Ricketts, 18 septembrie 1975 — III 60
 Mary Stevenson, 10 octombrie 1975 — III 197
 Mircea Handoca, 10 octombrie 1975 — I 384
 Mac Ricketts, 26 noiembrie 1975 — III 61

Ionel Jianu, 27 noiembrie 1975 —
II 67
Constantin Noica, 1 decembrie 1975
— II 392
Dan Zamfirescu, 6 decembrie 1975
— III 398
Adrian Marino, 17 decembrie 1975
— II 204
Ecaterina Săndulescu, 18 decembrie
1975 — III 113
Constantin Noica, 14 ianuarie 1976
— II 393
Constantin Noica, 5 februarie 1976
— II 394
Roberto Scagno, 5 februarie 1976 —
III 115
Mac Ricketts, 6 februarie 1976 —
III 61
Barbu Brezianu, 6 februarie 1976 —
I 107
Carlo Bronne, 6 februarie 1976 —
I 116
Mircea Handoca, 26 februarie 1976
— I 385
N. Al. Toscani, 26 februarie 1976 —
III 214
Constantin Noica, 26 februarie 1976
— II 395
Alexandru Rosetti, 27 februarie 1976
— III 102
Adrian Marino, 5 martie 1976 —
II 205
Stig Wikander, 22 martie 1976 —
III 390
Mircea Lungu, 29 martie 1976 —
II 108
Aurel Martin, 2 aprilie 1976 — II 228
Mircea Dan, 30 aprilie 1976 — I 213
Adrian Marino, 1 mai 1976 — II 205
Cezar Baltag, 2 mai 1976 — I 38
Constantin Noica, 3 mai 1976 —
II 396
Dumitru Țepeneag, 4 mai 1976 —
III 224

Dan Zamfirescu, 20 mai 1976 —
III 400
Mircea Handoca, 24 mai 1976 —
I 386
Adrian Marino, 24 mai 1976 —
II 206
Constantin Noica, 31 mai 1976 —
II 397
Sergiu Al-George, 6 iunie 1976 —
I 19
Dumitru Micu, 6 iunie 1976 — II 310
Mary Stevenson, 19 iulie 1976 —
III 197
Constantin Noica, 20 august 1976 —
II 398
Mac Ricketts, 29 august 1976 —
III 62
Mircea Handoca, 29 august 1976 —
I 388
Franco Bolgiani, 12 septembrie
1976 — III 418
Adrian Marino, 13 noiembrie 1976
— II 207
Adrian Marino, 20 decembrie 1976
— II 207
Constantin Noica, 27 decembrie
1976 — II 400
Mary Stevenson, 27 decembrie 1976
— III 199
Adrian Marino, 9 ianuarie 1977 —
II 208
Aureliu Răuță, 16 ianuarie 1977 —
III 16
Răzvan Theodorescu, 10 februarie
1977 — III 213
Mac Ricketts, 10 februarie 1977 —
III 63
Mircea Handoca, 11 februarie 1977
— I 389
Mary Stevenson, 11 februarie 1977
— III 200
Constantin Noica, 13 februarie 1977
— II 400

- Adrian Marino, 13 februarie 1977 —
II 208
- Lucian Stanciu, 15 martie 1977 —
III 166
- Dumitru Micu, 24 martie 1977 —
II 310
- Stig Wikander, 27 martie 1977 —
III 392
- Ambasadorul României, 25 aprilie
1977 — I 22
- Theodor Burghеле, 28 aprilie 1977
— I 133
- Barbu Brezianu, 30 aprilie 1977 —
I 108
- Mary Stevenson, 30 aprilie 1977 —
III 201
- Ioan Petru Culianu, 3 mai 1977 —
I 210
- Mac Ricketts, 11 mai 1977 — III 65
- Mac Ricketts, 28 iulie 1977 —
III 66
- Constantin Noica, 14 septembrie
1977 — II 401
- Roberto Scagno, 14 septembrie
1977 — III 116
- Lucian Stanciu, 14 septembrie 1977
— III 167
- Emil Manu, 14 septembrie 1977 —
II 186
- Mircea Handoca, 28 septembrie
1977 — I 390
- Mac Ricketts, 29 octombrie 1977 —
III 66
- Mary Stevenson, 7 noiembrie 1977
— III 202
- Aureliu Răuță, 8 noiembrie 1977 —
III 17
- Mary Stevenson, 5 decembrie 1977
— III 203
- Mac Ricketts, 5 decembrie 1977 —
III 67
- Virgil Tănase, 8 decembrie 1977 —
III 211
- Mihai Nadin, 12 decembrie 1977 —
II 341
- Nicolae Cîrjă [1977] — I 142
- Mary Stevenson, 17 februarie 1978
— III 204
- Mircea Handoca, 24 februarie 1978
— I 391
- Mac Ricketts, 10 martie 1978 —
III 68
- Barbu Brezianu, 2 aprilie 1978 —
I 109
- Monica Lovinescu și Virgil Ierunca,
25 mai 1978 — II 28
- Mircea Handoca, 13 iunie 1978 —
I 392
- Mac Ricketts, 14 iunie 1978 —
III 69
- Mary Stevenson, 14 iunie 1978 —
III 205
- Constantin Noica, 17 iulie 1978 —
II 403
- Dumitru Micu, 10 octombrie 1978 —
II 311
- Barbu Brezianu, 20 octombrie 1978
— I 110
- Matei Călinescu, 15 noiembrie 1978
— III 433
- Corina Alexandrescu, 20 noiembrie
1978 — I 348
- Mac Ricketts, 22 noiembrie 1978 —
III 70
- Constantin Noica, 27 noiembrie
1978 — II 404
- Nicolae Steinhardt, 6 decembrie
1978 — III 169
- Ioan Petru Culianu, 9 decembrie
1978 — I 212
- Cezar Baltag, 11 decembrie 1978 —
I 39
- Dumitru Micu, 11 decembrie 1978
— III 312
- Ștefan J. Fay, 12 decembrie 1978 —
I 352
- Mary Stevenson, 14 decembrie 1978
— III 205
- Constantin Noica, 2 ianuarie 1979
— II 406

- Mary Stevenson, 3 ianuarie 1979 —
III 206
- Barbu Brezianu, 9 ianuarie 1979 —
I 111
- Monica Lovinescu și Virgil Ierunca,
20 ianuarie 1979 — II 29
- Vladimir Streinu, 28 ianuarie 1979
— III 209
- Edgar Papu, 3 martie 1979 — II 441
- Nicolae Steinhardt, 4 martie 1979 —
III 170
- Barbu Brezianu, 4 martie 1979 —
I 112
- Sergiu Al-George, 4 martie 1979 —
I 20
- Cezar Baltag, 4 martie 1979 — I 40
- Mircea Handoca, 8 martie 1979 —
I 393
- Adrian Marino, 9 martie 1979 —
II 210
- Mircea Handoca, 15 martie 1979 —
I 394
- Matei Călinescu, 17 martie 1979 —
III 434
- Mac Ricketts, 19 martie 1979 —
III 70
- Jão Bigotte Chorão, 5 aprilie 1979
— III 444
- Gheorghe Bulgăr, 20 aprilie 1979 —
I 129
- Adrian Marino, 30 aprilie 1979 —
II 211
- Mircea Handoca, 4 mai 1979 —
I 394
- Alain Paruit, 14 mai 1979 — II 442
- Mac Ricketts, 17 mai 1979 — III 72
- Mary Stevenson, 25 mai 1979 —
III 206
- Mary Stevenson, 23 iunie 1979 —
II 207
- Constantin Noica, 30 iunie 1979 —
II 407
- Adrian Marino, 7 iulie 1979 —
II 212
- Matei Călinescu, 7 iulie 1979 —
III 440
- Mircea Handoca, 16 iulie 1979 —
I 395
- Nicolae Brînduș, 3 august 1979 —
I 98
- Gheorghe Bulgăr, 20 august 1979 —
I 130
- Mircea Handoca, 20 august 1979 —
I 398
- Mircea Handoca, 11 septembrie
1979 — I 398
- Ion Lotreanu, 6 octombrie 1979 —
II 106
- Monica Lovinescu și Virgil Ierunca,
20 octombrie 1979 — II 30
- Adrian Marino, 26 octombrie 1979
— II 213
- Mac Ricketts, 27 octombrie 1979 —
III 73
- Gheorghe Bulgăr, 6 decembrie 1979
— I 131
- Mircea Handoca, 6 decembrie 1979
— I 399
- Gheorghe Bulgăr, 11 ianuarie 1980
— I 131
- Monica Lovinescu și Virgil Ierunca,
15 ianuarie 1980 — II 31
- Adrian Marino, 16 ianuarie 1980 —
II 31
- Mircea Handoca, 16 ianuarie 1980 —
I 400
- Constantin Noica, 17 ianuarie 1980
— II 409
- Alain Paruit, 18 ianuarie 1980 —
II 443
- Alain Paruit, 7 februarie 1980 —
II 444
- Șerban Nichifor, 27 februarie 1980
— II 347
- Beno Sebastian, 4 martie 1980 —
III 141
- Mircea Handoca, 16 martie 1980 —
I 401
- Ion Taloș, 20 martie 1980 — III 210

- Mac Ricketts, 25 martie 1980 —
III 74
- Adrian Marino, 31 martie 1980 —
II 214
- Barbu Brezianu, 11 aprilie 1980 —
I 113
- Mircea Handoca, 11 aprilie 1980 —
I 403
- Adrian Marino, 11 aprilie 1980 —
II 215
- Andrei Oișteanu, 14 aprilie 1980 —
II 420
- Cezar Baltag, 6 mai 1980 — I 41
- Mac Ricketts, 9 mai 1980 — III 75
- Cezar Ivănescu, 21 mai 1980 — II 42
- Ionel Jianu, 24 mai 1980 — II 68
- Constantin Sporea, 30 mai 1980 —
III 162
- Mircea Handoca, 30 mai 1980 —
I 404
- Cezar Baltag, 9 iunie 1980 — I 42
- Gheorghe Bulgăr, 21 iunie 1980 —
I 132
- Mircea Handoca, 21 iunie 1980 —
I 404
- Constantin Noica, 26 iunie 1980 —
II 411
- Dumitru Micu, 26 iunie 1980 — II 312
- Adrian Marino, 22 iulie 1980 —
II 216
- Adrian Marino, 14 august 1980 —
II 218
- Dumitru Micu, 15 august 1980 —
II 313
- Nicolae Brînduș, 3 octombrie 1980
— I 98
- Adrian Marino, 16 octombrie 1980
— II 219
- Adrian Marino, 5 decembrie 1980 —
II 220
- Mac Ricketts, 10 decembrie 1980 —
III 75
- Ionel Jianu, 16 decembrie 1980 —
II 69
- Andrei Oișteanu, 17 decembrie 1980
— II 420
- Mac Ricketts, 30 decembrie 1980 —
III 77
- Constantin Sporea, 2 ianuarie 1981
— III 163
- Adrian Marino, 4 ianuarie 1981 —
II 221
- Adrian Marino, 20 ianuarie 1981 —
II 222
- Ion Cojar, 29 ianuarie 1981 — I 166
- Alain Paruit, 26 februarie 1981 —
II 445
- Marin Sorescu, 10 martie 1981 —
III 161
- Adrian Marino, 24 martie 1981 —
II 223
- Adrian Marino, 6 aprilie 1981 —
II 224
- Ștefan Baci, 16 aprilie 1981 — I 34
- Mircea Handoca, 29 aprilie 1981 —
I 405
- Mac Ricketts, 2 iunie 1981 — III 77
- Adrian Marino, 17 iulie 1981 —
II 225
- Mac Ricketts, 1 august 1981 —
III 79
- Constantin Noica, 18 august 1981 —
II 411
- Mircea Handoca, 19 august 1981 —
I 405
- Cezar Baltag, 20 august 1981 —
I 42
- Adrian Marino, 20 august 1981 —
II 226
- Zaharia Sârgeorzan, 20 septembrie
1981 — III 114
- Alain Paruit, 21 octombrie 1981 —
II 446
- Mircea Handoca, 22 octombrie 1981
— I 407

Lucian Boz, 19 decembrie 1981 —
 I 96
 Adrian Marino, 21 decembrie 1981
 — II 227
 Constantin Noica, 31 decembrie
 1981 — II 414
 Mircea Handoca, 2 ianuarie 1982 —
 I 408
 Șerban Nichifor, 6 ianuarie 1982 —
 II 347
 Cezar Baltag, 8 ianuarie 1982 —
 I 43
 Aurel Martin, 12 ianuarie 1982 —
 II 231
 Ion Cojar, 15 ianuarie 1982 — I 167
 Mac Ricketts, 22 ianuarie 1982 —
 III 80
 Alain Paruit, 5 februarie 1982 —
 II 446
 Virgil Ierunca, 14 februarie 1982 —
 II 28
 Alain Paruit, 9 martie 1982 — II 447
 Mircea Handoca, 9 martie 1982 —
 I 409
 Constantin Noica, 31 martie 1982 —
 II 415
 Constantin Sporea, 5 mai 1982 —
 III 164
 Adrian Marino, 21 mai 1982 — II 228
 Mircea Handoca, 4 august 1982 —
 I 411
 Constantin Noica, 5 august 1982 —
 II 416
 Mac Ricketts, 17 noiembrie 1982 —
 III 80
 Seymour Cain, 10 ianuarie 1983 —
 III 428
 Dan Zamfirescu, 9 februarie 1983 —
 III 400
 Alain Paruit, 10 februarie 1983 —
 II 448
 Mircea Handoca, 2 martie 1983 —
 I 412

Ion Taloș, 10 martie 1983 — III 210
 Cezar Baltag, 15 martie 1983 — I 44
 Barbu Brezianu, 15 martie 1983 —
 I 114
 Alexandru Mirodan, 11 aprilie 1983
 — II 326
 Seymour Cain, 27 aprilie 1983 —
 III 429
 Maria Manoliu Manea, 23 mai 1983
 — II 184
 Mircea Handoca, 23 mai 1983 —
 I 413
 Mircea Handoca, 30 iunie 1983 —
 I 414
 Mac Ricketts, 3 iulie 1983 — III 82
 Mircea Handoca, 4 iulie 1983 —
 I 415
 Șerban Nichifor, 20 august 1983 —
 II 348
 Ștefan J. Fay, 23 noiembrie 1983 —
 I 353
 Alain Paruit, 14 decembrie 1983 —
 II 449
 Jiri Nasinec, 12 ianuarie 1984 —
 II 342
 Mircea Handoca, 30 ianuarie 1984
 — I 416
 Alain Paruit, 5 februarie 1984 —
 II 449
 Ionel Jianu, 11 februarie 1984 —
 II 70
 Constantin Noica, 18 februarie —
 II 417
 Mircea Handoca, 18 februarie 1984
 — I 417
 Lucian Boz, 26 martie 1984 — I 97
 Mac Ricketts, 26 martie 1984 —
 III 83
 Mac Ricketts, 29 martie 1984 —
 III 83
 Leonid M. Arcade, 29 martie 1984
 — II 236
 Alain Paruit, 1 aprilie 1984 — II 450

Ovidiu Drimba, 15 aprilie 1984 —
I 222
Nicolae Florescu, 25 aprilie 1984 —
I 354
Mircea Handoca, 9 mai 1984 —
I 419
Alain Paruit, 2 iunie 1984 — II 451
Mac Ricketts, 5 iunie 1984 — III 84
Mircea Handoca, 5 iunie 1984 —
I 423
Edgar Reichman, 19 septembrie
1984 — III 24
Mircea Handoca, 20 septembrie
1984 — I 425
Mac Ricketts, 22 septembrie 1984
— III 85
Alain Paruit, 24 septembrie 1984 —
II 451
Mircea Zaci, 16 octombrie 1984 —
III 394
Dorina Al-George, 21 octombrie
1984 — I 15
Andrei Oișteanu, 23 noiembrie 1984
— II 422
Cezar Ivănescu, 26 noiembrie 1984
— II 42
Beverly Moon, 18 ianuarie 1985 —
II 328
Corina Alexandrescu, 1 februarie 1985
— I 348
Constantin Noica, 5 februarie 1985
— II 419
Mircea Handoca, 13 februarie 1985
— I 426
Andrei Oișteanu, 14 februarie 1985
— II 423
Beverly Moon, 21 februarie 1985 —
II 331
Mircea Handoca, 18 martie 1985 —
I 428

Alain Paruit, 21 martie 1985 —
II 452
Beverly Moon, 3 aprilie 1985 —
II 332
Charles Smith, 3 aprilie 1985 —
III 150
Editura Junimea, Iași, 25 aprilie
1985 — I 223
Mircea Handoca, 27 aprilie 1985 —
I 429
Charles Smith, 29 aprilie 1985 —
III 151
Pericle Martinescu, 1 mai 1985 —
II 232
Mircea Handoca, 7 mai 1985 —
I 430
Cezar Baltag, 10 mai 1985 — I 45
Beverly Moon, 11 mai 1985 — II 333
Beverly Moon, 20 mai 1985 — II 336
Beverly Moon, 30 mai 1985 — II 338
Claude Conyers, 6 iunie 1985 —
III 445
Andrew Greeley, 6 iunie 1985 —
III 547
Barbu Brezianu, 24 iunie 1985 —
I 115
Mircea Handoca, 24 iunie 1985 —
I 431
Mircea Handoca, 18 ianuarie 1986
— I 432
Beverly Moon, 15 februarie 1986 —
II 339
Jean-Luc Pidoux-Payot, 15 februa-
rie 1986 — II 480
Jiri Nasinec, iarna 1986 — II 343

Cuprins

Către CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU	5
Către AURELIU RĂUȚĂ	16
Către REDACȚIA ZIARULUI ȘTIINȚELOR POPULARE ȘI AL CĂLĂTORIILOR	18
Către CORNEL REGMAN	23
Către EDGAR REICHMANN	24
Către REVISTA RAMURI	25
Către MAC LINSOTT RICKETTS	25
Către HORIA ROMAN	86
Către ALEXANDRU ROSETTI	88
Către ARION ROȘU	103
Către LIVIU RUSU	104
Către HENRY W. SAMS	105
Către ECATERINA SĂNDULESCU	111
Către ZAHARIA SÂNGEORZAN	114
Către ROBERTO SCAGNO	115
Către CARL SCHMITT	117
Către GERSHOM SCHOLEM	122
Către BENO SEBASTIAN	141
Către PETRE SERGESCU	142
Către EVELYN SHRIFTE	144
Către ION SIMIONESCU	145
Către DOAMNA SIMIONESCU	148
Către CHARLES SMITH	150
Către RENÉ DE SOLIER	153
Către MARIN SORESCU	159
Către CONSTANTIN SPOREA	162

Către HORIA STAMATU	165
Către LUCIAN STANCIU	166
Către NICOLAE STEINHARDT	169
Către MARY STEVENSON	171
Către RICA STOICESCU	207
Către VLADIMIR STREINU	209
Către ION TALOȘ	210
Către VIRGIL TĂNASE	211
Către RĂZVAN THEODORESCU	213
Către N. AL. TOSCANI	214
Către GIUSEPPE TUCCI	215
Către REMUS TZINCOCA	218
Către DUMITRU ȚEPENEAG	218
Către GEORGE USCĂTESCU	224
Către ION VALERIAN	227
Către JEAN VASILIU	231
Către TUDOR VIANU	231
Către VASILE VOICULESCU	233
Către ALEXANDRU VONA	234
Către OCTAVIAN VUIA	237
Către MIRCEA VULCĂNESCU	240
Către STIG WIKANDER	249
Către MIRCEA ZACIU	394
Către DAN ZAMFIRESCU	397
Către GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU	401
ADDENDA	403
Către GEORGE ALEXE	405
Către MONSENIORUL OCTAVIAN BÂRLEA	411
Către ION BRAD	412
Către GERALD C. BRAUER	414
Către MARCEL BRION	415
Către FRANCO BOLGIANI	418
Către ALEXANDRU BUSUIOCEANU	419
Către SEYMOUR CAIN	428
Către ION CARAION	430

Către NICU CARANICA	431
Către MATEI CĂLINESCU	433
Către CEI INTERESAȚI	442
Către JOAO BIGOTTE CHORAO	444
Către CLAUDE CONYERS	445
Către ANANDA K. COOMARASWAMY	447
Către HENRY CORBIN	452
Către BRUTUS ȘI TANTZI COSTE	460
Către OVIDIU COTRUȘ	528
Către DECANUL FACULTĂȚII DE LITERE ȘI FILOZOFIE DIN BUCUREȘTI	531
Către DAVID W. D. DICKSON	533
Către GEORGES DUMÉZIL	534
Către CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU	545
Către dr. ANDREW M. GREELEY	547
<i>Indice de nume</i>	<i>549</i>
<i>Indicele operelor lui Eliade</i>	<i>573</i>
<i>Indicele publicațiilor</i>	<i>578</i>
<i>Tabel cronologic al scrisorilor</i>	<i>584</i>

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentînd valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. 2511.1–171.1 / ROL,
B.C.R. Filiala sector 1, București

Redactor
S. SKULTÉTY

Tehnoredactor
DOINA ELENA PODARU

Corector
MARIA MUȘUROIU

Apărut 2004
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Tipărit la C.N.I. „CORESI” S.A.

MIRCEA ELIADE către:

Constantin Rădulescu-Motru • Aureliu Răuță • Redacția
Ziarului științelor populare și al călătoriilor • Cornel Regman
• Edgar Reichmann • Revista *Ramuri* • Mac Linscott Ricketts
• Horia Roman • Alexandru Rosetti • Arion Roșu • Liviu
Rusu • Henry W. Sams • Ecaterina Săndulescu • Zaharia
Sângeorzan • Roberto Scagno • Carl Schmitt • Gershom
Scholem • Beno Sebastian • Petre Sergescu • Evelyn Shrifte
• Ion Simionescu • doamna Simionescu • Charles Smith •
René de Solier • Marin Sorescu • Constantin Sporea •
Horia Stamatu • Lucian Stanciu • Nicolae Steinhardt • Ion
Taloș • Virgil Tănase • Mary Stevenson • Vladimir Streinu •
Răzvan Theodorescu • N. Al. Toscani • Giuseppe Tucci •
Remus Tzincoca • Dumitru Țepeneag • George Uscătescu
• Ion Valerian • Jean Vasiliu • Tudor Vianu • Vasile Voicu-
lescu • Alexandru Vona • Octavian Vuia • Mircea Vulcăne-
scu • Stig Wikander • Mircea Zăciu • Dan Zamfirescu •
George Mihail Zamfirescu

George Alexe • Monseniorul Octavian Bârlea • Ion Brad •
Gerald C. Brauer • Marcel Brion • Franco Bolgiani •
Alexandru Busuioceanu • Seymour Cain • Ion Caraion •
Nicu Caranica • Matei Călinescu • Către cei interesați •
Joao Bigotte Choroa • Claude Conyer • Ananda K.
Coomaraswamy • Henry Corbin • Brutus și Tantzi Coste •
Ovidiu Cotruș • Decanul Facultății de Litere și Filozofie din
București • David W. D. Dickson • Georges Dumézil •
Constantin Virgil Gheorghiu • Dr. Andrew M. Greeley

ISBN 973-28-017 3

ISBN 973-50-005 2

5 948353 004243